BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Anul 132 — 1 ianuarie 1984 — Nr. 1—2/1984

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

TREPTE ÎN VIAŢA CREŞTINĂ

— gînduri cu prilejul Anului Nou 1984 —

La acest început de an îmi vin în minte versurile lui Eminescu:

„Cu mîine zilele-ţi adaugi,
Cu ieri viaţa ta o scazi
Şi ai cu toate astea-n faţă
De-a pururi ziua cea de azi."

Parcă ar fi scrise anume să evoce acest moment de culme dintre ceva ce trece şi ceva ce vine.

Ele aruncă asupra noastră o umbră de tristeţe fiindcă, pe lîngă bucuria întîmpinării anului nou, constatăm cu tristeţe că încă un an din viaţa noastră a trecut.

Unul din marii filozofi greci a lansat principiul: totul trece, totul curge, nimic nu e stătător pe lume: *Panta rei!* Dar constatarea aceasta, şi tristeţea aceasta, în legătură cu trecerea, se referă mai ales la trecerea noastră biologică, despre care n-am avea multe lucruri de spus, fiindcă într-adevăr, ne trăim destinul între două necunoscute: între necunoscuta naşterii şi necunoscuta morţii. Drumul între acestea două, pe cît de lung ne pare la tinereţe, pe atît de scurt ne pare la bătrîneţe. Ne-am obişnuit cu el, şi ne-am obişnuit şi cu tristeţea. Ne pare firească.

Uneori e păcat că ne obişnuim prea uşor cu unele lucruri prea grave. Obişnuindu-ne uşor cu ele, pierdem din vedere tainele care ne înconjoară, despre viaţă, despre naşterea universului!

Scriptura ne spune că la început Dumnezeu le-a făcut pe toate „după felul lor". A făcut porumbul porumb, grîul grîu, omul om, privighetoarea privighetoare, peştele peşte. Se va fi referind Scriptura aici la momentul în care evoluţia — procesul de creaţie — şi-a terminat ciclurile şi s-a statornicit aşa precum o vedem astăzi? Oricum ar fi, prin naştere sîntem contemporani cu naşterea universului, fiindcă viaţa nu ne vine ca ceva inventat în momentul în care o primim de la părinţii noştri, ci vine de la începutul începuturilor, de atunci de cînd a creat Dumnezeu cerul şi pămîntul, lumea şi pe om. Scrie Sfîntul Pavel: *„Dintr-un sînge a făcut (Dumnezeu) tot neamul omenesc"* (F. Ap. XVII, 26). Prin aceasta sîntem contemporani cu toţi strămoşii noştri de la Adam încoace. Taina lumii e aşadar şi taina noastră. Dar cum spuneam, tristeţea trecerii la culmea dintre ani, acum o experimentăm mai ales în legătură cu trecerea noastră biologică.

Ar trebui însă, cu acest prilej, să ne gîndim şi la o altă latură a vieţii noastre, la cea spirituală; poate că am reuşi să dezlegăm, cu ajutorul acesteia, ceva din tainele naşterii şi trecerii biologice, pe care altfel nu le putem dezlega. Fiindcă într-adevăr, viaţa noastră se desfăşoară, odată cu, şi dincolo de traiectoria biologică, şi pe o traiectorie spirituală.

Unul din filozofii români contemporani vorbeşte de o „devenire întru fiinţă". O devenire întru fiinţă, am zice noi teologii, e o creştere de la ceea ce nu era, la ceea ce este şi poate fi. O creştere întru conştiinţa de a fi, o mereu rotunjire, o ieşire pas cu pas din neantul nefiinţei pînă la recuperarea chipului şi asemănării cu Dumnezeu. Supuşi devenirii, azi nu mai sîntem exact cei de ieri, mîine nu vom mai fi exact cei de azi: vom fi mai mult, altceva şi altcineva. Trecem de la *viaţă* la *„şi mai multă viaţă"*, după expresia Mîntuitorului. Devenim fiinţe din ce în ce mai aproape de Fiinţa cea unică. Fiinţa noastră se naşte astfel mereu. Rămîne aceeaşi şi e alta. Se desăvîrşeşte. Se împlineşte. A fi, înseamnă a fi ca Dumnezeu, pentru că numai Dumnezeu *este*, precum se şi defineşte în Vechiul Testament: *„Cel ce este."* El singur are existenţa din Sine însuşi, şi o are desăvîrşit, pînă la limita devenirii. Dumnezeu nu mai poate creşte întru fiinţă, precum e omul chemat să crească, să devină. A deveni întru fiinţă, teologic, ar însemna a intra în a fi-ul Său, a te declara *din*, şi a intra *în* neamul lui Dumnezeu, precum spune Sfîntul Pavel (F. Ap. VII, 29).

Devenirea de la ceea ce nu era, la ceea ce este, după învăţătura noastră creştină presupune nişte etape. Voi încerca, foarte pe scurt, schematic, să descriu cîteva din aceste etape.

O primă etapă în devenire este fără îndoială momentul în care, păşind peste pragul copilăriei, luăm cunoştinţă de noi înşine, ne descoperim ca existenţe aparte, începem să ne gîndim pe noi înşine, începem să ne punem primele întrebări despre noi înşine, începem să ne punem primele întrebări de relaţie cu lumea, cu rostul nostru în lume, de relaţie cu aproapele, de relaţie cu cerul înstelat, cu ziua şi cu noaptea, de relaţie cu părinţii, de relaţie cu trecutul, de relaţie cu viitorul, într-un cuvînt începem să ne punem întrebări. Atunci ne punem şi întrebarea cheie, despre Dumnezeu.

Toate aceste întrebări însă, oricît s-ar referi la cele din-afară, de fapt vor răspunsuri prin care să se lumineze cele dinlăuntru, cunoaşterea de sine, delimitarea sine-lui şi a rostului lui. Cei vechi, filozofii greci, erau specifici în privinţa aceasta. Ei precizau: *„Cunoaşte-te pe tine însuţi"* — *Gnoti se aiton* — spuneau ei pe greceşte. Este etapa în care creştem întrebîndu-ne. Înaintăm în viaţă întrebîndu-ne. Este etapa în care începem să ne cultivăm, începem să învăţăm, din cărţi, de la alţii, de la natură, prin noi înşine.

Urmează apoi a doua etapă: etapa cînd începem să primim răspunsuri şi cînd începem să delimităm, să discernem între răspunsuri. Ne vin răspunsuri care ne dau soluţii, şi răspunsuri care nu ne dau soluţii, ci ne afirmă taine. În acest moment se cere înţelepciune ca să delimităm precis răspunsurile pozitive, de ceea ce rămîne taină. Începem să trăim cu tainele, ca şi cum ni s-ar fi încredinţat pe neaşteptate nişte secrete cumplite, cu care trebuie să trăim fără a le dezvălui. Devenim dintr-odată maturi, responsabili. Înţelegem că trebuie să ne purtăm de grijă noi înşine de acum încolo, şi să ne pregătim singuri culcuşul fiinţei, al gîndului, locul în lume şi în univers. Este foarte importantă această a doua etapă, în care trebuie să învăţăm să trăim cu tainele. Dacă-mi aduc bine aminte, un mare poet transilvănean spunea:

[illegible] a lumii
şi nu ucid cu mintea
tainele ce le-ntîlnesc în calea mea".

(Lucian Blaga)

A nu ucide tainele pe care le-întîlneşti în calea ta, ci a încerca să trăieşti cu ele, înseamnă a încerca să înţelegi că aceste taine fac parte din universul în

(Continuare în pag. a 2-a)

Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ
Mitropolitul Ardealului

Botezul Domnului sau descoperirea sensului divin al vieţii

Botezul Domnului ne oferă prilejul unei alese şi sfinte sărbători. Sensul ei duhovnicesc ni-l descoperă, în afară de textul Sfintei Evanghelii, icoana ortodoxă. Icoana aprofundează relatările scripturistice şi face din ele o lectură contemplativă. Astfel, ea ne înfăţişează Botezul ca o privelişte minunată. Asemenea unui răsărit de soare, deasupra Mîntuitorului se deschid porţile cerului. Călcînd în picioare, în apa Iordanului, zapisul lui Adam, Hristos primeşte să fie botezat de către Ioan. În chip de porumbel, Sfîntul Duh se odihneşte peste Domnul, focul din cer unindu-se şi cu apa din rîu. Într-un mod tainic, icoana surprinde glasul Tatălui de sus, care îl confirmă pe Mesia în faţa lumii întregi: „Tu eşti Fiul Meu cel iubit, întru care am binevoit" (Marcu 1, 11) Întreaga imagine are o profundă semnificaţie religios-morală. Ea ne arată, prin deschiderea unor orizonturi divine, însemnătatea vieţii în sine, precum ne indică şi felul în care se cuvine să trăim în duh creştin această viaţă, preţuind-o ca pe cel mai mare dar al lui Dumnezeu.

Potrivit celor spuse de Sfînta Evanghelie, „Iisus a venit din Galileia la Iordan către Ioan, ca să se boteze de el" (Matei 3, 13). El vorbea despre o iniţiativă ce aparţine lui Hristos. Ne putem întreba, însă, pe drept cuvînt: ce rost a avut actul botezului lui Iisus de vreme ce Domnul a fost fără păcat (Evrei 4, 15), iar proorocul Ioan chema pe oameni la rîul Iordanului pentru a-i boteza în apă „spre pocăinţă" (Matei 3, 11)? Plecînd cerurile, Fiul lui Dumnezeu vine în lume ca să fie asemenea unuia dintre noi, luînd la întrupare chip de rob. În acest act de smerenie, Fiul lui Dumnezeu a găsit modul de a ne descoperi condiţia apropierii maxime de Dumnezeu. Primul pas, în această apropiere, către noi, îl face Hristos. Dorind să ni se împărtăşească, să ni se comunice, coboară la nivelul existenţei noastre. Smerenia adevărată niciodată nu este identică cu înjosirea, ci este un mijloc necesar de a te apropia de ceilalţi şi de a le împărtăşi atît bunătatea cît şi

(Continuare în pag. a 2-a)

Pr. Prof. *Ilie Moldovan*

Sub patrafir de stele

De la Bădica Traian şi de la Aurelian împăratul, după cum mărturiseşte Gheorghe Şincai în Cronica Românilor, colindele noastre umplu sărbătorile şi le umplu cu fiorul păcii în pridvorul serii, în grai valah slăvit de mucenici şi martiri care au căzut sub securea durerii, jertfindu-se pentru liniştea şi pacea acestui pămînt românesc.

În aurul iubirii sfinte cerul cu dalele seninătăţii se deschide şi de sub patrafir de stele simţim cum în chilia duhului nostru se aprinde candela bunătăţii şi-n flacăra ei sărutăm sfioşi amintirea Crăciunului.

Colinde, colinde! / E vremea colindelor / Căci gheaţa se-ntinde / Asemeni oglindelor / Şi tremură brazii /Mişcînd rămurelele / Căci noaptea de azi-i / Cînd scînteie stelele.

Rămîne în inima noastră această tulburătoare colindă şi recunoscînd în alcătuirea ei geniul lui Eminescu, ne gîndim la marile bogăţii din inima poporului. Ne gîndim nu numai la Naşterea lui Hristos care a venit să ne deschidă porţile vieţii dar ne gîndim şi la Naşterea Poporului nostru şi la tot trecutul lui înveşmîntat în zeghe de tristeţe şi lumină, la acel trecut pe care-l auzim sub scrîşnet de oase pe roate sau sub trîmbiţele de biruinţă a atîtor jertfe căzute pentru libertate, independenţă şi unire şi care se odihnesc în lumina apoteozei victorioase.

Prin avuta, frumoasa şi bărbata limbă românească, după cum o afirmă Bogdan Petriceicu Haşdeu, ne cîntăm colindele dar prin ea trimitem astăzi, în patru părţi ale lumii, mesajul nostru ferm, care este acela al iubirii luminate de ţară, al înţelepciunii, al înţelegerii şi al colaborării între popoare, al construcţiei paşnice şi al Omeniei.

Religioasa purificare şi înălţare a sufletului pe care ni le aduc colindele, ne face să simţim cum inima noastră devine o fîntînă a dragostei, a păcii şi a buneiînvoiri, o fîntînă care nu seacă sub nici o arşiţă.

Sub patrafir de stele cînd glasul colindătorilor cu inflexiuni calde vesteşte Naşterea Pruncului Păcii, cu suflet drept şi înalt, în crezul dragostei de ţară, să ne rugăm şi să contribuim cu toţii prin munca şi destoinicia noastră, la biruinţa păcii care este pîinea cea mai de preţ a popoarelor.

Leru-i Ler, Părinte, Ler, / Din pridvorul Tău de cer / Dă Tu roade şi dă spor / La întregul Tău popor, / Fă ca ceasul cel de mîine / Să fie-ncărcat de pîine / Şi din mîndrul Tău azur / Dă-ne suflet bun şi pur / Ca-n frăţie şi unire / Să dăm Ţării împlinire, / Satele tot mai bogate / Şi oraşe minunate, / Grîul Păcii să rodească, / Oamenii să-i fericească / Şi-n lumina Omeniei / Să bem vinul bucuriei, / Leru-i Ler, Părinte, Ler.

Protopop *Ştefan Tascianu*

De Anul Nou

De Anul Nou doresc românilor să aibă pace şi linişte în casă,
Să le cînte îngerii la fereastră şi să aibă colac pe masă,
Să li se adune prietenii şi să li se înmulţească bogăţia,
Românilor le doresc să le fie mare şi fericită România...

Botezul a fost de sînge şi de lacrimi şi de multe chinuri,
Amar a fost zaharul, şi suferinţi s-au negrit în vinuri,
La poartă mereu a bătut boala şi moartea şi războiul,
Las' să mai bată la poartă Anul Nou, dregîndu-şi cimpoiul...

Las' să mai auzim şi altă vorbă şi de dragoste mai bună,
Şi să ne mai zîmbească strămoşii în lună...
Să mai ne trimită zvon de iubire trecutul ce-n umbră zace,
Las' să-şi poată bea săracul român, vinutul, în pace...

De Anul Nou doresc tuturor linişte şi voie mai bună,
Duşmanului prieteni, fetei logodnă şi cunună,
Cerului soare, soarelui zîmbet de copil, copiilor
jucării şi nuci de aur...

Emil Isac

43100.

TREPTE ÎN VIAȚA CREȘTINĂ

(Continuare din pag. 1)

care te-ai născut, sînt ale lui și ale Creatorului universului, care își rezervă stăpînirea asupra a ceea ce a creat și vrea, prin taine, să ne învețe că *este*. În etapa aceasta mintea omenească se zbuciumă, dar se și limpezește.

A treia etapă e a împlinirilor. După ce ți s-au limpezit multe din cele ce te înconjoară, dorești să te realizezi, să-ți realizezi viața, potrivit cuvîntului Mîntuitorului Iisus Hristos care a zis: *„Eu de aceea am venit, ca lumea viață să aibă."* De unde pînă acum ai primit, acum începi să și dai. Întemeiezi o familie, ai copii, îi educi, scrii cărți, iei parte la viața socială, creezi, construiești, te asociezi la muncă și la efortul colectiv încerci să fii un ins pozitiv în viață, să te realizezi în armonie cu tine însuți, în armonie cu credința ta, în armonie cu filozofia ta, cu sistemul tău de gîndire și cu sistemul tău de relații cu lumea și cu Dumnezeu, în armonie cu toți oamenii, și în armonie cu societatea vremii tale. Te realizezi, împlinești viața, onorezi acel dar al lui Dumnezeu care a zis: *„Eu sînt viața"*, — *„Eu sînt cel ce sînt"*. Dînd sens vieții, intrăm într-o existență *cu sens*, în sistemul *Celui ce este*, și care este veșnic. Așa ne deschidem spre veșnicie noi înșine. Devenirea noastră e acum pe o treaptă superioară, credința noastră și-a precizat întinderea. Pentru că, să știți: sîntem veșnici în măsura în care vrem să fim veșnici; sîntem veșnici în măsura în care știm că sîntem veșnici. Dacă nu vrem și dacă nu știm, sîntem pe dinafară, vom avea o veșnicie lipsită de sensul creștin, așa cum spune Sfînta Scriptură. Despre aceasta am vorbit în *Pastorala* mea de Crăciun din anul acesta. Nu ne pedepsește Dumnezeu cine știe cum, dacă nu intrăm în sistemul lui de gîndire, ci ne lasă în afara sistemului. Despre [illegible] pa aceasta a devenirii întru ființă creștină, teologia spune că e cea *a poruncilor*. Se află în această etapă cel ce împlinește poruncile, modelîndu-se astfel *după chipul* lui Dumnezeu.

Etapa a patra este etapa desăvîrșirii. După ce și-a găsit drumul în viață, omul vrea ceva mai mult, s-o facă și mai frumoasă, s-o desăvîrșească, integrîndu-se în perspectiva Mîntuitorului care a spus: *„Eu de aceea am venit, ca lumea viață să aibă, și mai multă să aibă"*, s-o aibă din belșug. Tot Mîntuitorul a spus: *„Fiți desăvîrșiți"*, fiți zei, fiți extraordinari ,fiți din neamul lui Dumnezeu! Să nu ne sperie aceste cuvinte, căci în Scriptură scris este: *„Eu am zis: Dumnezei sînteți."* Fiți fiii lui Dumnezeu, îndrăzniți să vă ridicați mai sus cu gîndul, cu sufletul, în așa fel încît să vă plasați în chip desăvîrșit în sistemul de gîndire al lui Dumnezeu. Nu este imposibil. Mulți reușesc s-o facă. Nu este foarte greu. Trebuie doar un eroism al gîndului, un eroism al faptei, un eroism al îndrăznelii, uneori de-o clipă, cum a fost eroismul tîlharului de pe cruce care și-a cerut iertare pentru păcatele lui, în ultima clipă, și a primit răspunsul: *„Astăzi vei fi cu mine în rai!"* În *Pateric*, o apoftegmă spune: *„De ar voi omul, de dimineață pînă seara poate ajunge la măsura dumnezeiască."* Trebuie doar să dorim să fim buni, să facem în așa fel, încît în toate ale noastre să predomine: bunătatea, mila, răbdarea, dragostea. *„Din aceasta vor cunoaște oamenii că sînteți ucenicii mei* — deci că sînteți desăvîrșiți — *de veți avea dragoste între voi."*

Cineva ar putea spune însă: bine, dar pentru a parcurge aceste etape va fi trebuind o pregătire deosebită. Nu! Oricine se poate înscrie în aceste etape, în măsura în care își statornicește credința în Dumnezeu. În măsura în care și-a statornicit credința în Dumnezeu, se duce duminica la biserică și-și face toate rînduielile tradiționale, se înscrie cu liniște sufletească în toate aceste etape, pînă la etapa desăvîrșirii creștine. *Nici o profesiune nu împiedică viața spirituală, tot așa cum viața spirituală este la îndemîna oricui.* Sfinții Părinți cei mai înaintați în viață duhovnicească ne spun: se poate trăi viața spirituală avînd pe Iisus Hristos în minte, și zicînd doar atît: *„Doamne, Iisuse Hristoase, miluiește-mă pe mine păcătosul"*, în orice împrejurare a vieții. Poți ajunge la desăvîrșire numai cu aceasta. Încolo să-ți faci datoria în munca ta și în toate răspunderile pe care le ai în viața de familie, și în viața de toate zilele. Nu e nevoie deci neapărat de condiții speciale pentru ca să parcurgi etapele vieții creștine.

Am citat la început dintr-o poezie a lui Eminescu. Aș fi tentat să reiau ultimele două versuri din cele patru. Ea începe:

Cu mîine zilele-ți adaogi
Cu azi viața ta o scazi,

subînțelegînd desigur tristețea implacabilei treceri. Căci, în fapt, cu cît adaogi, cu atîta scazi din viață. Din oricare unghi ai privi-o, tot trecere este. Dar ultimele două versuri introduc un sentiment de echilibru:

Și ai cu toate astea-n față
De-apururi ziua cea de azi.

„De-apururi" în prezent. Realitatea noastră imediată e prezentul. Ajungînd pe treptele cele de sus ale desăvîrșirii creștine, realizăm un „azi" armonic, senin, liniștit. Cu acest *azi* trecem și dincolo, cînd ajungem să trecem. Ființa noastră s-a rotunjit pînă la asemănarea cu Dumnezeu: ea și-a asumat eternitatea, viața în Dumnezeu. Devine ființă în Ființă. Și nu se mai teme de moarte, fiindcă moartea a fost — cum zice Sfîntul Pavel — desființată.

Trecerea biologică e o întoarcere întru cele din care s-a alcătuit existența biologică. Din ce a venit, întru aceea se întoarce. [illegible] și ființa spirituală se în[illegible] Ființa care i-a dat naștere; viața la *Viață*, unde se va așeza *să fie* într-un veșnic prezent, netulburat mai mult de vreo devenire, de vreun ieri izvorît din taine fără ferestre, de vreun mîine ascuns în alte taine. *„Atunci vom cunoaște"* (I Cor. XIII, 12).

Așa, etapele vieții spirituale, luminează etapele biologice și le dezbracă de tragicul în care sînt îmbrăcate, cînd sînt lăsate numai la realitatea și dimensiunile lor.

Din această perspectivă a devenirii ar trebui ca, la acest moment de bilanț, de sfîrșit de an vechi și de început de an nou, să ne facem noi înșine o verificare a sufletelor noastre. Sîntem noi pe vreuna din treptele acestei deveniri? Facem noi efortul unui progres spiritual de la o zi la alta, de la un moment la altul, așa încît să ne știm pe una din aceste etape, în perspectiva celorlalte? Această întrebare trebuie să ne-o punem cu prilejul unei zile ca aceasta.

E zi de bilanț pentru întreprinderi, pentru instituții; de ce n-ar fi și zi de bilanț pentru sufletele noastre? Dacă ar fi să-mi pun eu însumi cîteva întrebări de bilanț, m-aș întreba, în primul rînd, cîte oare din cuvintele mele, semănate aici în catedrală au căzut pe pămînt bun? Cîte au rodit? Cîte oare au schimbat măcar cîteva inimi? Cîte au întors măcar pe cîțiva de la păcat la virtute, de la o cale întunecoasă, la o cale luminoasă? Am convingerea că multe au căzut pe pămînt bun și mă rog lui Dumnezeu să fie așa.

Dacă ar fi să-mi pun întrebarea în legătură cu bilanțul Eparhiei, ar trebui să vă spun că am încheiat anul acesta cu realizări frumoase, atît în domeniul gospodăresc, cît și în cel duhovnicesc. Am dat o atenție deosebită tipografiei ctitorită, după cum se știe de Șaguna, utilînd-o cu mașini noi, am acordat ajutoare bisericilor care nu au suficiente mijloace materiale ca să poată fi restaurate, să-și poată reînnoi pictura, sau să-și poată face pictură din nou; am sfințit marea catedrală de la Sf. Gheorghe care de 40 de ani aștepta să fie terminată și am sfințit-o împreună cu P.F. Părinte Patriarh, în vara anului care a trecut. Am reușit, cred, să revitalizăm conștiința preoțească a preoților noștri, așa încît nu avem decît prea puține cazuri de indisciplină. Preoții noștri își intră din ce în ce mai mult în misiunea și în vocația lor preoțească, și aceasta este una din marile bucurii cu care încheiem anul acesta care trece.

Cu aceasta aș vrea să închei, dar nu înainte de a spune măcar două cuvinte și despre cel pe care îl amintește Biserica noastră astăzi, și anume Sfîntul Vasile cel Mare.

De ce îl amintește Biserica astăzi? Pentru că a murit la 1 ianuarie, în anul 379, în Cezareea Capadochiei, unde era episcop.

S-a numit Vasile cel Mare, apelativ care s-a dat la foarte puțini Sfinți în Ortodoxie, iar dacă ne întoarcem spre istorie, în istoria poporului nostru, numai Ștefan cel Mare s-a bucurat de acest apelativ: „cel Mare". Ce va fi făcut Sfîntul Vasile pentru ca tradiția creștină să-l boteze „cel Mare"?

Trei lucruri putem reține din viața și activitatea lui:

Întîi: a avut o atitudine fermă în ceea ce privește relațiile dintre săraci și bogați, în ceea ce privește proprietatea, în ceea ce privește impozitele, în ceea ce privește apărarea oamenilor săraci de abuzurile celor bogați. A scris despre acestea pagini extraordinare. Critica lui socială nu e cu nimic mai prejos de a modernilor. Pacea socială, în gîndirea sa, nu putea fi realizată decît pe dreptatea socială. Nimeni ca el n-a condamnat proprietatea privată, discriminările, inegalitatea, abuzurile. Numindu-l „cel Mare" Biserica și-a afirmat și ea opțiunile sociale, în fața puternicilor vremurilor trecute.

În al doilea rînd: a întemeiat o seamă de instituții de caritate, case pentru bătrîni, case pentru întreținerea copiilor orfani, pentru văduve, pentru călătorii fără domiciliu. Transformase orașul Cezareea Capadochiei într-un fel de orfelinat, de sanatoriu extraordinar, în care toți nefericiții lumii, toți oropsiții soartei găseau adăpost gratuit. Sf. Vasile cel Mare nu făcea altceva, zilnic, decît să țină cuvîntări în biserici, să se deplaseze pe teren, la marii bogați, ca să ceară bani pentru întreținerea acestor nenorociți. Îi întreținea pe toți cu banii lui, cu bani din colecte, și cu ajutorul călugărilor și călugărițelor care făceau serviciile interioare. A fost o instituție extraordinară, și gîndiți-vă că ne aflăm în secolul al IV-lea. Instituția s-a numit, după numele său, Vasiliadă.

Biserica s-a afirmat prin el și prin urmarea exemplului său — căci a fost urmat în toată lumea — ca fiind de partea săracilor, a celor umili, a celor în nevoie, urmînd pilda lui Hristos care a venit să slujească și nu să I se slujească.

Al treilea lucru extraordinar care ne-a rămas de la el, a fost o nouă organizare a monahismului. El ne-a dat *Regulele mari* și *Regulele mici* pentru organizarea monahismului care, de la el pînă azi, rămîne organizat după regulile lui. Toate regulile ulterioare, din Răsărit și din Apus, s-au orientat după el și i-au păstrat principiile generale. În fond, tot monahismul creștin este bazilian.

Aceste trei lucruri, bineînțeles în afară de opera lui teologică — a scris un extraordinar tratat *Despre Sf. Duh*, fiind și mare teolog, prieten de altfel cu alți doi mari teologi, Ioan Gură de Aur și Grigorie de Nazianz — i-au binemeritat supranumele de „cel Mare" și pomenirea lui la 1 ianuarie, în calendarul creștin ortodox. Este cunoscut răspunsul pe care l-a dat prefectului Modest care îi reproșa că îi vorbește cum nu i-a mai vorbit nici un episcop: — „Se vede că n-ai mai întîlnit nici un episcop!" Adică un episcop adevărat. El a fost adevărat episcop, creștin adevărat și om adevărat.

Botezul Domnului...

(Continuare din pag. 1)

puritatea pe care le ai în tine însuți. La Botez, Iisus Hristos se arată drept puritatea absolută, care din iubire îmbracă, din nou, haina smereniei. „Lasă acum, că așa se cuvine să împlinim toată dreptatea" (Matei 3, 15), îi spune lui Ioan care ezită să-l boteze. Astfel, se arată solidar cu toți oamenii căzuți în păcat, pentru a comunica cu ei ca un frate. Dacă Dumnezeu s-ar izola în măreția lui divină, cine dintre oameni ar îndrăzni să se apropie de El sau cine ar avea cutezanța să se asemene cu El?! Chipul Mîntuitorului de la Botez fiind pentru noi un model sublim, ne oferă posibilitatea dobîndirii unei vieți creștine îndumnezeite.

După o tradiție de veacuri, păstrată cu multă grijă în Ortodoxie, icoana Botezului ne înfățișează pe Mîntuitorul călcînd și distrugînd în apă zapisul lui Adam. Înșelat de diavol, cel dintîi om își semnează pe acest înscris sentința morții. Căderea lui în păcat a adus cu sine o catostrofă în existență, cunoscută cu numele de moarte sau nimicire. Moartea înseamnă biruința răului asupra binelui, a haosului asupra cosmosului, a nonsensului asupra sensului. Deși este numai un accident în creație, moartea poate fi privită drept o surpare a existenței. În mod sigur, omul prin el însuși nu are cum să-și recapete nemurirea, fără de care viața lui nu are o orientare spre divin. Dumnezeu, însă, nu lasă ultimul cuvînt nonsensului, alienării, suferinței și morții. Venind în lume, El redă acestei lumi lumina, îndrumînd-o în direcția frumuseții dintîi. „În El era viața și viața era lumina oamenilor" (Ioan 1, 4), ne spune sfîntul Evanghelist Ioan. „Lumina alungă întunericul, iar viața nimicește moartea", va zice și Sfîntul Grigore de Nyssa, comentînd cele dinainte. Sălășluirea pruncului Iisus în peștera din Vifleem, în miez de noapte, la întrupare, are semnificația pogorîrii lui Dumnezeu în inima creației. În această peșteră are loc, mai întîi, prefacerea întunericului în lumină. O semnificație de același fel are și ruperea zapisului lui Adam în Iordan. În Sîmbăta Mare, într-o stihiră se cîntă: „Tu ai coborît pe pămînt pentru a-l mîntui pe Adam, dar negăsindu-l, o Stăpîne, Te-ai dus să-l cauți în iad". Icoana Învierii în Ortodoxie, precum se știe, este intrarea triumfătoare a Mîntuitorului în iad. Ruperea zapisului anticipează această biruință și nu este altceva decît eliberarea lui Adam din întuneric, deodată cu distrugerea puterilor demonice. Pîndită de moarte, viața nu poate să aibă un sens adevărat. Eliberarea deplină din cătușele morții va fi conferită de către Mîntuitorul oamenilor doar cu prilejul morții și al învierii Sale. Botezul, însă, prin cufundarea și ieșirea din apă, prefigurează această moarte-înviere. Cînd Dumnezeu se jertfește pe lemnul Crucii, El face acest lucru pentru ca omul să poată trăi etern în El. Dar acest sens aparține, deopotrivă, jertfei de pe Golgota și Botezului în Iordan. Viața omului însăși devine, astfel, o valoare supremă. E viața pe care creștinii trebuie s-o apere, ca pe cel mai de preț bun.

În lucrarea de rezidire a omului, Mîntuitorul nu are în vedere numai descătușarea în el a unor puteri spirituale, ci o restaurare integrală, care se referă, în același timp, la suflet și la trup. Fiind o unitate organică de spirit și fizic, omul se cuvine în întregime să fie iarăși curat. Acest lucru ni l-a arătat tot Mîntuitorul intrînd cu trupul în apele Iordanului. Păstrînd distincția cuvenită dintre suflet și trup, dintre spirit și fizic, viața se descoperă ca o comuniune reală cu Dumnezeu. Legătura ei este tot atît de firească cu cerul ca și cu pămîntul. Ea se sprijină puternic de Dumnezeu, dar este deplin ancorată în realitățile lumii. De aceea și sensul vieții privește atît zborul spre înălțimi, cît și bucuria curată de a petrece pe pămînt. Astfel, a trăi cu sens înseamnă a avea fericirea de a crede, a nădăjdui în Dumnezeu și a-L adora, dar și fericirea de a trudi cu trupul, a munci cu mintea, a iubi și a fi iubit, a înțelege și a merita viața și pîinea și numele de Om. A spori în sensul divin al vieții înseamnă, de asemenea, de a te afla în comuniune cu îngerii și cu sfinții, împăcat cu conștiința, cu misiunea și cu îndatoririle tale de fiu al lui Dumnezeu și frate a lui Hristos, dar totodată de a te afla față în față cu semenii tăi, drept, îndatoritor și folositor, dorind să fii bun și curat sufletește, capabil de devotament, de răbdare, de iertare, de sacrificiu și de eroism.

Am afirmat, mai înainte, că apele creației, întunecate și pîngărite de cădere, sînt un simbol al morții și al asupririi demonice. Firea zidită, însă, așteaptă în suspinuri izbăvirea, pe care i-o aduce Mesia, dar i-o aduce și Sfîntul Duh, arătîndu-se „în chip trupesc ca un porumbel" (Luca 3, 22). Coborînd din nou peste ape, Duhul face ca apele să-și recapete sfințenia, iar prin ele viața să se dezvăluie așa cum Dumnezeu a voit ca ea să fie dintru început. Datorită operei divine restauratoare, viața în întregime ajunge un răspuns către Hristos. În acest răspuns, toată creația devine, încă odată, mărirea lui Dumnezeu, mijlocul arătării Sale, epifania Sa. Viața și creația sînt încununate împreună cu una și aceeași aureolă a numelui Fiului lui Dumnezeu.

Cuvintele pe care le rostește Tatăl: „Tu ești Fiul Meu cel iubit!" alcătuiesc descoperirea supremă din ceasul Botezului. Grație acestora recunoaștem în chipul Celui ce intră în rîul Iordanului pe însuși Fiul lui Dumnezeu. În Om vedem pe Dumnezeu. Dumnezeu a venit în lume, luînd înfățișare omenească, pentru a ne împărtăși ceva care nu aparține decît lui Dumnezeu: viață veșnică. E vorba despre viața care poate fi numită și sfințenie. În Apocalips se spune că unul singur este sfînt: Iisus Hristos-Domnul (Apoc. 15, 4). Numai El are în sine viață veșnică. Puterea, înțelepciunea sau bunătatea lui Dumnezeu pot afla analogii în viața omenească, dar sfințenia nu-și găsește nici o analogie. Ea este „cu totul altceva", ea este din altă lume. Cu toate acestea, Dumnezeu ne poruncește: „Fiți sfinți!" Nu într-o lume viitoare, ci în lumea aceasta. Posibilitatea de a fi sfinți și de a primi viața veșnică, încă de pe pămînt, există așadar. Ea ne este dată în Fiul Omului, în care noi vedem pe Fiul lui Dumnezeu. A ne împărtăși de sfințenia lui Hristos (Evrei 12, 10), aici pe pămînt, este tot una cu a dobîndi o viață dumnezeiască, viața veșnică.

Din cuvintele Tatălui recunoaștem în Om pe Dumnezeu, dar din cuvintele Fiului, rostite în alte împrejurări, recunoaștem în Dumnezeu valoarea omului. Astfel, Mîntuitorul ne spune: „Eu am venit ca lumea viață să aibă și încă din belșug" (Ioan 10, 10). „Mai mare dragoste decît aceasta, ca cineva să-și pună sufletul pentru prietenii săi, nimeni nu are" (Ioan 15, 13). Iată cum viața omului apare drept o valoare absolută pentru Dumnezeu însuși. Omul nu este un mijloc pentru Dumnezeu, ci un „alter-ego" al Său, este prietenul Său. Din Evanghelie aflăm că, la întrupare, Fiul lui Dumnezeu vine la „ai Săi" (Ioan 1, 11). Tot la „ai Săi" vine și la Iordan. Dorința Lui este să-i trezească la o viață nouă, dumnezeiască, făcînd din păcătoși sfinți și din vameși apostoli. De la persoanele umane Dumnezeu așteaptă un răspuns liber, un răspuns plin de iubire, așteaptă un consimțămînt la o lucrare teandrică. Nu ne putem închipui o apreciere mai mare acordată vieții omenești. Ne iubim viața în sensul în care Dumnezeu însuși ne-o iubește și ne-o apărăm în sensul în care Dumnezeu însuși ține să se descopere prin ea. Viața noastră este o epifanie a lui Dumnezeu. În acest fel înțelegem adevărul că apărarea vieții este un principiu absolut în creștinism.

POMENINDU-L PE MITROPOLITUL ANDREI ŞAGUNA

Mitropolitul Andrei Şaguna, păstor de suflete

Mitropolitul Nicolae Bălan († 1955), voind să caracterizeze în mod lapidar pe cel care i-a fost înaintaş, a formulat cunoscuta expresie: „Şaguna a fost, mai presus de toate, preot". Dacă cercetăm cu luare aminte viaţa şi faptele mitropolitului Andrei Şaguna — de la moartea căruia s-au împlinit în 1983, 110 ani, şi 175 de ani de la naştere, — ne putem convinge uşor de adevărul acestor cuvinte. O simplă lectură a pastoralelor şi circularelor publicate în 1938 de Gheorghe Tulbure (în volumul Mitropolitul Şaguna, Opera literară — scrieri pastorale — circulare şcolare, Diverse), ne arată că vrednicul arhiereu a fost însufleţit de o sinceră şi netrecătoare dragoste faţă de fiii săi sufleteşti, că a fost „părintele" lor în sensul în care a fost consacrat acest cuvînt în Biserică. Încă din pastorala pe care o trimitea clerului şi credincioşilor la 12 februarie 1848, prin care îi anunţa că a fost recunoscut episcop, le făgăduia că se va strădui „să fie tatăl clerului şi al poporului nostru. Tată zic, să fiu, tată şi încă odată zic: tată să fiu, în înţelesul cel adevărat".

În toate împrejurările deosebite ale vieţii lui, mai ales cînd se afla departe de turma sa, de obicei la Viena, pentru a cere drepturi pe seama naţiunii româneşti din Transilvania, el îşi informa clerul şi credincioşii de toate demersurile şi izbînzile sale. Iată, de pildă, cum îşi încheia pastorala trimisă din Pesta la 18 iunie 1848: „Primiţi binecuvîntarea mea arhierească şi fiţi încredinţaţi despre grija pe care eu, ca un tată adevărat, ziua şi noaptea o am pentru voi." Peste o lună, le scria, tot din Pesta: „Vă încredinţez, iubiţilor, că deşi împrejurările mă silesc a fi depărtat de voi, inima mea şi sufletul meu necurmat cu voi şi la voi este. Şi nu cruţ, iubiţilor mei, nici osteneală, nici cheltuială pentru binele şi folosul vostru cel sufletesc şi trupesc. Nici un minut, nici un prilej nu las fără a-l fi întrebuinţat spre ajutorinţa voastră. Fiţi aşa dar în pace, păziţi buna rînduială şi aveţi răbdare, căci va trimite Dumnezeu vindecare ranelor voastre."

La Sărbătorile Crăciunului din anul 1849, deşi cu trupul era departe de turma sa, la Viena, cu sufletul era între ai săi, lucru ce-l desprindem din pastorala trimisă atunci: „Căci dorul inimii mele de a vă putea mîngîia m-a îndemnat să vă scriu vouă, pe care într-atîta vă iubesc şi să vă îmbrăţişez şi să vă întîmpin cu scrisoarea aceasta care să vă fie cel mai vîrtos semn al iubirii şi al îngrijirii ce o are pentru voi arhiereul vostru, cel ce bucuros îşi pune sufletul său pentru turma sa cea iubită." În aceeaşi pastorală, scria mai departe: „Îmi este prea bine cunoscută, iubiţilor, întristarea voastră, pentrucă aceea e şi a mea; ştiu mîhnirea voastră, pentrucă aceea e şi a mea; ştiu necazurile voastre, căci acelea sînt şi ale mele, ştiu pagubele voastre, căci acelea sînt şi ale mele; ştiu pricina plîngerilor voastre de lacrămi, căci pentru aceea curg şi ale mele; le ştiu toate acestea. Laolaltă ne văierăm (întristăm), laolaltă unul pe altul ne şi mîngîiem, încredinţîndu-ne că nu ne va lăsa Dumnezeu. Nu ne va lăsa, iată eu vă zic, că nu ne va lăsa."

Peste doi ani, la Rusaliile anului 1851, aflîndu-se tot la Viena, trimitea de acolo o pastorală clerului şi credincioşilor săi, în care sublinia şi misiunea ce-o avea el de îndeplinit în mijlocul lor prin cuvintele: „Am priceput sfinţenia şi mărimea chemării mele, cu care sînt însărcinat a înainta vaza şi cinstea Bisericii şi a îmbunătăţii soarta preoţimii, a dascălilor şi a şcoalelor noastre." Iată, în puţine zile, mă grăbesc a mă întoarce în mijlocul vostru, ca un arhipăstor ce sînt al vostru. Căci eu nimica nu doresc aşa tare ca binele vostru şi iubirea mea către voi nu o poate nimic amorţi. Să-mi credeţi, iubiţilor, că de la această a mea iubire către voi nimica nu mă poate dezbina. Eu sînt păstorul vostru şi voi sînteţi oile mele; eu urmez lipselor voastre, voi urmaţi glasul meu."

Din aceleaşi pastorale ale marelui arhiereu desprindem şi străduinţele sale pentru propăşirea culturală a poporului său. În multe îndemnă pe preoţi să nu neglijeze catehizarea tineretului şi pe părinţi să-şi dea copiii la învăţătură. De pildă, în pastorala de Paşti din anul 1853, îi înştiinţa că a pus bazele unei fundaţii pentru ajutorarea studenţilor români lipsiţi de mijloace băneşti, căci, scria el, „cui nu-i sîngerează inima cînd vede că unii tineri dăruiţi cu cele mai frumoase talente şi plini de rîvnă către învăţătură, din care ar putea să se aleagă stîlpi luminători ai neamului şi fii străluciţi ai Bisericii, din lipsa mijloacelor trebuincioase sînt siliţi a lăsa şcoala, a-şi îngropa talentele sale?"

Într-o altă pastorală, din 1851, înţeleptul vlădică îndruma pe credincioşii săi să-şi dea copiii la învăţătura unei meserii. „La meşteşuguri, turmă iubită!— — scria el. La meşteşuguri! Pentrucă tu fiind turmă numeroasă, poţi forma din fiii tăi oameni învăţaţi, care să-ţi înmulţească şi susţină economia naturală."

Dragostea lui Andrei Şaguna faţă de păstoriţii săi se reflectă însă nu numai din pastoralele sale, ci dealtfel, din întreaga sa activitate. Lupta sa pentru separarea Bisericii Ortodoxe româneşti de cea sîrbă, reorganizarea vechii Mitropolii a Transilvaniei, înfiinţarea a sute de şcoli primare româneşti, ridicarea vechii şcoli de teologie la rang de şcoală superioară, înfiinţarea tipografiei cu imprimarea a zeci de cărţi — de slujbă şi de învăţătură — inclusiv Telegraful Român şi atîtea multe alte acţiuni, nu erau altceva decît o expresie a dragostei sale profunde şi sincere faţă de credincioşii pe care-i păstorea.

† LUCIAN FĂGĂRĂŞANUL
Episcop-vicar

Mitropolitul Andrei Şaguna în cronica bisericească a Banatului

Între luminările aprinse spre pomenirea mitropolitului Andrei Şaguna, la împlinirea a 175 de ani de la naştere şi a 110 ani de la strămutarea sa în veşnicie se cuvine adus un prinos şi din inima Banatului, cu care împreună a bătut în timpul vieţii. Aceasta întrucît şi mărturiile bănăţene adause la multe altele sînt tot atîtea raze ce pun în lumină trăsăturile alese ale personalităţii sale. Într-adevăr, era, parcă, dintre oamenii locului prin familiile înrudite, care se recomandau cu demnitate cu mult timp înainte de afirmarea sa; apoi prin prieteni sau alţi apropiaţi de-ai săi. Se păstrează pînă astăzi în zidurile unei case din centrul Oraviţei construită în 1792, lespedea ce înscrie proprietatea familiei Şaguna. Membrii ei s-au distins prin ctitorirea bisericii din localitate, datînd din anul 1782, precum şi a teatrului edificat în 1816, care a împlinit un important rost în cultura bănăţeană din secolul trecut. Referindu-se la cel dintîi dintre reprezentanţii bănăţeni ai cîtorva familii împămîntenite aici ca şi cea numită, un scriitor din părţile Caraş-Severinului consemna sugestiv următoarele: „a venit din văile macedonene. De acolo unde păstorii cîntă din fluier şi din caval doine despre eroi legendari, despre căpitani şi despre haiduci. La Oraviţa, însă, nu a adus noutate. Aci tot de atîta vreme se cîntau fapte vitejeşti. Poate tocmai aceasta l-a ţinut aci". (Virgil Birou, *Oameni şi locuri din Caraş, ed. II, Timişoara 1943, p. 129, cf. Vasile Vărădean, Monumente bisericeşti şi culturale din zona Oraviţei, Timişoara, 1981, p. 82 şi 157).* Mai pe urmă, fraţii Atanasie şi Constantin Grabovschi, unchii Anastasie devenit Andrei Şaguna, ambii negustători în Pesta, au cumpărat în 1823 jumătate din domeniul Apadia, situat între Caransebeş şi Reşiţa, fiind totodată înnobilaţi. *(I. D. Suciu, Monografia Mitropoliei Banatului, Timişoara, 1977, p. 129).*

Printre cei ataşaţi sincer Ierarhului se înşiruie protopopul Ioan Marcu din Lugoj, prieten încă din tinereţe şi care prin donaţiile preoţilor şi credincioşilor de sub ascultarea sa a sprijinit cele dintîi încercări de ridicare a catedralei din Sibiu în 1858 *(Prof. Ioan Stratan — Pr. Vasile Muntean, Monumente istorice bisericeşti din Lugoj, Timişoara, 1981, p. 77)* preotul Nicolae Tincu Velia fost coleg de catedră la teologie, autor al lucrării „Istorioară bisericească politico-naţională", tipărită la Sibiu în 1865, pentru a nu uita pe mirenii dr. Pavel Vasici, Andrei Mocioni, Filip Pascu, Vicenţiu Babeş şi alţii. Desigur că numărul lor creşte şi cu susţinătorii din părţile Aradului, în frunte cu episcopul Procopie Ivacicovici şi arhimandritul Patriciu Popescu proveniţi tot din Banat. Trebuie amintit totodată că în drumurile sale spre Viena, Andrei Şaguna s-a oprit adesea la Lugoj, acolo unde pe Cîmpul Libertăţii anului revoluţionar 1848 Eftimie Murgu cerea între altele „obişnuitul" mitropolit al Timişoarei, luînd contact cu militanţii pentru emanciparea naţională şi socială. *(Prof. I. Stratan..., o. c., p. 179).* Cercetînd corespondenţa între cei menţionaţi, se poate forma deja o imagine a frămîntărilor acelor vremi, ce i-au unit prin aceleaşi idealuri ale românilor de pretutindeni. Toate explică şi conlucrarea dintre Andrei Şaguna şi bănăţeni mai ales în vederea dobîndirii independenţei bisericeşti şi a unei mitropolii proprii. Importanţa momentului aşa cum a fost intuit de contemporani rezultă între altele şi din Protocolul adunărilor comunei bisericeşti din Lugoj care înregistrează entuziasmul general de la Crăciunul 1864, legat de „ştirea îmbucurătoare" a reînfiinţării mitropoliei. *(I. D. Suciu — Radu Constantinescu, Documente privitoare la istoria Mitropoliei Banatului, Timişoara, 1980, vol. II, p. 853).* De asemenea dintr-o scrisoare în care mitropolitul răspunde de felicitării preoţilor din protopopiatul Mehadiei aşa: „Îmi veţi crede iubiţilor preoţi şi creştini că şi inima mea au săltat de bucurie şi de mîngîiere cînd am primit hîrtia voastră văzînd într-însa că ostenelile mele de 17 ani pentru înfiinţarea mitropoliei noastre române ortodoxe, cu episcopi români a adus vouă zile de bucurie şi mîngîiere" *(I. D. Suciu — R. Constantinescu, o. c., p. 867).* Andrei Şaguna însuşi s-a aplecat cu osîrdie asupra documentelor bisericeşti din Banat folosite în lucrările sale, ca de pildă la întocmirea acelui „Memorial prin care se lămureşte cererea românilor de religiune răsăriteană în Austria, pentru restaurarea metropoliei lor din punct de vedere a s. s. Canoane aşternut c. r. minister pentru culte şi instrucţiune 1851". *(cf. Prot. Ion B. Mureşianu, Mănăstiri din Banat, Timişoara, 1876, p. 34).*

Aşa cum se ştie odată cu înfiinţarea, Mitropolia Ardealului a primit şi două eparhii sufragane Arad şi Caransebeş. De menţionat aparte că mitropolitul Andrei Şaguna a testat şi fondul pentru înfiinţarea eparhiei Timişoarei. *(I. D. Suciu, o. c., p. 222).* În scaunul Caransebeşului s-au remarcat succesiv doi dintre cei mai apropiaţi colaboratori ai mitropolitului, episcopii Ioan Popasu şi Nicolae Popea. Cel din urmă fost secretar şi vicar al mitropolitului Andrei, a închinat memoriei acestuia pagini inedite ce au găsit o caldă primire la Academia Română *(I. D. Suciu, o. c., p. 203, Pr. prof. dr. Mircea Păcurariu, Istoria Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 1981, vol. III, p. 206).* Continuînd lucrarea iubitului lor îndrumător, tradiţia şaguniană s-a impus în toate sectoarele vieţii bisericeşti din Banat nu în mai mică măsură ca în celelalte laturi peste care creatorul ei şi-a exercitat oblăduirea duhovnicească. Ca ilustrare a preţuirii de care s-a bucurat Andrei Şaguna în Banat, ar servi un popas la cîteva dintre bisericile din preajma Oraviţei de care s-a făcut deja amintire (Brărişorul de Jos, Ciclova Română, Grădinari, Vărădia), ele însele durate pe o veche vatră de spiritualitate ortodoxă din ţara noastră. Închinătorul va fi poate surprins aci de îndrăzneala depăşirii erminiei prin reprezentarea în scaunul arhieresc, în locul icoanei unui sfînt ierarh, a chipului luminat al mitropolitului Andrei Şaguna. Dar îndată îşi va da seama că acest chip cei de aici l-au păstrat la icoană, ca un imbold în a sluji totdeauna cu credincioşie Biserica şi Ţara.

† TIMOTEI LUGOJANUL
Episcop-vicar

Corespondenţa inedită a Mitropolitului Andrei Şaguna cu Episcopul Calinic de Rîmnic

Este bine cunoscut cum mitropolitul A. Şaguna pe lîngă intensa activitate organizatorică, culturală şi politică desfăşurată a purtat şi o bogată corespondenţă cu ierarhii români de peste munţi, cum sînt mitropoliţii: Sofronie al Moldovei şi Nifon al Ungrovlahiei; cu episcopii: Filaret şi Dionisie Romano al Buzăului; cu arhiereii: fraţii Scriban, Filaret şi Neofit şi cu episcopul Calinic de Rîmnic, cu care, după cît cunoaştem, a avut cea mai bogată corespondenţă.

După aproape un deceniu de la alegerea sa ca episcop, era încă confruntat cu multe lipsuri materiale, fapt care-l face să se adreseze episcopului Calinic, la 1 ianuarie anul 1857, spunînd: „Mă nevoiesc şi eu din toate părţile a susţine sfînta Maică noastră Biserică în întregimea şi sfinţenia sa, însă nu putem să sporim în tăria credinţei şi pravoslaviei noastre căci ne omoară sărăcia".

Adînc cunoscător al istoriei eparhiei sale, Şaguna ştia despre o danie a domnitorului Constantin Brîncoveanu, anume moşia Merişani, din judeţul Argeş, dată cu prilejul hirotoniei întru arhiereu a lui Atanasie. Cum acesta trecuse la uniaţie moşia Merişani n-a mai ajuns în proprietatea episcopiei.

De aceea, acum roagă pe episcopul Calinic, să intervină pe lîngă domnitorul de atunci, Alexandru Ghica, (1856—1858) al Ţării Româneşti, să reînnoiască acea danie.

La 15 februarie anul 1857, episcopul Calinic îi răspunde şi îl pune în cunoştinţă pe Şaguna, care era regimul de atunci al averilor bisericeşti din Ţara Românească spunînd: „nu ştiu de se va mai (putea) pretinde acum cu legiuirile cu care se guvernează astăzi ţara, fiindcă şi chiar mitropolia noastră de aici şi episcopiile împreună cu mănăstirile nu mai au în desăvîrşită dispoziţie a lor venituri cu care au fost şi sînt înzestrate, ci s-au centralizat într-o singură casă de unde pentru orice trebuinţă măcar, nu se poate slobozi nici o sumă peste cele prevăzute prin legiuiri".

Înaltul ierarh de peste munţi primind aceste lămuriri, răspunde episcopului rîmnicean, la 1 februarie 1857: „Vă mulţumesc pentru deslusirea cea frăţească în privinţa moşiei Merişani". În continuare Şaguna îl roagă pe Calinic în cuvinte alese, să-i stea în ajutor „că prea sfinţia ta eşti chemat de la Dumnezeu spre a ne fi nouă de ajutor".

Nu cunoaştem cît a putut episcopul de la Rîmnic să intervină pe lîngă stăpînirea de atunci, pentru reînnoirea daniei brîncoveneşti de la Merişani şi cît succes putea să aibă o asemenea intervenţie, cînd începuse acel spirit al secularizării averilor mănăstireşti închinate la locurile sfinte şi neînchinate.

Neprimind un răspuns favorabil, Şaguna, împreună cu sinodul transilvănean din 24—26 octombrie 1860, adresează conducerii din Ţara Românească, o cerere prin guvernul austriac. Românii fruntaşi de peste munţi, cum sînt: Ion Maiorescu, Bariţ şi alţii erau alături de Şaguna în privinţa Merişanilor, fără însă a putea influenţa guvernul din Principate.

Mai tîrziu, la 1909, Congresul naţional bisericesc din Sibiu, intervine din nou la conducerea din Principatele Române pentru moşia Merişani, însă rezultatul a fost acelaşi.

Episcopul Calinic venise la jilţul din Rîmnic, după marele foc, din 1847, care distrusese două treimi din oraş, biserica catedrală şi casele centrului eparhial, afară de paraclisul episcopului Grigorie Socoteanul (1749—1764), iar lucrul tipografiei începuse înainte de 1820.

Aceste mari lipsuri materiale şi spirituale a căutat episcopul cernican să le împlinească.

Dacă sub aspect gospodăresc, în corespondenţa cu Andrei Şaguna, din 6 februarie 1857, putea să spună: „Cu ajutorul milostivului Dumnezeu şi după neîntreruptă stăruinţă... luînd acum săvîrşire şi clădirea din nou a bisericii... şi reparaţia seminarului... s-au mai adăugat şi altele din nou clădiri", nu tot aşa putea să fie mulţumit şi cu latura cultural-spirituală.

De aceea se adresează lui Şaguna: „am avut şi avem mare dorinţă să... înfiinţăm şi tipografie, precum a fost din vechime" şi de aceea îi face „poftire" lui Şaguna să binevoiască a-i scrie, dacă se poate găsi în Sibiu „două teascuri cu toate trebuincioasele pentru o tipografie în calitate cu aceea din tipografia frăţiei voastre şi cu ce preţ s-ar putea cumpăra".

La 11 martie 1857, Şaguna îi răspunde: „acum îţi trimit însemnarea de cheltuieli şi un model de teasc". Scrisoarea ajunse la Rîmnic în momentul cînd Calinic se pregătea „a merge la Capitală Bucureşti pentru oarecare trebuinţe", rămînînd să rezolve problema tipografiei la întoarcere.

Nu ştim cum au decurs demersurile mai departe, însă episcopul rîmnicean a cumpărat tipografie de la Viena. Poate în Sibiu nu se găsise o tipografie corespunzătoare şi la indicaţiile lui Şaguna s-a îndreptat spre capitala imperiului habsburgic.

Soarta a făcut ca cei doi mari ierarhi ai Bisericii Ortodoxe Române să nu se cunoască personal. Din corespondenţa lor însă reiese legătura permanentă a tuturor românilor, indiferent în care parte a Carpaţilor locuiau: originea, limba, credinţa şi datinile îi făcea să se simtă fraţi în bucurii şi ca şi la suferinţi neţinînd seama de stăpînirile vremelnice sub care se aflau.

Cele şase scrisori vin să completeze multiplele aspecte ale vieţii şi activităţii marelui mitropolit Andrei Şaguna.

† GHERASIM CRISTEA
PITEŞTEANUL

ŞTIRI — INFORMAŢII — ŞTIRI — INFORMAŢII — ŞTIRI — INFORMAŢII

SIBIU

● Duminică, 18 decembrie 1983, în cadrul Sf. Liturghii care s-a săvîrşit în Catedrala mitropolitană din Sibiu, şi anume la priceasnă, Î. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului a tălmăcit, pe înţelesul obştii credincioşilor, pericopa evanghelică cu genealogia după trup a Mîntuitorului nostru Iisus Hristos.

La vecernia din aceeaşi zi, corul mixt al catedralei Mitropolitane, condus de P. C. profesori Gh. Şoima şi I. Popescu, a interpretat un frumos buchet de colinde. Cuvînt de învăţătură a rostit în pauză P. C. pr. prof. I. Moldovan.

Un asemenea concert de colinde, care a transpus pe ascultători în seara de Crăciun cu bogatele sale bucurii spirituale, a avut loc şi la biserica noastră din Braşov-Cetate, pr. paroh N. Coman, susţinut de corul mixt al acestei biserici, condus de P. C. pr. prof. Gh. Diaconu.

Cuvînt de învăţătură a rostit cu acest prilej P. C. cons. Gh. Papuc de la Sibiu.

● Marţi, 20 decembrie 1983, în catedrala mitropolitană din Sibiu a avut loc un alt reuşit concert de colinde, susţinut de corul studenţilor teologi de la Institutul Teologic Universitar din Sibiu, condus de P. C. prof. arhid. I. Popescu.

După concert Î. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului a rostit un cuvînt ocazional, în care a scos în evidenţă vechimea colindelor, valoarea lor religios-morală, artistică etc.

Înalt Prea Sfinţia Sa s-a adresat totodată în chip special studenţilor teologi, pe care i-a îndemnat să-şi petreacă în chip ziditor vacanţa care le stă în faţă, ajutorul pe care sînt îndatoraţi să-l dea părinţilor şi preoţilor din parohiile în care domiciliază, subliniind totodată exigenţele multiple pe care le reclamă înalta misiune pentru care se pregătesc.

● După cum se ştie, cu doi ani în urmă, la Centrul mitropolitan din Sibiu a apărut lucrarea „Arhiepiscopia Sibiului — pagini de istorie", care poate fi procurată de la Librăria noastră eparhială din Sibiu.

În această lucrare se cuprinde şi materialul: „Colecţia de la Centrul mitropolitan Sibiu", care a apărut nesemnat. Autorul materialului este P. C. prot. onor. I. Beju.

† Arhid. Prof. Dr. Nicolae Balca

Cu adîncă durere au luat la cunoştinţă toţi cei care l-au cunoscut că în preziua sărbătorii Sf. Ierarh Nicolae, cel care a fost profesorul universitar Nicolae Balca a fost chemat de Dumnezeu la Sine, trecîndu-l în ceata celor plăcuţi ai Săi. Rămăşiţele sale pămînteşti au fost depuse în biserica Sf. Ecaterina, paraclisul Institutului Teologic Universitar din Bucureşti, iar prohodirea lor a avut loc în ziua de 9 decembrie, de către un sobor de preoţi în frunte cu P. S. Sa Roman Ialomiţeanul — vicar patriarhal. Au făcut parte din sobor P. C. Dumitru Radu, prorectorul institutului, Pr. Prof. Vl. Prelipceanu, Pr. Prof. Al. Ciurea, Pr. Prof. Ioan Rămureanu ş. a. Au fost de faţă colegii răposatului, studenţi teologi şi cunoscuţi.

Slujba înmormîntării a urmat conform tipicului pentru înmormîntarea clericilor, în urma căreia P. S. Sa a dat citire telegramei de condoleanţe adresată familiei îndurerate de către Prea Fericitul Părinte Patriarh Iustin Prorectorul Institutului Teologic din Bucureşti, Prof. Pr. Dumitru Radu, a dat citire scrisorii de condoleanţe adresată familiei de către Î. P. S. Sa Antonie, Mitropolitul Ardealului în calitate de fost licenţiat al răposatului profesor. Din partea Institutului Teologic din Sibiu a rostit cuvînt de rămas bun şi de compasiune pentru familie Pr. Prof. Sebastian Şebu, căruia răposatul în Domnul i-a fost îndrumătorul ştiinţific la teza de doctorat. Necrologul a fost rostit de P. C. Prof. Constantin Galeriu în calitate de urmaş la catedra de Omiletică şi Catehetică de la Institutul Teologic Universitar din Bucureşti.

Purtat pe braţe de preoţi, sicriul a fost depus în carul mortuar ce l-a transportat la cimitirul „Învierea" de lîngă Herăstrău, unde a avut loc înhumarea.

S-a născut la 11 iunie 1903 în comuna Tohanul Nou, judeţul Braşov, ca al treilea fiu al lui Nicolae, mort în primul război mondial, şi al Ecaterinei Balca. După absolvirea Academiei teologice „Andreiene" din Sibiu, mitropolitul Nicolae Bălan l-a trimis la studii să se specializeze în pedagogie religioasă, filozofie, psihologie şi teologie la Universitatea din Jena unde, după patru ani, obţine titlul de doctor în filozofie (1934). Între 1935—1947 funcţionează ca profesor de pedagogie la Şcoala normală confesională „Andrei Şaguna" din Sibiu. În anul 1947 a ocupat prin concurs conferinţa de Filozofie la Facultatea de teologie din Bucureşti, în toamna anului 1948 a fost numit profesor titular la catedra de Omiletică şi Catehetică la Institutul Teologic Universitar din Cluj. Din 1952 a fost reîncadrat la aceeaşi catedră la Institutul Teologic Universitar din Bucureşti, pe care o deţine pînă în 1970 cînd este pensionat.

Este autorul a numeroase studii şi articole publicate în reviste de specialitate şi în revistele noastre teologice.

S-a căsătorit în 1934 cu învăţătoarea Silvia Rogozea şi a fost hirotonit diacon în 1934.

Dumnezeu să-i facă parte de fericirea cea veşnică, odihnindu-l în pace cu aleşii Săi!

Pr. *S. Şebu*

† Cîntăreţul bisericesc Vasile Plămădeală

La sfîrşitul lunii noiembrie 1983 s-a stins din viaţă, după o lungă şi grea suferinţă, cîntăreţul bisericesc Vasile Plămădeală, tatăl Î. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului.

*

Născut la 26 aprilie 1903, în comuna Stolniceni din ţinutul Lăpuşnei, Vasile Plămădeală simte din fragedă copilărie vocaţia slujirii lui Dumnezeu, de mic fiind apropiat de biserica în care toată viaţa a preamărit pe Dumnezeu, glăsuind potrivit Psalmistului: „Lăudat-Te-voi din toată puterea mea şi pururea voi da slavă numelui Tău".

A urmat şcoala de cîntăreţi din Chişinău sub conducerea renumitului muzician şi compozitor protoiereu Mihail Berezovschi, unde a îndrăgit arta dirijoratului, fiind unul dintre cei mai buni ucenici ai nemuritorului Berezovschi.

Numit cîntăreţ în parohia Stolniceni, Vasile Plămădeală era o fire dinamică şi întreprinzătoare. Pe lîngă psaltichia pe care o cînta cu mult suflet, a organizat un cor compus din peste 100 de persoane. Punea atîta suflet în execuţiile corale, încît făcea impresia că se sălăşluia în inimile tuturor coriştilor.

După 1944 a organizat un frumos cor şi la biserica parohiei Militari III din Capitală, care funcţionează şi astăzi. A fost cunoscut de toţi ca un slujitor devotat misiunii de cîntăreţ bisericesc şi dirijor, dovedindu-se a fi în toate împrejurările un om hotărît, demn, un om între oameni, iubitor nu numai de Biserica pe care a slujit-o cu atîta dăruire, ci şi de poporul din care făcea parte.

Cîntăreţul bisericesc Vasile Plămădeală a fost totodată un tată vrednic, dînd ţării cinci vlăstare cu rosturi înalte în viaţa Bisericii şi Patriei.

*

Înmormîntarea a avut loc marţi, 29 noiembrie 1983, fiind oficiată în biserica Dudeşti-Cioplea din Bucureşti de către P. S. Episcopi-vicari: Roman Ialomiţeanul (Bucureşti), Lucian Făgărăşanul (Sibiu) şi Gherasim Piteşteanul (Rm. Vîlcea), înconjuraţi de un mare sobor de preoţi şi diaconi şi anume: consilieri patriarhali şi mitropolitani, profesori de Teologie, arhimandriţi, preoţi de parohii etc.

Din partea Centrului arhiepiscopesc Sibiu au mai participat: P. C. consilieri, P. C. rector şi prorector de la Institutul Teologic Universitar Sibiu, P. C. secretar şi inspector eparhial, alţi angajaţi.

Răspunsurile au fost date de un cor restrîns de la Institutul Teologic Universitar din Bucureşti.

La sfîrşitul sf. slujbe au vorbit:

P. S. Episcop-vicar Lucian Făgărăşanul, care, între altele, a exprimat familiei, Î. P. S. Mitropolit Antonie, întreaga compasiune a clerului şi credincioşilor din Arhiepiscopia Sibiului;

P. C. prof. C. Galeriu de la Institutul Teologic Universitar din Bucureşti, care a reliefat ideea că cel ce crede în Iisus-Domnul nostru „de va şi muri viu va fi", subliniind trăsăturile morale ale răposatului şi

P. C. pr. V. Ţepordei, paroh, care a schiţat viaţa şi a reliefat personalitatea adormitului întru Domnul, cîntăreţul bisericesc Vasile Plămădeală.

Părintele luminilor să-i facă parte de bucuria aleşilor Săi!

Pr. V. *Ţepordei*

Înalt Prea Sfinţitul nostru Mitropolit Antonie al Ardealului mulţumeşte călduros tuturor celor care, prin scrisori, telegrame etc., au exprimat simţăminte de compasiune cu prilejul adormirii întru Domnul a tatălui Înalt Prea Sfinţiei Sale, cîntăreţul bisericesc Vasile Plămădeală.

R.

Semnalăm... Semnalăm...

● *Despre muzeul „Primei şcoli româneşti" de la biserica Sfîntul Nicolae din Şcheii Braşovului, scrie în „Scînteia" (28 decembrie 1983) N. Mocanu, cu referiri la circulaţia cărţilor şi a cărturarilor dinspre Muntenia şi Moldova spre Şchei şi invers. Autorul arată valorile care se află în muzeu, în arhive şi în depozite şi enumeră multele nume de cărturari pe care i-a produs Braşovul sau care şi-au ales Braşovul ca loc de activitate. Menţionează de asemenea, legăturile strînse dintre românii de pe cele două versante ale Carpaţilor, aşa precum reiese din cele peste 800 de hrisoave şi cărţi de danii, de privilegii, de scutiri de biruri şi de alte înlesniri făcute bisericii Sfîntul Nicolae din Şcheii Braşovului şi tuturor românilor din Ţara Bîrsei.*

Mitropolia noastră a iniţiat împreună cu factorii de răspundere ai parohiei şi ai muzeului, cu acordul binevoitor al autorităţilor locale, lucrări de extindere a complexului Şchei, în speranţa că, în scurt timp, acest colţ minunat de Braşov va străluci şi mai mult, recăpătîndu-şi în toată dimensiunea strălucirea de odinioară. Aşa, vor fi restaurate şi vor fi date în folosinţă case şi camere Anton Pann, Ciprian Porumbescu, Gh. Ucenescu, Varlaam protosinghelul şi altele, pe lîngă casa şi camerele existente în care, marii braşoveni, stau cam ca într-o sală de aşteptare: aşteaptă sălile în care să se instaleze cum se cuvine, singuri!

● *Asociaţia Scriitorilor din Braşov (colectiv format din Dan Tărchilă, V. Copilu-Cheatră, M. N. Rusu şi Nicolae Stoe (prezentare grafică şi tehnoredactare Gheorghe Sârbu) a editat un frumos „Almanah CORESI '84". Deşi rămîne credincios literaturii de gen, totuşi, mai ales în evocările istorice, investigaţiile pe orizontală şi verticală sînt largi şi adînci, depăşind rigorile genului, ceea ce e desigur un plus. Printre colaboratori — o listă de o pagină de nume — semnează de două ori şi prof. Vasile Oltean, directorul muzeului nostru din Şchei. Un Almanah model!*

● *Mitropolia Banatului a ieşit, cea dintîi, cu „Îndrumătorul Bisericesc, misionar şi patriotic" pe anul 1984. În afară de autori locali, precum Î. P. S. Mitropolit Nicolae Cornean, P. S. Episcop Timotei Lugojanul şi alţii, o monahie din Braşov, Teodosia Laţcu, publică versuri, iar Valeriu Anania semnează — cu nume, se pare, ajuns la statornicie — o prea frumoasă „Colindă, colindă", nostalgic chemînd: „Tihna lumii suferindă".*

Îndrumătorul, evident alcătuit din selecţiuni de calitate, răspunde întru totul scopului: misionar şi patriotic.

● *M. A. Costa de Beauregard publică în editura „Cerf" din Paris o carte cu titlul:* DUMITRU STĂNILOAE — „Ose comprendre que je t'aime", *în colecţia „Témoins spirituels d'aujourd'hui", cu o prefaţă de canonicul englez dr. h. c. (de Bucureşti) A. M. Allchin. E o carte de 216 p. de confesiuni ale profesorului nostru, notate şi comentate de Marc-Antoine Costa de Beauregard, un parizian ortodox, cadru universitar acolo, iar la noi doctorand, avînd în pregătire o Teză despre teologia părintelui Stăniloae. Este evident nu numai că îşi înţelege şi preţuieşte maestrul, ci îl şi iubeşte!*

● *Am întîlnit, pe frontispiciul unei cărţi, un om evident umblat pe la curţile culturii: Gabriel Liiceanu, autor al „Jurnalului de la Păltiniş" (Cartea Românească, 1983, 240 p. Deconspiră existenţa pe vîrful din preajma Sibiului a unui guru, un auster căruia gîndurile îi încap fără dificultăţi într-o chilie, în care îi place să-şi facă singur focul, nu fără a găsi în ritual, în lemne, în foc şi în fum, adevărate taine şi semnificaţii din cea mai cerebrală substanţă. Liiceanu transcrie — sperăm fidel — discuţii cu C. Noica.*

Noica ocoleşte cu delicateţe şi cu respect implicările în teologie, dar îşi trimite ucenicii în grădinile Noului Testament, ale lui Origen, Augustin, Pseudo-Dionisie, Ioan Gură de Aur, Grigore de Nazianz, Vasile cel Mare... G. Liiceanu reţine că Filocaliile *trebuie doar „răsfoite", (?) dar trebuie cetiţi Alcuin, Abelard, Thoma de Aquino, Duns Scotul, Eckart, Nicolae Cusanul şi în cele din urmă Marrou şi Gilson... Noica ştie că fără teologie e greu să te descurci în filozofie. O mie de ani cultura Europei a însemnat cultură religioasă. Multe s-ar mai putea încă spune despre această carte care ascunde şi unele profunzimi sub un limbaj simplu de jurnal peripatetic.*

Noica e un optimist şi un pedagog subtil. Îi place să vorbească şi să înveţe ca şi maeştrii săi greci. Nu vrea însă să antreneze cai de căruţă, ci cai de curse!

Pînă la el însă, trebuie să urci.

● *Radu Cîrneci, poetul nostru, e cel puţin tot atît de mare ca şi KAHLIL GIBRAN, poetul libanez, pe care îl traduce în româneşte, în colecţia „Cele mai frumoase poezii", (Ed. Albatros, Bucureşti, 1983, 160 p.) sub titlul: POEME. De fapt traduce din două din cărţile lui Kahlil Gibran: din* Profetul *şi din* Grădina profetului. *Amîndouă fac un tot: o carte de iniţiere care se strecoară pe lîngă poarta minţii, ca să ajungă la poarta sufletului. Iată unul din cuvintele* Profetului *său:*

„Dacă aţi urca, în gîndul vostru, pînă la nori, aţi cugeta că aceasta este înălţimea; şi dacă aţi traversa marea cea mare aţi zice că aceasta este depărtarea. Dar eu vă zic vouă că atunci cînd semeni un grăunte în pămînt, mai mari înălţimi atingi, iar cînd împărtăşeşti frumuseţea unei dimineţi vecinului tău, străbaţi o mare şi mai mare.

Prea adesea îl cîntaţi pe Dumnezeu cel Infinit, deşi, în fapt, cîntecul nu-l ascultaţi. Fie ca voi să puteţi asculta cîntul păsărilor şi pe cel al frunzelor desprinzîndu-se de ramuri la trecerea vîntului; dar nu uitaţi, prieteni, că ele cîntă astfel numai cînd se despart de trunchi.

Încă o dată vă spun să nu luaţi în deşert numele lui Dumnezeu care este totul pentru voi, ci vorbiţi mai curînd unul celuilalt şi înţelegeţi-vă vecin cu vecin, zeu cu zeu".

Acesta este stilul poemelor şi fiecare pagină e mai frumoasă decît precedenta. Pe bună dreptate îl numeşte Radu Cîrneci pe Kahlil Gibran: „Poetul unei lumi sublime. Inspirat titlu de introducere!

ANTONIE DE LA PRISLOP

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

COMITETUL DE REDACŢIE: Dr. *Antonie Plămădeală*, Mitropolitul Ardealului — preşedinte; *Lucian Făgărăşanul*, Episcop-vicar — vicepreşedinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Prof. Dr. *Aurel Jivi* — redactor adjunct; Arhid. *Gheorghe Papuc*, Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu* — membri; tehnoredactor: Diac. *Ezechil Oancea*; corector: Pr. *Vartolomeu Constantinescu*.

Cititorii din străinătate se pot abona, adresîndu-se la ILEXIM Departamentul Export — Import Presă P.O. Box 136-137 — telex: 11226, Bucureşti, str. 13 Decembrie nr. 3.

ABONAMENTUL pe un an: 100 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2 Taxa poştală plătită în numerar Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu | 44.206 |

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Anul 131 — 15 ianuarie 1984 — Nr. 3—4/1984

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

125 de ani de la formarea Statului Naţional Român modern prin Unirea Moldovei cu Muntenia

Au trecut numai cîteva săptămîni de cînd întregul nostru popor a sărbătorit cu multă însufleţire împlinirea a 65 de ani de la făurirea statului naţional unitar român, în urma actului memorabil de la 1 Decembrie 1918. Cu aceeaşi însufleţire întîmpinăm acum prăznuirea actului de la 24 ianuarie 1859, cînd s-a realizat unirea Moldovei cu Ţara Românească, prin alegerea lui Alexandru Ioan Cuza ca domn în ambele Principate.

Se ştie că lupta poporului român pentru independenţă şi unitate statală reprezintă una din coordonatele majore ale existenţei sale. Deşi despărţit vremelnic de lanţul Carpaţilor ori de apa Milcovului, poporul nostru s-a simţit unul şi nedespărţit în decursul istoriei sale bimilenare, avînd mereu conştiinţa unităţii de neam, de limbă, de credinţă, de datini şi obiceiuri. Această conştiinţă „populară" a unităţii neamului românesc a fost apoi întărită prin scrisul unor ierarhi de vrednică pomenire, ca Varlaam al Moldovei, în a sa *Carte românească de învăţătură (Cazania)* din 1643, de Simion Ştefan al Transilvaniei, în prefaţa *Noului Testament* de la Alba Iulia din 1648, de Dosoftei al Moldovei, de Chesarie al Rîmnicului şi de alţii. Originea noastră daco-romană, continuitatea noastră pe teritoriul pe care-l locuim de mii de ani, ca şi unitatea noastră etnică, lingvistică şi bisericească au fost evidenţiate apoi — şi documentate istoric — de marii cronicari şi istorici Grigore Ureche, Miron Costin, Constantin Stolnicul Cantacuzino şi mai ales de Dimitrie Cantemir în cartea sa *Hronicul vechimii a romano-moldo-vlahilor*. În secolul al XVIII-lea, originea romană, continuitatea şi unitatea noastră au fost exprimate cu şi mai multă vigoare de reprezentanţii iluminismului românesc din Transilvania: episcopul Inochentie Micu, Samuil Micu, Gheorghe Şincai, Petru Maior, Ioan Piuariu Molnar, preotul Sava Popovici din Răşinari, preotul bănăţean Dimitrie Ţichindeal, protosinghelul Naum Rîmniceanu, originar din Jina — Sibiu, profesorul arădean Moise Nicoară, autorii cunoscutului Supplex Libellus Valachorum din 1791 şi mulţi alţii.

Conştiinţa unităţii naţionale şi-a făcut drum larg în rîndul maselor româneşti, mai ales cu prilejul marilor mişcări revoluţionare de sub conducerea lui Horia, Cloşca şi Crişan în 1784, a lui Tudor Vladimirescu în 1821 şi îndeosebi în cursul revoluţiilor din anul 1848 din toate cele trei ţări româneşti de atunci, care aveau aceleaşi idealuri: libertatea şi unitatea românilor de pretutindeni. În astfel de condiţii, era firesc ca actul de la 24 ianuarie 1859 să nu apară ca un rezultat al vreunei conjuncturi favorabile, interne sau externe şi nici ca un „dar" al statelor mari din perioada respectivă. Dimpotrivă, el reprezenta o primă încununare a unui îndelungat proces istoric, a luptei de veacuri a poporului nostru pentru realizarea unităţii de stat.

Dorinţa de unire a Ţării Româneşti şi a Moldovei pătrunde tot mai mult în conştiinţa maselor largi, mai ales după războiul Crimeii (1853—1856), încheiat cu Tratatul de pace de la Paris din martie 1856. Cîteva dispoziţii ale acestui tratat se ocupau şi de Principatele române. Între altele, se prevedea instituirea protectoratului celor şapte mari Puteri europene de atunci asupra lor, dar sub suzeranitatea Turciei. În vederea reorganizării lor interne, se prevedea convocarea cîte unui Divan Ad-Hoc în ambele Principate, alcătuite din reprezentanţi ai tuturor claselor sociale, ale căror hotărîri urmau să fie cercetate de o Comisie, cu sediul la Bucureşti, formată din cîte un „comisar" al celor şapte Puteri protectoare. Organizarea lor definitivă trebuia să fie apoi stabilită printr-o „Convenţie" între cele şapte Puteri.

În faţa acestor prevederi ale Tratatului de pace, care deschideau largi perspective în vederea unirii celor două ţări, mişcarea „unionistă" a devenit şi mai puternică. Astfel, la 25 mai 1856 a luat fiinţă la Iaşi un „Comitet central al Unirii din Moldova", format din cei mai de seamă patrioţi ai vremii. La 3/18 martie 1857 s-a înfiinţat un Comitet unionist şi la Bucureşti. Amîndouă îndrumau activitatea numeroaselor comitete care au luat fiinţă atunci în diferite oraşe în amîndouă Principatele.

Acţiunile pentru unire au devenit şi mai energice în cursul anului 1857, cu ocazia alegerilor de deputaţi (din partea clerului, a boierimii mari, a boierimii mici, a orăşenilor şi a ţăranilor) pentru Divanurile Ad-Hoc. Lupta a fost mai dîrză în Moldova, unde „partida antiunionistă", în frunte cu „caimacamul" ţării (locţiitorul de domn) au izbutit să aleagă în Divan numai adversari ai unirii. Dar, la stăruinţele patrioţilor unionişti şi ale Puterilor străine favorabile unirii, aceste alegeri au fost anulate. Făcîndu-se noi alegeri, în toate colegiile electorale au fost aleşi cei mai buni fii ai Moldovei.

Amîndouă Adunările Ad-Hoc, întrunite în toamna anului 1857 la Iaşi şi Bucureşti, au hotărît cu mare însufleţire unirea celor două Principate, Moldova şi Ţara Românească „într-un singur stat, sub numele România", cerînd marilor Puteri să respecte autonomia şi neutralitatea acestuia. Sînt semnificative în acest sens, cuvintele marelui patriot Mihail Kogălniceanu, rostite în şedinţa Adunării Ad-Hoc a Moldovei, din 7 oct. 1857: „Dorinţa cea mai generală, aceea hrănită de toate generaţiile trecute, aceea care este sufletul generaţiei actuale, aceea care, împlinită, va face fericirea generaţiilor viitoare, este Unirea Principatelor în-

(Continuare în pag. a 2-a)

Pr. Prof. *Mircea Păcurariu*

PÎINE PENTRU SUFLET

Sf. Ioan Botezătorul — mărturia lui despre Iisus

Strălucirea dumnezeiască a lui Iisus s-a arătat lumii în toată măreţia ei la Botezul său în Iordan, de către Sfîntul Ioan.

Pentru aceea îndată după sărbătoarea arătării Domnului la Iordan, Biserica cinsteşte pe cel ce L-a arătat lumii ca Mîntuitor, pe cel ce a pregătit calea Domnului, prin propovăduirea lui, pe cel ce L-a botezat în Iordan.

În rîndurile ce urmează nu vom încerca să cuprindem întreagă viaţa Sfîntului Ioan. Pentru sublimul şi frumuseţea ei pilduitoare Biserica a rînduit şi alte sărbători întru cinstirea lui: Naşterea la 24 iunie, Tăierea capului Sfîntului Ioan la 29 august şi Aflarea capului Sf. Ioan Botezătorul la 24 februarie. Ne vom opri însă la mărturia pe care Sfîntul Ioan o dă despre Iisus. Cum L-a arătat el oamenilor? Cum L-a mărturisit? Cum L-a vestit lumii?

Această mărturie pe care o dă Sfîntul Ioan este de mare însemnătate. Ea nu poate fi tăgăduită de nimeni, fiindcă este făcută de cineva care L-a văzut pe Iisus, L-a cunoscut şi care a văzut minunile întîmplate la Botezul Lui. Ele sînt făcute de cel mai apropiat martor ocular al vieţii Domnului, de către, cel mai mare profet, despre care îngerul Domnului a spus părinţilor săi că „Va fi mare înaintea Domnului" (Luca I, 15).

Despre Sfîntul Ioan însuşi Mîntuitorul a spus, ceva mai tîrziu după botez, cînd s-au dus ucenicii lui Ioan să-L întrebe pe Iisus — ce zice despre sine? căci ucenicii săi îl socoteau pe Ioan că este însuşi Mesia cel aşteptat, deşi Ioan le-o spusese răspicat că nu este el. Atunci Iisus le-a spus: „Amin, vă spun, că nici unul dintre cei născuţi din femeie, nu s-a ridicat mai mare ca Ioan Botezătorul" (Matei 11, 11).

Trebuie să întrerupem aici cuvîntul cu privire la mărturia lui Ioan despre Iisus şi să ne oprim la mărturia pe care o dă Iisus despre Ioan. Ioan fusese prins de către Irod şi aruncat în temniţă pentru că îl mustrase pe acesta pentru nelegiuirea de a trăi cu cumnata lui. Totuşi ucenicii lui Ioan îl iubeau. Unii chiar socoteau că el este Mesia, ce trebuie aşteptat. De aceea se duc la Ioan să-l întrebe. Voiau să ştie sigur dacă să urmeze sau nu pe Iisus. De data aceasta Ioan trimite pe ucenicii săi să-L vadă, să-L întrebe pe Iisus, dacă este Mesia şi să se convingă ei din cuvintele şi din faptele Lui cine este? Se pare că aceşti ucenici erau mai îndoielnici, ei nu se încrezuseră de la început în mărturia lui Ioan despre Iisus. Atunci Ioan procedează înţelept, zicîndu-le: Mergeţi de-l întrebaţi voi? Mergeţi şi vedeţi. Şi într-adevăr Iisus îi încredinţează despre puterea Lui dumnezeiască spunîndu-le: „Mergeţi şi spuneţi lui Ioan cele ce auziţi şi vedeţi. Orbii îşi capătă vederea şi şchiopii umblă, leproşii se curăţesc şi surzii aud, morţii înviază şi săracilor li se binevesteşte".

Iar după acestea Iisus rosteşte memorabilele cuvinte despre Sfîntul Ioan, spunînd că este „cel mai mare între cei născuţi din femeie" (Matei 11, 6, 7, 11).

Într-adevăr de o cinste şi o preţuire mai mare decît aceasta nimeni dintre oameni nu s-a învrednicit de la Dumnezeu. Ioan este arătat ca vîrf şi încheiere a proorocilor, culmea cea mai înaltă la care au putut ajunge oamenii pînă la Hristos, fiind învrednicit să cunoască pe Fiul lui Dumnezeu şi să dea mărturie despre El. Faţă de Ioan toţi pro-

(Continuare în pag. a 2-a)

Părintele VASILE

„Telegraful Român" martor al evenimentului Unirii Principatelor

PREZENTAREA DEPUTAŢIEI ADUNĂRII ELECTIVE A ŢĂRII ROMÂNŞTI LA IAŞI

(Extras din „T. R." nr. 8, din 19 februarie 1859).

Iaşi, 2. februarie 1859

„Deputăţia Adunării elective de peste Milcov s-au prezentat oficial Înălţimei Sale Domnului Alexandru Ioan I.

Prea Sfinţia Sa Episcopul Argeşului au rostit următoarele:

„Prea Înălţate Doamne! Ţara Românească, acea ţară soră a Moldovei au atras binecuvîntarea ceriului, insuflînd pe toţi fiii săi ca să vă aleagă Domn. Atotputernicul să Vă deie ani mulţi şi fericiţi, pentru ca aceste ţări carele fiind despărţite au suferit atîtea nenorociri să se bucure, fiind într-unite, de o viaţă fericită sub oblăduirea Măriei Tale!

Adunarea Generală a Ţării Româneşti ne-au însărcinat a depune în mîinile Măriei Tale acest act prin care sînteţi alesul ei; noi sîntem fericiţi a vi-l aduce, însoţiţi cu aclămările poporului român şi cu binecuvîntarea cerului! Să trăieşti Măria Ta! şi Dumnezeu să binecuvinteze ţările creştine Moldova şi Ţara Românească!"

După aceea, D. Filipescu citeşte actul de alegere.

După cetirea acestui act, D. C. Roseti ţinu o cuvîntare din care extragem şi noi următoarele:

„Măria Ta! Sîntem mîndri şi fericiţi că Adunarea electivă din Bucureşti ne-au onorat cu marea şi frumoasa misie de a depune coroana lui Mihai în mîinile Măriei Tale, căruia fraţii noştri de aici au încredinţat coroana lui Ştefan. Ceea însă ce reînalţă misia noastră şi face să tresalte de fericire inima Măriei Tale este că românii munteni au coronat în Măria Ta nu un individ ci marile principii de viaţă ale naţionalităţei noastre.

Toţi cei care, străini sau români, au fost de faţă în acel moment solemn şi unic poate în analele istoriei omenirei, au zis că secolii de durere şi umilinţă ce au tescuit naţia română, în loc de a o ucide, n-au făcut decît a comprima a ei putere, spre a o face astăzi, printr-o singură săltare a se arăta deodată înaintea Europei, tot acea naţie junǎ şi puternică, pre carea ea a fost cunoscut-o cînd era bulevardul de apărare al civilizărei contra barbarismului.

. . . . . .

Primeşte deci, alesule al României, pe lîngă coroana Principatului de peste Milcov, ce sîntem trimişi a-ţi aduce, şi inimile a două milioane şi jumătate de români, care ne-au însărcinat a ţi le închina cu amor şi respect şi a te asigura că pe cît vei ţinea cu tărie stindardul unirei, al naţionalităţei, al dreptăţei ş-al libertăţei, românii de peste Milcov ca şi cei de aice Te vor urma ca un singur om şi strigînd cu un singur vers: Trăiască România, Trăiască Domnul Alexandru Ioan I!"

Strigările entuziaste răsunau pretutindene în sală, iar Măria Sa Domnul României au răspuns următoarele:

„În numele actului naţional şi măreţ, prin care adunarea electivă din Bucureşti au întrunit coroanele Ţărei Româneşti şi a Moldovei, declar că precît sînt mîndru de a mă găsi înălţat pe tronul Moldovei, pre atît sînt asemine mîndru de a vide numele meu înscris în Rîndul Domnilor Ţărei Româneşti.

În ochii miei, actul ce l-aţi desăvîrşit Domnilor Deputaţi de peste Milcov este triumful unui princip mîntuitoriu ce visează cu tărie în inimile românilor, principul frăţiei româneşti. El ne-au scăpat de perzare în trecut, el ne reînvie în timpul de faţă, el ne va duce la bine şi la mărire în viitoriu. Să trăiască dară frăţia românească!"

Alexandru I. Cuza şi permanenţa sa în conştiinţa poporului român

Luna ianuarie va sugera întotdeauna poporului român, numele domnitorului Alexandru I. Cuza, de care se leagă Unirea din 1859. Iată de ce şi în această lună ianuarie a anului 1984, cînd se împlinesc 125 de ani de la actul Unirii, gîndul ni se îndreaptă cu dragoste spre acest domnitor — ctitor al României moderne.

Deşi a domnit doar şapte ani (1859—1866), domnia sa va rămîne ca una din cele mai luminoase, din istoria poporului român.

Şi nu numai pentru că de numele său se leagă Unirea Munteniei şi Moldovei într-un singur stat, fiind omul providenţial al momentului, ci şi pentru că prin actele sale de dreptate socială şi de dragoste faţă de marea masă a ţărănimii, va rămîne legat de-apururi de poporul român.

Participant la Revoluţia din 1848, domnitorul nu va uita idealurile pentru care luptase şi, în timpul domniei sale, prima sa grijă va fi să se îngrijească de soarta ţărănimii şi de a împlini ceea ce marele său sfetnic, Mihail Kogălniceanu îi ceruse:

„Măria ta, fii bun şi blînd mai ales pentru aceia pentru care mai toţi domnitorii au fost nepăsători sau răi".

Consecvent şi propriei sale convingeri că trebuia schimbată soarta ţărănimii, încă din primele luni ale anului 1859, domnitorul le va lua apărarea dînd nenumărate dispoziţii prefecţilor, să apere interesele ţărănimii oprind orice abuz asupra lor „ori de unde ar veni". Cerea apoi ca toţi locuitorii să fie trataţi după calităţile lor morale. Generalizează impozitele pentru toţi locuitorii ca şi instrucţia militară. Va opri bătaia ţăranilor şi punerea în „butuci" a lor, desfiinţînd tot deodată şi titlurile boiereşti. Orice muncă a ţăranilor pentru interesul public, trebuia să fie plătită din fondurile statului.

Paralel cu aceste măsuri, domnitorul îşi dovedea patriotismul său şi prin sprijinirea tot mai fermă a limbii naţionale, dînd dispoziţii ca să înceteze orice slujbă religioasă în limba greacă, chiar acolo unde se mai aflau clerici greci.

Neuitînd nici gravele probleme ce frînau societatea românească, prin existenţa latifundiilor moşiereşti şi mănăstireşti, din care

(Continuare în pag. a 2-a)

Pr. *I. Spiru*
Alexandria

Sf. Ioan Botezătorul

(Continuare din pag. 1)

ieții din Legea Veche sînt mai mici și mărturia lor mai îndepărtată.

Dar, din continuarea cuvintelor lui Iisus despre Ioan, aflăm o nouă descoperire că la mărimea în fața lui Dumnezeu se ajunge prin har, nu numai cu puterile proprii, așa precum spune Iisus: „totuși cel mai mic în împărăția cerurilor este mai mare decît el" (Matei 11, 24).

Trebuie să înțelegem prin aceste cuvinte că cel ce crede în Iisus, cel ce împlinește voia lui Dumnezeu și trăiește prin har în unire cu Hristos, poate ajunge la cea mai mare demnitate, aceea de a fi moștenitor al împărăției lui Dumnezeu. Iar la această demnitate ajung toți cei ce îl mărturisesc pe Hristos în viața lor. Despre aceasta ne încredințează însuși Iisus prin cuvintele: „Cel ce va mărturisi pentru Mine, înaintea oamenilor, mărturisi-voi și Eu pentru el înaintea Tatălui Meu care este în ceruri. Iar de cel ce se va lepăda de Mine, înaintea oamenilor, și Eu mă lepăd de el înaintea Tatălui Meu, Care este în ceruri" (Matei X, 32—33).

Dar să revenim la mărturia Sf. Ioan despre Iisus. Misiunea lui principală a Sf. Ioan era să *„mărturisească despre lumină, ca toți să creadă prin el"* (Ioan I, 6—7). Lumina era Cuvîntul care luminează pe tot omul ce vine în lume. „Lumea însă nu L-a cunoscut, întru ale Sale a venit dar ai Săi nu L-au primit" (Ioan 1, 9—11).

Sf. Ioan se afla în ținutul Betabara, dincolo de Iordan, unde propovăduia că se apropie împărăția lui Dumnezeu, chema pe oameni la îndreptarea vieții și săvîrșea botezul pocăinței, semn al Legii Vechi pentru iertarea păcatelor.

Sfîntul Ioan era ținut într-o mare cinste în fața mulțimilor pentru viața sa curată, ca „un înger în trup", pentru propovăduirea sa înflăcărată prin care chema pe oameni la pocăință.

De aceea iudeii din Ierusalim au trimis la el preoți și leviți să-l întrebe: Cine ești? Nu cumva ești Hristosul? Ești un proorocca Ilie? Și Ioan stăpînit de o sublimă smerenie, le-a spus: Nu sînt. Nu sînt nici Hristosul pe care îl așteptați, nici prooroc. Eu sînt glasul celui ce strigă în pustie: Îndreptați calea Domnului, precum a zis Isaia proorocul" (Ioan I, 21—23).

Dar evreii nu s-au mulțumit cu acest răspuns. Ei voiau să afle ceva mai mult. Poate voiau să știe: Cînd vine Mesia? și cine este acela? De aceea l-au întrebat: „De ce botezi deci, dacă nu ești nici Hristosul, nici Ilie și nici Proorocul?

Atunci Ioan a început a dezvălui adevărul despre Hristos: „Eu botez cu apă; dar în mijlocul vostru se află Acela pe care voi nu-l știți. Cel ce vine după mine, Care înainte de mine a fost și căruia eu nu sînt vrednic să-i dezleg cureaua încălțămintelor" (Ioan 1, 25—27). Evanghelistul Marcu adaugă la aceste cuvinte: „Eu v-am botezat pe voi cu apă, El însă vă va boteza cu Duh Sfînt" (Marcu I, 8), iar Ev. Matei scrie: „Cel ce vine după Mine este mai puternic decît mine; Lui nu-i sînt vrednic să-i duc încălțămintea; Acesta vă va boteza cu Duh Sfînt și cu foc" (Matei 2, 11; Luca 3, 16).

Este bine să reținem, din această primă mărturie a Sfîntului Ioan despre Iisus următoarele adevăruri.

Întîi, că Iisus era în lume, dar era necunoscut. Lumea nu L-a cunoscut. Ioan îl face cunoscut și spune că este mai mare și mai puternic decît el. Deși Iisus s-a născut cu șase luni în urma Sf. Ioan, acesta spune că „era înainte de el și mai puternic". Prin aceasta el mărturisește veșnicia și atotputernicia lui Iisus. Iisus e așa de mare încît Ioan nu se crede vrednic să-i dezlege cureaua încălțămintei lui. De aici se vede că Ioan îl anunță pe Iisus ca pe un trimis al cerului.

În al doilea rînd, Sfîntul Ioan ne arată că între lucrarea lui în lume și între cea a lui Iisus este o mare deosebire, ca de la pămînt la cer. El săvîrșea botezul pocăinței, o lucrare formală, pur omenească prescrisă de Legea Vechiului Testament. Era o lucrare de terapeutică omenească. Dar botezul pe care îl va întemeia Iisus este o lucrare dumnezeiască. „El, Iisus, va boteza cu Duh Sfînt și cu foc". Iisus va aduce în lucrarea mîntuirii neamului omenesc puterea Duhului Sfînt, pe care L-a trimis în lume la Cincizecime și care s-a coborît asupra apostolilor în chip de limbi de foc. De aceea Taina Botezului este instituită de Iisus după învierea Sa și nu are nimic comun cu botezul lui Ioan de la rîul Iordanului.

A le confunda înseamnă a nu cunoaște sau a răstălmăci Scriptura. După Învierea Sa, Iisus a trimis pe Apostoli și le-a dat puterea să boteze în numele Sfintei Treimi, zicînd: „Mergînd, învățați toate neamurile, botezîndu-le în numele Tatălui și al Fiului și al Sfîntului Duh. Învățîndu-le să păzească toate cîte v-am poruncit vouă. Iată Eu cu voi sînt pînă la sfîrșitul veacului" (Matei 28, 19—20).

Mărturia lui Ioan despre Iisus nu se oprește aici. „A doua zi a văzut Ioan pe Iisus venind către el, la rîul Iordan. Ioan însă văzîndu-L a zis: Eu am trebuință să fiu botezat de Tine, și Tu vii la mine? Și răspunzînd Iisus a zis către el: „Lasă acum, că așa se cuvine nouă să împlinm toată dreptatea" (Matei 3, 13—14).

Privind spre cei ce erau acolo, Ioan a zis: „Iată Mielul lui Dumnezeu, Cel ce ridică păcatul lumii" (Ioan 1, 29).

„Și a mărturisit Ioan, zicînd: „Am văzut Duhul coborîndu-se din cer ca un porumbel și a rămas peste El, dar Cel ce m-a trimis să botez cu apă, Acela mi-a zis: Peste care vei vedea Duhul coborîndu-se și rămînînd peste el, Acesta este cel ce botează cu Duhul Sfînt. Și eu am văzut și am mărturisit *că Acesta este Fiul lui Dumnezeu"* (Ioan I, 29—34).

„Și botezîndu-se Iisus, cerurile I s-au deschis și el a văzut Duhul lui Dumnezeu, pogorîndu-se ca un porumbel și venind peste El. Și iată glas din ceruri care a zis: Acesta este Fiul Meu cel iubit, întru care am binevoit" (Matei 3, 16—17).

În această mărturie a lui Ioan întîlnim două simboale pentru persoanele Sfintei Treimi: mielul simbol pentru Iisus și porumbelul simbol pentru Duhul Sfînt. În același timp Ioan dă mărturie despre glasul Tatălui care a zis: „Acesta este Fiul meu cel iubit, întru care am binevoit" (Luca III, 22; Matei III, 17).

Astfel Sf. Ioan este cel ce a arătat taina Sfintei Treimi, el este martorul cel mai apropiat al teofaniei. „Încă și alte multe îndemnînd, propovăduia poporului vestea cea bună" (Luca 3, 18).

Iar această veste bună era că Fiul lui Dumnezeu a venit în lume. Ioan L-a numit „mielul lui Dumnezeu" întărînd prin aceasta profeția ce o făcuse Isaia despre Mesia, zicînd: „Ca un miel spre junghiere s-a adus" (Isaia 53, 7).

De ce L-a numit Sfîntul Ioan pe Iisus „Mielul lui Dumnezeu"? Pentru că în Vechiul Testament se aducea ca jertfă de împăcare cu Dumnezeu, de obicei un miel. Ori Sfîntul Ioan arăta prin această minune că în locul acestor jertfe de animale, Domnul nostru Iisus Hristos avea să se aducă pe Sine unica și adevărata jertfă de împăcare a oamenilor cu Dumnezeu.

Iată temeiuri pentru care Biserica a rînduit cinstirea Sf. Ioan ca înainte mergător și botezător al Domnului, îndată după prăznuirea Bobotezii!

Oare s-a încheiat datoria și bucuria de a-L mărturisi pe Iisus în lume? Desigur că nu! Orice creștin botezat în numele Sfintei Treimi devine un mărturisitor al lui Hristos în lume, el devine prin botez un mădular al trupului tainic al lui Hristos care este Biserica.

Datoria de căpetenie a noastră este de a da mărturie despre Hristos în fața oamenilor: mărturie prin cuvintele și prin faptele noastre, mărturie prin toată purtarea noastră în lume. Așa să ne purtăm ca văzînd oamenii faptele noastre să-L preamărească pe Dumnezeu.

Ioan Popazu

175 ani de la naștere

Una din personalitățile de seamă ale vieții cultural-bisericești brașovene o constituie protopopul Ioan Popazu, bărbat plin de vrednicie care va lumina mințile și va încălzi inimile concetățenilor săi și a cărui binecuvîntată activitate nu avea să se mărginească numai la Brașov, ci să se reverse în cercuri mult mai largi.

Ioan Popazu s-a născut la 20 decembrie 1808 în Șcheii Brașovului, într-o familie de negustori originari din Muntenia, unde frecventează pentru început școala bisericii „Sf. Nicolae", pătrunzînd de timpuriu tainele învățăturii creștine. Urmează apoi școala de pe lîngă biserica „Sf. Treime", unde se va inițiia în limba greacă, devenind un bun cunoscător al acesteia.

Studiile următoare le va face la gimnaziul săsesc din Brașov și la cel romano-catolic din Sibiu, unde învață limba germană și latină, urmînd după aceea și cursurile de filozofie de la liceul din Cluj, pe care le absolvă în 1832.

Avînd o vocație deosebită pentru preoție și primind un stipendiu de la biserica „Sf. Nicolae" din Șcheii Brașovului, Ioan Popazu se înscrie la facultatea de teologie din Viena, pe care, după patru ani, o va absolvi cu laudă. Întors în Ardeal funcționează un timp ca secretar eparhial, după care, în 1838, este ales în asentimentul tuturor, paroh la biserica „Sf. Nicolae" din Șchei și protopop al Brașovului,

(Continuare în pag. a 3-a)

***Faust** Remus* muzeograf

125 de ani de la formarea Statului...

(Continuare din pag. 1)

tr-un singur stat, o unire care este firească, legiuită și neapărată, pentru că în Moldova și în Valahia sîntem același popor omogen, identic ca nici un altul, pentru că avem același început, aceleași nume, aceeași limbă, aceeași religie, aceeași istorie, aceeași civilizație, aceleași instituții, aceleași legi și obiceiuri, aceleași temeri și aceleași speranțe, aceleași trebuințe de îndestulat, aceleași hotare de păzit, aceleași dureri în trecut, același viitor de asigurat și, în sfîrșit, aceeași misie de îndeplinit. Această unire o dorim nu pentru ca să lovim drepturile și să amenințăm pacea altora, ci numai ca să asigurăm pacea și drepturile noastre... împlinind o vie dorință a nației noastre...".

Toate reformele propuse în Divanurile Ad-Hoc au fost aduse la cunoștința Comisiei europene de la București, care le-a înaintat Conferinței miniștrilor de Externe ai celor șapte mari Puteri, întrunită la Paris în 1858. Conferința și-a încheiat lucrările la 19 august 1858, prin promulgarea așa-numitei „Convenții de la Paris", prin care se admitea doar schimbarea titlului oficial al țărilor române în acela de „Principatele unite ale Moldovei și Valahiei", dar cu doi domni, două guverne, două Adunări legislative și capitale deosebite. Se prevedea însă înființarea unei Comisii centrale la Focșani, pentru pregătirea legilor de interes comun, o Curte de casație comună, organizarea identică a armatei, unificarea sistemului de măsuri și greutăți ș. a. În locul celor doi caimacami, s-a instituit o „căimăcămie" de trei, în fiecare Principat, sub care au avut loc apoi alegerile pentru Adunările elective, care urmau să designeze pe noii domnitori.

În fața acestei situații, poporul român a luat rezolvarea problemei unirii în propriile sale mîini, dînd dovadă de curaj, de înțelepciune și de mult tact politic. La 5 ianuarie 1859, reprezentanții „Partidei naționale din Moldova" au izbutit să impună alegerea ca domn a colonelului Alexandru Ioan Cuza, fost prefect de Galați și membru în Divanul Ad-Hoc, participant activ la mișcarea revoluționară din 1848. Peste cîteva zile, la 24 ianuarie, Adunarea Electivă a Țării Românești, sub presiunea celor aproape 30 000 de orășeni și țărani, aflați în București, a ales ca domn tot pe Alexandru Ioan Cuza. Prin această dublă alegere, unirea devenea un fapt împlinit. Ea a fost salutată cu nețărmurit entuziasm nu numai de munteni și moldoveni, ci și de românii transilvăneni, care așteptau o apropiată desăvîrșire a unirii realizate, — într-o primă etapă — la 24 ianuarie 1859.

Mai bine de doi ani, Alexandru Ioan Cuza a condus destinele celor două țări, cu două Adunări și două guverne, avînd două capitale. Dar prin tratativele diplomatice care au avut loc în acest răstimp, unirea a fost recunoscută și de cele șapte Puteri europene. Așa se face că la 11 decembrie 1861, printr-un manifest adresat țării, Cuza arăta că „Unirea este îndeplinită... Alesul vostru vă dă astăzi o singură Românie". Iar la 24 ianuarie 1862 s-au deschis, la București, ședințele primului Parlament al României.

În cei șapte ani de domnie (1859—1866), Alexandru Ioan Cuza a realizat o seamă de reforme care au dus la consolidarea României moderne și la progresul ei în toate domeniile. Între acestea menționăm: secularizarea averilor mănăstirești și împroprietărirea țăranilor clăcași, obligativitatea și gratuitatea învățămîntului primar, înființarea Universităților din Iași și București și a numeroase alte așezăminte culturale, reforme în armată, justiție, administrație, finanțe etc. Pentru toate acestea, Alexandru Ioan Cuza este considerat unul din „ctitorii" României moderne.

Nu putem încheia aceste rînduri, fără să arătăm că slujitorii Bisericii Ortodoxe Românești au fost printre cei mai entuziaști sprijinitori ai unirii. Din comitetele unioniste centrale și locale făceau parte mulți arhierei, călugări și preoți de mir; mitropoliții Sofronie al Moldovei și Nifon al Țării Românești au fost președinți ai Divanurilor Ad-Hoc și ai Adunărilor elective care au proclamat pe Alexandru Cuza ca domn; toți episcopii eparhioți, cîte doi reprezentați ai mănăstirilor și cîte un preot de mir din fiecare eparhie au fost aleși deputați în Divanurile Ad-Hoc, cerînd unirea celor două Principate. Între ei s-au remarcat episcopii Calinic cel Sfînt și Filotei de la Buzău, arhiereul Filaret Scriban de la Iași, arhimandriții Neofit Scriban de la Iași și Melchisedec Ștefănescu de la Huși, preotul Dimitrie Matcaș din Roman, apoi protopopul Gheorghe Dimitriu din Tecuci, arhimandritul Iosafat Snagoveanul de la Paris și mulți alții.

Actul de la 24 ianuarie 1859 — care stă la temelia statului unitar român și care a deschis calea unor profunde transformări de ordin politic, economic, social și bisericesc, — reprezenta însă numai prima etapă a unui proces istoric care trebuia desăvîrșit. La mai puțin de două decenii,în 1877, s-a proclamat și s-a recunoscut apoi pe plan extern independența României, iar în vara anului 1878 a avut loc unirea la țara noastră a străvechiului pămînt românesc dintre Dunăre și Mare — Dobrogea. Iar peste patru decenii, la 1 Decembrie 1918, s-a proclamat la Alba Iulia, unirea pe veci a Transilvaniei cu România.

Toate aceste momente au prefațat evenimentul de la 23 August 1944, cînd România a scuturat dominația fascistă și a pornit pe calea unei vieți noi, în deplină libertate și unitate.

La împlinirea a 125 de ani de la Unirea Principatelor și a 65 de ani de la „Unirea cea mare", aducem prinos de binemeritată recunoștință vrednicilor noștri înaintași, prin lupta și jertfa cărora s-au înfăptuit aceste două acte memorabile din „cartea de aur" a istoriei noastre. Și cel mai frumos omagiu ce li se poate aduce nu poate fi decît acela de a le urma pilda luminoasă de muncă și de dăruire pentru interesele superioare ale Patriei și ale poporului din care facem parte.

Alexandru I. Cuza...

(Continuare din pag. 1)

foarte multe moșii, erau proprietatea unor instituții străine, domnitorul prin două mari acte de curaj, va proceda la secularizarea averilor mănăstirești și apoi și la împroprietărirea țăranilor.

Prin secularizare, statul român intra în posesia unei imense suprafețe agricole și care avea să fie de-acum înainte folosită pentru progresul economic al țării și nu al unor interese străine.

Se punea capăt totodată trecerii peste granițe unor imense bunuri materiale în detrimentul economiei naționale. La puțin timp după secularizare, adică în anul 1864 domnitorul Alexandru I. Cuza făcea și împroprietărirea țăranilor, măsură aprobată de aproximativ 700.000 de voturi, față de numai 1037, împotrivă. Astfel, împroprietărirea devenea o realitate și actul în sine a constituit cel mai însemnat eveniment al României moderne, deoarece fără ea nu s-ar fi putut concepe mersul înainte al țării noastre.

Într-adevăr, împroprietărirea țăranilor a constituit nu numai un act de dreptate socială ci și un act de înaltă conștiință politică, deoarece prin secularizarea averilor mănăstirești și apoi prin împroprietărirea țăranilor, aveau să se realizeze măcar în parte o serie întreagă de probleme care frămîntaseră societatea românească în prima jumătate a sec. al XIX-lea.

Domnitorul Alexandru I. Cuza prin aceste două acte a cîștigat pentru veșnicie inima poporului român, deoarece mai ales prin împroprietărire, țărănimea se elibera de servituțile de sute de ani suportate din partea moșierimii.

De acum era stăpînă pe propriul său destin, privea cu alți ochi viitorul său, iar domnitorul Alexandru I. Cuza devenise pentru ea un adevărat părinte. Și nu s-au sfiit țăranii să-și manifeste sentimentele lor de recunoștință, atunci cînd domnitorul umbla prin țară, după împroprietărire, adresîndu-i astfel de cuvinte: „Înălțate doamne, ne-ai făcut dreptate, ai rupt în sfîrșit zapisul sclaviei... și ne-ai dăruit liniștea, fericirea și speranța în viitor".

Nici după detronarea și plecarea sa în pribegie în februarie 1866 țăranii nu l-au uitat. Ba dimpotrivă au protestat contra detronării făcută fără știința și voința lor.

O adevărată revoltă a cuprins țara, care nu voia să recunoască alt domn decît pe Cuza. Pînă și foametea cruntă ce a bîntuit țările române, în 1866, o socoteau o pedeapsă a lui Dumnezeu pentru detronarea nedreaptă a domnitorului atît de drag inimii țării întregi.

Și preoții au fost în acele luni de protest alături de popor. În plus își vor manifesta ostilitatea față de detronarea domnitorului Cuza, pomenindu-l pe el și familia lui la slujbele religioase, în ciuda dispozițiilor primite și a faptului că se expuneau la aspre pedepse.

Iată, starea de spirit ce a domnit în popor după detronarea lui Alexandru I. Cuza ca o mărturie că acest domnitor cîștigase definitiv inima poporului român.

Acum, după 125 ani de la actul Unirii, legat de marea personalitate a acestui domnitor, se cuvine să-i aducem și noi omagiul nostru plin de recunoștință, ca unuia care ne-a fost adevărat părinte și devotat slujitor al idealului de unitate al poporului român.

„Eu lumină am venit în lume"

Se știe că fără lumina și căldura Soarelui viața noastră trupească, viața plantelor și animalelor, viața sub toate formele ei de pe planeta noastră ar fi cu neputință.

Oamenii și-au dat seama de la începutul începuturilor de acest lucru, de aceea Soarele era adorat ca zeu în multe din credințele păgîne de altădată.

Avînd în vedere binefacerile pe care Soarele le are pentru viața noastră pămîntească, mulți dintre gînditorii și poeții creștini au comparat întruparea Fiului lui Dumnezeu, și bogăția de daruri aduse de El oamenilor, cu binefacerile luminii și căldurii Soarelui.

În troparul Crăciunului de pildă acest lucru apare de trei ori: cînd zicem „răsărit-a lumii lumina cunoștinței", cînd magii s-au închinat ca la „Soarele dreptății", cunoscîndu-l, ei, magii, și noi toți pe Iisus — Domnul nostru ca „Răsăritul cel de sus".

Așa se face că Sf. Apostol și Evanghelist Matei, vorbind despre începutul propovăduirii Mîntuitorului în părțile Galileii, spune că „poporul care ședea în întuneric a văzut *lumină mare* și celor ce ședeau în latura și în umbra morții le-a *răsărit lumina*" (Matei 4, 16).

Sf. Apostol Pavel va spune și el mai tîrziu că în El, în Iisus Hristos, „sînt ascunse toate visteriile înțelepciunii și ale cunoștinței" (Col. 2, 3) sau ale cunoașterii, că taina întrupării Sale ascunde „o bogăție de slavă pentru neamuri" (Col. 1, 26—27) pentru toate popoarele, din această bogăție de lumină, de cunoaștere, de înțelegere corectă a rostului nostru în această lume, din această bogăție de forțe spirituale întrematoare, împintenitoare spre bine noi toți avînd posibilitatea să luăm „dar peste dar" (Ioan 1, 16).

Într-adevăr, așa cum zorile și apoi răsăritul Soarelui destramă țesătura nopții, pînzele întunericului, oricît de groase ar fi ele, la fel întruparea Fiului lui Dumnezeu, a Mîntuitorului nostru Iisus Hristos a înlăturat bezna necunoașterii Ziditorului a toate, a lui Dumnezeu, Tatăl nostru ceresc descoperindu-ni-se direct, taină adîncă pe care numai dragostea Sa nemărginită pentru noi o poate explica.

Prin Nașterea Mîntuitorului, Dumnezeu-Creatorul nostru își deschide brațele Sale părintești spre făptura Sa cea mai aleasă, „această plăsmuire minunată" — cum i-a zis Shakespeare, care este omul, pe care-l rezidește, îl naște din nou, îl înnoiește, zmulgîndu-l de pe cărările amăgitoare pe care păcatul, întunecîndu-i mintea, l-a purtat.

Cu adevărat, începînd cu Nașterea Sa minunată — cînd mesajul divin al păcii a fost răspîndit de corul îngeresc în cele patru laturi ale Pămîntului, căruia astăzi mai mult ca oricînd se cuvine să-i dăm ascultare — în persoana Mîntuitorului Iisus Hristos, în tot ce vine de la El este lumină, El însuși spunîndune-o de altfel: „Eu am venit ca lumină în lume, ca tot cel ce crede în mine să nu rămînă în întuneric" (Ioan 12, 46), adică în afara adevărului asupra acestei vieții descoperit de Însuși Autorul a tot ce se vede și nu se vede.

Lumină este viața Sa „nevăzută de păcat" din timpul petrecerii Sale pe pămînt, lumină sînt faptele Sale de ajutorare a celor căzuți, a celor apăsați de poveri care nu le revin în chip firesc, lumină este mai ales învățătura Sa, această fîntînă miraculoasă, plină de „apă vie", din care cel ce bea nu mai însetează, acest izvor nesecat, această hrană vrăjită, din care

(Continuare în pag. a 4-a)

Arhid. *Gh, Papuc*

100 de ani de la nașterea profesorului Nicolae Cartojan

Modest, dar luminos, cum i-a fost destinul, așa a trecut prin viață acest „savant eminent", cum l-a caracterizat George Călinescu. Numele lui va rămîne legat deapururi de studierea manuscriselor și a altor monumente, scrise și nescrise, ale vechii noastre literaturi. Și se poate spune că datorită cercetărilor lui aceste „prețioase documente culturale", cum le-a numit el, aduc o mărturie în plus despre originalitatea și maturitatea creațiilor spirituale ale poporului român. În același timp, ca puțini alții, profesorul Nicolae Cartojan a introdus o metodă și a creat o școală de un înalt nivel științific, de pe urma căreia s-au adus fundamentale precizări privitoare la valoarea culturii noastre poporane, care nu poate fi deplin înțeleasă decît pe baza studiilor comparatiste, așa cum le-a schițat și demonstrat el.

Originar din Călugărenii lui Mihai Viteazul, dintr-o familie în care a putut gusta încă din copilărie frumusețea graiului din vechile noastre manuscrise, N. Cartojan a avut norocul să întîlnească la liceul „Sf. Sava" din București pe profesorul ardelean Ion Bianu, cunoscutul editor de mai tîrziu al cataloagelor de manuscrise ale Academiei Române, care-l va atrage și mai mult în cei patru ani de studii universitare, spre această „lume fermecătoare", dar plină de taine, care sînt vechile noastre manuscrise pline de texte poporane. Pentru studierea lor se cere muncă metodică și osîrduitoare, plină de devotament și de patriotism luminat. Și N. Cartojan le-a avut pe toate. A început-o modest, ca funcționar la secția de manuscrise în Biblioteca Academiei Române pentru că așa cum va spune-o el însuși mai tîrziu, adevărata cale pentru punerea lor în valoare nu poate fi alta decît aceea a studierii lor în comparație cu originalele și variantele lor atît sud-slave și neo-grecești, cu care poporul nostru a stat în contact nemijlocit de-a lungul veacurilor, cît și cu împrumuturile și prelucrările făcute după prototipuri din vechile culturi orientale, ori ale evului mediu occidental. Un prim început de acest fel îl făcuse la noi, încă în 1883, M. Gaster. Iată cum se exprimă în această privință N. Cartojan: „Eminescu, cu geniala lui intuiție, în căutarea formelor de „limbă veche și înțeleaptă", a simțit că mai ales în aceste texte de literatură poporană trebuiește căutată limba noastră literară. Din cele 61 de manuscrise pe care d-l Gaster le-a avut la îndemînă cînd a început, în 1883, studiul său de sinteză despre literatura populară română, cîteva din cele mai interesante fuseseră înainte în colecția lui M. Eminescu. M. Gaster adaugă: „Cînd îi plăcea vreo frază din aceste manuscrise Eminescu zicea: „ia mai citește odată că tare îmi place!" Și din cînd în cînd lua cîte o fițuică de pe masă și copia sau o frază sau un cuvînt ... și nu am nici o îndoială că frumusețea limbii sale se datorește citirii textelor vechi, pe care se vede că el le citise odinioară."

Mînat de această dragoste pentru graiul vechi românesc N. Cartojan a avut șansa să fie trimis pentru doi ani (1912—1914) la studii de specialitate în Berlin. Însușindu-și o metodă superioară de cercetare, el aduna temeinic și cu migală, în vremurile grele ale primului război mondial, datele necesare lucrărilor sale de viitor. A muncit modest vreme de 17 ani, funcționînd ca profesor de limba română la liceul din Giurgiu, dar în 1920, cînd și-a susținut teza de doctorat cu titlul „Alexandria în literatura românească. Noi contribuții" a fost o adevărată revelație. El dovedea că această istorie romanțată a lui Alexandru Macedon fusese versificată după modele bizantine încă în sec. XII de „Fruverii", sau cîntăreții de curte francezi iar peste un veac va fi cunoscută deja în Croația. În situația aceasta nu ne mai mirăm că pînă și un mitropolit moldovean (Grigorie) cerea în 1562 să se traducă și în limba română, iar la 1620 ea era copiată (în manuscrisul nr. 3821) de cunoscutul „popa Ion Românul din Sînpetrul Hunedoarei, care putea adăuga sfătos: „mă ostenii cît putui și o scriș să cetească și să socotească bine ce este împărăție cestii lumi deșarte și mîngănoasă. Dar Cartojan nu se mulțumește să urmărească numai modul cum s-a răspîndit la noi această vreme de peste 300 de ani (în două variante), ci și în ce măsură tema lucrării s-a contaminat cu credințele noastre populare, încît mulți pictori populari au imitat în icoanele lor unele scene din Alexandria, iar preoți anonimi evocau în orații de nuntă, în colinde, în basme sau în alte ramuri ale folclorului românesc o serie întreagă de amănunte din lectura atît de căutată a acestei cărți. Pentru fiecare din cele peste 80 de astfel de cărți, pe care le-a scris în neîntrecutele lui volume *„Cărțile populare în literatura română"* (2 volume), după ce urmărește originea lor și modul cum s-au răspîndit și cum s-au reflectat ele în cultura poporului român, N. Cartojan prezintă pentru fiecare bogate informații bibliografice, arătînd în primul rînd exemplarele tipărite sau manuscrise în care se păstrează fiecare „carte", apoi textele slave ori grecești, sau din alte literaturi, după care s-a făcut traducerea, iar la urmă studiile principale din cele mai cunoscute, române ori străine, în legătură cu fiecare scriere.

Pentru cine urmărește atent textul acestor studii scoase în 1974 în ediția a II-a de către „Editura Enciclopedică", acela va putea face aceeași constatare, fie că e vorba de cărți populare cu conținut religios, fie de conținut profan. Prototipurile lor sînt urmărite de N. Cartojan pînă la sursele vechi ale orientului antic („Sindipa", „Fiziologul", „Halima"), la cel grecesc-bizantin („Aetiopicele", „Esopia", „Erminiile de pictură"), ca și în cele medievale și chiar moderne ale romanelor cavalerești apusene („Floarea darurilor", „romanul Troiei", al lui „Imberie și Margarona", „Erotocritul", „Filerat și Aretusa", „Bertoldo" etc.). Rămîi uimit cînd constați că deși românii n-au avut universități vechi ca popoarele din Apus, multe din aceste „cărți populare", circulau la noi, într-o limbă vie și unitară, mai neaoșă și mai unitară decît a celorlalte popoare europene și aceasta încă din sec. XVI și XVII atît în Țara Românească și Moldova, cît și în Transilvania, aflată pe atunci sub conducere străină. Cînd recitești, de pildă, limba textelor măhăcene copiate de popa Grigorie din Măhaci în „vremea de mărire a lui Mihai Vodă" atunci te convingi odată în plus că unitatea națională realizată de marele voievod la 1600 n-a fost ceva întîmplător căci, iată, pe lîngă altarul și strana Bisericii, chiar și aceste modeste „cărți populare " contribuiseră la menținerea limbii românești unitare. Aproape toate texte religioase măhăcene (cuprinse în manuscrisul 469 al Academiei) s-au răsfrînt încă în veacurile XVI—XVII în credințele și în creațiile spirituale ale poporului român, cum sînt colindele și pictura bisericilor sau mănăstirilor din toate cele trei principate românești. Așa e cazul cu „versul lui Adam", cu „Apocalipsa Sf. Pavel", „Călătoria Maicii Domnului la iad", „Epistola Domnului", cu „Vămile Văzduhului" din care atît în folclor, cît și în zugrăvirile bisericești, ca și mai tîrziu, în icoanele pe sticlă, s-au strecurat o gamă întreagă de amănunte privind modul în care și-a închipuit poporul pedepsirea păcătoșilor. Și aici trebuie să subliniem constatarea hotărîtoare făcută de N. Cartojan atunci cînd, spre deosebire de Hașdeu și de majoritatea cercetătorilor români, pînă la N. Iorga, dovedea odată pentru totdeauna că rolul jucat de erezia bogomililor în cultura și literatura noastră veche s-a redus doar la așa-numitul motiv al „zapisului lui Adam", un fel de „contract" între Adam și diavol, pe cînd în toate celelalte cazuri avem de-a face cu izvoare biblice apocrife.

Se știe apoi că din anul școlar 1928/29, prin pensionarea lui Ion Bianu, catedra de Istoria literaturii române vechi de la Universitatea din București a fost ocupată pentru 14 ani de N. Cartojan. În 1941 el va fi ales membru activ al Academiei Române după ce încă dinainte fusese ales în posturi similare și de către alte instituții culturale din străinătate. Din păcate în 1944 el s-a stins din viață mult prea devreme. Dar cu toate că viața lui nu a fost prea îndelungată și cu toate că numărul operelor sale n-a fost prea numeros, totuși N. Cartojan rămîne un neuitat întemeietor de școală, care a creat o tradiție, pregătind ca nici un alt cercetător din această specialitate, o serie de cercetători devotați în acest domeniu. În afară de „Albumul de paleografie românească" (apărut în 3 ediții) și de îndrumările date la Școala Superioară de Arhivistică și de Paleografie, profesorul N. Cartojan a întemeiat și supravegheat cea mai serioasă revistă „Cercetări literare" în care colaboratorii lui puneau în practică, după cea mai pretențioasă informație bibliografică, tot ce s-a realizat pe atunci mai de seamă în țara noastră în legătură cu istoria literaturii române vechi.

Paralel el a condus și colecțiile „Texte de literatură veche românească" și „Clasicii români comentați", în care au văzut lumina zilei opt volume de cronici și alte scrieri similare rămase clasice pînă azi. Nu trebuie să uităm că în cei 14 ani de activitate de la catedră el a redactat în alte 14 volume tot atîtea cursuri universitare după teme și epoci speciale legate de catedra la care muncea. Cele trei volume de „Istoria literaturii române vechi" (1941—1945) sînt numai o schiță după acele cursuri, dar ele au rămas totuși între cele mai bune pînă azi.

S-au împlinit 100 de ani de la moartea acestui dascăl cu duh de apostol. În vremile noastre, cînd au venit și legi care cer și asigură protejarea, dar și punerea în lumină a patrimoniului cultural, evocarea unui astfel de magistru trebuie să fie un îndemn cu valoare de legămînt, după cum mărturisea el atunci cînd zicea: „În manuscrisele cu fețele mîncate de cariu, îngălbenite de timp și pătate de picăturile de lumînări ale atîtor cititori de pe vremuri, palpită încă ceva din sufletul veacurilor trecute." Ținta noastră este să știm lega trecutul cu prezentul și să deslușim ce mai trăiește din vechea literatură în sufletul popular de azi."

Pr. prof. *T. Bodogae*

Ioan Popazu...

(Continuare din pag. a 2-a)

activînd cu energie pentru prosperitatea obștii românești.

Distinsul protopop va reorganiza școala de la biserica „Sf. Nicolae" (prima școală românească), angajîndu-i profesori prețuiți ca: diaconul Iosif Barac, Nicolae Preda sau parohul Ioan Petric, încît această școală va deveni „deopotrivă cu școalele normale de stat, iar absolvenții ei primiți în gimnaziile din țară fără nici o piedică".

Dorința cea mare a lui Popazu, privind învățămîntul, era ca prin conlucrarea frățească a bisericilor „Sf. Nicolae" din Șchei și a bisericii „Sf. Adormire" din Cetate să se înființeze un gimnaziu „confesional și național" pentru tinerimea brașoveană.

Reprezentanții celor două biserici, în adunarea din 19 noiembrie 1844, acceptă această inițiativă a protopopului Popazu „să ridicăm o clădire școlară comună, care să adăpostească într-însa atît pe copiii d-voastră cît și pe ai marelui popor din Șchei", inițiativă care însă va fi finalizată abia în 1850, cînd planul inaugurării gimnaziului (întocmit de Ioan Popazu, George Barițiu, Iacob Mureșan, Iosif Barac etc.) a fost primit și acceptat cu bucurie de mitropolitul Andrei Șaguna care va sprijini material și moral acest așezămînt ce-i poartă numele și astăzi.

Un rol deosebit îl va avea protopopul Ioan Popazu în timpul revoluției pașoptiste, cînd, ca reprezentant al obștei din Șchei, a făcut numeroase drumuri la Viena pentru emanciparea românilor.

La marea Adunare Națională de la Blaj, din 3/15 mai 1848, Ioan Popazu a fost ales secretar, desfășurînd o muncă laborioasă în acest sens.

Ca o încununare a deosebitei sale activități pe tărîm duhovnicesc dar și din punct de vedere cultural-organizatoric, protopopul brașovean Ioan Popazu va fi numit episcop de Caransebeș, unde, din numeroasele binefaceri pe care le va realiza, amintim doar înființarea unui institut teologic și a unuia pedagogic.

Rodnica viață a celui ce a slujit cu credință altarul Bisericii noastre, fiind totodată și ctitorul a numeroase institute de învățămînt din Brașov și din țară, se va stinge în anul 1889, la Caransebeș, lăsînd un nume de cinste, strîns legat de progresul culturii naționale și oricît de departe de orașul natal i-ar fi locul de odihnă, sufletul lui Popazu va rămîne veșnic viu în inimile celor de la poalele Tîmpei.

La Arnota, la Putna

Cunosc o candelă nestinsă
Deasupra unor vechi morminte,
De mîna Țării este aprinsă
Căci moaștele de-acolo sînt preasfinte.
Aici îngenunchem întotdeauna
Rugîndu-ne pentru Patrie, străbuna,
la Arnota, la Putna.

Aici se odihnesc neodihniții
Voievozi cu nume fără moarte,
Ce s-au înscris în cartea vieții
În veacuri de urgie întunecate.
Pe fruntea lor a strălucit coroana
Iar anii ce-au trecut le-au aurit icoana
la Arnota, la Putna.

În mănăstiri bat clopote înfiorate,
Și în tăcerea ce cade peste munți
Se-aud cum în văzduh aleargă șoapte
Și se apleacă brazii în codrii cei cărunți.
Căci fermecată legenda-și țese haina
Iar neamului îi povestește taina
la Arnota, la Putna.

Mărire vouă, bărbați cu suflet de roman,
Ștefan cel Sfînt și Basarab cel Harnic,
Voi ce-ați slujit poporului stăpîn
Cu brațul și inima ce-ardea năvalnic.
Și-ați stăvilit la Dunăre furtuna
Pe albe frunți primind apoi cununa
la Arnota, la Putna.

Ei moartea n-o cunosc nicicînd,
Și apăsat le auzim prin vremuri pașii,
Noi trecem doar cu ei trăind
Aici, mereu cu toți urmașii.
Iar Țara freamătă cîntînd pe struna
Timpului de ieri, de azi, dintotdeauna,
la Putna, la Arnota,
la Arnota, la Putna.

Preot *Mihai Crăciunescu*

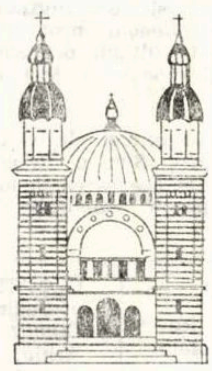

ŞTIRI — INFORMAŢII — ŞTIRI — INFORMAŢII

SIBIU

● După ce în 27 octombrie 1983 a fost prezentat de Î. P. S. Mitropolit Antonie preoţimii noastre din protopopiatul Mediaşului, Duminică, 13 noiembrie 1983, a avut loc instalarea ca paroh a noului protopop al Mediaşului, P. C. pr. Ioan Găban, fiu al acestor meleaguri.

Din încredinţarea Î. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului, instalarea s-a făcut de către P S. Episcop-vicar Lucian Făgărăşanul, însoţit de la Sibiu de P. C. rector C. Voicu şi P. C. consilieri M. Sămărghiţan şi D. Dan.

Au fost de faţă C. pr. romano-catolic Balint Albert şi d-nii pastori Paulini Mihai, evanghelic şi Szegő Andrei, reformat.

În cadrul Sf. Liturghii, C. diacon N. Runcan a fost hirotonit preot pentru parohia Hăghig, prot. Sf. Gheorghe, iar teologul I. Bunea a fost hirotonit diacon.

Au vorbit P. C. cons. M. Sămărghiţan, reprezentanţii celorlalte culte mai sus arătate, P. C. pr. P. Boeriu, fostul protopop al Mediaşului, P. C. prot. I. Găban şi P. S. Episcop-vicar Lucian Făgărăşanul.

Tot cu acest prilej a fost instalat şi C. pr. D. Cărăbaş, transferat în Mediaş de la parohia Dîrlos.

● După ce i s-au făcut reparaţii capitale, biserica cu hramul Sfinţii Arhangheli Mihail şi Gavril din parohia Tîrnava, prot. Mediaş, a fost îmbrăcată cu haina nouă a picturii.

În urma acestor lucrări, Duminică, 4 decembrie 1983, Î. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului a săvîrşit sfinţirea acestei biserici, de la Sibiu fiind însoţit de P. C. cons. M. Sămărghiţan şi P. C. secretar eparhial I. Galea.

Răspunsurile au fost date de un cor restrîns al studenţilor teologi, precum şi de obştea credincioşilor.

La sfîrşitul Sf. Liturghii, a vorbit C. preot Ioan Bucurenciu, parohul local, care a fost distins şi hirotesit „sachelar", d-l pastor al Bisericii Evanghelice Litsch Werner. Un bogat cuvînt de învăţătură a rostit apoi Î. P. S. Mitropolit Antonie.

● Aşezată pe şoseaua Sibiu—Făgăraş, parohia Olteţ, prot. Făgăraş păstrează urmele unei biserici vechi, cu pictură bizantină, actuala biserică cu hramul Sf. Nicolae fiind zidită în anul 1878. Acesteia i s-au făcut reparaţii diverse, iar în ultimii trei ani, prin grija C. pr. I. Malanca şi a credincioşilor, a fost îmbrăcată într-o frumoasă haină picturală.

Marţi, 6 decembrie 1983, praznicul Sf. Nicolae, biserica a fost sfinţită de Î. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului, însoţit de la Sibiu de P. C. cons. Gh. Papuc şi P. C. secretar eparhial I. Galea.

Răspunsurile au fost date de un cor restrîns al studenţilor teologi de la Sibiu, din soborul slujitor făcînd parte şi P. Cuv. arhim. V. Tohăneanu, starețul Mănăstirii Brîncoveanu.

S-a rostit ectenie specială pentru ctitori şi preoţii slujitori ai acestei biserici, adormiţi întru Domnul.

La sfîrşitul Sf. Liturghii au vorbit P. C. prot. R. Zaharia (Făgăraş), P. C. pr. I. Malanca, parohul local, cuvînt de învăţătură rostind apoi Î. P. S. Mitropolit Antonie.

Pentru hărnicia şi rîvna sa pastorală, C. pr. I. Malanca a fost distins şi hirotesit „iconom stavrofor", acte de apreciere primînd Consiliul şi Comitetul parohial, precum şi o seamă de credincioşi.

CLUJ

● *Vineri, 14 octombrie 1983*, sărbătoarea Cuvioasei Paraschiva, Înalt Prea Sfinţitul Arhiepiscop Teofil Herineanu, a săvîrşit Sf. Liturghie arhierească în biserica Cuvioasa Paraschiva, ctitorie a voievodului Ştefan cel Mare, din parohia Feleacu, jud. Cluj.

La sfîrşitul Sf. Liturghii Î. P. S. Sa a rostit un temeinic cuvînt de învăţătură, după care, pentru munca şi osteneala depusă de vrednicul paroh Vasile Moina, l-a distins cu rangul de „iconom" cu dreptul de a purta brîu roşu.

● *Duminică, 23 octombrie 1983*, Înalt Prea Sfinţitul Arhiepiscop Teofil Herineanu a săvîrşit resfinţirea bisericii din parohia Vălenii Şomcutei, prot. Lăpuş, care a fost reparată în exterior, curăţată pictura, înzestrată cu veşminte şi obiecte noi prin jertfelnicia credincioşilor şi purtarea de grijă a vrednicului preot-paroh Vasile Silaghi, care a fost distins cu rangul de „iconom" cu dreptul de a purta brîu roşu.

În cadrul Sf. Liturghii diaconul Fărcaş Dumitru (licenţiat în Teologie) a fost hirotonit întru preot pe seama parohiei Negreni, prot. Huedin, jud. Cluj.

La sfîrşitul Sf. Liturghii Î. P. S. Sa a rostit un bogat cuvînt de învăţătură.

● *Duminică, 23 octombrie 1983*, Prea Sfinţitul Episcop-vicar Iustinian Maramureşanul, a săvîrşit Sf. Liturghie arhierească în parohia Dîncu, prot. Huedin, păstorită cu vrednicie de preotul paroh Giurgiu Eugen.

În cadrul Sf. Liturghii tînărul Vasile Ioaneş a fost hirotonit întru diacon.

La sfîrşitul Sf. Liturghii, P. S. Sa a rostit un frumos cuvînt de învăţătură.

ALBA IULIA

● Duminică, 2 oct. 1983, P. S. Episcop Emilian înconjurat de un sobor de preoţi a săvîrşit Sf. Liturghie arhierească în parohia Deda-Bistra, prot. Reghin, judeţul Mureş. La sfîrşitul Sf. Liturghii P. S. Sa a rostit un cuvînt de învăţătură.

● În perioada 17—21 oct. la Centrul Eparhial din Alba Iulia, prin purtarea de grijă a P. S. Episcop Emilian a avut loc a patra serie de cursuri misionare cu un grup de 40 de preoţi din cele opt protopopiate ale Eparhiei. Aceste cursuri au fost prezidate de P. S. Episcop Emilian şi P. C. Consilieri de la Centrul Eparhial, iar prelegerile şi seminariile au fost susţinute de P. C. Profesori de la Institutul Teologic din Sibiu.

ORADEA

● *Duminică, 9 octombrie 1983*, P. S. Sa a oficiat slujba de binecuvîntare a bisericii din parohia *Bădăcin*, prot, Şimleu, în urma lucrărilor de reparaţii capitale, în ultimii ani. De asemenea, a fost binecuvîntată şi noua casă parohială. Preotul-paroh Gheorghe Ţurcaş a fost distins cu rangul de *iconom*.

„Eu lumină am venit în lume"

(Continuare din pag. a 3-a)

dacă apucăm să gustăm nu mai putem trăi fără ea.

Învăţătura Sa ne împacă lăuntric şi între noi, ne ridică din patimi şi alte întinări în care alunecăm adesea, ne adună de pe căi greşite, ne dă imbold spre bine, ne însenineză, ne dă sens vieţii. „Aceasta să ştiţi, o iubitori de Hristos creştini — spunea întocmai ca un vlădică înţeleptul voievod muntean Neagoe Basarab — că eu n-am putut afla *rai mai bun şi mai dulce* decît în faţa Domnului nostru Iisus Hristos", ori cum arăta marele Goethe la timpul său: „Mă plec înaintea Lui (a lui Iisus Hristos — Domnul nostru), ca în faţa revelaţiei divine, al celui mai înalt principiu al moralităţii", sau cum scria cunoscutul romancier englez Ch. Dikens, adresîndu-se fiului său mai tînăr: „Îţi pun între cărţi un Nou Testament..., pentru că acesta este cea mai bună carte pe care a avut-o şi o va avea lumea, pentru că îţi dă cele mai bune reguli după care se poate conduce o fiinţă omenească, care încearcă să fie sinceră şi conştientă de datoria sa".

Lumină puternică, negrăită lumină a aruncat şi răspîndeşte mereu în lume atunci cînd ne-a învăţat pentru prima dată şi ne aminteşte permanent că noi toţi, fiii Pămîntului, sîntem fraţi întreolaltă, că nu există rasă superioară şi rasă inferioară, că toţi sîntem alcătuiţi din aceeaşi plămadă, că toţi avem aceeaşi demnitate, că toţi am fost zidiţi spre viaţă, spre bucurie aici şi în veşnicie, că toţi sîntem „împreună lucrători" cu Ziditorul a toate pentru înfrumuseţarea planetei noastre, a vieţii în general, toţi sîntem chemaţi a administra — în dragoste, în bunătate şi pace, spre binele tuturor — bunurile acestui pămînt, toţi oamenii, toate popoarele, toate generaţiile fiind îndreptăţite la bucuriile vieţii, proporţional, desigur, cu efortul, cu priceperea şi rîvna pe care fiecare ins, fiecare popor o depune în împlinirea chemării pe care o avem în lume.

*

„Omul înţelept veghează paşii săi" — citim la Pilde 14, 5. Datorită nesăbuitei curse a înarmărilor, omenirea se află astăzi la cea mai critică răscruce din istoria sa, ceea ce o cheamă să-şi vegheze cu adevărat paşii şi să ia aminte la luminile generatoare de viețuire nobilă, de pace şi înfrăţire, de cinste şi generozitate, pe care le revarsă în chip tainic Întruparea Fiului lui Dumnezeu.

Ajunsă la 95 de ani, Cella Delavrancea, fiica scriitorului Barbu Delavrancea, a fost întrebată care este secretul acestei impresionante vitalităţi, la care ea a răspuns: „Nu ştiu dacă este vreun secret. Ştiu numai atît că în fiecare zi m-am gîndit la ceva frumos. Am iubit oamenii şi m-am străduit neîncetat către perfecţiunea morală care înseamnă conştiinţa ce-l înalţă pe om deasupra animalelor, frîna care îl opreşte de la abateri înjositoare, dragostea de ţară şi bunătatea, mama cea mai bună împotriva invidiei, orgoliului şi zgîrceniei, trei şerpi care, scăpaţi din cutia Pandorei, au nenorocit omenirea".

Acum cînd se cheltuieşte peste un milion de dolari pe minut pentru făurirea de arme, de mijloace de ucidere, cînd cu preţul unui submarin se pot construi 450.000 de locuinţe, a sosit momentul să ne „deschidem ochii şi să ne întoarcem de la întuneric la lumină" (F. Ap. 26, 18), a sosit momentul să nu mai fim „nedrepţi şi lacomi în treburile noastre" cu semenii (I Tes. 4, 6) şi să prisosim în „dragostea unuia către altul şi către toţi" (I Tes. 3, 12),

Semnalăm... Semnalăm...

● *CREDINŢA, ziarul Arhiepiscopiei noastre misionare din S. U. A. şi Canada scrie în nr. din septembrie—octombrie 1983 despre vizita delegaţiei Bisericii Ortodoxe Române de la Vancouver, la unele comunităţi ortodoxe româneşti din S. U. A. şi Canada. Vizitele au fost marile bucurii ale membrilor delegaţiei, în vizita lor peste ocean.*

● *Printre lucrările premiate în anul 1983 de către Academia Republicii Socialiste România*, Secţia de ştiinţe filologice, literatură şi arte, *premiul* Ciprian Porumbescu *a fost acordat lucrării FILOTHEI SIN AGAI JIPEI. PSALTICHIA RUMÂNEASCĂ, I, CATAVASIER. Autorul, Dr. Sebastian Barbu-Bucur şi-a început educaţia muzicală în mănăstire şi în seminar, apoi şi-a continuat-o la Institutul Teologic din Bucureşti, la Conservatorul din Bucureşti şi şi-a încoronat-o printr-un doctorat în specialitate la Cluj-Napoca. Şi lucrarea şi autorul merită mai mult decît felicitări.*

● *Revista „Veliko Tărnovo" din Bulgaria dedică o pagină întreagă lui Dan Zamfirescu şi studiilor lui asupra dezvoltării culturii bulgare de la patriarhul Eftimie, pînă la Paisie din Hilandar. În privinţa aceasta avem o tradiţie pe care nu e rău s-o continuăm: Cantemir a făcut istoria imperiului otoman, Iorga pe a turcilor şi albanezilor ... Dan Zamfirescu face dovada că ştie foarte multe lucruri despre cultura bulgară... (vezi „România literară", XVII, 2, 1984, p. 24).*

● *Reţinem dintr-o „Judecată de apoi a poeţilor" a lui Eugen Barbu din Săptămîna (nr. 2, 1984, p. 2): „Poeţii adevăraţi nu ies în pijama la sărbătoarea poeziei". Deplînge, pe bună dreptate, felul cum poetul Brumaru scrie despre Nichita Stănescu!*

● *Arhip Cibotaru, poet din R. S. S. Moldovenească, publică un ciclu de poezii frumoase (vezi* Copacul, *Cum ştim femeile, ..." în* Luceafărul *(1, 1984, p. 8), Revista „Săptămîna" semnalează evenimentul „pe scurt" (nr. 2, 1984, p. 2): „După Grigore Vieru şi Liviu Damian, un alt poet din acelaşi spaţiu de suflet al limbii române îşi află — firesc — locul în paginile revistei „Luceafărul": e vorba de Arhip Cibotaru.*

Luceafărul *să-şi ţină obiceiul!*

● *Un interviu cu* Anton Dumitriu *e ca o intrare într-un atelier al gîndului organizat, o întoarcere pe viu, în spaţiul şi timpul culturii de acum o jumătate de veac, şi o judecată a viitorului prin criterii care nu sînt la îndemîna oricui. Un astfel de interviu publică (de la un număr la altul)* Revista de istorie şi teorie literară *(anul XXXI, 4, 1983, p. 73—77). Evocă obscurantismul proletcultist, filozofia lui Blaga, în care „apar intuiţii excepţionale, care pot fi privite ca momente de vîrf ale gîndirii româneşti", pe Mihai Eminescu, „care face el singur cît o cultură", prietenia cu Mihai Sadoveanu* care n-a scris nimic ce n-a cunoscut direct, *şi alte nume ca Al. Mironescu, Sandu Tudor care în vremea lor au strălucit dar peste care se aşterne uitarea. Anton Dumitriu, desigur cel mai mare logician al nostru în viaţă, ca la o a doua tinereţe, are şi proiecte: realizarea unui vis al tinereţii celei dintîi:* Tratatul logico-metafizic.

O paralelă sau o replică la Wittgenstein?

● *Aceeaşi revistă de sub direcţia D. Zoe Dumitrescu-Buşulenga, continuă publicare în foileton a tezei de doctorat a lui Mircea Eliade (p. 137—144).*

● Revista de filozofie *(XXX, 6, 1983) publică* Cugetări, maxime, Aforisme *din PANCIATANTRA SAU DESPRE ÎNŢELEPCIUNEA ÎN PURTARE, în traducerea lui Th. Simenschy. Iată una din cugetări: „Zeii nu păzesc cu bîta, ca ciobanii. Pe acela căruia îi voiesc binele, ci îl înzestrează cu minte. Zeii nu omoară cu paloşul, mînioşi ca nişte duşmani. Cui vor să-i facă rău, îi iau mintile."*

Şi Sîntul Pavel al nostru are o cugetare asemănătoare.

Alta din PANCIATANTRA: „Ascultaţi chintesenţa virtuţii şi după ce veţi auzi, meditaţi asupra ei: omul să nu facă altora ceea ce-i rău pentru el."

Iisus Hristos a enunţat legea de aur a comportării în termeni aproape asemănători: „Ce vreţi să vă facă vouă oamenii, aceea faceţi-le şi voi lor" (Matei 7, 12).

Înţelepciunea e aceeaşi la toate popoarele, şi în toate timpurile. Unele precepte se aseamănă, fără să fie copiate de către unii după alţii. Avînd în ele substanţa eternă a adevărului, ele sînt descoperite simultan şi independent de către cei dăruiţi cu darul gîndirii corecte şi a inspiraţiei dumnezeieşti.

● Note privitoare la scrisul în limba română înainte de 1550. *Este un titlu semnat de Olimpia Guţu şi Ana-Cristina Halichias în „Revista Arhivelor" (4, 1983, p. 390—401). Prioritatea se acordă tot Scrisorii lui Neacşu (1521), dar se arată că există multe dovezi despre existenţa limbii române, orale şi scrise, şi înainte de aceasta, în special din secolul al XIV-lea şi al XV-lea. Un neamţ vorbeşte, de pildă, la 1475, despre o scrisoare scrisă în limba română (p. 394). Se dă şi un vocabular de cuvinte cunoscute din perioadele menţionate.*

Că limba română s-a vorbit şi s-a scris din cele mai vechi timpuri, e o afirmaţie aproape gratuită. Nimeni nu trăieşte fără să vorbească. Documentele sînt doar atestări asupra documentelor *despre limbă, nu despre limbă propriu-zisă!*

● *Profesorul Marin Velea de la Seminarul Teologic din Bucureşti a transcris pe muzica vocală „*Cîntecul libertăţii*", un marş inedit de Ion Popescu din Măineşti din anii 1852—1865. Se publică în „Revista Arhivelor", 4, 1983, p. 435.*

● *Indiscreţie delicată şi nu prea:*

Săptămîna (nr. 2/1984, p. 8), într-o legendă sub o fotografie de balerină surprinsă într-un exerciţiu de virtuozitate: „Incredibil, dar au trecut 30 de ani de cînd ILEANA ILIESCU ne încîntă cu graţia sa." Treizeci de la naştere, sau de carieră? Oricum ar fi ... Dar să nu mai punem paie pe foc!

● *La rubrica* Remember *din „Cronica" (XIX, 1, 1984, p. 6), Ionel Maftei prezintă pe* Andrei Şaguna, *reuşind în 43 de rînduri un inventar aproape complet al principalelor contribuţii ale marelui bărbat la istoria, cultura şi progresul românilor din Transilvania secolului al XIX-lea.*

ANTONIE DE LA PRISLOP

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

COMITETUL DE REDACŢIE: Dr. *Antonie Plămădeală*, Mitropolitul Ardealului — preşedinte; *Lucian Făgărăşanul*, Episcop-vicar — vicepreşedinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Prof. Dr. *Aurel Jivi* — redactor adjunct; Arhid. *Gheorghe Papuc*, Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu* — membri; tehnoredactor: Diac. *Ezechil Oancea*; corector: Pr. *Vartolomeu Constantinescu*.

Cititorii din străinătate se pot abona, adresîndu-se la ILEXIM Departamentul Export — Import Presă P.O. Box 136 - 137 — telex: 11226, Bucureşti, str. 13 Decembrie nr. 3.

ABONAMENTUL pe un an: 100 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2 Taxa poştală plătită în numerar Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu | 44.206 |

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Anul 131 — 1 februarie 1984 — Nr. 5—6/1984

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

CALENDAR DE INIMA

ALECU RUSSO

— Accente şi opţiuni în cîteva probleme controversate —

Cu toate că opera îi încape uşor într-un volum — volum care de altfel i-a fost alcătuit postum — şi cu toate că în timpul vieţii nici n-a prea ţinut să fie crezut scriitor, Alecu Russo (1819—1859) a intrat de timpuriu, pe poarta principală, în rîndul clasicilor români, pentru simplul motiv că ceea ce a scris, a scris frumos şi a plăcut. Pe de altă parte, deşi acceptat ca atare şi beneficiind periodic de îndreptăţite şi multe ediţii critice, totuşi unele din creaţiile sale au fost supuse din cînd în cînd unui regim de contestare a paternităţii, iar altele, chiar dacă nu i-au fost contestate formal ,nu se întreprinde nimic temeinic spre a i se stabili repunerea în drepturi. În prima categorie intră *Cîntarea României*, în cea de a doua ar intra culegerile folclorice care sînt pînă azi socotite, global, ca aparţinînd lui Vasile Alecsandri, deşi chiar marele scriitor l-a indicat în multe ocazii pe Al. Russo, dacă nu drept adevăratul culegător, cel puţin împreună-culegător cu el. Fiind desigur greu astăzi de determinat cît vine de la unul şi cît de la celălalt, din ceea ce a publicat Alecsandri, a fost mai comod să i se atribuie acestuia întregul tezaur.

Alecu Russo a murit tînăr şi n-a mai avut cine să-l apere şi nici cine să ceară reglementarea onestă a întregii sale moşteniri. Cu privire la *Cîntarea României* s-a făcut totuşi foarte mult. Ar trebui redeschis procesul literar care, la un moment dat, era pe cale de a-i face totuşi dreptate *pînă la capăt*. Aşa, de dragul dreptăţii care nu mai are nevoie de nici o altă justificare ca să se ceară împlinită. Niciodată nu-i prea tîrziu pentru aşa ceva. Grijulii din cale afară faţă de moştenirea lui Bălcescu, căruia i s-a atribuit o vreme *Cîntarea României* — şi cine n-ar fi, în măsură în care ar fi a sa — aceiaşi zeloşi nu simt nici o chemare să se ocupe de problema recuperării pe seama lui Alecu Russo a părţii care îi aparţine lui, din culegerile populare publicate după moartea sa, sub numele lui Alecsandri, deşi situaţia e de mult de notorietate publică.

Cu privire la *Cîntarea României* s-au alcătuit de timpuriu două şi chiar trei tabere: unii o atribuie lui Alecu Russo, alţii lui Nicolae Bălcescu, iar cei din a treia tabără, conciliaţi şi buni, o atribuie amîndurora. Cu privire la culegerile sale populare, de la o vreme prevalează doar o singură atitudine: nepăsarea.

Controversa legată de *Cîntarea României* ni se pare astăzi încheiată în favoarea lui Alecu Russo. Ultimii care scriau despre Russo, nu mai lasă loc nici unei îndoieli. (Şerban Cioculescu şi Geo Şerban, în „România Literară").

Argumentele, mai ales cele dezvăluite de Vasile Alecsandri, pot fi înlăturate numai de cineva opac la argumentele obiective şi obişnuit să opereze numai cu argumentele sale, dinainte alcătuite din opţiuni subiective. Să le recapitulăm pe scurt. Iată ce scria V. Alecsandri către Al. Odobescu: „îţi voi descoperi o mare taină literară: *Cîntarea României*, publicată în jurnalul meu (România Literară n. n.) a fost compusă în limba franceză de A. Russo şi tradusă în româneşte de N. Bălcescu. Am la mine manuscriptul său original" (Alecsandri, *Cele mai frumoase scrisori*, Bucureşti, 1972, p. 141). Tot către Al. Odobescu afirmă „dreptul de părinte" al lui Al. Russo, „asupra minunatei poeme intitulate *Cîntarea României*" (Alexandru Russo, *Scrieri*, publicate de P. V. Haneş, Bucureşti, 1908, p. 364). Către doamna Polixenia A. Spiro-Paul, sora vitregă a lui Russo, Alecsandri, scria: „Vă trimit, deşi cu regret, singurul manuscris pe care îl am de la fratele Dv. E vorba de poemul în proză *Cîntarea României*" (*Idem*, p. 348). Chiar lui Bălcescu, Alecsandri îi aminteşte de „compunerea călugărului A. Russo" (Alecsandri, *Cele mai frumoase scrisori*, 1972, p. 142) deoarece toţi trei se înţeleseră la Paris să dea opera drept a unui călugăr. Or, „călugărul" era tocmai A. Russo, închis de Mihail Sturdza la mănăstirea Soveja. O bună apărare a lui Russo prezintă Emil Boldan (*Cine e autorul poemului în proză „Cîntarea României"?* în „Viaţa Românească", 9, 1959, p. 176—191). O apărare a lui N. Bălcescu prezintă, fără să poată convinge, G. C. Niculescu (*Paternitatea „Cîntării României"*, în *„Limbă şi literatură"*, 1955, p. 231—252). *„O ipoteză nouă asupra Cîntării României"*, numindu-i pe Bălcescu şi pe Russo co-autori, prezintă, evident fără argumente convingătoare, Paul Cornea („Viaţa Românească", 3, 1959, p. 94—103). Evitînd angajarea în polemică, Ştefan Pascu vorbeşte de „oda lui Russo-Bălcescu, *Cîntarea României*" (în *„Făurirea Statului naţional unitar român"*, 1918, I, Bucureşti, 1983, p. 114). Ediţiile Russo includ aproape toate *Cîntarea României* în opera sa: Petre V. Haneş (1908, 1940), G. Bogdan Duică (1910), Ion Pillat (1944), Emil Boldan (1948, 1956), ESPLA (1950, 1959), Geo Şerban (1967), Teodor Vîrgolici (1974) şi ediţia de la Chişinău (1955, p. 17). Prefeţele şi postfeţele acestor ediţii nici nu mai reiau polemica, socotind-o cu totul neavenită. *Istoriile literaturii* sînt de asemenea transante. G. Călinescu, deşi apreciază *Cîntarea României* drept „falsă" ca literatură, nu-i contestă paternitatea. N. Iorga mai întîi a atribuit-o lui Bălcescu, apoi lui Russo. G. Ivaşcu, I. Rotaru, *Dicţionarul* coordonat de Dim. Păcurariu ş. a., merg pe linia Russo. *Dicţionarul literaturii române de la origini pînă la 1900* rămîne la evocarea litigiului. Obligat de genul scrierii, Al. Dima, în monografia *Alecu Russo* (Editura de stat pentru literatură şi artă, f. an, p. 193 şi urm.) reia toate datele controversei pînă la zi, adunînd la un loc toate argumentele pro şi contra, pronunţîndu-se fără echivoc tot în favoarea lui Russo.

Marelui scriitor — căci e cu adevărat mare, din tagma celor încărcaţi de har, născînd în inimi emoţie şi entuziasm — i s-a făcut dreptate. Dar numai pe jumătate. Cealaltă jumătate, cum am ară-

(Continuare în pag. a 2-a)

Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ
Mitropolitul Ardealului

Întîmpinarea Domnului

Cînd s-au împlinit 40 de zile de la naşterea Domnului şi Mîntuitorului nostru Iisus Hristos, Sf. Fecioară Maria, mama Sa şi dreptul Iosif au venit cu pruncul Iisus la templul din Ierusalim, spre a aduce acolo rugăciune şi jertfă de mulţumire, potrivit rînduielilor Legii vechi (Levitic 12, 6).

Sf. Evanghelist Luca scrie (2, 22—39) că în acel timp era în Ierusalim un om, numit Simeon, care avusese o viaţă curată, fiind „drept şi temător de Dumnezeu... şi Duhul Sfînt era asupra lui". Pentru credinţa sa în venirea Mîntuitorului „i se făgăduise de către Duhul Sfînt că nu va vedea moartea, pînă ce nu va vedea pe Hristosul Domnului". Tot în Ierusalim trăia şi o bătrînă evlavioasă, proorociţa Ana, „care nu se depărta de templu, slujind noaptea şi ziua în post şi rugăciune".

Amîndoi au venit — „din îndemnul Duhului" — la templu, cînd Maica Domnului a intrat acolo cu pruncul Iisus şi au luat pe Prunc în braţe, mulţumind cu mare bucurie lui Dumnezeu pentru că i-a învrednicit de o cinste atît de aleasă. Căci toată viaţa, ei aşteptaseră ziua în care să întîmpine pe Mîntuitorul lumii.

Înţelegînd că nu i-a mai rămas mult de trăit pe pămînt, dreptul Simeon nu s-a înfricoşat în faţa morţii, ci cu un simţămînt de fericire a rostit: „Acum slobozeşte pe robul Tău, Stăpîne, după cuvîntul Tău, în pace, că văzură ochii mei mîntuirea Ta, pe care ai gătit-o înaintea feţei tuturor popoarelor" (Luca 2, 29—31). Cu ochii lui sufleteşti, bătrînul Simeon a văzut vrednicia Prea Curatei Fecioare Maria şi suferinţele prin care avea să treacă, cînd Fiul ei va fi răstignit pentru mîntuirea lumii. De

(Continuare în pag. a 2-a)

Pr. *Mihail Colotelo*

IN MEMORIAM

O RUGĂCIUNE-TESTAMENT A PROFESORULUI IOAN LUPAŞ

Oamenii mari chiar şi atunci cînd se află în culmea gloriei, sau cînd se simt la cea mai înaltă cotă de vigoare trupească şi sufletească, nu uită că viaţa aceasta, oricîte satisfacţii ne-ar oferi, este scurtă şi trecătoare, şi că mai curînd sau mai tîrziu, şi ei, asemenea înaintaşilor, se vor supune obştescului sfîrşit, după cuvîntul Domnului, rostit către Adam, după ce acesta a păcătuit: „Că pămînt eşti şi în pămînt te vei întoarce" (Gen. 3, 19). Aceasta explică de ce, cu mai mulţi ani înainte de sfîrşitul vieţii sale, avînd ocazia să fii în raporturi bune cu eminentul preot şi eruditul profesor şi istoric Ioan Lupaş, în vremea cînd el se găsea încă în deplină sănătate trupească şi sufletească, el n-a uitat că trebuia să-şi împlinească din bună vreme unele dorinţe pe care pînă atunci nu le încredinţase nimănui.

Aşa se face că într-una din zilele în care obişnuia să mă viziteze la Seminarul Teologic din Cluj, mi-a încredinţat un gînd şi o dorinţă pe care le nutrise de mai multă vreme. Era vorba să-mi încredinţeze o *Rugăciune-testament*, pe care a compus-o cu mulţi ani mai înainte, pe textul căreia va fi dorit să se compună o muzică corespunzătoare. Textul mi-a fost dictat pe loc de autor, iar după ce l-am scris, am fost rugat insistent să-l păstrez, iar cînd voi avea timp disponibil, să fac o vizită profesorului şi compozitorului Augustin Bena şi să-l rog în numele lui să compună o melodie corespunzătoare pe acest text. I-am promis atunci autorului că îi voi îndeplini dorinţa cît mai curînd posibil.

Din nefericire, această dorinţă a profesorului Lupaş a rămas neîndeplinită, deoarece profesorul Bena s-a îmbolnăvit, de aceea, în aşteptarea însănătoşirii lui, am tot amînat vizita pe care intenţionam să i-o fac şi să-i aduc la cunoştinţă rugămintea profesorului Lupaş. Aşteptata însănătoşire a profesorului Bena nu s-a produs, iar sfîrşitul vieţii acestuia a zădărnicit aducerea la îndeplinire a dorinţei profesorului Lupaş.

Răsfoind de curînd unele notiţe ale mele, am dat peste textul acestei *Rugăciuni-testament* a profesorului Lupaş, de aceea, după o oarecare ezitare, m-am hotărît să o fac cunoscută cititorilor „Telegrafului Român" şi aceasta cu atît mai mult, cu cît regretatul profesor Ioan Lupaş a deţinut o vreme funcţia de profesor la Institutul Teologic Andreian din Sibiu, apoi pe cea de protopop de Sălişte, în tot acest răstimp fiind un asiduu colaborator al Telegrafului.

Iată textul acestei *rugăciuni-testament:*

Dăruieşte-mi, Doamne, o lumină 'n sfeşnic,
Ca să-Ţi închin, Ţie, sufletu-mi cucernic.
Cel ce-ai pus în mine sfînt fiorul vieţii,
Părinte, 'ntăreşte-mi anii bătrîneţii.
Varsă roua milei, Stăpîne ceresc,
Îmbracă 'n lumină neamul românesc.
Dă-ne nouă 'n inimi o credinţă tare,
Păcatele noastre scaldă-le 'n iertare!
Fă-ne, Doamne, parte de cuget senin,
Precum şi-l doreşte oricare creştin,
Pînă la sfîrşitul veacului. Amin.

Ceea ce surprinde în această rugăciune — lăsînd la o parte conţinutul ei personal şi comunitar cu adevărat creştin — este dragostea pe care autorul o exprimă faţă de poporul român, pe care l-a slujit toată viaţa prin tot ce a făcut.

Fie ca rîndurile de faţă care descoperă o taină a sufletului mult regretatului adormit în Domnul, să fie o piedică în calea uitării acestui mare istoric, bun român şi mare creştin, iar pentru cel ce a încrestat aceste rînduri pe răbojul timpului, să constituie împlinirea unei pioase datorii, la care ne îndeamnă Apostolul neamurilor: „Aduceţi-vă aminte de mai marii voştri care v-au grăit vouă cuvîntul lui Dumnezeu, la al cărui sfîrşit al purtării privind, să le urmaţi credinţa" (Evr. 13, 7).

Arhid. Prof. *I. Zăgrean*

Mitropolitul Andrei Şaguna — sprijinitor al învăţămîntului românesc din Transilvania

În urmă cu 110 ani, la moartea marelui mitropolit al Ardealului episcopul evangheliC-luteran Georg Daniel Teutsch (1817—1893) din Sibiu scria că „numele lui Şaguna înseamnă o epocă nouă în viaţa poporului român şi a Bisericii Ortodoxe". Într-adevăr, acest strălucit „cîrmuitor de oameni şi îndreptător al vremurilor", cum îl caracteriza mai tîrziu Nicolae Iorga, a deschis o epocă nouă şi în istoria învăţămîntului românesc de toate gradele din Transilvania, putînd fi considerat un adevărat „ctitor" al acestuia.

Se ştie că spre sfîrşitul secolului al XVIII-lea şi începutul celui următor, s-au înfiinţat în teritoriile intracarpatice cîteva sute de şcoli „poporale" româneşti, sub egida Bisericii, fiind conduse de către un director în fiecare eparhie. Astfel, cele din Episcopia ortodoxă a Transilvaniei au fost conduse succesiv de cărturarii braşoveni Dimitrie Eustatievici (1783—96), protopopul Radu Tempea V (1796—1808), preotul Gheorghe Haines (1808—13), apoi de protopopul şi profesorul sibian Moise Fulea (1813—38). Ei au izbutit să înfiinţeze ca la 300 de şcoli. Cu toate acestea, şcolile respective nu aveau cadre didactice corespunzătoare, cu atît mai puţin clădiri şcolare corespunzătoare sau materialul didactic strict necesar, iar frecvenţa lăsa mult de dorit, căci iarna mulţi elevi erau lipsiţi de îmbrăcăminte şi încălţăminte, iar vara erau folosiţi de părinţi la munci agricole. Episcopul Vasile Moga a încercat zadarnic să remedieze această tristă situaţie — după cum dovedesc cele peste 40 de circulare ale sale privitoare la şcoli —, dar cu slabe rezultate. Dar, deşi modeste şi cu dascăli puţin pregătiţi, aceste şcoli ortodoxe româneşti au început să constituie un pericol pentru stat din cauza caracterului lor românesc. Aşa se explică faptul că în 1838 guvernul a luat episcopului Vasile Moga dreptul de „superinspecţie" asupra acestor şcoli, acordîndu-l episcopului romano-catolic maghiar din Alba Iulia.

Datorită stării umilitoare a învăţămîntului românesc, în programul de revendicări româneşti aprobat de marea adunare naţională românească de la Blaj — la 4/16 mai 1848 — întîlnim, în punctul 13, şi această doleanţă: „Naţiunea română cere înfiinţarea şcoalelor române pe la toate satele şi oraşele, a gimnaziilor, institutelor militare şi tehnice şi a seminariilor preoţeşti, precum şi a unei universităţi române, dotată din casa statului, în proporţiunea poporului contribuant, în dreptul deplin de a-şi alege directorii şi profesorii şi de a

(Continuare în pag. a 3-a)

Pr. Prof. *Mircea Păcurariu*

tat, privește culegerile sale populare. P. V. Haneș a pus problema în 1908 așa cum trebuie (vezi *Bibliografia critică* la volumul Alexandru Russo, *Scrieri*, București, 1908, p. 374—390). Textul său e în același timp îndrăzneț și jenat, cerînd parcă, așezat între două iubiri, o judecată solomonică în stare să-l elibereze de îndoieli și să-i redea liniștea sufletească. Tocmai Alecsandri care l-a ajutat și l-a îndemnat pe Russo la publicarea operei, cu același interes înainte de moartea acestuia și după aceea, tocmai el pare a-l fi nedreptățit cu privire la culegerile populare. Din respect față de Alecsandri, critica literară lasă lucrurile așa cum sînt.

Al. Dima deși arată de mai multe ori că *Miorița* a fost descoperită de Al. Russo (*op. cit.*, p. 123) și că în opera lui Russo se regăsesc și alte culegeri populare care apar în volumele lui Alecsandri, scrie că: „Nu ne socotim nedreptățiți să propunem — cu P. V. Haneș — ca de acum înainte culegerea poetului (Alecsandri, n. n.) să poarte și numele scriitorului nostru, pentru motivul că Alecsandri s-a străduit în acel domeniu mai îndelung ..." (*Op. cit.*, p. 126).

Alecsandri însuși declara în 1852: „Ajutat de cîteva persoane, și mai cu seamă de d-l Alecu Russo, am adunat o mare parte din poeziile populare ..." (V. Alecsandri, *Balade adunate și întocmite*, Iași, 1852, la Al. Dima, *op. cit.*, p. 125).

Se cunoaște și faptul că Alecsandri a clasificat poeziile populare exact așa cum le clasificase Aleco Russo. Se recunoaște de asemenea și dragostea și priceperea acestuia din urmă în materie. Dar, atît! În trecut au fost și voci mai îndrăznețe. Dem. Gh. Teodorescu a spus că Alecandri a publicat manuscriptele lui Russo. (*Poezii populare*, București, 1885, la P. V. Haneș, *op. cit.*, p. 375). Ovid Densușianu spunea: „Meritul lui (Russo, n. n.) în această privință (a literaturi populare, n. n.) i-a fost numai în parte recunoscut de Alecsandri ... colaborarea lui Russo este mult mai mare decît rezultă din informațiile date de Alecsandri. Multe din poeziile culese de Russo se găsesc în variata colecțiune a lui Alecsandri" (Ovid Densușianu, *Literatura română*, 1830—1900, curs stenografiat, 1900—1901, Biblioteca Academiei Române, p. 237—238, la Haneș, p. 377). G. Bogdan-Duică nu poate să nu recunoască prioritatea lui Alecu Russo, dar crede că a rezolvat problema declarînd că „ei colaborau, de pildă ca Frații Grimm" (G. Bogdan-Duică, în „Convorbiri literare", XXXV, 1901, p. 647). P. V. Haneș arată însă că nu e tot una, pentru că Russo „a cunoscut poezii populare prin el însuși, culegîndu-le singur, înainte de Alecsandri", cum ar fi *„Ghimiciu"* și *„Păunașul codrilor"*. Dar să revenim la *Miorița*. În 1850 Alecsandri spunea că a fost culeasă de Alecu Russo la mănăstirea Soveja, cît a fost închis acolo, dar în 1866 spunea că a fost culeasă de el însuși, de la baciul Udrea (la Haneș, *op. cit.*, p. 388; Russo a murit în 1859). Nu e exclus s-o fi „re-cules", dar aceasta e cu totul altceva. În *„Convorbiri literare"* (VI, p. 439), Alecsandri spune totuși că la Soveja, Russo „a cules cîteva balade". Chiar dacă nu știm nici cîte, nici care, e limpede că le-a cules! De publicat însă, le-a publicat Alecsandri!

La începutul secolului nostru, cînd această clarificare a fost încercată de cîțiva oameni de inimă, s-a apelat și la altfel de argumente, mai ales la cele de ordin intern, folosindu-se analogiile dintre opera scrisă a lui Russo și poeziile populare, care apar în culegerile puse sub numele lui Alecsandri. Din această perspectivă de asemenea contribuția lui Russo s-a dovedit evidentă.

Aceiași oameni s-au întrebat cum de a fost posibilă o astfel de situație, acceptată clar de amîndoi. P. V. Haneș arată că Russo n-a ținut deloc și niciodată să i se spună și să fie *„scriitor"*. „Îi era destul dacă prietenul său vorbea în numele amîndurora" (*op. cit.*, p. 387). Acest lucru poate fi adevărat. În „Critica criticii" Russo scrie, desi-

Alecu Russo

(Continuare din pag. 1)

gur avîndu-se în vedere pe sine, despre unii care „n-au avut de gînd să scrie pentru a-și face un nume, sau pentru a se da publicului drept autori ... Ei sînt simpli iubitori de fală românească, socotindu-se ca niște salahori chemați a ridica o zidire"... Iată cuvintele care s-au dovedit a nu fi fost falsă modestie! Russo chiar a declarat, la un moment dat, că ceea ce a publicat Alecsandri a fost cules de acesta. Se va fi gîndit că le-a cules ... de la el, așa cum și el le culesese de la alții Nu era vorba de o operă originală, de o creație personală, așa că Russo n-a avut deloc sentimentul proprietății. P. V. Haneș, după ce se luptă ca un leu puternic pentru Al. Russo, pe vreo cincisprezece pagini, pe ultima devine blînd, în căutarea unei soluții elegante care să nu strice prietenia dintre cei doi, nici după moarte. Dîndu-și seama că nimeni, niciodată, nu va putea proceda la o despărțire cît de cît plauzibilă a contribuției fiecăruia, el se mulțumește cu a-i acorda lui Al. Russo „mai multă pricepere în materie" și prioritatea în „deschiderea orizontului" către poezia populară lui Alecsandri, Kogălniceanu, Negruzzi, Bălcescu, ceea ce l-a pus pe Alecsandri „îndată pe lucru", neezitînd, cum ezita sfiosul Russo, să procedeze la publicarea a ceea ce au adunat amîndoi. Russo „a muncit însă mai mult decît tovarășii săi și le-a pus la îndemînă tot rezultatul muncii sale" (*op. cit.*, p. 389). Sîntem în fața uneia din cele mai grele dileme ale istoriei literaturii române!

Autorul *Cîntării României* și culegătorul *Mioriței*, acest român originar „de pe o vale a codrilor Bîcului", a fost unul din patrioții de la 1848 care au pus bazele, împreună cu Bălcescu, cu Kogălniceanu, cu Alecsandri, gîndirii politice și naționale moderne românești. Semnatar al *„Proclamației partidului național din Moldova către Români"*, împotriva lui Mihail Sturdza, și autor de comedii satirice la adresa guvernului, ajunge să fie închis la mănăstirea Soveja. La 3/15 mai 1848, pribeag în Transilvania, ia parte la Adunarea de pe Cîmpia Libertății de la Blaj. A plecat din Sibiu, probabil împreună cu Șaguna, într-una din cele douăzeci de căruțe. Întorși la Sibiu, după ce vizitează Banatul și Ungaria, la 4 iunie îi scrie lui Bălcescu o scrisoare înflăcărată în care, ca un vizionar, îi descrie România viitoare: „o țară românească cu o mare capitală care se va numi Roma, dacă vrei, cu mari piețe numite Piața Poporului, Piața Traiană, Piața lui Ștefan, Piața lui Mihai, Piața Moldovei, Piața Banatului, Piața Ardealului! și-apoi forță, fericire, măreție, glorie! Ferice de nepoții noștri! Și noi fericiți de a fi putut contribui bine sau rău, mult sau puțin, la acest lucru". Încheie cu „Trăiască România" (în vol. *1848 la Români*, de Cornelia Bodea, vol. II, București, 1982, p. 781—782).

A fost un împătimit al iubirii de țară și de curată limbă românească. *Cîntarea României* dă măsura simțirii lui, ca și *Amintirile*, *Cugetările*, *Studiile naționale*, *Poezia poporală* ș. a. De la el au rămas aceste cuvinte-testament în stil de cronică moldovenească drept motto la *Cîntarea României*: „Dacă dușmanul vostru va cere legăminte rușinoase de la voi, atunci mai bine muriți prin sabia lui, decît să fiți privitorii impilării ticăloșiei țării voastre. Domnul părinților voștri însă se va îndura de lacrimile slugilor sale, și va ridica dintre voi pe cineva, carele va așeza iarăși pe urmașii voștri în volnicia și puterea de mai înainte". Iubitor al trecutului, scria: „Fără trecut, națiunile sînt șchioape. Națiile care au pierdut șirul obiceiurilor părintești, sînt nații fără rădăcină, nestatornice ..." (*Cugetări*).

A criticat cu asprime încercările de alcătuire a unei limbi artificiale, după model latin sau francez, puse la cale de *grameriani* „despre limbă, fără a întreba pe limbă"! În această privință avea exact aceleași idei ca și contemporanul său transilvănean, Andrei Șaguna. A polemizat cu Cipariu și cu Barițiu. „Dacă este ca neamul românesc să aibă și el o limbă și o literatură, spiritul public va părăsi căile pedanților și se va îndrepta la izvorul adevărat: la tradițiile și obiceiurile pămîntului, unde stau ascunse încă și formele și stilul și de aș fi poet, aș culege mitologia română care-i frumoasă ca și cea latină sau greacă; de aș fi istoric, aș străbate prin toate bordeiele să descopăr o amintire sau o rugină de armă; de aș fi gramatic, aș călători pe toate malurile românești și aș culege limba" (*Cugetări*). Nu era împotriva îmbogățirii limbii, cum nu era nici Șaguna (vezi *Prefața* la Biblia sa), dar era pentru o îmbogățire firească, nu căutată cu luminarea și impusă din considerente de dicționar. Iată-l cum gîndește în această privință: „Poporul e un mare neolog, cînd îi face trebuință; el răstoarnă sistemele învățaților, cînd ele nu sînt întemeiate pe logică, și își formează o limbă curată, expresivă, armonioasă, căci îi place armonia" (*Poezia poporală*).

A deplîns cu extraordinară pătrundere împărțirea românilor transilvăneni în două confesiuni: „Zile de frăție ca a Blajului din 15 mai 1848 se ridică rareori în istoria unui popor împărțit în credința sa. Spuie căpeteniile a uniților și a neuniților cu cîtă muncă sufletească au putut pe trei zile impune tăcere pismilor religioase?"

Amintirile lui Russo le preced pe ale lui Ion Creangă și nu la o temperatură sufletească mai scăzută. Evocările lui sînt tot atît de emoționante, metaforele lui la fel de neașteptate. El vede totul „prin aducere aminte" și toate sînt frumoase, fiindcă vin din tinerețe, „și tinerețea e fericire". Soarele amintirii „dezmiardă și nu arde, cînd de pe porumbei pică ninsoarea mirositoare". Din depărtarea amintirii, „cumpăna fîntînei se părea un cocostîrc cu pliscul întins ..." iar pentru o Măriucă privind drumul pe care îi plecase cel drag ... „drumul aducea numai dorul". Russo este poate printre cei dintîi care descoperă, desigur în poezia populară, *dorul*, acest „al doilea suflet ce au dat Dumnezeu românului" (*Amintiri*).

Deși încape într-un singur volum, opera lui Alecu Russo încape greu în sufletul românului: îl umple, îl copleșește cu frumuseți adînci, scoase din adînc de istorie, din adînc de simțire românească, plămădită din doine și din balade. De aceea trimite el la limba poporului: „Muncește-ți pana și pune zăbală străinismului" (*Despre Steaua Dunării*). „Datinile, poveștile, muzica și poezia sînt arhivele popoarelor. Cu ele poate reconstitui oricînd trecutul întunecat", scrie el (*Poezia poporală*). El cel dintîi a recunoscut în *Miorița* „cea mai frumoasă epopee păstorească din lume", scrisă de anonimul poet, „păstorul cîmpiilor și al munților noștri". Nu exagerează deloc atunci cînd spune mai departe: „Însuși Virgil și Ovid s-ar fi mîndrit cu drept cuvînt, dacă ar fi compus această minune poetică" (*Poezia poporală*). Ce frumos și adevărat ar fi, dacă *Miorița* ar figura și ea, măcar ea, despre care nimeni nu s-a îndoit vreodată că e culeasă de el, în volumul ce poartă pe frontispiciu numele lui Alecu Russo, descoperitorul providențial!

Omul acesta modest, lipsit de cea mai elementară ambiție cînd era vorba de el însuși, a avut un suflet mare, generos și plin de haruri, capabil să trezească în alții tot ce au mai bun în ei, tot ce poate aduce în viață un dram de bucurie și mulțumire. Mai mult decît mulți alții, el a fost și va rămîne peste veacuri un mare dascăl de simțire românească. Acum, la 125 de ani de la trecerea lui acolo unde vom merge și noi într-o zi, se cuvine să-i trimitem solie de recunoștință și un moment de reculegere sub părul din mijlocul satului refugiat în sufletul nostru, cu toate frumusețile și amintirile lui

Întîmpinarea Domnului

(Continuare din pag. 1)

aceea el a proorocit că prin sufletul ei va trece sabie (Luca 2, 35).

Cîți dintre drepții Vechiului Testament n-ar fi dorit să aibă bucuria dreptului Simeon și a proorociței Ana?!

Și cîți dintre creștini, citind cuvintele Sf. Evanghelii și înțelegînd acea sfîntă priveliște a întîlnirii cu dumnezeiescul Prunc, nu și-ar dori și ei să-L întîmpine pe Domnul, să-I asculte învățătura și să-L roage pentru ajutor în călătoria acestei vieți pămîntești.

Mîntuitorul cunoaște această dorință și de aceea, înainte de a se înălța la cer, ne-a făgăduit că va fi cu noi în toate zilele pînă la sfîrșitul veacului (Matei 28, 20). El a întemeiat Biserica Sa, cea una și sfîntă, unde este locul în care îi simțim cel mai mult prezența. Mîntuitorul a lăsat-o „înaintea feței tuturor popoarelor; lumină spre descoperirea neamurilor" (Luca 2, 31—32), după cum a proorocit dreptul Simeon.

Întîmpinarea Domnului, ca Prunc, a avut loc în templul din Ierusalim, locașul de închinăciune al vremii de atunci. Locul întîlnirii noastre cu Hristos-Domnul este locașul sfințit al Bisericii, întemeiată pe jertfa Crucii și pe biruința învierii și călăuzită neîncetat de Duhul Sfînt. Templul din Ierusalim a fost numai o umbră și o preînchipuire „a Bisericii lui Hristos (Cf. Evr. 9, 9—10; 10, 1). În legea cea nouă, „Biserica este" — ca și Întemeietorul ei — „sfîntă și fără prihană" (Efes. 5, 27). Ea ține și propovăduiește tot adevărul dumnezeiesc, fiind „stîlp și temelie a adevărului" (I Tim. 3, 15) și în sînul ei credincioșii pot întîmpina pe Domnul simțind bucurii duhovnicești netrecătoare.

Dreptul Simeon și proorocița Ana au avut o viață curată, evlavioasă, petrecută în dreptate, în post și rugăciune. În inimile lor se sălășluise o vie dorință de a-L vedea pe Domnul, de a-L primi în viața lor, de a nu se mai despărți niciodată de El. Era o dorință sfîntă, care a fost bogat răsplătită.

Și creștinii trebuie să fie cuprinși de aceeași dorință.

Urmînd pildei dreptului Simeon, sîntem datori să cerem și noi slobozirea minții din robia păcatului și luminarea voinței spre înfăptuirea binelui ca dorința noastră după Hristos să înlăture dorințele rele, să învingă tot felul de piedici, să ne înfrumusețeze cu frumusețe lăuntrică, să ne întărească în curățenia inimii, căci numai „cei curați cu inima, vor vedea pe Dumnezeu" (Mat. 5, 8). Cînd vom îndepărta deci din viața noastră patimile sufletești și trupești și vom sădi în noi credința, nădejdea și dragostea, pacea, dreptatea și adevărul atunci vom dobîndi vrednicia de a-L întîmpina pe Domnul.

Și cîte prilejuri binecuvîntate ne oferă Domnul, ca să ne întîlnim cu El! Îl întîmpinăm pe Hristos, ba mai mult, ne „îmbrăcăm în Hristos" (Gal. 3, 27) în Taina Sf. Botez, cînd El ne primește în Sfînta Sa Biserică; ne întîlnim cu Mîntuitorul în Taina Ungerii cu Sf. Mir, cînd El ne dă Harul Sf. Duh, în Taina Mărturisirii, cînd ne iartă greșelile, în Sf. Euharistie, cînd Domnul ne dă spre împărtășire propriul Său Trup și Sînge, cel jertfit pe Golgota pentru mîntuirea noastră. Așișderea și în celelalte Sfinte Taine ne găsim cu adevărat în prezența Sa. În toate slujbele Sf. Biserici, Hristos este de asemenea în mijlocul nostru. Căci locașurile noastre de închinare sînt sfințite, după cum mărturisește cuvîntul lui Dumnezeu din Sf. Scriptură: „Am sfințit biserica pe care ai zidit-o, ca să petreacă numele Meu acolo în veci și vor fi ochii mei și inima mea acolo în toate zilele" (III Regi 9, 3). Pe Sf. Masă a fiecărei biserici este de față Mîntuitorul, în chip real, în Sf. Împărtășanie și mereu ne așteaptă să-L întîmpinăm în rugăciunile și în cîntările noastre cu inimă credincioasă, înveșmîntată în dreptate.

Mai ales Sf. Liturghie, vîrful cel mai ridicat al înălțimii duhovnicești, în care asistăm la viața și la jertfa Mîntuitorului, reprezintă prilejuri solemne, cînd credincioșii se întîlnesc cu Hristos și primesc de la El sfințirea.

O veche cîntare bisericească, de la vecernia praznicului Întîmpinării se referă la această întîlnire, spunînd: „Acum poarta cerească se deschide. Că Dumnezeu-Cuvîntul, trup omenesc luînd de bună voie, ca să înnoiască firea omenească, ca un bun și s-o cinstească de-a dreapta Părintelui".

Dar pentru ca întîlnirile noastre cu Mîntuitorul să fie rodnice și binecuvîntate cu vrednicie, ni se mai cere să avem o credință și o dragoste lucrătoare prin fapte bune. Căci în orice faptă bună ne întîlnim cu Hristos-Domnul, după cuvîntul spus de El Însuși: „Dacă ați făcut unuia dintr-acești frați ai Mei, prea mici, Mie Mi-ați făcut" (Matei 25, 10). Iată deci ce valoare deosebită are ajutorarea bolnavilor, a orfanilor și a celor lipsiți de sprijin, mîngăierea celor în necazuri, povățuirea celor deznădăjduiți, îndreptarea celor dezorientați în viață, întărirea în bine a celor slăbiți, îndoielnici sau învrăjbiți și altele asemenea acestora. Ele sînt prilejuri de a salva și dobîndi sufletе pentru viața veșnică și totodată sînt întîlniri cu Mîntuitorul. El răspunde oricînd chemării noastre, potrivit psalmistului: „Aproape este Domnul de toți cei ce-L cheamă pe El ... rugăciunea lor o va auzi și-i va mîntui pe dînșii" (Ps. 144, 18—19).

Dar la sfîrșitul vieții pămîntești ne mai așteaptă o întîlnire cu Hristos-Domnul, cînd vom da seama și vom primi răsplată pentru credința și faptele pe care le-am avut aici pe pămînt. Fie că ne gîndim, sau nu, la această întîlnire, fie că ne pregătim, sau nu, pentru ea, nimeni nu poate s-o evite, sau să amîne ceasul ei. Fericiți vor fi cei care s-au pregătit mereu pentru această întîlnire și pe care Mîntuitorul îi va rîndui de-a dreapta Sa.

Dacă iubim pe Hristos și trăim cu dorul de a ne întîlni cît mai des cu El, în viața pămîntească, și El va fi, cu milă față de noi în ziua judecății. Este posibil ca din cauza slăbiciunilor noastre să nu ne fi luptat îndeajuns împotriva păcatului și să venim mai puțin pregătiți la întîlnirea cu dreptul Judecător. Biserica vine însă cu rugăciunile ei în ajutorul nostru și al tuturor, care au trecut de pragul acestei vieți, cu conștiința umbrită de greșeli și se roagă mereu, ca puterea lui Dumnezeu să vindece ranele produse de păcat. Sf. Scriptură ne încredințează că Dumnezeu ascultă, cu obișnuita Sa iubire de oameni, aceste rugăciuni și se va milostivi, spre cei ce au nădăjduit neîncetat în El.

Îndreptare

În „T. R." nr. 39—42/1983, la articolul „Wulfila și românii", alin. 2, în loc de (Constanța de astăzi) se va citi (cetate care se află la nord de Constanța de astăzi).

În același număr, la articolul „Pomenind pe Dimitrie Cantemir", alin. 1, rîndul 2, producîndu-se o regretabilă inversare, redăm formularea corectă a textului: „după 310 ani de la naștere și 260 de ani de la moarte ...".

Tot în același număr și în același articol, la alin. 4, în loc de 1797 se va citi 1697.

Mitropolitul Andrei Şaguna...

(Continuare din pag. 1)

sistematiza învăţăturile după un plan scolastic şi cu libertate de a învăţa". George Barițiu, participant activ la evenimentele vremii, ne spune că Şaguna şi-a avut partea de merit şi inițiativă la formularea acestui măreț deziderat.

Credincios programului de revendicări naţionale formulate pe Cîmpia Libertăţii, Andrei Şaguna a desfăşurat, în cei peste 25 de ani de păstorire, o susţinută activitate pentru ridicarea poporului pe care-l păstorea, „din ruginita negură a neştiinţelor", mai ales prin şcolile poporale din fiecare parohie.

Încă din primul Sinod eparhial, întrunit în Sibiu la 12 martie 1850, s-a hotărît să se ceară forurilor în drept scoaterea şcolilor poporale româneşti de sub controlul episcopului romano-catolic maghiar din Alba Iulia. În acelaşi timp, s-a hotărît ca preoţii parohi să funcţioneze ca „directori şcolari", protopopii ca „inspectori" ai şcolilor din „tractul protopopesc" respectiv, iar episcopul ca „inspector suprem" al tuturor şcolilor poporale din eparhie, prevederi fixate în 1868 şi în Statutul Organic şi care au fost respectate pînă în 1918. Cu alte cuvinte, şcoala avea un caracter „confesional", fiind subordonată numai autorităţilor bisericeşti, pentru a se evita orice amestec în problemele ei interne din partea autorităţii de stat. Din autonomia Bisericii, deriva, în mod firesc, şi autonomia şcolii.

Printr-o circulară specială, din 24 aprilie 1852, Şaguna îndatora fiecare parohie să-şi ridice şcoală proprie, iar ca manuale să nu se folosească decît cele ce urmau să apară în noua „tipografie diecezană" din Sibiu. La 10 august 1854 Şaguna elaborează un adevărat plan de învăţămînt şi programă analitică, stabilind împărţirea şcolii pe şase „despărţăminte", care în curînd se vor transforma în şase „clase", din care primele patru alcătuiau cursul primar propriu-zis, iar celelalte două, cursul supraprimar, numit pe atunci „şcoala de repetiţie". În anii următori, prin repetate circulare sfătuia pe protopopi şi pe preoţi să stăruie pe lîngă credincioşi să înfiinţeze şcoli noi, să supravegheze şi să îndrume pe învăţători şi pe elevi. În 1858 existau în toată eparhia 691 de şcoli, iar către sfîrşitul păstoririi marelui arhiereu numărul lor se ridica la aproape 800.

În acelaşi timp, Şaguna s-a interesat şi de pregătirea viitorilor învăţători ai şcolilor poporale. În acest scop, tot în Sinodul din 1850 s-a hotărît ca „şcoala clericală" din Sibiu „să se prefacă într-un institut teologic pedagogic", iar absolvenţii de teologie să fie îndatoraţi să funcţioneze şi ca învăţători, înainte de hirotonie. În 1853 s-a înfiinţat o secţie separată de pedagogie, în care erau de un an, în 1862 s-au ridicat la doi, în 1879 la trei, iar în 1907 la patru, cum au rămas gimnaziile. La început cursurile se primeau absolvenţi de 4 clase pînă în 1919, cînd secţia „pedagogică" s-a transformat în „Şcoala normală Andrei Şaguna", tot sub îndrumarea Bisericii.

Datorită unor preoţi-profesori de mare prestigiu — care funcţionau, în acelaşi timp, şi în secţiunea „teologică" a Institutului — în care durata cursurilor era de trei ani, — ca Nicolae Popea, viitor episcop şi membru activ al Academiei Române, Ion Popescu şi Zaharia Boiu, membri corespondenţi ai aceleeaşi Academii, Nicolae Cristea, cunoscutul redactor al Telegrafului Român şi memorandist, Ilarion Puşcariu, ajuns vicar al Arhiepiscopiei şi membru de onoare al Academiei, Dimitrie Cunţan ş. a., din „secţia pedagogică" au plecat an de an tineri plini de rîvnă, care au ştiut să cultive în inimile micilor lor elevi dragostea de neam şi încrederea într-un viitor mai bun. Tot la iniţiativa lui Şaguna, începînd cu anul 1863, se convocau, în fiecare vacanţă de vară, aşa numitele „conferinţe" sau „reuniuni învăţătoreşti", pe protopopiate, în care se dezbăteau felurite probleme de ordin pedagogic. Pentru îndrumarea învăţătorilor, însuşi marele arhiereu a scris cîteva studii de pedagogie, şi a dat o serie de „instrucţiuni", în care expunea pe larg îndatoririle inspectorilor şi directorilor şcolari, precum şi ale învăţătorilor. In lumina directivelor date de Şaguna, aceşti umili dascăli sătești, împreună cu preoţii parohi, care erau directorii şcolii din parohia respectivă, — în condiţii grele, de lipsuri materiale, împreunate cu multele neajunsuri pricinuite de autorităţile de stat — au desfăşurat o operă românească vrednică de preţuirea noastră, contribuind, mai presus de toate, la conservarea limbii materne, la promovarea culturii naţionale, la păstrarea credinţei ortodoxe, în faţa repetatelor încercări de maghiarizare a românilor.

La îndemnul lui Şaguna, unii dintre profesorii Institutului, dar şi unii preoţi-parohi — ca Sava Popovici-Barcianu din Răşinari — au tipărit peste 25 de manuale necesare pentru şcolile poporale româneşti din eparhia Sibiului. De o largă răspîndire s-a bucurat *Abecedarul* preotului-profesor Zaharia Boiu, ajuns la 14 ediţii, sau *Cartea de lectură* a lui Ioan Popescu care a cunoscut 18 ediţii! Nu trebuie trecut cu vederea faptul că în aceste manuale de citire, ca şi în cele de istorie, erau reproduse bucăţi în proză sau poezii ale scriitorilor din vechea Românie, date despre istoria glorioasă a românilor de pretutindeni, astfel că ele au contribuit şi la întărirea conştiinţei unităţii noastre de neam.

Atenţia lui Şaguna s-a îndreptat şi spre alte tipuri de şcoli. De pildă, în 1870, rînduia ca în fiecare parohie să se ţină cursuri serale pentru neştiutorii de carte, în duminici şi sărbători şi iarna chiar şi în zilele de lucru, la care învăţătorii, dar şi preoţii parohi, să predea scrisul, cititul şi aritmetica.

Nereuşind încercarea sa şi a altor cărturari români din anul 1850 de-a înfiinţa o facultate filozofică şi una juridică, Andrei Şaguna şi-a îndreptat atenţia spre şcolile medii. A încercat zadarnic să înfiinţeze 6 gimnazii superioare (licee), 6 gimnazii inferioare (cu 4 clase) şi 6 şcoli reale (tehnice). Împrejurările politico-sociale-economice i-au stat împotrivă, încît a fost nevoit să se mulţumească numai cu Gimnaziul din Braşov, înfiinţat în 1850, — care-i va purta numele pînă azi — şi cu Gimnaziul cu 4 clase din Brad (mai tîrziu cu 8 clase), înfiinţat în 1868 şi care va purta numele marelui revoluţionar Avram Iancu. Ambelor gimnazii — dar mai ales celui din Braşov — le-a purtat o grijă cu adevărat părintească pînă la sfîrşitul vieţii.

De aceeaşi atenţie s-au învrednicit şi cursurile de teologie din Sibiu, ridicate în 1852 la doi ani de studii, iar în 1861 la trei, cum au rămas pînă după 1918, încît vechea „şcoală clericală" a ajuns o instituţie de învăţămînt superior, în care se primeau numai absolvenţi de liceu, care au devenit apoi adevăraţi „apostoli" ai neamului românesc în condiţiile luptei de emancipare naţională şi socială a românilor transilvăneni de acum un veac şi mai bine în urmă.

Încheind aceste sumare relatări asupra rolului lui Andrei Şaguna în promovarea învăţămîntului românesc, putem constata cît de îndreptăţite erau afirmaţiile cercetătorului Gheorghe Tulbure, care scria în 1938, că mitropolitul ardelean a avut în Transilvania „acelaşi rol epocal pe care l-a îndeplinit, ceva mai tîrziu, marele ministru, Spiru Haret în istoria şcolaei româneşti de dincolo de Carpaţi". Iar Octavian Goga, fiul preotului din Răşinariul în care Şaguna îşi doarme somnul de veci, scria că „prin tot ceea ce a realizat, figura lui s-a introdus definitiv în conştiinţa populară din toate cătunele Ardealului, întinzîndu-şi reţeaua strălucitoare asupra întregului pămînt românesc". Mormîntul său de la Răşinari ne cheamă în pios pelerinaj, pentru ca să-i aducem acolo, prinosul recunoştinţei noastre şi făgăduinţa solemnă de-a ne împărtăşi şi noi din potirul dragostei de neam, de lege şi de pămîntul străbun, din care s-a împărtăşit el şi toţi cei din vremea lui.

Ctitorul lugojan Alexandru Nedelcu (1819—1886)

În mijlocul istoricului cimitir ortodox român din municipiul Lugoj, se înalţă o bisericuţă-capelă, un adevărat Panteon bănăţean adăpostind, în subsol, rămăşiţele pămînteşti ale unor oameni iluştri: Eftimie Murgu, Coriolan şi Tiberiu Brediceanu, Valeriu Braniște şi alţii.

Sfîntul lăcaş avînd hramul „Sf. Împăraţi Constantin şi Elena" este ctitoria lui Alexandru Nedelcu. Descendent dintr-o familie de aromâni statorniciţi în Lugoj, Al. Nedelcu s-a născut la 23 mai 1819. Tatăl Theodor cu bunicul său Damaschin, ambii de profesiune căldărași, au fost principalii membri ai societăţii secrete lugojene „Constituţia", descoperită de autorităţi în decembrie 1830, societate antifeudală care urmărea „să răspîndească în rîndurile populaţiei din Banat ideile revoluţiei burgheze din Franţa de la 1830" (cf. I. D. Suciu, în rev. „Mitropolia Banatului", nr. 4—6/1978, p. 272), totodată „să rupă lanţurile slavismului" eclesiastic. Din nefericire, Theodor moare în temniţă înainte de judecarea procesului.

Rămas orfan de tată şi fără avere, la etatea de 12 ani Alexandru e dat de mama sa Maria să înveţe meseria de frînghier. Promovînd calfă (sodal) în 1837, porneşte conform obiceiului vremii, în „vandră" prin lume. Răsfoind cartea sa de călătorie (Wanderbuch) — care servea posesorului de certificat privind pregătirea profesională şi de paşaport, trebuind a fi vizată în fiecare oraş şi tîrg în care căuta de lucru sau se aşeza temporar — aflăm că în răstimpul 14 iunie 1837—2 aprilie 1843, peregrinul nostru a străbătut pe jos următoarele oraşe: Timişoara, Buda, Viena, Passau, Nürenberg, Wörzburg, Offenbach, Manheim, Freiburg, Briscen, Sterzingen, Insbruch, Donauwörth, Nürnberg, Chemnitz, Dresden, Leipzig, Magdenburg, Hanover, Bremen, Hamburg, Kiel, Copenhaga, Dasfow, Lübeck, Schverin, Butzov, Neubranderurg, Neustrelitz, Berlin, Breslau, Frankfurt, Neisse, Olmütz... Lucrînd în diferite ateliere de „specialitate" din Europa (Ungaria, Austria, Statele germane, Elveţia şi Olanda), el a ajuns la concluzia că „munca şi numai munca adună avuţie şi ridică cultura popoarelor". Iar după 6 ani de peregrinări, bine pregătit profesional şi cu sprijinul unchiului său Dimitrie Nedelcu, profesor de stomatologie la Facultatea de medicină din Budapesta, îşi deschide atelier de frînghierie tocmai la Buda în 1843, an în care se şi căsătoreşte.

Muncind cu rîvnă împreună cu soţia sa Ana, o femeie devotată şi vrednică, Alexandru Nedelcu şi-a agonisit o frumoasă avere materializată în imobile, acţiuni şi bani în numerar, evaluată la 110.000 coroane (valută austriacă), pe care în 1883 cei doi soţi au lăsat-o prin testament Bisericii lugojene pentru o fundaţie care să le poarte numele şi din veniturile căreia: 5% să se întrebuinţeze pentru spese administrative şi de susţinere a fundaţiei; 50% să se împartă anual — suma variind între 500 şi 1000 florini v. a. — unor perechi de tineri însuraţei lipsiţi de mijloace, de naţionalitate română şi de religie ortodoxă, care duc o viaţă nepătată şi îmbrăţişează meseriile, comerţul sau industria, chiar agricultura; 15% ajutoare săracilor români ce au scăpătat fără voia lor şi nu-şi pot întreţine familia; 5% ajutoare cerşetorilor din oraşul Lugoj, fără deosebire religioasă sau naţională; 5% să se capitalizeze în scopul înfiinţării unei „Fundaţii orfanale Alexandru şi Ana Nedelcu", pînă ce se va putea întemeia şi în Lugoj un orfelinat, iar 20% să se capitalizeze ca fond neatacabil (de rezervă) pe o perioadă de 100 ani, cînd şi această sumă va servi ţelurilor de mai sus.

Testamentul datat 22 februarie 1883, a fost trimis Comitetului parohial ortodox din Lugoj, însoţit de o scrisoare emoţionantă, testatorii avînd „speranţa şi încrederea că şi membrii comitetului parohial sunt la fel de însufleţiţi pentru progresul naţiunii şi că vor lucra cu toată competenţa şi cu toată dreptatea ca ajutoarele să fie acordate celor mai bine meritaţi". Fundaţia Alexandru şi Ana Nedelcu" a funcţionat din 1886, contribuind în bună măsură la ridicarea în Lugoj a unor iscusiţi meseriaşi, comercianţi şi industriaşi, ramuri de activitate acaparate de străini începînd cu finele secolului XIX, precum şi la alinarea suferinţelor unor obidiţi ai vieţii. De această fundaţie se mai leagă şi o altă realizare de seamă a lugojenlor. Cu suma de 20.000 fl. v. a., împrumutaţi de parohie din fundaţia respectivă, la iniţiativa lui Coriolan Brediceanu, s-a ridicat clădirea „Concordia", proprietatea bisericii, „citadelă neînvinsă a românismului bănăţean", cu renumita „Masă a Poganilor", focare ale spiritualităţii lugojene, graţie cărora Lugojul a deţinut pînă la Unire primatul politic şi cultural în întregul Banat.

De reţinut că fondatorii şi-au exprimat chiar în scris dorinţa de a fi înhumaţi la Lugoj. Coriolan Brediceanu, rudă cu familia Nedelcu, în calitatea de preşedinte al Consiliului parohial, a luat iniţiativa ca în locul cripteiprevăzute în testament să se construiască în mijlocul cimitirului un loc de rugăciune, cu subsol unde să se depună osemintele ctitorilor în cauză, precum şi ale unor personalităţi cu merite mari pe tărîm naţional, social, cultural şi bisericesc. Această propunere a fost dezbătută în şedinţa „comitetului" parohial din 19 iunie 1883, în prezenţa lui Alexandru Nedelcu ce şi-a luat angajamentul să ajute cu 1000 fl. v. a. la edificarea bisericuţei care a costat 2302 fl., fiind terminată tot în acel an (1883), cînd conducerea parohiei a încredinţat facerea „templei" lui Vasile Hojda, în 1884 fiind dotată şi cu clopote, din care unul donat de fostul primar din timpul revoluţiei de la 1848, Constantin Udrea. Iconostasul a fost pictat de B. Deliomini în 1886. Ctitorii au mai înzestrat lăcaşul cu o preţioasă candelă de argint.

Alexandru Nedelcu, măcar un simplu meseriaş, fiind mereu dornic de instruire, a devenit un om cult, ca autodidact. Cu vremea, şi-a format o bibliotecă foarte valoroasă, pe care în anul 1885 o donează parohiei ortodoxe din Lugoj. Din catalogul întocmit de avocaţii dr. Şt. Petrovici şi I. Ianculescu, membri ai comitetului bisericesc, reiese diversitatea preocupărilor intelectuale ale acestui modest lugojan, abonat la revistele „Transilvania", „Federaţiunea", „Albina" şi „Familia". Biblioteca, din care o parte se mai păstrează şi azi, conţinea 135 de titluri în 285 volume, toate legate în pînză şi piele, cărţi din diverse domenii: beletristic, istoric, politic, teologic, medical, ştiinţele naturii etc., editate în anii 1830—1884, în limbile română, germană şi maghiară. Demn de remarcat este şi faptul că Al. Nedelcu a fost membru fondator al „Astrei", cu o contribuţie de 210 florini („Transilvania", Braşov, nr. 4/1869, p. 48).

Această pasiune pentru cunoaştere, pentru lumină, „funierul" Nedelcu a moştenit-o din familie, căci deşi tatăl şi bunicul său au fost „căldărași" (denumirea se referă la profesie, nu la persoană), ei erau oameni instruiţi, la curent cu evenimentele ce frămîntau Europa şi societatea românească, bucurîndu-se de „vază" între ai lor. Acest lucru explică şi împrejurarea că în casa Nedelcu se ţineau şedinţele asociaţiei tainice „Constituţia", prezidate de Dimitrie Petrovici-Stoichescu, unul dintre preoţii luminaţi ai timpului, şedinţe la care participau alţi trei clerici lugojeni, un nobil român, un arendaş al domeniului de stat din Fîrdea, ca şi o seamă de meseriaşi, comercianţi şi agricultori fruntaşi lugojeni.

Alexandru Nedelcu a trecut la cele veşnice în 5 mai 1886, la vîrsta de 67 ani. Potrivit dorinţei răposatului, rămăşiţele sale pămînteşti au fost aduse la Lugoj şi înmormîntate „cu mare pompă" în cimitirul din localitate, sub altarul bisericuţei ctitorite de el. Cu acest prilej, protosincelul Filaret Musta de la Caransebeş şi avocatul Coriolan Brediceanu au evocat virtuţile deosebite ale defunctului care, deşi stabilit între străini, s-a interesat constant de biserica şi naţiunea sa, lăsîndu-şi toată avuţia în vederea prosperării fiilor şi fiicelor de români din oraşul său natal.

Dr. *Victor Lăzărescu*
Pr. *Vasile Muntean*

PSALM

(O cîntare pentru pacea sufletului şi trupului acestei lumi în care vieţuim)

Dumnezeule Viu, Ţi-a fost voia să fiu şi prin jarul poruncilor Tale, trup şi suflet eu sînt al acestui pămînt, al mirificei vetre natale! Cîtă vreme pe cer, în grădini de mister, faci un semn şi răsar crizanteme şi sub aripi de foc ne aduni la un loc, voi surîde şi nu mă voi teme. Cîtă vreme dai har şi abisuri transpar şi tronează lumina-Ţi în lume, are Cine domni peste noapte şi zi, are Cine prin veac să mă-ndrume. Dacă ochii mei plîng şi-n azur se răsfrîng, ochiul Tău pentru mine se-ndură. Cîtă vreme vrei Tu să-mi fii scut şi ajutor, viaţa mea are sens şi măsură! Rug de foc în tumult, poruncești şi Te-ascult, cel ce sînt din ether... — Eu fiinţa mi-adun din străbun în străbun şi din fosforul sfintelor moaşte! Maica mea s-a smerit şi Te-ai milostivit — sînt acum slujitor la altare; Tu alegi din cei mulţi pe sărmani şi desculţi, pe cel slab îl faci liber şi tare. Priveghezi şi nu dormi şi prin jertfă transformi şi faci blîndă străvechea osîndă. Cînd vrei Tu să-nmulţeşti, din cinci pîini şi doi peşti poţi să saturi o gloată flămîndă. Întinzi mîna spre noi şi dau stupii în roi şi-nfloresc merii vrerilor Tale, dar întîi şi întîi, Tu alini şi mîngîi suferinţele noastre-ancestrale!

Dumnezeule Sfînt, cîte lacrimi mai sînt nezvîntate ori neplînse încă?, din pruncie mă scald şi-ntr-un rîu de smarald şi-ntr-o baltă de neguri — adîncă! Între da şi-ntre nu ceaţă grea se-aşternu şi-ndoiala în valuri mă soarbe; nu mă tem de poveri, dar mă tem de tăceri şi de frigul discordiei oarbe. Tu eşti mare şi poţi să ne mîntui pe toţi de căinţa în van, care doare! Ocroteşte-ne azi munţii noştri cu brazi, partea noastră de aer şi soare! Dă acestui popor un măreţ viitor, fă-l părtaş la secunda eternă, fă-l să crească-n zenit, dă-ne trai fericit pe această ţărînă maternă!

Dumnezeule Sfînt, Dumnezeule Sfînt!, pe pămînt mai sînt rele destule — sînt bogaţi şi săraci, sînt spini printre maci, guri uscate şi trupuri sătule. Dumnezeule bun, cum pot eu să Te-mbun cînd cuvintele mele sînt goale?, verbul are acum iz de pulberi şi fum şi dă viermele beznei tîrcoale. Unii cred că e drept să ne-nfigă în piept un pumnal de sfidări şi teroare — poate îngeri demenţi pun trotil în fermenţi şi irozii vor prunci să omoare. Cînd va fi şi va fi să mă chemi într-o zi, odihneşte şi oasele mele, pe un deal cu brînduşi, nu în val de cenuşi ridicat fără noimă sub stele!

Dumnezeule Sfînt, care-ai vrut din pămînt să însumi energiile Tale, trup şi suflet eu sînt al acestui pămînt, al mirificei vetre natale! Mă umbresc uneori lungi cohorte de nori, spun o rugă în gînd şi mi-e bine — căci din veacuri în veac, într-un dor fără leac, însetează făptura de Tine! Cît mai rabzi şi aştepţi, fă-ne drepţi şi-nţelepţi şi preschimbă-ne ura-n iubire, fă pe-ntregul pămînt să răsune un cînt — înfrăţindu-ne snopii de lire. Din urmaşi în străbuni sîntem fiii Tăi buni, purtăm sceptrele Tale în fire! Fă-ne-n ceasul de-acum buni tovarăşi de drum, dă-ne pace şi bunăvoire!

Pr. *Nicolae Jinga*

ȘTIRI — INFORMAȚII — ȘTIRI — INFORMAȚII — ȘTIRI — INFORMAȚII

SIBIU

● În ziua de *6 noiembrie 1983*, Prea Sfințitul Episcop-vicar Lucian Făgărășanul, din încredințarea Î.P.S. Mitropolit Antonie, a săvîrșit slujba de binecuvîntare și Sf. Liturghie în filia Luța, parohia Ludișor, prot. Făgăraș, cu hirotonia în diacon a teologului Runcan Nechita. Cu acest prilej P.S.Sa a ținut un cuvînt de învățătură atît în legătură cu pericopa duminicală cît și despre importanța tradiției creștine în Biserica Ortodoxă Română.

Tot în aceeași zi, P.S.Sa a vizitat parohia Ludișor, prot. Făgăraș, unde în cadrul vecerniei a adresat un cuvînt de învățătură credincioșilor prezenți la sf. biserică.

● În ziua de 21 noiembrie 1983 — „Sărbătoarea Intrării Maicii Domnului în Biserică" Prea Sfințitul Episcop-vicar Lucian Făgărășanul a oficiat Sf. Liturghie în biserica parohială Sibiu-Iosefin, hirotonind cu acest prilej pe C. diacon Bunea Ioan Gheorghe întru preot pe seama parohiei Ghelința, prot. Sf. Gheorghe, jud. Covasna.

Cu această ocazie Prea Sfinția Sa a ținut un cuvînt de învățătură în legătură cu Praznicul Maicii Domnului și a dat prețioase și necesare îndrumări noului hirotonit cu privire la îndatoririle ce-i revin în calitatea de preot slujitor.

● Marți, 22 noiembrie 1983, în aula Institutului Teologic Universitar din Sibiu a avut loc o festivitate consacrată aniversării a 100 de ani de la nașterea marelui pedagog, profesor, preot și patriot Onisifor Ghibu.

Au participat Î.P.S. Mitropolit Antonie, corpul profesoral și studenții teologi, consilieri și alți angajați de la Centrul arhiepiscopesc Sibiu, preoți din Sibiu, alți invitați, între ei și d-l Dr. Oct. Ghibu.

Despre personalitatea lui O. Ghibu au vorbit: P.C. pr. Gh. Cunescu (București), poetul Ioan Alexandru și Î.P.S. Mitropolit Antonie, care au scos în lumină mediul în care s-a format O. Ghibu, dragostea de Legea noastră străbună, spiritul său de jertfă, dăruirea și tenacitatea cu care el a lucrat pentru interesele poporului din care a făcut parte, atît înainte cît și după marele act al Unirii din 1 decembrie 1918.

CLUJ

● *Miercuri, 26 octombrie 1983*, sărbătoarea Sf. Mare Mucenic Dimitrie Izvorîtorul de Mir, Înalt Prea Sfințitul Arhiepiscop Teofil Herineanu a săvîrșit resfințirea bisericii din parohia Telciu, prot. Năsăud, cea mai mare biserică din Arhiepiscopia Clujului, care a fost reparată în exterior și înlocuit acoperișul, prin jertfelnicia bunilor credincioși și purtarea de grijă a celor trei preoți: Dumitru Radu — paroh, Iuliu Henciu și Teodor Sărmaș.

La sfîrșitul Sf. Liturghii arhierești Î.P.S. Sa a rostit un temeinic cuvînt de învățătură.

● *Duminică, 30 octombrie 1983*, Înalt Prea Sfințitul Arhiepiscop Teofil Herineanu, a săvîrșit sfințirea bisericii din filia Mărtinești, parohia Comșești, prot. Turda, îmbrăcată cu frumoasă pictură executată de pictorul Marius Tudoran din Cluj-Napoca, prin jertfelnicia celor 80 de familii de credincioși, cu ajutoare primite de la Sf. Patriarhie, Arhiepiscopia Clujului, Protopopiatul Turda și cu purtarea de grijă a harnicului preot paroh Iulian Pop, care a fost distins cu rangul de „iconom" cu dreptul de a purta brîu roșu.

La sfîrșitul Sf. Liturghii Î.P.S. Sa a rostit un bogat cuvînt de învățătură.

● *Duminică, 30 octombrie 1983*, Prea Sfințitul Episcop-vicar Iustinian, a săvîrșit Sf. Liturghie arhierească în parohia Mihai Viteazu, prot. Turda, păstorită cu vrednicie de preotul Ștefan Roșu, care pentru osteneala depusă în ogorul Domnului timp de aproape 40 de ani, a fost distins cu rangul de iconom stavrofor.

La sfîrșitul Sf. Liturghii, P.S. Sa a rostit un înălțător cuvînt de învățătură.

ALBA IULIA

● Vineri, 21 oct. fiind prăznuirea cuvioșilor mărturisitori Visarion Sarai, Sofronie de la Cioara și Mc. Oprea Nicolae din Săliștea Sibiului, P.S. Episcop Emilian a săvîrșit Sf. Liturghie arhierească, în cadrul căreia a fost hirotonit întru diacon candidatul la preoție Ioan Țîrău.

● Duminică, 23 octombrie, P.S. Episcop Emilian a sfințit biserica cu hramul „Sf. Ierarh Nicolae" din parohia Toaca, prot. Reghin. Această biserică a fost îmbrăcată în haina picturii în frescă și împodobită cu iconostas și strane din stejar, sculptate.

La momentul potrivit, P.S. Episcop Emilian a hirotonit pe C. diac. Ioan Țîrău întru preot pe seama parohiei Bărăbanț, prot. Alba Iulia. La sfîrșitul Sf. Liturghii, P.S. Sa a rostit un frumos și bogat cuvînt de învățătură.

● Duminică, 30 oct. P.S. Episcop Emilian a săvîrșit Sf. Liturghie arhierească în parohia Bucerdea Vinoasă, prot. Alba Iulia, prilej cu care C. arhid. al Catedralei Episcopale, Nicolae Bolea, fiu al satului, a fost hirotonit întru preot.

La sfîrșitul Sf. Liturghii P.S. Sa a rostit un cuvînt de învățătură.

ORADEA

● Duminică, 30 octombrie 1983, P.S. Episcop Vasile a săvîrșit slujba de sfințire a bisericii din parohia Avram Iancu, prot. Oradea, în urma înnoirii și pictării ei în ultimii ani. Preotul-paroh Aron Marți a fost distins cu rangul de *iconom*, iar preotul pensionar Florian Bereteu, în timpul căruia s-a zidit biserica, cu rangul de *iconom-stavrofor*.

● Între *3 și 8 octombrie 1983*, s-au ținut la Centrul Eparhial cursuri de îndrumare pastorală și misionară, cu cea de a treia serie de preoți din acest an, în număr de 30, din protopopiatele Zalău și Șimleu. Menirea acestor cursuri, sub directa îndrumare și supraveghere a chiriarhului, este sporirea rîvnei pastoral-misionare.

● *Duminică, 23 octombrie 1983*, P.S.Sa a săvîrșit sfințirea bisericii din parohia Firminiș, după ce între 1979—1983 i s-au făcut lucrări de înnoire, în exterior și interior, inclusiv o frumoasă pictură în frescă, prin strădania Preotului-paroh, Părintele iconom Iacob Flore, și prin jertfelnicia credincioșilor.

La toate aceste sfinte slujbe, chiriarhul a ținut cîte un ziditor cuvînt de învățătură, îndemnînd pe cei prezenți la păstrarea dreptei credințe și la împlinirea îndatoririlor patriotice.

● Duminică, 6 noiembrie 1983, chiriarhul a sfințit biserica din parohia Sălard, prot. Marghita, pictată între anii 1977—1983. Preotul-paroh Alexandru Buta a fost distins cu rangul de *iconom*.

MOMENT FESTIV

În 17 ianuarie 1984, cînd Biserica noastră cinstește pe Sf. Antonie cel Mare, al cărui nume îl poartă și Arhipăstorul Mitropoliei Transilvaniei, după ora prînzului în capela Institutului Teologic Universitar din Sibiu s-a săvîrșit un Te-Deum, înălțîndu-se rugăciuni de mulțumire lui Dumnezeu pentru binefacerile revărsate asupra Î.P.S. Mitropolit Antonie și întregii noastre Biserici.

Erau de față: Permanența Consiliului arhiepiscopesc Sibiu, profesorii și studenții Institutului Teologic Universitar Sibiu, angajații de la Centrul arhiepiscopesc și Institutul Teologic, deputați eparhiali, preoți din Sibiu, alți oaspeți.

La reședința mitropolitană a avut loc apoi o recepție în cadrul căreia, în numele participanților, P.S. Episcop-vicar Lucian Făgărășanul a transmis Î.P.S. Mitropolit Antonie dorири de sănătate, pace și puteri sporite, spre binele Bisericii și Patriei.

Plecînd de la personalitatea Sf. Antonie cel Mare organizatorul vieții monahale, dar care a lăsat rînduieli ziditoare de suflet pentru toți credincioșii, aceleași urări a exprimat Înalt Prea Sfinției Sale și P.C. rector C. Voicu în numele corpului profesoral și al studenților teologi, subliniind totodată rolul ierarhului în viața Bisericii, precum și bogatele inițiative ale Î.P.S. Sale, deschizătoare de multiple și semnificative lucrări de folos obștesc de la venirea în fruntea Mitropoliei Transilvaniei.

A vorbit apoi Î.P.S. Mitropolit Antonie, care, după ce a mulțumit pentru urările ce i s-au făcut și după ce a arătat că Sf. Antonie este sărbătoarea Bisericii, a exprimat gînduri de recunoștință fostului episcop al Aradului, Andrei Mageru, care i-a dat, la călugărie, numele de Antonie.

În continuare Î.P.S. Sa a omagiat personalitatea pururea pomenitului mitropolit Andrei Șaguna, lucrarea sa pentru binele românilor transilvăneni, acum la împlinirea a 175 de ani de la naștere, din pilda vieții sale avînd de învățat cler și credincioși deopotrivă, pildă care ne cheamă la muncă temeinică și susținută pentru a ne situa la înălțimea comandamentelor bisericești de astăzi.

Conferințe la Institutul Teologic Universitar Sibiu

La invitația Î.P.S. Mitropolit Antonie, în după amiaza zilelor de 16, 17 și 18 ianuarie 1984, d-l prof. Dr. Vasile Drăguț, rectorul Institutului de arte plastice „N. Grigorescu" din București, a susținut în aula Institutului Teologic Universitar din Sibiu trei conferințe, însoțite de proiecții, legate de monumentele de artă bisericească (biserici de lemn, de zid, pictură etc.), care, și ele, grăiesc nu numai despre capacitatea de creație a poporului român, ci și de continuitatea sa în vatra străbună.

Tot la invitația Î.P.S. Mitropolit Antonie, joi 19 ianuarie 1984, în aceeași sală și în fața acelorași ascultători, d-l prof. Dr. Virgil Cîndea a susținut o amplă și documentată conferință, intitulată: „Mileniul obscur", în care s-a subliniat, între altele, progresul care s-a făcut și în domeniul cercetărilor istorice în ultimii 40 de ani, cercetări care oferă, la ora actuală, suficiente informații pentru înțelegerea corectă a trecutului nostru integrat în istoria universală.

Semnalăm... Semnalăm...

● Candela, *revista parohiei din Stockholm, Suedia, editată de Pr. Anton Pogîrcă, își păstrează nivelul înalt cu care ne-a obișnuit de multă vreme. Nr. 3/1983 este închinat „vocației europene a românilor".*

● *Am semnalat într-un număr mai vechi reluarea preocupărilor cu privire la motivele de pe* troițele *românești. Revista „Noi Tracii" (nr. 104—105/1983) din Milano reproduce pe aceeași linie de preocupări, un studiu al lui Silviu Dragomir intitulat „Troiță cu motivele roatei solare și pomul vieții".*

● Cercetări de limbă și literatură, *vol. II, Sibiu 1983, volum editat de Societatea de științe filologice din R. S. România, Filiala Sibiu, publică sub semnătura lui Victor V. Grecu:* Unificarea și modernizarea vocabularului în preocupările „Astrei" și ale revistei „Transilvania" *(p. 19—27). De altfel întregul volum îl are drept redactor responsabil pe același Victor V. Grecu. Un volum mai mult decît meritoriu.*

● *Almanahul „Luceafărul 1984" (p. 81) scrie despre o „lungă, aspră și de neuitat lecție", ținută de C. Noica studenților în litere, în amfiteatrul Odobescu din București, „o lecție de o asprime și severitate cu care studenții noștri nu sînt obișnuiți", scrie Ion Coja. De ce aspră? Pentru că Noica i-a învățat că nu există nici o scuză care să-i scoată de sub îndatorirea de a se cultiva, de a face cultură adică. Adevăratul om de cultură e un autodidact. Cine are hîrtie, creion și cărți, are tot ce-i trebuie! Le-a zis bine.*

● *În S.U.A. a apărut cartea acad. Ștefan Pascu A HISTORY OF TRANSYLVANIA, Detroit, Wayne State University Press, trad. de D. Robert Ladd, 318 p. O foarte bună recenzie asupra cărții a scris Dennis Deletant în „Times Literary Supplement", London, 29 July 1983. Ce bine că mai ieșim și noi în lume cu astfel de lucrări serioase, mai ales cînd mulți nechemați fac pe acolo istorie nu după documente și adevăr, ci după interese și moșteniri șovine.*

● *Sfîntul Sinod al Bisericii Ortodoxe din Grecia a introdus în calendar, la 20 iunie, ca sfînt, pe tesaloniceanul Nicolae Cabasilas, teolog din secolul al XIV-lea, contemporan cu Sfîntul Grigore Palamas. Este cunoscut ca autor al „Vieții în Hristos". (După* The Orthodox Church, *U.S.A., nr. 8, 1983, p. 5). Fără prea multe formalități!*

● *Ion Arieșanu scrie în revista ORIZONT (nr. 3, 1983, p. 14), despre „Bătrînul cavaler fără prihană", scriitorul Radu Theodoru, omagiind opera sa de inspirație istorică, de mult la inima cetitorilor, dar nu chiar așa de mult, încît să-l înscrie printre... bătrîni. De altfel revista publică și o fotografie de june frumos, cu frunte mare și păr bogat. Probabil Arieșanu și-a compus titlul după ce-i va fi urat scriitorului, ca în romane: „Să trăiești, bătrîne!", care, spus tinerilor, înseamnă: înțeleptule!*

● *Almanahul „Luceafărul 1984" publică o pagină de poeme de Grigore Vieru, poet din R.S.S. Moldovenească. Una din poezii, „Floarea soarelui" e deosebit de frumoasă. Unei astfel de flori i s-au legat ochii și:* Nu mai știe-n care parte / E acuma soarele. / Amărîtă se gîndește: / „Poate că nici nu mai e". *Metaforele poeților! Cîte nu ascund ele! Ele vor însă să descopere prin singurele mijloace prin care se poate, simțămintele lor cele mai adînci.*

● *În „România Literară" (nr. 51/1983) Ana Blandiana scrie frumos despre „O ARTISTĂ A NEUITĂRII" care nu este alta decît Victoria Berbecaru, soția preotului din Botiza, de pe valea Izei, care a deschis la Muzeul Satului din București o expoziție de covoare maramureșene. Despre aceeași artistă scrie și Petre Mihai Băcanu în ziarul „România liberă" (13 ianuarie 1984, p. 2), insistînd mai ales asupra metodei ei de a-și fabrica singură culorile din plante. De aici mai aflăm că o expoziție „Covorul maramureșan în creația Victoriei Berbecaru" a fost organizată și la Muzeul Brukenthal în Sibiu și alta în Suedia, și că autoarea a primit în anul 1983 premiul I la Festivarul național „Cîntarea României". Felicitări!*

● *Andrei Șaguna e amintit la rubrica „Memento: Calendar 1984", din Tribuna României (nr. 259/1984, p. 5), împlinindu-se 175 de ani de la naștere (1 ianuarie 1809). Sub genericul „Remember" i se prezintă viața și activitatea și în revista „Cronica" din Iași (nr. 1, 6 ianuarie 1984, p. 6): „Om politic și îndrumător cultural, Andrei Șaguna a fost, timp de mai multe decenii, o personalitate de primă mărime".*

● *Despre un exemplar din „*Pravila mare*" sau „Îndreptarea Legii" din 1652, apărută la Tîrgoviște, care a circulat prin Transilvania îndată după apariție, scrie în „Scînteia" (vineri 13 ianuarie 1984) Prof. Doina Braicu din Sibiu. Autoarea sprijinindu-se pe circulația cărții și pe felul cum a fost păstrată, legată, presupune că în Țara Făgărașului se aplica legislația Țării Românești, alături de „obiceiul pămîntului". Încă o dovadă a legăturilor spirituale și culturale dintre românii de pe cele două versante ale Carpaților.*

● *O poezie frumoasă din „Condica în versuri" a poetului Ion Gheorghe se intitulează „IORGA LA RÎMEȚI" (Luceafărul din 14 ianuarie 1984, p. 4). Alta se intitulează „OMULEȚUL DE VORONEȚ", care nu e altceva decît sufletul omului cînd pleacă din trup.*

Ce frumos se încheie poezia care toată e frumoasă și-ar merita citată: „Mă, oameni buni, apărați-vă și a-ridicați-vă prețul / Că-n tot omul se află Omulețul — / După cum ne-nvață cartea zugrăviei de la Voroneț! *(Luceafărul 3, 21 ianuarie 1984, p. 5). Așadar iată un concurent literar al omulețului lui Gopo. Dar e de fapt o completare a orizontalului cu verticalul.*

● *Reținem din articolul semnat de Dimitrie Popămaș în* „Vatra", *(nr. 12, 1983, p. 5) cu titlul:* „Tiparul românesc expresia unității spirituale a tuturor românilor": *Diaconul Coresi este „primul stătător în pomelnicul ostenitorilor pentru unirea celor trei țări române — deoarece — înainte de a cuceri Mihai Viteazul, Domnul Munteniei, Transilvania și Moldova cu sabia, le-a cucerit smeritul Diacon Coresi cu slovele teascurilor sale". Textul e citat după profesorul clujean Ioachim Crăciun.*

● *O convorbire cu criticul Mircea Tomuș, redactorul-șef al revistei sibiene „Transilvania", publică Titus Crișciu în ORIZONT, (nr. 2, 13 ianuarie 1984, p. 3).*

ANTONIE DE LA PRISLOP

ARTICOLELE ȘI CORESPONDENȚA se adresează REDACȚIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

COMITETUL DE REDACȚIE: Dr. *Antonie Plămădeală*, Mitropolitul Ardealului — președinte; *Lucian Făgărășanul*, Episcop-vicar — vicepreședinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Prof. Dr. *Aurel Jivi* — redactor adjunct; Arhid. *Gheorghe Papuc*, Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu* — membri; tehnoredactor: Diac. *Ezechil Oancea*; corector: Pr. *Vartolomeu Constantinescu*.

Cititorii din străinătate se pot abona, adresîndu-se la ILEXIM Departamentul Export — Import Presă P.O. Box 136-137 — telex: 11226, București, str. 13 Decembrie nr. 3.

ABONAMENTUL pe un an: 100 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2 Taxa poștală plătită în numerar Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu | 44.206 |

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Anul 131 — 15 februarie 1984 — Nr. 7—8/1984

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

CALENDAR DE INIMĂ

Două poezii inedite dedicate lui Şaguna

Despre Andrei Şaguna, cu prilejul împlinirii anul acesta a 175 de ani de la naştere am mai scris şi în altă parte, şi am consacrat de curînd evenimentului şi o Sesiune de comunicări la Institutul nostru teologic din Sibiu. Multe din comunicări au apărut sau vor apare treptat în revista mitropoliei şi în *Telegraful Român*. În cele ce urmează aş vrea să scot din uitare unele lucruri mai puţin cunoscute legate de amintirea lui Şaguna şi anume două poezii inedite. Una îl omagia cu trei ani înainte de moarte, sub formă de scrisoare, datorată lui Teodor Ceontea, student la Graz, iar a doua, datorată lui G. Cristureanu, deplîngea „Suferinţele" marelui mitropolit, îndurate din partea „coaliţiei unităţilor iezuiţi", scrisă la Braşov, exact cu o lună înainte de moartea sa.

Iat-o pe cea dintîi, cu titlul: 30 noiembrie 1870
12 decembrie

Escelentissime Doamne Arhiepiscoape şi Metropolite!

...in publica commoda peccem,
Si longo sermone morer Tua tempora.
Horatius

Pe arepi de zefire sosi... sosi în fine
Şi ziua mult dorită de populu romanu
O dulce suvenire ne-aduce ea cu sine;
Săltează deci mlădiţa din trunchiul Quirineanu!

Îmbracă-te acuma în vesta de serbare,
Şi vin-să frîngem laur din sacrele cîmpii!
Pletind din el cununa în ziua asta mare,
S-o punem sus pe fruntea cu plete argintii!

O vină scumpe frate! din munte din cîmpie,
Naintea lui cu toţii genunchii să plecăm!
Ca şi în dumbrăvioară să facem armonie,
Şi-n semn de reverenţă ăst cînt să-l intonăm:

Tu mare împărate din vechea reşedinţă
Revarsă-a tale daruri pe capul lui Andrei!
Ca turma adăpată din sacra ta credinţă,
S-o poată duce-ntreagă în cîmpii elizei!

Şi parcelor demanda să fie cruţătoare
Şi firul Lui să-l toarcă din lung şi netezit
Rugămu-te părinte cu animi arzătoare
Ascultă pre poporul de lupi alesiuit!

În ore desperate, în zile de durere
Aflăm la el balsame prin care ne curăm,
De noi atotputinţe aibi dară îndurare!
Trimite Lui aceea de care te rugăm!

A ta sînţită casă fusese profanată
Şi dată piericiunii de spurcatul păgîn
Andrei i-a dat puterea, mărirea de o dată
Şi-a scos din focul gheenei seminţia lui Quirin

Găteşte-un tron de lauri sub umbra răcoroasă
În regnul fericirii din cîmpul elizeu!
Şi cînd Gavriil chema-L-va din lumea volburoasă
Acela dă-I-l premiu pentru serviciul Său!

Am transcris poezia după ortografia actuală, păstrînd bineînţeles vocabularul autorului, spre ex. *cruţiatorie* schimbat în cruţătoare, *credenţia* schimbat în credinţă, *demanda*, lăsată aşa cum este (cererea) etc. Poezia e semnată *Teodoru Ceontea*, „ascultătoriu de filosofia", şi datată Graz 26 Nov./8 Dec. 1870. Ocazia cu care îi trimite această poezie este sărbătoarea Sfîntului Andrei, de la 30 noiembrie, onomastica lui Şaguna.

Scrisoarea e scrisă cu cerneală neagră pe trei pagini 24×14 cm. pe hîrtie astăzi îngălbenită. Pe pagina a patra Şaguna scrie cu mîna lui răspunsul ce i-a trimis autorului: „Versurile cele bine nimerite şi mie la ziua onomastică trimise, mi-au căşunat o mîngîiere mare, care aceea au provenit din

(Continuare în pag. a 2-a)

Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ
Mitropolitul Ardealului

Vasile Goldiş — militant pentru dezrobire naţională şi socială

La 10 februarie a.c., s-au împlinit 50 de ani de la moartea lui Vasile Goldiş, luptător pentru libertate şi unitate naţională. El s-a născut la 12 noiembrie 1862, în satul Mocirla (azi Lunca Teuzului), judeţul Arad, fiind unul dintre cei trei copii ai preotului Isaia Goldiş.

Pentru bunele rezultate obţinute în timpul studiilor liceale, Episcopia ortodoxă română din Arad i-a acordat o bursă de studii care i-a înlesnit urmarea, între anii 1881—1884, a cursurilor Facultăţii de litere şi filosofie la universităţile din Budapesta şi Viena. Curînd după obţinerea diplomei de licenţiat în litere şi filozofie, la invitaţia episcopului Ioan Popasu, se va stabili la Caransebeş, funcţionînd ca profesor la Institutul pedagogic-teologic. În paralel cu activitatea sa didactică îşi va începe şi binecunoscuta sa activitate socială pentru propăşirea naţiunii române.

Activitatea sa publicistică, pusă în folosul acestui măreţ ideal, va debuta la „Foaia diecezană" de la Caransebeş.

Nu după multă vreme îl vom întîlni pe Goldiş la Braşov, ca profesor la liceul „Andrei Şaguna". Pentru bunul mers al procesului de învăţătură din această şcoală românească, prima sa preocupare va fi editarea manualelor de istorie, limba latină şi constituţie pentru uzul elevilor. Prezenţa sa a fost remarcată şi în intensa viaţă culturală şi politică a Braşovului acelor vremuri. Ca luptător pentru împlinirea idealurilor naţionale, Goldiş reuşeşte să mobilizeze 200 români care să reprezinte comitatul Braşov ca delegaţi la procesul „Memorandumului", care a început la Cluj în 1892. Pentru activitatea sa, înflăcăratul militant este suspectat şi declarat instigator de către autorităţile vremii.

În manualul „Elemente de Constituţia patriei", tipărit în 1894 la Braşov, Vasile Goldiş scoate în evidenţă lipsa drepturilor social-politice ale românilor din Ardeal, cît şi grelele obligaţii la care erau supuşi de stăpînire.

În 1893 el devine membru al Partidului Naţional Român din Transilvania, colaborînd totodată şi la prestigioasa revistă sibiană „Tribuna".

În 1901 părăseşte Braşovul, stabilindu-se la Arad, în calitate de secretar episcopesc. Va deveni acum un colaborator permanent al ziarului „Tribuna poporului", pledînd în articolele sale pentru o literatură care să oglindească viaţa adevărată a poporului.

Între anii 1906—1910, ca deputat de Radna, în Parlamentul de la Budapesta rosteşte 22 de discursuri împotriva legilor „asupritoare de naţionalităţi". Este de remarcat curajul cu care el demască corupţia din Parlament, cît şi legile îndreptate împotriva poporului, îndemnînd pe toţi românii să fie uniţi în acţiunile pe care le vor întreprinde, pentru dobîndirea drepturilor lor naţionale.

În anul 1911, Goldiş devine director al ziarului „Românul" din Arad pe care-l va transforma în susţinător al luptelor politice care se pregăteau pentru întregirea neamului. Zelul şi curajul de care a dat dovadă a dus la suspendarea ziarului în 1916, reapărînd abia în noiembrie 1918.

Cînd membrii P.N.R. se întrunesc la 12 octombrie 1918, la Oradea, Vasile Goldiş redactează Declaraţia care va fi prezentată în Camera deputaţilor Parlamentului din Budapesta, invocînd „dreptul firesc" al naţiunilor la autodeterminare. În 29 octombrie se instituie la Buda-

(Continuare în pag. a 2-a)

Pr. asist. *Liviu Streza*

Istorici străini despre mitropolitul Andrei Şaguna

Unul dintre istorici străini cu constante preocupări în domeniul istoriei româneşti este profesorul Keith Hitchins de la Universitatea Statului Illinois, S.U.A., care în anul 1965 a început să publice în reviste de istorie de peste hotare şi o serie de studii despre Mitropolitul Andrei Şaguna iar în anul 1977 a tipărit în prestigioasa editură a Universităţii Harvard volumul de peste trei sute de pagini intitulat: *Orthodoxy and Nationality: Andreiu Şaguna and the Romanians of Transylvania, 1846—1873.*

După cum sugerează şi titlul volumului, autorul urmăreşte în cuprinsul lucrării cele două mari coordonate ale activităţii Mitropolitului Şaguna: strădaniile neobosite pentru stabilirea unei trainice baze constituţionale de funcţionare a Bisericii Ortodoxe Române din provinciile româneşti cuprinse în monarhia habsburgică, restaurarea Mitropoliei Ortodoxe a Transilvaniei reprezentînd încoronarea acestor strădanii, precum şi lupta neabătută pentru obţinerea de drepturi politice şi deplină egalitate pentru populaţia românească majoritară din Transilvania. Mitropolitul Andrei Şaguna a văzut cele două idealuri într-o interdependenţă reciprocă în situaţia de atunci cînd ierarhii erau nu numai conducători bisericeşti ci şi reprezentanţi politici ai românilor din Transilvania ca urmare a faptului că românii fiind excluşi de la participarea la structurile politice ale Transilvaniei doar Biserica lor a supravieţuit ca instituţie specific românească şi apărătoare a intereselor româneşti.

Profesorul american trasează drumul parcurs de cel ce va deveni unul din marii conducători ai neamului său, încă din anii copilăriei în familie şi în cercurile macedo-românilor de la Buda tocmai într-o epocă de renaştere a sentimentului naţional. Ucenicia viitorului ierarh în cele ale neamului său s-a desăvîrşit în anii petrecuţi de el la Vîrşeţ unde a avut posibilitatea să observe tăria sentimentului naţional la conaţionalii săi care se străduiau să obţină drepturile ce li se cuveneau în conducerea acelei eparhii.

Revoluţia de la 1848 nu a avut în tînărul ierarh de la Sibiu un privitor pasiv al evenimentelor ci un participant implicat total în desfăşurarea acestora şi astfel el a fost repede recunoscut de către intelectualii români ca un apărător hotărît al naţiunii române din Transilvania în acele vremuri de răscruce.

În acest volum este subliniată, apoi, tăria şi consecvenţa cu care Şaguna a urmărit realizarea idealurilor sale, nefiind descurajat de nici o piedică. Atunci cînd numeroasele sale călătorii la Curtea din Viena s-au dovedit fără succes, ierarhul ortodox român de la Sibiu şi-a concentrat eforturile asupra dezvoltării culturale şi spirituale a românilor pentru ca atunci cînd împrejurările o vor permite să-l găsim din nou în fruntea acţiunilor politice ca sprijinitor al ideii de unificare politică a tuturor românilor din monarhia habsburgică.

Activitatea politică a lui Şaguna de după compromisul dualist austro-ungar de la 1867 este privită din perspectiva luptei intelectualilor laici de a dobîndi controlul asupra mişcării naţionale româneşti din Transilvania care s-a împărţit acum între pasivişti, conduşi de G. Bariţiu şi I. Raţiu, şi gruparea lui Şaguna care milita pentru rămînerea în cadrele unui activism politic prin care să se manifeste opoziţia faţă de actul de la 1867.

Realizarea de căpătîi a lui Şaguna, o spune autorul american, a fost reînfiinţarea Mitropoliei Ortodoxe a Transilvaniei în 1864, act de egală importanţă pentru viaţa bisericească şi naţională întrucît pentru Şaguna activitatea sa în mişcarea naţională avea ca prim cadru de referinţă Biserica. Şaguna a militat şi pentru îmbunătăţirea situaţiei economice şi a sistemului de învăţămînt al românilor din Transilvania.

Lucrarea profesorului K. Hitchins oferă fresca unei epoci de intensă activitate din istoria Transilvaniei a cărei figură majoră a fost Andrei Şaguna care este înfăţişat ca ziditor de epocă nouă pentru românii ortodocşi.

Informaţii preţioase despre rolul Mitropolitului Andrei Şaguna în mişcarea naţională românească sînt oferite cititorilor de limbă germană în mai multe pagini din cartea profesorului Emanuel Turczynski de la Universitatea din Bochum, intitulată: *Konfession und Nation: Zur Frühgeschichte der serbischen und rumänischen Nationsbildung*, (Confesiune şi Naţiune: Despre istoria veche a formării naţiunilor sîrbă şi română), publicată de Editura Pedagogică de la Düsseldorf în anul 1976.

Em. Turczynski atrage atenţia asupra importanţei deosebite pe care a avut-o pentru dezvoltarea conştiinţei naţionale româneşti din Transilvania, Constituţia bisericească redactată de Andrei Şaguna şi în special participarea laicilor la conducerea treburilor bisericeşti. Această participare se realiza prin sinoadele eparhiale, care arătau clar că programul lui Şaguna era un program care urmărea reînfiinţarea Mitropoliei, crearea de condiţii mai bune de instruire a clerului şi a păturilor largi ale populaţiei. Democratizarea administraţiei bisericeşti iniţiată de Şaguna a re-

(Continuare în pag. a 2-a)

A. Jivi

FERICIRILE (III)

„Fericiţi cei curaţi cu inima, că aceia vor vedea pe Dumnezeu"

A vedea pe Dumnezeu constituie cel mai de preţ bun spiritual. Însă acest bun este dăruit numai celor curaţi cu inima. De sine înţeles, curaţi şi în conştiinţă. Deci fără petele răutăţii, de orice fel; şi fără motive reale de nelinişte a cugetului.

Vor „vedea" nu cu ochii trupeşti, pentru că pe Dumnezeu, fiind spirit („duh"), (Ioan 4, 24) nu-L putem primi prin canalele simţurilor. „Pe Dumnezeu a-L vedea nu este cu putinţă oamenilor." El este duh, suflu energetic supramaterial atît de puternic, încît, dacă am adăuga atributul *zdrobitor*, (suflu energetic zdrobitor) am spune prea puţin, mai ales că, de fapt, susţine totul. De aceea, în condiţiile de după înviere, *spiritele* (sufletele) vor fi acelea care vor „vedea" pe Dumnezeu. Totuşi, la vedere vor participa şi „luminătorii trupului", ochii. Pentru că, deşi rămînînd identic cu Sine, Dumnezeu se va adecva şi posibilităţii trupurilor spiritualizate, cel puţin imponderabile şi eliberate de servitutea spaţio-temporalităţii.

De fapt expresia „vor vedea" înseamnă: vor cunoaşte. Cei curaţi vor experia în mod conştient eficienţa prezenţei lui Dumnezeu; vor simţi efectele mult binefăcătoare ale puterii divine adecvate posibilităţii umane. Îşi vor da seama că iluminarea lor intelectuală este cauzată de lumina divină. Căci „Dumnezeu este lumină" (I Ioan 1, 5). Adică energie spirituală care face inteligibil adevărul. Îşi vor da seama şi vor simţi că elevata lor stare psihică are cauză dumnezeiască. Totodată, vor fi pătrunşi de iubirea divină. Căci „Dumnezeu este (şi) iubire"; însăşi Iubirea întreit personală (I Ioan 4, 8). Suflul energetic divin este promovant.

Sfîntul Grigorie de Nyssa afirmă că, parţial, în cei curaţi cu inima, încă de pe acum se reface chipul lui Dumnezeu, iar la înviere va fi refăcut deplin. Astfel, pe cît le este posibil, cei curaţi vor simţi spiritualitatea divină, tripersonală, reflectîndu-se în sinea lor. În trifuncţionalitatea sufletului lor de atunci vor cunoaşte arhetipul, adică pe Dumnezeu cel în trei Persoane.

Totuşi va fi şi o vedere propriu-zisă: a omenităţii lui Dumnezeu-Fiul. O vedere prin mijlocirea ochilor trupurilor spiritualizate, *va fi văzut Iisus Hristos*, El, cu firea Sa umană îndumnezeită, va veni ca Judecător drept. Sfîntul Ioan Teologul afirmă că „orice ochi Îl va vedea" (Apoc. 1, 7). Însă numai pe „slujitorii Lui", adică pe cei curaţi cu inima, îi asigură că „vor vedea faţa Lui" (Apoc. 22, 4).

(Continuare în pag. a 2-a)

Gheorghe Şoima

Două poezii inedite dedicate lui Şaguna

(Continuare din pag. 1)

inima curată şi din îndepărtare. Eu binecuvînt pe D-ta pentru purtările morale de pînă acum şi sperez ca cu ajutoriul Tatălui ceresc vei rămîne statornic pe calea cea fericitoare pe care ai pornit. Primeşte darul aici închis de 20 fl., ca un semn al bunei voinţe cu care sum, al D-tale, de tot binele voitoriu. Sibiu".

Răspunsul i-a fost trimis lui Teodor Ceontea a doua zi, la 1/13 decembrie 1870, după cum se poate deduce din data pusă cu creionul, la sfîrşitul conceptului probabil de către secretarul copist. Teodor Ceontea, care pe vremea aceea era „ascultătoriu de filozofie" la Graz, n-a rămas un necunoscut. S-a născut la 10 august 1847 (deci în 1870 avea 23 de ani) la Deda, jud. Mureş, din părinţi ţărani. A studiat la Reghin, Blaj (liceul), Graz şi Viena. În 1876 a fost numit profesor de aritmetică, fizică, geografie şi istorie la secţia pedagogică a Institutului din Arad, unde a funcţionat pînă în 1903. S-a pensionat în 1904 de boală şi a murit în 1906. „Dotat de natură cu alese însuşiri, cu un temperament şi o ţinută care îl predestinau pentru cariera de dascăl, sîrguincios, neobosit şi punctual, îmbinînd rigoarea de la catedră cu o iubire şi îngrijire părintească, a dat strălucire catedrei ce o ocupa şi se bucura de o rară trecere şi autoritate înaintea elevilor săi. În puterea acestor calităţi, „tata Ceontea" era o forţă educativă, care avea darul de a-şi da şi imprima sufletul său în sufletul şi inima ascultătorilor săi. A şi crescut o generaţie de învăţători conştii de chemarea şi demnitatea lor de dascăli" (cf. Teodor Botiş, *Istoria şcoalei normale (preparandiei) şi a Institutului Teologic ortodox român din Arad*, Arad, 1922, p. 385).

A fost preşedintele „Reuniunii învăţătorilor greco-ortodocşi români din comitatul Aradului", conducînd nenumărate adunări generale, conferinţe şi fiind adesea vorbitorul principal. (Vezi Telegraful Român, 3, 1892, 7, 1900). A condus, pînă în 1901, tipografia diecezană şi a scos multe cărţi şi calendare. A fost şi membru în sinodul diecezan (Adunarea eparhială) de la Arad. A publicat două manuale şcolare: *Compendiu de geografie universală*, Arad, 1880 şi 1884, şi *Aritmetica generală şi specială*, Arad, 1884. A colaborat la *Federaţiunea*, la *Familia* lui Iosif Vulcan, la *Biserica şi şcoala* din Arad, cu poezii, studii şi articole ştiinţifice. A scos un extras: *Creaţiunea şi dezvoltarea spirituală primitivă a omenirii*, Arad, 1877, şi *Pluralitatea lumilor locuite*, Arad 1877, precum se vede, teme tot atît de căutate şi atunci ca şi azi. A fost colaborator la *Enciclopedia* lui Diaconovici; la volumul I şi II, cu probleme de cosmologie.

Se ştie că Vasile Alecsandri îi trimitea cărţile ce publica, întotdeauna cu dedicaţie (cf. I. D. Suciu, *Unitatea poporului român. Contribuţii istorice bănăţene*, Timişoara, 1980, p. 132, n. 13). La Viena a fost coleg cu Mihai Eminescu, la universitate şi la „România Jună". De altfel Eminescu l-a căutat la Deda, în satul natal, cunoscîndu-l din auzite, cu mult înainte, pe la 1866, cînd a şi fost găzduit de tatăl lui Ceontea trei zile. El însuşi, Teodor Ceontea n-a fost acasă fiindcă apucase să plece la liceu la Blaj. S-au cunoscut mai tîrziu la Viena. (cf. Vasile Netea, *Eminescu, călător prin eparhia Alba Iulia*, în „Îndrumător pastoral" VI, Alba Iulia, 1982, p. 168—169).

La moartea lui Eminescu, Ceontea a publicat o poezie intitulată: *„Pre mormîntul lui Mihai Eminescu"*. Iată o strofă: „Acolo idealuri acum te înconjoară / Acolo auzi glasul părintelui ceresc / Aceluia te roagă, prin lira ta uşoară / Să binecuvinteze poporul românesc!" (publicată în *„Biserica şi Şcoala"*, Arad, nr. 26, 1889, p. 204; cf. Iulian Negrilă, *Mihai Eminescu*, în „Orizont", 2, 1984, p. 10).

A publicat versuri şi în *Telegraful Român*. În 1871 i-a apărut un *Devotament excelenţei sale Domnului Andrei Baron de Şaguna...* (*Telegraful Român* XIX, 1871, nr. 72, p. 288), iar în 1873 i-a apărut sonetul *La Paşti*, scris „la Graţiu" (Graz) pe cînd era tot student încă, dedicat tot lui Şaguna (*Telegraful Român*, XXI, 29, 1873, p. 114).

N-a pierdut ocazia unei poezii nici cu ocazia trecerii la cele veşnice a lui Şaguna. A trimis tot din Graz: *La mormîntul excelenţei sale Prea Sfinţitului Arhiepiscop şi mitropolit Andrei baron de Şaguna* (Telegraful Român, XXI, 1873, nr. 56, p. 213).

Poezia pe care o publicăm noi a rămas nepublicată pentru că lui Şaguna nu-i plăceau astfel de preamăriri, deşi erau practicate în epocă.

Dar, dacă unii îi dedicau versuri omagiale, erau alţii care îl necăjeau, mai ales după 1863. Printre aceştia din urmă au fost adesea şi „fraţii" din strana cealaltă. Şaguna a fost discret cu privire la aceasta. Cînd şi cînd, în jurnalul său răzbeşte cîte un năduf împotriva „ultramontanilor", cum îi plăcea să-i numească, dar în polemici deschise nu s-a angajat niciodată. Uniaţia i-a sfîşiat permanent inima, pentru că îi despărţea pe români. A încercat mereu să-i adune pe români într-o singură Biserică. I-a adus de cîteva ori sub acelaşi acoperiş, de ideal şi unitate românească, precum la Blaj, la Sibiu, la Alba Iulia, apoi în cadrul *Asociaţiunii* etc. dar nu la acelaşi altar. Se vede însă că unii uniţi l-au necăjit rău de tot de s-a văzut G. Cristurianu nevoit, în numele opiniei publice, să scrie un pamflet întru apărarea mitropolitului şi să-l tipărească pe o foaie volantă la Braşov, în 1873. (foaia ne-a fost comunicată de prof. Vasile Oltean de la Muzeul din Şcheii Braşovului) Iat-o:

Suferinţele metropolitului Şiaguna de la coaliţia uniţilor
anul 1873 mai 15/27

Sfîntul Andrei geme, plînge!
Pisma, pofta de domnie,
Lăcomia făr-omenie
A uniţilor renegaţi
Ce sînt tare răi spurcaţi,
Aştia grăbesc într-una
S-extermine pe Şiaguna!
Curagiu, o! mare bărbat!
Căci virtutea Ţi-a-nsemnat
În viaţa-ţi mulţumirea
Iar în seculi nemurirea

(Tipărită pe foaie volantă 19,5× 12,5 cm, la Römer şi Kamner, în Braşov, 1873).

George Cristureanu a fost unul din marii prieteni ai lui Şaguna. Născut în România (la 10 aprilie 1810 la Cîmpulung) din tată muntean şi mamă ardeleancă — Raveica, fata protopopului din Murăş-Crişfur — a peregrinat cînd într-o parte, cînd într-alta a munţilor, urmîndu-şi mama, după moartea timpurie a tatălui. A studiat la Şcoala lui Gheorghe Lazăr la Bucureşti, avîndu-l profesor pe marele dascăl, apoi a intrat în armata română ca soldat. A ajuns pînă la gradul de căpitan, rămînînd sub arme pînă în anul 1852. Timp de opt ani după aceea a călătorit în Occident, ca să vadă lumea, iar în 1860 s-a stabilit la Braşov. Aici tocmai se ctitorea, *Gimnaziul* de către Şaguna. Fiind destul de avut, din solidaritate cu Şaguna, Cristureanu donează şcolii o moşie cu un venit anual de 600 florini, şi multe obiecte de inventar, de mare valoare.

Convins că românii din Transilvania se pot ridica numai prin Biserică şi prin preoţi, s-a alăturat iniţiativei lui Şaguna de a cultiva preoţii, şi a lăsat prin testament Seminarului Andreian din Sibiu 40 de pogoane în comuna Rotbav şi alte 41 de pogoane în alte localităţi (Prais, Teliu, Marcoş, Valea Buzăului), cu clauza că „dacă se va vinde un petec din aceste pămînturi", venitul şi restul pămîntului să treacă în posesia Mitropoliei din Bucureşti. Aşa îşi punea dania la adăpost de instreinare, şi îi asigura rostul pe care l-a dorit el.

El îl numeşte pe Şaguna în testament „cel mai sincer amic şi duhovnic al meu" şi-şi motivează dania astfel: „fiindcă m-am convins că clerul român grec ortodox din Transilvania poate lucra mai mult pentru lumina şi morala poporului român, ca să poată deveni cler luminat — cum s-a silit nemuritorul părinte Andrei Şaguna..." A mai dat 37.000 de florini „pentru a se înfiinţa după dorinţa ce a avut-o prea iubitul meu părinte mitropolit Andrei Şaguna, un internat" pentru cei ce vor studia în *Gimnaziul* de la Braşov. (cf. Dr. Eusebiu R. Roşca, *Monografia Institutului Seminarial teologic-pedagogic „Andreian"*, Sibiu, 1911, p. 246—247; Testamentul lui Cristureanu în Protocolul Sinodului arhidiecezan Sibiu, 1885, p. 173; *Biografia lui G. Cristureanu*, a fost scrisă de Bartholomeu Baiulescu, Braşov, 1879).

La un an după moartea lui Şaguna, a murit la Braşov şi G. Cristureanu, la 2/14 decembrie 1874. După aceste informaţii asupra biografiei sale, e lesne de înţeles mînia din pamfletul scris împotriva celor care îl necăjeau pe „prietenul şi duhovnicul" său. Nicolae Popea, cel mai apropiat de Şaguna dintre cei care i-au scris biografia, notează că medicii spuneau că bătrînul mitropolit va muri „de supărare". Supărarea nu l-a ajutat să-şi biruie boala. Trebuie să fi fost mari aceste supărări, pe care le va fi destăinuit prietenului Cristureanu. Acesta a protestat cum a putut. Nu se ştie dacă Şaguna bolnav şi sub supraveghere permanentă în ultimele luni, a mai cunoscut acest pamflet.

I-l vor fi arătat ca să-l mîngîie, omeneşte, că opinia publică românească era de partea lui.

Viitorul i-a făcut însă dreptate definitivă: Istoria s-a declarat de partea lui şi îl pomeneşte ca pe un mare tribun al Naţiunii şi al Bisericii. Aşa îl pomenim şi noi acum, la 175 de ani de la naştere şi la mai mult de 100 de ani de la moartea sa (1809—1873).

Istorici străini despre mitropolitul Andrei Şaguna

(Continuare din pag. 1)

prezentat un element de sprijin în lupta politică a românilor împotriva maghiarizării şi o experienţă preţioasă pentru mişcarea naţională românească în epoca de după moartea marelui mitropolit.

Autorul vest-german arată că pentru atingerea ţelului său privitor la reînfiinţarea Mitropoliei Ortodoxe, Şaguna a scos în evidenţă poziţia sa de loialitate faţă de stat. Şaguna a mai cerut înlocuirea termenului de „neunită", folosit pentru Biserica sa, cu cel de „orientală" socotind că primul reprezenta o jignire la adresa independenţei Bisericii Ortodoxe din Transilvania.

Pe de altă parte, prestigiul pe care Şaguna l-a cîştigat pentru Biserica Ortodoxă pe tărîmul politicii bisericeşti şi şcolare i-a permis să-şi aducă contribuţia la unificarea ţelurilor culturale şi politice ale românilor din Transilvania şi Banat.

Este evidenţiată, apoi, importanţa pozitivă pe care activismul recomandat de Şaguna, spre deosebire de pasivismul propus de Bariţiu, în opoziţia faţă de compromisul dualist de la 1867, a avut-o asupra românilor pentru că în felul acesta ei nu s-au dat îndărăt de la dezbaterile politice ci cu ajutorul clerului lor s-au ridicat împotriva manipulărilor dualismului.

Mitropolitul Andrei Şaguna este socotit de către profesorul vest-german a fi fost principalul reprezentant al românilor ortodocşi din Transilvania care a luptat în egală măsură pentru drepturile confesionale cît şi pentru cele politice ale naţiunii sale. Abia cu el s-a ajuns, prin realizarea autonomiei naţionale bisericeşti şi prin crearea de şcoli în limba naţională, la acea situaţie care să facă posibil progresul unei cît mai largi pături de intelectuali români în Transilvania.

În studiul intitulat: *Die Orthodoxe Kirche in der Habsburgischen Donaumonarchie, 1526—1918* (Biserica Ortodoxă în monarhia habsburgică dunăreană, 1526—1918) din publicaţia „Balkan Studies" (1972, nr. 1, p. 17—30), care reprezintă o sumară trecere în revistă a patru secole de istorie a ortodocşilor din cuprinsul fostei monarhii habsburgice, profesorul Willibald M. Plöchl de la Universitatea din Viena se ocupă şi de reînfiinţarea Mitropoliei româneşti de la Sibiu în 1864, cu cele două eparhii sufragane de la Arad şi Caransebeş, fără a pomeni însă de rolul hotărîtor al lui Şaguna. Acesta este amintit doar în legătură cu Statutul Organic. În această privinţă este de remarcat observaţia lui Em. Turczynski, care socoteşte că rădăcinile unei puternice participări a laicilor în administraţia bisericească a românilor ortodocşi din Transilvania se găsesc în istoria acestei Biserici Ortodoxe. Acest fapt a fost pe deplin lămurit în literatura noastră teologică prin lucrarea de referinţă a Pr. prof. Liviu Stan (*Mirenii în Biserică*, Sibiu, 1939).

Lucrările amintite aici acordă fiecare un spaţiu diferit prezentării Mitropolitului Andrei Şaguna însă fiecare dintre ele contribuie la evidenţierea personalităţii marelui mitropolit ortodox român.

Vasile Goldiş ...

(Continuare din pag. 1)

pesta Consiliul Naţional Român Central, format din 6 membri, printre care şi Goldiş, pentru punerea în practică a celor exprimate în Declaraţie.

La 6 noiembrie 1918, Goldiş redactează manifestul intitulat „Către Naţiunea română", în care se punea, printre altele, şi problema înfiinţării gărzilor şi consiliilor naţionale române.

În numele Marelui Sfat al naţiunii române, tot el redactează, la 18 noiembrie 1918, manifestul „Către popoarele lumii", făcînd cunoscută întregii lumi cea mai arzătoare dorinţă a poporului nostru, aceea de a se constitui într-un stat naţional unitar, suveran şi independent. Participant activ la pregătirile intense în vederea convocării unei adunări a reprezentanţilor tuturor categoriilor sociale din Transilvania, Goldiş redactează şi tipăreşte la 21 noiembrie 1918, în ziarul „Românul", textul convocării Adunării Naţionale de la Alba Iulia.

În cadrul Adunării, Goldiş rosteşte discursul solemn, prin care se motiva unirea, expunînd apoi Rezoluţia Unirii, care prevedea unirea definitivă a Transilvaniei cu România, precum şi principiile care trebuie să stea la baza noului stat român: deplina egalitate a naţiunilor mici şi mari, precum şi excluderea războiului dintre mijloacele de rezolvare a conflictelor.

Activitatea sa militantă pentru libertate şi unitate naţională, Vasile Goldiş şi-o continuă apoi ca ministru al instrucţiei cultelor şi naţionalităţilor, în Consiliul Dirigent, ca ministru în guvernul I. C. Brătianu, ca preşedinte al Camerei şi ca deputat al P.N.R. în diferite circumscripţii.

La 14 decembrie 1918, el este numit în fruntea unei delegaţii care a prezentat actul Unirii la Bucureşti, rostind în sala tronului un vibrant discurs, în care a evocat lupta de veacuri a poporului român pentru libertate şi neatîrnare, pentru a rămîne statornic pe plaiurile străbune.

Pentru activitatea sa publicistică, în mai 1919, Academia română îl alege membru de onoare.

În ultima parte a vieţii sale, deşi retras din viaţa politică, Goldiş continuă să susţină prin „Astra" politica de emancipare economico-socială a maselor.

La vîrsta de 72 de ani, în 10 februarie 1934, marele patriot român a încetat din viaţă la Arad, organizîndu-i-se funerarii naţionale.

FERICIRILE

(Continuare din pag. 1)

Deci vor fi două moduri de a vedea pe Dumnezeu: unul, spre condamnare, va fi cel al celor ce voiesc să fie singuri văzători. Sînt cei ce „L-au împuns" cu egoismul lor. Ei „se vor jeli". Altul, al celor ce, dorind să fie şi alţi văzători, constată cu bucurie că mai sînt mulţi. Aceştia Îl văd cu adevărat; „vor vedea faţa Lui". Ei vor fi fericiţi.

„Fericiţi făcătorii de pace, că aceia fiii lui Dumnezeu se vor chema"

Prin pace înţelegem condiţia normală a convieţuirii, condiţia voită de Dumnezeu. Normalitatea convieţuirii omeneşti o asigură *unitatea* întregului social, (familie, societate, în general). Iar prin unitatea întregului înţelegem rodul susţinerii reciproce a componenţilor acelui întreg şi convergenţa lor, deci tinderea tuturor spre acelaşi centru: binele comun. Comun, în sens larg, intern şi extern, implicînd şi binele semenilor. Firească, acolo unde există unitate, pe aceasta o asigură iubirea, iar lipsa unităţii, deci a păcii, atestă lipsa iubirii.

Pacea voită de Dumnezeu creiază, ea însăşi, stare de fericire, de rai. Absenţa păcii instalează nefericire, stări infernale. De aceea, pe drept cuvînt sînt (mai ales vor fi) fericiţi cei ce — cu dragoste — aplanează conflictele şi restaurează pacea, acolo de unde ea a fost izgonită, adică restabilesc condiţia normală a convieţuirii, voită de Dumnezeu.

Desigur că numai cei curaţi cu inima pot fi realizatori ai păcii. De aceea, Mîntuitorul şi asociază cele două „Fericiri": cea despre cei curaţi cu inima şi cea despre făcătorii de pace. Tot de sine înţeles că şi făcătorii de pace vor vedea pe Dumnezeu, mai ales dacă, aici pe pămînt, vor fi mereu preocupaţi de menţinerea şi restaurarea păcii.

Dumnezeu îi va învrednici de cea mai înaltă demnitate spirituală. Ei se vor chema fiii lui Dumnezeu; oameni-fii ai lui Dumnezeu. Aceasta constituie şi cel mai pregnant indiciu cît de valoroasă este pacea, cît de necesară este ea vieţii.

În următoarele două enunţuri Mîntuitorul afirmă suveranitatea fericirii, statutul ei biruitor chiar asupra suferinţelor nedrepte. *„Fericiţi cei prigoniţi pentru dreptate, că a lor este împărăţia cerurilor."*

Nimic nu-i poate frustra de fericire pe cei ce întrunesc condiţiile obţinerii cetăţeniei împărăţiei cerurilor. Ce condiţii întrunesc ei? Sărăcia cu duhul, blîndeţea, însetarea de dreptate, mila, curăţia inimii, zelul pentru menţinerea şi restaurarea păcii.

Vor fi fericiţi chiar atunci cînd, pe nedrept, vor suferi ocări, prigoniri şi jigniri. Asigurarea că vor vedea pe Dumnezeu şi arvuna acestei vederi sînt mai puternice decît orice suferinţă.

„Fericiţi veţi fi cînd vă vor ocărî pe voi şi vă vor prigoni şi — mînţind — vor zice tot cuvîntul rău împotriva voastră."

„Bucuraţi-vă şi vă veseliţi, că plata voastră multă este în ceruri." Îmbărbătare şi asigurare în cel mai înalt grad. „Bucuraţi-vă", adică umpleţi-vă încă de pe acum de acea stare sufletească pe care o au cei ce cunosc că toţi cei dragi vor fi — ei înşişi — subiecţi ai bucuriei. „În ceruri", expresie spaţializantă a ipostazei omului înviat cu trup asemănător spiritului şi în comuniune cu Hristos.

„Şi vă veseliţi", adică daţi expresie bucuriei încă de pe acum, mulţumind lui Dumnezeu şi omagiindu-L.

Protopopul cărturar Vasile Gan

— 50 de ani de la moarte —

Între figurile de elită ale clerului ortodox ardelean, de la sfîrşitul veacului trecut şi prima jumătate a veacului nostru, se remarcă în mod deosebit aceea a venerabilului protopop-cărturar, Vasile Gan. S-a evidenţiat prin înţelepciunea, onestitatea şi activitatea sa bogată în toate domeniile vieţii noastre bisericeşti şi naţionale. Cu osebire, slujba preoţească a înţeles-o ca o chemare de sus, împlinind-o cu credinţă, cu iubire şi cu deosebit zel apostolic. Ca atare, evocarea cu pietate a personalităţii protopopului Vasile Gan — la împlinirea celor 50 de ani de la trecerea lui în veşnicie — este un imperativ moral şi educativ, pe de o parte pentru a-i cinsti memoria, pe de altă parte spre a servi o pildă de „păstor model" celor ce vor să se nevoiască cu folos în slujba apostolatului preoţesc ...

Descendent dintr-o familie de ţărani, Vasile Gan a văzut lumina zilei în satul *Runc*, jud. Alba, în anul istoric 1859. A răsărit din glia acestor meleaguri încărcate de istorie, fiind plămădit sufleteşte în duhul iubirii faţă de legea strămoşească şi faţă de norodul din care a răsărit. Meritul înavuţirii lui sufleteşti — cu o bogată zestre morală — revine părinţilor lui, oieri din moşi-strămoşi, curaţi în cuget şi în sentimente. Ei l-au deprins, din fragedă copilărie, cu munca, i-au dăltuit în conştiinţă omenia şi l-au educat în iubirea de neam şi lege, neuitînd să-i deschidă ochii şi asupra asperităţilor necruţătoare ale vieţii ...

După isprăvirea şcolii primare, a urmat Liceul piarist din Cluj, apoi s-a îndreptat spre Seminarul Teologic „Andreian" din Sibiu, remarcîndu-se, încă din perioada anilor de şcoală, cu pasiune deosebită pentru carte. E pasiunea nobilă care i-a înfrumuseţat chipul sufletesc, făurindu-i o fizionomie luminoasă, proprie figurilor de elită.

Isprăvindu-şi studiile, şi-a întemeiat familie, căsătorindu-se cu Ana Peteanu, fiică de ţărani din Ceanul-Mic, jud. Cluj. Viaţa lor familială s-a desfăşurat în deplină armonie, soţia dovedindu-se o colaboratoare înţeleaptă a soţului în spinoasa lui activitate pastorală. Casa lor a fost binecuvîntată de Dumnezeu cu patru odrasle, dintre care doi băieţi — Emil şi Vasile — au îmbrăţişat slujba preoţiei, aducînd satisfacţii legitime părinţilor, prin rîvna lor de „iconomi ai tainelor lui Dumnezeu".

După o activitate rodnică de cîţiva ani în două parohii rurale, preotului Vasile Gan i s-a încredinţat conducerea protopopiatului Lupşei, cu sediul la Baia de Arieş, jud. Alba. În această diregătorie a muncit intens şi metodic, pînă la sfîrşitul vieţii sale, dovedindu-se „omul potrivit la locul potrivit". În administraţia bisericească s-a remarcat printr-o rîvnă neobosită, printr-o meticulozitate rar întîlnită. La moartea sa, s-a subliniat că avea un exagerat simţ al datoriei, care îl făcea să-şi neglijească chiar boala ce-l chinuia, numai spre a lăsa pe urma lui totul în ordine ireproşabilă ... Era o adevărată plăcere să surprinzi constant, ordinea, cinstea şi precizia în purtarea agendelor administrative, de aceea Episcopul Nicolae Ivan l-a preţuit ca pe un colaborator apropiat, răsplătindu-i ostenelile cu frecvente adrese de mulţumire şi cu acordarea distincţiei de protopop stavrofor. I-a încredinţat şi funcţia de Consilier Eparhial (onorific) şi mandatul de deputat în Adunarea Eparhială.

Atribuţiile administrative nu l-au sustras — însă — de la preocupările lui intelectuale, acestea fiind pasiunea dominantă a vieţii sale, scopul major al vieţii sale ... Clipele de răgaz erau folosite pentru „ispitirea" Sf. Scripturi, a cărţilor folositoare din toate compartimentele culturii şi turnarea în slovă a gîndurilor şi a experienţei sale pastorale. Activitatea publicistică şi-a început-o la „Revista Teologică" din Sibiu, încă din anii tinereţii, şi a continuat-o pînă la apusul vieţii. Fiind cuvîntător iscusit şi condeier îndemînatec, Protopopul Vasile Gan a publicat două volume de predici: *„Uşile pocăinţei"* (1925) şi *„Spre Noul Ierusalim"* (1927), tipărită amîndouă la Tipografia Diecezană din Arad.

Bogatele şi preţioasele sale experienţe pastorale şi le-a istorisit în volumul: *„Memoriile unui duhovnic"*, tipărit în Tipografia Eparhiei Clujului în anul 1928, din îndemnul şi cu cheltuiala preoţimii din protopopiatul Lupşei, al cărui primstătător a fost cîteva decenii protopopul Vasile Gan. Acestei cărţi, la apariţie, i s-a făcut o primire favorabilă, în toate cercurile teologice. Nu fără temei, fiindcă în ea este concentrată experienţa de o viaţă a unui slujitor bisericesc care şi-a înţeles misiunea, culegînd învăţăminte şi din eşecurile avute, ca urmare a lipsei de tact sau a absenţei de la datorie. Lucrarea poartă subtitlul: „Studiu pastoral", fiind cu adevărat o călăuză pastorală. Este adevărat că situaţiile în care trăieşte şi activează preotul zilelor noastre sînt schimbate, dar cartea cuprinde reţete pastorale ce merită să fie reţinute cu folos, de către începători în ale pastoraţiei, unele fiind potrivite şi în împrejurările actuale.

Aria activităţii protopopului Vasile Gan s-a extins şi dincolo de sfera strict bisericească. Pretutindeni, unde socotea el că trebuie semănată lumină, o făcea cu multă generozitate. Despărţămîntul „Astrei" din Baia de Arieş l-a avut vreme îndelungată preşedinte, desfăşurînd în întreaga regiune, o bogată activitate pentru culturalizarea maselor şi în vederea Unirii celei mari, care s-a consfinţit la Alba Iulia, la 1 decembrie 1918 ... În calitate de preşedinte al Comitetului şcolar al gimnaziului „Petru Span" din Baia de Arieş, a dus o luptă viguroasă prin presă, îndeosebi prin ziarul „Turda", pentru menţinerea acestui aşezămînt de cultură, în acest centru minier, fiind ameninţat mereu cu desfiinţarea. A sprijinit apoi toate acţiunile economice, culturale şi filantropice, menite să aducă o îmbunătăţire în traiul greu de atunci al locuitorilor din regiune. Pentru munca depusă în interes obştesc, i s-a acordat decoraţia „Răsplata muncii pentru Biserică".

Cu ocazia morţii protopopului Vasile Gan, întîmplată la 22 ianuarie 1943, organul oficial al Eparhiei Clujului, „Renaşterea", scria: „Defunctul era unul dintre puţinele exemplare ale vremurilor de altă dată, care ne dădeau preoţi după rînduiala lui Melchisedec ... Pietatea, ce se desprindea din chipul lui blînd, nu era decît imaginea conştiinţei sale profund creştine, ce se formează de obicei în meditaţie şi rugăciune. Mireasma ei va fi pătruns în atîtea căminuri de păstoriţi, mîngîind dureri amare şi întărind nădejdi aproape sfărîmate" (Vezi: Renaşterea, Cluj, Nr. 5/1934). Tot în coloanele organului oficial al Eparhiei Clujului, s-a scris, cu prilejul morţii sale, că „a fost o întrupare a virtuţii creştine" şi „Unul din cei mai de seamă protopopi ai Mitropoliei noastre".

Într-adevăr, protopopul Vasile Gan a fost un cleric luminat şi cucernic. Armătura lui morală este a unui înflăcărat militant pentru promovarea binelui obştesc. Atitudinea lui morală a fost a creştinului autentic, a slujitorului „care nu caută ale sale", ci consideră că abnegaţia, dăruirea trebuie să fie totală, pînă la capăt. Cînd soţia lui, preoteasa Ana şi-a pierdut vederea, protopopul V. Gan nu s-a descumpănit ci i-a fost sprijin pînă la trecerea ei din viaţă, dar mînat de conştiinţa datoriei, şi-a pus sufletul şi pentru păstoriţii săi, atît cît a avut o fărîmă de energie. Ca atare, corect s-a spus că „a fost o întrupare a virtuţii creştine".

Protopopul Vasile Gan îşi doarme somnul de veci în cavoul familiei din Baia de Arieş, iar exemplul lui de duhovnic cucernic şi de cărturar pasionat rămîne să fie înţeles şi imitat de cei ce vor „să-şi pună sufletul pentru turma pe care o păstoresc".

Pr. prof. *Ion Bunea*

Două înţelesuri ale cuvintelor „moarte" şi „înviere" în Noul Testament

Sfînta Scriptură vorbeşte despre moarte şi înviere în două înţelesuri. Este o moarte a sufletului atunci cînd acesta petrece în patimi şi fărădelegi despărţindu-se prin neascultare de Dumnezeu, izvorul vieţii. Celor dintîi oameni li s-a spus că în ziua în care vor călca porunca lui Dumnezeu „vor muri negreşit" (Facere II, 17); cu trupul n-au murit, căci au trăit încă mulţi ani după izgonirea lor din fericirea raiului, dar au murit cu sufletul despărţindu-se prin neascultare de Dumnezeu. Aceasta este moarte în înţelesul cel dintîi. A urmat după aceea moartea în înţelesul al doilea, despărţirea sufletului de trupul cel mult pătimitor, moartea pe care o cunosc toţi oamenii şi de care se îngrozesc. Pe cea dintîi cei mai mulţi nici nu o iau în seamă deşi aceasta, moartea spirituală, se face pricină celei de-a doua. Despre sufletul împătimit, mort sufleteşte, stă scris: *„... ştiu faptele tale, că trăieşti* (= cu trupul), *că ai nume, dar eşti mort"* (Apoc .III, 1).

Cînd unul dintre ucenicii care urmau lui Iisus îi cere ca, înainte de a-L urma, să-i dea voie să îngroape pe tatăl său, îi răspunde: *„lasă pe cei morţi să-şi îngroape morţii lor."* Cine sînt aceşti morţi? Negreşit, împătimiţii, cei cufundaţi în moartea spirituală. Fiul risipitor din pildă a fost unul dintre aceştia. El şi-a cheltuit toată avuţia părintească, adică darurile cu care l-a înzestrat Dumnezeu, trăind în desmierdări. El însă şi-a „venit în fire" (Luca XV, 17) şi a alergat cu pocăinţă şi mărturisire sinceră la casa părintească, care închipuie Biserica, şi a fost primit în *„braţele părinteşti"*, a fost îmbrăcat în „haina cea dintîi", i s-a pus inel în deget şi a fost primit la ospăţul dat pentru el, la care s-a tăiat „viţelul cel îngrăşat" care închipuie Sfînta Euharistie. „Mort a fost şi a înviat, pierdut a fost şi s-a aflat" — grăieşte despre el tatăl din pildă. Din care moarte a înviat? Desigur, din moartea cea dintîi care i s-a tras din despărţirea de casa părintească. Aceasta este învierea cea dintîi.

Despre morţii de felul fiului risipitor scrie sfînta Evanghelie care se citeşte la înmormîntări, *„vine ceasul, şi acum este, cînd morţii vor auzi glasul Fiului lui Dumnezeu şi care vor auzi vor învia"* (Ioan V, 25). *Acum*, adică în această viaţă este vremea cînd morţii sufleteşti, împătimiţii de tot felul, aud glasul Fiului lui Dumnezeu; li se propovăduiesc poruncile, voia lui Dumnezeu; răsună în urechile lor glasul chemător al clopotelor. Biserica ne cheamă să „auzim" acest glas pentru că auzirea şi urmarea lui ne aduce învierea, învierea cea dintîi. Prin păcate murim, iar prin împlinirea poruncilor înviem cu sufletul.

Începutul acestei învieri din moartea păcatului (a celui strămoşesc, mai întîi, apoi a celor personale) are loc în Taina Sfîntului Botez. „Ne-am îngropat împreună cu Hristos — zice Sf. Apostol Pavel — de aceea *înfăţişaţi-vă pe voi lui Dumnezeu ca vii, sculaţi din morţi"* (Rom. VI, 13). Însemnătatea Botezului, în această privinţă, o arată Apostolul atunci cînd spune: *„Păcatul nu va avea putere asupra voastră"* (Rom. VI, 14), adică nu vă va atăca cu silnicie, ca înainte de Botez; puteţi să-i staţi împotrivă cu ajutorul harului primit la Botez căci, zice mai departe: „Dumnezeu, pe noi cei ce eram *morţi prin greşalele noastre, ne-a făcut vii împreună cu Hristos"* (Efes. V, 16).

În aceeaşi pericopă evanghelică care se citeşte la înmormîntări, cu cîteva rînduri mai jos, se spune: „vine ceasul (dar nu mai spune că acum este) în care toţi cei din morminte vor auzi glasul Fiului lui Dumnezeu şi vor ieşi cei ce au făcut cele bune spre învierea vieţii, iar cei ce au făcut cele rele întru învierea osîndirii" (Ioan V, 28—29). Moartea cea de a doua este despărţirea sufletului de trupul ce se dă pămîntului din care a fost luat pînă la învierea şi judecata cea de obşte. Atunci „toţi cei din morminte" vor auzi glasul „trîmbiţei lui Dumnezeu, care va aduce pe cei adormiţi întru Hristos, împreună cu El" (I Tes. IV, 16). Descoperirea dumnezeiască ţine să ne asigure şi să ne mîngîie, spunînd: *„Fericit şi sfînt este cel ce are parte de învierea cea dintîi; peste acela moartea cea de a doua nu are nici o putere ..."* (Apoc. XX, 6). Ea nu trebuie să înspăimînte pe cel credincios, căci şi ea a fost rînduită pentru ca *„răutatea să nu fie fără de sfîrşit"* — cum citim în rugăciunea de dezlegare a morţilor. Pentru cei drepţi, cei ce, auzind glasul Fiului lui Dumnezeu în această viaţă, au urmat poruncilor Lui şi au trăit în nestricată legătură cu Hristos prin Sf. Taine şi îndeosebi prin Sf. Euharistie, au avut parte de învierea cea dintîi. Învierea cea de obşte, cea de-a doua înviere, îi va aduce împreună cu Hristos.

Iată ce spune şi Sfîntul Grigorie Palama, al Tesalonicului, în această privinţă: „După voia lui Dumnezeu, este şi o moarte a sufletului celui nemuritor prin fire ... precum despărţirea sufletului de trup este moarte trupului, aşa despărţirea sufletului de Dumnezeu este moarte sufletului ... Dar moartea venită în suflet prin neascultare nu strică numai sufletul ... ci face şi trupul chinuit de osteneală mult pătimitor şi stricăcios şi aşa îl dă pradă morţii. Aceasta va fi cea de-a doua moarte, precum ne-a învăţat Sfîntul Ioan în Apocalipsă. Dar ascultă şi pe marele Pavel zicînd: „Dacă trăiţi după trup, veţi muri; iar dacă omorîţi cu duhul faptele trupului veţi trăi" (Rom. VIII, 13). Viaţa şi moartea despre care se vorbeşte aici sînt cele ale veacului viitor. Viaţa este bucuria de viaţă veşnică, iar moartea este chinuirea care dăinuieşte veşnic. Aşadar călcarea poruncii lui Dumnezeu se face pricină a toată moartea, pentru suflet şi pentru trup, atît a celeia din veacul de acum cît şi a celeia care stă în chinuirea cea veşnică. Şi aceasta este moartea propriu-zisă, despărţirea sufletului de harul dumnezeiesc şi înjugarea lui cu păcatul ... Cel ce se teme de moartea aceasta şi se păzeşte de ea, nu se va înfricoşa venind moartea trupului, avînd sălăşluită în sine adevărata viaţă, care mai degrabă cîştigă prin moarte ceea ce nu se poate lua de la ea. Căci precum moartea sufletului este moartea propriu-zisă aşa şi viaţa sufletului este viaţa propriu-zisă. Iar viaţa sufletului este unirea cu Dumnezeu, precum a trupului este unirea cu sufletul" (Sf. Grigorie Palama, *Despre patimi şi virtuţi*).

Înţelegînd acum mai bine sensul adevărat al cuvintelor moarte şi înviere se cuvine să ne întrebăm: sîntem vii cu sufletul? Umblăm în poruncile lui Dumnezeu? Ne hrănim sufletul cu Sfintele Taine? Luptăm împotriva patimilor, sau — ceea ce să nu fie — zăcem morţi cu sufletul în mocirla păcatelor?

„Dacă aţi înviat cu Hristos, căutaţi cele de sus, unde este El" — ne îndeamnă Apostolul Pavel (Col. II, 13). Precum tatăl din pilda fiului risipitor l-a îmbrăcat pe fiul întors la casa părintească în haină nouă, haina cea dintîi a Botezului, aşa Dumnezeu îmbracă cu strălucire cerească pe cel întors, înviat din moartea patimilor.

Prot. Dr. *Gheorghe Liţiu*

Viaţă şi Lumină

Din timpuri străvechi, omul a încercat explicaţii privitoare la propria sa existenţă. L-a preocupat viaţa în sine, înţelesul şi valoarea ei luminoasă pe planul vremelniciei şi al veşniciei.

În această preocupare, omul remarcă faptul că fără lumină nu se poate concepe viaţa. Iar fără viaţă, toată alcătuirea şi rînduiala mădularelor trupului este asemenea unei lămpi montate corect, însă fără energia izvorîtoare de lumină.

Ce este viaţa? Nu există cuvînt care să exprime precis, matematic, răspunsul la întrebare. Cuvintele mai mult îngreuiază decît să uşureze răspunsul la arzătoarea şi tulburătoarea întrebare.

Viaţa este, în primul rînd, un bun ce nu poate fi exprimat. Este energie-lumină ce nu se poate citi în „pămîntul şi cenuşa" trupului fără suflare. Este acel „ceva" care dă trupului valoarea unui organism viu. În răspunsul la întrebarea ce este viaţa, are însemnătate nu atît formularea unei definiţii, ci certitudinea, siguranţa absolută, evidenţa vieţii. Viaţa există! ... Fără s-o formulăm, ea ne invită, în fiecare clipă, la cea mai atentă meditaţie.

În toate formele ei, viaţa trimite la un izvor. Iar izvorul nu poate fi decît viaţa. Numai viaţa dă naştere la viaţă.

Sf. Scriptură ne spune că „Duhul lui Dumnezeu dă viaţă" (Ioan 6, 63). „Viaţa izvorăşte din tronul lui Dumnezeu şi al Mielului" (Apoc. 22, 1). „Dumnezeu este izvorul vieţii. Întru lumina Lui vedem lumină" (Ps. 35, 9). „Viaţa noastră este ascunsă cu Hristos în Dumnezeu" (Gal. 3, 3). În El şi de la El forţa vie care hrăneşte şi luminează inima şi sufletul. „Întru El era viaţă şi viaţa era lumina oamenilor" (Ioan 1, 4). Cîtă bogăţie de daruri în această descoperire a Sf. Apostol şi Evanghelist Ioan: viaţa este în Dumnezeu şi ea este lumina oamenilor! „Dumnezeiasca Lui putere ne-a dăruit toate cele ce sînt spre viaţă" (II Petru 1, 3). Ce mîngîietoare speranţă în dumnezeieştile daruri spre viaţă!

Izvorînd din Dumnezeu, viaţa este un dar dumnezeiesc. Cel mai mare! Un dar de care ne bucurăm cu toată fiinţa şi o îndatorire de care trebuie să ne achităm, de la naştere şi pînă la moarte.

În împlinirea acestei îndatoriri, creştinul se simte răspunzător nu numai faţă de existenţa sa, ci şi faţă de existenţa fiecărui om. Omul ACESTA, subiectul ACESTA, real, istoric, de aici, constituie pentru el o mare răspundere atît în lumea aceasta cît şi dincolo de ea. Potrivit acestei răspunderi-obligaţii, cuvîntul şi fapta creştinului în raport cu semenii este strădanie întru apărarea şi perfecţionarea necontenită a vieţii tuturor, spre Izvorul ei.

Acest efort corespune cu miezul, tăria şi năzuinţa principială a sufletului: mutarea hotarelor vieţii pămînteşti la Dumnezeu. Prin ce putere se împlineşte această mutare? Prin harul Mîntuitorului nostru Iisus Hristos şi păzirea poruncilor Lui, care „lumină sînt". În Hristos-Domnul, ne transformăm, lăuntric, şi tot prin El ajungem la Părintele ceresc. Domnul însuşi a zis: „Cel ce îmi urmează Mie ... va avea lumina vieţii" (Ioan 8, 12). „Cel ce are pe Fiul are Viaţa! Cel ce nu are pe Fiul lui Dumnezeu nu are viaţa!" (I Ioan 5, 12).

Între naştere şi moarte, viaţa omului este, aşadar, lumină din lumina lui Dumnezeu. Ea este şi datorie în direcţia păcii, a binelui vremelnic şi veşnic al nostru şi al semenilor de aici şi de pretutindeni.

Vom cinsti, deci, zestrea sfîntă a vieţii, străduindu-ne să devenim un „soare duhovnicesc". În acest fel, respectăm însăşi noblеţea şi obîrşia noastră. Tinzînd spre „viaţă din belşug", răspundem chemării dumnezeieşti la nesfîrşită viaţă: „Cel însetat să vină! Cel ce voieşte să vină şi să ia în dar apa vieţii!" (Apoc. 22, 17). Da, Doamne! Răspundem chemării Tale! Căci Tu eşti „lumina vieţii" noastre. „În Tine trăim, ne mişcăm şi sîntem" (F. Ap. 17, 28).

Pr. *Gheorghe Răţulea*

ŞTIRI — INFORMAŢII — ŞTIRI — INFORMAŢII

SIBIU

● În ziua de 8 ianuarie 1984, P. S. Episcop-vicar Lucian Făgărăşanul a vizitat biserica parohială din parohia Răşinari I, prot. Sibiu, participînd apoi la Sfînta Liturghie în biserica schitului din Păltiniş. Cu acest prilej Prea Sfinţia Sa a vorbit despre Sfîntul Gheorghe Hozevitul a cărui pomenire s-a făcut în această zi, cît şi despre preotul călugăr Ioan Iacov care s-a nevoit multă vreme în schitul românesc de la Iordan şi în ultimul timp în Mănăstirea Sf. Gheorghe Hozevitul în care a desfăşurat o pilduitoare viaţă duhovnicească şi cultural-bisericească.

● În ziua de 22 ianuarie 1984, P. S. Episcop-vicar Lucian Făgărăşanul a asistat la Sf. Liturghie în parohia Glîmboaca, prot. Sibiu, jud. Sibiu. Cu acest prilej, la sfîrşitul Sf. Liturghii P. S. Sa a ţinut un cuvînt de învăţătură în legătură cu pericopa duminicală: „Vindecarea orbului din Ierihon."

● În ziua de 2 februarie a. c., P. S. Sa a participat la Sf. Liturghie în biserica, monument istoric, din parohia Galeş, prot. Sibiu, jud. Sibiu. La sfîrşitul Sf. Liturghii P. S. Episcop-vicar Lucian Făgărăşanul a ţinut un cuvînt în legătură cu Praznicul „Întîmpinării Domnului".

● În ziua de 5 februarie a. c., P. S. Sa a participat la Sf. Liturghie în biserica parohială din Hosman, prot. Agnita, jud. Sibiu unde, în cadrul Sf. Slujbe, Prea Sfinţitul Episcop-vicar Lucian Făgărăşanul a ţinut un cuvînt de învăţătură.

ORADEA

● *Duminică, 8 ianuarie 1984*, P. S. Vasile a făcut o vizită pastorală în parohia *Hinchiriş*, prot. Beiuş (Preot Teofil Bradea), în a cărei biserică de lemn, monument istoric a săvîrşit Sf. Liturghie. A ţinut un ziditor cuvînt de învăţătură. În aceeaşi zi a făcut o vizită de lucru la parohia Hidişelul de Jos (Preot Roman Bereteu).

● În zilele de *17, 18 şi 19 ianuarie 1984*, s-au ţinut la sediile protopopiatelor Oradea, Beiuş şi Marghita din jud. Bihor, sub preşedinţia chiriarhului, consfătuiri de lucru cu preoţii din aceste protopopiate, în cadrul cărora s-a analizat, în spirit critic, activitatea pastorală din decursul anului 1983. Chiriarhul a trasat sarcini precise preoţimii, care să ducă la îmbunătăţirea activităţii pastoral-misionare.

● În ziua de *23 ianuarie 1984*, a avut loc la Centrul eparhial, sub preşedinţia chiriarhului, o consfătuire de lucru cu protopopii din eparhie şi cu cadrele de conducere de la Centrul eparhial. Fiecare protopop a făcut un succint, dar cuprinzător raport asupra realizărilor pe plan duhovnicesc, gospodăresc şi patriotic în parohii şi despre modul cum şi-au îndeplinit preoţii îndatoririle în anul 1983. Titularii secţiilor de lucru de la Centrul eparhial au făcut comunicări privind planul de activitate pe anul 1984. Chiriarhul, prin o temeinică expunere, a dat îndrumări în legătură cu modul cum ar putea să se dea un impuls nou şi eficient activităţii pastorale şi misionare a slujitorilor bisericeşti de la toate nivelurile.

SĂRBĂTORIREA SFINŢILOR TREI IERARHI LA INSTITUTUL TEOLOGIC DIN SIBIU

Sfinţii Trei Ierarhi: Vasile, Grigorie şi Ioan sînt, după cum se ştie, patronii şcolilor noastre teologice ortodoxe, sărbătorirea lor la aceste şcoli constituind prilej de a fi evocaţi în fiecare an cu mult folos pentru elevii seminarişti şi studenţii teologi. La Institutul Teologic Universitar din Sibiu, această sărbătorire a avut loc luni, 30 ianuarie 1984, evenimentul fiind cinstit de prezenţa Î. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului, Î. P. S. Arhiepiscop Teofil al Vadului, Feleacului şi Clujului, P. S. Episcop Emilian al Alba Iuliei, P. S. Episcop Vasile al Oradiei, P. S. Episcopi-vicari Lucian Făgărăşanul (Sibiu), Timotei Lugojanul (Timişoara) şi Iustinian Maramureşanul (Cluj-Napoca). Programul a început cu Sfînta Liturghie, săvîrşită în catedrala mitropolitană de către P. S. Episcopi-vicari Lucian, Timotei şi Iustinian, înconjuraţi de un sobor de preoţi şi diaconi format îndeosebi din profesorii de la Institutul Teologic. Răspunsurile au fost date de corul studenţilor teologi, condus de P. C. prof. arhid. I. Popescu. S-a rostit o ectenie specială de pomenire a profesorilor şi studenţilor teologi adormiţi întru Domnul. La priceasnă predica zilei a fost rostită de P. C. pr. lector I. Mihălţan. La sfîrşitul Sf. Liturghii, Î. P. S. Mitropolit Antonie a mulţumit ierarhilor oaspeţi pentru participarea la această sărbătoare a Institutului Teologic sibian, după care a făcut o scurtă caracterizare a Sfinţilor Trei Ierarhi, îndemn special adresînd studenţilor teologi de a-şi înţelege chemarea urmînd şi pilda luminoasă a Sf. Vasile cel Mare, Sf. Grigorie Teologul şi Sf. Ioan Gură de Aur. Programul a continuat apoi în Aula Institutului Teologic Universitar din Sibiu, unde a fost deschis de P. C. Arhid. *C. Voicu*, rectorul Institutului, care a arătat originea sărbătorii şi a motivat alegerea celor trei Sfinţi Ierarhi ca patroni ai învăţămîntului teologic. În continuare P. C. Sa a elogiat personalitatea P. C. prof. Alex. Moisiu, care a trecut la pensie şi care a onorat catedra de Liturghică şi Pastorală. Cuvîntarea festivă a fost rostită de P. C. pr. prof. *Ilie Moldovan*, fiind intitulată: „Adevărul şi frumuseţea vieţii creştine după Sfinţii Trei Ierarhi." Corul studenţilor teologi a executat un mănunchi de frumoase compoziţii corale, bisericeşti şi patriotice, între care încrestăm: Troiţă de arhierei (P. Gherman), Polieleu la Trei Ierarhi (N. Lungu), Pe Tine Dumnezeule (R. Antofie) ş. a., iar studenţii teologi: Irimia Valer (an II), Gh. Pop (an. III) şi Florin Lazăr (an. IV) au citit fragmente din operele Sfinţilor Trei Ierarhi.

În partea finală a programului, au vorbit: D-l prof. H. Pitters, P. S. Episcop Vasile, P. S. Episcop-vicar Lucian Făgărăşanul, P. S. Episcop-vicar Timotei Lugojanul, P. S. Episcop Emilian, Î. P. S. Mitropolit Antonie şi P. C. pr. prof. D. Abrudan. *P.*

Sesiunea de comunicări:
MITROPOLITUL ANDREI ŞAGUNA —175 DE ANI DE LA NAŞTERE

După cum se ştie, la începutul anului în curs s-au împlinit 175 de ani de la naşterea pururea pomenitului mitropolit al Transilvaniei Andrei Şaguna, eveniment consemnat şi în unele publicaţii de stat. Biserica noastră Ortodoxă, toţi credincioşii din Transilvania, datorează mult acestui mare ierarh şi vrednic fiu al poporului nostru, din care motiv multipla sa personalitate a fost evocată la Centrul mitropolitan din Sibiu, cu prilejul acestei aniversări, printr-o festivitate demnă de cinstirea care i se cuvine. Festivitatea a avut loc marţi, 31 ianuarie 1984, în Aula Institutului Teologic Universitar din Sibiu, în cadrul căreia a fost susţinut un bogat program de comunicări ştiinţifice. Au participat: Î. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului, Î. P. S. Arhiepiscop Teofil al Vadului, Feleacului şi Clujului, P. S. Episcop Emilian al Alba Iuliei, P. S. Episcop Vasile al Oradiei, P. S. Episcopi-vicari Lucian Făgărăşanul (Sibiu), Timotei Lugojanul (Timişoara), Iustinian Maramureşanul (Cluj-Napoca), corpul profesoral, consilieri, studenţii teologi, deputaţi eparhiali, preoţi din Sibiu, alţi oaspeţi.

Programul a fost deschis printr-o cuvîntare rostită de P. C. Arhid .prof. *C. Voicu*, Rectorul Institutului Teologic Universitar din Sibiu, care în calitate de gazdă a salutat pe participanţii la această festivitate aniversară. În continuare au fost susţinute următoarele comunicări: Î. P. S. Mitropolit *Antonie* al Ardealului: „Momentul Şaguna în istoria şi cultura Transilvaniei", temă care a cuprins o prezentare de ansamblu a mitropolitului Andrei Şaguna, „această conştiinţă românească a vremii sale", în sufletul căruia a ars, întocmai ca oarecînd la Moise, „testamentul strămoşilor". Această temă a constituit şi genericul sub care s-a desfăşurat restul comunicărilor şi anume: P. S. Episcop *Vasile* al Oradiei: „Mitropolitul Andrei Şaguna şi românii din părţile bihorene"; P. S. Episcop-vicar *Lucian Făgărăşanul:* „Mitropolitul Şaguna ca păstor de suflete"; P. S. Episcop-vicar *Timotei Lugojanul:* „Mitropolitul Andrei Şaguna în cronica Banatului"; D-l Prof. *Vasile Netea:* „Andrei Şaguna om de cultură al vremii sale"; P. C. prof. M. *Păcurariu:* „Mitropolitul Andrei Şaguna şi învăţămîntul românesc din Transilvania"; P. C. arhid. prof. *I. Floca:* „Mitropolitul Andrei Şaguna organizator bisericesc"; P. C. pr. prof. V. *Mihoc:* „Biblia mitropolitului Andrei Şaguna"; P. C. pr. prof. onor. *N. Neaga:* „Aspectul umanist al ilustraţiilor Bibliei lui Şaguna"; D-l V. *Olteanu*, directorul muzeului bisericesc Sf. Nicolae Braşov: „Mitropolitul Andrei Şaguna şi Braşovul"; D-l prof. A. Jivi a făcut o scurtă prezentare a profesorului american *K. Hitschins*, după care a citit comunicarea acestui profesor: „Andrei Şaguna şi revoluţia din 1848"; P. C. pr. prof. *S. Şebu:* „Mitropolitul Andrei Şaguna ca predicator".

În continuare scurte intervenţii au avut loc din partea: P. C. pr. prof. onor. *T. Bodogae* despre imprimarea de către Şaguna a unor antimise pentru un episcop de pe coasta Dalmaţiei; P. S. Episcop-vicar *Iustinian Maramureşanul*, despre bogata viaţă spirituală, lăuntrică a mitropolitului Şaguna; P. C. pr. *S. Radu*, despre spiritul şagunian; P. C. pr. vicar onor. *Traian Belaşcu*, despre visul lui Şaguna împlinit în 1948 prin reîntregirea Bisericii ortodoxe din Transilvania; P. C. pr. V. *Bunea*, despre Şaguna ca ctitor al bibliotecii mitropolitane din Sibiu şi al tipografiei eparhiale.

Toate aceste comunicări şi intervenţii au avut darul de a aduce în atenţia studenţilor teologi, a celorlalţi participanţi aspecte din însemnata lucrare, din neţărmurita muncă a mitropolitului Andrei Şaguna depusă pentru ridicarea obştei româneşti din Transilvania, supusă în acei ani unei triple opresiuni: naţională, socială şi religioasă. A reieşit din expunerile făcute că, într-adevăr, aşa cum mărturisea credincioşilor săi curînd după venirea sa la Sibiu, n-a cruţat „nici osteneală, nici cheltuială pentru binele şi folosul vostru cel sufletesc şi trupesc. Nici un minut, nici un prilej, nici un loc fără a-l fi întrebuinţat spre ajutorinţa voastră", din pilda mitropolitului Şaguna, cum s-a spus de către unii vorbitori, avînd multe de învăţat şi noi cei de astăzi, cler şi credincioşi deopotrivă.

P. C. pr. prof. *D. Abrudan*, prorectorul Institutului, a mulţumit vorbitorilor pentru aportul adus la reuşita acestei înălţătoare prăznuiri şi îndeosebi Î. P. S. Mitropolit Antonie, din a cărui iniţiativă s-a organizat.

P.

Semnalăm... Semnalăm...

● *O carte din rîndul marilor cărţi, un poet din rîndul marilor poeţi, al lui David, autorul psalmilor, al lui Solomon, autorul Cîntării Cîntărilor, al lui Roman Melodul, al lui Simion Noul Teolog, al lui Ioan al Crucii, al lui Toma de Kempis ... Cartea se numeşte IMNELE IUBIRII, iar poetul se numeşte IOAN ALEXANDRU (Cartea Românească, 1983, 390 p.). Iată titluri de poezii: Evangheliarul de la Voroneţ, Dveră la Putna, Iov, Rahila, Saul, Iona, Bunavestire, Imnul mielului, Maria Magdalena, Maxim Mărturisitorul, Ioan Casianul, Iubirea crucificată, Paza minţii, Jertfa laudei, Isihia, Învierea, Epifanie, Miezonoptica, Păstorul cel bun, Mater Dolorosa, Athos, Îmbisericire, Stavros, Agapia, Călugăriţe, Chenoză, Epitaf, Logos, Cernica, Troiţă transilvană ... Unele poezii sînt dedicate lui Ilie Cleopa de la Sihăstria, lui Paisie Olaru de la Sihla, Eustohiei Ciucanu de la Agapia, lui Constantin Galeriu de la biserica Silvestru din Bucureşti. Imnele lui Ioan Alexandru pot sta alături de cele mai frumoase imne de pe tetrapoadele stranelor noastre de două ori milenare, de pe care s-a învăţat despre Dumnezeu, despre dragostea de ţară şi pe care s-a învăţat limba română.*

IMNELE IUBIRII calcă pe urma marelui imn din I Cor. XIII al poetului numit Pavel, ca şi pe urma imnului închinat Logosului de poetul numit Ioan!

Mircea Iorgulescu numeşte seria Imnelor *lui Ioan Alexandru „serial liric misionar", şi le consideră „una din cele mai insolite experienţe ale poeziei româneşti contemporane" (România Literară. 6, 1984, p. 10).*

● *În „Revue des Etudes sud-est européennes" (XXI, 1983, nr. 4, p. 349—359, preotul dr. Paul Mihail şi cunoscuta autoare a unor savante studii lingvistice, dr. Zamfira Mihail, publică împreună: NEUE DOKUMENTARISCHE BELEGE ZU DE EREIGNISSEN DER JAHRE 1821 UND 1877—1878, (Noi informaţii documentare cu privire la evenimentele din 1821 şi 1877—1878). Părintele Paul Mihail a trecut de mult de 80 de ani, dar bibliografia lucrărilor sale e în continuă şi neobosită creştere. Şi nu numai în continuitate.*

● *AMERICAN ROMANIAN REVIEW (VII, 4, 1983) se deschide cu portretul lui Theodor Aman (1831—1891) şi un articol dedicat marelui artist. D-l Theodor Andrica, editorul, scoate în continuare o revistă bună, frumos şi interesant ilustrată, la Detroit în Statele Unite ale Americii. Alte articole şi studii tratează despre „Creştinătatea şi românii", „Iaşii", „Împăratul Iosif II şi românii din Transilvania", „Transilvania şi saşii".*

● *Despre un mare cărturar al trecutului, a publicat o carte în limba franceză Al Zub: L'HISTORIOGRAPHIE ROUMAINE À L'ÂGE DE LA SYNTHÈSE: A. D. XENOPOL (Ed. Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1983, 101 p.).*

● *Valeriu Anania — arhimandritul nostru Vartolomeu — se angajează într-o dispută interesantă, pe care şi-o propune singur, între primatul adevărului istoric şi cel al adevărului artistic, pe de o parte în drama istorică, pe de altă parte în poezia dramatică. Dramaturgul, crede eseistul, e mai dependent de faptul istoric, decît poetul. Acesta din urmă e chemat „să înobileze istoria" abordînd-o ca posibilitate mai mult decît ca fapt istoric, cîntînd nu doar pe orizontala unei singure note, ci pe portativul tuturor gamelor posibile, pe verticală. Dacă poetul dramatic e mai liber faţă de tirania documentului istoric, travaliul său nu e totuşi mai uşor decît al dramaturgului, pentru că trebuie să lupte din greu ca să-şi aducă apa cea vie în care să-şi înmoaie peniţa, din palatele nu totdeauna uşor accesibile ale zeiţei* Metafora *şi ale zeului* Simbol. *Ei, nu zice Anania chiar aşa, dar am vrut să intrăm în atmosferă! Concluzia are aerul de argument* pro domo, *dar pe bună dreptate. Eseul, foarte interesant, se poate citi în „Contemporanul" (nr. 6, 3 februarie 1984, p. 9 şi 11).*

● *Se citeşte cu plăcere cartea lui Dumitru Almaş,* Necunoscuta de la Suceviţa, *(Editura Sport-Turism, Bucureşti, 1982, 512 p.) roman plin de poveşti, născocite cu pricepere, spre a înfiripa o legendă a întemeierii mănăstirii Suceviţa. Reuşeşte.*

● *Cei care sînt acasă în cultură, sau care se străduiesc să şi-o aducă în casă, nu vor fi scăpat din atenţie cartea lui Ion Ianoşi* NEARTA-ARTĂ *(Cartea Românească, 1982, vol. I, 285 p.). Partea a III-a, în special, descoperă un autor familiarizat cu teologia şi chiar cu subtilităţile ei, atunci cînd tratează despre „Lege şi chip", despre „Frumos şi sublim" şi despre „Vechi şi nou". Autorul explică recuperările artistice operate de cultura bizantină creştină, faţă de Vechiul Testament iconoclast, prin trecerea de la reprezentare la simbolizare (p. 165), arată mai departe cum* întruparea *Fiinţei divine a sporit şansele creştinismului de a se asocia cu artele în totalitatea lor, întruparea fiind reprezentare (p. 167); arată apoi cum traducerea prin „frumos". de către* Septuaginta, *a ceea ce în ebraică era „bine" („Şi a văzut Dumnezeu că toate erau foarte bune", Fac. I, 31) a făcut din Dumnezeu un* artist, *şi din creaţie o* operă de artă, *deschizînd cîmp larg artei în creştinism (p. 169); arată deasemenea cum* Psalmii. Ecclesiastul, Cartea lui Iov, *dincolo de dramele morale pe care le conţin şi de caracterul lor meditativ, sînt pline de virtuţi artistice (p .189), ca şi* Evangheliile *care au oferit inepuizabile surse de inspiraţie pentru artişti din cele mai diverse ramuri şi genuri, specii şi formule (p. 192) ... Am putea continua, dar socotim că e suficient pentru a recomanda o carte, celor care ştiu s-o aprecieze dintr-o ochire.*

● *Scriitorul grec Tasos Michalas mi-a trimis o carte plină de informaţii şi fotografii din viaţa noastră bisericească:* I orthodoxi sti hora tu Ceauşescu *(Ortodoxia în ţara lui Ceauşescu). Atena, 1982, 150 p. Conţine informaţii corecte şi ne prezintă cu dragoste şi prietenie.*

● *Aflăm din „Luceafărul" (5, 1984, p. 8) că Eugen Barbu a fost ales membru al Academiei de ştiinţe din New York.* Principele *a fost încoronat şi peste ocean! Îl felicităm.*

● *Mihai Rădulescu, lector de limbă engleză la Institutul Teologic din Bucureşti, a scris o carte despre* Civilizaţia armenilor. *Liviu Antonesei îi dedică trei coloane în „Cronica" (nr. 5. 1984, p. 8), pline de meritate elogii.*

● *Cîntarea României e numită de Mircea Anghelescu: „Un imn emoţionant al încrederii în geniul poporului" (Scînteia, 5 februarie 1984, p. 4). E titlul unui frumos articol despre Alecu Russo cu prilejul împlinirii la 4 februarie a 125 de ani de la moartea marelui scriitor.*

ANTONIE P.

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

COMITETUL DE REDACŢIE: Dr. *Antonie Plămădeală*, Mitropolitul Ardealului — preşedinte; *Lucian Făgărăşanul*, Episcop-vicar — vicepreşedinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Prof. Dr. *Aurel Jivi* — redactor adjunct; Arhid. *Gheorghe Papuc*, Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu* — membri; tehnoredactor: Diac. *Ezechil Oancea*; corector: Pr. *Vartolomeu Constantinescu*.

Cititorii din străinătate se pot abona, adresîndu-se la ILEXIM Departamentul Export — Import Presă P.O. Box 136 - 137 — telex: 11226, Bucureşti, str. 13 Decembrie nr. 3.

ABONAMENTUL pe un an: 100 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2 Taxa poştală plătită în numerar Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu | 44.206 |

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Anul 131 — 1 martie 1984 — Nr. 9—10/1984

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Preoţime apostolică

Sfîntul Evanghelist Luca

Acest fruntaş al Secolului apostolic apare cu numele numai de 3 ori în textele inspirate ale Noului Testament. Menţiunile respective se datoresc Sfîntului Apostol Pavel (şi le aflăm în Col. 4, 14; II Tim. 4, 11 şi Filimon 24). Toate trei îi sînt pe de-a-ntregul favorabile autorului inspirat al celor două cărţi istorice atît de apreciate, a căror paternitate absolută îi este atribuită. În schimb, prezenţa lui — ca participant direct şi activ la evenimentele istorisite — se simte în toate textele cărţii Faptele Apostolilor care sînt redactate la persoana întîia plural.

Biserica noastră, Creştinătatea peste tot, îi datoreşte Sfîntului Evanghelist Luca două din cele 27 de cărţi inspirate ale Noului Testament: Evanghelia a treia şi cartea F. Ap., care o continuă în timp de la Înălţarea la Cer a Domnului şi pînă la anul 63 al erei după care noi creştinii facem numărătoarea anilor. Laolaltă, aceste scrieri lucanice alcătuiesc cea dintîi istorie a începuturilor Creştinismului. Autorul lor este, deci, mai îndreptăţit decît Eusebiu al Cezareei († 340) să poarte onorabilul calificativ de „părinte" al Istoriei Bisericii Creştine; sau — cum a sugerat cineva, spre a nu fi expropiat Eusebiu de cinstea ce i-a fost acordată în cursul vremii — măcar pe acela de „protopărinte" al Istoriei bisericeşti.

Dacă Sf. Apostol Pavel ne-a

hărăzit cel mai mare număr de scrieri inspirate şi dacă Sf. Apostol şi Evanghelist Ioan este unicul autor de Duhul Sfînt insuflat care ilustrează toate cele trei genuri literare reprezentate în Noul Testament: istoric (prin Evanghelia a patra), didactic (prin cele 3 epistole sobornicesti ale sale) şi profetic (prin Apocalipsă), Sfîntului Evanghelist Luca îi este rezervată favoarea de a fi hărăzit Bisericii lui Hristos cea mai voluminoasă operă literară inspirată. Într-adevăr, Evanghelia a treia (cu 24 capitole, alcătuite din 1151 versete şi 19414 cuvinte) depăşeşte ca întindere oricare altă carte a N. T. Împreună cu cartea F. Ap. (care numără 28 capitole, cu 1006 versete şi 18326 cuvinte), dă un lăsămînt literar superior oricăruia dintre cele datorite celorlalţi şapte autori de scrieri inspirate neotestamentare.

Opera inspirată lucanică se distinge prin remarcabile calităţi de fond şi formă. Limba ei originară este greaca epocii de apariţie a cărţilor N. T. Stilul ei este stilul unui om cult care şi cugetă grecește, nu numai scrie în această limbă cu reală vocaţie culturalizatoare. Expunerea evenimentelor bisericeşti pe care le înregistrează în scrierile sale, Sf. Luca o încadrează la tot pasul în contextul istoriei profane, sincronizînd-o cu datele acesteia după metoda de lucru a celor mai distinşi istoriografi greci ai antichităţii.

Datele biografice pe care le posedăm asupra sa, sînt relativ reduse. În orice caz, un lucru e sigur: cunoaştem mai bine *omul* decît detaliile scriptice ale petrecerii sale „în trup".

(Continuare în pag. a 2-a)

Pr. prof. Dr. *Grigorie Marcu*

Aniversarea a 175 ani de la naşterea mitropolitului Andrei Şaguna

Numele mitropolitului Andrei Şaguna ne duce cu gîndul la ucenicul Domnului, cel dintîi chemat la propovăduirea Evangheliei, Sf. Apostol Andrei, precum şi la mărturiile paleocreştine din străvechea vatră de spiritualitate a Tomisului, care a iradiat credinţa creştină pe tot cuprinsul pămîntului românesc. Într-o astfel de împrejurare ne aducem aminte şi de mărturiile pe care le avem pe cuprinsul Transilvaniei ca: geme, donarii, opaiţe, rotonda bazilică de tip bizantin din sec. IX—X de la Alba Iulia, precum şi începuturi de organizare bisericească în Biharia, Cenad, Dăbîca şi mai ales dovada numelui primului ierarh transilvănean Arhiepiscopul Ghelasie de la Rîmeţ, nume ce se află scris pe cel de al doilea strat de pictură din Mănăstirea Rîmeţ, din anul 1377.

Începînd cu arhiepiscopul Ghelasie, căruia i-au urmat apoi Ioan I din Hunedoara (1456), Gheorghe (1486), Daniil din Feleac (1488), Marcu din Feleac, Ştefan Ioan al II-lea (1533), Petru din Felcac (1537—50), Ioan al III-lea din Peşteana (1553), Hristofor I din Geoagiu (1559), Sava I din Lancrăm (1559—70) şi alţi ierarhi care au îndrumat viaţa spirituală a românilor transilvăneni, după care întîlnim în sec. al XVIII-lea pe mitropoliţii de mare prestigiu, confruntaţi cu calvinizarea şi apoi cu catolicizarea, dintre care amintim pe ierarhii Mitropoliei Bălgradului, cu reşedinţa în Alba Iulia, în număr de 16. Şirul acestora începe cu Eftimie (1571—74), urmat de vrednicia celorlalţi din care amintim doar pe Ioan de Prislop — cel care l-a primit pe marele voievod Mihai Viteazul la intrarea acestuia în Alba Iulia, apoi pe sfinţii ierarhi Ilie Iorest şi Sava Brancovici, şi între ei pe marele ierarh şi cărturar Simion Ştefan, a cărui operă — traducerea pentru prima dată în l. română a Noului Testament din 1648 — i-a înveşnicit numele în panteonul limbii române.

La 1701, prin Atanasie Anghel, se întrerupe şirul ierarhilor Bălgradului timp de 60 de ani, în care a intervenit acea perioadă şi mai grea pentru Biserica noastră Ortodoxă transilvăneană, din cauza intenţiilor apăsătoare de catolicizare.

În această perioadă, demnă de amintit este lucrarea susţinută de modeştii călugări Visarion Sarai şi Sofronie de la Cioara, ca şi a ţăranului mucenic Nicolae Oprea din Săliştea Sibiului, Sofronie cerînd Curţii din Viena în cadrul unui Sinod ţinut la Alba Iulia, episcop pentru românii din Transilvania.

Prin aceşti trei sfinţi mărturisitori pentru Ortodoxie am putea spune că s-a făcut puntea de legătură dintre Mitropolia Bălgradului şi modestul scaun episcopal înfiinţat la Răşinari, în 1761, care totuşi a condus mai tîrziu la refacerea scaunului vlădicesc din Bălgrad cu sediul la Sibiu, prin vrednicia personalităţii viguroase a lui Şaguna.

Mitropolitul Andrei Şaguna îşi începe activitatea la 1845, mai întîi ca vicar general, iar în 1848 este ales şi instalat ca episcop titular, pentru ca în 1864 să fie ridicat la rangul de mitropolit.

În timpul zbuciumatei dar rodnicei sale arhipăstoriri, marele

(Continuare în pag. a 2-a)

EMILIAN
Episcop al Alba Iuliei

Biblia lui Şaguna

Mitropolitul Andrei Şaguna şi-a înscris numele la loc de cinste şi în galeria luminoasă a cărturarilor care ne-au dăruit cuvîntul lui Dumnezeu în grai românesc.

În seria ediţiilor româneşti — parţiale sau integrale — ale textului dumnezeiesc, Biblia lui Şaguna reprezintă nu numai răspunsul marelui ierarh la setea de carte religioasă a credincioşilor Bisericii noastre, ci şi o realizare superioară din toate punctele de vedere.

Şaguna aprecia cum se cuvine locul Bibliei în viaţa Bisericii şi mai ales a preoţilor. Într-o circulară pe care a adresat-o clerului la numai două luni de la venirea sa în Ardeal, Andrei Şaguna rînduieşte, printre altele: „Pentru ca fiecare preot după cuviinţă să-şi poată împlini datorinţele sale, tot însul să se îndeletnicească în citirea Sfintei Scripturi şi a Sf. Părinţi...". „La vremea cînd apărea această circulară — scrie Părintele Prof. Grigorie Marcu — clerul ortodox român se afla în criză de Biblii româneşti. Cea de la 1688, precum şi Noul Testament de la Bălgrad (1648), deşi destul de răspîndite şi atent conservate în Ardeal, erau departe de-a putea să acopere toate trebuinţele iscate de porunca vlădicului sibian. E drept că între timp apăruse la Blaj traducerea lui Samuil Micu-Clain, dar faţă de aceasta — din pricini rămase necunoscute — Şaguna manifesta o rezervă împinsă pînă la ignorarea ei totală. Prin urmare, obligaţia impusă clerului de-a se nevoi fără contenire întru ispitirea Scripturii, îl îndatora pe Şaguna să-i pună la îndemînă Biblia trebuincioasă în acest scop. Aici zace, socotim noi, obîrşia preocupării asidui a mitropolitului de mai apoi de a edita Biblia care avea să-i poarte numele peste veacuri" (Pr. Prof. Dr. Grigorie Marcu, *Sfînta Scriptură „în pom românesc" — 100 de ani de la apariţia Bibliei lui Şaguna*, în „Mitropolia Ardealului", II, 1958, nr. 11—12, p. 795).

Titlul complet al Bibliei tipărită de Şaguna între anii 1856—1858 este următorul: *Biblia, adecă Dumnezeiasca Scriptură a Legii cei Vechi şi a cei Noao, după originalul celor 72 tîlcuitori din Alexandria.* Tiparul a fost executat într-o singură culoare, cu litere cirilice, pe hîrtie rezistentă, la dimensiuni în folio. Culegerea este dispusă pe două coloane, fiecare coloană avînd dimensiunea 27/9,5 cm (la pagină: 27/19 cm).

Biblia lui Şaguna are în frunte (p. III—XXI) o amplă şi deosebit de instructivă introducere scrisă de marele ierarh, care, după cum se exprimă un cercetător, „formează una din cele mai frumoase pagini de istorie literară bisericească, cîte s-au scris la noi" (Gheorghe Tulbure, *Activitatea literară a Mitropolitului Andrei Şaguna*, Sibiu, 1909, p. 115—116). Această introducere, care poartă titlul: „Cunoştinţe folositoare despre Sfînta Scriptură" are mai întîi o deosebită valoare teologică, fiind un scurt tratat isagogic, foarte bun pentru epoca respectivă.

Introducerea Bibliei lui Şaguna are însă o şi mai mare importanţă prin datele de istorie literară şi prin principiile sănătoase despre limbă pe care le cuprinde. Şaguna vorbeşte aici despre necesitatea traducerii Bibliei, penlia a patra), didactic (prin cele „Biserica noastră răsăriteană — scrie marele ierarh — şi toţi Sfinţii Părinţi ai ei au avut încă de la început principiul acela mîntuitoriu, ca Biblia să se propună poporului în limba sa" (p. XX). În continuare, arătînd că Bibliile greacă şi slavonă, într-o limbă învechită, constituie o „comoară ascunsă" pentru popoarele respective, Şaguna zice: „Ce mîngîiere şi bucurie trebuie să avem noi românii, la care fu cu totul altmîntrelea! La noi adică, atît cărţile S. Scripturi, cît şi celelalte cărţi bisericeşti au fost şi sînt scrise în limba cea vie a poporului! ... Noi dar sîntem poporul acela norocos, unde toţi: bogaţi şi săraci, tineri şi bătrîni, mici şi mari, învăţaţi şi neînvăţaţi, fără nici o deosebire, putem gusta din izvorul vieţii cel nedeşertat, ce ne curge din S. Scriptură ..." (p XX—XXI).

În fruntea secţiunii referitoare la traducerea Sf. Scripturi „în limba română", Şaguna expune un principiu de o valoare deosebită, pe care-l va urma întocmai în realizarea noii ediţii a Bibliei: „Limba Bibliei pentru un popor numai odată se poate face; dacă s-au învins piedeca cea mare a traducerii credincioase şi înţelese, şi dacă poporul au primit limba aceea aşa zicînd în însăşi fiinţa sa, atunci următorii n-au de a mai face alta, ci numai a o reînnoi şi îndrepta aşa, după cum o ar fi reînnoit şi îndreptat traducătorul cel dintîi al Bibliei de ar fi trăit pînă în veacurile lor" (p. VI). Pentru îmbrăcarea cuvîntului dumnezeiesc în haină românească, „lauda cea netrecătoare" — arată Şaguna — se cuvine mitropolitului Simion Ştefan, care a tipărit Noul Testament de la Bălgrad (1648), precum şi ostenitorilor Bibliei de la Bucureşti (1688). „Aceste două traduceri sînt dară uşile, pe care s-au învrednicit şi poporul românesc a intra în cîmpul cel ceresc al dumnezeieştilor învăţături ... Împrietenirea lui mai îndeaproape cu Legea lui

(Continuare în pag. a 2-a)

Pr. prof. dr. *Vasile Mihoc*

Folosirea cuvîntului „mărire" în slujbele bisericeşti

Legătura noastră cu Dumnezeu stă sub semnul distinctiv al adorării. Pentru cine trăieşte într-adevăr în orizontul de lumină divină al vieţii religioase, Dumnezeu nu este atît de mult obiect de meditaţie, cît este o cutremurătoare experienţă faptică şi o sfîntă evidenţă de fiecare zi, prea covîrşitoare, în felul ei, pentru a putea fi formulată în termenii unei gîndiri discursive. Cînd Dumnezeu ţi se descoperă aievea, adică ţi se comunică personal, El se trăieşte, nu se demonstrează; nu te îndeamnă la reflexii, ci te predispune la rugăciune şi preamărire. A trăi în Dumnezeu înseamnă, în primul rînd, a fi deschis înriuririi Sale divine, înrîurire de caracter dinamic, care se face imediat simţită, ca un impuls ce vine de mai sus de tine şi aproape că nu-i poţi sta împotrivă. Această influenţă divină mai este numită şi iubire, pentru că ea face să se nască în tine o viaţă lăuntrică, un simţămînt nou, necunoscut într-o stare firească, să aprindă în sufletul tău un dor care-ţi stăpîneşte întreaga fiinţă, năzuind să se înalţe ca o strigare spre Dumnezeu. E vorba despre o strigare de preamărire, prin care se defineşte de fapt adorarea. Se înţelege că un sentiment de adorare, căruia i-ar lipsi acest strigăt de preamărire, nu este un autentic sentiment de adorare.

Mijlocul firesc prin care se afirmă şi se manifestă ca atare adorarea lui Dumnezeu, în creştinism, este actul liturgic. Acest act presupune participare la lucrarea cea tainică a lui Dumnezeu în lume, în slujbele bisericeşti; participare prin simboluri, căci simbolurile sînt semnele sfinte ce unesc lumea văzută cu lumea nevăzută ,aducînd real pe Dumnezeu oamenilor şi ridicînd real pe credincioşi în harul Sfîntului Duh, în Dumnezeu. Astfel ne putem da seama că prin actul liturgic, care presupune o epifanie, adică o descoperire imediată a lui Dumnezeu în viaţa religioasă, adorarea constituie o realitate statornică, iar preamărirea, glasul prin care ea ne urcă la cer. Ridicarea făpturii noastre la cer, prin unirea cu Dumnezeu, are ca temei un model de mare preţ: modelul pe care ni-l oferă sfinţii şi îngerii. Împărtăşindu-ne de Duh cu sfinţii şi cu îngerii, ne facem una cu preamărirea lor neîncetată la oficierea Sfintei Liturghii, precum şi la celelalte şapte laude ale Bisericii.

Se ştie că poporul nostru a primit Evanghelia încă în primele veacuri ale creştinătăţii, pămîntul înaintaşilor noştri daco-romani, în părţile Dobrogei, fiind el însuşi călcat de piciorul Sfîntului Apostol Andrei. Trăind pe acest pămînt străbun, în care ne-am înfipt rădăcini puternice, pentru a ne putea salva în vîr-

(Continuare în pag. a 3-a)

Pr. prof. *Ilie Moldovan*

Cartea şi unitatea spirituală a românilor

— Semnificaţia unui inventar din 1792 —

Treptat — cum va învedera şi prezentul articol — geografia literară a Banatului se îmbogăţeşte cu noi elemente. Acestea vor completa în chip fericit hărţile frumoasei lucrări ale lui Oct. Şchiau, *Cărturari şi cărţi în spaţiul românesc medieval*, Cluj-Napoca 1978, ca şi tabelul relativ la „aria de răspîndire a cărţilor tipărite la Rîmnic în secolul al XVIII-lea" din interesanta *Istorie a cărţii vîlcene, sec. XVII—XVIII*, Craiova 1981, semnată de C. Marinoiu. În arhiva parohiei ortodoxe din municipiul Lugoj se păstrează un voluminos inventar „pe slavonie", din anul 1782, cuprinzînd ştiri preţioase referitoare la „protobresbiteratul Lugojului" constituit din 32 unităţi. Un interes deosebit, în primul rînd pentru fenomenul cultural local, prezintă rubrica nr. 8 privind cărţile. Le vom înfăţişa, în continuare, după criteriul frecvenţei, iar înşirarea localităţilor potrivit rînduielii stabilite de inventarul în cauză.

Evanghelie, liturghier, apostol, octoih, minei: Lugoj, Sîlha, Nevrincea (minus apostol şi minei), Ezeriş, Valea Lungă (exclusiv evanghelie şi apostol), Tapia, Armădia, Cireşu, Crivina (fără minei), Jdioara, Sacu (axceptînd apostolul, mineiul fiind slavon), Jena, Sălbăgel, Gavojdia, Lugojel (excluzînd octoihul „sîrbesc"), Oloşag, Zgribeşti, Dragomireşti, Scăiuş, Dezeşti, Zorlenţu Mare (fără apostol), Firliug, Remetea, Visag, Honorici, Satu Mic (Victor Vlad-Delamarina), Herendeşti, Hodoş (cu excepţia apostolului şi mineiului), Boldur, Sinersig (minus apostolul), Sacoşu Mare.

Cazanie: Lugoj, Sîlha, Ezeriş, Tapia, Cireşu, Criciova, Jdioara, Sacu, Jena, Găvojdia, Lugojel, Oloşag, Zgribeşti, Dragomireşti, Scăiuş, Dezeşti, Zorlenţu Mare, Firliug, Remetea, Visag, Honorici, Satu Mic (V. V. Delamarina), Herendeşti, Hodoş, Boldur, Sinersig, Sacoşu Mare.

Triod: Lugoj, Sîlha, Cireşu, Criciova, Sacu, Sălbăgel, Găvojdia, Lugojel, Oloşag, Zgribeşti, Dragomireşti, Scăiuş, Zorlenţu Mare, Firliug, Vişag, Honorici, Herendeşti, Boldur, Sacoşu Mare.

Penticostar: Lugoj, Ezeriş, Tapia, Criciova, Jdioara, Sacu, Gavojdia, Lugojel, Zgribeşti, Dragomireşti, Scăiuş, Dezeşti, Zorlenţu Mare, Firliug, Remetea, Visag, Herendeşti, Boldur, Sacoşu Mare.

Strastnic: Nevrincea, Ezeriş, Armădia, Criciova, Crivina, Jdioara, Jena, Găvojdia, Oloşag, Zgribeşti, Dezeşti, Firliug, Remetea, Visag, Herendeşti, Hodoş, Sinersig.

Irmologhion: Lugoj, Valea Lungă, Crivina, Sălbăgel, Dragomireşti, Scăiuş, Sinersig.

Ceaslov: Lugoj, Crivina, Jdioara, Dragomireşti, Remetea, Honorici, Sinersig.

Psaltire: Lugoj, Sălbăgel, Remetea, Boldur, Sinersig.

Tipic (ustav, polustav): Zgribeşti, Dezeşti, Firliug.

Molitvenic: Lugoj, Sinersig.

Catavasier: Remetea.

Pravila Mare: Lugoj.

Biblia: Lugoj.

Întrucît foarte puţine exemplare din aceste cărţi au ajuns pînă la noi, cu greu poate fi identificat locul lor de imprimare. În stadiul actual al cercetării, putem afirma că în ce priveşte Evanghelia, comunitatea Lugojului a posedat 5 exemplare tipărite la Rîmnic (1746, 1784) iar Zgribeştiul doar un evangheliar de la Bucureşti (1742). În cele 2 lăcaşuri lugojene existau 5 liturghiere, unele de la Rîmnic (1767), altele de la Iaşi (1759). Restul parohiilor aveau cîte un „slujebnic", fără să putem preciza acum proveniena lui. La Lugoj erau 3 apostole, unul singur de la Bucureşti (1743). De asemenea cîteva octoice bucureştene (1774) se aflau la Lugoj, iar cele din anii 1736 şi 1720 se găseau la Tapia şi Zgribeşti. Mineiele de la Rîmnic (1776, 1778—80), în cantitate de 2 „cruguri" adică 24 bucăţi, s-au conservat în biserica lugojeană. Este posibil ca şi unele sate să fi cunoscut aceeaşi versiune. Cazania lui Varlaam (Iaşi, 1643) o întîlnim la Lugoj care mai dispunea şi de Cuvintele de învăţătură ale lui Teodor Studitul, publicate la Rîmnic în 1784. Lugojelul avea o „Poucenie" din tiparniţa vîlceană (1748), iar Sălbăgelul, de la Buda — 1792. La Lugoj ne întîmpină ediţiile Triodului de la Rîmnic (1761 şi 1782), dar şi cea bucureşteană din 1726; la Criciova, ediţia rîmniceană din 1782, Penticostarele lugojene îşi aveau originea din Rîmnic (1767 şi 1785); cel de la Tapia era imprimat la Bucureşti (1742). Privitor la Strastnic, credem că a predominat ediţia blăjeană din 1773. Cît despre Ceaslov, Lugojul deţinea un exemplar de la Sibiu la Rîmnic (1768), Biblia lui Şerban (1688) şi Pravila de la Tîrgovişte (1652). Încolo ne lipsesc momentan indicii exacte.

Se cunoaşte circulara din 5 iunie 1790 prin care Iosif Ioanovici-Şacabent dispunea ca în comunele române de sub jurisdicţia sa, la slujbe, să se introducă limba română în locul celei slavone. Însă această „înaltă poruncă" nu era altceva decît recunoaşterea oficială a unei stări reale. Ne gîndim la un manuscris mai vechi (Lugoj, 1775) care consemnează numele a 14 cărţi — 9 româneşti şi numai 5 slavone —, ceea ce înseamnă că se servea deja în română.

Aproape că nu mai trebuie să subliniem însemnătatea vechii cărţi pentru progresul civilizaţiei noastre. De relevat, la fel, faptul că difuzarea cărţilor româneşti în toate ţinuturile locuite de autohtoni, a devenit şi un factor de apropiere sufletească, de unire în cuget şi simţiri cu mult înainte de Marea Unire. Majoritatea volumelor provin din Bucureşti, Rîmnic, Sibiu, Iaşi ori Blaj, circulaţia lor intensă dezvăluind contactele strînse statornicite între „fraţii" dinăuntrul şi din exteriorul Carpaţilor, munţi care niciodată n-au despărţit, ci mereu au unit şi unesc pe „oamenii pămîntului" (N. Iorga).

Pr. *Vasile Muntean*

Aniversarea a 175 ani...

(Continuare din pag. 1)

Şaguna se identifică cu idealurile românilor transilvăneni, ale căror năzuinţe le afirmă de la tribuna revoluţiei din 1848. Ortodoxia ardeleană îi datorează organizarea Bisericii, cele dintîi şcoli confesionale şi de învăţămînt general, iar statutul şagunian a fost luat ca model pentru Statutul Bisericii Ortodoxe Române din 1949.

El obţine după multe strădanii, autonomia Bisericii Ortodoxe din Transilvania.

Mitropolitul Şaguna este ctitorul învăţămîntului teologic românesc pentru care a întocmit manuale ce pot fi luate ca referinţă şi azi.

Credem că în acest context al frămîntărilor sufleteşti ale poporului român transilvănean, a înţeles marele mitropolit să coordoneze toate acţiunile sale, ţinînd cu străşnicie legea străbună, care l-a purtat spre împlinirile pentru care a pus în joc toată rîvna şi situaţia sa, pentru poporul pe care l-a păstorit.

Dar programul Mitropolitului Şaguna a fost preluat şi continuat îmbogăţit şi actualizat de către urmaşii săi, dintre care se evidenţiază personalitatea luminoasă a mitropolitului Nicolae Bălan, în timpul căruia s-au realizat aspiraţiile şi nădejdile credincioşilor ortodocşi dintre care foarte importantă a fost reîntregirea Bisericii Ortodoxe Române din 1948, canonizarea celor doi mitropoliţi, Iorest şi Sava, a cuvioşilor Sofronie şi Visarion, precum şi a ţăranului martir Nicolae Oprea, în 1955, sub oblăduirea fericitului întru pomenire patriarh Justinian, pe vechea vatră de spiritualitate Alba Iulia, după care la 275 ani, a urmat cealaltă împlinire, refacerea vechiului scaun vlădicesc al Bălgradului, prin reînfiinţarea Episcopiei Ortodoxe de Alba Iulia, în anul 1975, cu sprijinul P. F. Patriarh Iustin.

Cinstirea pe care o aducem astăzi mitropolitului Şaguna, pune în evidenţă figura marelui ierarh, despre care Nicolae Iorga spunea: „acest maiestuos bătrîn a fost de pe scaunul său de arhiereu, ca de pe un tron de rege, un cîrmuitor de oameni şi un îndreptător al vremurilor cărora nu li s-a supus ca exemplarele obişnuite ale omenirii, ci le-a întors de pe povîrnişul lor spre culmea lui". El nu a dezmînţit întru nimic făgăduiala dată cu prilejul sfinţirii întru arhiereu: „Pe românii ardeleni din adîncul lor somn să-i trezesc şi cu voia (lor) către tot ce e adevărat, plăcut şi bun să-i trag".

Mitropolitul Şaguna a fost „un diplomat iscusit şi ocîrmuitor politic din creştet pînă în tălpi", cum spunea M. Eminescu.

Mitropolitul Şaguna a chemat preoţimea la adevărata ei menire, de luminătoare a obştei credincioşilor prin citirea Sf. Scripturi şi a Sf. Părinţi. Cultura sa **temeinică, dublată de un spirit** practic înăscut de bun organizator, polarizează în jurul său elementele de elită, cu sprijinul cărora a pus bazele Astrei din Sibiu.

Multiplelor sale realizări li s-a adăugat, firesc, tipărirea Sf. Scripturi — **Biblia lui Şaguna, în prefaţa** căreia ierarhul cărturar arăta că izvodirile anterioare: cea a Noului Testament de la Bălgrad şi cea a Bibliei de la Bucureşti (1688), sînt „uşile pe care s-a învrednicit poporul românesc a intra în cîmpul cel ceresc al dumnezeieştilor învăţături", sînt „izvoarele care au izvorît întîia dată apa vieţii veşnice pentru neamul acesta în toate ţările prin care este răspîndit".

Duhul şagunian a dat nădejdi, a însufleţit şi a turnat balsamul alinării în sufletele românilor transilvăneni pînă în 1918, cînd „s-au unit cu ţara".

Drept aceea, astăzi, la împlinirea a 175 de ani de la naşterea lui, ne dăm seama mai bine ca oricînd, că un asemenea ierarh nu moare, că el este mereu viu în conştiinţa credincioşilor pe care i-a păstorit şi aşa va fi pururea.

Bunul Dumnezeu să-l odihnească cu cei aleşi şi veşnică să-i fie amintirea.

Sf. Ev. Luca

(Continuare din pag. 1)

Era grec de origine. Acest amănunt este confirmat, deductiv, de limba originară a scrierilor sale inspirate, iar afirmativ de textul din col. 4, 14 (în care apare laolaltă cu fraţii creştini care nu fac parte din lotul celor tăiaţi-împrejur, amintiţi nominal în 4, 7—11).

E aproape sigur că se trăgea — fie prin naştere fie prin sălăşluire timpurie — din Antiohia Siriei. Varianta din textul B al cărţii F. Ap. — la 11, 27 urm. — sugerează acest lucru, iar Eusebiu al Cezareei îl afirmă expres (în: Ist. Bis. III, 4. 6), întemeiat desigur pe indicaţii documentare premergătoare secolului vieţuirii sale.

Cînd se va fi încreştinat, nu ştim. Menţiunea citată a textului B al F. Ap. (11, 27) arată că la anul 44 el făcea parte din comunitatea creştină a Antiohiei Siriei. În orice caz, tradiţia creştină străveche care face din el unul din cei 70 (72) de ucenici ai Mîntuitorului, continuă încă să planeze sub semnul întrebării. Termenii în care e redactat prologul Evangheliei a treia pe de o parte, iar pe de altă parte calitatea sa de grec politeist prin obîrşie, fac cu neputinţă acceptarea ca valabilă a amintitei tradiţii. Ea a luat fiinţă, foarte probabil, printr-o asociaţie de idei a lui Epifaniu (sec. IV), deoarece numai Sf. Evanghelist Luca vorbeşte despre existenţa celor 70 (72) de ucenici ai Mîntuitorului (vezi Luca 10, 1 urm.). Din aceleaşi motive Sf. Luca n-a putut fi tovarăşul lui Cleopa în drumul spre Emmaus, cum a conjecturat nu numai Sf. Grigorie cel Mare († 604) pornind de la faptul că istorisirea respectivă are toată prospeţimea unei relatări de martor ocular (cf. Luca 24, 13 urm.).

Sf. Evanghelist Luca a fost medic de profesiune. Acest lucru este adeverit limpede de către Sf. Apostol Pavel (în Col. 4, 14) şi e dovedit indirect de faptul că beteşugurile tămăduite de Mîntuitorul, precum şi cele despre care e vorba în unele texte din F. Ap. sînt indicate de fiecare dată cu termenii tehnici medicali uzitaţi la vremea aceea.

Pe scena istoriei Bisericii creştine a veacului apostolic, Sf. Luca apare în întreita calitate de: a) medic personal al Sf. Apostol Pavel; b) misionar creştin ataşat marilor expediţii duhovniceşti pauline şi c) autor de scrieri inspirate, canonice.

Sf. Apostol Pavel — se ştie — pătimea de-o maladie rebelă, de durată. Prezenţa Sf. Luca în preajma sa, ca medic curant permanent, este atît de sigură încît marele teolog protestant Adolf von Harnack traduce expresia „medicul preaiubit" (iatros agapitos, din Col. 4, 14 aşa: „medicul *meu*").

Despre hotărîtoarea sa părtăşie directă la desfăşurarea activităţii misionare a Sf. Apostol Pavel, vorbesc deslušit, indirect, textele din cartea F. Ap. redactate la persoana întîi plural. În prima şi a doua captivitate romană — în a doua, numai el singur (cf. II Tim. 4, 11) — Sf. Luca era alături de mult încercatul apostol, învrednicindu-se de o deosebită consideraţie din partea lui pentru zelul de care da dovadă în propovăduirea Evangheliei şi pentru ataşamentul cald ce îl vădea constant faţă de persoana sa (cf. loc. cit., Col. 4, 14 şi Filimon 24).

După moartea mucenicească a Sf. Apostol Pavel, Sf. Luca i-a continuat ostenelile duhovniceşti. Unde anume? — e greu de stabilit: oriunde s-a simţit nevoie. Pare probabil că spaţiul său misionar a înglobat rînd pe rînd Dalmaţia, Italia, Macedonia şi mai ales Ahaia, unde s-ar fi săvîrşit din viaţă la o vîrstă venerabilă.

În anul 357, din ordinul împăratului Constantin, osemintele sale au fost deshumate din mormîntul aflat în Teba (Beoţia) şi strămutate la Constantinopol, fiind aşezate în renumita biserică a Sfinţilor Apostoli.

O tradiţie veche, înfloritâ pe vatra creştinătăţii ierusalimitene, îi atribuie Sf. Luca aptitudini de pictor iscusit şi face din el patronul picturii creştine. Teodor Anagnostul (sec. VI) afirmă că Sf. Luca ar fi zugrăvit întîia icoană a Prea Sfintei Fecioare Maria. Oricum ar fi, cert este că iconografia creştină îi datoreşte mult Sf. Luca, din a cărui Evanghelie şi-au luat temele preferate mai ales pictorii Evului Mediu şi ai Renaşterii.

În iconografie, simbolul Evangheliei Sf. Luca este un taur. Aceasta, după Sfîntul Irineu, din pricina caracterului sacerdotal al începutului Evangheliei a treia — fără a omite nici viţelul cel gras, tăiat în cinstea fiului care „pierdut a fost şi s-a aflat" (Luca 15, 11 urm.) — pericopă proprie Sfîntului Evanghelist Luca.

Cinstitoarele menţiuni din Col. 4, 14; Filimon 24 şi II Tim. 4, 11 pe de-o parte, textele cu „noi" din F. Ap., ampla sa moştenire literară inspirată şi calităţile ei unanim apreciate chiar şi înafara tărîmului teologic, pe de altă parte, ne încredinţează că însuşirile care împodobeau personalitatea de vază a acestui înzestrat ucenic paulin erau: priceperea profesională, cultura temeinică şi aleasă, încadrarea organică în suvoiul de viaţă nouă al Bisericii creştine şi — mai presus de toate — devotament exemplar faţă de Sf. Apostol Pavel. Fără el, Creştinătatea secolului apostolic ar fi fost lipsită de una din valorile sale de căpetenie.

... O valoare sacralizată de talia tuturor celor ce ostenind cu Sfinţii Apostoli, s-au afirmat ca unii ce dovedeau că sînt „întocmai cu Apostolii".

Iar ca să fie astfel, *ei trebuiau să aibă hirotonie.*

Sf. Luca *trebuia* să fi făcut parte din preoţimea apostolică.

La *deducţie*, se adaugă *documentul*, documentul textelor pronominale cu „noi" din F. Ap.

Dar, într-un studiu de amploare, se poate reveni şi se poate insista. E posibil să se facă ...

Biblia lui Şaguna

(Continuare din pag. 1)

Dumnezeu, păşirea lui către lumina cea blîndă a civilizaţiei şi a culturei, înfrăţirea neamului nostru românesc, pre care mîna Proniei l-au semănat prin atîtea ţări deosebite şi printre atîtea neamuri străine, rămînerea în viaţă a limbei sale naţionale — toate aceste binecuvîntări neasemănate avem a le mulţămi acestor ediţii vechi ale S. Scripturi, acestor monumente neperitoare ale limbei, moralităţii şi preste tot ale vieţii noastre naţionale şi bisericeşti" (p. VI—VII). Limba acestor vechi traduceri „nu e făcută, ci luată chiar din gura poporului, şi aşa traducătoriul nu e decît un răsunet nu numai al limbei, ci şi al simţirei şi preste tot al chipului cugetării poporului" (p. VII).

Apreciind după cuviinţă pe cei care „au altoit dintîia dată cuvîntul S. Scripturi în pom românesc" (p. VII), Şaguna reproduce integral „titlul şi precuvîntările" Noului Testament de la Bălgrad şi ale Bibliei de la Bucureşti.

În ce priveşte ediţia sa, Şaguna zice: „... noi ne-am ţinut de datorinţă sfîntă ... a restatornici textul celor 72 traducători din Alexandria, care Biserica noastră răsăriteană singur numai îl primeşte de autentic şi canonic" (p. XVI). Mitropolitul Andrei Şaguna nu revendică pentru traducerea sa nici un fel de originalitate, arătîndu-se astfel credincios principiului său că „limba Bibliei pentru un popor numai odată se poate face". El a îndreptat numai textul românesc mai vechi, aducîndu-l „în armonie cu traducerea originală a celor 72 tîlcuitori" (p. XVI). În traducerea sa, Şaguna ţine seamă de faptul că provincialismele „nu pot afla loc într-o Biblie scrisă pentru un popor întreg" (p. XVI).

După această bogată introducere, urmează textul biblic propriu-zis. Vechiul Testament acopere paginile 3—920, iar Noul Testament, cu paginaţie separată, acopere paginile 3—240.

Această ediţie a Sf. Scripturi s-a dovedit deplin corespunzătoare scopului urmărit de Andrei Şaguna. „Pentru necesităţile de atunci şi în împrejurările în care a lucrat el, ne-a dat o ediţie a Bibliei care întruneşte calităţi alese. Probă, faptul că se poate citi cu folos şi fără împiedecare şi astăzi" (Pr. prof. Grigorie Marcu, *art. cit.*, p. 805—806).

Pe linia aceleiaşi preocupări de a răspunde nevoilor clerului şi credincioşilor săi, mitropolitul Andrei Şaguna va reedita *Noul Testament* în anul 1867. Cele două apariţii şaguniene, Biblia din 1858 şi Noul Testament din 1867, vor constitui multă vreme după aceea singurele ediţii autorizate ale textului dumnezeiesc la îndemîna credincioşilor ortodocşi români, căci abia în anul 1914 a apărut cea dintîi ediţie sinodală a Bibliei în româneşte.

Preotul profesor Zaharia Boiu

— 150 ani de la naştere —

În urmă cu un secol şi jumătate (4 martie 1834) s-a născut la Sighişoara, în casa protopopului ortodox român Zaharia Boiu, un prunc care primise numele tatălui şi care va ajunge o personalitate proeminentă a celei de-a doua jumătăţi a secolului al XIX-lea. După ce primise — în familie şi la şcoala confesională ortodoxă — o aleasă educaţie, tînărul Zaharia Boiu urmează Gimnaziul evanghelic din Sighişoara, unde susţine examenul de maturitate în 1854, fiind cel dintîi român care a obţinut bacalaureatul la acest gimnaziu.

Urmează apoi cursurile Institutului teologic ortodox din Sibiu. Marele mitropolit Andrei Şaguna, descoperind că tînărul Zaharia Boiu este înzestrat cu alese calităţi intelectuale şi morale, precum şi cu un mare zel îl numeşte în 1857 profesor la acest Institut, secţia pedagogică. Aici funcţionează doi ani căci în 1859 acelaşi Mitropolit îl trimite la Universitatea din Lipsca „pentru perfecţionare la profesură". În 1861 se întoarce în ţară şi, îmbogăţit cu o vastă cultură, a fost numit profesor definitiv la Institutul teologic din Sibiu, unde funcţionează pînă în 1870.

Perioada 1861—1870 se caracterizează pentru profesorul Zaharia Boiu printr-o prodigioasă activitate pe plan şcolar. El a publicat mai multe manuale şcolare. Vestitul *„Abecedar pentru şcoalele poporale române"*, primul cu litere latine, a ajuns în 1911 la a cincisprezecea ediţie, contribuind astfel foarte mult la luminarea fiilor de români transilvăneni.

În acelaşi an 1862, publică şi: *„Manuducere la întrebuinţarea Abecedarului"*. Aici oferea învăţătorilor — pentru prima dată — un îndreptar de predare, bazat pe o concepţie pedagogică progresistă. Acestea au fost mult apreciate, fiind folosite şi de fraţii de dincolo de Carpaţi; Manuducerea a fost folosită şi de Ion Creangă. A mai publicat în mai multe ediţii: *Cartea de cetire* partea I, 1865 şi partea II în 1867; *„Elemente de istorie"* (1868); *„Elemente de geografie"* şi *„Elemente de istoria naturei şi fisică"*, în 1868.

Datorită calităţilor sale, conducerea Bisericii transilvane a încredinţat profesorului Zaharia Boiu şi alte răspunderi: *redactor al „Telegrafului Român"* (1862—1865) căruia i-a dat noi impulsuri pentru a contribui „la gigantul edificiu al luminării şi prosperării materiale şi spirituale a poporului român"; *preot paroh* al parohiei ortodoxe române Sibiu-Cetate (1863—1885) şi *asesor ordinar* al Sinodului bisericesc al Consistorului arhidiecezan (1870—1902). Zaharia Boiu a fost şi prim secretar şi redactor al revistei „Transilvania" — Foaia Asociaţiei transilvane pentru literatura şi cultura poporului român (1891—1895).

A fost de asemenea şi „poet de la fire" (Dr. P. Şpan). A început să scrie poezie de cînd era la Gimnaziu. Cea dintîi poezie publicată (anonim) se află în primul număr al „Telegrafului Român" (3 ianuarie 1853). A mai publicat poezii în „Aurora Română", în „Transilvania" şi în alte publicaţii, unele sub pseudonimul Eugen Sylvan. În

1862 Z. Boiu publică volumul de poezii: *„Sunete şi răsunete. Cercetări poetice"*. La moartea mitropolitului Andrei Şaguna a compus imnul „Românime mult cercată" care se cîntă şi la parastasul marelui Mitropolit în fiecare an. Ioan Baptist Boiu publică în 1904, poeziile eroice din anii 1877—1878 ale lui Zaharia Boiu, *„Frunze de laur"*.

Tot în domeniul literar preotul Zaharia Boiu s-a dovedit un bun traducător. Din limba germană traduce în româneşte opera lui Lessing, Nathan der Weise (Nathan înţeleptul); iar din limba română traduce în germană două din operele lui Andrei Şaguna: Istoria bisericească (Tomul II, 1862) şi Compendiu de drept canonic (1868). De asemenea, traduce în limba germană Memorandul conferinţei generale române din 1881 şi mai multe disertaţii. Din limba latină a tradus Confesiunile Fer. Augustin.

Ca apreciere a vastei activităţi pe tărîm literar Zaharia Boiu a fost ales: membru corespondent al Academiei Române (1877), prim-secretar al „Asociaţiunii pentru literatura română şi cultura poporului român", membru onorar al societăţilor academice „Petru Maior" (Budapesta), „Carmen Sylva" (Graz), „Andrei Şaguna" (Sibiu), etc.

Toate aceste calităţi şi realizări au fost încununate, în chip strălucit, prin activitatea predicatorială de excepţie a preotului profesor Zaharia Boiu. Pentru aceasta a fost numit: „bărbat probat şi cu autoritate mai ales în oratoria bisericească" (Mitropolitul Miron Romanul), „predicator de elocinţă rară" (P. S. Aurelian, Preşedintele Academiei Române), „podoaba Bisericii sale şi fala amvonului român de peste Carpaţi" (A. D. Sturdza), „unul dintre cei mai distinşi oratori bisericeşti" (Diac. Dr. Gh. Comşa) sau „orator de remarcabile posibilităţi" (Pr. Prof. Dr. D. Belu).

Ca rod al ostenelilor sale în propovăduirea cuvîntului dumnezeiesc preotul profesor Zaharia Boiu a publicat unele dintre predicile sale. La împlinirea a douăzeci şi cinci de ani de preoţie Z. Boiu publică *„Cuvîntări funebrale şi memoriale"* (1889) p. 240 avînd un adaus de texte biblice pentru cuvîntări la înmormîntare. Vede lumina tiparului şi colecţia de predici în trei volume *„Seminţe din agrul* (ogorul, n. n.) *lui Christos"*. Cuvîntări bisericeşti pe toate duminicile, praznicile şi sărbătorile de preste an, precum şi la casuale bisericeşti, publice şi private... Sibiu 1898—1899, cuprinzînd 895 de pagini. Aceste cuvîntări bisericeşti ale lui Zaharia Boiu au fost de un real folos şi au fost binevenite în acea perioadă contribuind oarecum la regenerarea predicii: pe de o parte oferind modele şi celorlalţi preoţi, iar pe de altă parte, îndemnînd pe cei care aveau nobila misiune de-a vesti cuvîntul lui Dumnezeu să vestească mesajul evanghelic. Aceste predici au fost premiate în 1900 de către Academia Română.

Pentru a conştientiza şi a sensibiliza pe preoţii timpului său despre importanţa şi necesitatea predicii, ca o explicare a cuvîntului dumnezeiesc, citit la sfintele slujbe, autorul arată că: *„Prin Evanghelie vorbeşte Hristos către poporul timpului Său, prin cuvîntul bisericesc vorbeşte Hristos prin rostul tău, o preotule, către poporul timpului tău"*; sînt cuvinte ce pot fi puse la suflet şi de preoţii de astăzi şi de totdeauna.

Preotul Zaharia Boiu a avut conştiinţa vie a vestirii cuvîntului revelat „cu timp şi fără timp". Predicile lui Zaharia Boiu au fost mult folositoare şi „unele din ele pot fi folosite şi azi" (Pr. Prof. D. Belu) căci ele „au fost lucrate de autor cu mult simţămînt şi cu oarecare artă oratorică" (Dr. Ilarion Puşcariu). Aceste cuvîntări au fost recunoscute drept „model pentru orice predicator creştin" (C. Erbiceanu) şi aceasta a fost şi intenţia autorului ca „preoţii să aibă modele în praxa lor pastorală".

Predicile lui Zaharia Boiu au reprezentat o realizare, căci după predicile Mitropolitului Andrei Şaguna şi Ioan Pap, ele marchează trecerea decisivă de la citirea Cazaniilor la susţinerea de predici originale, care să dea răspunsuri întrebărilor şi frămîntărilor reale ale credincioşilor dintr-un timp şi loc anumit.

Activitatea predicatorială a preotului profesor Zaharia Boiu constituie un important exemplu şi îndemn pentru preoţii de azi.

Pr. *Nicolae Dura*

Folosirea cuvîntului „mărire"...

(Continuare din pag. 1)

tejul atîtor năvăliri barbare, am păstrat limba înaintaşilor daco-romani. Întrebarea este, în legea care ne-a născut şi ne-a crescut, n-am avut şi o liturghie în graiul strămoşesc, prin care să ne exprimăm adorarea faţă de Dumnezeu? Am stat în calea furtunilor, primind ajutorul Atotputernicului Dumnezeu, fără să-I aducem mulţumiri şi preamăriri? E indiscutabil, ca adevăraţi creştini am avut, în slujbele noastre bisericeşti de limbă daco-romană, mijloace suficiente de a-l adora pe Dumnezeu. În graiul popular se păstrează urmele unei doxologii străvechi, de obîrşie daco-romană, iar aceste urme pot fi identificate. E destul să reţinem, de data aceasta, cuvîntul „mărire", cu care, pînă în zilele noastre, ne adresăm lui Dumnezeu. El îşi toarce înţelesul din caerul de taină al fiinţei unui neam care, în decursul veacurilor vitrege, a fost necontenit cu ochii aţintiţi spre vîrf. S-a născut odată cu credinţa strămoşilor noştri şi a concentrat în el întreaga evlavie străbună. Nu am primit de la înaintaşi doar un simplu termen liturgic, ci deodată cu el am dobîndit întreaga zestre de preamărire.

În ce priveşte termenul liturgic propriu-zis, prin care ne exprimăm cultic adorarea faţă de Dumnezeu, avem astăzi la îndemînă nu unul, ci două cuvinte consacrate: „mărire" şi „slavă". Sînt, de fapt, două cuvinte sinonime. Ceea ce le deosebeşte este o palidă nuanţă semantică, specifică unuia sau altuia. Nu sînt însă de aceeaşi vîrstă în limba noastră şi nu mobilizează, totdeauna, aceleaşi conţinuturi sufleteşti. Avînd o origine autohtonă, cuvîntul „mărire" a odrăslit în grai în perioada de geneză a poporului român şi a dobîndit o anumită încărcătură semantică datorită funcţiei sale liturgice, pe care a îndeplinit-o dintru început. Cuvîntul „slavă" este împrumutat în limbă ulterior, dar a primit şi el în cursul vremii ceva din strălucirea semantică a cuvîntului „mărire". Nu este cazul să ne întrebăm, care din aceste două cuvinte se cuvine să fie folosite în sfintele noastre slujbe bisericeşti. E vorba numai să nu uităm de cuvîntul „mărire", sinonim cu „slavă", şi de valoarea lui, într-un anumit fel unică, în perspectiva interpretării religios-morale a termenului liturgic, de care ne ocupăm.

Cuvîntul „mărire" este într-adevăr expresia modului în care inima unui popor nou, format în leagănul carpato-danubiano-pontic, surprinde o chemare divină, pe care Dumnezeu i-o adresează odată cu vestirea Evangheliei şi răspunde acestei chemări cu entuziasm şi cu certitudinea nezdruncinată că Acela care îşi impune prezenţa luminoasă în suflet este Dumnezeu însuşi. Drept dovadă stă adevărul că şi apelativul Dumnezeu, care la obîrşie este tot o strigare: „Domine Deus", are iniţial un caracter liturgic. (E bine să remarcăm faptul că numai în limba noastră, dintre toate limbile creştine cunoscute, cuvîntul Dumnezeu se formează avînd ca temei un vocativ). De cuvîntul „mărire" atîrnă, aşadar, o stare sufletească nouă, un sentiment al unei dezmărginiri şi al unei eliberări religios-morale trăit puternic de către neofiţii daco-romani. Aceşti credincioşi căutau să-şi exprime credinţa printr-o formulă de adorare, de felul următor: „Mărire Ţie, Doamne, mărire Ţie!"

De certă origine daco-romană, etimologia cuvîntului „mărire" este totuşi încă neclară. Dacă se ia ca normă o etimologie romană, cuvîntul „mărire" ar fi pus în legătură cu adjectivul „mare", cu descindere din latinescul „masmaris" (bărbat-bărbătesc). Pe de altă parte, dacă se are în vedere interjecţia „măre" (vezi, bunăoară, la Eminescu: „Te-aşi ruga, măre, ruga", în Scrisoarea a III-a), care se găseşte şi în limba albaneză, etimologia cuvîntului „mărire" ar depinde de o descendenţă tracică. În orice caz, cuvîntul a suferit o puternică înrîurire creştină şi din această cauză a devenit un admirabil vehicol al adorării divine în limba noastră.

De cîte ori se oficiază Sfînta Liturghie avem ocazia să întîlnim întreg cerul de sfinţi ai lui Dumnezeu. Căci Sfînta Liturghie este memoria vie a Bisericii, întrucît în ea s-a înscris şi se păstrează duhul de rugăciune şi de mărturisire adăugat în decursul veacurilor de atîtea generaţii de rugători şi mărturisitori. Înaintaşii noştri daco-romani înşişi au intrat în această tradiţie de rugăciune şi biruinţă, lăsîndu-ne cuvintele lor de adorare ca o vistierie nepreţuită. La Sfînta Liturghie ne aflăm împreună cu ei şi cîntăm împreună cu ei. Cuvîntul lor de preamărire este şi cuvîntul nostru, pentru că simţămintele lor sînt şi simţămintele noastre. Rostind cuvîntul „mărire", folosit la slujbele religioase de strămoşii noştri daco-romani, ca şi de urmaşii acestora, facem dovada că ei mai trăiesc încă în noi şi prin noi, deoarece şi noi trăim prin mărturisirea lor şi prin faptele lor.

Spre încheiere, ne dăm seama că adorarea lui Dumnezeu nu este o simplă stare sufletească individuală, încremenită în anume cuvinte de laudă, ci o realitate dinamică, din ordinea vieţii etnice, un elan duhovnicesc în continuă dezvoltare. Însuşi cuvîntul „mărire" este un elan ce creşte mereu şi cuprinde, laolaltă cu actul propriu-zis al preamăririi, un complex vital de trăiri religioase, de legături de familiaritate şi de dragoste între cei ce se roagă şi mărturisesc aceeaşi credinţă, din veac în veac, de amintiri şi de evocări a celor ce nu mai sînt. Căci acest complex se contopeşte, în cele din urmă, în marea nădejde a întîlnirii tuturor în cer, în larga comuniune a sfinţilor şi a îngerilor, revărsîndu-se în doxologia cea fără încetare din veşnicie. Folosirea cuvîntului „mărire" ne pregăteşte, aşadar, de ziua cea mare, împodobită de „mărirea şi cinstirea neamurilor" (Apoc. 21, 26), ce ne-a fost făgăduită de Mîntuitorul însuşi.

Gînduri despre post

În lumina învăţăturii Bisericii dreptmăritoare, a rînduielii şi practicii ei de veacuri, *postul* a rămas unul din mijloacele înnoirii duhovniceşti, definind, într-o împreună lucrare cu rugăciunea şi facerea de bine, chipul vieţuirii în lume a credinciosului adevărat. În înţeles esenţial, postul reprezintă o coordonată profundă a evlaviei creştine, adeverind rîvnirea fiinţială a omului spre cîştigarea asemănării cu Dumnezeu, rîvnire tradusă în faptă prin lepădarea de *omul cel vechi* şi de toate lucrările lui (Ef. 4, 25; Col. 3, 5) şi îmbrăcarea în *omul cel nou*, zidit după chipul lui Dumnezeu în dreptatea şi sfinţenia adevărului (Gal. 6, 15; Ef. 4, 24; Col. 3, 10).

Vreme de nevoinţă şi înfrînare, de curăţire trupească şi împrimăvărare spirituală de statornică luptă cu păcatul care macină unitatea şi buna înţelegere dintre noi, postul *îmbogăţeşte* înţelegerea rostului adevărat şi firesc pe care îl au toate lucrurile date spre folosul nostru, din iubire, *ca daruri*, de Dumnezeu „Părintele luminilor" (Iac. 1, 17).

Paginile Sf. Scripturi oferă neclintite temeiuri ale practicii postului. A postit Moise în Sinai la primirea Legii (Ieşire 34, 28); prin post şi rugăciune Ana a dobîndit pe Samuel (I Regi cap. 1); după un post aspru proorocul Ilie a văzut pe Domnul în Horeb (III Regi cap. 19); pe cei trei tineri şi pe Daniel, postul i-a arătat mai frumoşi decît cei hrăniţi cu multe desfătări (Daniel cap. 1); a postit Sf. Ioan Botezătorul şi ucenicii lui (Mt. 3, 4; 9, 14; Mc. 1, 6; Lc. 5, 33); a postit însuşi Mîntuitorul Hristos înainte de a începe propovăduirea Evangheliei împărăţiei (Mt. 4, 2; Mc. 1, 19; Lc. 4, 2); au postit Sf. Apostoli şi primii creştini (Mt. 9, 15; Lc. 5, 34; F. Ap. 9, 9; 13, 2—3; 14, 23).

Şi în tradiţia patristică postul s-a bucurat de o cinstire deosebită. Sf. Vasile cel Mare numeşte postul „creşterea caselor, mama sănătăţii, credincios tovarăş de călătorie, îndrumător celor tineri, podoabă celor bătrîni. El pune rînduială între toţi credincioşii, adoarme strigătul, alungă cearta şi vorbele deşarte". „Postul veştejeşte patima, iar rugăciunea curăţă mintea" — zice Sf. Maxim Mărturisitorul. Sf. Isaac Sirul numeşte *postul continuu* şi *rugăciunea neîncetată* „temelia tuturor bunătăţilor şi cale spre lumină şi viaţă".

Articulat în concretul dinamic al trăirii creştine, postul nu-i doar reţinere de la mîncare şi băutură — *deşi este şi asta.* Întotdeauna cînd postim să ţinem post integral. Şi bine facem. Cum? *Precum de bucate, aşa şi de toată patima;* post trupesc şi post duhovnicesc, împreunate amîndouă, pentru că, „tot cel ce se luptă se înfrînează de la toate" (I Cor. 9, 25). Acest post este reliefat, cu accent special în această vreme a Postului Mare, şi de cîntările Triodului. *„Postul adevărat* — zice şi o stihiră — *este înstrăinarea de răutăţi, înfrînarea limbii, lepădarea mîniei, depărtarea de pofte, de clevetire şi de minciună".* Aşa se cuvine să postim, *„nu cu pizmă şi cu prigonire, nu cu îngîmfare şi cu vicleşug, ci cu smerenie, ca şi Hristos".*

Să nu postim făţarnic, de ochii lumii, arătîndu-ne drepţi, curăţind numai partea dinafară, iar înlăuntru rămînem plini de lăcomie, necurăţie şi fărădelegi (Mt. 23, 25—28); să nu postim smolindu-ne feţele (Mt. 6, 16), nu îmbrăcîndu-ne în sac şi dormind în cenuşă (Isaia 58, 5), ci să postim cu faţă luminoasă, spălată prin pocăinţă, ungîndu-ne cu untdelemnul facerii de bine şi luminîndu-ne cu gînduri de pace şi cu iubirea de fraţi, fără să judecăm (R. 14, 3; Col. 2, 16), fără să clevetim, fără să ne mîncăm unul pe altul (Gal. 5, 15). Podoaba creştinului adevărat este „omul lăuntric, blînd şi liniştit, care este de mare preţ înaintea lui Dumnezeu" (I P. 3, 3—4). Aşa ne îndeamnă şi Sf. Vasile cel Mare: „atunci cînd posteşti nu-ţi ascunde faţa, ci arată-te ceea ce eşti. Nu lua înfăţişare tristă, căutînd să fii slăvit de oameni că pari înfrînat".

În cuvinte de o mare actualitate, rămase clasice, proorocul Isaia dezvăluie dimensiunea socială a postului adevărat şi bineplăcut Domnului: „Da, în zi de post, voi vă vedeţi de treburile voastre şi asupriţi pe toţi lucrătorii voştri. Voi postiţi ca să vă certaţi şi să vă sfădiţi şi să bateţi furioşi cu pumnul; nu postiţi cum se cuvine zilei aceleia... Nu ştiţi voi postul care îmi place? *Rupeţi lanţurile nedreptăţii, dezlegaţi legăturile jugului, daţi drumul celor asupriţi şi sfărîmaţi jugul lor. Împarte pîinea ta cu cel flămînd, adăposteşte în casă pe cel sărman, pe cel gol îmbracă-l şi nu te ascunde de cel de-un neam cu tine"* (Isaia 58,

(Continuare în pag. a 4-a)

Drd. *Eugen Moraru*

ŞTIRI — INFORMAŢII — ŞTIRI — INFORMAŢII — ŞTIRI — INFORMAŢII

SINOD MITROPOLITAN

Luni, 30 ianuarie 1984, p. m., la Centrul mitropolitan din Sibiu a avut loc o consfătuire a ierarhilor din Mitropolia Ardealului, la care au luat parte: Î. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului, Î. P. S. Arhiepiscop Teofil al Vadului, Feleacului şi Clujului, P. S. Episcop Emilian al Alba Iuliei, P. S. Episcop Vasile al Oradiei, P. S. Lucian Făgărăşanul, Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Sibiului şi P. S. Iustinian Maramureşanul, Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului şi Clujului.

Condusă de Î. P. S. Mitropolit Antonie, consfătuirea a avut pe ordinea de zi: Probleme legate de disciplina clerului; activitatea predicatorială; probleme de Patrimoniu cultural naţional; acordări de ranguri onorifice; diverse.

La fiecare punct de pe ordinea de zi au luat cuvîntul ierarhii participanţi, efectuîndu-se un fructuos schimb de opinii şi luîndu-se unele hotărîri privitoare la viaţa bisericească din eparhiile aparţinătoare Mitropoliei Ardealului.

SIBIU

● Marţi, 7 februarie 1984, Î. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului a susţinut în aula Institutului Teologic Universitar din Sibiu, prezenţi fiind studenţii teologi, corpul profesoral, permanenţa Consiliului arhiepiscopesc Sibiu şi alţi angajaţi de la Centrul mitropolitan Sibiu, preoţi etc., conferinţa intitulată: *„Vocaţie şi misiune în vremea noastră"*.

Bogat documentată şi cu însufleţire expusă, conferinţa s-a adresat actualilor şi viitorilor preoţi, aducîndu-le în atenţie căi şi compartimente „în care preotul este chemat să-şi desfăşoare influenţa binefăcătoare", punîndu-şi în valoare chemarea sacerdotală. S-a subliniat marea răspundere pentru cei ce îmbrăţişează şi cei ce se formează întru preoţie.

Valeriu Anania, **Rotonda plopilor aprinşi,**

EDITURA CARTEA ROMÂNEASCĂ, BUCUREŞTI, 1983, 262 p.

Cînd, în februarie 1980, Valeriu Anania (pe nume şi Prea Cuviosul Arhimandrit Bartolomeu V. Anania, director al Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, atunci) a scris, în revista „Luceafărul", minunata evocare *L-am cunoscut pe Tudor Arghezi — „Amintiri la statura ceasului de acum"*, dezvăluia posibilităţi certe de memorialist literar. Avea în urma sa o întinsă şi roditoare activitate de scriitor — un scriitor literar de talent şi multilateral: poet (cu volumele de poezii *Geneze, File de acatist, Istorii agrippine, Anamneze* — sub tipar), romancier (romanul *Străinii din Kipukua*), dramaturg (piesele de teatru *Mioriţa, Meşterul Manole, Du-te vreme, vino vreme, Steaua zimbrului, Greul pămîntului*, retipărite în două volume, sub titlul ultimei, cu specificarea „o pentalogie a mitului românesc", distinse cu premiul întîi, pentru dramaturgie, al Uniunii Scriitorilor din Republica Socialistă România, în decembrie 1983).

Cartea nouă, *Rotonda plopilor aprinşi*, adevereşte din plin şi pe scriitorul memorialist de excepţie. Dar şi în ea, să spunem de la început, predomină poetul, prezent în orice text al lui Valeriu Anania (chiar şi în cele sadea teologice), poetul, salutat elogios, ca pe o „efigie de aur", de competentul Tudor Arghezi, de la prima piesă, *Mioriţa*, subintitulată „poem dramatic" (toate piesele sale sînt în versuri).

În consecinţă, printr-o imagine poetică personală, autorul îşi motivează evocările sale literare şi titlul cărţii: „Mi s-a dat mai întîi bucuria de a avea prieteni literari mult mai în vîrstă decît mine şi apoi tristeţea de a fi rămas prea devreme singur. Singurătatea mea este aceea a luminişului străjuit de lugere înalte, opt şi mai multe de opt, cu frunze veşnic foşnitoare. Cînd jos la mine e noapte, vîrfurile ard împrejur şi freamătă, într-un amurg prelung, sub lună plină şi, uneori, în aurorele polare... Amintirea e rugul cel nemistuit al omului răzleţ" *(Cuvînt înainte)*.

În *Rotonda plopilor aprinşi*, pe lîngă evocarea despre Tudor Arghezi, Valeriu Anania a istorisit, tot în acest fel, amintiri şi împrejurări literare despre alţi scriitori pe care i-a cunoscut şi a avut relaţii cu ei: Gala Galaction, Anton Holban, Victor Papilian, Lucian Blaga, Ion Luca, Marin Preda, Vasile Voiculescu. La fiecare a adus date şi informaţii biografice-literare şi referiri umane-sufleteşti, inedite şi preţioase.

Mai mult a stăruit asupra lui Tudor Arghezi (un sfert de carte, p. 7—82), pe care l-a cunoscut mai intim, bucurîndu-se de simpatia şi bunăvoinţa marelui poet.

Pe Gala Galaction l-a înţeles, l-a cuprins şi-l prezintă într-o excelentă metaforă poetică: „Sufletul lui Gala Galaction era un roi de fluturi scînteietori, născuţi noaptea dintr-o flacără înaltă şi rotiţi apoi, pînă la mistuire şi regenerare, în jurul stîlpului de foc". Şi mai concret: „Galaction nu putea fi cunoscut, ci numai ghicit şi numai atît cît îţi îngăduia statura lui de faun creştinat, îmbrăcat călugăreşte în potcap cu streaşină, dulamă încătărămată şi rasă de şiac, de sub care clămpăneau, în mers, cizmele subţiri, ca două donicioare de păcură" (p. 83). Scrie şi despre prietenia, de o viaţă întreagă, dintre Galaction şi Arghezi, despre „Moş Gala" preotul şi profesorul de teologie, „vestit nu numai prin farmecul prelegerilor, ci şi prin bunătatea examinatorului" (a relatat şi detalii de divertisment anecdotic...).

Pe romancierul Anton Holban l-a avut profesor la Seminarul Central din Bucureşti şi, suplimentar în afara lecţiilor, l-a iniţiat în muzica simfonică.

Cu Victor Papilian — medic, profesor universitar, nuvelist, dramaturg, romancier, director la Teatrul Naţional şi Operă — s-a întîlnit şi s-au cunoscut la Sibiu şi Cluj, în anii 1944—1946, cînd V. Anania urmase Facultatea de Medicină.

Tot la Sibiu şi Cluj l-a văzut şi pe Lucian Blaga. A avut cu el cîteva convorbiri.

Ion Luca a fost teolog (doctor), preot şi autor al mai multor piese de teatru *(Năframa iubitei, Amon-Ra, Salba reginei, Icarii de pe Argeş, Javra pămîntului, Femeia, fiica bărbatului, Rachieriţa, Morişca, Alb şi negru* ş. a.). A avut cu el numeroase relaţii şi amintiri.

Pe Marin Preda l-a cunoscut la Editura Cartea Românească, unde scriitorul era director. Relatează amănuntul mai puţin cunoscut că pe autorul *Moromeţilor* l-a preocupat Sfîntul Apostol Pavel şi Epistolele pauline. I-a solicitat cărţi şi ajutor pentru a le înţelege (p. 230—231).

Deosebit de preţioase amintirile, informaţiile şi referirile despre medicul poet, autor de piese şi scriitor de proză, Vasile Voiculescu — îndeosebi cele din anii crepusculului, perioada *isihastică*. „...Trăia simplu, foarte simplu, în casa lui din care îşi păstrase o singură odaie, înghesuit între cărţi, multe şi foarte felurite... Nu era în stare să supere pe nimeni. Nu l-am auzit niciodată vorbindu-l pe cineva de rău, clevetind, insinuînd. Sufletul său avea o bunătate atotcuprinzătoare... Rar am întîlnit o inimă atît de castă" (p. 241—242).

În evocările sale, V. Anania s-a referit şi la Sibiu, la *Cercul literar* sibian şi la *Revista Cercului literar*. S-a referit la protopopul din Cluj Florea Mureşan, „bun, blajin şi harnic, foarte instruit şi cult", autor de cărţi şi prieten scriitorilor. S-a referit la preoteasa Eugenia Mureşan, scriitoare şi ea. În casa lor i-a cunoscut pe Blaga şi Ion Luca. Îi pomeneşte pe Nicolae Colan (în 1945—46 episcop al Clujului) şi pe scriitorul preot Ion Agârbiceanu.

Rotonda plopilor aprinşi a lui Valeriu Anania este o carte scrisă cu evident talent literar, instructivă şi utilă istoric-literar.

Pr. *Gh. Cunescu*

Gînduri despre post

(Continuare din pag. a 3-a)

3—7). Practicînd un astfel de post, viaţa omului credincios se umple de binecuvîntarea lui Dumnezeu: „atunci Domnul te va auzi, lumina ta va răsări ca zorile şi tămăduirea ta se va grăbi... şi vei fi ca o grădină adăpată, ca un izvor de apă vie care nu va seca niciodată" (Isaia 58, 8—11).

Cuvine-se deci să împlinim în această vreme *postul cel adevărat* şi, cu lacrimile pocăinţei, cu neîncetată rugăciune, cu adîncă smerenie, cu toată fapta cea bună, să ne curăţim simţirile ca să vedem pe Hristos care prin cruce, răbdînd patimă, cu moartea pe moarte a călcat şi a dat lumii viaţă şi înviere. În El şi prin El noi am primit puterea să fim „fii ai zilei şi ai luminii" (Ef. 5, 8; I Tes. 5, 8). Să lepădăm lucrurile întunericului şi să ne îmbrăcăm cu lumina alesei vieţuiri, umblînd cuviincios, aşa cum îi stă bine creştinului adevărat, nu în ospeţe şi în beţii, nu în fapte de ruşine şi în desfrînări, nu în ceartă şi în pizmă (R. 13, 12—13), ci lucrînd virtutea, alipindu-ne de bine cu dragoste nefăţarnică (R. 12, 9), urmînd cele ale păcii şi ale zidirii unuia de către altul (R. 14, 19; Ef. 4, 29).

Semnalăm... Semnalăm...

● *Ioana Postelnicu, autoarea, printre multe altele, a celor două cărţi ale literaturii noastre actuale:* Plecarea Vlaşinilor şi Întoarcerea Vlaşinilor *se confesează într-un interviu acordat lui Boris Buzilă: „Eroii cărţilor noastre trebuie să prefigureze tipul uman spre care năzuim" (România Liberă din 6 februarie 1984, p. 2).*

● *Ion Lăncrănjan a mai scris o carte: VOCAŢIA CONSTRUCTIVĂ (Cartea Românească, Bucureşti, 1983, 286 p.). Semnalăm mai ales capitolul intitulat „Răstălmăcire după răstălmăcire", unde răspunde unor cititori incorecţi ai cărţii sale,* Cuvînt despre Transilvania. *Se înţelege de la sine că cititorii în cauză nu sînt nici din Transilvania, nici din România. Replica lui Lancrănjan e magistrală.*

● *Preotul Ionel I. Bîsceanu din Deduleşti—Buzău a publicat la editura „Litera", Bucureşti, 1983, 86 p.) o prea frumoasă carte care ne aminteşte de Alecu Russo şi de Ion Creangă, intitulată LEGENDE ŞI POVEŞTI DEDULEŞTENE. Puţini autori mai scot astăzi de sub negura uitării asemenea întîmplări adevărate, cît colorate prin repovestire — din lumea satelor noastre. E bine cînd se mai găsesc asemenea oameni de inimă şi de condei, ca Ionel I. Bîsceanu, care salvează de la moarte sigură locuri, fapte din trecut şi existenţe pitoreşti caracteristice satului românesc, despre care tot mai mult zicem: „De odinioară!"*

● *Părintele Dr. Daniel Gelsi, profesor la* Anselmianum *în Roma ,publică în „Communautés et Liturgies" (nr. 2, 1983, p. 105—113) un interesant studiu intitulat* „Direction spirituelle et célébration liturgique dans L'Office des Confessants". *Se ocupă mai ales de practica spovedaniei în ortodoxie şi, ca unul care cunoaşte bine ţara noastră şi rosteşte românеşte, face multe referiri la obiceiurile şi tradiţiile din Biserica Ortodoxă Română (ex. p. 108) şi în special din Transilvania (ex. p. III). Ne bucură.*

● *Foarte competente „OPINII ASUPRA DOCUMENTULUI «BOTEZ, EUHARISTIE, SLUJIRE»" publică Anca Manolache în rev. „Mitropolia Banatului" (nr. 5—6, 1983, p. 294—317). Este adevărat că în englezeşte termenul e MINISTRY şi în franţuzeşte MINISTERE, şi că traducerea exactă e „slujire", dar e mai exactă traducerea cu „Preoţie", întrucît e vorba de una din cele 7 taine, nu de slujirea în general.*

● *Corneliu Vadim Tudor scriind despre ÎNVĂŢĂMÎNTUL LA ROMÂNI face referiri bine selecţionate la Niceta de Remesiana, la Şcoala de la Cenad, la cea din Şcheii Braşovului, la Varlaam, Dosoftei, Veniamin Costachi, Amfilochie Hotiniul, Gavriil Bănulescu Bodoni ş. a. Un studiu bine informat (Săptămîna, 6, 1984).*

● *HONESTE VIVERE, încă o povestire de Mihai Vlasie care îşi face loc în literatură, încet dar bine (Săptămîna, 6, 1984, p. 10).*

● *Ultimul serial din* TRIUNGHIUL BERMUDELOR *a apărut în revista* Tomis *(nr. 1, 1984, p. 16). Relatează întîmplări mai mult decît ciudate, în care sînt implicaţi extratereştri ajunşi la performanţe tehnice neverosimile. Şi nu se pune nici măcar un semnul mirării! De îndoieli nici vorbă.*

● *Se recomandă de la sine un studiu semnat de Paul Grigoriu în „Revista muzeelor şi monumentelor" (6/1983, p. 61—70), cu titlul: MANUALELE DE ISTORIE DIN SECOLUL AL XIX-LEA — VERIDICE MĂRTURII ALE LUPTEI ROMÂNILOR PENTRU LIBERTATE ŞI UNITATE NAŢIONALĂ. La loc de frunte se situează transilvănenii Aaron Florian şi August Treboniu Laurian, urmat de V. Goldiş şi de alţii.*

● *Părintele Dumitru Popescu, director de studii la Conferinţa Bisericilor Europene, Geneva, a organizat la Goslar, în R.F.G., un colocviu cu tema „Puterea reconciliatoare a Sfintei Treimi în viaţa Bisericii şi în lume". Printre participanţi au fost şi nume ilustre ca Jürgen Moltmann. Rezultalele colocviuului au apărut într-o carte intitulată LA PUISSANCE RECONCILIATRICE DE LA TRINITÉ, Geneva, 1983, 129 p. Părintele Dumitru Popescu îşi demonstrează calităţile de bun organizator şi la nivel european după ce le-a exersat ca director de seminar şi rector al Institutului Teologic din Bucureşti.*

● *La Editura Institutului Biblic şi de Misiune a Bisericii Ortodoxe Române, a apărut STUDIUL NOULUI TESTAMENT, ed. III-a, pentru Institutele Teologice (Bucureşti, 1984, 326 p.). Este reeditarea vechiului manual alcătuit de Diac. Nicolae I. Nicolaescu, Pr. Grigorie Marcu, Pr. Sofron Vlad şi Pr. Liviu G. Munteanu. A apărut în condiţii grafice excelente şi tot atît de excelent va fi şi serviciul pe care îl va face studenţilor teologi.*

● *În colecţia „Părinţi şi scriitori bisericeşti", a apărut AMBIGUA, de Sfîntul Maxim Mărturisitorul, în traducerea, cu introducerea şi notele Părintelui Prof. Dumitru Stăniloae (Editura Institutului Biblic, Bucureşti, 1983, 372 p.). O operă în acelaşi timp de erudiţie şi de folos sufletesc.*

ANTONIE P.

● *În Editura Minerva a apărut cartea lui Petru Caraman, „Colindatul la români, slavi şi la alte popoare" — Studiu de folclor comparat, 635 de pagini. Este vorba în fapt de teza de doctorat în etnografie a profesorului ieşan P. Caraman (1898—1980), tipărită pentru prima dată, în urmă cu 50 de ani, în limba poloneză, la Cracovia. Aşa cum se prezintă azi, cartea este sensibil lărgită faţă de versiunea poloneză.*

Din introducerea semnată de Ovidiu Bîrlea aflăm că P. Caraman a alcătuit pe această temă o a doua carte, cu mult mai extinsă (900 p.), dar care a rămas deocamdată în manuscris. Ea se intitulează „Descolindatul" şi prezintă tocmai reversul colindatului, adică atitudinea colindătorilor faţă de gazdele hapsîne care refuzau să-i primească.

Pe bună dreptate, cartea pe care o semnalăm este apreciată ca „cea mai de seamă contribuţie românească la bibliografia folclorică a deceniului 1930—1940".

● *„99 personalităţi ale lumii antice" — astfel se intitulează interesanta carte apărută recent în editura Albatros, sub semnătura Iohannei şi a lui Nicolae Şarambei.*

Între cele aproape 100 de personalităţi ale antichităţii întîlnim şi numele lui Saul, David, Solomon, Simon Macabeul şi Irod cel Mare. Sînt bineconturate, de asemenea, personalităţi ca ale lui Burebista şi Decebal.

Lectura cărţii este deosebit de instructivă mai ales pentru cititorul tînăr, care are prilejul de a cunoaşte nu numai datele biografice ale unei anumite personalităţi dar şi contextul istoric în care a trăit acea personalitate.

D. A.

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

COMITETUL DE REDACŢIE: Dr. *Antonie Plămădeală*, Mitropolitul Ardealului — preşedinte; *Lucian Făgărăşanul*, Episcop-vicar — vicepreşedinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Prof. Dr. *Aurel Jivi* — redactor adjunct; Arhid. *Gheorghe Papuc*, Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu* — membri; tehnoredactor: Diac. *Ezechil Oancea*; corector: Pr. *Vartolomeu Constantinescu*.

Cititorii din străinătate se pot abona, adresîndu-se la ILEXIM Departamentul Export — Import Presă P.O. Box 136 - 137 — telex: 11226, Bucureşti, str. 13 Decembrie nr. 3.

ABONAMENTUL pe un an: 100 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2 Taxa poştală plătită în numerar Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu | 44.206 |

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Anul 131 — 15 martie 1984 — Nr. 11—12/1984

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

La împlinirea unui deceniu de la alegerea primului preşedinte al ţării

La 28 martie 1984 se împlinesc zece ani de cînd ţara şi-a desemnat pe întîiul său preşedinte, în persoana eminentului bărbat de stat — Nicolae Ceauşescu.

O privire retrospectivă asupra acestui deceniu prilejuieşte constatarea unor deosebit de însemnate realizări pe care poporul nostru le-a înscris pe toate tărîmurile de activitate, sub înţeleapta conducere a Preşedintelui Nicolae Ceauşescu.

Chipul României socialiste de azi este acela al unui stat industrial-agrar cu o economie în continuă dezvoltare, producţia industrială a ţării ajungînd să fie în prezent de peste 50 de ori mai mare iar cea agricolă cu circa 3,5 ori mai mare decît în anul 1938.

S-a urmărit cu consecvenţă, în toţi aceşti ani, repartizarea armonioasă a forţelor de producţie pe întreg teritoriul patriei noastre, ceea ce a dus la înlăturarea rămînerii în urmă a unor zone şi asigurarea prosperităţii lor economico-sociale în pas cu ansamblul ţării.

S-a pus, de asemenea, un accent deosebit pe dezvoltarea învăţămîntului, înflorirea ştiinţei şi culturii, ţelul suprem al politicii statului fiind desăvîrşirea personalităţii umane şi asigurarea pentru fiecare membru al societăţii a unor condiţii de viaţă şi de muncă din ce în ce mai bune, în contextul fericirii întregului popor.

Deceniul ce s-a scurs, de cînd la conducerea destinelor ţării se află Preşedintele Nicolae Ceauşescu, se caracterizează printr-o continuă lărgire şi perfecţionare a democraţiei socialiste, expresia elocventă a acestui fapt fiind constituirea Frontului Democraţiei şi Unităţii Socialiste,cadru menit să angreneze în conducerea vieţii publice întreaga populaţie activă a României.

Deplina libertate şi egalitate în drepturi a tuturor cetăţenilor ţării, stipulată cu claritate în Constituţie, şi-a găsit o pilduitoare concretizare în rezolvarea în chip democratic a problemei naţionale. Naţionalităţile conlocuitoare, care s-au aşezat pe parcursul timpului pe teritoriul patriei noastre, conviefuind în armonie cu poporul român, au garantate, fără nici o îngrădire, toate drepturile şi libertăţile fundamentale: dreptul la muncă şi la a beneficia de roadele muncii depuse, dreptul la odihnă, accesul la învăţămînt şi cultură, cu folosirea limbii materne în şcoli şi instituţii de cultură, participarea nemijlocită la conducerea întregii vieţi social-politice.

Pe plan extern, România deceniului 1974—1984 s-a impus ca o ţară care a aşezat cu fermitate la baza relaţiilor sale internaţionale principiile deplinei egalităţi în drepturi, neamestecului în treburile interne şi avantajului reciproc, respectării independenţei şi suveranităţii naţionale, nerecurgerii la forţă şi la ameninţarea cu forţă.

Politica externă a statului nostru este o politică dinamică, preşedintele ţării aducîndu-şi un aport nepreţuit la extinderea şi consolidarea relaţiilor internaţionale ale României. Este suficient să amintim că Domnia Sa a efectuat, pînă în prezent, peste 190 de vizite oficiale în ţări din Europa, Africa, Asia, America Latină şi America de Nord şi a primit, de asemenea, în România vizita unor şefi de stat şi de guvern din alte ţării. Cu astfel de ocazii, au fost încheiate 21 de tratate de prietenie, colaborare şi asistenţă mutuală, peste 100 de declaraţii solemne şi declaraţii comune şi au fost semnate şi adoptate peste 250 de comunicate comune.

Promovînd o politică externă în consens cu năzuinţa întregii omeniri, România a militat întotdeauna pentru transpunerea în viaţă a acestor trei mari deziderate ale contemporaneităţii:

1. Instaurarea unei noi ordini economice internaţionale.

2. Garantarea dreptului popoarelor la dezvoltare liberă şi independentă.

3. Înlăturarea primejdiei nucleare din Europa şi din întreaga lume şi instaurarea unui climat de pace, securitate şi colaborare pe planeta noastră.

Sprijinind îndeaproape înfăptuirea acestor deziderate, România nu s-a limitat la simple declaraţii teoretice ci a întreprins acţiuni ferme în cadrul diferitelor foruri şi organisme internaţionale şi în general în cadrul relaţiilor bilaterale şi multilaterale cu celelalte ţări şi popoare.

Din iniţiativa României a fost constituit Comitetul plenar al O.N.U. pentru noua ordine economică internaţională.

România se numără printre autorii „Declaraţiei cu privire la acordarea independenţei ţărilor şi popoarelor coloniale", adoptată de Organizaţia Naţiunilor Unite, precum şi printre ţările iniţiatoare sau coautoare ale rezoluţiilor O.N.U. referitoare la decolonizare, la lichidarea discriminării rasiale şi a apartheidului.

Preşedintele ţării noastre şi-a adus o contribuţie remarcabilă la definirea conceptului de securitate europeană, la pregătirea şi desfăşurarea Conferinţei general-europene de la Helsinki.

Participantă activă la reuniunea de la Madrid, ţara noastră a susţinut ideea unei conferinţe pentru măsuri de încredere şi securitate şi pentru dezarmare în Europa. Ea a propus, de asemenea, reducerea cheltuielilor militare cu 10—15 la sută, fondurile astfel eliberate urmînd a fi folosite pentru sprijinirea eforturilor ţărilor în curs de dezvoltare.

În faţa situaţiei deosebit de grave care s-a creat prin accelerarea cursei înarmărilor şi mai ales prin întreruperea tratativelor de la Geneva, dintre U.R.S.S. şi S.U.A., care a avut drept consecinţă trecerea la noi măsuri de sporire a numărului rachetelor nucleare în Europa, România a prezentat un ansamblu de propuneri concrete, insistînd cu stăruinţă asupra necesităţii opririi punerii în practică a măsurilor adoptate sau anunţate de cele două mari puteri, în problema rachetelor în Europa. Ea a cerut sistarea amplasării de noi rachete cu rază medie de acţiune şi totodată retragerea şi distrugerea celor existente.

Convinsă de însemnătatea creării de zone denuclearizate în diferite regiuni ale lumii, România acţionează cu perseverenţă pentru transformarea Peninsulei Balcanice într-o zonă a păcii, prieteniei, bunei vecinătăţi, fără arme nucleare.

Toate realizările pe plan material şi spiritual ale României, din acest ultim deceniu, ca şi politica sa externă, pe care o promovează cu hotărîre şi demnitate, sînt legate nemijlocit de gîndirea şi activitatea Preşedintelui Nicolae Ceauşescu. Angajat cu toată fiinţa în slujirea măreţelor ideaIuri ale poporului, Domnia Sa nu precupeţeşte nici un efort pentru a răspunde cu înaltă conştiinţă încrederii cu care l-a învestit ţara.

Biserica Ortodoxă Română întîmpină cu deosebită satisfacţie succesele pe care poporul nostru le-a înregistrat, în aceşti ani, sub conducerea preşedintelui României. Înţelegînd clar locul şi rostul pe care-l are în viaţa credincioşilor, ea a sprijinit fără rezerve acţiunile pe care statul nostru le-a întreprins pentru continua prosperitate a ţării, pentru ridicarea ei pe noi trepte de progres şi civilizaţie. S-a alăturat, de asemenea, iniţiativelor şi măsurilor adoptate de conducătorul României pentru înlăturarea pericolului unui război nuclear şi pentru aşezarea lumii pe temeliile solide ale dreptăţii şi păcii.

Beneficiind de condiţii de deplină libertate, ea şi-a putut desfăşura nestingherit lucrarea sa pastoral-misionară. Pentru nevoile credincioşilor ei, Biserica noastră a editat de două ori Biblia întreagă (Ediţiile din 1975 şi 1982); a difuzat apoi o ediţie a Noului Testament şi o ediţie a Micii Biblii. A tipărit, de asemenea, cărţi de cult, cărţi de rugăciune, calendare, îndrumătoare pastorale, iar din Seria Sfinţilor Părinţi şi a scriitorilor bisericeşti a dat la lumină pînă în prezent 10 volume.

Sub raport administrativ-gospodăresc, s-au înregistrat însemnate lucrări de pictură, reparaţii şi înfrumuseţare la numeroase biserici de pe întreg cuprinsul Patriarhiei Române.

În strînsă conlucrare cu celelalte culte, Biserica Ortodoxă Română a putut desfăşura şi o susţinută activitate ecumenică, atît pe plan intern cît şi pe plan extern. Ecumenismul practic local a cunoscut o largă desfăşurare la toate nivelurile. S-a ajuns la a 41-a Conferinţă teologică interconfesională, care s-a ţinut în ţara noastră. În cadrul organizaţiilor religioase internaţionale, Biserica noastră şi-a adus aportul la soluţionarea problemelor de interes general bisericesc, sprijinind în acelaşi timp cauza păcii, a înfrăţirii şi colaborării.

La popasul aniversar al ţării, ierarhii, clerul şi credincioşii Bisericii noastre, în unitate de gînd şi simţire cu poporul, aduc un respectuos omagiu întîiului Preşedinte al României.

Redacţia

ORTODOXIE ŞI ECUMENISM (I)

Ortodoxia (din limba greacă: ORTHOS=drept, DOXA=învăţătură) e de o vîrstă cu creştinismul, veche de aproape două mii de ani. Într-un fel, cel dintîi ortodox a fost însuşi Iisus Hristos, Cel care ne-a descoperit *adevărata învăţătură* despre Dumnezeu, despre lume şi despre mîntuire. Au urmat apoi primii Săi ucenici, apostolii, şi apoi Biserica, primele comunităţi care s-au constituit ca urmare a predicii apostolilor, inclusiv ca urmare a călătoriilor Sfîntului Pavel care, după tradiţie, ar fi ajuns pînă în Spania. Alţi apostoli au predicat în Africa (Sfîntul Marcu), în India (Sfîntul Toma), în părţile noastre (Sfîntul Andrei) şi în alte părţi. În vestul Europei, anume la Roma, tot după tradiţie, ar fi propovăduit Sfîntul Petru. *Toate aceste comunităţi primare au fost ortodoxe.*

Ortodoxia s-a confruntat, în primele trei secole ale erei noastre, cu religiile vremii şi cu împăraţii romani şi a ieşit învingătoare. Forţa ei a fost în valoarea învăţăturii, decurgînd din caracterul ei absolut, descoperit de Dumnezeu prin Fiul Său Iisus Hristos. Acesta s-a întrupat anume în vederea întemeierii Bisericii şi a reorientării vieţii oamenilor în consens cu voinţa divină. Ortodoxia, intrată de la început în luptă cu autoritatea religioasă şi cu cea laică păgînă a tuturor spaţiilor peste care s-a întins, s-a impus prin forţa mărturisirii, prin felul cum a primit loviturile, nu prin felul cum a lovit, căci ea n-a lovit deloc. Armele ei au fost morale şi intelectuale. A convins. Prin felul cum a primit loviturile, cu seninătate, cu convingerea că nimic n-o poate nici opri să se exprime, nici împiedica să se răspîndească, a echivalat şi a întrecut şi forţa tradiţiilor celorlalte religii, şi autoritatea împăraţilor.

Forţa interioară a Ortodoxiei a fost credinţa că Iisus a fost Dumnezeu şi că a înviat şi că, prin urmare, El şi învăţătura Lui nu pot decît să învingă. Trimişi la moarte, cu procese în regulă — a se vedea Actele martirice — mărturisitorii o acceptau fără ezitare, fiindcă vedeau cu ochii credinţei braţele deschise ale lui Iisus aşteptîndu-i. Multora li se cerea o negare formală, ca să-şi scape viaţa. Nu acceptau. Ar fi echivalat cu o trădare. *Aşa s-a răspîndit Ortodoxia în epoca primară.*

Ortodoxia s-a întîlnit apoi cu filozofia elină, în momentul în care a atras atenţia intelectualilor.

(Continuare în pag. a 2-a)

Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ
Mitropolitul Ardealului

Familia şi menirea ei în viziunea creştină

Omul a fost destinat de la creaţie pentru viaţa de comuniune. Acest adevăr îl găsim consemnat încă în primele pagini ale Sfintei Scripturi, unde citim: „Şi a zis Dumnezeu: Nu e bine să fie omul singur; să-i facem ajutor potrivit pentru el" (Gen. 2, 18).

Prima formă de viaţă comunitară instituită de către Dumnezeu pentru om a fost familia. Astfel găsim scris în Gen. 2, 24: „De aceea va lăsa omul pe tatăl său şi pe mama sa şi se va lipi de femeia sa şi vor fi amîndoi un trup."

Familia corespunde întru totul constituţiei psiho-corporale a omului. Insul nefiind în sine desăvîrşit, înseamnă că natura umană este completă numai în cele două sexe. Din punct de vedere trupesc, omul găseşte în familie împlinirea statornică a sentimentului puternic al procreaţiei, evitînd să ajungă pradă manifestărilor haotice ale acestui sentiment. Din punct de vedere spiritual, el îşi poate făuri mai uşor, pe această cale, desăvîrşirea, scăpînd de tirania egoismului şi devenind capabil de dăruire şi jertfelnicie pentru semeni (Prot. Dr. Vasile Coman, Familia în lumina Sf. Scripturi, în „Mitropolia Banatului", nr. 1—3/1967, p. 16).

Ca aşezămînt dumnezeiesc, familia are două însuşiri sau caractere eseţiale: unitatea sau monogamia şi indisolubilitatea.

Unitatea căsătoriei rezultă din originea comună a celor doi soţi, precum reiese din datele revelaţiei: „Atunci a adus Domnul Dumnezeu somn adînc asupra lui Adam; şi dacă a adormit, a luat una din coastele lui şi a plinit locul ei cu carne. Iar coasta luată din Adam a făcut-o Domnul Dumnezeu femeie şi a adus-o la Adam. Şi a zis Adam: „Iată, aceasta este os din oasele mele şi carne din carnea mea; ea se va numi femeie (işa, în lb. ebraică".) pentru că este luată din bărbatul său (iş)" (Gen. 2, 21—24).

Indisolubilitatea căsătoriei are acelaşi temei: voinţa lui Dumne-

(Continuare în pag. a 2-a)

Pr. prof. *D. Abrudan*

Pace de granit şi soare

Dragostea de PACE-i floare,
Şi străbate veşnicia
Cu eternul nostru soare,
Ce se cheamă ROMÂNIA;

Am adus-o din adîncuri
De trecut şi viitor,
Cu splendorile din crînguri,
Şi cu-al vieţii aprig dor;

PACEA pentru om înseamnă:
Că e OM, şi nu e fiară;
Bunul simţ — care-l îndeamnă
Să trăiască-n loc să moară;

Dragostea de toate cele
Ce le-a făurit prin vremi;
Zborul avîntat spre stele;
Viitorul ce ţi-l chemi;

Dreptul la înfiorare,
Cînd priveşti, asculţi, ori cînţi;
Ochii fiilor, în care
Pe părinţi îi vezi răsfrînţi;

Simfonia de culori
Din cîmpii şi curcubeu,
Fermecîndu-ne din zori
Pînă în amurg, mereu;

Glasuri de privighetoare
Încîntînd simţiri de om;
Fructul revărsat din floare,
Iar din fruct crescînd un pom;

PACEA-i drum de libertate
Spre mai mult şi spre mai bine
PACEA-i munte de dreptate
Între un alt om, şi tine;

PACEA e înţelepciunea
Tuturor şi-a fiecărui;
PACEA zilnică-i minunea
Ce-o înfăptuieşti şi-o dărui;

PACEA-i sfînta temelie
Pentru milenarul v i s:
Omul — OM de OMENIE,
Iară lumea — PARADIS.

PACE de granit şi soare,
Veşnic pe pămînt vom face,
Căci doar astfel VIAŢA-i FLOARE,
PÎINE, FERICIRE, PACE.

Toma Istrati

Sfînta Spovedanie

„Iată, stau la uşă şi bat; de va auzi cineva glasul Meu şi va deschide uşa, voi intra la el şi voi cina cu el şi el cu Mine" (Apocalipsa 3, 20).

Cel care stă la uşă şi bate, ca să i să deschidă, este Hristos Domnul; este Fiul lui Dumnezeu, Mîntuitorul nostru Iisus Hristos. Este destul de uşor să înţelegem, că El ne învaţă să deschidem uşa sufletului nostru, să-i facem loc în conştiinţa noastră creştinească, să-i oferim sălaş în fiinţa noastră. Dar, ca oricare altă invitare, şi cea pe care ne-o face Hristos poate fi sau nu urmată. El însuşi condiţionează urmarea ei, zicînd: *„De va auzi cineva glasul Meu şi va deschide uşa, voi intra la el"* (Apoc. 3, 20). El va intra deci numai acolo unde este aşteptat, auzit şi dorit.

Într-o icoană veche este intuită sugestiv situaţia despre care facem amintire. Se arată anume că uşa, în faţa căreia stă Hristos, are deschizător numai dinăuntrul ei. Ceea ce înseamnă că deschiderea ei atîrnă de voia celui ce se află în dosul uşii; atîrnă adică de noi, dacă voim sau nu să deschidem uşa sufletului nostru pentru primirea în el a lui Iisus Hristos. El, Hristos, „stă la uşă şi bate". Dar nu face

(Continuare în pag. a 3-a)

Pr. prof. *D. Călugăr*

Familia şi menirea ei în viziunea creştină

(Continuare din pag. 1)

zeu. Legătura dintre cei doi soţi este pe viaţă. Sensul textului biblic este foarte clar în această privinţă: „Ceea ce a împreunat Dumnezeu, omul să nu despartă" (Mt. 19, 6). Apoi: „Iar celor căsătoriţi le poruncesc, nu eu, ci Domnul: femeia să nu se despartă de bărbat ... Tot aşa bărbatul să nu-şi lase femeia" (I Cor. 7, 10—11).

În urma căderii omului în păcat, unitatea şi indisolubilitatea căsătoriei s-au degradat. Au apărut poligamia, poliandria şi divorţurile. Biserica a socotit întotdeauna aceste situaţii ca fiind cu totul nefireşti, contrare voinţei lui Dumnezeu şi mult păgubitoare pentru om. Prin venirea Sa, Hristos a înălţat căsătoria la demnitatea ei originară. Într-o discuţie cu fariseii, Domnul consfinţeşte unitatea şi indisolubilitatea căsătoriei zicînd: „N-aţi citit că Cel ce i-a făcut, de la început i-a făcut bărbat şi femeie? Şi a zis: Pentru aceea va lăsa omul pe tatăl său şi pe mama sa şi se va lipi de femeia sa şi vor fi amîndoi un trup. Aşa încît nu mai sînt doi ci un trup" (Mt. 19, 3—7). Prin participarea la nunta din Cana Galileii, Mîntuitorul a ridicat căsătoria la vrednicia unui lucru sfînt, a unei Taine, în care peste hotărîrea oamenilor de a duce viaţa împreună se revarsă harul divin, care face unitatea lor trainică şi iubirea nemuritoare (Vezi Prot. Dr. Vasile Coman, op. cit., p. 17).

Scopul principal al căsătoriei este desăvîrşirea fiinţei omeneşti şi împlinirea destinului ei prin ajutorarea dintre soţi. Acest scop rezultă din binecuvîntarea pe care Dumnezeu o pronunţă asupra primilor oameni, la aşezarea lor în paradis (Gen. 1, 28). Devotîndu-se unul altuia în dragoste, soţii se împlinesc reciproc, se zidesc şi se înfrumuseţează sufleteşte. Ei îşi transmit unul altuia calităţile şi darurile, înnobilîndu-se şi lucrînd laolaltă pentru îndeplinirea menirii morale a fiecăruia. În faţa greutăţilor vieţii reuşita lor este mai sigură. De aceea, Ecclesiastul scrie: „Mai fericit sînt doi laolaltă decît unul, fiindcă au răsplată bună pentru munca lor: Căci dacă unul cade, îl scoală tovarăşul lui. Dar vai de cel singur care cade şi nu este al doilea ca să-l ridice ..." Sfoara pusă în trei nu se rupe degrabă" (cap. 4, 9—12).

Dar căsătoria ţinteşte şi spre al doilea scop tot atît de important: procrearea într-un chip demn de om, adică naştere de prunci, creşterea şi educarea lor. Cuvintele: „Creşteţi şi vă înmulţiţi şi stăpîniţi pămîntul" (Gen. 1, 28) au fost rostite de către Dumnezeu la început şi au rămas ca indicative veşnice pentru rostul şi menirea familiei (Prot. Dr. Vasile Coman, op. cit., p. 19). Ca instituţie divină, familia participă la acţiunea creatoare a lui Dumnezeu, „continuînd şi ocrotind viaţa, înmulţind binele şi virtutea (Teoctist, Episcop al Aradului, „Cu mărire şi cu cinste ...", în „Mitropolia Banatului", nr. 1—3/1967, p. 4). Prin copii ea îşi trăieşte existenţa şi se perpetuează în istorie, aducîndu-şi aportul la mersul înainte al omenirii. Biserica creştină preţuieşte mult copiii. Ea îi consideră ca un dar divin şi o binefacere a providenţei. Avem aici ecoul învăţăturii biblice a Vechiului şi Noului Testament, după care copiii sînt priviţi ca o binecuvîntare cerească: „Iată fiii sînt moştenirea Domnului, răsplata rodului pîntecelui. Precum sînt săgeţile în mîna celui viteaz, aşa sînt copiii părinţilor tineri. Fericit este omul care-şi va umple casa de copii" (Ps. 105, 3—5). Copiii dau căminului conjugal strălucire şi frumuseţe. Ei consolidează legătura dintre soţi şi le asigură tăria de a învinge obstacolele inerente vieţii.

Pentru ca viaţa familiei să se întărească şi să se desăvîrşească continuu, se impune ca membrii familiei să consimtă a împlini din conştiinţă anumite îndatoriri reciproce. Pe primul plan se situează îndatorirea de a se dărui unii altora cu iubire. Iubirea este legea fundamentală a vieţii. Copiii sînt întruparea iubirii.

Pe lîngă virtutea iubirii, buna desfăşurare a vieţii conjugale presupune o serie de alte îndatoriri, din ansamblul cărora se desprind datoriile reciproce ale soţilor, datoriile părinţilor faţă de copii şi datoriile copiilor faţă de părinţi.

Ca datorii reciproce ale soţilor sînt socotite îndeobşte: respectul unuia faţă de altul, păstrarea fidelităţii conjugale, într-ajutorarea şi convieţuirea în pace, armonie şi bunăînţelegere.

Conţinutul datoriilor părinţilor faţă de copii îl formează întreaga operă de creştere şi formare a lor, pentru ca să devină oameni adevăraţi şi membrii de valoare ai societăţii.

Ca omagiu pentru solicitudinea constantă a părinţilor, ca şi pentru toate sacrificiile pe care ei consimt să le facă cu scopul de a da o creştere bună şi o educaţie sănătoasă copiilor, aceştia sînt datori a-i înconjura întotdeauna cu iubire şi recunoştinţă (Prov. 13. 1; 23, 22). Pietatea filială este formulată în decalog ca prima poruncă după îndatoririle omului faţă de Dumnezeu: „Să cinsteşti pe tatăl tău şi pe mama ta ca să-ţi fie bine şi să trăieşti mulţi ani pe pămîntul, pe care Domnul Dumnezeul tău ţi-l va da ţie" (Deut. 5, 16).

Iubirea şi respectul faţă de părinţi se concretizează în primul rînd în ascultarea şi supunerea faţă de ei ca faţă de unii ce succed în demnitate pe Însuşi Dumnezeu. De aceea se recomandă: „Copiilor, ascultaţi pe părinţii voştri întru toate, că aceasta este bineplăcut în faţa Domnului" (Col. 3, 20).

Aceasta rămîne o îndatorire a copiilor şi după ce ei au crescut, căci „Domnul a înălţat pentru totdeauna pe tatăl peste fii şi a întărit judecata mamei peste copii" (Sirah 3, 2). Cinstirea şi supunerea faţă de părinţi trebuie să fie efectivă, adică dovedită cu fapta şi cu cuvîntul: „Cu fapta şi cu cuvîntul cinsteşti pe tatăl tău şi pe mama ta, ca să-ţi vină binecuvîntare de la ei" (Sir. 3, 8).

Într-un astfel de cadru al iubirii şi responsabilităţii faţă de Dumnezeu şi faţă de oameni se amplasează concepţia creştină despre familie şi menirea ei, de a fi binecuvîntată cu copii.

Piine pentru suflet

Icoana Buneivestiri

Privind iconostasul unei biserici ortodoxe vom vedea pe linia mediană a lui, de jos în sus, următoarele icoane. Întîi pe uşile împărăteşti, se află icoana Buneivestiri, deasupra ei icoana cu Cina cea de taină, în al treilea rînd icoana Sfintei Treimi şi în ultimul rînd, Sfînta Cruce, avînd de o parte icoana Maicii Domnului şi de cealaltă parte icoana Sfîntului Ioan Botezătorul. O adevărată coloană pe care sînt înşirate treptele mîntuirii şi unirii cu Dumnezeu.

De o parte şi de alta a acestei coloane sînt aşezate icoane care înfăţişează momentele mai însemnate din viaţa Mîntuitorului, apoi apostolii, prorocii, formînd o cunună reprezentînd în culori istoria mîntuirii neamului omenesc, sau tot ceea ce a făcut Dumnezeu pentru împlinirea destinului veşnic al omului. Privind aceste icoane înţelegem cît de mult a iubit Dumnezeu lumea. În ele se descoperă întreagă revelaţia supranaturală, o imagine a mesajului de mîntuire aşa cum s-a desfăşurat el de-a lungul veacurilor.

În centrul acestor icoane se află icoana Buneivestiri, ca primă vestitoare a acestui mesaj, apoi Cina cea de taină, ca împlinire a comuniunii omului cu Dumnezeu prin Taina Euharistiei, de la care urmează cunoaşterea şi comuniunea cu Sfînta Treime, şi, deasupra Sfînta Cruce, altarul pe care s-a jertfit Hristos pentru împăcarea omului cu Dumnezeu.

Din Sfînta Scriptură ştim că Dumnezeu este Creatorul lumii, al omului pe care l-a făcut după chipul şi asemănarea Sa. A urmat căderea în păcat. Dar în om a rămas dorul după Dumnezeu şi nădejdea mîntuirii. Cum s-a restabilit această legătură dintre Dumnezeu şi om? Cum a putut omul să-şi redobîndească chipul? cum a putut ajunge din nou la asemănarea cu Creatorul său?

Sfînta Scriptură ne dă răspunsul, pe care de altfel îl vedem ca într-o oglindă în icoanele de pe iconostasul bisericii.

Dumnezeu a continuat să comunice cu oamenii, în Legea Veche prin profeţi. Prin ei a promis pe Mesia, care îi va elibera din robia păcatului şi va întemeia o împărăţie fără de sfîrşit.

În Noul Testament legămîntul omului cu Dumnezeu începe la Bunavestire. Este ziua în care răsar zorile mîntuirii şi începe împlinirea făgăduinţei cele dintîi. Despre această făgăduinţă ne vorbeşte în chip simbolic Ve-

(Continuare în pag. a 3-a)

Părintele VASILE

ORTODOXIE ŞI ECUMENISM

(Continuare din pag. 1)

Cu ce forţă a convertit ea la noua religie filozofia elină? Noua religie nu părea pregătită pentru o asemenea confruntare. Autorii Noului Testament, care în cursul secolului întîi termină de aşternut pe hîrtie, din amintire şi sub asistenţa Duhului Sfînt învăţătura Celui pe care Îl recunoşteau drept Dumnezeu întrupat, nu erau învăţaţi şi mai erau şi evrei, deci din afara spaţiului culturii elene: Desigur nu ei s-au confruntat cu filozofia, dar s-a confruntat opera lor. Luată în primire de apologeţi apoi de Clement Alexandrinul, de Origen, de Justin, de Atanasie, a început o luptă inegală, s-ar putea spune pe viaţă şi pe moarte. Prin aceasta creştinismul a făcut un salt de calitate, acomodîndu-şi şi înnobilîndu-şi instrumentele de misiune pe măsura exigenţelor culturale ale vremii.

Toate acestea se petreceau în timp ce începuseră şi hărţuielile micilor şi marilor ereziarhi, ceea ce însemna luptă intestină, luptă acasă. Multă vreme lupta s-a dus pe două fronturi. Căci şi cea dinlăuntru era tot atît de importantă: moştenirea lui Iisus trebuia păstrată intactă, pură, ferită de răstămăciri. Numai aşa putea birui. *Atunci s-a născut ideea sinoadelor.*

Ortodoxia s-a controlat şi s-a impus prin sinoade. Patru secole a stat sub semnul a şapte sinoade ecumenice (de la 325 la 787) care au întors pe toate feţele acele documente primare care au alcătuit Noul Testament şi au stors memoria multor generaţii pentru ca din practicile rămase în viaţa comunităţilor moştenite din om în om şi din comunitate în comunitate, din amintiri bine controlate, coordonate, suprapuse şi armonizate cu documentele, să alcătuiască şi să statornicească *Tradiţia*, sora documentelor, din care au făcut izvor de credinţă de valoare şi cu autoritate egală cu a documentelor scrise. În timpul acesta, o întreagă pleiadă de filozofi, de oratori, de poeţi, de genii organizatorice şi administrative, s-au implicat în noua teologie şi i-au dat consistenţă logică, plecînd de la premisele revelate, şi aşa au construit acel cod de învăţături care se va numi *Dogmatica* şi care va fi peste veacuri şi pentru eternitate constituţia precisă, obligatorie şi aspră a Ortodoxiei. Aspră dar mîntuitoare. Sigură, cu certitudine mîntuitoare.

În acelaşi timp, o altă armată va lua fiinţă, care va pretinde că pune în practică la modul radical şi verifică pe concret învăţăturile Ortodoxiei, găsindu-le în practică, dătătoare de sens şi de linişte sufletului omenesc însetat de certitudini: monahismul.

Cînd toate au fost puse astfel la punct, şi cînd sistemul s-a închegat într-o coerenţă de granit, părea că va începe un mileniu paradisiac. Într-adevăr, Ortodoxia a dat în acest timp, şi după aceea, oameni mari şi o întreagă cultură în Răsărit, cea bizantină, a fost rodul Ortodoxiei. (Valenţele ei, contestate cu prea mare uşurinţă la un moment dat, încep acum să fie reconsiderate şi e bine că se întîmplă acest lucru). Ortodoxia şi-a împins în spaţiul bizantin posibilităţile, pînă la cele mai subtile vibraţii de gînd şi de simţire, cum a fost, de pildă, palamismul şi, pe spaţii mai largi, de-a lungul istoriei a promovat artele, pictura, arhitectura, muzica, poezia, le-a stimulat şi le-a dat o măsură a calităţii. Ceea ce va face şi Renaşterea în Occident. Cea bizantină i-a premers şi ar merita mai multă atenţie.

În secolul XI creştinismul, adică Ortodoxia a trăit totuşi o mare, o neaşteptată nenorocire. Un cutremur catastrofal a despicat-o în două. Un cardinal mustind de orgoliu a venit la Constantinopol şi a proclamat despărţirea Apusului de Ortodoxie, pentru motive clocite de mult la Roma, dar mai ales pentru că Ortodoxia refuza supunerea faţă de Papă. O astfel de supunere nu era în spiritul tradiţiei răsăritene, nu se practicase în prima mie de ani, nu era în spiritul ortodoxiei şi n-a putut fi acceptată. Nici atunci şi nici de atunci pînă azi.

Dar cardinalul Humbert pe numele lui de Herostrat, a depus furios, pe Sfînta masă a catedralei Sfintei Sofii — pe masa Înţelepciunii Divine — demisia Occidentului din Ortodoxie, şi s-a întors între ale sale, ai săi rămînînd solidari cu el pînă azi!

Despărţirea n-a speriat Ortodoxia. Ea a rămas mai departe pildă învăţăturilor Mîntuitorului şi Tradiţiei primului mileniu, Sfinţilor Părinţi şi sinoadelor ecumenice. A rămas pe jumătate la trup, dar întreagă la suflet.

Cei care s-au despărţit, scăpaţi de sub autoritatea hotărîrilor luate în comun în primul mileniu, şi-au îngăduit apoi modificări în învăţătura de credinţă ca şi în practicarea credinţei, au reinstituit cultul Cezarului şi cîte altele n-au făcut, pînă cînd au ajuns să scandalizeze chiar pe cei de sub raza autorităţii lor. Aşa a apărut în secolul al XVI-lea Luther, apoi alţi protestatari, apoi Henrik al VIII-lea în Anglia, zguduind încă o dată edificiul creştin. De data aceasta cutremurul a lovit numai Occidentul. Din romano-catolicism s-a rupt astfel protestantismul cu toate ramurile lui, acţiunea de fărîmiţare continuînd cîteva secole şi ajungînd pînă în vremea noastră cînd fracţiunile au trecut de o mie, cărora în vorbirea curentă li se spune secte.

În tot acest timp, Ortodoxia şi-a continuat viaţa ei, păstrînd învăţătura cea dintru început, dar acomodîndu-şi limbajul şi modelîndu-şi instituţiile în funcţie de transformările de tot felul din viaţa de toate zilele a societăţii cu care a trebuit şi a fost normal să ţină pasul.

Prin veacuri şi peste veacuri, Ortodoxia a încălzit vieţile credincioşilor ei, i-a ţinut legaţi de Dumnezeu, de Iisus Hristos, prin Duhul Sfînt care s-a arătat a fi generatorul unei spiritualităţi cuminţi, odihnitoare, liniştite, de împăcare cu viaţa şi cu moartea, a oamenilor între ei şi Dumnezeu. Tensiunile dramatice s-au manifestat numai în lupta de eliberare de păcate şi de răutate, în lupta pentru desăvîrşirea fiinţei omeneşti pînă la asemănarea cu Dumnezeu. Coerenţa sistemului, luminile dinspre toate părţile care luminează destinul omenesc explicîndu-i naşterea şi moartea, sensul şi valorile, bine dispuse pe o scară care nu minimalizează şi nu omite nimic, nici din viaţa aceasta, nici din cealaltă, au dat linişte sufletului ortodox şi l-au apărat de tragediile existenţiale în care, de pildă, i-a aruncat pe credincioşi protestantismul. Să ne amintim de Kierkegaard, de Barth, de Heidegger... Ortodoxia a sacralizat cosmosul, natura, familia, naşterea, bucuria, jocul, autoritatea civilă, legile. L-a coborît pe Dumnezeu în toate şi n-a condamnat nici lumea, nici bucuria, nici cîntecul, nici bunurile materiale. A evitat excesele de orice fel, şi pe toate le-a supus libertăţii, după cuvîntul: „Toate îmi sînt îngăduite, dar nu toate de folos". În toate a căutat măsura, iar măsura a orientat-o după cerinţele firescului. Să fie toate cît mai aproape de firesc. Aşa a vrut Dumnezeu să fie. Ceea ce e firesc, e şi dumnezeiesc. Numai excesele, nefirescul, sînt nedumnezeieşti şi se cuvine să fie strunite.

Ortodoxia, suficientă ei însăşi, şi-a trăit existenţa în acest firesc al legăturilor strînse cu Dumnezeu şi ar putea trăi şi mai departe tot aşa. Dar e şi ea măcinată de un dor, de o dorinţă, de o speranţă, de o datorie, de o poruncă, de o profeţie: CA TOŢI SĂ FIE UNA! Aşa vrea Iisus Biserica: una, sfîntă, sobornicească şi apostolească. Cît nu e una, nimeni nu se poate socoti împlinit şi suficient.

(Continuare în numărul viitor)

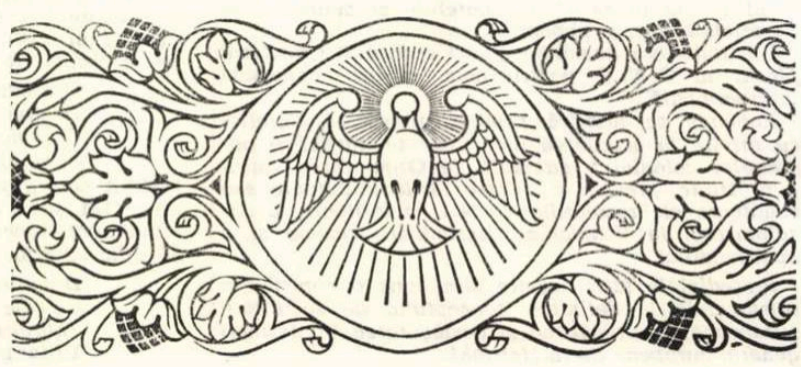

Icoana Buneivestiri

(Continuare din pag. a 2-a)

chiul Testament, în capitolul 28. v. 10—19 de la Facere, text care se citește la Vecernia din seara Buneivestiri.

Iată ce citim acolo:

„Ajungînd Iacov la un loc, a rămas să doarmă acolo, căci asfințea soarele. Și luînd una din pietrele locului aceluia și punîndu-o sub căpătîi s-a culcat la locul acela. Și a visat că parcă era o scară, sprijinită pe pămînt, iar cu vîrful atingea cerul iar îngerii lui Dumnezeu se suiau și se coborau pe ea" (v. 11—12). Apoi s-a arătat Dumnezeu lui Iacov, l-a binecuvîntat, pe el și pe urmașii lui spunîndu-i că se vor binecuvînta întru El și întru urmașii lui toate neamurile pămîntului (v. 14).

Dar cînd s-a deșteptat din somnul său, Iacov a zis: *„Domnul e cu adevărat în locul acesta și eu n-am știut. Aceasta nu e alta fără numai casa lui Dumnezeu, aceasta e poarta cerului."* A făcut *apoi* un altar și i-a pus numele locului aceluia Betel" (v. 16—19).

Să privim acum icoana Buneivestiri preînchipuită de scara pe care Iacov a văzut-o în vis și pe care se urcau și coborau îngerii lui Dumnezeu.

Pe una din ușile împărătești este înfățișat îngerul Gavril. El vine de sus, aduce un mesaj ceresc. Aripile simbolizează proveniența mesajului. Este trimis de Dumnezeu. Pe un plan superior este înfățișat Duhul Sfînt, în chip de porumbel. De la El pleacă raze care o cuprind și o luminează pe Fecioara Maria. Sfînta Fecioară se află în genunchi, în rugăciune. Îngerul îi aduce vestea cea nouă, zicîndu-i: *„Bucură-te ceea ce ești plină de har. Domnul este cu tine. Binecuvîntată ești tu între femei"* (Luca 1, 28).

Neauzite cuvinte! Fecioara cugeta în sine: Ce fel de închinăciune poate să fie aceasta? Auzise de binecuvîntarea pe care o primiseră drepții din Vechiul Testament. Auzise de trimiterea profeților să vestească venirea lui Mesia. Ei au grăit cu Dumnezeu. Dar iată acum se împlinea visul lui Iacov și îngerul Domnului venise din cer să-i aducă o asemenea închinare. S-au împlinit acum cuvintele pe care mai tîrziu Iisus avea să i le spună lui Natanail: *„Adevărat, adevărat zic vouă, de acum veți vedea cerurile deschise și pe îngerii lui Dumnezeu suindu-se și coborîndu-se peste Fiul Omului"* (Ioan 1, 51).

Văzîndu-o mirată și tulburată de această arătare, îngerul i-a descoperit taina cea din veac ascunsă, zicîndu-i: *„Nu te teme Marie, căci ai aflat har la Dumnezeu. Și iată vei lua în pîntece și vei naște fiu și vei chema numele lui Iisus. Acesta va fi mare și Fiul Celui Preaînalt se va chema și Domnul Dumnezeu îi va da Lui tronul lui David, părintele Său. Și va împărăți peste casa lui Iacov în veci și împărăția Lui nu va avea sfîrșit"* (Luca 1, 29—32).

La nedumerirea Fecioarei, îngerul a răspuns: *„Duhul Sfînt se va pogorî peste tine și puterea Celui Preaînalt te va umbri; pentru aceea și Sfîntul care se va naște din tine Fiul lui Dumnezeu se va chema"* (v. 35).

Astfel îngerul lui Dumnezeu a fost trimis la Fecioara Maria să-i vestească minunea că ea va naște pe Fiul lui Dumnezeu. Aceasta este cea mai mare și mai binefăcătoare veste pentru oameni.

Acum înțelegem de ce îngerul a salutat-o pe Fecioara și a numit-o „plină de har", de ce ea este socotită muntele cel mai înalt pe care a strălucit plinătatea harurilor, acum înțelegem de ce Biserica nu încetează să o numească „Biserică sfințită și rai cuvîntător".

Acum devine lămurit troparul Buneivestiri: *„Astăzi este începutul mîntuirii neamului omenesc și arătarea tainei celei din veac ascunse."* Acum înțelegem de ce pe ușile de la intrarea în altar, pe care preotul poate intra numai cînd este îmbrăcat în veșminte, adică atunci cînd este în mod direct angajat în slujirea jertfei celei de taină, se află icoana Buneivestiri.

Cel vestit de înger este Dumnezeu adevărat, a doua Persoană a Sfintei Treimi. Cel ce va așeza Taina Euharistiei, Cel ce va arăta pe Dumnezeu oamenilor și Cel ce va primi moarte pe cruce. Dar El este și om adevărat, al doilea Adam, cum L-a numit Apostolul Pavel.

Scaunul Lui este în cer, de-a dreapta Tatălui, dar, din iubire nesfîrșită de oameni, își alege tron în brațele Fecioarei Maria. Ea devine Scara lui Iacov, căci prin ea se face legătura între cer și pămînt. Prin ea raiul cel închis odinioară din pricina păcatului strămoșesc se deschide. Ea este „ușa" prin care se intră în Împărăția lui Dumnezeu.

Privind icoana Buneivestiri de pe ușile împărătești înțelegem de ce ea a fost prevestită de Iacov și numită *„poarta cerului"*.

Fecioara Maria este „semnul" despre care vorbește Isaia: „Domnul Dumnezeu vă va da un semn. *Iată, Fecioara va lua în pîntece și va naște fiu și vor chema numele lui Emanuel"* (7, 14).

Dar ce zice Fecioara Maria la auzul acestei vestiri? Ce răspunde omul la glasul trimisului lui Dumnezeu? Căci mîntuirea oamenilor nu se poate săvîrși împotriva voinței omului.

Fecioara Maria ascultă cu smerenie vestea. Se minunează dar nu se îndoiește, nu pricepe cu mintea taina dar o primește, se întreabă dar nu refuză să creadă în împlinirea voiei lui Dumnezeu. Îngerul o întărește în această credință, spunîndu-i că „la Dumnezeu nimic nu este cu neputință". După aceste cuvinte ale îngerului, Fecioara a zis: *„Iată roaba Domnului. Fie mie după cuvîntul Tău."* Prin aceste cuvinte și-a dat consimțămîntul, fără de care Dumnezeu nu ar fi putut mîntui pe om. Căci Dumnezeu respectă libertatea omului. Este darul cel mare pe care i l-a dat de la început și nu voiește să-l ia sau să-l nesocotească. El ne vrea liberi. Iubirea nemărginită a lui Dumnezeu față de om, așteaptă răspunsul nesilit al omului. În rugăciunea Tatăl nostru rostim mereu cuvintele: „Facă-se voia Ta, precum în cer așa și pe pămînt."

Fecioara Maria ne-a dat pildă cum să primim și cum să împlinim voia lui Dumnezeu. De fiecare dată încheiem rugăciunile noastre cu cuvîntul: Amin, ceea ce înseamnă: Așa să fie. Facă-se Doamne, voia Ta. Ne încredințăm voiei lui Dumnezeu care este sfîntă, dreaptă și binefăcătoare.

Privind icoana Buneivestiri și auzind cuvintele cu care îngerul Gavriil a întîmpinat-o pe Fecioara Maria, numindu-o plină de har și Născătoare a Fiului lui Dumnezeu, nu ne putem mira îndeajuns de faptul că anumiți oameni, care se numesc credincioși și se laudă că cunosc Scriptura nu dau Maicii Domnului cinstirea cuvenită și o socotesc între oamenii de rînd?

Credincioșii Bisericii noastre imitînd chipul de salut al îngerului Gavriil, o preacinstesc zicînd: *„De Tine se bucură, ceea ce ești plină de dar, toată făptura, soborul îngeresc și neamul omenesc. Ceea ce ești Biserică sfințită și rai cuvîntător, lauda Fecioriei din care Dumnezeu s-a întrupat și trup s-a făcut."*

La Vecernia sărbătorii încheiem preacinstirea ei, zicînd: *„Îngerul slujește minunei, fecioriescul pîntece primește pe Fiul, Duhul Sfînt se trimite, Tatăl dăruiește de sus pe Cel milostiv și toate se schimbă prin consimțămîntul tuturor"* (Slava de la stihoană).

Iată atîtea temeiuri pentru care o preacinstim pe Fecioara Maria, ca pe Maica Domnului și Mîntuitorului nostru Iisus Hristos. Pe Sfinți îi venerăm pentru că în ei a strălucit darul lui Dumnezeu prin credință, evlavie, bunătate, curaj și răbdare.

Fecioara le-a avut pe toate acestea în cel mai înalt grad. Pe îngeri îi cinstim pentru că ei vestesc voia lui Dumnezeu și sînt ocrotitori ai vieții noastre. Pe Maica Domnului o preacinstim pentru că ea a adus în lume pe însuși Fiul lui Dumnezeu, dătătorul tuturor darurilor și Mîntuitorul lumii.

Viața ei a fost ca un cristal în care n-au pătruns corpuri străine. În ea, precum zice cîntarea bisericească: *„s-a oprit curgerea păcatului"*, care năvălise în lume pînă aici, fără a cunoaște vreo stavilă.

În ziua Buneivestiri, pogorîndu-se asupra ei Duhul Sfînt a curățat-o de păcatul strămoșesc. „Toată viața Maicii Domnului este un șir de trepte întru necontenită înălțare de la pămînt la cer" (Bulgakov).

Îndată ce a spus cuvintele: „Fie mie după cuvîntul tău" minunea se împlini: „Fiul lui Dumnezeu, unul Născut, care din Tatăl s-a născut, mai înainte de toți vecii, ... s-a întrupat de la Duhul Sfînt și din Fecioara Maria și s-a făcut om" (Simbolul Credinței).

Praznicul Buneivestiri este praznic de bucurie și de nădejde. Îngerul Gavriil i-a spus: „Bucură-te cea plină de dar, Domnul este cu tine" (Luca 1, 28).

Nu mult după aceea, ducîndu-se la rudenia ei Elisabeta, mama Sfîntului Ioan Botezătorul, aceasta a întîmpinat-o cu cuvintele: *„De unde mie bucuria aceasta ca să vină la mine Maica Domnului meu* (Luca I, v. 43) și completînd, oarecum salutarea îngerului, a zis: *„Binecuvîntată ești tu între femei și binecuvîntat este rodul pîntecelui tău"* (v. 41—42).

Plină de bucurie, Maica Domnului, a vestit imnul, pe care neîncetat îl vestim în biserică: *„Mărește sufletul meu pe Domnul. Și s-a bucurat duhul meu de Dumnezeu, Mîntuitorul meu. Că a căutat spre smerenia roabei Sale. Că iată de acum mă vor ferici toate neamurile. Că mi-a făcut mie mărire Cel puternic și sfînt numele Lui în neam și în neam spre cei ce se tem de El"* (Luca 1, 46—49).

Iar noi, împlinind cuvintele ei, o preacinstim din neam în neam ca pe ceea ce este „mai cinstită decît heruvimii și mai mărită fără de asemănare decît serafimii".

Bucurîndu-ne pururea de această veste bună, venim către tine, Maică a Domnului și Mîntuitorului nostru Iisus Hristos, ne rugăm și cerem: „depărtează de la noi patimile sufletești și trupești, alină bolile, alungă necazurile, dăruiește-ne viață liniștită și plină de pace, aprinde în noi dorul de Fiul Tău, fă plăcută Lui viața noastră, ca să-ți cîntăm împreună cu îngerii: „Bucură-te, ceea ce ești plină de dar. Domnul este cu Tine și prin Tine cu noi,"

Sfînta Spovedanie

(Continuare din pag. a 2-a)

silă nimănui, ci doar așteaptă să i se deschidă, să fie poftit a intra, invitat ca oaspete ales.

În Vifleemul Iudeii, Mîntuitorul Hristos, prunc fiind, a sălășluit în „ieslea cea curată", pentru că numai acolo a găsit loc de sălășluire. Mai tîrziu, El a făcut popas în casa vameșului Matei, pentru că a fost dorit, chemat și așteptat de gazda casei aceleia. Și în casa surorilor Marta și Maria a poposit tot ca oaspete mult dorit, mult așteptat.

Dacă adastă, El nu obligă, deși dorește să sălășluiască la noi, în noi. El lasă totul la alegerea noastră, ca liberi să fim în hotărîrile și acțiunile noastre, ca și răspunderea pentru acestea să ne aparțină.

Nu trebuie uitat însă faptul că, în toate casele în care a intrat, Mîntuitorul Iisus Hristos a dus binele și a prilejuit mîntuirea celor ce locuiau acolo. „Astăzi s-a făcut mîntuire casei acesteia" (Lc. 19, 9), i-a grăit Iisus lui Zaheu, la care El „a intrat să găzduiască". Așa înțelegem, că de-L chemăm pe Iisus, „bucurîndu-ne", ca și Zaheu vameșul, El va grăbi spre noi, va intra în casa sufletului nostru, ca să ne aducă lumina Evangheliei Sale, duhul păcii, al liniștei lăuntrice, al buneivoiri. Deodată cu aceasta, în ființa noastră va străluci lumina lui Hristos, care luminează tuturor", care încălzește inima noastră spre tot lucrul bun, pentru străduanii întru cîștigarea Împărăției lui Dumnezeu.

Iată urmările, darurile de care ne putem bucura, astfel, în întîlnirea noastră cu Hristos Domnul. De aceea, să ne cucerim de adevărul, că orice moment din viața noastră creștinească în care Hristos se întîlnește cu noi, în care și noi ne întîlnim cu El, cînd Mîntuitorul se întreține cu noi în diferite chipuri, cînd „cinează" duhovnicește cu noi, este moment încărcat de har și de negrăită bunătate, este clipă mîntuitoare de suflet, ceas petrecut în duhul lui Hristos, în duhul creștinesc.

Dar clipele în care Mîntuitorul Iisus Hristos stă mai lîngă noi, cu fiecare dintre noi, cînd El ascultă durerile și dorințele noastre, ascultă căința noastră pentru faptele cele rele, ca și dorința noastră de îndreptare, — acelea sînt momentele întîlnite în Taina Sfintei Spovedanii, Taina Sfintei Mărturisiri. În Taina aceasta El stă de vorbă cu noi oarecum mai cu răgaz, ne răscolește conștiința, pătrunde în cele mai ascunse cute ale sufletului nostru, ne îndeamnă la căință sinceră, la curăție și însănătoșire duhovnicească, la refacere în curăția sufletească și trupească dobîndită prin Taina Sfîntului Botez. Prin prezența Sa, prin starea Sa de față, El potențează energia noastră morală și întărește îndrăzneala noastră atît de necesară unei bune, unei adevărate și sincere mărturisiri. El ne oferă, în același timp, sprijin și garanție pentru începerea și trăirea unei vieți noi, viață luminată de Evanghelia Sa. Dacă în această Sfîntă Taină L-am întîmpinat pe Hristos cu frică fiască și cu cutremur — cu frica și căința fiului risipitor; dacă i-am grăit cu temere de Dumnezeu, dacă L-am primit în casa sufletului nostru cu dragoste nefățarnică, cu nădejdea și cu hotărîrea în îndreptarea asemenea aceleia arătate de Zaheu vameșul, Mîntuitorul Hristos ne zice și nouă: „Astăzi s-a făcut mîntuire casei acesteia" (Ioan 19, 9), casei sufletului nostru creștinesc. Căci într-o asemenea ipostază fiind, El ne primește cu obișnuita Sa iubire de oameni, ne trece cu vederea toate cele ce am făcut, iertînd nedreptățile și biruind fărădelegile" (Molitvelnic).

Luînd seama, cu nemărginita Sa dragoste, la plîngerea noastră pentru greșelile și păcatele săvîrșite în fel și chip, în Taina Spovedaniei, Hristos ne îmbracă în bunătatea Sa, ne reașează în vrednicia de creștini, învrednicindu-ne de pace și liniște sufletească. Și ne face părtași acestor neprețuite daruri, pentru că El ne este Prietenul care și-a pus viața pentru mîntuirea noastră; pentru că ne este Duhovnicul cel desăvîrșit, Arhiereul cel Mare și veșnic, Cel care, „cu darul și cu milele iubirii Sale de oameni, ne iartă și ne lasă nouă toate păcatele" (Molitvelnic). Iar dacă luăm hotărîrea să înfrîngem, în viitor, ispitele ducătoare la păcat, să ne arătăm biruitori asupra păcatului, El ne zice: „Celui ce biruiește — păcatul — îi voi da să șadă cu Mine în scaunul Meu, precum și Eu am biruit și am șezut cu Tatăl Meu în scaunul Lui" (Apoc. 3, 21). Atunci, cu adevărat, El va cina cu noi și noi cu El.

ŞTIRI — INFORMAŢII — ŞTIRI — INFORMAŢII — ŞTIRI — INFORMAŢII

SIBIU

● Între 18—28 februarie 1984, Î.P.S. Mitropolit Antonie al Ardealului a participat la lucrările Comitetului Executiv al Comitetului Central al Consiliului Ecumenic al Bisericilor, care s-au desfăşurat la Geneva (Elveţia).

Cu acest prilej, Duminică, 19 februarie a.c., Înalt Prea Sfinţia Sa a participat la Sf. Liturghie de la biserica ortodoxă română, Învierea Domnului, din Geneva, unde a rostit un cuvînt de învăţătură despre Judecata din urmă.

● Duminică, 4 martie 1984, în catedrala mitropolitană din Sibiu, la priceasnă, Î.P.S. Mitropolit Antonie a informat credincioşii despre călătoria mai sus arătată, după care a tîlcuit pericopa evanghelică din Duminica respectivă, zăbovind cu deosebire asupra iertării, asupra postului şi în general asupra felului cum trebuie să ne trăim creştineşte viaţa.

● Duminică, 19 februarie 1984, Prea Sfinţitul Episcop-vicar Lucian Făgărăşanul a oficiat, din încredinţarea Î.P.S Mitropolit Antonie al Ardealului, Sfînta Liturghie în biserica — monument istoric din parohia Săcădate, prot. Sibiu, fiind însoţit de la Centrul eparhial Sibiu de P.C. pr. cons. ad-tiv bis. Mihai Sămărghiţan.

La sfîrşitul Sf. Liturghii P.S.Sa a rostit un cuvînt de învăţătură legat de pericopa evanghelică, cuprinzînd Parabola Fiului Risipitor.

● Duminică, 26 februarie 1984, Prea Sfinţia Sa a participat la Sfînta Liturghie săvîrşită în biserica din parohia Loamneş, prot. Sibiu, cu care prilej a adresat credincioşilor un cuvînt de învăţătură despre post şi însemnătatea lui pentru viaţa creştină.

● Luni, 12 martie 1984, la Centrul arhiepiscopesc Sibiu a avut loc o şedinţă a Consiliului eparhial şi o consfătuire de lucru cu P.C. protopopi şi cu cadrele de conducere ale Arhiepiscopiei Sibiului.

Desfăşurate sub conducerea Î.P.S. Mitropolit Antonie al Ardealului, în cadrul lucrărilor s-au făcut o seamă de numiri în parohii vacante, s-au aprobat burse şi subvenţii pentru studenţii teologi şi elevii seminarişti, s-au acordat ajutoare pentru parohii cu posibilităţi financiare reduse etc.

S-au dezbătut de asemenea unele hotăriri recente ale Sf. Sinod de interes general şi s-au dat o seamă de îndrumări cu privire la disciplina financiară la parohii, centrele protopopeşti şi Centrul eparhial.

A fost prezentat totodată noul protopop al protopopiatului Sf. Gheorghe, jud. Covasna, în persoana P.C. Pr. Gh. Olteanu de la parohia Covasna, căruia i s-au dat îndrumările de rigoare şi care a exprimat hotărîrea de a-şi împlini cu conştiinciozitate munca de răspundere ce i s-a încredinţat.

În cuvîntul de deschidere şi închidere a lucrărilor Î.P.S. Mitropolit Antonie a făcut, între altele, o informare asupra activităţii externe a Bisericii noastre din ultima perioadă şi a dat o seamă de îndrumări, accent deosebit punînd pe lucrarea preoţilor în parohii, pe disciplina lor, pe conduita lor morală şi vestimentară de zi cu zi.

CONFERINŢĂ DEDICATĂ FAMILIEI

● Prezenţi fiind studenţii teologi, corpul profesoral, consilieri eparhiali etc., joi, 1 martie 1984. P.S. Episcop Vasile Coman al Oradiei a vorbit în aula Institutului Teologic Universitar din Sibiu, despre importanţa căsătoriei în viaţa studenţilor teologi, viitorii preoţi.

Subliniind că Mîntuitorul Iisus Hristos a preţuit căsătoria, că, pe lîngă familia parohială, preotul ordox are şi o familie proprie, a cărei vieţuire are urmări şi pentru familia cea mare a parohiei, exemplificînd acest lucru cu o seamă de cazuri concrete, Prea Sfinţia Sa a dat studenţilor teologi o seamă de îndrumări practice întru închegarea unor familii sănătoase. „Tînărul teolog — a spus între altele P.S. Sa — nu trebuie să dea ascultare unor îndemnuri lăturalnice atunci cînd îşi întemeiază familia", ci, avînd o viziune corectă asupra vieţii de familie şi misiunii preoţeşti, să pună la temelia vieţii de familie dragostea curată, nealimentată de patimi, fidelitatea, respectul şi sprijinul reciproc.

CLUJ

● *Duminică, 5 februarie 1984,* în Catedrala arhiepiscopală din Cluj-Napoca, după Sf. Liturghie arhierească, Înalt Prea Sfinţitul Arhiepiscop Teofil, înconjurat de un sobor de preoţi şi diaconi, a săvîrşit slujba parastasului pentru vrednicul de pomenire, episcopul Nicolae Ivan, ctitorul eparhiei Clujului, a monumentalei catedrale, a impunătoarei reşedinţe eparhiale şi a altor realizări. O scurtă prezentare a personalităţii şi realizărilor episcopului Nicolae Ivan a făcut Î.P.S. Sa înaintea slujbei parastasului.

● *Duminică, 12 februarie 1984,* Prea Sfinţitul Episcop-vicar Iustinian Maramureşanul a săvîrşit Sf. Liturghie arhierească în biserica parohiei Dej II, păstorită cu vrednicie de preoţii: Gavril Todorean — paroh, Ioan Deac şi Alexandru Man.

După Sf. Liturghie P.S.Sa a rostit un temeinic cuvînt de învăţătură.

● *Duminică, 19 februarie 1984,* Prea Sfinţitul Episcop-vicar Iustinian Maramureşanul a săvîrşit Sf. Liturghie în biserica din Turda, care deserveşte parohiile I şi III, avînd ca preoţi parohi pe Octavian Băieşu şi Gheorghe Gotea.

La sfîrşit P.S.Sa a rostit un bogat cuvînt de învăţătură despre Sf. Taină a Pocăinţei.

ALBA IULIA

● Duminică, 22 ianuarie a.c., P.S. Episcop Emilian al Alba Iuliei a săvîrşit Sf. Liturghie arhierească în parohia Bărăbanţ, prot. Alba Iulia. Cu acest prilej, P.C. pr. Gh. Rusu, fostul paroh, care a păstorit parohia Bărăbanţ timp de 32 de ani a fost hirotesit iconom-stavrofor, primind şi o gramată chiriarhală. Noul paroh, pr. Ioan Ţărău, s-a angajat să continuie străduinţile înaintaşilor săi.

La predica zilei, P.S. Episcop Emilian a rostit un cuvînt de învăţătură.

● În perioada 23—27 ianuarie a.c., la Centrul Eparhial din Alba Iulia a avut loc, prin purtarea de grijă a P.S. Episcop Emilian, a VII-a serie de cursuri misionare, cu un grup de 30 preoţi din cele 8 protopopiate ale Eparhiei. Cursurile s-au desfăşurat sub îndrumarea P.S. Episcop Emilian, prelegerile şi seminariile fiind susţinute de P.C. pr. profesori de la Institutul teologic din Sibiu.

● Între 6—10 februarie, la Centrul eparhial Alba Iulia s-a ţinut seria a VIII-a de cursuri misionare, la care au participat 28 preoţi din toate protopopiatele Eparhiei.

Ca şi în celelalte serii, P.C. părinţi cursanţi au audiat prelegeri susţinute de P.C. pr. profesori de la Institutul teologic din Sibiu, slujind zilnic utrenia, Sf. Liturghie şi vecernia, rostind predici şi cateheze.

● Sîmbătă, 11 februarie 1984, P.S. Episcop Emilian a slujit vecernia în biserica „Sf. Nicolae" din parohia Cugir I, pr. paroh Ioan Dănilă. După oficierea vecerniei, pr. paroh a făcut o succintă prezentare a parohiei şi bisericii. La sfîrşit, P.S. Episcop a rostit un cuvînt de învăţătură.

● Duminică, 20 februarie 1984, P.S. Episcop Emilian a oficiat Sf. Liturghie arhierească în biserica „Sf. Arhangheli" de la parohia Cugir II, pr. paroh Donu Gheorghe şi pr. Ramf Ioan.

Pr. Donu Gheorghe a făcut o prezentare a realizărilor gospodăreşti şi duhovniceşti din parohie. Încheind, P.S. Episcop a rostit un cuvînt de învăţătură.

● În după-amiaza aceleeaşi zile, 22 februarie, în drum spre Alba Iulia, P.S. Episcop Emilian s-a oprit la biserica parohială din Vinerea, prot. Alba Iulia, localitate cu vechi tradiţii, unde îl aşteptau preotul şi credincioşii, oficiind slujba vecerniei. La sfîrşit P.S. Episcop Emilian a adresat un cuvînt de învăţătură.

ORADEA

● Duminică, 12 februarie 1984, P.S. Episcop Vasile a săvîrşit slujba de binecuvîntare a lucrărilor de înnoire exterioară a frumoasei biserici din parohia *Tinca*, prot. Oradea, păstorită cu vrednicie de Preotul Mihai Iancu.

Chiriarhul, în ziditoru-i cuvîntul de învăţătură, a lăudat jertfelnicia şi dragostea de Biserică şi Patrie a credincioşilor şi a păstorului lor sufletesc.

● Duminică, 5 februarie 1984, ierarhul a săvîrşit Sf. Liturghie în biserica din parohia *Oradea-Vii* (cartierul C.F.R.), păstorită cu hărnicie de preoţii Ilie Feier şi Gheorghe Nemeş, iar Duminică, 19 februarie 1984, a liturghisit în biserica din parohia *Ucuriş*, prot. Oradea, păstorită de preotul Florian Ţenţ, prot. Oradea, şi vecernia în parohia vecină *Olcea*, prot. Beiuş, păstorită de preotul Ioan Pană. La fiecare sfîntă slujbă, chiriarhul a ţinut cîte un cuvînt de învăţătură.

● Între 6 şi 11 februarie 1984, s-au ţinut la Centrul eparhial, sub îndrumarea chiriarhului, cursuri de îndrumare pastorală cu prima serie de preoţi din acest an, în număr de 30, din protopopiatele Satu Mare şi Carei, cu scopul de a înviora activitatea misionară a preoţimii întru zidirea duhovnicească şi obştească a credincioşilor lor.

Semnalăm... Semnalăm...

● *Ce bine că într-o lume atît de bîntuită de rele, de ameninţări cu bombe şi rachete nucleare, se mai aud şi voci care cîntă iubirea! După IMNELE IUBIRII datorate poetului Ioan Alexandru, alt mare poet, Radu Cârneci dedică iubirii o „coroană de sonete" (în număr de 16), intitulate: TRIUMFUL IUBIRII, (Luceafărul, 6, 1984, p. 6).*

● *Preotul Remus V. Grama din S.U.A. publică în revista ONE CHURCH (nr. 1, 1984) o recenzie la cartea ieromonahului IOANICHIE BĂLAN:* PATERIC ROMÂNESC. *Şi aşa sihaştrii noştri ies în lume! De unde se poate vedea că drumul spre conştiinţa creştină de pretutindeni, spre universalitate, trece prin virtutea practicată acasă, în munţii şi în poienile noastre. Mulţi călătoresc în lume, dar nimeni nu-i remarcă, nimeni nu-i pomeneşte. Aceştia, sihaştrii din cartea lui Ioanichie, fără să fi călătorit nicăieri, umblă acum pe pagini de cărţi şi prin vieţi de oameni, în chip de modele, pe la Paris, pe la Atena, pe la New York, şi călătoria lor e de abia la început.* Fuga Mundi *(fuga de lume), întoarsă acum pe dos, se dovedeşte a fi fost cu adevărat* Amor mundi, *pentru că toţi au fost rugători pentru lume, iubitori de oameni, buni, blînzi şi generoşi. Şi cine nu e gata să deschidă uşa, braţele şi inimile, unor astfel de oaspeţi?*

● *În VATRA (2, 1984, p. 7) Vasile Netea îşi continuă* Memoriile *(XXXIII) oprindu-se asupra istoricului Gheorghe I. Brătianu — Amănunte interesante! Mai ales asupra relaţiilor deloc liberale dintre membrii Brătieni ai Partidului Liberal!*

● *Revista EGYHÁZI KRONIKA (1, 1984) din Budapesta, publica o parte dintr-un studiu al părintelui profesor D. Stăniloae intitulat* Ortodoxia şi cultura bizantină.

● *O scrisoare pe care nu s-a lipit eticheta* AIR MAIL *la Minneapolis U.S.A., la 7 noiembrie 1983, a făcut cu vaporul şi cu ce va mai fi călătorit pe uscat, pînă la Sibiu, exact patru luni. Billy Graham va fi aşteptînd şi acum răspunsul la felicitările lui de Crăciun.*

Dacă nu punem nici noi eticheta, numai bine îl va primi prin iulie! Cam ca pe vremea lui Columb!

● *În revista Magazin (nr. 10, 1984, p. 4), sub genericul* În „lumea celor care nu cuvîntă", *Viorica Tănăsescu a început un serial interesant, cu titlul* INSTINCT SAU INTELIGENŢĂ? *investigînd în resorturile adînci ale comportării animalelor. În aceeaşi revistă (p. 10) se povesteşte un caz de fraternizare cîine-pisică, care ar putea servi de model şi pentru unii oameni!*

● *Despre complexitatea şi miracolele pe care le prezintă creierul uman, vorbeşte într-un interviu profesorul Vlad Voiculescu, în revista „Flacăra" (nr. 10, 1984, p. 22). „Creierul este o miniaturizare extraordinară" scrie el. Un creier artificial, de aceeaşi complexitate, nu va putea fi niciodată realizat, pentru simplul motiv că „nu se pot construi de către om elemente atît de mici". Şi dacă ar fi numai din cauza aceasta! Într-un creier de dimensiunile celui uman, între cele cîteva zeci de miliarde de celule, fiecare celulă are zeci de mii de conexiuni, toate la un loc ajungînd la un quatralion! Un creier construit de om — spune Dr. Voiculescu — ar putea fi cît piramida lui Keops. Într-o altă informaţie dintr-un număr anterior al revistei, am citit că ar atinge dimensiunile pămîntului. E mai plauzibilă părerea aceasta, dacă ar trebui să se reproducă — presupunînd că ar fi posibil — şi conexiunile de ordin senzorial, afectiv, moral şi de conştiinţă, de imaginaţie şi de creaţie.*

● Romanian Orthodox Church News, *buletinul trimestrial de informaţii al Patriarhiei noastre, a ajuns la al XIV-lea an. Se publică în limbile engleză şi franceză. Nr. 4 din 1983 poartă pe frontispiciu cuvintele: LA PAIX DU MONDE — LA VIE DU MONDE.*

● *TRANSILVANIA ROMÂNEASCĂ DE TOTDEAUNA, este titlul unui frumos articol al Păr. Dr. Vasile Vasilachi, apărut în ziarul CREDINŢA (The Faith) din S.U.A. (Detroit, anul XXXIII, nr. 11—12/1983, p. 3).*

● *Ne-a sosit, frumos redactată, revista CANDELA (anul XI, nr. 45, 1983) a parohiei ortodoxe române din Stockholm, Suedia, redactată de preotul Anton Poşircă. Conţine, printre altele, un medalion: MICHEL STERIADE, preşedintele Asociaţiei culturale Internaţionale a Etniei Române (ACIER) şi cunoscut poet şi publicist român stabilit în Belgia.*

● *La München în revista RENAŞTEREA a parohiei ortodoxe române, în nr. 4/1983, printre alţii semnează Diac. Asistent Ioan Carazo:* Destindere şi cooperare în lume pentru apărarea vieţii, *iar Pr. Ioan Săbăduş de la Salzburg (Austria) scrie despre* Simpozionul internaţional Cantacuzino *care a avut loc la Viena (7—12 sept. 1983). Revista apare în reuşite condiţii grafice.*

● *În VATRA (2, 1984, p. 5), Dan Culcer scrie despre* „Confiniile eseului românesc". *Un capitol, e drept, încă neterminat (cu „va urma"), e intitulat:* Protoistoria eseului românesc, *şi se ocupă numai de acele producţii literare care se intitulează ca atare, adică* eseu *(sub diferite forme) sau, în traducere, încercare. Poate că în categoria* eseu *ar trebui să intre şi producţii care se înscriu în gen fără să-şi fi dat neapărat numele respectiv. În „protoistoria" genului, pe care autorul o circumscrie aproximativ jumătăţii secolului al XIX-lea (Aug. Treboniu Laurian, Vasile Conta, Alexandru Lambriar ş.a.), ar putea intra de pildă şi Dionisie Romano, care publica la Buzău o revistă în anii 1839—1840 (Vestitorul Bisericesc). Editorialele sale au fost adunate de Onisifor Ghibu într-o carte:* Vrei să fii înţelept? *(Bucureşti, 1916, 207 p.) iar un biograf al său crede că acestea ar putea fi eseuri şi că Dionisie Romano ar trebui înscris şi el printre primii noştri eseişti (vezi Antonie Plămădeală,* Nume şi fapte în istoria culturii româneşti, *Bucureşti, 1983, p. 67—68, sau* Spiritualitate şi istorie la întorsura Carpaţilor, *vol. II, Buzău, 1983, sub îngrijirea aceluiaşi, p. 106—107). Să fi mers prea departe, înşelat de admiraţia faţă de acest înaintaş?*

ANTONIE P.

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

COMITETUL DE REDACŢIE: Dr. *Antonie Plămădeală*, Mitropolitul Ardealului — preşedinte; *Lucian Făgărăşanul*, Episcop-vicar — vicepreşedinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Prof. Dr. *Aurel Jivi* — redactor adjunct; Arhid. *Gheorghe Papuc*, Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu* — membri; tehnoredactor: Diac. *Ezechil Oancea*; corector: Pr. *Vartolomeu Constantinescu.*

Cititorii din străinătate se pot abona, adresîndu-se la ILEXIM Departamentul Export — Import Presă P.O. Box 136-137 — telex: 11226, Bucureşti, str. 13 Decembrie nr. 3.

ABONAMENTUL pe un an: 100 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2 Taxa poştală plătită în numerar Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu | 44.206 |

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Anul 131 1 aprilie 1984 Nr. 13—14/1984

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

ORTODOXIE ŞI ECUMENISM (II)

Conştiinţa unităţii creştine n-a adormit niciodată în cursul celor aproape zece secole de despărţire. Chemarea Mîntuitorului: *„Ca toţi să fie una"*, s-a tot amintit şi reamintit mereu, nu numai în meditaţiile teologilor, ci şi în cult. Într-una din ecteniile principale rugăciunea: *„pentru unirea tuturor"* a ocupat permanent un loc de frunte. Era însă nevoie şi de ceva mai mult, de o iniţiativă concretă care să depăşească faza de principiu, căci în principiu, mai ales în ultima vreme, toate fracţiunile creştine se declarau de acord că trebuie refăcută unitatea, dar nu se întreprindea nimic concret.

Romano-catolicismul a fost... ecumenic de la bun început: i-a chemat pe toţi ceilalţi creştini sub oblăduirea sa! Printr-o întoarcere pe dos a istoriei, pe care ortodocşii n-au înţeles-o niciodată — pentru simplul motiv că e de neînţeles — papii şi „istoricii" apuseni i-au numit pe ortodocşi „fraţi separaţi", ca şi cum aceştia ar fi plecat de *acasă* şi nu ei, apusenii. Atitudinea aceasta — păcat împotriva evidenţei, pe care Mîntuitorul l-a numit păcat împotriva Duhului Sfînt — a persistat pînă către vremurile noastre, pînă cînd Conciliul Vatican II, în deceniul al şaselea al secolului nostru, a dat unele semne de întoarcere la obiectivitate şi a deschis uşa dialogului. A fost înfiinţat *Secretariatul pentru unitate*, s-au făcut cîteva vizite de mare răsunet la Ierusalim, la Constantinopol şi dintr-acolo la Roma, s-au ridicat anatemele, s-a înfiinţat o comisie de dialog cu ortodocşii... Sînt speranţe. Speranţe trebuie să existe întotdeauna. Care sînt însă elementele acestei speranţe, e încă destul de confuz şi pentru o parte şi pentru alta. Nu ştim ce doreşte, ce speră Roma din acest dialog. Probabil nici Roma nu ştie prea bine, dacă nu cumva dincolo de ceea ce spune şi de ceea ce nu spune, nu speră cumva ceea ce a sperat din totdeauna: să ne convingă să ne facem catolici! Nici noi nu ştim prea bine, dacă cumva dorim sau sperăm altceva decît să-i facem pe catolici ortodocşi! Acestea sînt lucruri pe care Comisia mixtă de dialog nu le pune încă în discuţie. De altfel chiar dacă le-ar pune, n-ar ajunge nicăieri pentru moment. Abia dialogul ne va spune încotro ne îndreptăm şi ce putem cu adevărat spera.

Cei care au repus mai cu îndrăzneală pe agenda vieţii creştine problema unităţii — trebuie s-o recunoaştem — au fost protestanţii. Consiliul Ecumenic al Bisericilor este opera secolului nostru şi opera lor. Noi am aderat oficial la mişcarea ecumenică în 1961 la Adunarea generală de la New Delhi, deşi ne-am interesat de ea de la început.

Nici protestanţii n-au ştiut prea bine, de la început, ce vor şi cum anume văd refacerea unităţii creştine. N-o ştiu nici azi. Tot dialogul va determina — văzînd şi făcînd — ce şi cum se va putea realiza. Nici noi nu ştim prea bine — în dialogul cu protestanţii ca şi cu romano-catolicii — dacă cumva dorim sau sperăm altceva, decît să-i aducem pe protestanţi la ortodoxie! Ca şi în dialogul cu romano-catolicii, aceste lucruri nu se pun în discuţie nici în cadrul conlucrării cu protestanţii în Consiliul Ecumenic. Nu le punem nici noi, nu le pun nici protestanţii, deşi în sinea noastră sîntem obsedaţi de ele. *Astfel de întrebări sînt pentru viitor.*

Şi totuşi: cu ce gînduri, cu ce speranţe ne prezentăm la masa dialogului, la atîtea dialoguri multilaterale şi bilaterale? Întrebarea aceasta e firească şi nu o dată e pusă exact în acelaşi fel de creştinii simpli, ca şi de cei educaţi şi chiar cu avansate cunoştinţe de teologie şi de istorie bisericească. Şi dacă răspunsul catolicilor şi al protestanţilor îi priveşte pe fiecare dintre ei, în parte, răspunsul ortodox ne e cerut nouă şi sîntem datori cu el.

Întrebarea porneşte în fapt de la dilema care se naşte în mintea oricui în momentul în care se vorbeşte de dialog şi de ecumenism: dacă Ortodoxia e adevărata Biserică a lui Hristos, dacă ea a păstrat neştirbită comoara învăţăturilor şi adevărata lor interpretare, dacă ea singură a rămas fidelă Sfinţilor Părinţi, Sinoadelor ecumenice şi tradiţiilor celor mai autentice, verificate de un mileniu de viaţă creştină, *cu ce gînd ne angajăm în ecumenism?*

Întrebarea astfel formulată — şi e cît se poate de bine formulată — ar trebui să presupună răspunsul: cu gîndul de a-i întoarce pe cei cu care dialogăm la ortodoxie. Este acesta răspunsul nostru? Firește: acesta este răspunsul nostru. Cu acest gînd mergem la masa dialogului. Chiar dacă nu le-o spunem deschis partenerilor noştri, ei ştiu că noi nutrim cu seriozitate acest gînd. Şi atunci cum de mai vin la masa dialogului?

Vin, aşa precum mergem şi noi. Căci şi ei vin, la rîndul lor, fiecare în parte, fie cu speranţa de a ne face romano-catolici, fie cu aceea de a ne face protestanţi. Şi ei cred că Biserica lor e cea adevărată, chiar dacă recunosc că a noastră e cea mai

(Continuare în pag. a 2-a)

† ANTONIE
Mitropolitul Ardealului

Mărturia unui vechi monument*)

Dacă „oamenii vor tăcea, pietrele vor grăi" spune o veche zicere (cf. Luca 19, 40). Ea se aplică multor situaţii între care şi trecutului poporului nostru. Acolo unde mărturiile documentare lipsesc ori sînt neclare, apar neîntrerupt vestigii arheologice care luminează unul sau altul din aspectele obscure ale istoriei. Se vorbeşte bunăoară despre „veacul întunecat" pe care l-ar reprezenta în mod special secolul al X-lea european şi care s-ar potrivi la fel de bine părţii sud-vestice a teritoriului românesc, cum observa recent un cercetător avizat (Adolf Armbruster în postfaţa la traducerea românească a volumului *„Veacul întunecat"* de Harald Zimmermann, Bucureşti, 1983, p. 236). Printre mărturiile care vin să întregească informaţia nu prea bogată referitoare tocmai la această vreme, socotim că o importanţă aparte are baptisteriul de la Cenad.

Baptisteriile sînt acele construcţii antice de plan circular sau poligonal apărute în secolul IV ca anexe la bisericile mai mari, cu osebire catedrale, care adăposteau bazinul pentru botezul prin afundare (Vasile Drăguţ, *Dicţionar enciclopedic de artă medievală românească*, Bucureşti, 1976, p. 44). Pe teritoriul patriei noastre s-au găsit urmele puţinor asemenea baptisterii; totuşi atîtea cîte există demonstrează pe de-o parte vechimea creştinismului românesc, pe de altă parte continuitatea neîntreruptă a elementului autohton pe meleagurile strămoşeşti. Astfel două bazilici bizantine descoperite în promontoriul de la Dolojman în Dobrogea au fiecare cîte un baptisteriu (P. Nicorescu, *Bazilicile bizantine de la Dolojman*, în: Buletinul Secţiei istorice a Academiei R.S.R., t. XXV, 1, p. 95—101). Un alt vechi baptisteriu s-a găsit la Alba Iulia „reactivat" în secolul IX sau X sub forma „rotondei" care a constituit obiectul unor asidui cercetări în anii din urmă (Radu R. Heitel, *Unele consideraţii privind civilizaţia din bazinul carpatic în cursul celei de-a doua jumătăţi a secolului al IX-lea în lumina izvoarelor arheologice*, în: Studii şi cercetări de istorie veche şi arheologie, t. XXXIV, nr. 2, aprilie-iunie 1983, p. 101—105). Un „pandant" al rotondei de la Alba Iulia de excepţională valoare este baptisteriul bisericii cu hramul Sf. Ioan Botezătorul de la Cenad, Morisena de odinioară, cetate aşezată lîngă confluenţa Mureşului cu Tisa (Radu Heitel, *Arheologia continuităţii şi problema eclesiilor bizantine de pe valea Mureşului*, în: Îndrumătorul pastoral al III-lea al Episcopiei Alba Iulia pe anul 1979, p. 111).

În lipsa unor date certe putem presupune că baptisteriul acesta aparţine secolului III sau IV. El a fost zidit cam la 4 m. depărtare de bazilica romană înălţată aici. Peste baptisteriu s-a construit apoi o capelă. Vechimea ambelor construcţii este atestată de tehnica specifică romanilor, cum şi de existenţa în structura monumentului a unei mari cantităţi de material litic şi ceramic roman, între care cărămizi purtînd sigiliul Legiunii XIII Gemina (R. Heitel, *Unele consideraţii*, p. 101).

Veacuri de-a rîndul băştinaşii din Morisena, cum şi cei din împrejurimi, vor fi primit botezul în baptisteriul amintit aşa cum prevedea ritualul, adică prin afundare în apă. Cît de obişnuită era această practică rezultă între altele dintr-o inscripţie greacească datînd din secolul IV sau V, gravată pe fundul unui vas din tezaurul descoperit în anul 1799 la Sînnicolaul Mare, localitate din imediata vecinătate a Cenadului: „Dia hydatos anapavson Kreis zoin aionion" = Prin apă, du-mă Hristoase la viaţa veşnică" (pr. prof. Ioan Rămureanu, *Începuturile creştinării ungurilor în credinţa ortodoxă a Răsăritului*, în rev. Studii teologice, seria II, an IX, nr. 1—2, ianuarie-februarie 1957, p. 42).

În locul vechii bazilici romane şi a capelei de de-asupra baptisteriului, principele Ochtum sau Achtum construi la începutul secolului XI renumita mănăstire „grecească" închinată Sfîntului Ioan Botezătorul. *„Vita major Sancti Gerhardi"*, scriere compusă înainte de 1083, precizează: „...Ci primind de la greci putere, ridică în zisa cetate a Mureşului o mănăstire întru mărirea fericitului Ioan Botezătorul, punînd acolo un staret şi călugări greci, după rînduiala acelora" *(Viaţa Sfîntului Gerard de Cenad*, cap. X la I. D. Suciu şi Radu Constantinescu, *Documente privitoare la Mitropolia Banatului*, vol. I, Timişoara, 1980, p. 28 şi 45).

Un tovarăş de arme al lui Ochtum numit Chanadinus (Cianadin

* Într-o primă versiune acest articol a fost prezentat în cadrul simpozionului organizat de Comisia ecumenică a Conferinţei episcopale romano-catolice din R.F.G. în colaborare cu Comisia pentru problemele ecumenice ale patriarhiei Constantinopolului pe tema „Botez şi Mir", Regensburg, 18—24 iulie 1970. Sub această formă şi cu titlul „Mărturia teologică a unui vechi baptisteriu de pe teritoriul României" a apărut în revista *Református Szemle*, Cluj-Napoca, an. LXX, nr. 1, ianuarie-februarie 1977, p. 8—10.

(Continuare în pag. a 2-a)

† NICOLAE
Mitropolitul Banatului

O nouă şi elocventă expresie a voinţei noastre unanime de pace:

„Apelul Marii Adunări Naţionale a Republicii Socialiste România adresat Sovietului Suprem al U.R.S.S., Congresului S.U.A., parlamentelor din ţările europene pe teritoriul cărora se amplasează rachete nucleare cu rază medie de acţiune, parlamentelor din celelalte ţări europene şi din Canada"

Poporul nostru, prin vocaţie, este un popor iubitor de pace şi dornic de a trăi în frăţietate şi colaborare cu celelalte popoare. De semnificaţia profundă a acestui adevăr este convins oricine cunoaşte istoria noastră bimilenară. N-am încălcat niciodată graniţele altor popoare şi n-am răpit nimănui liniştea, glia şi bunurile cîştigate. Aflîndu-ne însă „în calea tuturor răutăţilor", cum spune cronicarul, am avut mereu de înfruntat furtuni pe care istoria le-a declanşat în această parte de lume. Jertfele cu care am plătit tenacitatea noastră de a fi rămas nemişcaţi pe aceste meleaguri, acoperă fiecare filă a vechilor noastre cronici. Aceste jertfe ale trecutului ne fac să simţim şi mai intens nevoia de pace astăzi cînd pericolul unui nou război nimicitor este tot mai ameninţător.

Dacă războaiele din trecut, cu uriaşele pierderi de vieţi omeneşti pe care le-au cauzat, n-au anulat totuşi ultima speranţă de supravieţuire a omenirii, în perspectiva unui viitor război nuclear o astfel de speranţă este cu totul înlăturată. Declanşarea războiului nuclear ar însemna, în condiţiile acumulării enormelor cantităţi de armament atomic, bătaia de ceas „a stingerii universale".

Din fericire, deşi încordarea relaţiilor internaţionale este mai mult decît îngrijorătoare şi spectrul războiului nuclear este atît de ameninţător, există totuşi o puternică rază de speranţă: este voinţa unanimă de pace, concretizată în uriaşa mişcare de apărare a păcii ce s-a întins în anii din urmă în toată lumea, cu o forţă de manifestare mai accentuată în Europa, de unde au izbucnit cele două conflagraţii mondiale şi unde sînt concentrate şi azi cele mai mari cantităţi de rachete şi alte materiale de război. Într-adevăr, în multe ţări din lumea veche şi lumea nouă au loc manifestaţii de mare amploare, prin care oameni de diferite vîrste, profesii, concepţii şi credinţe religioase îşi exprimă dorinţa lor fierbinte de pace, aspiraţia lor legitimă la o viaţă demnă, ferită de orice ameninţare. Înşelate în aşteptările lor de discuţiile ineficiente, purtate chiar şi în cele mai înalte foruri, popoarele doresc să se întreprindă, în sfîrşit, măsuri concrete care să ducă la anihilarea pericolului unui război nimicitor. Avertismentul: „acum pînă nu este prea tîrziu" este tot mai des repetat de către toţi factorii responsabili şi de către marile personalităţi ale epocii noastre, pătrunse de conştiinţa responsabilităţii faţă de destinul omenirii.

Aceasta este convingerea pe care o împărtăşeşte şi poporul nostru, că acum, trebuie să se stopeze nesăbuita cursă a înarmărilor şi să se treacă fără nici o întîrziere la măsuri ferme şi concrete de dezarmare. Mîine s-ar putea să fie prea tîrziu! Voinţa lui nestrămutată de pace şi-a găsit o nouă şi fericită întruchipare în „Apelul Marii Adunări naţionale a Republicii Socialiste România adresat Sovietului Suprem al U.R.S.S., Congresului S.U.A., parlamentelor din ţările europene pe teritoriul cărora se amplasează rachete nucleare cu rază medie de acţiune, parlamentelor din celelalte ţări europene şi din Canada."

Succedînd celor două Mesaje pe care Preşedintele ţării noastre le-a adresat, în vara trecută, conducătorilor Uniunii Sovietice şi ai Statelor Unite ale Americii ca şi Răspunsului pe care Domnia Sa l-a formulat tot anul trecut la Scrisoarea unui grup de membri ai Camerei Reprezentanţilor a Congresului S.U.A., precum şi „Apelului pentru dezarmare şi pace" al Frontului Democraţiei şi

(Continuare în pag. a 3-a)

Pr. prof. *D. Abrudan*

Naşterea de prunci ca poruncă divină

Porunca naşterii de prunci e cuprinsă, în chip minunat, în cunoscuta expresie a Sfîntului Apostol Ioan: „Dumnezeu este iubire" (I Ioan 4, 16). Glasul lui Dumnezeu care a răsunat în cele şase zile ale creaţiei, chemînd rînd pe rînd la existenţă toate făpturile, a fost cea dintîi descoperire a iubirii divine. Căci iubirea iese de la Dumnezeu şi se întoarce la El, totdeauna ca un spor de împlinire şi bucurie. Astfel, Dumnezeu a poruncit să fie toate lucrurile din lume şi toate au răspuns chemării divine, descoperindu-se pe ele însele şi alcătuind laolaltă capodopera puterii divine creatoare. Văzînd Dumnezeu că cele ce s-au făcut erau „bune foarte", în ziua a şaptea s-a odihnit de toate lucrurile Sale. Odihna din această zi priveşte, însă, numai o latură a creaţiei. Odată cu zidirea universului a fost făcut şi omul ca fiinţă care încheie, de fapt, opera dumnezeiască. În raport cu celelalte făpturi de pe pămînt, omul a dobîndit, în ansamblul universului, un loc aparte. Prin el,

(Continuare în pag. a 3-a)

Pr. prof. *Ilie Moldovan*

ORTODOXIE ŞI ECUMENISM (II)

(Continuare din pag. 1)

veche. Şi de fapt nu *cea mai* veche, ci *cea veche*, cea dintru început, cea din vremea cînd creştinii nu erau încă despărţiţi. Ei cred însă că au desăvîrşit-o, că au precizat anumite lucruri, că au eliminat ceea ce nu era esenţial, sau că au adăugat ceea ce era esenţial pentru ca sistemul credinţei şi al practicii să fie complet. Noi credem că nu mai era necesar nimic, nici de adăugat, nici de eliminat, că totul se rînduise în cursul primului mileniu. Aceasta am crezut-o din totdeauna.

În trecut ei ne acuzau de închistare, de sclerozare, de conservatorism radical. Le-am dovedit şi le dovedim mereu că totuşi am ţinut pasul cu istoria, cu civilizaţia şi cultura, că un *aggiornamento* permanent ne-a permis să fim mereu contemporani cu vremea în evoluţia ei firească. Le-am demonstrat că am acordat şi am armonizat fără încetare tradiţia cu noul şi cu libertatea, şi că în multe privinţe i-am devansat, precum în introducerea limbii vorbite a poporului în cult, în angajarea credincioşilor alături de cler, atît în cult cît şi în pastoraţie şi administraţie, şi în multe altele, pe care ei abia acum le descopăr şi le introduc. Le dovedim mereu că ceea ce au introdus în plus faţă de tezaurul pe care l-am avut în comun în primul mileniu, se verifică a fi inutil, iar ceea ce au eliminat, din acelaşi tezaur, se dovedeşte păgubitor, atît pentru exprimarea şi integritatea credinţei, cît şi pentru unitate. Firește, cînd ajungem la astfel de confruntări, ei se străduiesc să ne convingă de contrariu. *Confruntările acestea fac parte din ecumenism. Ele sînt una din feţele ecumenismului acestei etape.*

Dar dacă aceasta e situaţia, şi dacă fiecare vine la masa dialogului atît de puternic încredinţat de dreptatea sa, şi dacă o şi afirmă exact în aceşti termeni, dialogul nu e cumva ca un dialog între surzi? Ce se poate spera dintr-un asemenea dialog? Întrebarea e cît se poate de îndreptăţită şi ieşirea din dilemă pare imposibilă. Şi atunci: mai este oare posibilă refacerea unităţii? Şi cum va arăta o Biserică din nou una? Va fi ea ortodoxă? Răspunsul nostru, ca ortodocşi, nu poate fi decît unul: *va fi ortodoxă*, sau vom mai rămîne, încă aşa cum sîntem, separaţi. Dar dacă şi ceilalţi spun că va fi catolică sau că va fi protestantă? Şi desigur spun. Ne-o putem imagina chiar şi cînd nu o spun, că aşa cred. Altfel n-ar fi ceea ce sînt şi ceea ce rămîn.

Şi atunci? Ce speranţe oferă ecumenismul? Cu ce speranţe ne-am angajat şi ne angajăm în el? Ca să răspundem cît de cît exact, ar trebui să ne adresăm experienţei de pînă acum, de aproape o jumătate de secol, dacă luăm ca dată iniţială prima Adunare generală de la Amsterdam din 1948. Deşi în cadrul Consiliului Ecumenic al Bisericilor experienţa noastră e doar cu protestanţii (incluzîndu-i aici şi pe anglicani), unele efecte ale dialogului s-au răsfrînt şi asupra relaţiilor noastre cu romano-catolicismul, aşa că ceea ce vom încerca să determinăm, va reflecta în mare măsură consecinţe referitoare la relaţiile noastre cu toţi eterodocşii, mai puţin relaţiile cu puzderia de denominaţiuni sectante care au apărut datorită imaturităţii teologice a unor creştini handicapaţi de porniri separatiste, în general fanatici care îşi caută exegeze biblice pe măsura fanatismului lor, şi care sînt luaţi în serios numai de cei asemenea lor.

Cei implicaţi în ecumenism se dovedesc a fi făcut, ca şi noi, pe lîngă experienţa intransigenţei confesionale în problemele de credinţă, şi experienţa unei deschideri a unora către alţii, necunoscute înainte.

Iată cîteva exemple: toţi îşi recunosc calitatea de creştini şi se recunosc fraţi. Fiecare confesiune îşi păstrează identitatea dar le respectă pe celelalte în speranţa unităţii. Creştinii de orice confesiune se pot ruga împreună şi pot lua parte unii la slujbele altora, cu libertatea de a da sau a primi Sfînta Împărtăşanie, după cum le permite Biserica, credinţa şi conştiinţa lor. Şi... cam atît. Nu e mult, dar e mai mult decît nimic şi mai mult decît se putea face înainte. Au căzut în desuetudine indicaţiile de a nu sta împreună la rugăciune, de a nu citi cărţile scrise de ceilalţi, de a nu intra reciproc în locaşurile de cult... S-au iniţiat apoi discuţii cu privire la Sfintele Taine. Aceasta s-a întîmplat, e drept, foarte tîrziu, abia acum, în vremea noastră. A trebuit pentru aceasta o pregătire de mai mult de 50 de ani. Şi nu se ştie dacă nu e şi acum prea devreme. Se va vedea din reacţiile faţă de aşa numitul *Document de la Lima* intitulat: *BOTEZ, EUHARISTIE, PREOŢIE.* Acesta a căpătat forma definitivă la conferinţa Comisiei „Credinţă şi Constituţie" de la Lima, din anul 1982, dar discuţiile pe această temă începuseră încă de la prima Conferinţă a Comisiei, ţinută la Lausanne în 1927, fiind reluate la Accra (1974) şi la Bangalore (1978).

Deocamdată, Bisericile membre şi Consiliul Ecumenic al Bisericilor se află într-o stare de euforie provocată de acest *Document* care, finalmente, s-a văzut definitivat şi se leagă de el mari speranţe. Ortodocşii îl privesc totuşi cu oarecare neîncredere, dar să nu anticipăm. Există sentimentul că la alcătuirea lui Ortodoxia a participat cu forţe teologice cu totul întîmplătoare şi nu prea active, dovedind chiar din timpul lucrărilor o anumită rezervă.

Istoria ecumenismului îl va nota fără îndoială ca pe o etapă importantă în procesul reunificării. Vom vedea în anii care vin dacă îl va reţine ca pe o reuşită, sau ca pe un eşec. Bisericile abia îl studiază.

E uşor de observat că mai ales protestanţii împing astfel de Documente. Pentru ei lucrurile sînt mai simple decît pentru ortodocşi şi romano-catolici. De menţionat că în Comisia *Credinţă şi Constituţie* sînt prezenţi şi romano-catolicii; şi ei au fost reprezentaţi la Lima, dar nu s-ar putea spune că au fost o prezenţă mai activă decît ortodocşii şi că şi-au însuşit *Documentul*. Poziţia lor e cam ca şi aceea a ortodocşilor.

Că protestanţii încearcă să forţeze nota, se vede şi de acolo că la Lima au redactat şi o liturghie ecumenică, LITURGHIA DE LA LIMA, dar care ortodox sau romano-catolic ar celebra-o? Şi totuşi şi unii şi alţii au fost prezenţi la Lima! Şi Liturghia se dă drept Liturghie ecumenică. De fapt e tot liturghie protestantă. La Vancouver a celebrat-o Arhiepiscopul de Canterbury şi s-au împărtăşit toţi protestanţii. Ortodocşii şi-au celebrat propria lor liturghie a Sfîntului Ioan Gură de Aur şi s-au împărtăşit numai ei.

Am pomenit despre aceasta numai pentru a arăta *cît de mult se mai dibuie încă în ecumenism şi din cîte ezitări se alcătuieşte el.* Pentru ortodocşi e semn rău şi faptul că, deşi tratativele asupra *Documentului* sînt în plină desfăşurare, înainte de a se fi luat cea mai mică hotărîre cu privire la Taina preoţiei, protestanţii şi anglicanii au trecut la hirotonia femeilor. Aceasta va complica şi mai mult situaţia şi va împiedica în mod sigur un consens. Problema aceasta va putea ţine pe loc ecumenismul un număr imprevizibil de ani!

În relaţiile *interprotestante* s-au făcut însă paşi mari înainte. Unii din ei abia mai deosebesc slujba lor de a altora şi intercomuniunea e o realitate de fiecare zi. Ecumenismul a dat în protestantism roade evidente. În curînd se va putea vorbi în lumea protestantă de un creştinism *post-denominaţional.* Pentru ei a fost uşor. Neavînd o teologie articulată, cultivînd relativismul şi o libertate care se confundă adesea cu indiferentismul doctrinar, dînd prioritate unui pietism simplist, protestanţilor le-a fost mai uşor să se întîlnească, mai ales în condiţiile unor diferenţe teologice foarte mici dintre ei. Cei mai mulţi — desigur nu e vorba de teologi — nici nu cunosc diferenţele. Sînt ceea ce sînt, pentru că s-au născut aşa. În timpul lucrărilor noului Comitet executiv ales la Vancouver, (februarie 1984, Geneva), cineva se lăuda că are o vocaţie ecumenistă cu totul specială, pentru că a trecut pînă acum prin vreo patru-cinci denominaţiuni, cu mare uşurinţă! Neavînd o tradiţie puternică, nici o teologie cu rezonanţe în viaţa de toate zilele a creştinilor de rînd, cum e situaţia la noi, protestanţii se pot acomoda uşor cu orice fel de schimbări în practica religioasă.

De aceea mulţi dintre ei nici nu ne înţeleg pe noi ortodocşii. Nu înţeleg ce vrem, nu înţeleg de ce nu ne împărtăşim cu ei, şi de ce nu-i primim la împărtăşirea noastră. Nu înţeleg de ce nu admitem hirotonia femeilor şi de foarte multe ori cred că ecumenismul care a adunat toate Bisericile într-o organizaţie cum e Consiliul Ecumenic al Bisericilor, şi-a îndeplinit misiunea şi nu mai are nimic altceva de făcut decît să întreţină ceea ce a cîştigat.

Tocmai de aceea Consiliul Ecumenic are încă aşa de mult de făcut, şi rolul nostru e, în această privinţă, capital. Prezenţa ortodoxă în Consiliul Ecumenic, dincolo de implicarea în efortul de rutină pentru unitate, potrivit cu programul Consiliului este şi o *mărturie* despre ceea ce trebuie încă recuperat. De aceea ortodocşii fac mereu apel la protestanţi să nu neglijeze dialogul teologic, chiar dacă acesta, atunci cînd e abordat, e adesea rudimentar şi timid.

Cu romano-catolicii, în cadrul dialogului bilateral, lucrurile stau desigur altfel. Aici partenerul e de aceeaşi calitate cu noi şi greutăţile sînt de natură exact inversă decît cele din dialogul cu protestanţii din Consiliul Ecumenic. Aici totul e important. Teologia e pe primul plan. De altfel şi dialogurile bilaterale ortodoxo-protestante, cele din afara Consiliului Ecumenic, sînt şi ele de altă calitate decît cele din cadrul Consiliului. Într-un fel e şi firesc să fie aşa. În Consiliu nu vin numai teologi. Activiştii ecumenici au cunoştinţe generale, şi multă deschidere şi bunăvoinţă, dar le sînt cu totul străine subtilităţile teologilor şi spiritualităţilor diferitelor Biserici. Mulţi dintre ei n-au citit nici o carte ortodoxă. Chiar dintre cei care deţin funcţii în aparatul de la Geneva, şi care fabrică documentele care vin apoi în Comitete şi în Comisii, prea puţini înţeleg Ortodoxia. Se străduiesc ortodocşii din răsputeri să se facă înţeleşi, dar reuşesc greu şi cu fiecare nou venit trebuie s-o ia de la capăt.

În concluzie, prezenţa ortodoxă în mişcarea ecumenică înseamnă în primul rînd încercarea de a face cunoscute valorile Ortodoxiei şi de a atrage atenţia asupra lor, în speranţa că vor găsi ecouri şi că o întoarcere la unitate e totuşi posibilă. Cu răbdare, investigînd în propriile tradiţii, în propriile teologii, prin întoarcerea la tradiţia comună de la început, se vor putea face paşi spre regăsirea unităţii. *Aceasta e deocamdată metoda:*

Aşa procedează Comisia mixtă de dialog orotdoxo-romano-catolică şi începutul se arată bun. Dificultăţile vor începe cînd va sosi pe agendă primatul papal, dar acolo unde există probleme, există şi soluţii, dacă problema se prezintă ca un tot logic, oferind elemente pentru o analiză raţională! Smerenia n-a fost mîncată de lupi! Mai poate fi regăsită.

Ce frumos sună cînd papa se numeşte pe sine în ultima vreme: „episcopul Romei", şi cînd afirmă că unitatea, cînd se va face, nu va fi „nici absorbţie, nici fuziune" şi că cele două tradiţii, ortodoxă şi romano-catolică, „sînt complementare". Cu acelaşi sentiment de satisfacţie salutăm şi termenul tot mai frecvent de „Biserici-surori". Sînt semne că se vor putea petrece lucruri şi „mai mari decît acestea"! chiar dacă unele formule ne mai decepţionează în continuare, precum: *„din propria Noastră voinţă şi din autoritatea Noastră apostolică, ca semn al unei graţii speciale, Noi decidem ..."* ca la beatificarea recentă a lui Fra Angelico! (Vezi „L'osservatore Romano" ed. hebd., 13 martie 1984, p. 8 şi 13). Sună prea „ex sese" (de la sine) de la 1870, care oricum trebuie uitat!

Ortodoxia s-a angajat însă în ecumenism şi dintr-un alt motiv decît acela de a realiza, repede, unitatea de credinţă a tuturor creştinilor. Ea a ştiut dinainte că va fi greu, şi că se prinde într-un joc aproape absurd. Ecumenismul a adunat însă Bisericile creştine oferindu-le o platformă pentru o atitudine comună şi faţă de lume, şi faţă de problemele contemporane. În această privinţă, cu prea puţine excepţii, — mereu ale denominaţiunilor extremiste, ultrapietiste, radicale, sectare — toate Bisericile s-au regăsit în unitate. Toate se pronunţă pentru unitatea lumii, pentru pace, pentru înlăturarea tuturor discriminărilor, pentru egalitatea oamenilor şi a popoarelor, pentru apărarea vieţii şi pentru instaurarea unui climat moral în relaţiile dintre guverne.

Acesta s-a numit *ecumenism practic* şi sînt zeci de ani de cînd se dovedeşte eficient în adunarea Bisericilor sub aceeaşi cupolă. Şi aşa, mentalităţile s-au schimbat, reprezentanţii Bisericilor au învăţat a se cunoaşte mai bine şi cunoscîndu-se, s-au apropiat unii de alţii tot mai mult. Distanţele dintre confesiuni s-au micşorat, diferenţele şi-au atenuat din gravitate. Văzute de aproape, au devenit tratabile. Şi încă ceva: în faţa primejdiilor în care se află lumea, scandalul diviziunii şi-a descoperit întreaga absurditate şi creştinii au înţeles că trebuie să termine cu el, că e ruşinos, că Iisus are dreptate cînd cheamă la unitate: „pentru ca lumea să creadă". Lumea îşi pune credinţa în discuţie în faţa spectacolului unui creştinism divizat şi antagonic!

Ecumenismul practic ajută astfel, indirect, declanşarea obligatorie a ecumenismului teologic. Convingerea aceasta devine din ce în ce mai mult o convingere unanimă a tuturor creştinilor, a tuturor Bisericilor. Ecumenismul se descoperă a fi un imperativ al creştinismului contemporan, dincolo de faptul că nu ştim încă anume cum va ajunge la liman.

La plinirea vremii se va ivi o soluţie. Revenind la întrebarea pe care ne-am pus-o mai înainte: Biserica una, sfîntă, sobornicească şi apostolească, în măsura în care va fi Biserica tradiţiei epocii comune din primul mileniu, va fi ortodoxă. Desigur ea va fi în acelaşi timp şi a vremii noastre, contemporană cu civilizaţia, cultura, tehnica, mentalităţile vremii noastre. Va putea fi *altfel* în forme şi chiar diferită de la o zonă la alta, de la o cultură la alta, de la o tradiţie locală la alta, dar *aceeaşi* în credinţă peste tot. Ajungînd la această stare post-denominaţională, post-confesională, dar avînd tezaurul de credinţă comun, ea va fi ortodoxă, dar va fi în acelaşi timp şi catolică şi protestantă şi anglicană, fiindcă toţi se vor regăsi în aceeaşi familie fără sentimentul că au abdicat de la ceva, ci doar cu sentimentul re-găsirii, întoarcerii întru sine, întru Sinele trupului lui Hristos care este Biserica.

Impasul de azi nu este veşnic şi toate Bisericile sînt conştiente de aceasta. De aceea continuă să creadă în ecumenism. De acea şi noi credem în Ortodoxie şi în ecumenism în acelaşi timp. Pentru că ştim că „ceea ce e cu neputinţă la oameni, e cu putinţă la Dumnezeu".

Ecumenismul e mai ales speranţă. Speranţa că unitatea va birui, şi că biruinţa va fi a adevărului, a *dreptei credinţe.*

Mărturia unui vechi monument

(Continuare din pag. 1)

sau Sunad), nepot al regelui ungur Ştefan cel Sfînt, de la Morisena avea să se numească Chanadina sau Cenad, după ce porni împotriva lui Ochtum şi-l învinse (1028—1030), mută pe călugării „greci" din mănăstirea Sfîntul Ioan Botezătorul şi aduse în locul lor pe Gerhardus, de origine venetian, ajuns episcop de Cenad, şi alţi călugări „latini" din Ungaria.

Vechiul baptisteriu a fost păstrat sau chiar „reactivat" şi nu este exclus ca însuşi Gerhardus să fi continuat a-l folosi botezînd în el pe noii convertiţi, precum rezultă din documentul înainte citat: „...Şi mulţi erau duşi acolo de comiţii pe care-i rînduise craiul şi se botezau la mănăstirea Sfîntului Ioan Botezătorul" *(Viaţa Sf. Gerard,* cap. XI, la I. D. Suciu şi R. Constantinescu, *o. c.*, p. 31—47).

În secolul XIII bazilica a fost reconstruită iar baptisteriul restaurat. Locaşurile mănăstirii erau acum în folosinţa clerului latin care, sprijinit de episcopia ce fu creată la Cenad, înlătură treptat practica „grecească" a botezului prin afundare. Au urmat alte cîteva reconstruiri a căror datare e greu de precizat. Cu timpul clădirile se ruinară una după alta, astfel încît în secolul XIX, mai exact la 1868, vechea biserică romano-catolică existentă fu dărîmată şi în locul ei se construi o alta care există şi astăzi. Cu acest prilej pe locul ruinelor fostei mănăstiri „greceşti" Sfîntul Ioan Botezătorul au fost descoperite urmele bazilicii romane şi boptisteriul. Procesul verbal al lucrărilor de demolare întocmit de preotul romano-catolic din Cenad, Killer Frigyes, a fost publicat de arheologul Henszlmann Imre şi e singura sursă de informaţie cu privire la vestigiile ce s-au pierdut atunci definitiv *(Archaeologiai kirándulás Csanádra,* în: Archaeologiai közlemények, VIII, Pesta, 1871, p. 1—34; traducerea românească a prot. Ion Geţia, *Vechi rămăşiţe în Banat,* în rev. Mitropolia Banatului, an XV, nr. 4—6, aprilie-iunile 1965, p. 407—419). A scăpat de la distrugere doar baptisteriul, găsindu-se şi azi sub pardoseala altarului actualei biserici romano-catolice din Cenad, acoperit de două plăci grele de marmoră.

La acest baptisteriu se ajunge coborînd şapte trepte de 1,80 m şi late de 0,70 m. De formă aproape pătrată, dimensiunile lui sînt de 2,32 m lungime, 1,25 m lăţime şi 1,80 m înălţime. Boltitura tavanului este de 0,20 m, iar suprafaţa actuală de 2,90 mp. Se văd încă urmele canalului pe care se aducea apa dintr-o fîntînă exterioară sau poate chiar din rîul Mureş a cărui albie trecea atunci prin apropiere. Nu se mai observă însă conducta de evacuare a apei care a fost acoperită cu pămînt. În interiorul baptisteriului s-a păstrat suportul rezervat oficiantului care săvîrşea botezul (prot. dr. Gheorghe Cotoşman, *Bazilica romană cu baptisteriu din Urbs Morisena,* în rev. Biserica Ortodoxă Română, an. LXXXVI, nr. 35, martie-mai 1968, p. 469—485.

Cercetătorii sînt unanimi în a recunoaşte valoarea baptisteriului de la Cenad pentru dovedirea continuităţii poporului nostru pe teritoriul care îl ocupă şi în prezent, nu mai puţin pentru dovedirea vechimii creştinismului românesc (Răzvan Theodorescu, *Bizanţ, Balcani, Occident la începuturile culturii medievale româneşti,* Bucureşti, 1974, p. 114). În acelaşi timp însă baptisteriul de la Cenad ca şi celelalte baptisterii despre care am amintit arată că dintotdeauna botezul se administra prin afundare, nu prin stropire. Practica strămoşilor noştri se cuvine păstrată cu toată scumpătatea.

Iată ce mărturiseşte de peste veacuri monumentul de la Cenad tuturor celor care nu trec nepăsători pe lîngă vestigiile trecutului.

Pîine pentru suflet

Liturghie şi viaţă

Centrul cultului ortodox este Sfînta Liturghie, iar inima acesteia este Euharistia, taină a unirii cu Dumnezeu şi a împărtăşirii cu Trupul şi Sîngele Domnului nostru Iisus Hristos.

Prin Liturghie, Biserica prelungeşte prezenţa lui Dumnezeu în lume în modul cel mai sublim şi lucrarea mîntuirii neamului omenesc prin jertfa de pe cruce a Fiului lui Dumnezeu întrupat.

Ea este, pe de o parte, o înfăţişare şi o amintire a întregii vieţi pămînteşti a lui Hristos, de la întrupare, la jertfa de pe cruce, la moartea şi învierea Sa (anamneză) dar este, în acelaşi timp, şi actualizarea instituită de însuşi Hristos a jertfei Sale de pe cruce şi comunicare a darurilor ce s-au revărsat în lume din această jertfă. Însuşi Fiul lui Dumnezeu a instituit această taină şi a inaugurat acest mod nou al prezenţei Lui în lume, mod prin care oamenii se pot împăca şi uni cu Dumnezeu, mod prin care Hristos este în veci „hrana" şi Mîntuitorul oamenilor.

În Joia Mare, cînd a instituit Euharistia, după ce a binecuvîntat pîinea şi vinul a spus: Aceasta să o faceţi întru pomenirea Mea", iar după înviere, confirmînd această poruncă dată apostolilor, a spus: „Iată Eu cu voi sînt pînă la sfîrşitul veacului" (Matei 28, 20).

Biserica a primit chiar de la Iisus porunca împlinirii acestei taine şi asigurarea prezenţei lui Hristos în acest mod sublim.

Sufletul credinciosului are mereu dorul după Dumnezeu. El e neliniştit pînă cînd se regăseşte, pînă cînd nu se întoarce acasă la izvorul de la care a pornit.

În marele univers, ca într-o măreaţă biserică, se întîlneşte cu puterea lui Dumnezeu. Încă în vremea sa, psalmistul David, privind spre lanurile ţării sale a exclamat: „cît s-au mărit lucrurile Tale Doamne, toate cu înţelepciune le-ai făcut" (Psalm 103, 25).

Credinciosul L-a aflat pe Dumnezeu nu numai afară de el ci şi înlăuntrul lui. Aci a găsit el un mentor, un martor al înţelepciunii şi purtării de grijă a lui Dumnezeu. Aci a aflat împărăţia lui Dumnezeu, precum spune Evanghelia: „Împărăţia lui Dumnezeu este înlăuntrul vostru" (Luca 17, 21). Nici una din aceste căi nu i-a stîmpărat dorul, nu i-a dat fericirea deplină. A venit păcatul care a întunecat cunoaşterea lui Dumnezeu în firea înconjurătoare şi l-a abătut pe om spre îndumnezeirea acesteia; de asemenea a întunecat ochiul conştiinţei şi l-a îndemnat să rătăcească şi să caute fericirea în lucruri trecătoare. A căzut în robia patimilor.

Iubirea lui Dumnezeu însă nu l-a părăsit pe om şi a venit în maximă apropiere de el, a trimis pe Unul Născut Fiul Său în lume, care a luat trup asemenea oamenilor în afară de păcat, s-a smerit pe Sine, ascultător făcîndu-se pînă la moarte pe cruce, ca să-l împace pe om cu Dumnezeu, şi să-i dea posibilitatea dobîndirii vieţii veşnice, pentru care a fost creat.

Ca această lucrare să fie perpetuă, să se poată împărtăşi toate generaţiile de oameni pînă la sfîrşitul veacului, a instituit Taina Euharistiei, pe care Biserica a îmbrăcat-o într-o haină minunată de imne şi laude, rugăciuni, comuniune cu îngerii şi cu sfinţii, chemare a Duhului Sfînt, de sfinţire a vieţii şi de comuniune cu Hristos. Aceasta este taina Bisericii, prin care credincioşii trăiesc cu Hristos şi în Hristos.

În Liturghie se săvîrşeşte împăcarea credincioşilor cu Dumnezeu şi împăcarea lor întreolaltă.

„Prin sîngele Lui, ne vom izbăvi prin El de mînie. Căci dacă, pe cînd eram vrăjmaşi, ne-am împăcat cu Dumnezeu, prin moartea Fiului Său, cu atît mai mult, împăcaţi fiind, ne vom mîntui prin viaţa Lui (Rom. V, 9—10; II Cor. V, 19).

Euharistia restabileşte legătura dintre credincios şi Dumnezeu. Hristos vine la om cu Duhul şi cu dragostea Lui. Aici Îl cunoaştem şi îl numim pe Dumnezeu Tatăl nostru.

„Euharistia îmbrăţişează cu iubire dumnezeiască pe fiecare om, care vine în lume, ca pe o creatură a lui Dumnezeu, care este mîntuit prin jertfa de pe cruce a Fiului lui Dumnezeu, îl hrăneşte cu hrana netrecătoare a trupului şi Sîngelui Său şi cu iertarea păcatelor spre viaţă veşnică" (Vladimir Arhiepiscop de Dimitrov: „Slujba Euharistiei şi omul secolului al XX-lea în vol. Die Euharistie, caiet 8, 1974, p. 161).

În Sfînta Liturghie se împlinesc toate cererile noastre către Dumnezeu din rugăciunea Tatăl nostru. Aici se sfinţeşte numele lui Dumnezeu, vine împărăţia Lui în sufletele şi viaţa oamenilor, deoarece Biserica însăşi este în mod virtual împărăţia a harului, farul Duhului Sfînt în lume. În Liturghie învăţăm să împlinim voia lui Dumnezeu. Însuşi Hristos a împlinit-o cînd în rugăciunea din Ghetimani a spus: „Facă-se voia Ta, nu precum voiesc Eu". Aici ni se dă pîinea vieţii şi iertarea păcatelor". Aici învăţăm să iertăm greşelile oamenilor. Aici ne mîntuim de cel rău. De aceea la sfîrşitul Liturghiei cerem lui Dumnezeu: „Şi ne învredniceşte pe noi Stăpîne, cu îndrăznire, fără de osîndă, să cutezăm a Te chema pe Tine Dumnezeul cel ceresc, Tată şi a zice: Tatăl nostru", după care toţi credincioşii rostesc Rugăciunea Domnească.

În Joia Mare, cînd se aprindea pe bolta cerului candelabrul cel mare al stelelor, Iisus s-a dus cu ucenicii Săi într-un foişor şi după ce le-a dat porunca cea mare a iubirii şi le-a vorbit despre patima Sa, a luat împreună cu ei, cea din urmă cină zicînd: „Luaţi, mîncaţi acesta este trupul Meu. Şi luînd paharul şi mulţumind, le-a dat zicînd: Beţi dintru acesta toţi. Acesta este sîngele Meu, al Legii celei noi, care pentru mulţi se varsă" (Matei, 26, 20—28; Marcu 14, 22—24; Luca XXII, 16—20). Aceasta să o faceţi spre pomenirea Mea (Luca XXII, 19). La I Cor. XI se adaugă: „Căci ori de cîte ori veţi mînca această pîine şi veţi bea acest pahar, moartea Domnului vestiţi pînă cînd va veni". Evanghelistul Ioan, în cap. VI al Evangheliei, spune: „Eu sînt pîinea vieţii; cel ce vine la Mine nu va flămînzi şi cel ce crede în Mine nu va înseta niciodată" (Ioan VI, 35). „Eu sînt pîinea vieţii" (48). „Eu sînt pîinea cea vie, care s-a pogorît din cer. Cine mănîncă din pîinea aceasta viu va fi în veci. Iar pîinea pe care Eu o voi da pentru viaţa lumii este trupul Meu" (51). „Dacă nu veţi mînca trupul Fiului Domnului şi nu veţi bea sîngele Lui, nu veţi avea viaţa în voi" (53).

Relatarea Cinei de Taină de către cei trei evanghelişti sinoptici şi de către Evanghelistul Ioan, mai apoi de Ap. Pavel, în prima scrisoare către Corinteni, ne descoperă cîteva adevăruri mîntuitoare. În Sfînta Euharistie Iisus Hristos este prezent în mod real. El este *pîinea cerească* a legămîntului celui nou. Este semnul dragostei nesfîrşite a lui Dumnezeu faţă de oameni. Trupul şi Sîngele său este o arvună a vieţii veşnice.

Simeon Tesaloniceanul scrie: „Nu este ceva mai de folos nouă şi mai iubit de Dumnezeu, decît jertfa aceasta".

Două lucruri avem de la Hristos: învăţătura Sa şi trupul şi sîngele Său. Biserica le împărtăşeşte din poruncă dumnezeiască pe amîndouă, pentru că amîndouă sînt de folos credincioşilor. Cuvîntul Evangheliei care descoperă adevărul religios făcîndu-l pe om liber şi trupul şi sîngele Domnului, spre iertarea păcatelor şi spre viaţa de veci. Acesta este îndoitul mesaj al Bisericii în lume, acestea sînt cele două daruri pe care le comunică oamenilor. Ea nu poate abzice de la această misiune. În felul în care ea împărtăşeşte aceste daruri oamenilor şi le face de folos stă misionarismul ei.

Ea nu le poate ţine numai pentru o parte sau alta a Bisericii, ci trebuie să le comunice şi să împărtăşească pe toţi credincioşii din ele. Nici vestirea Evangheliei nu se poate opri la o predică rostită duminica în cadrul Liturghiei sau la un alt serviciu bisericesc, nici slujirea liturgică nu se poate limita la timpul serviciului în biserică. Şi unul şi altul din aceste daruri trebuie să iradieze, să aibă o însuşire binefăcătoare asupra întregii parohii. Ele trebuie transmise oamenilor permanent, cît se poate de neîntrerupt, am zice că transmiterea lor ar trebui să fie ca un curent neîntrerupt.

Preotul prof. dr. Ion Bria în temeinicul şi frumosul său curs de teologie şi practică misionară ortodoxă are un capitol intitulat: „Dimensiunea misionară a Liturghiei". În acest capitol se pune accentul pe misionarismul slujirii liturgice, despre care s-a vorbit pînă acum mai puţin în teologie şi în pastorală. Se consideră că Liturghia are un loc anume în cadrul cultului fără a se stărui mai mult asupra caracterului ei misionar, eclesiologic, de adunare şi solidaritate a credincioşilor din parohie cu Iisus Hristos, care „jertfeşte şi se jertfeşte" pentru mîntuirea tuturor, nu numai a celor ce iau parte la săvîrşirea slujbei.

Liturghia spune Păr. Bria nu se încheie cu mirungerea şi cu împărtirea anaforei. Ea trebuie să se continuie şi după aceea în viaţa slujitorului altarului şi a credincioşilor.

Liturghia trebuie să aducă o schimbare, o transformare în viaţa credincioşilor. Parohia trebuie să devină o parohie vie, în care să se simtă duhul cel nou, viaţa cea nouă pe care o aduce Euharistia în viaţa credincioşilor. Nu este vorba numai de o schimbare de suprafaţă, de reparare a unor deprinderi şi obiceiuri, ci de înnoirea sau reînvierea vieţii.

Reînviind acest duh misionar al slujbelor noastre bisericeşti, săvîrşindu-le cu toată evlavia, continuînd să le împărtăşim credincioşilor darurile lor vom avea bucuria de a-i vedea pe credincioşi mai des şi mai mulţi la biserică, îi vom feri de atracţia altor adunări religioase care îi invită cu insistenţă şi îi atrag, dar care nu le pot da „pîinea cea cerească" şi nu le pot da decît o amăgitoare fericire.

Schimbarea vieţii, înnoirea ei se poate face numai dacă păstrăm legătura cu Hristos cel euharistic. El ne oferă un model nou de viaţă. De la El învăţăm: „Cîte sînt adevărate, cîte sînt cinstite, cîte sînt drepte, cîte sînt curate, cîte sînt de iubit, cîte sînt cu nume bun, orice virtute, şi orice laudă" (Filipeni IV, 8).

Cînd credincioşii participă la Sfînta Liturghie ei învaţă şi primesc puterea să se opună răului, păcatului şi urii. Ei au auzit la sfîrşitul Liturghiei cuvintele: „Cu pace să ieşim" şi la începutul ei rugăciunea pentru pacea de sus pentru pacea sufletelor şi pentru pacea a toată lumea şi au primit convingerea că starea de pace în lume este o stare normală, necesară şi binefăcătoare. Ştiu şi aceea că locul lor este în rîndul celor ce doresc şi lucrează pentru pace.

Liturghia are darul de-a împăca pe oameni, de-a întări sentimentul virtuţii şi solidarităţii între ei.

Aci învaţă credinţa cea adevărată, a Bisericii noastre ortodoxe. Acest lucru se mărturiseşte de către credincioşi spre sfîrşitul Liturghiei: „Văzut-am lumina cea adevărată, primit-am Duhul cel ceresc, aflat-am credinţa cea adevărată, nedespărţitei Sfintei Treimi închinîndu-ne că aceea ne-a mîntuit pe noi."

Părintele VASILE

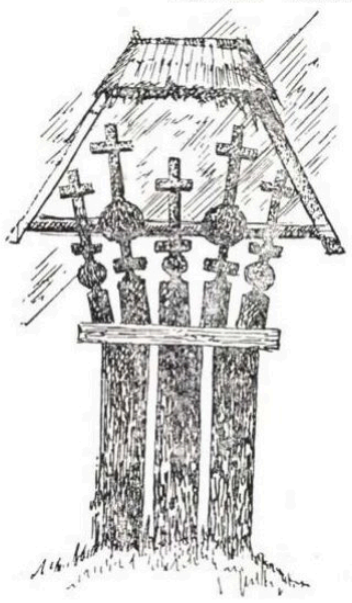

O nouă şi elocventă expresie...

(Continuare din pag. 1)

Unităţii Socialiste din 20 septembrie 1983, recentul Apel urmăreşte să afirme încă odată cu putere hotărîrea întregului nostru popor de a lupta, împreună cu celelalte naţiuni, cu forţele progresiste de pretutindeni, pentru încetarea cursei înarmărilor, trecerea la dezarmare şi, în primul rînd, la dezarmare nucleară, pentru făurirea unei lumi a păcii şi colaborării internaţionale.

Fără a ignora pericolul pe care îl reprezintă rachetele nucleare deja amplasate în Europa, Apelul vine în întîmpinarea amplasării de noi rachete, cerînd cu fermitate stoparea acestei acţiuni periculoase şi trecerea imediată la reducerea celor existente la un nivel cît mai scăzut.

De reînceperea tratativelor de la Geneva dintre Uniunea Sovietică şi Statele Unite ale Americii privind limitarea şi reducerea armamentului atomic, Apelul leagă şansa cea mai mare pentru reluarea cursului firesc spre destindere şi colaborare în viaţa internaţională.

O responsabilitate cu totul aparte este pusă în seama guvernelor şi parlamentelor ţărilor pe teritoriul cărora se amplasează rachete nucleare cu rază medie de acţiune. Apelul sesizează gravele complicaţii pe care le poate declanşa acceptarea de către guvernele şi parlamentele respective a amplasării noilor rachete nucleare.

Clerul şi credincioşii Bisericii Ortodoxe Române aderă cu toată convingerea la ideile cuprinse în Apel. Ei săvîrşesc astfel un act izvorît din propria lor credinţă religioasă care este străbătută de idealul păcii şi al bunei voiri între oameni.

Din Sfînta Scriptură care este cartea de căpătîi a credinţei noastre, aflăm că Iisus Hristos-Mîntuitorul este „pacea noastră" (Efeseni 2, 17). Întru El, Dumnezeu ni se descoperă ca „Dumnezeul păcii" (II Rom. 15, 13; 16, 20), sau ca „Dumnezeul dragostei şi al păcii" (II Cor. 13, 11), iar Evanghelia Sa, poartă pe drept cuvînt denumirea de „Evanghelia păcii" (F. Ap. 10, 36; Efes. 6, 15). „El a venit şi a binevestit pacea" (Efes. 2, 17), făcînd din cele două lumi (cea păgînă şi cea iudaică) una, prin surparea peretelui cel din mijloc al despărţiturii (Efes. 2, 14). Prin jertfa Sa, prin care a desfiinţat vrăjmăşia, Hristos ne-a împăcat cu Dumnezeu-Tatăl (Rom. 5, 1, 10. 11; Col. 1, 20—22; Efes. 2. 16—18) şi ne-a adus în comuniune de iubire cu toţi semenii.

În faţa unori stări de lucruri cum sînt cele pe care le trăieşte astăzi omenirea aflată atît de departe de viziunea profetică a prefacerii săbiilor în fiare de pluguri şi a lăncilor în seceri (Is. 2, 4), credinţa noastră nu ne permite să rămînem pasivi. Sprijinirea acţiunilor pentru pace ne apare ca un imperativ de maximă importanţă.

Naşterea de prunci ca poruncă divină

(Continuare din pag. 1)

Dumnezeu îşi continuă o anumită activitate creatoare. În acest sens, lui îi adresează ultima poruncă: „Creşteţi şi vă înmulţiţi şi umpleţi pămîntul şi-l supuneţi" (Geneză 1, 28). E vorba despre porunca naşterii de prunci, poruncă ce răsună necontenit în fiinţa omului, chemînd pe soţi la împlinirea unei datorii sfinte. Dumnezeu nu mai crează nici aştri noi pe cer şi nici vietăţi noi pe pămînt. De aceea soţii sînt chemaţi să colaboreze cu Dumnezeu la această operă neîntreruptă. Chemarea lui Dumnezeu este semn al iubirii divine negrăite, iar răspunsul omului, acceptarea acestei colaborări, este şi ea dovada unei iubiri care îl are drept obiect, în cele din urmă, tot pe Dumnezeu.

Mai presus decît un simplu act biologic, naşterea de prunci este un act de natură religios-morală. Dumnezeu a încredinţat căsătoriei miracolul puterii creatoare, de aceea iubirea dintre soţi este îmbibată de veşnicie, ducînd cu sine prin veacuri răsunetul zilelor creaţiei „să fie!". Cu prilejul naşterii unui prunc din cei doi părinţi ai săi, Dumnezeu este acela care îi crează îndeosebi sufletul nemuritor Aşa cum altădată, în paradisul pămîntesc, a creat pe Adam, luînd în palmele Sale pămîntul binecuvîntat şi suflînd asupra lui „suflare de viaţă", tot la fel, folosindu-se de cei doi părinţi, plăsmuieşte un nou univers, înzestrat cu un suflet personal, întru totul fiind chipul sau icoana nemuritoare a Sa. În Sfînta Scriptură aflăm că o mamă se adresează către copiii săi, în momentul martiriului lor, cu aceste cuvinte: „Nu ştiu cum aţi fost zămisliţi în pîntecele meu, nici cum v-am dat duh şi viaţă, căci înfiriparea aceasta a fiecăruia nu am întocmit-o eu" (II Macabei 7, 22). Intervenţia lui Dumnezeu în cazul zidirii fiecărei fiinţe umane, în parte, e un fapt ce se cuvine să-l punem în legătură şi cu cele spuse de către Mîntuitorul, cînd afirmă: „Tatăl meu pînă acum lucrează şi Eu lucrez" (Ioan 5, 17). Soţii furnizează Creatorului aluatul trupesc al viitorului om. De aceea ei nu se pot împotrivi menirii lor de a fi izvor de viaţă, după cum nu se pot opune vieţii însăşi în mers, întrerupînd alcătuirea ei definitivă într-un om, care este fătul sau copilul lor.

Naşterea de prunci este un fapt de mare răspundere pentru soţi. Copilul este veşnicia în timp a iubirii ce leagă pe cei doi soţi unul de altul, printr-o responsabilitate unică. Continuînd pe un plan nou ultima zi a creaţiei, viaţa umană se naşte mereu din iubirea lor, iubirea aceasta însemnînd ea însăşi împlinirea unei porunci divine. În templul măririi lui Dumnezeu, perechea umană este un candelabru care se aprinde cu fiecare naştere de prunci. Potrivit Scripturii, „Dumnezeu a făcut pe om după chipul Său, după chipul lui Dumnezeu l-a făcut: a făcut bărbat şi femeie" (Geneză 1, 27). Pentru restaurarea acestui chip al lui Dumnezeu care a fost întunecat de păcatul strămoşesc, a coborît Fiul lui Dumnezeu în lume. Din această cauză şi răspunderea privitoare la naştere a fost ridicată la un grad maxim. Căci această naştere nu este o acţiune similară cu a celorlalte vieţuitoare de pe pămînt. Chipul lui Dumnezeu pe care îl poartă perechea umană, fiind una cu darul căsătoriei, constituie o zestre divină căreia îi corespunde menirea aducerii pe lume a copiilor. Cu alte cuvinte, posedînd chipul, soţii sînt încărcaţi în mod direct cu răspunderea de a da viaţă altora, iar refuzînd această îndatorire ei resping asemănarea lor cu Dumnezeu, resping pe Creatorul însuşi şi prin aceasta îşi alterează propria lor umanitate. Soţii care refuză copiii refuză, în acelaşi timp, iubirea şi lumina divină .

Datoria naşterii de prunci are implicaţii în realizarea tuturor scopurilor pentru care Dumnezeu a instituit căsătoria. Prin venirea Sa pe pămînt, Iisus Hristos a ridicat unirea conjugală la demnitatea de taină dumnezeiască, deschizînd astfel pentru cei doi soţi o nouă cale spre mîntuire. Prin faptul procreării, soţii îşi desăvîrşesc propria lor viaţă conjugală. Dumnezeu le împărtăşeşte puterea să fie „creatori" de oameni, dar în acelaşi timp le acordă şi şansa de a se apropia într-un mod deplin unul de altul, prin regăsirea lor perfectă în a treia persoană, în propriul lor copil. Procreaţia se constituie ca datorie în virtutea poruncii divine: „Creşteţi şi vă înmulţiţi" (Geneză 1, 28), iar dragostea conjugală în virtutea imperativului: „Fiţi desăvîrşiţi" (Matei 5, 48) se înţelege, aşadar, că soţii care se împotrivesc procreaţiei, prin pruncucidere sau prin păcate de omisiune, se împotrivesc însăşi vieţii lor religios-morale, curmînd cu desăvîrşire firul propăşirii ei. În schimb, soţii caută, să-şi îndeplinească prin aducerea în lume a copiilor îndatoririle faţă de fire şi faţă de Dumnezeu, lucrează la propria lor desăvîrşire.

ȘTIRI — INFORMAȚII — ȘTIRI — INFORMAȚII — ȘTIRI — INFORMAȚII

SIBIU

● În Duminica Ortodoxiei slujind în catedrală Î. P. S. Mitropolit Antonie a hirotonit întru diacon pe tînărul teolog Dorin Părăianu ce urmează a fi preot în parohia Tohanul Nou, județul Brașov. Cu acest prilej Î. P. S. Mitropolit a vorbit despre „Ortodoxia în istorie și în viața de astăzi a credincioșilor noștri".

● Vineri, 23 martie 1984, Î. P. S. Mitropolit Antonie a avut o întîlnire de lucru la reședința din Sibiu cu P. S. Episcop Emilian al Alba Iuliei.

● Duminică, 25 martie 1984, Buna Vestire, Î. P. S. Mitropolit Antonie a oficiat Sfînta Liturghie în catedrala patriarhală din București, pontificată de P. F. Patriarh Iustin. La sfîrșitul slujbei s-a făcut parastas de 7 ani de la moartea fericitului întru pomenire patriarh Justinian.

● La data de 10 martie a. c. — cu binecuvîntarea Î. P. S. Mitropolit Antonie, P. S. Episcop-vicar Lucian Făgărășanul a oficiat Sf. Liturghie în Capela mitropolitană din Sibiu hirotonind în diacon pe teologul Comșulea Mihai.

● În ziua de 11 martie a. c. P. S. Sa însoțit de Pr. prof. Dr. Vasile Mihoc a oficiat Sf. Liturghie în biserica din parohia Racovița, prot. Sibiu cu hirotonie în preot a diaconului Comșulea Mihai numit paroh pe seama parohiei Gura Văii, prot. Făgăraș și în diacon a teologului Băsa Vicențiu. Cu acest prilej P. S. Sa a ținut un cuvînt de învățătură legat de Duminica Ortodoxiei.

● La data de 4 și 16 martie a. c. P. S. Sa a vizitat parohiile Rășinari II, Trei stejari, Lazaret I și Sibiu-Iosefin.

● În ziua de 17 martie a. c. P. S. Sa a oficiat Sf. Liturghie în capela mitropolitană din Sibiu cu hirotonie în preot a diaconului Băsa Vicențiu numit paroh pe seama parohiei Măgura, prot. Brașov, și hirotonie în diacon a teologului Martin Iacob.

● În data de 18 martie a. c. P. S. Sa însoțit de P. C. pr. prorector Dumitru Abrudan, P. C. pr. prof. Ioan Ică și P. C. pr. prof. Dumitru Călugăr, a oficiat Sf. Liturghie în parohia Tălmăcel, prot. Sibiu cu hirotonirea în preot a diaconului Părăianu Dorin și hirotonia în diacon a teologului Chișiu Emanoil.

Predica zilei avînd ca temă Vindecarea slăbănogului din Capernaum a fost rostită de P. C. pr. Prorector Dumitru Abrudan.

● După cum se știe, în parohia Sibiel, prot. Sibiu, așezare pitorească de sub sprînceana Munților Cibinului, a fost organizat, prin grija P. C. pr. Z. Oancea, o frumoasă colecție de icoane pe sticlă cercetată an de an de mii de turiști din țară și de peste hotare, colecție care este în curs de aranjare într-o nouă clădire ridicată în preajma bisericii.

La începutul acestui an, P. C. pr. Z. Oancea a împlinit 20 de ani de cînd păstorește și cu alte multe roade în Sibiel, cu care prilej credincioșii i-au făcut o caldă manifestare de dragoste și prețuire, subliniindu-se faptul că prin strădaniile P. C. Sale Sibielul este cunoscut „peste mări și țări".

Pr. Prof. Dr. ENE M. BRANIȘTE a trecut la cele veșnice

Duminică, 18 martie a. c., la ora 1,30', a trecut la cele veșnice, după o grea suferință, purtată cu o pilduitoare resemnare creștinească timp de aproape doi ani, *Părintele Prof. Dr. Ene Braniște*, unul dintre cei mai mari liturgiști ortodocși contemporani.

Adormitul în Domnul s-a născut la 12 octombrie 1913 în comuna Suseni, județul Argeș, din părinții Marin Branișteanu, învățător și Ana, casnică, fiind al treilea din cei 11 frați, dintre care 9 au rămas în viață. A urmat școala primară în satul natal, după care s-a înscris la Seminarul Teologic „Neagoe Vodă" din Curtea de Argeș, absolvindu-l ca premiant de onoare. A urmat apoi cursurile Facultății de Teologie din București, obținînd titlul de licențiat în iunie 1938, în baza tezei: *Liturghierul ortodox. Studiu istorico-liturgic*". În anul școlar 1938/1939 a urmat și cursurile Seminarului „Titu Maiorescu" din București.

Între anii 1947—1948 a urmat cursurile Facultății de Litere de la Universitatea din București, secția Limba Română.

La 1 octombrie 1938, la propunerea Pr. Prof. Petre Vintilescu, care l-a remarcat ca un element de valoare a fost numit asistent la catedra de Liturgică și Pastorală de la fosta Facultate de Teologie din București. Tot acum se înscrie la cursurile de doctorat, obținînd titlul de doctor în Teologie, la 26 iunie 1943, cu mențiunea „Magna cum laude", publicînd și susținînd teza: *„Explicarea Sfintei Liturghii după Nicolae Cabasila"*.

La 15 octombrie 1950 a fost numit profesor titular la catedra de Liturgică, Pastorală și Tipic (devenită din 1956 catedra de Liturgică, Pastorală și Artă creștină), funcționînd neîntrerupt la cursurile de licență și doctorat pînă la 1 octombrie 1982 cînd și-a cerut pensionarea, rămînînd profesor consultant.

În perioada 1970—1971 a îndeplinit funcția de prorector al Institutului Teologic din București, iar în perioada de la 15 decembrie 1980—1 octombrie 1982 pe cea de rector al aceluiași Institut.

A fost hirotonit diacon în 1940 și preot în 1950, îmbinînd cu multă dăruire activitatea de la catedră cu slujirea la altar. Pentru vrednicile sale a fost distins cu rangul onorific de „Iconom-stavrofor" și cu crucea patriarhală.

Activitatea de cercetare în domeniul catedrei s-a conturat mai întîi prin alcătuirea unui curs unic de Liturgică, corespunzător actualelor exigențe în materie. Acesta a fost conceput în două volume: *Liturgica Specială*, manualul pentru studenții anului IV, a apărut în 1980, iar *Liturgica Generală*, manualul pentru studenții anului III, se află sub tipar. Aceste manuale vor rămîne multă vreme cele mai bune, mai sistematice și mai bogate manuale de Liturgică din literatura teologică românească, cît și lucrări de referință pentru întreaga ortodoxie.

Părintele Prof. Ene Branișteanu a publicat un număr de aproape 165 de lucrări și studii de specialitate, însumînd mii de pagini, fără a mai aminti cele 90 de recenzii și note bibliografice, din care unele sînt adevărate studii, cît și numeroasele lucrări rămase încă nepublicate. Temele abordate cu o rară competență au cuprins aproape toate laturile disciplinei predate, dar mai ales acele probleme ridicate de noile condiții ale vieții religioase, de nevoile slujitorilor și credincioșilor Bisericii noastre, de interesele majore ale Bisericii. Aceste teme vizau istoricul și dezvoltarea cultului, uniformizarea lui, lămurirea unor probleme controversate de tipic și practică liturgică, stimularea participării active în cadrul cultului, combaterea inovațiilor și a influențelor străine din cult, probleme ecumenice, studierea comparată a diferitelor rituri liturgice creștine și multe teme pastorale sau de artă creștină. Unele din studiile sale au fost publicate și în străinătate.

Cu competență, devotament și multă responsabilitate, Părintele Prof. Ene Branișteanu a contribuit la diortosirea după texte originale a Octoihului mic (Catavasierul), a Capetelor lui Marcu din Triod, a Slujbei Învierii, a Penticostarului, a Octoihului mare, a Tipicului bisericesc și a Liturghierului (ed. 1982).

Luni, 19 martie, la ora 13, trupul neînsuflețit al Pr. Prof. Ene Branișteanu a fost depus în biserica Sf. Ecaterina, paraclisul Institutului Teologic, aducîndu-i-se un ultim omagiu din partea profesorilor și studenților Instiuttului, a numeroși preoți, cunoscuți și prieteni sau ucenici ai săi, fiind străjuit cu rugăciuni și lecturi biblice pînă a doua zi la momentul prohodirii.

Slujba înmormîntării a avut loc marți 20 martie, ora 13, fiind săvîrșită de către P. S. Dr. Vasile Tîrgovișteanul, Episcop-vicar patriarhal și rector al Institutului Teologic București și P. S. Roman Ialomițeanul, Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Bucureștilor, înconjurați de un impresionant sobor de preoți și diaconi, compus din cadre didactice de la Institutele Teologice București și Sibiu, profesori onorari, reprezentanți ai Administrației Patriarhale, colegi de școală, prieteni și ucenici ai răposatului.

La sfîrșitul prohodirii a luat cuvîntul P. S. *Vasile Tîrgovișteanul*, omagiind pe cel dispărut atît în calitate de episcop-vicar patriarhal și rector al Institutului, cît și de ucenic al Părintelui Prof. Ene Branișteanu. Prin cuvinte calde, pline de aleasă prețuire, Prea Sfinția Sa a conturat chipul adormitului în Domnul privit ca om, ca slujitor al Bisericii, ca profesor, educator și îndrumător, ca patriot și ca ecumenist a zilelor noastre. În încheiere, exprimînd marea pierdere pentru teologia ortodoxă românească prin trecerea la cele veșnice a Părintelui Prof. Ene Branișteanu, Prea Sfinția Sa a dat citire telegramei de condoleanțe trimisă familiei îndoliate de Prea Fericitul Părinte Patriarh Iustin.

În continuare a vorbit *Pr. Prof. Dr. Ilie Moldovan*, de la Institutul Teologic din Sibiu, aducînd un ultim omagiu Pr. Prof. Ene Branișteanu mai întîi din partea Î. P. S. Dr. Antonie Plămădeală, Mitropolitul Ardealului, pentru contribuția sa deosebită la uniformizarea cultului, prin diortosirea unor cărți de slujbă, îndeosebi a Liturghierului. Același pios omagiu a fost transmis și din partea Conducerii și a corpului profesoral de la Institutul Teologic din Sibiu.

Șirul cuvîntărilor a fost continuat de *Pr. Prof. Dr. Nicolae Necula*, urmașul la catedră al Pr. Prof. Ene Branișteanu, care a prezentat viața și activitatea celui dispărut, întregindu-i portretul de profesor, teolog, cercetător, pedagog și părinte spiritual.

Din partea ucenicilor Pr. Prof. Ene Branișteanu a vorbit *Pr. asist. Mihai Colibă*.

Părintele Prof. Ene Branișteanu va rămîne în inimile noastre, așa cum a apreciat Prea Fericirea Sa în telegrama de condoleanțe, „un eminent profesor, pedagog desăvîrșit, om de aleasă cultură și adevărat părinte sufletesc".

Veșnică să-i fie pomenirea!

Pr. asist. *Liviu Streza*

Semnalăm... Semnalăm...

● *De la Paris ne-a sosit un reușit Almanah intitulat VESTITORUL, purtînd nr. 1 (1983—1984). Tipărit la Milano, în editura Nagard, e variat în conținut și frumos la vedere. Nume ca Ioan Alexandru, Ana Blandiana, Petre Ghelmez, Andrei Ciurunga ș. a. semnează poezii, alături de Eugen Enea Caraghiaur din Canada și de clasici ca Eminescu, Alecsandri, Al. Mateevici... Pagini din Sadoveanu și Geo Bogza adaogă la greutatea volumului. Să fie într-un ceas bun nașterea* Vestitorului *și să ne dea numai vești bune.*

● *Un cuprinzător articol despre ANDREI ȘAGUNA de Ioan Chindriș publică revista STEAUA (XXXV, 1, 1984, p. 39) de la Cluj-Napoca. „Instituțiile create de el — scrie autorul — nu sînt doar semnul propensiunii românilor la proporțiile cugetării contemporane, dar sînt ultima replică, cea din urmă, dată celor care se mai îndoiau de faptul că românii își vor împlini destinul istoric".*

● *În* Magazinul istoric *(nr. 2/1984) se află cîteva studii și note interesante privitoare la istoria Transilvaniei:* Între ignoranță și eroare voită, *de conf. univ. dr. Mihail Diaconescu și Gheorghe David în legătură cu publicarea în S. U. A. a unor hărți mincinoase și tendențioase;* 1879: Incognito în Transilvania *de Costin Murgescu, evocă o vizită în Transilvania a lui Ion I. C. Brătianu, (se continuă și în nr. 3), iar Iacob Mârza scrie despre:* Avram Iancu la Gimnaziul crăiesc din Zlatna.

● *Constantin Ciopraga scrie frumos despre Valeriu Anania — arhimandritul nostru Vartolomeu — în „România literară" (nr. 10, 1984, p. 4) sub titlul: „UN REMARCABIL PORTRETIST". E o recenzie la „*Rotonda plopilor aprinși*" apărută la Cartea Românească în 1983. „*Rotonda lui Valeriu Anania *— scrie recenzentul și ne asociem și noi —* reușește portrete și reflecții destinate să ne urmărească".

● *Revista Flacăra (9, 1984, p. 22) face loc la marginea unei pagini de sport unor AFORISME de Vasile Ghica. De reținut cîteva:* „Citind cronici literare aflu cu surprindere că prin puzderia de genii mai apare și cîte un scriitor normal"; „Geniu a fost numai autorul primei oale de lut. Urmașii lui sînt olari"; „Visul prostului e să ajungă mediocru". *Măcar de-ar fi așa! Prostul domnului Vasile Ghica nu e prost de tot. E modest și cu respect față de scara valorilor. Unii din cei pe care îi știu eu, nu numai că se vor, dar se și cred de-a dreptul genii. De altfel chiar așa își și dau în petec!*

● De la conștiința unității de neam la conștiința națională *este titlul unui studiu semnat de Nicolae Stoicescu în „Revista de istorie" (nr. 2, 1984, p. 107—125): „La întărirea conștiinței unității de neam în sec. XVIII au contribuit în mod deosebit* circulația cărților, a cărturarilor, a copiștilor *și a dascălilor itineranți care au trecut frecvent dintr-o parte în alta a Carpaților în această vreme". Se arată mai departe că și cărțile și cărturarii, și copiștii și dascălii erau bisericești. Autorul apără bine teza că unitatea de credință „întărește conștiința unității de neam" (p. 115). Tot atît de bine apără și teza concomitenței „conștiinței ortodoxe" și a „conștiinței naționale", împotriva tezei etapelor separate și succesive, în secolul al XVIII-lea (p. 116—117). Tratează judicios trecerea de la* neam *la* națiune, *și de la aceasta la* stat *și la speranța unirii într-un singur stat a tuturor celor de un neam (p. 118—119). Nicolae Stoicescu citează un proiect de unire din 1833, scos din arhivele polone, datorat unui Ghica și care propunea revoluționarilor poloni ajutorul românilor. Pentru ca acest ajutor să fie eficient spunea el, „il faut plus qu'une Valachie, il faut la Transylvanie, la Moldavie, la Bessarabie, la Bukovine; il faut en un mot ces cinq provinces, à la fois, qui toutes ont même langue, même religion, même moeurs, qui jadis ne faisaient qu'un et qu'on pourra electriser et conduire contre l'ennemi en leur rappelant leur commun passé et en leur faisant esperer un même avenir, une même grande patrie", adică „l'ancienne et vieille Dacie" (p. 123).*

● *În aceeași revistă Victor Spinei continuă studiul* „Realități etnico-politice de la Dunărea de jos în secolele XI—XII în cronica lui Mihail Sirianul" *(II). Spre informarea autorului și pentru o posibilă și poate necesară evaluare critică îi facem cunoscut că profesorul I. I. Wilkes de la Institutul de Arheologie a Universității din Londra va ține între 25 aprilie și 2 mai 1984 o serie de șase conferințe la Universitatea din Edinburgh, cu tema:* Frontiera dunăreană a imperiului roman. *Se va ocupa* de provinciile dunărene de la cucerire pînă în secolul al VI-lea.

● *„Tribuna Sibiului" (16 februarie 1984, p. 2) publica un interviu cu Mircea Tomuș, secretarul Asociației scriitorilor din Sibiu și un cuvînt al lui Dumitru Radu Popescu, președintele Uniunii Scriitorilor* „Despre scriitorii sibieni": „Asociația scriitorilor din Sibiu — *spune D-sa* — este una dn cele mai bune din țară". *Meritul este în mare parte al lui Mircea Tomuș,* „un bun gospodar de talente". *Ne bucurăm.*

● *George Alexe, cel care editează marea și frumoasa revistă* „Comuniunea Românească" *la Detroit, S. U. A. — unde D-sa este de mult stabilit în cadrul Arhiepiscopiei noastre misionare — e prezent cu trei poezii în revista RAMURI din Craiova (nr. 2, 1984, p. 3). Îl dorim și de acum încolo tot atît de prezent în țara de baștină precum este peste ocean.*

● *Tot în numărul de mai sus din RAMURI, Șerban Cioculescu reia controversata problemă a legăturii dintre Tudor Arghezi și Alecu Pârvulescu. De data aceasta produce o scrisoare a lui Gala Galaction din 12 mai 1905, din care reiese că cei doi erau frați după mamă. Ce va mai urma? E rîndul noului Aristarc (cel vechi era George Călinescu) de la* Revista de istorie literară *să răspundă. Cu dînsul polemizează Cioculescu, dar și cu alții, printre care chiar și cu Mitzura. Controversa devine palpitantă!*

● *Părintele Ion Bria, director adjunct al Comisiei „Misiune și Evanghelizare" din cadrul Consiliului Ecumenic al Bisericilor, Geneva, cunoscut teolog român, publică în L'OSSERVATORE ROMANO, ziarul Vaticanului (ediția în l. franceză, nr. 8, 1984, p. 2) un articol intitulat: UN SEUL CORPS EN CHRIST: LE TEMOIGNAGE CHRETIEN COMMUN (Un singur trup în Hristos: mărturia creștină comună). Încearcă să stabilească un echilibru posibil între confesionalism și ecumenism, ajutînd argumentele cu acel optimism pe care îl inspiră Sfînta Scriptură atunci cînd postulează unitatea tuturor celor chemați să fie* „un singur trup în Hristos" *(Romani XII. 5).*

ANTONIE P.

ARTICOLELE ȘI CORESPONDENȚA se adresează REDACȚIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

COMITETUL DE REDACȚIE: Dr. *Antonie Plămădeală*, Mitropolitul Ardealului — președinte; *Lucian Făgărășanul*, Episcop-vicar — vicepreședinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Prof. Dr. *Aurel Jivi* — redactor adjunct; Arhid. *Gheorghe Papuc*, Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu* — membri; tehnoredactor: Diac. *Ezechil Oancea*; corector: Pr. *Vartolomeu Constantinescu*.

Cititorii din străinătate se pot abona, adresîndu-se la ILEXIM Departamentul Export — Import Presă P. O. Box 136 - 137 — telex: 11226, București, str. 13 Decembrie nr. 3.

ABONAMENTUL pe un an: 100 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2 Taxa poștală plătită în numerar Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu | 44.206 |

BIBLIOTECA „ASTRA„
SIBIU

Anul 131 — 15 aprilie și 1 mai 1984 — Nr. 15—16 și 17—18/1984

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

HRISTOS A ÎNVIAT

Ziua Învierii — ziua bucuriei

1. Precum în dimineața Învierii acum aproape douăzeci de secole, mironosițele au împrăștiat în Ierusalim vestea uluitoare că „Hristos a înviat", tot așa de atunci încoace într-o Duminică dimineața din fiecare primăvară, Biserica readuce aminte tuturor creștinilor din lume că evenimentul învierii a avut într-adevăr loc, și că el a încununat, așa cum se și cuvenea, lucrarea lui Dumnezeu pe pămînt sub chip de om.

Cîntăm cu bucurie nestăpînită, repetată și iar repetată: *Hristos a înviat din morți, cu moartea pe moarte călcînd, și celor din morminte viață dăruindu-le!* În loc de orice salut, transmitem fraților cu care ne întîlnim, marea veste: *„Hristos a înviat"*, și ne-o confirmă cu același entuziasm: *„Adevărat a înviat!"* Răspunsul e mărturie de credință și însuși Iisus ne asigură că e bine primit, potrivit cuvîntului: „Tot cel ce Mă va mărturisi pe Mine înaintea oamenilor, pe acela și Fiiul Omului îl va mărturisi înaintea îngerilor lui Dumnezeu" (Luca XII, 8).

Prin înviere, Mîntuitorul Iisus Hristos și-a dovedit dumnezeirea și a dovedit, în același timp, că Dumnezeu are stăpînire și putere asupra vieții și a morții. Învierea Sa ne-a fost oferită ca argument evident pentru propria noastră nemurire, căci dacă El, Dumnezeu întrupat și om ca fiecare din noi, a înviat înseamnă că fiecare din noi va învia.

După ce s-a încredințat de înviere prin întîlnirea cu Iisus pe drumul Damascului, Sfîntul Pavel, a putut formula acea întrebare a cărei logică e mai presus de orice îndoială: *„Dacă Hristos a înviat din morți, atunci cum de zic unii din voi că nu este învierea morților?"* (I Cor. XV, 12). Credința în înviere se sprijină pe faptul verificat al învierii lui Hristos: *„Mai pe urmă decît toți mi s-a arătat și mie"*, afirmă clar Sfîntul Pavel, în scris, sub semnătura (I Cor. XV, 8, XVI, 21). Și Sfîntul Petru spune: *„Pe acest Iisus, Dumnezeu L-a înviat și la aceasta noi cu toții sîntem martori"* (F. Ap. II, 32). Și pentru dînsul învierea a fost *„un fapt"* (F. Ap. III, 15),

(Continuare în pag a 2-a)

† ANTONIE
Mitropolitul Ardealului

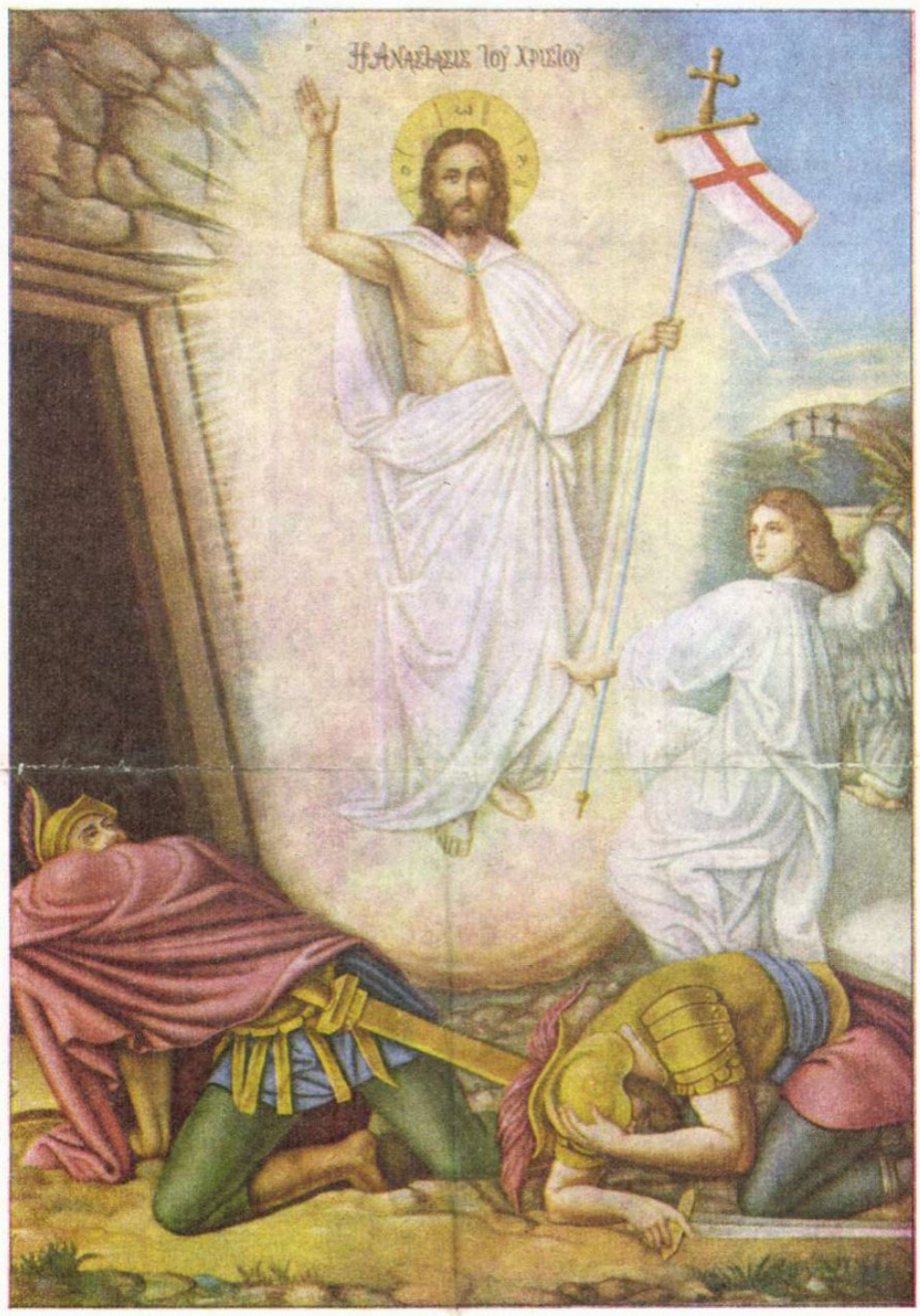

Învierea Domnului și Biserica

Solemna chemare a clopotelor ne adună din nou în sfintele lăcașuri de închinare, ca să ne reculegem cu prilejul marelui praznic al Învierii Domnului și Mîntuitorului nostru Iisus Hristos.

Ori de cîte ori ne aflăm în casa Domnului și a sufletelor noastre ne simțim osebit de bine, căci ne bucurăm și ne mîngîiem, ne luminăm și ne întărim cu sfinte rugăciuni, ziditoare învățături și duioase cîntări. *„Doamne, cît de bine și de frumos este ca frații să locuiască împreună"*, zice pe bună dreptate Proorocul David (Psalmul 132, 1). Și dacă este așa, cu cît mai îmbucurați avem dreptul să fim în luminata sărbătoare a Paștilor, *„pe care a făcut-o Domnul să ne bucurăm și să ne veselim într-însa"* (Psalmul 117, 24).

De Paști toată Biserica intonează cu însuflețire cîntarea de biruință: *„Hristos a înviat din morți cu moartea pe moarte călcînd și celor din morminte viață dăruindu-le."* Cîntăm adică învierea lui Iisus și ne prosternem înaintea ei, căci nu poate fi minune mai mare decît aceasta. Copleșiți apoi de uimire, întovărășim pe toți cei care, mironosițe, apostoli, ucenici ori fericiți martori ai neobișnuitului eveniment, au putut să vadă, să stea împreună și să asculte pe Domnul pînă cînd S-a înălțat la cer.

Într-adevăr timp de patruzeci de zile după ce a lăsat mormîntul gol, Iisus-Domnul înviat S-a aflat printre ai Săi veselindu-le inima și îmbogățindu-le mintea cu învățături transmise peste veacuri tuturor creștinilor. Asupra uneia din aceste învățături desprinsă din chiar arătările Mîntuitorului de după înviere să poposim împreună cîteva momente.

*

Citind cu atenție sfintele Evanghelii constatăm că unsprezece au fost împrejurările în care Mîntuitorul înviat S-a arătat de la scularea Sa din morți și pînă la mărita înălțare la cer. *„Mai întîi"* S-a arătat Mariei Magdalena în dimineața învierii (Marcu 16, 9) cînd a găsit-o plîngînd la mormînt și i-a poruncit să vestească ucenicilor marea minune (Ioan 20, 14—18). Imediat apoi S-a arătat femeilor mironosițe trimițîndu-le

(Continuare în pag. a 2-a)

† NICOLAE
Mitropolitul Banatului

Cuminecarea pascală

Scopul suprem al iubirii creștine îl constituie unirea credincioșilor cu Hristos în Sfînta Biserică. Ea se realizează printr-o rînduială tradițională, în forma consacrată liturgic a Sfintei Cuminecături. Euharistia este ospățul cu scumpul trup și sînge al Mîntuitorului; ea este „hrana nemuririi", este „foc care arde", este „pîine cerească", este „dar minunat" și taină mai presus de orice altă taină. Cel mai de seamă prilej al Cuminecării, în Biserica Ortodoxă, ni-l oferă luminatul praznic al Învierii Domnului. Căci ziua de Paști este ea însăși un mod al descoperirii iubirii lui Dumnezeu față de noi. Este vorba despre dragostea pe care un imn din canonul învierii ne-o arată prin aceste cuvinte:

(Cont. în pag. a 4-a)

Pr. prof. *Ilie Moldovan*

„Învierea lui Hristos văzînd să ne închinăm Sfîntului Domnului Iisus, Unuia celui fără de păcat. Crucii Tale ne închinăm, Hristoase, și sfîntă Învierea Ta o lăudăm și o slăvim; că Tu ești Dumnezeul nostru, afară de Tine pe altul nu știm, numele Tău numim. Veniți, toți credincioșii, să ne închinăm sfintei Învierii lui Hristos. Că iată a venit, prin Cruce, bucurie la toată lumea. Totdeauna binecuvîntînd pe Domnul, lăudăm Învierea Lui, că răstignire răbdînd pentru noi, cu moartea pe moarte a stricat."

(Din stihirile Paștilor)

CUVÎNT DE ÎNVĂȚĂTURĂ

Al celui între sfinți Părintelui nostru Ioan Gură de Aur, arhiepiscopul Constantinopolului, în sfînta și luminata zi a slăvitei și mîntuitoarei Învieri a lui Hristos, Dumnezeul nostru:

De este cineva binecredincios și iubitor de Dumnezeu, să se bucure de acest Praznic frumos și luminat. De este cineva slujitor înțelept, să intre, bucurîndu-se, întru bucuria Domnului său. De s-a ostenit cineva postind, să-și ia acum răsplata. De a lucrat cineva din ceasul cel dintîi, să-și primească astăzi plata cea dreaptă. De a venit cineva după ceasul al treilea, mulțumind să prăznuiască. De a ajuns cineva după ceasul al șaselea, să nu se îndoiască, nicidecum, căci cu nimic nu va fi păgubit. De a întîrziat cineva pînă în ceasul al nouălea, să se apropie, nicidecum îndoindu-se. De a ajuns cineva abia în ceasul al unsprezecelea, să nu se teamă din pricina întîrzierii, căci darnic fiind Stăpînul, primește pe cel de pe urmă ca și pe cel dintîi, odihnește pe cel din al unsprezecelea ceas ca și pe cel ce a lucrat din ceasul dintîi; și pe cel de pe urmă miluiește, și pe cel dintîi mîngîie; și aceluia plătește, și acestuia dăruiește; și faptele le primește; și gîndul îl ține în seamă, și lucrul îl prețuiește, și voința o laudă.

Pentru aceasta, intrați toți întru bucuria Domnului nostru: și cei dintîi, și cei de al doilea, luați plata ... Cei ce v-ați înfrînat și cei ce nu v-ați înfrînat, cinstiți ziua. Cei ce ați postit și cei ce n-ați postit, veseliți-vă astăzi. Masa este plină, ospătați-vă. Vițelul este mult, nimeni să nu iasă flămînd. Gustați toți din ospățul credinței; împărtășiți-vă toți din bogăția bunătății. Să nu se plîngă nimeni de lipsă, că s-a arătat Împărăția cea de obște. Nimeni să nu se tînguiască pentru păcate, că din mormînt iertare a răsărit. Nimeni să nu se teamă de moarte, că ne-a izbăvit pe noi moartea Mîntuitorului; a stins-o pe ea Cel ce a fost ținut de ea. Prădat-a iadul Cel ce s-a pogorît în iad; umplutu-l-a de amărăciune, fiindcă a gustat din trupul Lui. Și aceasta mai înainte

(Continuare în pag. a 2-a)

„Pe Soarele cel mai înainte de soare, Care a apus oarecînd în mormînt, întîmpinatu-L-au către dimineață, căutîndu-L ca pe o zi, mironosițele femei și una către alta strigau: o prietenelor, veniți să ungem cu miresme Trupul cel de viață purtător și îngropat, Trupul care a înviat pe Adam cel căzut, Care zace în mormînt. Să mergem, să ne sîrguim ca și magii și să ne închinăm și să aducem miruri în loc de daruri Celui ce nu în scutece ci în giulgiu a fost înfășurat și să plîngem și să strigăm: O, Stăpîne, scoală-Te, Cel ce dai celor căzuți ridicare."

(Icosul învierii)

Crucea și Învierea Domnului în slujbele Bisericii

Crucea și Învierea Domnului ocupă un loc central în cultul Bisericii Ortodoxe.

Nu există serviciu religios în care să nu se amintească într-un fel oarecare despre semnificația crucii și a învierii Domnului nostru Hristos în lucrarea de mîntuire a neamului omenesc.

În serviciile religioase zilnice întîlnim rugăciuni, imne și cîntări în care se arată însemnătatea jertfei Mîntuitorului pe cruce și a învierii Lui din mormînt.

Deosebit de aceasta cultul Bisericii are o cunună de cîntări în anu-

(Cont. în pag. a 3-a)

† VASILE
Episcopul Oradiei

Ziua Învierii — ziua bucuriei

(Continuare din pag. 1)

adică nu o închipuire, nu o iluzie, nu o amăgire, nu o părere. A fost un *fapt* atît de evident, atît de constrîngător — cum sînt de altfel toate faptele — încît Sfîntul Petru şi Sfîntul Ioan Evanghelistul spun într-o voce: *„Nu putem să nu grăim cele ce am văzut şi am auzit"* (F. Ap. IV, 20).

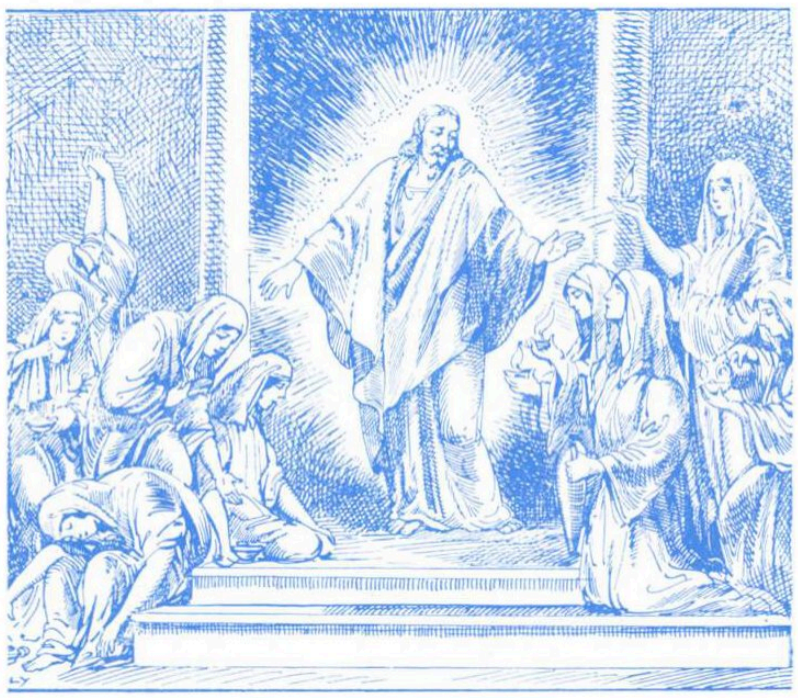

2. În cursul vieţii Sale pămînteşti Mîntuitorul i-a anunţat de mai multe ori pe ucenicii Săi că va pătimi, că va fi răstignit şi că va învia (Marcu VIII, 32, X, 32, XI, 34; Luca XVIII, 33 ş.a.). Le-a spus-o chiar cu aceste cuvinte. Odată le-a spus-o şi printr-o metaforă, printr-o asemănare, cînd i-au cerut un semn prin care să-şi dovedească afirmaţia că e trimis de Dumnezeu: *„Dărîmaţi templul acesta şi în trei zile îl voi zidi la loc"*, le-a răspuns, înţelegînd prin „templu" trupul Său: omoriţi trupul meu — precum veţi şi face — şi a treia zi îl voi învia! De fapt Mîntuitorul profeţea cele ce urmau să se întîmple.

Mîntuitorul şi-a dovedit întotdeauna afirmaţiile, învăţăturile, sfaturile şi unele acte, utilizînd două metode: *Puterea cuvintelor*, adică argumentarea logică limpede şi la îndemîna oricărei minţi obişnuite cu gîndire corectă, şi *puterea faptelor*.

Atunci cînd unii nu s-au lăsat convinşi de cuvînt, i-a convins cu fapta, cu o minune făcută pe loc, în faţa lor şi argumentul faptei a fost chiar mai puternic decît al cuvîntului.

Iată cîteva exemple de argumentare magistrală prin cuvînt: *„Cine din voi mă va vădi de păcat? Iar de vă spun adevărul, pentru ce nu mă credeţi"* (Ioan VIII, 46). Altă dată i-a apostrofat ironic: *„Multe lucruri bune v-am arătat de la Tatăl meu; pentru care din ele voiţi să mă ucideţi cu pietre?"* (Ioan X, 32).

Să ne amintim şi de replica extraordinară pe care a dat-o celor care l-au întrebat dacă trebuia s-o ucidă cu pietre pe o femeie păcătoasă, precum scria în Legea veche: *„Cel ce este fără de păcat între voi, să arunce cel dintîi cu piatra în ea"* (Ioan VIII, 7). N-a mai aruncat niciunul. Au plecat ruşinaţi. Nu fără motive solide au exclamat cei care l-au ascultat pe Iisus că: *„Niciodată n-a grăit un om aşa, ca omul Acesta"* (Ioan VIII, 46).

Iisus făcea mereu apel la *„judecata după dreptate"* (Ioan VII, 24), adică la judecata sănătoasă, conformă cu legile gîndirii.

Iată un exemplu despre felul cum convingea cu fapta:

Episodul vindecării slăbănogului din Capernaum este tipic în această privinţă. După ce i-a iertat păcatele slăbănogului, cărturarii prezenţi au gîndit: *„De ce grăieşte Acesta asemenea hule? Cine poate să ierte păcatele decît numai unul, Dumnezeu?"* Aşa şi era. Gîndirea lor era corectă. Dar cum îi putea Iisus convinge că avea această putere? Pe cuvînt nu l-au crezut. Aici afirmaţia verbală nu a avut efect. Trebuia altceva. Şi atunci le-a oferit o altfel de dovadă, în faţa căreia n-au mai avut ce obiecta. Mai întîi le-a pus o întrebare oarecum ciudată: *„Ce este mai uşor: a zice paralizatului: ţi se iartă păcatele? Sau a zice: scoală, ia-ţi patul şi umblă?"* Uşor era a le zice pe amîndouă, iar problema era alta: Cine ar fi putut ridica cu adevărat pe cel paralizat, din patul său, printr-o minune? Căci numai cel care ar fi putut face o astfel de minune, ar fi dovedit că avea şi dreptul de a ierta păcatele, că avea adică un mandat în acest sens de la Dumnezeu, sau că era Dumnezeu El însuşi.

Cărturarii nu i-au răspuns la întrebare, pentru că era prea evident că amîndouă erau imposibile de făcut de către oameni. Şi atunci Iisus le-a demonstrat că pentru El amîndouă erau posibile: *„Ca să ştiţi că Fiul Omului are putere a ierta pe pămînt păcatele", i-a zis celui paralizat: „Ţie îţi grăiesc: scoală, ridică-ţi patul şi mergi la casa ta."* Şi Sfîntul Evanghelist Marcu ne spune că îndată s-a sculat bolnavul şi, ridicîndu-şi patul, a ieşit înaintea mulţimilor ...

Abia atunci cărturarii bănuitori nu s-au mai îndoit şi nu i-au mai contestat lui Iisus dreptul de a ierta păcatele, văzînd că a fost în stare de o asemenea minune. Fapta aceasta i-a copleşit şi au mărturisit că: *„niciodată n-au mai văzut asemenea lucruri"* (Marcu V, 7—12).

3. Am auzit cu tristeţe, în săptămîna care a trecut în slujbele noastre, toată istorisirea Patimilor Domnului. Am văzut că deşi Mîntuitorul îi prevenise pe ucenicii Săi că va pătimi şi că va învia, nu prea au luat aminte la această proorocie. Unii chiar s-au lepădat de El, cu prea mare uşurinţă, „de frica iudeilor". Declaraţia lui Iisus că va învia, nu i-a convins.

Trebuie să mărturisim că o astfel de declaraţie era în măsură să nu-i poată convinge. Era ceva prea cu totul neobişnuit nou, ceva prea cu totul împotriva a ceea ce ştiau ei că se întîmplă cu morţii, odată ce au trecut pragul dincolo de viaţă.

Iată de ce în Planul cel veşnic al lui Dumnezeu era prevăzută învierea lui Iisus Hristos în *fapt*, după o moarte adevărată, controlată, constatată, şi după o îngropare şi o şedere de trei zile într-un mormînt adevărat, în care să fie îngropat în văzul lumii. Iisus trebuia să moară în văzul tuturor şi să învieze de asemenea în văzul tuturor, cu martori care să spulbere orice îndoială asupra minunii. Iisus trebuia să-şi încoroneze propovăduirea şi să-şi sacralizeze învăţătura — să arate că vine direct de la Dumnezeu — printr-un fapt extraordinar, şi acesta nu putea fi altul decît propria Sa înviere din morţi, ca să demonstreze că sufletul este nemuritor, că Dumnezeu este stăpîn al vieţii şi al morţii, şi că El însuşi era Fiul lui Dumnezeu.

Fără o asemenea faptă, ucenicii nu L-ar fi crezut Dumnezeu şi L-ar fi uitat repede, chiar dacă L-au iubit foarte mult şi chiar dacă învăţătura Lui i-a fascinat. Fără o asemenea faptă, nici învăţătura, nici amintirea Lui n-ar fi ajuns pînă la noi. Ar fi rămas precum învăţăturile altor filozofi moralişti, interesantă, înaltă, dar omenească. Fără învierea lui Hristos din morţi creştinismul n-ar fi existat, nu s-ar fi răspîndit, n-ar fi murit nici un martir pentru el, Biserica nu s-ar fi întemeiat şi n-ar fi durat pînă azi.

Învierea a fost constatată de martori oculari. Sfîntul Pavel îi enumără: Mironosiţele, Petru, apoi cei doisprezece, apoi mai bine de cincisute de fraţi, *„dintre care cei mai mulţi trăiesc pînă acum"* (I Cor. XV, 6), apoi el însuşi, Pavel. De la aceştia, prin Sfînta Scriptură a Noului Testament şi prin Sfînta Tradiţie, adevărul Învierii ne-a fost transmis şi nouă, din generaţie în generaţie, noi primindu-l prin credinţă şi luminîndu-ne viaţa şi destinele prin el.

Aşa, prin credinţa în Învierea Lui, ştim că şi noi vom învia. Acum putem înţelege învăţătura Mîntuitorului cînd zice: *„Voia Tatălui Celui ce M-a trimis este aceasta, ca din tot ce Mi-a dat să nu pierd nimic, ci să-l înviez în ziua cea de apoi"*, şi: *„Ca tot cel ce vede pe Fiul şi crede în El să aibă viaţă veşnică şi să-l înviez în ziua cea de apoi"* (Ioan VI, 39—40).

Acum e limpede de ce Mîntuitorul a afirmat cînd era încă pe pămînt: *„Lucrurile pe care Eu le fac, mărturisesc pentru Mine că Tatăl Meu M-a trimis"* (Ioan V, 36). Şi-a fundamentat cu bună ştiinţă învăţătura şi mărturisirea Sa despre Dumnezeu, pe ceea ce putea fi mai clar şi mai convingător: pe faptele Sale, pe minunile Sale, pe Învierea Sa.

Învierea confirmă răspunsul pe care l-a dat căpeteniei preoţilor iudei în timpul procesului Său la întrebarea: *„Au tu eşti Hristosul, Fiul Celui binecuvîntat?"* Iisus a răspuns: *„Eu sînt, şi veţi vedea pe Fiul omului şezînd de-a dreapta puterii şi venind pe norii cerului"* (Marcu XIV, 61—62). Căpetenia i-a pus însă întrebarea numai pentru a-I găsi motiv de condamnare, nu pentru a-L crede. Şi chiar din aceasta I-a şi făcut capul de acuzare, încadrîndu-l în codul penal iudaic, care prevedea pentru blasfemie pedeapsa capitală, căci a te da drept Fiul lui Dumnezeu era socotită cea mai mare blasfemie .Dacă zeloasa căpetenie ar fi putut prevedea că peste cîteva zile Cel judecat va învia din morţi, altfel şi-ar fi măsurat cuvintele!

Noi însă, ştiind că Iisus a înviat, credem în El şi în toată învăţătura Lui, şi Ziua Învierii este pentru noi *Ziua bucuriei.*

Învierea Domnului şi Biserica

(Continuare din pag. 1)

şi pe ele să-i anunţe pe apostoli despre cele întîmplate (Matei 28, 10.) De asemenea S-a arătat lui Petru (Luca 24, 34; I Cor. 15, 5), precum şi ucenicilor Luca şi Cleopa pe drumul către Emaus, care L-au recunoscut întru binecuvîntarea şi frîngerea pîinii (Luca 24, 13—35; Marcu 16, 12—13). La fel S-a arătat apostolilor fără Toma (Luca 24, 36—49; Ioan 20, 19—23), dar avînd alături pe *„cei ce erau împreună cu ei"* (Luca 24, 33). Toate acestea s-au petrecut între dimineaţa şi seara *„celei dintîi zile a săptămînii"*, adică în chiar Duminica Învierii.

La opt zile după înviere, Mîntuitorul S-a arătat apostolilor împreună cu Toma (Ioan 20, 24—29), din nou apostolilor la marea Tiberiadei (Ioan 21, 1—24) şi încă o dată apostolilor pe muntele Galileii (Matei 28, 16—20).

Ultimele arătări s-au făcut *„la peste cinci sute de fraţi"* (I Cor. 15, 6), Apostolului Iacov (I Cor. 15, 7) şi în fine tuturor apostolilor la înălţare (Marcu 16, 19—20; Luca 24, 50—53).

Patruzeci de zile ţin arătările Domnului după înviere la ore, intervale şi locuri diferite: la mormînt, în Ierusalim, pe drumul către Emaus, la marea Tiberiadei, pe muntele Galileii, spre Betania; la persoane diferite: femeilor mironosiţe, apostolilor, ucenicilor şi multor altora cunoscuţi Sfîntului Pavel pe care acesta, la interval de 20 ani, îi va invoca drept martori oculari (I Cor. 15, 6). E un timp de control, de verificare şi de convingere. Femeile vin la mormînt cu miresme şi cu lacrimile părerii de rău după Învăţătorul lor. Apostolii nu cred că a înviat pînă ce nu văd mormîntul gol şi pe El însuşi cînd răsare în mijlocul lor ca să-L pipăie şi să vorbească cu El. Toma nu crede pînă ce nu pune degetul pe rane, nici Luca şi Cleopa pînă ce nu le frînge pîinea şi nu mănîncă cu ei. Odată convinşi, ei vestesc învierea cu tărie şi fără încetare.

Ce reţinem însă din arătările Mîntuitorului după înviere — pe lîngă cele acum spuse — este faptul că majoritatea se petrec în faţa mai multora: femei mironosiţe, apostoli, ucenici, credincioşi. Şi atunci cînd se arată doar Mariei Magdalena, lui Petru sau lui Iacov, cazurile acestea ori ne sînt descrise prea sumar pentru a cunoaşte exact împrejurările în care s-au produs (e vorba de arătările către Petru şi Iacov), ori se fac cu scopul de a fi vestiţi apostolii (prima arătare înaintea Mariei Magdalena). Altcum însă întîlnirea cu Iisus, experienţa pascală pe care o fac martorii scularii Lui din morţi, părtăşia la *„puterea învierii Lui"* (Filipeni 3, 10), se întîmplă mereu într-o comunitate mai restrînsă sau mai largă, sîmburele Bisericii care se va întemeia vizibil la Cincizecime.

Deşi încă neconstituită ca atare, Biserica este prezentă în arătările publice ale Domnului de după înviere şi prin cel puţin trei din tainele ei: botezul, euharistia şi pocăinţa. Astfel cînd a stat împreună cu apostolii înainte de a se înălţa la cer le-a spus: *„Mergeţi în toată lumea şi propovăduiţi Evanghelia la toată făptura. Cel ce va crede şi se va boteza se va mîntui, iar cel ce nu crede se va osîndi"* (Marcu 16, 15—16). Întîlnirea cu Luca şi Cleopa pe drumul Emausului apoi, se transformă într-o adevărată euharistie, căci stînd la masă *„a luat El pîinea, a binecuvîntat, a frînt şi le-a dat"* (Luca 24, 30). În fine cînd apostolii împreună cu Toma erau adunaţi şi a venit Iisus la ei, între altele le-a spus că vor trebui să propovăduiască pocăinţa în numele Său *„spre iertarea păcatelor"* (Luca 24, 47; cf. Ioan 20, 23).

Prin urmare faptul învierii ne apare strîns legat de Biserica pe care a întemeiat-o Cel sculat din morţi, adeverit la rîndul său nu prin inşii izolaţi care au crezut, ci prin comunitatea apostolilor, ucenicilor şi în general a tuturor acelora care au urmat dintru început pe Mîntuitorul. De aceea învierea este praznicul Bisericii, al Bisericii formată din primii martori ai minunii pascale şi a urmaşilor lor de atunci şi pînă astăzi care, întocmai lui Pavel — şi el părtaş al unei arătări a Domnului (I Cor. 15, 8) — îl *„văd"* pe Iisus cu ochii luminaţi de credinţă.

*

Am stăruit asupra laturei bisericeşti a învierii Domnului întrucît Biserica luată în înţelesul de comunitate a credincioşilor şi totodată aşezămînt dumnezeiesc întemeiat de Iisus Mîntuitorul spre izbăvirea noastră, este aceea care a păstrat — ea şi numai ea — pe Hristos biruitorul morţii. Iar cînd vorbim de Biserică n-o vedem restrînsă la marginile puse de judecata obişnuită ci, potrivit vrerii Aceluia care a întemeiat-o, identificată însăşi lumii, cu viaţa şi nevoile, cu greutăţile şi bucuriile, cu aşteptările şi împliniri le ei.

Iată de ce potrivit învăţăturii creştine învierea ne leagă strîns de semeni, de fiecare în parte şi de toţi la un loc, de comunitatea omenească căreia aparţinem. Drept urmare Sf. Evanghelist Ioan ne arată că prin faptul scularii din mormînt a Domnului şi *„pentru că iubim pe fraţi, am trecut noi înşine din moarte la viaţă; cine nu iubeşte pe fratele său rămîne în moarte"* (I Ioan 3, 14). Este clar deci că iubirea, niciodată numai în vorbe ci mereu răsfrîntă asupra semenilor, constituie dovada legăturii cu Iisus înviat. Sf. Apostol Pavel la rîndul său tălmăceşte astfel raportul dintre învierea lui Iisus şi comportarea creştinilor: *„... dacă am murit împreună cu Hristos, credem că vom şi vieţui împreună cu El, ştiind că Hristos, înviat din morţi, nu mai moare. Moartea nu mai are stăpînire asupra Lui. Căci ce a murit, a murit păcatului odată pentru totdeauna, iar ce trăieşte, trăieşte lui Dumnezeu. Aşa şi voi, socotiţi-vă că sînteţi morţi păcatului, dar vii pentru Dumnezeu, în Hristos Iisus, Domnul nostru. Deci să nu împărăţească păcatul în trupul vostru cel muritor, ca să vă supuneţi poftelor lui; nici să nu vă faceţi mădularele voastre arme ale nedreptăţii pentru păcat, ci înfăţişaţi-vă pe voi lui Dumnezeu, ca vii, sculaţi din morţi, şi mădularele voastre ca arme ale dreptăţii pentru Dumnezeu"* (Rom. 6, 8—13). Nu poate fi îndoială că renunţarea la păcat şi săvîrşirea dreptăţii au valoare numai în raport cu semenii noştri cărora, trăind în duhul Hristosului celui viu, trebuie să nu le mai căşunăm rele prin păcatele săvîrşite, nici să-i mai nedreptăţim prin nelegiuirile comise.

Îmbogăţindu-ne cugetele cu astfel de învăţături în ziua purtătoare de lumină a Învierii Domnului, să ne rugăm *„ca iubirea noastră să prisosească tot mai mult, în cunoştinţă şi în orice simţire,* precum zice Apostolul, *ca să putem preţui cele ce sînt mai de folos şi ca să fim lămuriţi şi fără prihană pentru ziua lui Hristos, spre mărirea şi lauda lui Dumnezeu"* (Filip. 1, 9—11).

CUVÎNT DE ÎNVĂŢĂTURĂ

(Continuare din pag. 1)

înţelegînd-o Isaia, a strigat: Iadul, zice, s-a amărît, întîmpinîndu-Te pe Tine jos: amărîtu-s-a, că s-a stricat. S-a amărît, că a fost batjocorit; s-a amărît, că a fost omorît; s-a amărît, că s-a surpat; s-a amărît, că a fost legat. A primit un trup şi de Dumnezeu a fost lovit. A primit pămînt şi s-a întîlnit cu cerul. A primit ceea ce vedea şi a căzut prin ceea ce nu vedea. Unde-ţi este, moarte, boldul? Unde-ţi este, iadule, biruinţa? Înviat-a Hristos şi tu ai fost nimicit. Sculatu-s-a Hristos şi au căzut diavolii. Înviat-a Hristos şi se bucură îngerii. Înviat-a Hristos şi viaţa stăpîneşte. Înviat-a Hristos şi nici un mort nu este în groapă; că Hristos, sculîndu-se din morţi, începătură celor adormiţi s-a făcut. Lui se cuvine **slava şi stăpînirea** *în vecii vecilor. Amin.*

Mărturisirea Sfîntului Apostol Toma

Mărturisirile evanghelice despre Patimile şi moartea Domnului fac dovada reală că El a murit cu adevărat pe cruce. Din una dintre aceste mărturisiri aflăm că din Trupul său pironit şi străpuns cu suliţa, de către un ostaş roman, a ieşit „sînge şi apă" (Ioan 19, 34), ceea ce era un semn incontestabil că cel răstignit murise. Despre adevărul morţii Sale un alt loc din Sfînta Scriptură zice: „Şi venind (ostaşii) la Iisus au văzut că a murit şi nu i-au zdrobit fluierile picioarelor" (Ioan 19, 33). Aşadar, trupul Său cînd a fost coborît de pe cruce, nu se afla în stare de agonie ci era lipsit de viaţă, era mort.

Dar şi realitatea învierii lui Iisus din morţi este dovedită cu mărturii foarte clare. Acestea sînt arătările Sale după înviere, precum: Mariei Magdalena (Ioan 20, 1), celor doi ucenici pe drumul către Emaus (Luca 24, 13 şi urm.), apostolilor cînd lipsea Toma (Ioan 20, 19 şi urm.), apoi cînd era de faţă şi Toma (Ioan 20, 26 şi urm.), şi de asemenea şi cu alte prilejuri.

Cum au primit apostolii vestea învierii lui Iisus Hristos? Se remarcă, la ei, oarecare îndoială. N-au primit vestea învierii fără pregetări. Credinţa lor n-a fost o simplă credulitate. Ei înşişi aşteptau probe doveditoare, vrednice de crezare. Spunîndu-li-se că El este viu s-au grăbit să ajungă la mormînt, şi fiind acolo, l-au aflat gol, mirîndu-se de cele ce vedeau, adică de faptul că giulgiurile singure erau puse de-o parte.

Credinţa femeilor în învierea lui Iisus, a fost mai puternică, însă apostolii nu le-au crezut (Luca 24, 11). Nici pe ucenicii care au călătorit cu Iisus pe drumul care duce la Emaus nu i-au crezut (Marcu 16, 13), fapt pentru care „Iisus i-a mustrat pentru necredinţa lor" (v. 14).

Sfîntul Evanghelist Luca mărturiseşte că în vremea unei arătări, cînd Iisus se afla cu ei, aceştia „nu credeau că El este şi se mirau ... crezînd că văd duh" (24, 36—41), fiind necesară explicaţia Mîntuitorului „că aşa trebuia să pătimească Hristos şi să învieze a treia zi din morţi" (v. 44—46), dovedindu-le că este El şi prin aceea că a mîncat împreună cu ei.

Sfîntul Evanghelist Ioan a crezut înaintea lui Petru (Ioan 20, 8), care — Petru — aplecîndu-se în mormînt" se mira în sine de ceea ce se petrecuse" (Luca 24, 12), căci ucenicii încă nu ştiau Scriptura, că Iisus trebuia să învieze din morţi (Ioan 20, 9).

În timpul arătării Sale apostolilor Săi, Iisus a venit în mijlocul lor, a vorbit cu

Continuare în pag. a 6-a)

LUCIAN FĂGĂRĂŞANUL, Episcop-vicar

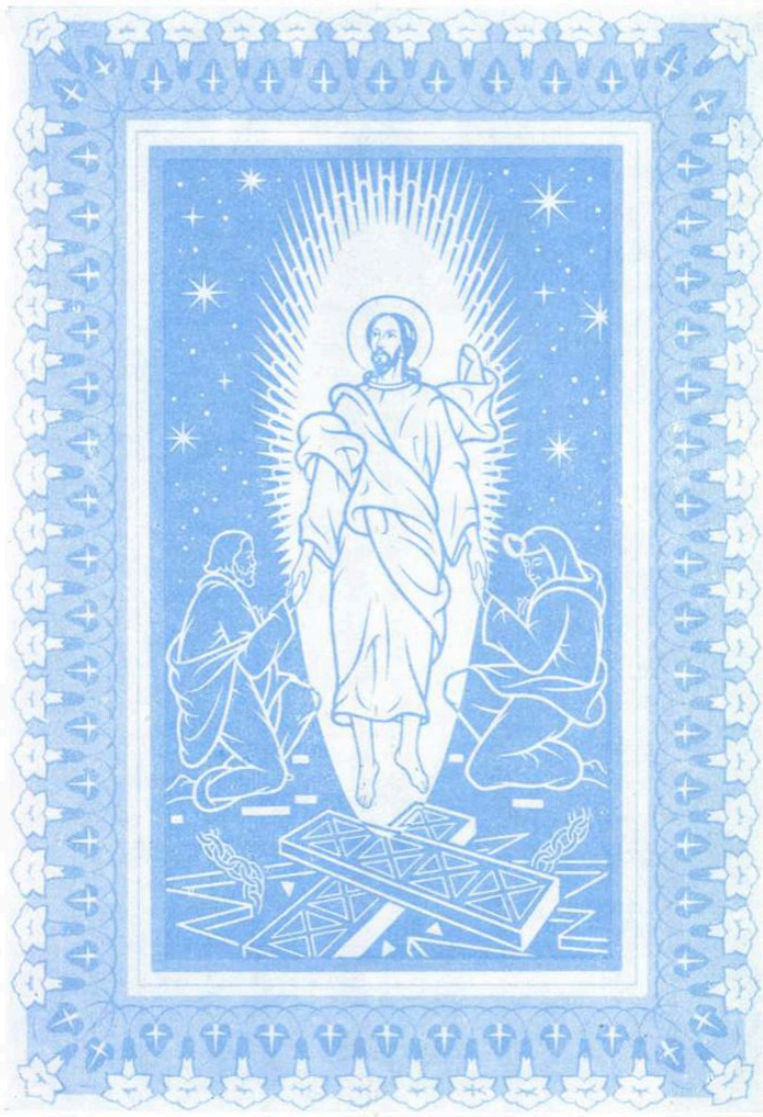

„Veniţi de luaţi lumină!"

Cele două mari evenimente din istoria credinţei noastre creştineşti, Naşterea şi Învierea Domnului, stîrnesc în sufletele noastre ecouri, vibraţii, trăiri unice. Dacă la Crăciun trăim an de an simţămîntul, unic, că noi, fiii Pămîntului, nu sîntem abandonaţi în această imensitate cosmică, ci, prin „Emanuel", ştim că „Dumnezeu este cu noi", că prin întruparea Fiului Său Părintele nostru ceresc, marele nostru Ziditor, ne-a dat mărturie concretă cum nu se poate mai vădită despre negrăita Sa iubire şi purtare de grijă faţă de noi, la Paşti, prin Învierea Mîntuitorului nostru Iisus Hristos, avem iarăşi simţămîntul unic al nemuririi noastre, trăim an de an certitudinea absolută a veşniciei noastre.

Simţămîntul acesta al veşniciei a fost şi este profund înrădăcinat în obştea cea mare a credincioşilor satelor noastre mai ales, unde, la Paşti cu deosebire, se trăieşte aievea comuniunea cu toţi ai noştri plecaţi pe celălalt tărîm, cînd în cimitire în special, în aceste uriaşe dormitoare, se nasc pe cărările nevăzute ale sufletului, adevărate dialoguri între cei de aici şi cei adormiţi în Domnul, „părinţi şi fraţi ai noştri", realităţi cu adevărat impresionante, care au dat tărie poporului nostru în încercările istorice prin care a trecut, precum şi vigoare şi frumuseţe morală în viaţa sa de zi cu zi. Acum parcă, în aceste zile ale Păresimilor, se face mai vădită fericita îmbinare a credinţei în nemurire a dacilor cu certitudinea învierii şi vieţii noastre veşnice, adusă în lume de Iisus Hristos, Domnul nostru.

Astfel de constatări îl făceau desigur pe Lucian Blaga să spună în „Sufletul satului": „Eu cred că veşnicia s-a născut la sat ... / Aici se vindecă setea de mîntuire", sau pe poetul Ioan Alexandru să arate că „Nu averea fost-a pentru noi / Semnul de noblete şi renume / Ci credinţa care ne-a-îmbrăcat cu miros din cealaltă lume", ori pe marele Nicolae Iorga să facă elogiul, în preziua muceniciei sale, „Legii româneşti" adică Ortodoxiei, la „care ţin cu toată convingerea spiritului meu — cum arăta el într-o conferinţă ţinută în ianuarie 1940 — cu toată căldura inimii mele şi cu toată iubirea pe care o am pentru naţiunea mea, pe care o pun mai presus de orice".

Noi înşine, cei ce am avut bucuria de a vedea lumina zilei în vetrele satelor noastre, poate undeva pe brazdă sau în dosul stînii, am trăit şi trăim mereu aceste fericitoare experienţe, încît nu o dată ne vine şi nouă să spunem cu marele pedagog român On. Ghibu: „Datorez satului meu natal tot ce este solid în fiinţa mea fizică şi spirituală" (Cf. Pe baricadele vieţii, vol. I, Cluj-Napoca, 1981, p. 66).

(Continuare în pag. a 6-a)

Arhid. *Gh. Papuc*

Crucea şi Învierea Domnului în slujbele Bisericii

(Continuare din pag. 1)

mite zile în care „crucea cea de viaţă dătătoare" este cinstită în mod deosebit, prin cîntări melodioase, cu un conţinut de o bogăţie adîncă a învăţăturii de credinţă şi de o frumoasă expresie poetică. Ne gîndim la slujbele de Vinerea şi Miercurea, zile consacrate întru pomenirea şi cinstirea sfintei cruci. În ziua de 14 septembrie Biserica prăznuieşte Înălţarea sfintei cruci, în care se scoate crucea în mijlocul bisericii, credincioşii se închină înaintea ei, în timp ce se cîntă laudele, în care se arată locul şi rolul soteriologic al crucii.

„Veniţi toţi credincioşii să preamărim lemnul cel de viaţă făcător; pe el a întins mîinile Sale de bună voie Hristos, Dumnezeul nostru. El ne-a ridicat la fericirea cea dintîi" (Stihiră la Vecernia de la ziua crucii).

Mai ales în săptămîna Mare, Miercuri şi Vineri, imnologia ortodoxă abundă în cîntări de venerare a sfintei cruci.

Ideea centrală a acestor cîntări bisericeşti este lauda iubirii celei fără de margini a Fiului lui Dumnezeu. Nu întîlnim în aceste cîntări sentimentul de durere sau de compasiune pentru Cel răstignit ci de preamărire, de laudă a patimilor prin care s-a împăcat neamul omenesc, cel căzut în păcate, cu Dumnezeu. Iubirea lui Dumnezeu doreşte şi caută creatura să o aducă din nou la Ziditorul ei şi să o scoată de sub stăpînirea celui rău (Evrei 2, 14).

Iisus Hristos este preamărit, aşa după cum a spus ucenicilor în drum spre Grădina Ghetimani: „Acum se preamăreşte Fiul lui Dumnezeu şi Dumnezeu se preamăreşte de El" (Ioan 13, 31).

Într-unul din aceste imne cîntăm: „Doamne, Tu ai dat crucea Ta armă asupra diavolului, căci ea ridică pe cei morţi şi nimiceşte moartea de aceea cinstim îngroparea şi învierea Ta."

„Răstignindu-Te Tu, Hristoase, a pierit tirania şi s-a călcat puterea vrăjmaşului, că nici îngeri, nici om, ci Însuşi Tu, Doamne ne-ai mîntuit pe noi, slavă Ţie" (Vineri la Utrenie, Sedelnă glas 1).

Observăm cum în slujbele religioase crucea este numită în mod obişnuit „altar", „semn al mîntuirii", „izvor de bucurie", „armă împotriva diavolului".

În aceste cîntări ni se revelează iubirea şi dreptatea lui Dumnezeu în deplină armonie, prin ele se urmăreşte acelaşi scop, merg pe acelaşi drum al restaurării omului înaintea lui Dumnezeu.

„În aceasta este dragostea spune Sf. Ev. Ioan, nu fiindcă noi am iubit pe Dumnezeu, ci fiindcă El ne-a iubit pe noi şi a trimis pe Fiul Său jertfă pentru păcatele noastre" (I Ioan 4, 10).

Tîlcuind profeţia lui Isaia din cap. 53, imnologul o înfăţişează astfel: „Ca o oaie spre junghiere Te-ai adus, Hristoase Împărate, şi ca un miel fără de răutate Te-ai pironit pe cruce de bărbaţii cei fără de lege, pentru păcatele noastre, iubitorul de oameni" (Stihira ceasului I).

Aşa cum spune Scriptura, tot astfel arată cîntarea bisericească adevărul că Iisus n-a suferit, n-a murit şi n-a înviat pentru Sine. Toate acestea le-a împlinit pentru mîntuirea neamului omenesc.

„Moartea Ta, Doamne, s-a făcut pricină nemuririi, că de nu Te-ai fi pus în mormînt, raiul nu s-ar fi deschis. Pentru aceasta odihneşte pe cei ce s-au mutat, ca un milostiv" (Sedealna Sîmbătei. Triod p. 876).

Simbol al morţii şi învierii cu Hristos avem în Taina Botezului: „Îngropaţi fiind împreună cu El prin botez, cu El aţi şi înviat prin credinţa în puterea lui Dumnezeu, Cel ce L-a înviat pe El din morţi."

Despre coborîrea la iad, de care aminteşte Ap. Petru în cap. 3, 19 al epistolei sale şi Ap. Pavel în epistola către Filipeni, imnele Bisericii din Săptămîna Mare fac adeseori pomenire.

„Astăzi strigă iadul gemînd: este nimicită puterea mea. Eu am luat pe cei morţi ca pe nişte morţi, dar nu i-am putut reţine pe ei, ci mai de grabă am pierdut cu ei şi pe aceia pe care i-am stăpînit. Eu am pe cei morţi de la început aici şi totuşi iată Acesta i-a înviat pe toţi. Mărire Ţie, Doamne, mărire patimilor şi învierii Tale, Doamne."

„Suind Tu pe cruce ai suit şi pe muritorii vii; iar stînd sub pămînt, ai sculat de acolo pe cei adormiţi" (Starea I Triod p. 720).

Apostolul Pavel scrie Corintenilor că înviind Hristos s-a făcut începătură celor adormiţi: Tălmăcind acest gînd şi această mărturisire a apostolului, imnologul o redă în formă poetică: „Iadul nu mai are stăpînire veşnică asupra celor răposaţi. Căci Cel ce ai fost aşezat în mormînt, cu putere ai întins mîna făcătoare de viaţă şi ai rupt legăturile morţii şi ai vestit mîntuire celor ce zăceau de la început în iad, Dumnezeule, Cel ce eşti Cel dintîi născut dintre cei morţi" (Utrenia din Sîmbăta Mare).

Mai precis este înfăţişată în învăţătura creştină coborîrea la iad, în cîntarea: „În mormînt cu trupul, în iad cu sufletul ca un Dumnezeu, în rai cu tîlharul, pe tron cu Tatăl şi cu Duhul, o Hristoase, Tu eşti Cel ce toate le umpli, Cela ce eşti necuprins de marginile lumii".

Crucea şi învierea Domnului sînt înfăţişate în Sfînta Scriptură strîns unite, interconditionate una de alta. Rămînînd numai la răstignirea pe cruce, lucrarea mîntuirii s-ar fi extins numai la limitele acestei vieţi. Fără înviere noi am fi devenit cele mai nenorocite fiinţe după cuvintele Apostolului Pavel (ICor. cap. 15). De asemenea, fără răstignirea pe cruce, fără mormînt nu ar fi avut înţeles şi putea fi socotită învierea doar ca o presupunere, sau ca o teorie. Dar amîndouă, ca fapte reale, petrecute însă în ordinea şi cu puterea lui Dumnezeu explică realitatea faptului şi urmările lui pentru neamul omenesc.

Totuşi între cruce şi înviere sînt unele deosebiri, sînt ca două feţe ale aceleaşi lucrări dumnezeieşti. Lucrarea lor se deosebeşte în timp. Crucea are prioritate în timp. Ea Îl înfăţişează pe Hristos ca „om al durerii", ca un „rob" care vine să împace pe ai Săi cu Dumnezeu. Ea ni-L înfăţişează pe Iisus în *strălucirea smereniei*, în strălucirea jertfei, care a fost aşa de mare încît a depăşit orice dimensiune şi comparaţie omenească. Învierea aduce mîntuirea deplină, biruinţa morţii, strălucirea dumnezeirii şi începutul vieţii celei noi. „Deschide-ţi-vă porţi şi vă deschideţi porţile veşnice să intre Împăratul măririi" spunem în noaptea de Paşti, înainte de a intra în biserică, ea reprezentînd atunci raiul cel închis din pricina păcatului strămoşesc. Crucea înseamnă sfîrşitul celor vechi, învierea începutul vieţii veşnice. Crucea aduce omorîrea omului vechi al păcatului, învierea începutul vieţii veşnice. Amîndouă sînt însă plinirea tainei Bisericii. Prin amîndouă am devenit moştenitori ai Împărăţiei lui Dumnezeu. În ele şi prin ele se realizează „lărgimea, lungimea, adîncimea şi înălţimea" tainei mîntuirii neamului omenesc (Efes. 3, 18).

Desigur ar mai fi multe cîntări şi rugăciuni din slujbele Bisericii noastre care înfăţişează frumuseţea şi darurile jertfei de pe cruce a Mîntuitorului.

Vom aminti în continuare cîteva imne în care este preamărită Învierea. „Să tacă tot trupul omenesc muritor şi să stea cu teamă şi cu cutremur fără să gîndească la ceea ce este pămîntesc, căci începe îndată sărbătoarea învierii şi a biruinţei" (Stihiră de la Vecernia de Sîmbătă seara).

Deşi în ele se preamăreşte Învierea Domnului nu lipseşte pomenirea şi cinstirea sfintei cruci.

În slujbele de Sîmbătă spre Duminica învierii, se face citirea Evangheliei în care se relatează faptul supranatural al învierii Domnului (Matei 28).

Ca un strigăt din adîncuri se aud cuvintele: „Scoală-Te, Doamne-Dumnezeul meu şi ridică mîna Ta, nu uita pe săracii Tăi pînă în sfîrşit." După citirea Evangheliei cîntă toţi credincioşii: „Să învie Dumnezeu ..."

Deşi momentul învierii nu a fost văzut de ochi omeneşti, numeroasele arătări ale lui Hristos înviat, femeilor mironosiţe, apostolilor, ucenicilor pe drumul Emausului; mulţimilor de la lacul Tiberiadei şi Apostolului Pavel, mormîntul gol, şi altele, au întărit convingerea învierii, iar apostolii au devenit *martorii acestui eveniment şi vestitorii* lui pînă la marginile lumii. Aproape că uitaseră de celelalte minuni în propovăduirea lor dar minunea învierii şi apoi pogorîrea Duhului Sfînt le-a dat puterea de a o vesti pînă la moarte. Cînd li s-a interzis de către sinedriu să mai vorbească despre înviere, ei au răspuns: „Judecaţi dacă este drept înaintea lui Dumnezeu să ascultăm mai mult de voi decît de Dumnezeu. Căci noi nu putem să nu vorbim cele ce am văzut şi am auzit" (Fapte 4, 19—20).

Preluînd şi tălmăcind adevărul învierii Domnului, Biserica l-a înveşmîntat într-o aleasă haină poetică, păstrîndu-i neschimbată învăţătura de credinţă şi o transmite din generaţie în generaţie prin cult, prin rugăciuni ca pe o hrană duhovnicească pentru întărirea credinţei.

Înconjurînd biserica în noaptea de Paşti credincioşii cîntă: „Învierea Ta Hristoase, îngerii o cîntă în ceruri, învredniceşte-ne şi pe noi care sîntem pe pămînt să Te mărim cu inimă curată."

Păstrînd cu scumpătate adevărul învierii Domnului, înşirîndu-ne în rîndul neîntrerupt al celor ce l-au mărturisit, zicem cu apostolii şi cu toţi urmaşii lor: „Învierea lui Hristos văzînd, să ne închinăm Sfîntului Domnului Iisus, Unuia celui fără de păcat. Crucii Tale ne închinăm Stăpîne şi sfîntă învierea Ta o lăudăm şi o slăvim."

„Ziua Învierii şi să ne luminăm cu prăznuirea şi unul pe altul să ne îmbrăţişăm şi să zicem fraţilor şi celor ce ne urăsc pe noi, să iertăm toate pentru înviere. Şi aşa să strigăm: Hristos a înviat din morţi, cu moartea pe moarte călcînd şi celor din mormînturi viaţă dăruindu-le."

Jertfa de pe cruce a Mîntuitorului şi Învierea Lui au o însemnătate netrecătoare pentru întreaga făptură, pentru mîntuirea ei, pentru naşterea din nou şi înnoirea ei.

De aceea mărturiseşte atît de hotărît Biserica în această sfîntă zi: „Astăzi se bucură şi se veseleşte toată făptura că Hristos a înviat şi iadul este biruit; porţile iadului le-a zdrobit, Cel ce a înviat din mormînt, mîntuindu-ne pe noi, „Iubitorul de oameni" (Sf. Ioan Gură de Aur: Predică la Paşti).

Cuvînt de învățătură despre Învierea Domnului și arătările Sale

I. PREGĂTIREA APERCEPTIVĂ

Sfintele Evanghelii ne arată că după ce Mîntuitorul Hristos a fost condamnat la moarte prin răstignire și după ce a fost pus în mormînt săpat în stîncă, au prăvălit o piatră mare la ușa mormîntului, iar mai marii preoților și fariseii au cerut lui Pilat strajă militară, ca nu cumva ucenicii Lui să-i fure trupul și să spună că a înviat.

II. ANUNȚAREA TEMEI

Lucrurile însă nu s-au oprit aici. Iisus a înviat și S-a arătat spre a constata și alții această minune, la care ne vom referi în cele ce urmează.

III. TRATAREA

Sfintele Evanghelii ne arată că „atunci cînd se lumina de ziua întîia a săptămînii, au venit Maria Magdalena și cealaltă Marie să vadă mormîntul. Și iată, cutremur mare s-a făcut, căci îngerul Domnului, coborîndu-se din cer și venind a prăvălit piatra de la ușă și ședea deasupra ei. Și era înfățișarea lui ca fulgerul și îmbrăcămintea lui albă ca zăpada. Și de frica lui s-au cutremurat străjerii și s-au făcut ca morți. Iar îngerul răspunzînd, a zis femeilor: nu vă temeți, căci știu că pe Iisus cel răstignit căutați. Nu este aici, căci s-a sculat precum a zis. Veniți de vedeți locul unde fusese pus Domnul. Și degrabă mergînd, spuneți ucenicilor Lui că S-a sculat din morți și iată, va merge înainte de voi în Galileia. Acolo îl veți vedea" (Matei 28, 1—7). „Și cînd mergeau ele să vestească ucenicilor, iată Iisus le-a întîmpinat zicînd: Bucurați-vă! ... Mergeți și vestiți fraților Mei, ca să meargă în Galileia. Acolo Mă vor vedea" (Matei 28, 9—10). Se arată apoi Mariei Magdalena, care plîngînd la mormînt a fost întîmpinată de doi îngeri și apoi văzîndu-L pe Iisus înviat nu L-a recunoscut la prima vedere, confundîndu-L cu grădinarul... Iar apoi i Se descoperă Iisus ca să-L recunoască (Ioan 20, 11—18). În seara aceleiași zile, „întîi a săptămînii", adică Duminica, „fiind ușile încuiate la casa unde erau ucenicii adunați de frica iudeilor, Iisus a venit și a stătut în mijlocul lor și le-a zis: Pace vouă! „Precum M-a trimis pe Mine Tatăl, vă trimit și Eu pe voi. Aceasta zicînd, a suflat și le-a zis: Luați Duh Sfînt; cărora veți ierta păcatele, se vor ierta și cărora le veți ține, vor fi ținute" (Ioan 20, 21—23). Sfîntul Apostol Toma nefiind cu ei, auzind vestea, a spus că nu va crede pînă cînd nu va vedea „în mîinile Lui semnul cuielor" și pînă nu va pune degetul în semnul cuielor și de nu va pune mîna în coasta Lui. Iar după opt zile, fiind din nou adunați ucenicii împreună cu Toma, apărînd Iisus și adresîndu-se acestuia îi spune: „Adu-ți degetul încoace și vezi mîinile Mele și adu-ți mîna ta și o pune în coasta Mea și nu fi necredincios, ci credincios". Surprins și copleșit, Toma exclamă: „Domnul meu și Dumnezeul meu!" Iar Domnul cel înviat îi spune: „Pentru că ai văzut, ai crezut. Fericiți cei ce n-au văzut și au crezut" (Ioan 20, 26—29).

A treia oară S-a arătat Sfinților Apostoli(Ioan 21, 14) la Marea Tiberiadei, cînd toată noaptea nereușind să pescuiască nici un pește „iar făcîndu-se dimineață a stătut Iisus la țărm fără ca ucenicii să știe că este Iisus. Deci le-a zis Iisus: Fiilor, aveți ceva de mîncare? Răspuns-au Lui: Nu. Iar El le-a zis: Aruncați mreaja în partea dreaptă a corabiei și veți găsi. Și au aruncat-o și nu mai puteau s-o tragă de mulțimea peștilor. Deci a zis ucenicul acela, pe care-l iubea Iisus, lui Petru: Domnul este" (Ioan 21, 1—7). Iar după ce au prînzit, Domnul îl întreabă de trei ori pe Sfîntul Petru dacă Îi iubește. „Da, Doamne, Tu știi că Te iubesc", la care Domnul îi poruncește, prima dată: „paște mielușeii Mei; iar a doua oară și a treia oară: „Paște oile Mele" (Ioan 21, 15—17). Domnul cel înviat S-a arătat și la doi ucenici, Luca și Cleopa, care mergînd de la Ierusalim la Emaus, vorbind între ei despre Învierea lui Iisus, li se alătură tocmai Mîntuitorul înviat, pe care ei nu-L recunosc. El le arată cum Scripturile vorbesc despre patimile lui Hristos. „Și s-au apropiat de satul la care mergeau și El se făcea că merge mai departe; și au stăruit de El, zicînd: Rămîi cu noi, căci către seară este și s-a plecat ziua. Și a intrat să rămînă cu ei. Și cînd a șezut la masă cu ei, luînd pîinea a binecuvîntat și frîngînd le-a dat-o. Și li s-au deschis ochii și L-au cunoscut și El s-a făcut nevăzut de ei" (Luca 24, 13—31). Aceștia mergînd apoi la Ierusalim, au relatat Sfinților Apostoli întîmplarea. „Și acestea vorbind ei, însuși Iisus a stătut în mijlocul lor și le-a zis: Pace vouă! Iar ei spăimîntîndu-se și înfricoșîndu-se li se părea că văd duh și le-a zis: De ce sînteți tulburați? ... Pipăiți-Mă și vedeți că duhul carne și oase nu are, precum mă vedeți pe Mine că am". Și întrebîndu-i dacă au ceva de mîncare, „I-au dat o bucată de pește fript și dintr-un fagure de miere. Și luînd înaintea lor a mîncat" (Luca 24, 36—43). Pe lîngă aceste relatări pe pe care ni le prezintă Sfintele Evanghelii, Sfîntul Apostol Pavel ne arată că Iisus cel înviat „S-a arătat la mai mult de cinci sute de frați deodată; dintre care cei mai mulți trăiesc pînă acum, iar unii au și murit. După aceea s-a arătat lui Iacob, apoi tuturor Apostolilor. Iar mai pe urmă decît tuturor, ca unui născut înainte de vreme, mi S-a arătat și mie (I Corinteni 15, 6—8).

(Continuare în pag. a 6-a)

Pr prof. *Sorin Cosma*

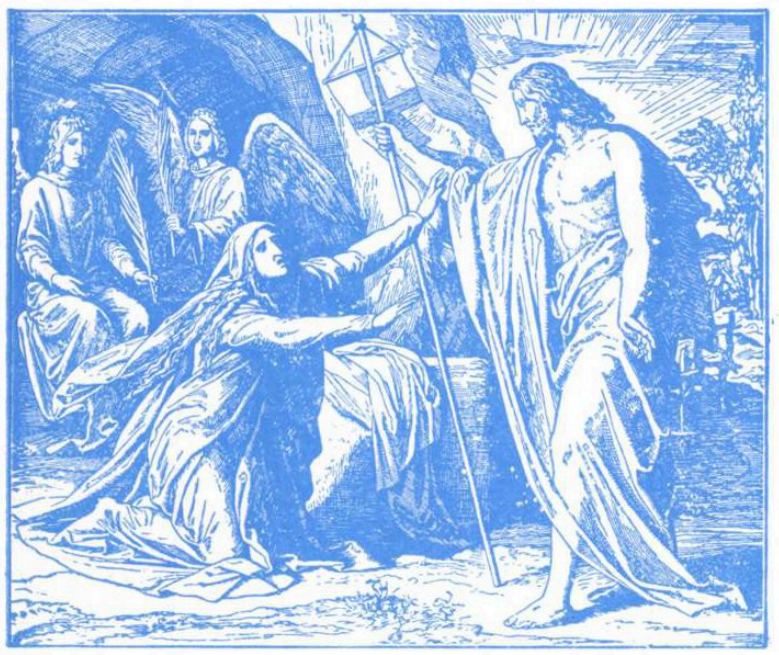

Gînduri despre Înviere

Se îngîna ziua cu noaptea cînd Maria Magdalena, probabil cu puțin înaintea celorlalte sfinte femei, a găsit piatra răsturnată de pe mormîntul Domnului. Înspăimîntată, mironosița aleargă în cetate și le spune ucenicilor ce a văzut. Petru și Ioan se reped într-un suflet către grădină, urmați îndeaproape de aceeași Marie. Mai sprinten, Ioan ajunge întîiul, dar, tînăr fiind, nu îndrăznește să intre în mormîntul din peretele de piatră decît însoțit de Petru care, mai vîrstnic, îl ajunge gîfîind, Cutremurătorul adevăr le stă în față: Domnul nu este acolo! În cugetul lor foarte omenesc, aceasta înseamnă că trupul Învățătorului a fost sustras de necunoscuți, pentru pricini de neînțeles. Cu această tulburare se întorc în cetate.

Maria rămîne și plînge. Plînge chiar și în fața îngerilor: „Au luat pe Domnul meu și nu știu unde l-au pus!" Plînge și în fața Celui care, în semiobscuritatea dimineții, i se pare a fi grădinarul: „Dacă tu l-ai luat, spune-mi unde l-ai pus și eu îl voi lua de acolo". În clipa următoare Grădinarul o cheamă pe nume. Ea își recunoaște Învățătorul, viu și întreg, îi rostește numele, îi ascultă cuvintele, îi primește porunca și făgăduința. Ea e primul martor al Învierii.

De ce tocmai ea? De ce nu i s-a arătat Domnul mai întîi lui Petru, cel atît de înflăcărat în credințele și necredințele lui? De ce nu l-a preferat pe Ioan, cel mai iubit dintre ucenici, singurul care-L însoțise pe drumul Crucii? Iar dacă preferințele trebuiau să se îndrepte către o femeie, de ce nu i-a acordat acest privilegiu propriei Sale Maici, indiferent unde s-ar fi găsit ea în acel moment? De ce, neapărat, în socotința dumnezeiască a trebuit să fie Maria Magdalena?

Doctorul nu vine pentru cei sănătoși, spusese El, ci pentru cei bolnavi. Păstorul își părăsește turma în căutarea oii celei pierdute. Părintele tînjește după fiul rătăcitor și-i celebrează, cu brațele deschise, întoarcerea. Maria Magdalena e prototipul omului pentru care Domnul a venit în lume. Întîi și mai întîi pentru ea s-a întrupat, pentru ea a propovăduit, pentru ea a săvîrșit minuni, pentru ea a suferit, pentru ea și-a vărsat sîngele pe Cruce, pentru ea și pentru toată suflarea păcătoșilor lumii, asemenea ei căzuți și asemenea ei chemați. Nu, nu e vorba de un primat al credinței. Asemenea ucenicilor, și Maria se îndoise de perspectiva învierii, și ea o primise ca pe o simplă metaforă, și ea gîndise că trupul Domnului fusese strămutat în altă parte.

Dar dacă Petru și Ioan s-au întors îngîndurați în cetate, Maria continua să-și caute Învățătorul. Ceva mai tîrziu, Iisus avea să i se arate lui Saul, pe drumul Damascului, tocmai pentru că acesta îl căuta, alerga după El. „Bateți și vi se va deschide, căutați și veți afla". Întru nădejdea deznădăjduitului, Maria vădea acum, poate mai mult decît oricînd, superba dominantă a sufletului ei: iubirea. Din iubire pot izvorî cunoașterea și credința.

Dacă pe Maria Magdalena trebuie s-o vedem în păcătoasa care i-a uns Domnului picioarele în casa fariseului Simon și asupra căreia El a rostit parabola celor doi datornici, atunci iubirea ei e mai puternică și mai grăitoare chiar decît aceea a fiului rătăcitor. În logica parabolei, femeia iubește mult pentru că i s-a iertat mult; în deznodămîntul întîmplării, Domnul îi iartă mult pentru că mult L-a iubit. Să mai citim odată textul din Luca 7, 36—50 și ne vom convinge că iubirea e lucrătoare.

(Continuare în pag. a 7-a)

Arhim. *B. V. Anania*

Cuminecarea pascală

(Continuare din pag. 1)

„Acum toate s-au umplut de lumină: și cerul și pămîntul și cele dedesupt. Deci să prăznuiască toată făptura Învierea lui Hristos, întru Care s-a întărit!" Astfel, Învierea face ca lumina vieții veșnice să se reverse în valuri; să se umple de preamărire cerul și să tresalte pămîntul, să se veselească îngerii și să prăznuiască luminat laolaltă cu ei credincioșii. În ziua de Paști se împreună într-un chip minunat bucuria sărbătorii cu aceea a Cuminecăturii. Euharistia are totdeauna, în orice ocazie se săvîrșește, un caracter festiv, înălțător; ea însăși fiind de fapt o celebrare a Învierii. Sîntem chiar obligați să afirmăm că ea este, în Biserică, pentru credincioși, prin atingerea de potirul sacru, dovadă a Învierii lui Hristos. Cum poate cineva să înțeleagă ce înseamnă această zi, bucurîndu-se într-un mod negrăit de ea, dacă nu se cuminecă cu această ocazie? Dar să nu anticipăm. Să vedem, mai întîi, ce valoare are pentru noi ziua de Paști și în ce fel este consfințită în ea Taina Cuminecăturii.

Privind viața Bisericii în sine, constatăm că ea este, în primul rînd, comemorarea periodică și pomenirea neîntreruptă a faptelor Mîntuitorului, potrivit făgăduinței: „Iată, Eu voi fi cu voi în toate zilele, pînă la sfîrșitul veacului" (Matei 28, 20). Despre ziua de Paști, care se află în centrul vieții liturgice bisericești, va trebui să spunem că ea este mai mult decît o sărbătoare între celelalte sărbători. În decursul unui an încheiat, slujbele noastre bisericești repetă integral ciclul actelor răscumpărătoare prin care Hristos a trecut umanitatea Sa, pentru a ne oferi nemurirea. Pomenirea ridicării Domnului cu trupul din mormînt nu constituie un simplu dat în succesiune de fapte și amintiri despre care vorbim, în vederea întîlnirii noastre creștine cu Hristos, ci faptul ultim și suprem, care, ne-a descsis porțile Împărăției. Lumina ce răsare din mormînt este pentru noi izvorul unei vieți noi. „Precum Hristos a înviat din morți, prin slava Tatălui, așa să umblăm și noi întru înnoirea vieții" (Rom. 6, 4). Stăpîniți de certitudinea unei schimbări profunde care a intervenit în viața noastră, începînd cu dimineața acestei zile, ne salutăm cu binețele: „Hristos a înviat!" — Rămîne să ne întrebăm: care este temeiul potrivit căruia putem vorbi despre o „actualizare" a Învierii lui Hristos, acest fapt însemnînd mai mult decît o simplă comemorare? Iisus Hristos înviază pentru noi, acum, în ziua de Paști, nu în mod simbolic, ci în mod real, datorită săvîrșirii în această zi a Sfintei Liturghii .Pogorîrea Sfîntului Duh la Liturghie (epicleza) face dintr-o simplă comemorare (anamneză) o prezență divină (epifanie), o adevărată descoperire, ceea ce înseamnă că face evenimentul comemorat să fie actual. În sensul deplin și real al cuvîntului, celebrarea Învierii este una cu săvîrșirea Sfintei Euharistii. Dovada învierii o avem în Biserică prin prezența Mîntuitorului în Euharistie; aceasta fiind actul, solemn întru toate, al iubirii reciproce dintre Dumnezeu și credincioși. Luînd parte la ea, prin cuminecare, luăm, de fapt, parte la viața cea nouă a Împărăției lui Dumnezeu. Potrivit Evangheliei, nimeni nu a văzut pe Hristos ridicîndu-se din mormînt. Dar Domnul care a înviat a treia zi a intrat la ucenicii Săi „ușile fiind încuiate" și a șezut cu ei la masă. În drumul spre Emaus, în ziua Învierii, Hristos a fost recunoscut de către Luca și Cleopa prin frîngerea pîinii (Luca 24, 13—38). Așadar, focul dumnezeiesc care ne „aprinde" și nouă inima, asemenea ucenicilor Domnului, în marele praznic al Învierii, este Sfînta Cuminecătură.

Faptul că toate slujbele bisericești de peste an sînt rînduite în vederea sărbătoririi Paștilor are o semnificație de care se cuvine să ținem seama. Pregătirea este un aspect constant și esențial al cultului, ca și al vieții Bisericii. Toate slujbele ne fac să intrăm în această pregătire și astfel să ne transformăm viața, referindu-ne la împlinirea ei în Împărăția lui Dumnezeu. Toate alcătuiesc o singură cale, constituie un pelerinaj spre ziua Învierii, spre un „sfîrșit", care este în același timp un „început": sfîrșitul a ceea ce este vechi și începutul a ceea ce este viața nouă, viața creștină îndumnezeită. La capătul unui itinerariu de acest fel se află Iisus Hristos euharistic, care se dă pe sine mîncare și beutură credincioșilor Săi. În special, postul cel mare, extins pe o perioadă de 40 de zile, la care se adaugă săptămîna patimilor, este rînduit de către Biserică în vederea cuminecării pascale. Prin post și ajunare dobîndim foamea și setea de Dumnezeu, de hrana și beutura nemuririi. Fără stîmpărarea dogorii euharistice, sărbătorirea Sfintelor Paști este periferică și decorativă. Irmoasele cîntării ne cheamă necontenit: „Veniți să bem beutură nouă ...!" În Cuvîntul de învățătură a acestei strălucite zile auzim, spunîndu-ne: „Masa este plină, ospătați-vă toți. Vițelul este mult, nimeni să nu iasă flămînd!" (Sf. Ioan Gură de Aur). Preotul de asemenea citește o rugăciune deosebită, consacrată acestor momente, referindu-se la cei ce sînt în așteptarea unirii sacramentale cu Dumnezeu: „Învrednicește-i pe dînșii fără de osîndă să vină și să se cuminece cu preacuratul Tău Trup și cu cinstitul Tău sînge." Dacă pomenim de canonul 66 al Sinodului VI de la Trulan (692), care prevește cuminecarea credincioșilor cu Sfintele Taine, în zilele de Paști, o facem numai pentru a cuprinde într-o singură dispoziție bisericească toate datele pe care le-am redat aici, arătînd că Sfînta noastră Biserică ține ca întreaga obște creștinească să se împărtășească cu ocazia Învierii Domnului.

Cuminecarea este un act de fuziune intimă a credincioșilor cu Iisus Hristos, o contopire în iubire, un act tainic care pretinde, însă, toată pregătirea necesară de purificare și de spor lăuntric duhovnicesc. Apropierea de Sfîntul Potir cere anumite condiții care alcătuiesc parte integrată din lucrarea desăvîrșirii religios-morale. E vorba despre condiții care privesc „cercetarea de sine" (cf. I Cor. 11, 28) ce izvorăște dintr-o iluminare a Duhului pe care ne-o mijlocește Dumnezeu însuși, în Taina Spovedaniei dar e dobîndită și în urma unei analize lăuntrice stăruitoare, brăzdată de lacrimele căinței și întărită de hotărîrea eroică a îndreptării. Numai cu prețul unei supreme nelegiuiri, ne spune Sfîntul Apostol Pavel, poate să existe inconsecvența dintre credință și faptă, în fața Potirului Domnului. „Nu este cu putință să bei în unul și același timp, și Potirul Domnului și potirul demonilor" (Sf. Ioan Gură de Aur). A păcătui, totuși, după ce ai fost chemat și ai fost primit la ospățul Împărăției, aceasta este o blasfemie împotriva Fiului lui Dumnezeu. Sfîntul Isac Sirul precizează că singurul păcat adevărat este acela de a fi „insensibil față de Cel Înviat", pentru că el este, totodată, păcatul cuminecării cu nevrednicie.

Ziua Învierii este poarta ce se deschide în fiecare an spre frumusețea și măreția Împărăției lui Hristos. Ea anticipează bucuria veșnică ce ne așteaptă dincolo de zări, căci prin Euharistie această Împărăție pătrunde în lumea în care ne găsim. Înțelegînd acest lucru, credincioșii cîntă în dimineața Învierii: „O, Paștile cele mari și preasfințite, Hristoase! O, Înțelepciunea și Cuvîntul și puterea lui Dumnezeu. Dă-ne nouă să ne împărtășim cu Tine, mai adevărat, în ziua cea neînserată a Împărăției Tale!"

Pagini din istoria monahismului românesc

Sîntem obișnuiți cu toții să cercetăm renumitele noastre mănăstiri medievale, ctitorii ale vrednicilor domni români de altă dată, fie pentru a trăi clipe de reculegere sufletească și de rugăciune, fie pentru a admira arhitectura sau pictura lor — interioară sau exterioară —, care conferă acestor monumente nimbul unor creații artistice de valoare universală. Dar puțini dintre evlavioșii închinători se întreabă care este istoria acestor mănăstiri, de cînd își îndeplinesc ele rolul lor duhovnicesc, cultural sau estetic, ce a fost pe locurile respective înaintea monumentelor pe care le admiră azi atîția vizitatori din țară sau de peste hotare. Poate că puțini știu că monahismul românesc este tot atît de vechi ca și monahismul răsăritean în genere, că s-a dezvoltat odată cu însăși viața creștină pe pămîntul românesc. În adevăr, pe la sfîrșitul secolului al IV-lea s-a călugărit într-o așezare monahală din Scythia Minor (Dobrogea de azi) un tînăr originar din această provincie, cu numele Ioan Casian (c. 360 —c. 435), care va deveni apoi unul din marii teologi ai vremii sale, iar după moarte va fi cinstit ca sfînt (29 februarie). Din dorința de a cunoaște cît mai bine monahismul răsăritean, el a cercetat marile așezări monahale din Țara Sfîntă și din Egipt, apoi a ajuns la Constantinopol, unde a fost hirotonit diacon de prietenul său Sf. Ioan Gură de Aur, iar de aici a plecat tocmai la Marsilia (azi Marseille, în sudul Franței), unde a întemeiat două mănăstiri — una de călugări, alta de călugărițe —, dîndu-le rînduielile de viață monahală introduse de Sf. Vasile cel Mare. Tot din Scythia Minor a fost originar călugărul Dionisie Exiguul (c. 470—c. 545), cel care a introdus „era creștină", adică actualul sistem cronologic, cu numărarea anilor de la nașterea lui Hristos. „Călugării sciți" — deci originari din aceeași provincie romano-bizantină Scythia Minor — au provocat unele discuții cu caracter dogmatic pe la începutul veacului al VI-lea. Acum un sfert de veac s-au descoperit și studiat șase bisericuțe rupestre, — deci săpate într-o carieră de calcar — în localitatea Basarabi (fost Murfatlar), la aproximativ 20 km de Constanța, despre care se crede că au format o așezare monahală în genul celor din Răsăritul creștin. Ea a avut o existență neîntreruptă — după unii cercetători începînd cu secolul IV — pînă către sfîrșitul secolului X sau începutul celui următor.

O nouă perioadă în istoria monahismului românesc începe din secolul VII, pînă pe la mijlocul celui de-al XIV-lea. Din felurite izvoare documentare aflăm de existența unor mănăstiri ortodoxe la Morisena (azi Cenad, în jud. Timiș), ridicată de voievodul Ohtum (Ahtum), în jurul anului 1000, la Meseș (jud. Sălaj), atestată în anul 1165, la Hodoș (jud. Arad), din 1177, existentă și azi, mănăstirea „Kenez", adică „a cneazului", în 1192. În afară de acestea, feluriți pustnici sau sihaștri români vor fi trăit prin locuri retrase, prin peșteri, prin poienile ascunse ale codrilor. Bisericuțele rupestre descoperite în anii din urmă în județul Sălaj (Moigrad, Jac, Creaca, Brebi), ca și cele din județul Buzău (schiturile Fundătura, Alunișul, Agafton ș. a.), peșterile și sihăstriile din Munții Neamțului, peșterile lui Nicodim de la Tismana, a lui Daniil Sihastrul de la Putna, sînt mărturii de necontestat că acolo existau pe vremuri așezări sihăstrești. Se adaugă la acestea și cîteva mărturii de ordin toponimic, care vin în sprijinul vechimii monahismului românesc. Este vorba de o serie de numiri de localități (unele atestate documentar încă din secolul XIV), care arată că în locurile respective trăiseră sihaștri de neam român: Călugăreni (peste 15), Călugăru, Călugărița, Poiana Călugăriței, Chilia, Chilioara, Schitu, Mănăstirea, Rîmeți ș. a.

Toate mărturiile de mai sus duc la constatarea că monahismul românesc este mult mai vechi decît al popoarelor ortodoxe din jurul nostru. În adevăr, prima mare mănăstire de la Muntele Athos datează din anul 963. Sf. Ioan de Rila, considerat întemeietorul monahismului bulgar a trăit în secolul X, deși o viață monahală bulgară pe deplin consolidată începe abia din secolul XIII, Lavra Peșterilor din Kiev a fost întemeiată în secolul XI, de Antonie, părintele monahismului rusesc, iar monahismul sîrbesc începe abia în a doua jumătate a secolului al XII-lea.

Din a doua jumătate a secolului al XIV-lea, odată cu organizarea statelor independente, Țara Românească și Moldova și organizarea canonică a Bisericii Ortodoxe din aceste țări, începe o nouă perioadă în istoria monahismului românesc, care durează pînă la începutul secolului al XIX-lea. În această perioadă, numai în Țara Românească și Moldova s-au ridicat aproximativ două sute de mănăstiri, fie de domnii celor două țări, fie de marii dregători, majoritatea dăinuind pînă azi, la care se adaugă alte peste o sută de schituri, ridicate din jertfele materiale ale unor călugări cu viață aleasă, ajutați de diferiți preoți de mir și credincioși. Un rol însemnat în reorganizarea vieții monahicești de la noi, în a doua jumătate a secolului XIV, a avut Sfîntul Nicodim de la Tismana († 1406), un macedoromân din Prilep (Serbia), ctitorul mănăstirilor Vodița și Tismana.

În Transilvania și Banat au existat puține mănăstiri mari, majoritatea fiind de proporții reduse, mai degrabă schituri sau așezări monahale sătești, ctitorite de cneji locali, călugări, preoți de mir și țărani români. Pînă în secolul al XVIII-lea numărul ajungea la aproximativ 180; în anii 1761—62 cea mai mare parte din ele au fost arse sau dărîmate cu tunurile din dispoziția generalului Nicolae Adolf Bukow, trimisul împărătesei Maria Tereza în Transilvania.

(Continuare în pag. a 7-a)

Pr. prof. *Mircea Păcurariu*

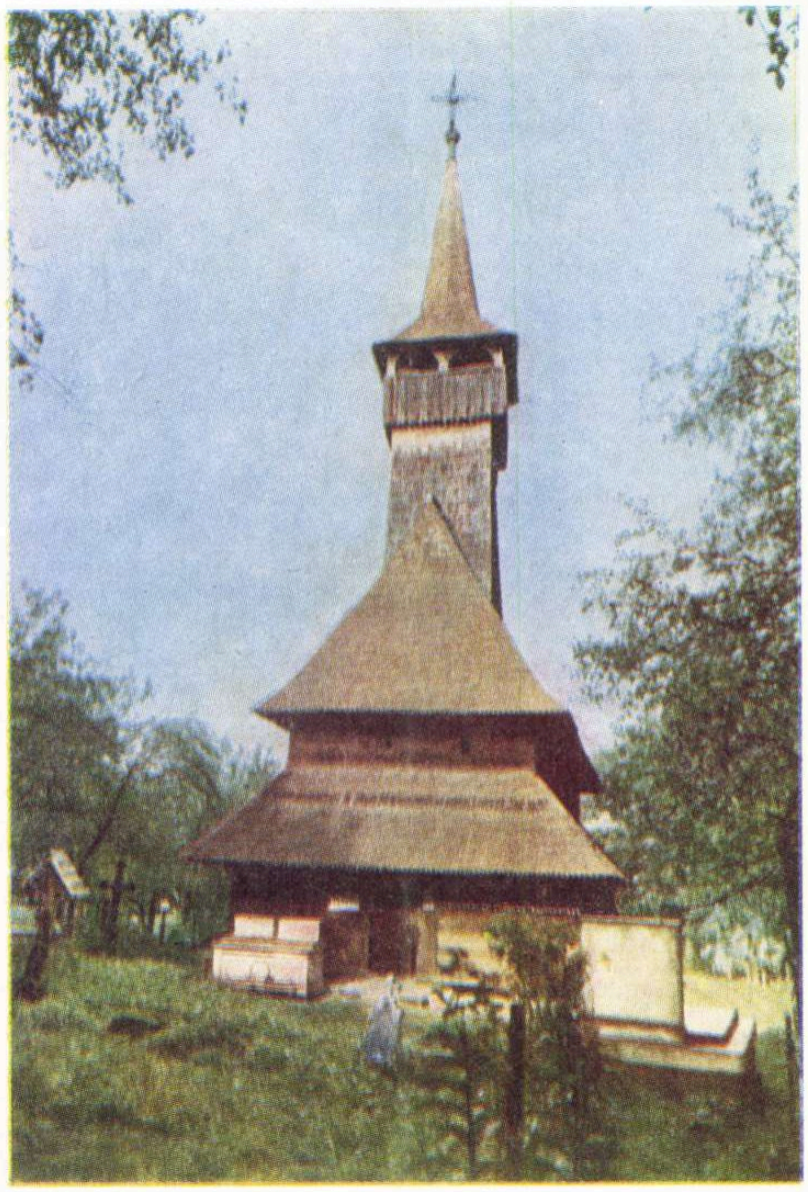

„TRIBUNA"

100 de ani de la apariție

La 26 aprilie 1984 se împlinește un secol de cînd, în aceeași zi din anul 1884, a apărut la Sibiu ziarul „Tribuna", primul cotidian al românilor ardeleni.

Ziarul are la bază dorința unui grup de studenți din cadrul societății „România Jună din Viena. Participînd la serbările de la Putna, în 1871, au hotărît întemeierea la Sibiu a unui „ziar național", prin care să combată latinismul alarmant în limba literară a transilvănenilor, să susțină lupta lor pentru eliberare națională, dar mai ales să se mobilizeze pentru „unitatea culturală" cu românii de dincolo de Carpați. Direcția ziarului urma să o aibă Ioan Slavici.

În 1884 se preconiza apariția, la Sibiu, a unui nou organ de presă. Cotidianul a primit numele de „Tribuna" și a fost condus de Slavici (1884—1890), în concepția căruia urma să fie ziarul la care visaseră congresiștii adunați la Putna, în 1871. Pînă la sistarea apariției (29 aprilie 1903), Tribuna a continuat să fie ceea ce o arăta numele, pentru ardeleni și chiar pentru toți românii de atunci.

Apariția gazetei sibiene avea să însemne o dată importantă în istoria vieții naționale, culturale și literare din Transilvania.

De la început Tribuna s-a afirmat ca un ziar politic de intransigentă atitudine românească. Cum Transilvania purta jugul asupritor al habsburgilor, era firesc ca obiectivele de ordin politic ale Tribunei să vizeze unirea națională a tuturor românilor și unirea lor culturală, exprimată lapidar de Slavici în cuvintele: „Soarele pentru toți românii la București răsare". El a fost principalul teoretician al realizării unității naționale prin cultură, sub acest soare simbolic. Pe calea culturii s-ar putea ajunge la omogenitate de simțire și de aspirații.

În condițiile vitrege ale dualismului austro-ungar, Tribuna și-a propus în principal să lupte pentru forjarea conștiinței naționale a românilor din provinciile ocupate, pentru dobîndirea drepturilor lor elementare. În jurul ei s-au grupat elemente tinere din Partidul Național Român (tribuniștii) care urmăreau să imprime luptei poporului un mai pronunțat caracter de combativitate. Tribuna n-a fost un organ de partid, ci un ziar care să creeze în mijlocul Partidului Național Român un „teren comun" pentru români. Din 1890 devine organul Comitetului Partidului Național Român înregistrînd în paginile sale întreaga luptă a memorandiștilor.

Programul politic al Tribunei, cu toată flexibilitatea lui, a intrat în conflict cu puterea imperială, redactorii ei suferind 17 ani de temniță, iar amenzile urcînd la suma de 40.656 coroane.

Pe lîngă direcția ei politică, Tribuna a nutrit, în al doilea rînd, speranța realizării unei renașteri literare și culturale de amploare. După afirmația lui N. Iorga „gazeta are meritul — poate cel mai mare — de a fi reformat spiritul culturii noastre, îndreptîndu-l pe „căile Junimii". Slavici a legat Tribuna de ideile filologice și estetice maioresciene.

În vederea acestei renașteri, tribuniștii au urmărit să stimuleze și să sprijine literatura originală, inspirată mai ales din realitatea satului transilvănean, în ceea ce are el mai autentic și mai nefalsificat. Se preconiza valorificarea tradițiilor folclorice și spirituale ale păturilor țărănești, înspre redarea lor obiectivă, realistă. Culegerea creației populare e stimulată prin felurite apeluri și chestionare, îndrumări și programe, dar mai ales prin publicarea directă a ei în ziar.

Curentul literar inaugurat de Tribuna s-a numit realism popular. Deviza: „Ne identificăm cu poporul, sîntem glasul poporului" presupune că reforma literară trebuie să plece de la popor și să se întoarcă la el". Slavici avertizează: „Poporul român este izvorul poeziei române și că punctul de plecare pentru dezvoltarea noastră literară nu este nici Omer, nici Orațiu, nici Shakespeare, nici Voltaire, nici Goethe, ci literatura noastră populară". Țărănismul tribunist însemna de fapt specific național în fond și formă, tratare realistă a subiectelor naționale, populare.

(Continuare în pag. a 6-a)

Pr. *Ieremia B. Ghita*

Spiritualitatea geto-dacilor

Poporul român, urmașul direct al geto-dacilor, s-a dezvoltat în provinciile romane sud-dunărene Moesia Inferior (Secunda), Moesia Superior (Prima), Pannonia Inferior (Secunda) și Dacia Carpatică, între Munții Halemus (Balcani) și Carpații nordici, teritoriu care constituie aria sa de formare la sudul și la nordul Dunării.

Geto-dacii, care s-au romanizat între secolele II—VI d. Hr., constituiau ramura nordică a marelui popor al tracilor răspîndiți pe un teritoriu vast în provinciile nord-vestice ale Asiei Mici, în Peninsula Balcanică și în Dacia Carpatică.

Poporul viguros și numeros al traco-geto-dacilor avea și mari calități, dispunînd de mari resurse intelectuale și moral-religioase, cum o arată admirabilele lui creații materiale și spirituale, medicina populară, muzica, produsele meșteșugărești și artistice, dar mai ales religia lui bogată și originală, care a impresionat pe cei vechi, în primul rînd pe greci.

În religie, zeități ca Dionysos, Semele, Sabazios, Silenul, Zalmoxis, Cavalerul trac ș. a., erau de origină tracă.

De bună seamă, ca toate popoarele indo-europene, traco-geto-dacii erau politeiști. Credeau, însă, ca și romanii, într-un Dumnezeu suprem — *Summus Deus*, pe care ei îl numeau *Zalmoxis, Zeul cerului și al luminii*, cum la greci era Zeus, iar la romani Jupiter, sub autoritatea căruia se aflau alte zeități mai mici, care, de fapt, erau personificări ale unor fenomene religioase sau a unor personalități istorice.

Ceea ce caracteriza îndeosebi pe geto-daci din punct de vedere spiritual-religios *era credința lor puternică în nemurirea sufletului, precum și seninătatea și resemnarea în fața morții*, fapt pentru care Herodot († 425 î. Hr.), părintele istoriei, îi numește *„geții cei nemuritori"* (Herodot, Istorii, IV, 93, ed. Ph. E. Legrande, *Herodote, Histoires*. Collection de l'Université de France, Paris, 1945, p. 104). Pentru geto-daci, moartea, departe de a fi o nenorocire ireparabilă, cum se lamentau grecii și romanii, era doar o trecere din greaua existență omenească la viață fericită de dincolo, pregătită în cer de zeul lor Zalmoxis. Istoricul Herodot ne istorisește și *în ce mod se cred nemuritori geții*. Iată ce ne spune renumitul istoric grec:

„Geții cred că ei nu mor și că cel care dispare din lumea noastră se duce la Zalmoxis. Unii dintre ei îi mai spun Gebeleizis. Tot la al cincelea an, ei trimit la Zalmoxis un sol, tras la sorți, cu poruncă să-i facă cunoscute lucrurile de care au nevoie de fiecare dată. Iată cum îl trimit pe sol. Unii din ei primesc poruncă să țină trei sulițe (cu vîrful în sus), iar alții, apucînd de mîini și de picioare pe cel ce urmează să fie trimis la Zalmoxis și ridicîndu-l în sus, îl asvîrle în sulițe. Dacă, străpuns de sulițe, acesta moare, geții socot că zeul le este binevoitor. Iar dacă nu moare, îi aduc învinuiri solului, zicînd că este un om ticălos și, după învinuirile aduse, trimit un altul, căruia îi dau însărcinarea încă din viață ..." (Herodot, *Istorii, IV*, p. 4; *Fontes historiae Dacoromanae pertinentes*, t. I, București, 1964, 49).

După părerea lui Herodot, așa cum a aflat el de la grecii care locuiesc pe țărmurile Hellespontului (Marea de Marmara), Zalmoxis a fost robul filosofului Pitagora în insula Samos, de la care a învățat multe deprinderi. Întorcîndu-se în patria sa, la geto-daci, el a clădit o casă pentru adunările bărbaților, în care îi primea și punea fruntașii țării să benchetuiască, învățîndu-i, cum scrie textual Herodot, „că nici el (Zalmoxis), nici oaspeții săi și nici vreunul din urmașii acestora, *nu vor muri, ci vor merge într-un anume loc, unde vor trăi pururea și vor avea parte de toate bunătățile*. În vreme ce săvîrșea toate cele amintite și spunea lucruri de felul acesta, el (Zalmoxis) a poruncit să i se clădească o locuință subpămînteană. Cînd a fost gata, el a dispărut din mijlocul lor și coborînd în locuința lui de sub pămînt, a trăit acolo timp de trei ani. Tracii doreau mult să-l aibă, jelindu-l ca pe un mort. În al patrulea an, el le-a apărut și astfel Zalmoxis a făcut vrednice de crezare învățăturile lui" (Herodot, *Istorii*, IV, 95; *Fontes historiae Dacoromaniae*, t. I, p. 49). Faptul că Zalmoxis, a apărut în al cincelea an din locuința sa subpămînteană, a făcut pe unii cercetători să susțină că geto-dacii, credeau în învierea morților, ba chiar în metempsihoză, dar informațiile date de Herodot în textul citat și alte izvoare, nu ne permit să tragem o asemenea concluzie (vezi diferite izvoare și studii la Pr. prof. I. Coman, *Nemurirea traco-geto-dacă și atingeri cu creștinismul*, în *Scriitori bisericești din epoca sritărmână*, Buc. 1979, p. 20—55 și în l. franceză, în *Actes de II-e Congres international de Thracologie*, t. III, București, 1980, p. 241—269). Datorită credinței lor, în spiritualitatea și nemurirea sufletului, geto-dacii aveau în genere o viață simplă și pe cît posibil morală, fapt care a făcut pe Herodot să spună despre ei astfel: *„Geții sînt cei mai viteji și cei mai drepți dintre traci"* (Herodot, *Istorii*, IV, 93; *Fontes historiae Dacoromanae*, t. I, p. 49).

Geto-dacii pretindeau că între suflet și trup trebuie să existe o colaborare și o armonie perfectă pentru ca omul să se bucure din plin de o viață sănătoasă și desăvîrșită. Iată cum explică filosoful grec Plato († 347 î. Hr.) necesitatea armoniei dintre trup și suflet, așa cum o concepeau geto-dacii, după spusele unui medic trac, unul dintre ucenicii lui Zalmoxis:

„Zalmoxis, regele nostru, care este un zeu, ne spune că, după cum nu trebuie să încercăm a îngriji ochii, fără să ținem seama de cap, nici capul nu poate fi îngrijit, neținîndu-se seama de trup, *tot astfel trebuie să dăm îngrijire trupului dimpreună*

(Continuare din pag. a 7-a)

Pr. prof. *Ioan Rămureanu*

Cuvînt de învățătură...

(Continuare din pag. a 4-a)

IV. REZUMAREA — APRECIEREA

Cînd a înviat Iisus din mormînt? (În prima zi a săptămînii, adică duminica. Și fiindcă toți cei ce L-au iubit s-au bucurat văzîndu-L, această zi a devenit „Ziua pe care a făcut-o Domnul să ne bucurăm și să ne veselim întrînsa". Ea a devenit „sabatul creștinilor", adică „ziua Domnului" — Duminica.

Am văzut că la prima vedere nici Maria Magdalena, nici Apostolii la Marea Tiberiadei și cei doi ucenici, Luca și Cleopa, nu L-au recunoscut

pe Iisus cel înviat, ci mai pe urmă și-au dat seama că El este, sau numai după ce El li s-a prezentat.

De ce oare? (Fiindcă Trupul Lui era spiritualizat, cu particularități diferite oarecum de cele ale trupului cu care a viețuit pe pămînt). Cum ne apare Trupul spiritualizat al Domnului? (El nu este duh, fiindcă mănîncă, vorbește, păstrează semnele ranelor, apare și dispare cînd vrea și unde vrea, știe tot ce se întîmplă, cum a dovedit-o cînd i S-a arătat lui Toma. Cu acest Trup S-a înălțat la cer și șade de-a dreapta Tatălui, iar aceeași voce l-a întîmpinat și pe Saul pe drumul Damascului, convertindu-l).

Ce au simțit Sfinții Apostoli cînd l-au văzut pe Domnul cel înviat? (Pe de o parte au fost stăpîniți de nedumerire, de teamă, ca față de o realitate nemaiîntîlnită; iar pe de altă parte, de bucurie că nu s-au înșelat în așteptările lor și totodată de iubire față de Acela pe care urmîndu-L au părăsit totul...). Cum îi binecuvintează Iisus cel înviat pe Sfinții Apostoli? (Pace vouă! Vrînd prin aceasta să le lase moștenire sfîntă, asemenea mesajului îngerilor din noaptea sfîntă a nașterii Sale: „Mărire întru cei de sus lui Dumnezeu, pe pămînt pace, între oameni bunăvoire"). Cu ce putere îi întărește? (Cu puterea Sfîntului Duh de a lega și dezlega păcatele oamenilor, de a continua adică opera Lui mîntuitoare. Și această putere o acordă numai Sfinților Apostoli, pentru ca și ei la rîndul lor să o transmită unor anumite persoane care să le fie continuatori direcți în această misiune). De ce Domnul îl întreabă pe Sfîntul Petru la Marea Tiberiadei de trei ori dacă îl iubește și de ce îi poruncește să „pască oile Sale"? (Pentru că Sfîntul Apostol Petru tot de trei ori se lepădase de Învățătorul său, iar prin porunca dată îl reașează în calitate de Apostol, egal cu ceilalți). Cum trebuie să-l primim noi pe Mîntuitorul cel înviat? (Din răspunsul pe care îl dă Sfîntului Toma, rezultă că „fericiți sînt cei ce n-au văzut și au crezut". Credința în învierea Domnului este chezășia învierii noastre. „Dacă Hristos n-ar fi înviat — spune Sfîntul Apostol Pavel — zadarnică este credința noastră... și atunci cei ce au adormit în Hristos au pierit... Dar acum, Hristos a înviat din morți, s-a făcut începătura celor adormiți" (I Corinteni 15, 14—20).

V. ASOCIEREA

Sfîntul Apostol Pavel arată deosebit de clar că precum toți mor în Adam, așa toți vor fi făcuți vii în Hristos... Dar va zice cineva: cum învie morții? și cu ce trup vin? Nebun ce ești! Ceea ce semeni tu nu capătă viață, dacă nu moare și ceea ce semeni nu este trupul care va fi ci numai grăuntele gol, poate de grîu, sau de altceva din celelalte; iar Dumnezeu îi dă trup precum voiește, și îi dă fiecărei semințe un trup al ei... Așa și învierea morților: se seamănă întru stricăciune, învie întru nestricăciune. Se seamănă întru necinste, învie întru mărire; se seamănă întru slăbiciune, învie întru putere; se seamănă trup firesc, învie trup duhovnicesc.

VI. GENERALIZAREA

Hristos a înviat din morți cu moartea pe moarte călcînd și celor din morminte viață dăruindu-le.

VII. APLICAREA

Apostolul neamurilor arată pe de altă parte că „oricîți ne-am botezat în Iisus Hristos, în moartea Lui ne-am botezat. Ne-am îngropat prin botez împreună cu El în moarte... Căci dacă ne-am făcut împreună odrăsliți, cu asemănarea morții Lui, atunci vom fi părtași și învierii Lui". (Romani 6, 3—5). Fiind sărbătoarea sărbătorilor creștine, ca sărbătoare a biruinței luminii asupra întunericului, a vieții asupra morții, ziua Învierii Domnului, sau Paștile, a fost și este așteptată de creștini cu o pregătire duhovnicească deosebită, Biserica instituind o perioadă de șapte săptămîni de post, de închinare și de curățire sufletească și trupească pe măsura marelui praznic. „De aceea, spune Apostolul, să prăznuim Paștele, nu cu aluatul cel vechi nici cu aluatul răutății și vicleșugului, ci cu azimile curăției și ale adevărului" (I Cor. 5, 8).

Mărturisirea Sf. Apostol Toma

(Continuare din pag. a 3-a)

ei, le-a arătat mîinile și coasta Sa și s-au bucurat că L-au văzut (Ioan 20, 20 și urm.). Deci, învierea Sa n-a fost primită fără convingerea că El este cu adevărat viu, fără constatarea care să facă vrednică crezarea.

Necredința lui Toma a durat o săptămînă. Ea nu apare însă ca un refuz, din principiu, al învierii pentru că nu se aseamănă cu cea a cărturarilor și fariseilor, care deși cunoșteau faptele săvîrșite de Iisus Hristos, întotdeauna refuzau să creadă în El. Toma, față de învierea lui Iisus, n-a spus: Nu! N-a declarat că ar fi imposibilă, de neconceput, ci zicea: Dacă Îl voi vedea „cred". Necredința lui ne apare mai degrabă ca o credință ezitabilă, o credință aflată în fața unui fapt anevoie de înțeles.

De ce nu credea Toma? Fără îndoială, el încă nu putea uita evenimentele petrecute, adică suferințele pe care le-a răbdat Învățătorul lui pe Golgota cînd mîinile și picioarele Sale erau țintuite pe cruce, iar coasta Lui fusese străpunsă de suliță, chinuri pe care Domnul le-a suportat cu adevărat pînă cînd și-a dat „duhul". În gîndirea lui, imaginea care persista era că Iisus este mort. Pe această imagine se baza necredința lui. Copleșit de suferințele îndurate de Iisus el își zicea în sinea sa: Nu cumva ceilalți apostoli să fie stăpîniți de o iluzie, sau să fie la mijloc o arătare oarecare? Aceste gînduri l-au și putut determina să spună: „Dacă nu voi vedea în mîinile Lui semnul cuielor și dacă nu voi pune mîna mea în coasta Lui, nu voi crede" (Ioan 20, 25). Din pricina acestei atitudini a primit dojană din partea lui Iisus. Reprosul i se face însă cu iubire. Mîntuitorul nu i se adresează ca oarecînd fariseilor, cărora le-a spus cu asprime „Vai vouă ... fățarnicilor" (Matei 23, 27), ci i se adresează cu bunătate, însă cu îndemnul de a crede: „Fericiți cei ce n-au văzut și au crezut" (Ioan 20, 29).

Mai mult chiar, Domnul, cunoscîndu-i dorința de a-i pipăi rănile Lui, cu dragostea Sa dumnezeiască îl poftește spunîndu-i: „Adu degetul tău încoace și vezi mîinile Mele și adu mîna ta și o pune în coasta Mea și nu fi necredincios, ci credincios" (v. 27). Supus, Toma primește chemarea nu cu puțină umilință. Față de intimitatea ce i se oferă, din partea Mîntuitorului, se prosternează la picioarele Lui exclamînd din adîncul inimii: „Domnul meu și Dumnezeul meu".

Credința lui Toma este acum de netăgăduit. Apare ca o manifestare plină de lumină, ca o strigare izvorîtă din credință, ca o mărturisire a învierii lui Iisus din morți. Este semnul că el a înțeles că Învățătorul său a înviat cu adevărat.

Departe gîndul de Mîntuitorul, de a-i refuza lui Toma ocazia de a se convinge și pe calea simțurilor de învierea Sa. Pentru că acesta avea nevoie de o justificare, îi oferă posibilitatea s-o dobîndească. Dar lasă să se înțeleagă că justificarea este totuși secundară în raport cu credința. Cînd ea dă inimii o certitudine, nu putea fi refuzată. Și Domnul nu i-a refuzat-o lui Toma.

Pe căile credinței, în inima lui Toma, care-l recunoaște pe Iisus, apare lumina cunoașterii venită din partea lui Dumnezeu. „Te măresc pe Tine, Părinte, Doamne al cerului și al pămîntului — spune Mîntuitorul — că ai ascuns acestea de la cei înțelepți și pricepuți și le-ai descoperit pruncilor" (Matei 11, 25), adică celor curați cu inima, între care se numără acum și Toma.

Cunoașterea primită prin credință este accesibilă atunci cînd intervin darurile dumnezeiești, prin care se fericesc cei ce cred. Mariei, după înviere, Domnul nu i-a îngăduit să-i „cuprindă picioarele". Lui Toma i-a zis: „Adu-ți degetul tău și — vezi mîinile mele, și adu-ți mîna ta și o pune în coasta Mea." Prin aceasta Iisus a voit să arate că, dincolo de certitudinea pe care o dau simțurile este certitudinea credinței și de aceea a zis lui Toma: „Pentru că M-ai văzut ai crezut."

Prin urmare, Iisus Hristos i-a încredințat pe apostoli de învierea Sa prin cuvînt și prin faptă. Prin cuvînt spunîndu-le: „Eu sînt", „Bucurați-vă", iar prin semne doveditoare i-a zis lui Toma: „Adu-ți degetul tău și vezi mîinile Mele."

Așadar, Apostolii au fost martorii învierii lui Iisus Hristos prin arătările ce li s-au făcut după scularea Lui din morți, prin cuvintele ce li s-au rostit și prin fapte care dovedesc puterea Lui dumnezeiască și mîntuitoare.

„Veniți de luați lumină"

(Continuare din pag. a 3-a)

Dimensiuni speciale primesc pentru noi aceste trăiri lăuntrice îndeosebi în noaptea Învierii, atunci cînd, din fața sf. altar, învăluit parcă de o tainică țesătură preotul ne cheamă: *„Veniți de luați lumină."* Este cu totul impresionant acest moment, care ne stăruie în minte ca ceva de excepție în lucrarea Bisericii. Cînd vedem și auzim pe preot rostind cuvintele: „Veniți de luați lumină", parcă auzim însuși glasul Celui Atotputernic grăindu-ne, ceea ce ne duce adesea cu gîndul la cutremurătoarele momente din Vechiul Testament cînd Dumnezeu s-a arătat lui Moise și poporului evreu sub formă de stîlp de nori, cu care prilej s-au dat și cele zece porunci (Ieșire 19—20), sau cînd i-a grăit tot lui Moise, la Muntele Horeb, din rugul care ardea și nu se consuma (Ieș. 3, 4—5).

Desigur că, pe lîngă aspectul imediat, văzut, cînd ne aprindem făcliile din făclia preotului și apoi cu ele aprinse mergem pînă acasă ca luminoasă să ne fie calea pe tot parcursul vieții, chemîndu-ne să luăm lumină, Biserica ne îndeamnă să ne luminăm cu lumina cea neapusă a Logosului divin, a Învierii Domnului, eveniment care, cu adevărat, a umplut „de lumină și cerul și pămîntul și cele dedesubt", cum spune o cîntare de la Paști. După cum știm, prin Înviere Iisus, Domnul nostru și-a dovedit nu numai dumnezeirea Sa, ci a chezășuit totodată și învierea noastră, dînd astfel deplin înțeles existenței noastre pămîntești. Trăind acest adevăr, nu mai sîntem ca „cei ce n-au nădejde", ci ridicați din întunericul păcatelor, în care ne aflăm adesea, sîntem „fii ai luminii și ai zilei", după cuvîntul Sf. Apostol Pavel. Prin iluminare de Sus, încă cu o mie de ani înaintea Învierii, Psalmistul David spunea: „La Tine este izvorul vieții, întru lumina Ta vom vedea lumină" (Ps. 35, 9).

Chemîndu-ne să luăm lumină, Biserica ne îndeamnă totodată să ne împărtășim din lumina cărții, din lumina virtuților, din lumina înțelepciunii, din lumina dragostei de neam, de limbă, de pămîntul străbun, de rînduielile sănătoase ce se transmit din generație în generație așa cum a făcut ea pe tot parcursul istoriei sale, generînd sfinți și martiri, atîția eroi morali, simbolizați de legendarul erou din balada: „Dan, căpitan de plai", ale cărui cuvinte merită a fi știute ca un „Tatăl nostru" de către noi toți:

„Ceahlăul sub furtună nu scade
mușunoi
Eu, Dan, sub vîntul soartei să
scad păgîn nu voi.
Alb (curat) am trăit în secul
pe plaiul strămoșesc
Și vreau cu fața albă senin
să mă sfîrșesc.
Ca după-o viață lungă, ferită
de rușine
Mormîntul meu să fie curat
și alb ca mine."

Chemîndu-ne să luăm lumină, Biserica ne pune în față în aceleași timp împlinirea idealurilor de pace și de dragoste între oameni și popoare, pentru care a fost răstignit și a înviat Mîntuitorul Iisus Hristos, „Domnul Păcii". Împăcarea cu noi înșine și cu cei din jurul nostru nu este mai vădită ca la Paști.

În Săptămîna Mare mai ales, credincioșii noștri se spovedesc și se cuminecă, existînd buna buna rînduială ca, cu acest prilej, să-și ceară iertare unii altora, împlinindu-se acum alevea cuvintele Mîntuitorului: „De-ți vei aduce darul tău la altar și acolo îți vei aduce aminte că fratele tău are ceva asupra ta, lasă acolo darul tău și mergi de te împacă mai întîi cu fratele tău" (Matei 5, 23).

Acum, la Paști mai ales, credincioșii noștri toți își dau sărutarea păcii, sau „sărutarea sfîntă" (Rom. 16, 16), ori „sărutarea dragostei" (I Petru 5, 14), încît cînd cîntăm: „Ziua Învierii, să ne luminăm cu prăznuirea și unul pe altul să ne îmbrățișăm; să zicem fraților și celor ce ne urăsc pe noi; să iertăm toate pentru Înviere", trăim cu toții o realitate cum nu se poate mai măreață. „Sărutarea aceasta — explică Sf. Chiril al Ierusalimului — unește sufletele unele cu altele și îndepărtează din suflete orice vrăjmășie. Sărutarea aceasta este deci un semn al unirii sufletelor și al izgonirii oricărei vrăjmășii". „Ea este simbolul păcii", cum interpretează și Fericitul Augustin.

Fie deci ca lumina Învierii Domnului să fie pentru noi toți izvor de viață înnoită, izvor de îmbogățire lăuntrică, izvor de bunătate, izvor de cuminție, izvor de armonie, izvor de dragoste, de pace și înfrățire, izvor de tot ceea ce zidește viața, de tot ceea ce înalță și dă frumusețe reală făpturii omenești.

„TRIBUNA"

(Continuare din pag. a 5-a)

Slavici a făcut din Tribuna „un centru de lucrare literară". Acest lucru s-a realizat, în primul rînd, prin culegerea și valorificarea folclorului, publicîndu-se colecții de doine, balade, proverbe, basme din toate provinciile românești.

În al doilea rînd, prin preocuparea Tribunei pentru dezvoltarea limbii. Limba și literatura care circulă peste tot și este înțeleasă de toți, rămîne factorul cel mai puternic pentru realizarea unității culturale a tuturor românilor. În această chestiune, poziția Tribunei a fost realistă. Făcînd deosebire netă între limbă și literatură, Slavici înlătură piedicile pentru formularea unei limbi literare comune: pedantismul latinist al blăjenilor ca și abuzul de neologisme al românilor de dincolo și adopta ca bază pentru limba literară graiul firesc al poporului de la țară, socotit de el adevărat corolar. Sub influența junimismului, de la care Slavici a învățat spiritul de exigență artistică, puritatea și autenticitatea expresiei literare, a făcut din Tribuna un exemplu de exprimare sobră și concisă, în deplină concordanță cu limba vie a poporului.

În al treilea rînd, prin munca pe teren literar, care de fapt a fost scopul major al Tribunei. Tribuniștii urmăreau „întărirea vieții noastre literare" prin descoperirea, concentrarea și stimularea energiilor și talentelor noi ale neamului românesc. Lucrarea literară urmărită de Tribuna reclama o gîndire poetică nouă, îndreptată înspre observarea și zugrăvirea universului țărănesc. Această direcție înnoitoare a fost adusă, în poezie, de George Coșbuc, care și-a înscris în destinul acestui ziar anii cei mai productivi ai creației sale, în proză de Ioan Slavici și de alți povestitori populari. Prin Tribuna, ardelenii au cunoscut literatura de valoare de dincolo de munți, în special prin republicarea poeziilor lui M. Eminescu și prin comentarea operei poetului (Gh. Bogdan-Duică, V. Goldiș). Prestigiul literar al Tribunei a polarizat în jurul ei și alți scriitori ca C. Negruzzi, V. Alecsandri, I. L. Caragiale, I. Pop Reteganul, I. Popovici Bănățeanul. Tribunismul literar a lăsat urme adînci în scrisul transilvănean de mai tîrziu.

Dintr-o scrisoare a lui George Coșbuc rezultă că Tribuna era foarte cetită și răspîndită. Ajunge repede la o largă circulație. „În țară avea 4.000 de abonați. Era cunoscută și în străinătate. Din Tribuna merg 4 exemplare în America, 1 Australia, 19 Africa și 8 Asia. În Roma merg 3, în Paris 32, în Anglia 4, în Spania și Italia 6, în Rusia 2; apoi prin Germania și Austria merg cu sutele".

Acest popas aniversar este un prilej nimerit de a aduce un sincer omagiu și prinos de recunoștință celor ce au înființat Tribuna, celor ce au condus-o și tuturor colaboratorilor ei, care i-au imprimat o linie demnă de orice publicație înaintată, făcînd din ea una dintre cele mai prestigioase publicații românești.

Pagini din istoria monahismului românesc

În tot cursul orînduirii feudale de la noi, mănăstirile româneşti au îndeplinit un rol de seamă nu numai în viaţa bisericească, ci mai ales în cea culturală şi socială a ţării. Două erau — şi sînt pînă azi — preocupările majore ale călugărilor români: rugăciunea şi munca. Deci în mănăstirile noastre se ducea o *viaţă activă*, specifică spiritualităţii româneşti, adică se punea accentul pe muncă, necesară obştei şi credincioşilor din jur, spre deosebire de viaţa contemplativă din Răsărit, în care se punea accentul pe retragerea totală de lume. În aceste mănăstiri au trăit, de-a lungul veacurilor, mii de călugări cu viaţă „îmbunătăţită", care au avut o influenţă covîrşitoare asupra vieţii morale-duhovniceşti a credincioşilor care cercetau mănăstirea respectivă. Aşa au fost: Sf. Nicodim de la Tismana, Daniil Sihastrul, Iosif de la Bisericani, Rafail şi Partenie de la Agapia, Ioan de la Rîşca, Inochentie şi Eustatie de la Probota, Epifanie de la Voroneţ, Chiriac de la Tazlău, Pahomie de la Pocrov, Paisie cel Mare de la Neamţ, Gheorghe şi Calinic de la Cernica, Grigorie Dascălul de la Neamţ şi Căldăruşani, Irinarh Roset şi Nectarie Banu, care au ctitorit biserica de pe Muntele Tabor, Antipa Luchian de la mănăstirea Varlaam în nordul Rusiei şi atîţia alţii, pînă în zilele noastre.

Mănăstirile noastre au fost adevărate aşezăminte de cultură, căci în chiliile lor s-au copiat mii de manuscrise în limbile slavonă şi română, s-au scris lucrări originale (cronici, lucrări teologice ş. a.), s-au înfiinţat tipografii (Dealu, Cîmpulung, Govora, Sf. Trei Ierarhi — Iaşi, Snagov, Antim — Bucureşti), în care s-au tipărit cărţi slavoneşti, româneşti, greceşti şi arabe, s-au deschis şcoli — elementare, medii, mai tîrziu superioare şi seminarii —, s-au pus bazele unor biblioteci, cu cărţi şi manuscrise în diferite limbi, s-au deschis ateliere de pictură, sculptură şi broderie.

În acelaşi timp, mănăstirile româneşti au îndeplinit un remarcabil rol social, căci în incinta lor au luat fiinţă bolniţe pentru îngrijirea călugărilor bătrîni şi suferinzi, dar şi a unor credincioşi bolnavi, case pentru întreţinerea gratuită a călătorilor şi a străinilor (xenodochion), mai tîrziu spitale propriu-zise (Colţea şi Pantelimon din Bucureşti, Sf. Spiridon din Iaşi, Precista Mare din Roman, Proorocul Samuil din Focşani etc.).

Dar mănăstirile româneşti — mult înzestrate de ctitorii lor — au subvenţionat şi o seamă de aşezăminte bisericeşti din Răsăritul Ortodox (cele patru Patriarhii „apostolice": Constantinopol, Alexandria, Antiohia şi Ierusalim, mănăstirile de la Muntele Athos, Muntele Sinai, Ţara Sfîntă, Meteore în Grecia Centrală etc.), care au supravieţuit şi şi-au desfăşurat misiunea lor, în perioada dominaţiei otomane, numai datorită ajutorului românesc.

În zilele noastre, cele 64 de mănăstiri (31 de călugări, 33 de călugăriţe), 30 de schituri şi 18 metocuri, îşi desfăşoară activitatea lor potrivit tradiţiilor lăsate de marii lor înaintaşi. Pe lîngă slujbele zilnice şi cele solemne din zilele de hram, în numeroase mănăstiri există felurite ateliere (covoare, odăjdii, sculptură în lemn, clopote, pictură pe lemn şi pe sticlă), aproape toate şi-au organizat muzee, cu exponate de mare valoare artistică, în altele s-au amenajat cămine pentru preoţi şi călugări bătrîni, (Dealu) pentru călugăriţe şi preotese văduve (Viforîta). În felul acesta, prin toată lucrarea lor culturală-duhovnicească, mănăstirile ortodoxe româneşti continuă frumoasele tradiţii ale spiritualităţii monahale româneşti, de rugăciune împreunată cu munca şi cu valorificarea patrimoniului cultural-artistic naţional.

Părinţi şi copii: ontologia şi vocaţia căsătoriei în lumina Sfintei Scripturi

Familia este una dintre coordonatele de bază ale umanităţii. Ea are un rol esenţial atît pentru individ cît şi pentru societate. În familie îşi împlineşte persoana în mod plenar vocaţia pentru comuniune, caracteristică omului şi care ţine de chipul lui Dumnezeu în om, fiind reflectarea pe plan uman a comuniunii intratrinitare. Pe de altă parte, societatea umană nu poate fi imaginată fără familie. În familie se nasc şi se formează membrii societăţii. Fericitul Augustin, zice despre familie că ea „este, în ceea ce priveşte neamul omenesc, ca o pepinieră a cetăţii" *(Despre cetatea lui Dumnezeu*, XV, 16, 3, P.L. XLI, 459). Este, deci, firească preocuparea societăţii, a factorilor ei responsabili, de a orienta familia spre împlinirea în mod optim a rosturilor sale. Şi ţine de misiunea Bisericii buna îndrumare a credincioşilor ei, pe temeiul învăţăturii dumnezeieşti, în ce priveşte vocaţia căsătoriei şi familiei creştine.

Unirea bărbatului cu femeia prin căsătorie spre ajutorare reciprocă, spre cultivarea iubirii integrale şi spre naşterea şi creşterea copiilor este un dat al creaţiei. După învăţătura Sfintei Scripturi, istoria familiei începe odată cu istoria umanităţii. Combătînd unele atitudini care marcau degradarea moralei familiale, Mîntuitorul Hristos aminteşte că „de la început" Dumnezeu a creat familia monogamică şi citează textele din Facere 1, 27 şi 2, 24 (Mt. 19, 3u Mc. 10, 2u). Căsătoria este „taina primordială", instituită de Dumnezeu „de la început" şi legată de taina creaţiei în ansamblu.

Relatarea din cartea Facerii relevă profunzimi care cu greu scapă cititorului atent al Scripturii: „Şi a zis Dumnezeu: «Să facem pe om după chipul şi asemănarea noastră...» Şi a făcut pe om după chipul Său; după chipul lui Dumnezeu l-a făcut; a făcut bărbat şi femeie. Şi Dumnezeu i-a binecuvîntat..." (Fac. 1, 26u). În cap. 2 din Facere apar şi cîteva elemente noi, nu mai puţin importante în ce priveşte ontologia căsătoriei: Eva este luată din Adam (v. 21—22); Adam constată înrudirea dintre el şi femeia pe care i-a creat-o Dumnezeu (v. 23); în sfîrşit, concluzia relatării evidenţiază unirea trainică a soţilor într-un trup (v. 24).

Dualitatea sexelor este, aşadar, voită de Dumnezeu. Bărbatul şi femeia sînt împreună chip al lui Dumnezeu. Cele două sexe sînt complementare nu numai pe plan fizic, ci şi prin comuniunea de viaţă, care face din iubirea conjugală un reflex al iubirii intratrinitare: „după chipul lui Dumnezeu l-a făcut; a făcut bărbat şi femeie" (Fac. 1, 27). Folosirea pronumelui singular — l-a — în acest text este semnificativă. Omul este purtător al chipului lui Dumnezeu nu ca individ solitar, ci în bipolaritatea masculinului şi femininului, ca fiinţă esenţial „conjugală". Departe de a fi o consecinţă a păcatului — cum s-a susţinut uneori — unirea soţilor în căsătorie apare, în optica fundamental optimistă a Bibliei, ca o binecuvîntare: „Dumnezeu i-a binecuvîntat şi a zis: «Fiţi rodnici şi vă înmulţiţi şi umpleţi pămîntul...»" (Fac. 1, 28). Legea celor două sexe este în slujba fecundităţii. Prin instituirea căsătoriei, Dumnezeu îi face pe oameni colaboratorii Săi la transmiterea vieţii. De aceea, în concepţia biblică, naşterea de prunci este o binecuvîntare dumnezeiască, iar sterilitatea echivalează cu un blestem.

Mîntuitorul Hristos a restaurat legătura căsătoriei, înălţînd-o din ordinea naturii în ordinea harului. Citînd textele din Facere 1, 27 şi 2, 24, Domnul recunoaşte în căsătorie o lucrare a lui Dumnezeu; „Aşa încît nu mai sînt doi, ci un trup. Deci *ce a împreunat Dumnezeu* omul să nu despartă" (Mt. 19, 6; Mc. 10, 8b—9). Dumnezeiescul Învăţător reafirmă astfel sacralitatea căsătoriei ca un dat al creaţiei. Sacralitatea conferită de Dumnezeu unirii dintre bărbat şi femeie înseamnă afirmarea unor valori nu numai sacre, ci şi profund umane.

Mîntuitorul relevă aceste valori ale căsătoriei, afirmînd indisolubiltatea ei (Mt. 19, 3u; Mc. 10, 2u; Lc. 16, 18), condamnînd aspru adulterul, chiar şi pe cel săvîrşit „în inimă" (Mt. 5, 27—28), chemîndu-i la Sine pe copii (Mt. 19, 13—15) şi dîndu-i pe copii drept pildă de nevinovăţie şi smerenie (Mt. 18, 2—4).

În Epistolele pauline aflăm multe texte importante asupra căsătoriei şi asupra semnificaţiei umane şi religioase a raporturilor dintre soţi. Pentru Sf. Apostol Pavel căsătoria este un „dar" al lui Dumnezeu, ca şi fecioria (I Cor. 7, 7), iar indisolubilitatea ei o poruncă a Domnului (I Cor. 7, 10—11; cf. v. 39; Rom. 7, 2—3). Apostolul recunoaşte calitatea morală ireproşabilă a legăturii trupeşti a soţilor (I Cor. 7, 1—6), justificînd-o nu numai prin scopul naşterii de prunci, ci şi prin funcţia ei de remediu al concupiscenţei. Aduşi la egalitate deplină în Hristos (Gal. 3, 28), soţii trebuie să promoveze o unire profundă, o iubire plină de înţelegere a fiecăruia faţă de celălalt (Efes. 5, 22—33; Col. 3, 18—19 ş. a.).

Vorbind despre căsătoria creştină, Sf. Pavel afirmă explicit caracterul ei de Sfîntă Taină a Bisericii: „Taina aceasta mare este; iar eu zic în Hristos şi în Biserică" (Efes. 5, 32). Soţii creştini, cuprinşi în sfera de acţiune a harului lui Hristos, ca membre ale Trupului Lui, participă prin căsătorie la taina unităţii şi a iubirii fecunde dintre Hristos şi Biserică. Căsătoria creştină este astfel mijloc sau instrument al harului sfinţitor, adică este o Sfîntă Taină.

După învăţătura Sfintei Scripturi, fecunditatea ţine de esenţa iubirii conjugale. Naşterea de prunci este indicată în mod expres ca scop al căsătoriei la creaţie (Fac. 1, 28). Sf. Apostol Pavel relevă rolul soteriologic al procreării cînd zice că femeia „se va mîntui prin naştere de fii, dacă stăruie, cu deplină înţelepciune, în credinţă, în iubire şi în sfinţenie" (I Tim. 2, 15; cf. 5, 10, 14). Avortul, ucidere premeditată a pruncului în pîntece, contravine poruncii a VI-a din Decalog şi este rînduit de Mărturisirea Ortodoxă între păcatele strigătoare la cer. Evitarea zămislirii de prunci în orice chip, zice Fericitul Augustin, este „ruşinoasă şi neîngăduită". Singura alternativă a fecundităţii unirii conjugale este înfrînarea completă. Numai asumîndu-şi răspunderea naşterii şi creşterii copiilor, soţii realizează la cotă înaltă şi celelalte funcţii ale căsătoriei. Iubirea şi unirea soţilor devine deplină numai prin copii. Rod al unirii depline a două persoane, copilul este expresia unei noi realităţi: el exprimă viaţa cuplu-creare, părinţii depăşesc relaţia lor mutuală printr-o iubire care este dăruire şi uitare de sine, punîndu-se amîndoi în slujba unei noi persoane. Copilul, îmbogăţind şi întărind viaţa conjugală, constituie o valoare de nepreţuit pentru părinţi. Pe de altă parte, un singur copil nu este deajuns să exprime şi să recreeze cuplul. Mai mulţi copii vor exprima în mod adecvat bogăţia ontologică a căsătoriei.

Prin naşterea şi creşterea copiilor, familia se validează şi pe plan social. Soţii care evită cu voia naşterea de prunci se închistează de cele mai multe ori într-un egoism antisocial. Copiii reprezintă o valoare nu numai pentru părinţi, ci şi pentru societate, pentru poporul din care fac parte, pentru Biserică. Pentru fiecare generaţie, copiii înseamnă viitorul, cu toate speranţele sale, chezăşia realizării plenare a destinului umanităţii. Cum spunea marele poet indian R. Tagore: „Fiecare copil ne dă speranţa că Dumnezeu nu şi-a pierdut încrederea în om".

Pr. prof. *Vasile Mihoc*

Spiritualitatea geto-dacilor

(Continuare din pag. a 5-a)

cu sufletul, şi iată pentru ce medicii greci nu se pricep la cele mai multe boli: pentru că ei nu cunosc întregul pe care-l au de îngrijit. Dacă acest întreg este bolnav, partea nu poate fi sănătoasă. Căci, zicea el, *toate lucrurile bune şi rele, pentru corp şi pentru om în întregul său, vin de la suflet*, şi de acolo curg (ca dintr-un izvor), ca de la cap la ochi.

Trebuie deci, mai ales şi în primul rînd, să tămăduim izvorul răului, ca să se poată bucura de sănătate capul şi tot restul trupului".

Un alt scriitor grec, filosoful stoic Poseidonios (135—51 î. Hr.), ale cărui informaţii au fost înregistrate de geograful grec Strabo din sec. I d. Hr., ne relatează că misii (moesii), din care făcea parte şi neamul geto-dacilor, duceau o viaţă simplă şi austeră, şi se fereau, *din cucernicie, să mănînce carne şi vietăţi*. Se hrănesc, însă, cu *miere, lapte, brînză* şi *vegetale*, ducînd un trai liniştit, pentru care pricină au fost numiţi *„theosebi"* — cinstitori de Dumnezeu, cucernici şi *„capnobati"* — cei ce trăiesc cu aer. Unii traci îşi petrec viaţa fără a avea legături cu femeile, numindu-se *ctisţi* — abstinenţi sau *abioi* — fără viaţă. Ei sînt onoraţi şi socotiţi sacri, trăind aşa dar feriţi de orice primejdie. „Pe toţi aceştia poetul i-a numit (...) „cei ce se hrănesc cu lapte", „cei ce duc o viaţă sărăcăcioasă" şi *„oamenii cei mai drepţi"*.

Preoţii dacilor, numiţi „polisti", erau vestiţi printre cumpătarea şi ascetismul lor. Scriitorul evreu Iosif Flaviu (sec. I d. Hr.) îi compară pentru viaţa lor moderată, plină de renunţări şi înfrînări, cu esenienii de la Marea Moartă, mai bine cunoscuţi în timpul nostru datorită descoperirilor arheologice de la Koumran.

Interesantă este, de asemenea, pentru spiritualitatea geto-dacilor, mărturia filosofului grec Iamblichos († 333 d. Hr.). După relatarea acestuia, geţii au învăţat că sufletul este nemuritor de la Zalmoxis, trac de origine, fost sclav şi discipol al lui Pitagora. „După ce Zalmoxis a fost eliberat, s-a întors la geţi, le-a întocmit legile (...) şi a îndemnat la bărbăţie pe concetăţenii săi, *convingîndu-i că sufletul este nemuritor*. Chiar şi acum *galaţii* toţi şi *trabii* (popoare de origine tracă din Asia Mică) şi mulţi dintre harbari învaţă pe copiii lor că *nu este cu putinţă ca sufletul să piară, ci el continuă să existe; şi că nu trebuie să se teamă de moarte, ci să înfrunte primejdiile cu vitejie"* (Iamblichos, *Viaţa lui Pitagora*, XXX (173), Leipzig (Teubner), 1937; *Fontes historiae Dacoromaniae*, t. II, Bucureşti, 1970, p. 19(.

De asemenea, împăratul Iulian Apostatul (361), cînd descrie luptele împăratului Traian (98—117) cu geto-dacii, pune în gura lui Traian următoarele aprecieri referitoare la credinţa geto-dacilor în nemurirea sufletului: „Eu (Traian), ... din cauza silniciei geţilor, singur am cutezat să merg împotriva neamurilor care locuiesc dincolo de Istru şi am înfrînt neamul geţilor, care au fost mai războinici decît oricare dintre oamenii ce au trăit cîndva — şi aceasta nu numai datorită tăriei trupului lor, dar şi pentru că *îi convinsese să fie astfel slăvitul lor Zalmoxis. Crezînd că nu mor, ci că îşi schimbă doar locuinţa ei sînt mai porniţi pe lupte decît ar fi înclinaţi să întreprindă o călătorie"* (Imp. Iulian Apostatul, *Banchetul sau Împăraţii*, 22, ed. F. C. Hertlein, t. I, Leipzig, 1875, p. 420à *Fontes historiae Dacoromaniae*, t. II, p. 29—31.

Unii dintre scriitorii şi părinţii Bisericii greci şi latini, cum sînt Clement Alexandrinul († 215), Sf. Ipolit († 235), Origen (254), Sf. Ioan Gură de Aur († 407), Sf. Grigorie de Nazianz († 390), Teodoret de Cir († 466), Isidor de Sevila († 636), Fotie († 897) au vorbit de asemenea despre spiritualitatea geto-dacilor, îndeosebi despre credinţa lor în nemurirea sufletului.

Dintre toţi, reţinem ceea ce ne spune Clement Alexandrinul într-un text din lucrarea sa *Stromata*, cartea a IV-a. El scrie că *„geţii, un popor barbar, căruia nu-i lipseşte gustul filosofiei*, aleg pentru eroul Zalmoxis *un sol în fiecare an*. Zalmoxis era unul dintre ucenicii lui Pitagora. Este sacrificat acela care este socotit ca cel mai încercat. Cei ce se ocupă cu filosofia şi nu sînt aleşi (pentru jertfă) se întristează, gîndindu-se că li s-a refuzat o *slujire fericită*. Întreaga Biserică este plină de aceia care, toată viaţa lor meditează la moartea dătătoare de viaţă în Hristos, atît bărbaţi cît şi femei înţelepte".

Cunoscînd acestea despre spiritualitatea geto-dacilor, ne dăm seama că n-a fost greu ca ei, care credeau în spiritualitatea şi nemurirea sufletului, într-o viaţă viitoare şi ascetică o viaţă sobră, plină de renunţări şi înfrînări, să îmbrăţişeze creştinismul. În afară de studiile citate, să se vadă şi: Jean Coman, *Zalmoxis. Un grand problème gète*, Bucureşti, 1940; Mircea Eliade, *De Zalmoxis à Gengis-Khan*, Paris, 1970; A. Nour, *Cultul lui Zalmoxis*, Bucureşti, 1941; C-tin Daniel, *Zalmoxis, ucenicii săi şi claustrarea*, în „Luceafărul", XXVII (1984), nr. 6 din 11 februarie.

Gînduri despre Înviere

(Continuare din pag. a 4-a)

Şi dacă pe aceeaşi Marie trebuie s-o recunoaştem în Betania săvîrşind, simbolic, şi anticipativ, ritualul de înmormîntare a Domnului, prin aceeaşi emoţionantă ungere cu mir, iubirea ei capătă dimensiuni cosmice. De moartea lui Iisus se întunecă soarele, de învierea Lui se bucură îngerii. Maria Magdalena e cea dintîi care-i găteşte Domnului îngroparea, ea va fi şi cea dintîi care să se pătrundă de bucuria Învierii. E suprema Bucurie, aceea care încununează Iubirea.

Şi totuşi, nu Maria Magdalena este primul martor al Învierii. Părintele Stăniloae spune — superb! — că Iubirea a început în iad. De pe Cruce El se pogoară întru cele mai de jos ale adîncului şi li se arată protopărinţilor Adam şi Eva, pe care-i ridică împreună cu cei asemenea încătuşaţi. Şi pentru ei murise pe Cruce, şi faţă de ei avea de împlinit o făgăduinţă. În iconografia noastră încă se mai cultivă, din păcate, acea reprezentare realistă şi oarecum vulgară, de influenţă apuseană, a unui Iisus ridicîndu-se deasupra mormîntului gol, cu steagul biruinţei în mînă. Or, singura imagine potrivită este aceea a pogorîrii Lui la neamuri, izvorîtă din geniul iconografiei bizantine şi atît de frumos rafinată în vechile noastre fresce şi miniaturi. Nimeni nu L-a văzut pe Domnul înviind, dar mulţi sînt cei ce L-au văzut înviat.

Deasupra, în rai, mai aştepta un martor: tîlharul răstignit de-a dreapta lui Iisus. Nu mai avusese timp pentru îndreptare, dar în ultima clipă se răscumpărase prin simpla recunoaştere a vinovăţiilor sale şi a Nevinovatului de alături. Bucuria Învierii i se oferă şi celui ce s-a trezit în ultima clipă din somnul — sau somnolenţa — cugetului.

Că Învierea „a început" în iad, e un fel de a spune, la măsura rostirii şi priceperii noastre. Nu e vorba de momente succesive, ci de simultaneitatea prezenţei lui Dumnezeu. În acelaşi timp, Iisus era „în mormînt, cu trupul, în iad cu sufletul, în rai cu tîlharul şi pe scaun împreună cu Tatăl şi cu Duhul". Un început perpetuu.

După ce a fost văzut de Maria Magdalena, Domnul li s-a arătat, de mai multe ori, şi ucenicilor Săi. La un moment dat le-a apărut Cineva la ţărm şi le-a poruncit să arunce mreaja şi ei l-au ascultat şi au prins mulţime mare de peşti. Nimic nu s-a petrecut fulgerător, halucinant, totul s-a petrecut la lumina zilei, cu calm, gospodăreşte, atît de pe îndelete încît pescarii şi-au luat timp chiar să-şi numere vînatul şi să observe că mreaja nu se rupsese de atîta belşug. În cele din urmă, poftiţi să prînzească împreună, ucenicii se uitau la El şi (ascultaţi bine!): „niciunul nu îndrăznea să-l întrebe: cine eşti Tu?, ştiind că Domnul este". Pagină extraordinară!

ŞTIRI — INFORMAŢII — ŞTIRI — INFORMAŢII — ŞTIRI — INFORMAŢII

Dr. Antonie Plămădeală, Mitropolitul Ardealului, Tradiţie şi libertate în spiritualitatea ortodoxă, Sibiu 1983, 410 p.

Noua carte a Î. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului justifică întru totul interesul cu care a fost primită. Pr. prof. Dumitru Stăniloae, care semnează prefaţa, arată că: „Î. P. S. Sa ne-a dat o carte cum nu cunosc să se fi scris o alta undeva". Într-adevăr, în literatura teologică românească şi, pe un plan mai larg, în literatura teologică ortodoxă nu găsim o lucrare pe potrivă.

Î. P. S. Sa abordează această însemnată problemă a tradiţiei şi libertăţii cu înaltă competenţă, profund spirit analitic şi o largă viziune de ansamblu.

Cartea este rezultatul nu atît al unor investigaţii personale întreprinse din exteriorul realităţilor pe care le înfăţişează, cît mai ales al unei nemijlocite implicări în aceste realităţi. Bun cunoscător al tradiţiei monahale răsăritene, ca unul care din tinereţe a depus votul călugăriei, Î. P. S. Sa a beneficiat de avantajul de a fi putut cunoaşte, la ea acasă, şi tradiţia monastică a Apusului, ceea ce i-a permis să poată rosti judecăţi de valoare asupra stărilor de lucruri dintr-o parte şi alta. Constatările pe care Î. P. S. Sa le face în legătură cu unele aspecte ale vieţii călugăreşti apusene sînt lipsite de orice intenţie polemică, cum însuşi a ţinut să precizeze chiar în Cuvîntul înainte. De altfel, autorul nu omite să vorbească şi despre unele „Extreme necaracteristice" ale tradiţiei călugăreşti răsăritene.

Alcătuind această însemnată şi temeinică lucrare, Î. P. S. Mitropolit Antonie a urmărit în primul rînd folosul sufletesc al clerului, monahilor şi credincioşilor Bisericii noastre, dar a oferit în acelaşi timp, şi un valoros document teologic pentru buna informare a oricui, care de altă confesiune fiind, ar fi dornic să cunoască ce este Ortodoxia în esenţa ei, în profunzimea trăirii, pusă mereu în acord cu tradiţia milenară dar şi cu realităţile lumii în continuă schimbare. În epoca ecumenistă în care trăim, o astfel de carte este binevenită.

Pe parcursul celor 410 pagini, materia cărţii este structurată după cum urmează:

— Cap. I: Regula şi tradiţia în spiritualitatea răsăriteană (p. 18—82).

— Cap. II: Aspecte ale vieţii duhovniceşti în tradiţia răsăriteană (p. 83—155).

— Cap. III: Tradiţie şi libertate (p. 156—245).

— Cap. IV: Rugăciune şi cunoaştere (p. 247—269).

— Cap. V: Cîteva consideraţii asupra isihasmului (p. 270—284).

— Cap. VI: Rugăciune şi acţiune (p. 285—308).

— Cap. VII: Spiritualitate şi slujire (p. 309—327).

— Cap. VIII: Monahism şi ecumenism (p. 328—349).

— Cap. IX: Falsul misticism: încercare de tipologie (p. 350—387).

— Cap. X: Cîteva trăsături specifice spiritualităţii româneşti (p. 388—406).

Reflectînd spiritualitatea ortodoxă, în general, cartea nu neglijează nici specificul local românesc. Acest specific transpare de pe fiecare filă a ei. Astfel, exemplele care abundă în carte şi care au darul de a arăta în ce măsură teoria s-a îmbinat mereu cu practica sau în ce chip tradiţia a fost respectată cu scrupulozitate fără anularea libertăţii, sînt luate din sînul comunităţilor monahale româneşti sau din viaţa sihaştrilor noştri, nevoitori prin munţii, codrii şi locurile retrase ale României. Conştient de inestimabilul tezaur de spiritualitate ortodoxă românească, Î. P. S. Sa îi pune mereu în evidenţă splendorile.

Şi din punct de vedere formal, cartea întruneşte cele mai alese calităţi. Lectura ei farmecă deopotrivă mintea şi inima.

La baza lucrării stă un bogat şi select aparat critic, ceea ce îi imprimă rigurozitatea informaţiei documentare.

Privită sub toate aspectele, cartea este pe măsura prestigiului de care se bucură autorul care a alcătuit-o. Ea se înscrie ca o nouă şi deosebit de valoroasă contribuţie a Î. P. S. Sale la îmbogăţirea patrimoniului de spiritualitate ortodoxă românească.

Pr. prof. *D. Abrudan*

SIBIU

● Gura Rîului, jud. Sibiu, este o străveche vatră românească şi de credinţă străbună, parohia avînd două biserici, cea mai veche ducîndu-şi începutul către secolul XIII, după cum spun unele mărturii. La ambele biserici sînt deschise lucrări de reparaţii şi pictură, prin grija C. Preoţi parohi N. Bunea şi Gh. Span,

● Din încredinţarea Î. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului, Duminică, 1 aprilie 1984, P. S. Episcop-vicar Lucian Făgărăşanul a săvîrşit Sf. Liturghie arhierească în biserica mare din Gura Rîului, răspunsurile fiind date din corul parohiei şi obştea cea mare a credincioşilor, îmbrăcaţi în minunatele costume specifice mărginimii Sibiului.

La timpul potrivit, C. Diacon Virgil Man a fost hirotonit întru preot pe seama parohiei Curciu, prot. Mediaş.

La priceasnă a predicat P. C. Cons. Gh. Papuc, iar la sfîrşitul Sf. Liturghii C. Pr. Gh. Span a făcut o prezentare a parohiei şi a celor două biserici.

Cuvînt de învăţătură a rostit apoi P. S. Episcop-vicar Lucian Făgărăşanul.

ALBA IULIA

● În ziua de 19 februarie a. c., P. S. Episcop Emilian al Alba Iuliei a asistat la Sf. Liturghie în biserica din parohia „Bucerdea Vinoasă, prot. Alba Iulia. La sfîrşitul slujbei P. S. Sa a rostit un cuvînt de învăţătură inspirat din Evanghelia zilei.

● Sărbătorirea a 125 ani de la Unirea Principatelor Române a prilejuit preoţimii din Eparhia de Alba Iulia, întîlnirea cu P. S. Episcop Emilian în cadrul Conferinţelor preoţeşti din luna februarie a. c. La aceste întîlniri s-au prezentat la fiecare protopopiat Conferinţa „125 de ani de la formarea statului naţional român modern prin unirea Moldovei cu Muntenia". Prin luările de cuvînt ale preoţilor s-au exprimat simţăminte pătrunse de un înalt patriotism, angajîndu-se ca prin cuvînt şi faptă să contribuim la întărirea unităţii poporului nostru.

● În ziua de 4 martie a. c., P. S. Episcop Emilian a săvîrşit Sf. Liturghie arhierească în Catedrala episcopală şi a hirotonit întru diacon pe candidatul la preoţie Constantin Miron.

● În ziua de 10 martie P. S. Episcop Emilian a săvîrşit Sf. Liturghie arhierească în Catedrala episcopală şi a hirotonit întru preot pe C. Diac. Constantin Miron, pentru parohia Băla, prot. Tg. Mureş iar întru diacon pe candidatul la preoţie Aurel Sârbu.

● Duminică, 11 martie a. c., P. S. Episcop Emilian a săvîrşit Sf. Liturghie arhierească în Catedrala episcopală din Alba Iulia şi a hirotonit întru preot pe C. Diac. Aurel Sârbu pentru parohia Nima Rîciului, prot. Tg. Mureş.

● Ziua de 25 martie a înscris în calendarul Bisericii Ortodoxe îndoitul praznic al Bunei Vestiri şi al Închinării Cinstitei şi de viaţă făcătoarei Cruci. Cu acest prilej P. S Episcop Emilian însoţit de un sobor de preoţi a oficiat Sf. Liturghie în biserica Buna Vestire din Municipiul Alba Iulia, biserica ctitorită de prot. Nicolae Raţiu, duhovnicul martiriului neamului — HOREA.

La sfîrşitul Sf. Liturghii P. S. Episcop Emilian a rostit un cuvînt de învăţătură.

ORADEA

● Duminică, 26 februarie 1984, P. S. Episcop Vasile a săvîrşit Sf. Liturghie în biserica parohială *Oradea-Olosig*, păstorită de Pr. Dr. Gheorghe Liţiu; Duminică, 4 martie a. c., în biserica parohială *Oradea-Seleuş*, păstorită de Pr. Gheorghe Henţ şi Nicolae Iuhoş; în Duminica Ortodoxiei, 11 martie a. c., la Catedrala episcopală (Biserica cu Lună); Duminică, 18 martie a. c., în biserica „Sf. Nicolae" (catedrala a II-a), iar Duminică, 25 martie a. c., de Praznicul Bunei vestiri în biserica parohială „Buna-Vestire" din Oradea, cu prilejul sărbătoririi hramului acestei sf. biserici, păstorită de Pr. Nicolae Mara, Consilier eparhial şi Pr. Ioan Gudea, paroh.

În toate aceste sf. biserici, chiriarhul a ţinut cîte un ziditor cuvînt de învăţătură.

● În cursul lunii martie a. c., ierarhul a hirotonit întru preot pe următorii candidaţi la preoţie: Molnar Ioan, licenţiat în teologie, la 11 martie 1984, pentru parohia Turţ II, prot. Satu Mare; Marian Nicolae, licenţiat în teologie, la 17 martie 1984, pentru parohia Salonta II, prot. Oradea; Ghiurcău Vasile, absolvent de seminar, la 18 martie 1984, pentru parohia Portiţa, prot. Carei; Bologa Romel, licenţiat în teologie, la 24 martie 1984, pentru parohia Butan-Măgeşti, prot. Oradea; Văscu Augustin, absolvent de seminar, la 25 martie 1984, pentru parohia Acîş, prot. Carei.

Semnalăm... Semnalăm...

● *În revista Luceafărul (în două numere, 6 şi 7, 1984, p. 12) Constantin Daniel publică un studiu interesant, ca tot ce publică acest autor: ZALMOXIS, UCENICII SĂI ŞI CLAUSTRAREA, chiar dacă unele din tezele sale, ca tot ce e omenesc, ar mai putea fi regîndite. În acest fragment de pildă, folosind un termen din domeniul patologiei, SENSORY DEPRIVATION,* deprivare senzorială, *despre care scrie printre alţii Ph. Solomon (Cambridge, Mass, 1961), Constantin Daniel crede a fi găsit cheia credinţei dacilor în nemurirea sufletului şi în existenţa lumii de dincolo. Credeau, pentru că în starea de* deprivare senzorială, *retraşi în peşteri, aveau halucinaţii vizuale şi auditive, pe care le identificau cu o lume de dincolo, despre existenţa căreia ajungeau la certitudini indubitabile!*

Oare nu cumva se generalizează prea mult? Pe de o parte, dacă deprivarea senzorială *va fi fost practicată de Pythagora, de Zalmoxis şi de Deceneu, obţinută în condiţii de izolare în peşteri, e greu de presupus că toţi dacii o practicau întocmai ca şi marele lor preot! Pe de altă parte, credinţa dacilor, aceea care îi făcea viteji îndrăzneţi, nu venea dintr-o astfel de experienţă patologică, ci din adînc de istorie, de cînd s-au născut credinţele şi care, la unele popoare au luat unele forme, la altele alte forme, potrivit cu fondul şi ethosul lor genetic. Ne vine greu să credem şi faptul că Zalmoxis îşi datora înţelepciunea, faima şi marea trecere printre ai săi, unor experienţe patologice. De ce să vedem în retragerea sa neaparat căutarea voită de halucinaţii vizuale şi auditive? Oare* numai *aşa au ajuns filozofii şi înţelepţii la Dumnezeu? Experienţa lor în retragere putea fi şi de altă calitate. Contemplativii adevăraţi resping cu hotărîre halucinaţiile de orice fel. Dacă trecem puţin prin* Pateric *şi prin* Filocalie *ne edificăm mai repede. Zalmoxis trebuie să fi fost de altă calitate decît un astfel de mag minor. Nu l-ar fi divinizat un popor întreg. Trebuia să le fi dat dovezi evidente de înţelepciune limpede, de echilibru şi de înţelegere clară a realităţilor lumii, a vieţii materiale şi a celei spirituale. Iordanes, cum arată şi Constantin Daniel, notează „propensiunea dacilor spre* filozofie", *ceea ce îi înscrie în cu totul altă categorie decît a animiştilor, sau a celor ce îşi provocau sentimentele şi meditaţia religioasă prin mijloace artificiale.*

Dacă ne hotărîm să acordăm credit absolut teoriei deprivării senzoriale *prin retragerea în peşteri, şi s-o aplicăm în cazul lui Zalmoxis şi al dacilor, după aceea nu mai e greu să tragem cît de multe şi orice concluzii dorim. Ele vor părea logice, dacă vom uita că am primit* cheia *cu prea multă uşurinţă. De pildă, Constantin Daniel, după ce s-a fixat asupra* deprivării senzoriale *ca raţiune fundamentală şi unică a experienţelor personale ale lui Zalmoxis, stabileşte cu certitudine că, deoarece şi Pythagora şi Zalmoxis se izolau în peşteri,* „trebuie să tragem concluzia neaparat obligatorie că... atunci cînd s-au izolat... au trebuit să aibă o stare de deprivare senzorială, ca halucinaţii vizuale, auditive, tactile şi de alt tip". *Şi mai departe:* „Această stare de deprivare senzorială trebuia să genereze neapărat asemenea halucinaţii..." *Şi, în momentul în care se produceau halucinaţiile, strămoşii noştri se încărcau pe loc cu credinţa, cunoştinţa, certitudinea că există o lume de dincolo şi că şi ei erau nemuritori! Sau, cu cuvintele autorului: „În aceasta consta în ultimă esenţă modul cum geto-dacii învăţau pe oameni că sînt nemuritori". Şi apoi iată şi altă concluzie: deoarece în stare de* deprivare senzorială *le apăreau* mai multe *personagii,* „geto-dacii *(nu Zalmoxis! n. n.)* trebuiau să fie desigur politeişti". *Ca să se explice totuşi răspîndirea consecinţelor* deprivării senzoriale *în popor, mai departe se presupune (nu se dau temeiuri) că „şi multe căpetenii ale geto-dacilor" se izolau, ca să realizeze stări de halucinaţie şi, desigur, şi mesagerii care erau trimişi lui Zalmoxis din 4 în 4 ani, prin aruncarea în suliţi.* Si non e vero e ben trovato. *Consecvent, autorul merge cu concluziile şi mai departe: tradiţia peşterilor, a experienţelor spirituale datorate* deprivării senzoriale, *adică a pierderii echilibrului psihic şi fizic, ca şi a* deprivării de somn, *care duce tot la halucinaţii, a continuat la români de-a lungul istoriei, fiind preluată de ortodoxie. Dovadă mulţimea sihaştrilor şi a sihăstriilor de la noi. În sprijin e citată, desigur întoarsă pe dos, cartea lui Ioanichie Bălan,* Vetre de sihăstrie românească *(Bucureşti, 1982).*

Deprivările senzoriale *vor fi avînd terenul lor de aplicare, îndeosebi în legătură cu unele minusuri în echilibrul mintal şi sufletesc. În aplicarea formulei la viaţa, filozofia şi religia lui Zalmoxis şi a geto-dacilor, noi am fi însă mai nuanţaţi, dacă nu chiar mai reţinuţi, oricît de ispititoare ar fi ea. E ispititoare, dar şi prea simplistă şi comodă cînd pleci de la o teză, în loc să ajungi la ea.*

● *Cardinalul Jean-Marie Lustiger, Arhiepiscopul Parisului, arată că deşi în general numărul practicanţilor religioşi a scăzut în dieceza sa, în ultimii 5—6 ani s-a produs totuşi o anumită stabilizare. Printre metodele pe care şi le propune pentru a reînviora viaţa creştină, are în vedere insistenţa asupra formaţiei clerului şi dezvoltarea diaconatului, în aşa fel încît preoţii care sînt astăzi de zece ori mai puţini decît acum treizeci de ani, să aibă în diaconi parteneri noi de misiune. (L'Ossevatore Romano, 8, 1984 ,p. 7). Iată cum reactualizarea de către romano-catolici a uneia din cele trei trepte ierarhice creştine e impusă de viaţa însăşi, ne mai fiind nevoie s-o mai socotim printre punctele care ne despart.*

● *Citim în „Luceafărul" (nr. 10, 1984, p. 1) sub semnătura lui Mihai Stoian un articol frumos intitulat:* CALENDAR DE SUFLET!

● *Preotul Gheorghe Cunescu recenzează* Imnele iubirii, *cartea din urmă a lui Ioan Alexandru, în „Revista cultului mozaic" (nr. 547, 1984, p. 2).*

● *Despre AMBIGUA a Sfîntului Maxim Mărturisitorul († 662), în traducerea Păr. D. Stăniloae, apărută de curînd la Editura Patriarhiei, scrie în „Săptămîna" (nr. 7, 1984, p. 3) Ioan Alexandru. Tot el scrie despre „Epoca străromână", introducînd pe scurt cartea cu acelaşi titlu a prof. I. G. Coman. („Săptămîna", nr. 5, 1984, p. 5).*

ANTONIE P.

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

COMITETUL DE REDACŢIE: Dr. *Antonie Plămădeală*, Mitropolitul Ardealului — preşedinte; *Lucian Făgărăşanul*, Episcop-vicar — vicepreşedinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Prof. Dr. *Aurel Jivi* — redactor adjunct; Arhid. *Gheorghe Papuc*, Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu* — membri; tehnoredactor: Diac. *Ezechil Oancea*; corector: Pr. *Vartolomeu Constantinescu*.

Cititorii din străinătate se pot abona, adresîndu-se la ILEXIM Departamentul Export — Import Presă P. O. Box 136 - 137 — telex: 11226, Bucureşti, str. 13 Decembrie nr. 3.

ABONAMENTUL pe un an: 100 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2 Taxa poştală plătită în numerar Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu | 44.206 |

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Anul 131 15 mai 1984 Nr. 19-20 21—22/1984

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASA EDITATA DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXA ROMANA A SIBIULUI

Un cosmos fără arme

Pînă nu de mult „războiul stelelor" era posibil numai în filmele de știință fantastică; acum începe să devină o realitate a lumii noastre și o amenințare în plus, ca și cum cele existente, atomice, neutronice și chimice, n-ar fi fost deajuns. A omorî lumea o singură dată, nu mai pare a garanta securitatea nimănui; ea trebuie să poată fi omorîtă de mai multe ori, pentru ca somnul agresorilor potențiali să fie liniștit. Întrecerea în soluții tot mai nebunești, pare a fi însușirea cu totul specifică veacului nostru. Omul și omenirea sînt în fața unui examen decisiv: supraviețuire sau sinucidere, înțelepciune sau nebunie? De aceea mobilizarea tuturor conștiințelor încă sănătoase, e datoria capitală a vremii noastre, spre a îndrepta lucrurile spre pace și nu spre conflicte.

Față de cunoscutele bombe atomice, cu hidrogen, neutronice, față de rachetele cu rază medie de acțiune care se amplasează în văzul și cu știința tuturor, împotriva tuturor, acum a mai apărut și amenințarea cu înarmarea cosmosului, un război pe pămînt riscînd extinderea și în cosmos, în așa fel încît să nu mai fie nicăieri, nici o scăpare pentru nimeni! „Ne aflăm, poate, în pragul accelerării militarizării spațiului cosmic, capabilă să transforme acest mediu într-un teren de luptă." Afirmația se află într-un raport al S.I.P.R.I. (Institutul național pentru cercetări în problemele păcii, de la Stockholm). Militarizarea constă în primul rînd în dezvoltarea sistemelor de sateliți anti-satelit (ASAT), ceea ce va duce la intensificarea cursei înarmărilor atomice și în spațiu. Deoarece prin sateliți se poate dezvolta o strategie a recunoașterii (prin fotografiere) și a avertizării cînd o armă a pornit dintr-un anumit loc, s-a început punerea la punct a unor arme care să distrugă sateliții.

Pînă în prezent nu s-a trecut concret la înzestrarea spațiului cu anti-sateliți, dar ea este foarte iminentă. De aceea tot mai multe glasuri se unesc în vederea împiedicării acestui lucru. Între 2—4 aprilie 1984 a avut loc, la Moscova, o *Masă Rotundă* cu tema: *„Un Cosmos fără arme: a stopa cursa înarmărilor care amenință spațiul și a pune tehnologia spațială în slujba păcii și a cooperării internaționale."* Au participat printre alții: prof. Savas Agourides (Grecia), rev. Richard Andriamanjato (Madagascar), D-na Rahantavololona Andriamanjato (Madagascar), Dr. Alexei Arbatov (Academia de științe, Moscova), Dr. Sergio Ance Martinez (Cuba), Ven. Kuhok Bakula (budist, India), Dr. Robert Bowman (Președintele Institutului ptr. studiul Spațiului și al Securității, U.S.A.), Dr. Milan Codr (Cehoslovacia), D-l Eugeniusz Czpkwin (Polonia), Ambasadorul Olle Dahlen (Suedia), Episcopul Christoph Demke (R.D.G.), Dr. Helmut Domke (R.D.G.), D-l Dwain Epps (Director Afaceri internaționale, Consiliul Bisericilor lui Hristos, U.S.A.), D-l Saldangashin Erdene (Mongolia), D-l Ulrich Fahl (R.D.G.), Dr. Hubert Feigl (fizician, R.F.G.), Mitropolit Paul Mar Gregorius (India), Khambo Lama Kh. Gaadan (Mongolia), canonicul Raimond Goor (Belgia), rev. Richard Harries (decan King's College, Londra), D-l H. N. Kaul (India), Dr. Ahmad Kaftaro (Siria), D-na Gwendoline Konie (Zambia), D-l George Koumanakos (general, Grecia), Dr. și D-na William Lazareth (U.S.A.), Dr. Crispin Mozobere (Zambia), Dr. Liubomir Mirejovsky (secretar general C.C.P., Praga), Dr. Kazimierz Moravski (Polonia), D-l Phaon Van Hieu (budist, Vietnam), Dr. Bruce Rigdon (U.S.A.), D-na Eva-Maria Schnieder (R.F.G.), rabinul Adolf Shaevici (U.R.S.S.), Dr. Abdul Shukoor (Afganistan), D-l Friedehelm Solms (Elveția), D-l Martin Sovik (S.U.A.), rev. Bokuko Tsuchiama (Japonia), Dr. Costa Thipis (U.S.A.), prof. Raoul Vidales Delgado (Mexic), muftiul Ahmad Ben Muhammed Zabara (Yemen), D-l Adolfo M. A. Zinser (Mexic) și alții. Din partea Conferinței Bisericilor Europene, de la Geneva, a participat prof. român Dr. Dumitru Popescu, director de studii, iar Biserica Ortodoxă Română a fost reprezentată de Mitropolitul Ardealului Dr. Antonie Plămădeală.

Din U.R.S.S. a participat cosmonautul veteran Titov, care a spus în intervenția sa: „Cu ajutorul sateliților se poate supraveghea lansarea rachetelor balistice și se poate controla respectarea tratatelor internaționale și a dezarmării. Recunoașterea electronică permite supravegherea forțelor armate și pregătirea acțiunilor de război. Folosirea lor pentru apărare este un factor de descurajare, într-o oarecare măsură, a agresorului și contribuie la stabilizarea situației internaționale. Totuși armele ABM și ASAT care se propun acum în spațiu, nu fac parte din categoria armelor de apărare ci duc inevitabil la violarea echilibrului strategic și la creșterea posibilității unui război nuclear". Același lucru l-a declarat și Dr. Raja Mohan, de la Institutul de studii asupra Apărării, din India.

În raportul uneia din cele trei grupe de lucru se spune: „Afirmațiile despre caracterul defensiv al armei cosmice n-au sens. Astăzi, apărarea și atacul sînt legate inseparabil. În secolul nuclear apărarea împotriva armei nucleare trebuie evaluată mai întîi din punctul de vedere al capacității de a contracara lovitura nucleară".

În cuvîntul său, reprezentantul Bisericii Ortodoxe Române a vorbit despre voința de pace a poporului român și a cerut interzicerea înarmării în cosmos și asigurarea unui „cosmos curat" prin tratate internaționale care să garanteze că nu se vor amplasa arme nucleare pe cerul înstelat pe care, de cînd lumea, ochii oamenilor au căutat stelele și luna, frumusețí dătătoare de bucurii și încîntare. Oamenii au privit dintotdeauna la cer ca la un simbol al vieții și al armoniei, al sensului și al rațiunii, al iubirii și al bunei înțelegeri. Au localizat acolo pe Dumnezeu și au privit în sus după ajutor. De acolo a venit ploaia dătătoare de roade, și zăpada, și lumina, și căldura. Pe Kant nu-l minuna nimic mai mult decît cerul înstelat și legea morală din om. Să nu-i lăsăm să-și facă de cap pe cei care vor să transforme și cerul într-o zonă de teamă și cosmar. Trebuie ca și Bisericile să facă totul ca să sensibilizeze opinia publică întru apărarea frumuseții privirilor în sus. Să nu fie nimeni lăsat să plaseze în cosmos diavoli care, și de acolo, să amenințe viața oamenilor. Trebuie să cerem reconsiderarea urgentă și re-afirmarea valorilor morale: între pace și război, să afirmăm pacea; între viață și moarte, să afirmăm viața; între dreptate și nedreptate, să afirmăm dreptatea; între păcat și virtute, să afirmăm virtutea. Afirmînd binele și dreptatea, dragostea și înțelegerea, nu vom face altceva decît, noi toți, reprezentanții religiilor adunați aici, vom afirma valoarea moralei religioase, aceeași în toate religiile cînd e vorba de apărarea vieții și a păcii, a binelui și a virtuții. Militarizarea spațiului cosmic, care urmează militarizării spațiului terestru al planetei noastre, faptul că nu se spune și nu se ajunge la un „stop", e semnul instalării în conștiința unora a unei dezordini morale, e semnul relativizării simțului moral și a tuturor valorilor scumpe minții și inimii omenești curate.

(Continuare în pag. a 2-a)

Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALA
Mitropolitul Ardealului

Din activitatea profesorului dr. Lazăr Iacob la Oradea

La 28 martie 1984 s-au împlinit 100 de ani de la nașterea prof. dr. Lazăr Iacob, fiu distins al Bihorului, care, prin modul său exemplar de viață, prin bogata lui activitate științifică și teologică, prin slujirea neabătută a idealurilor poporului său a lăsat o dîră luminoasă în peisajul cultural, național și bisericesc al acestui colț de țară românească.

Prof. dr. Lazăr Iacob face parte din acea categorie de oameni a căror personalitate crește cu trecerea vremii. Oamenii care au fost asemenea unor faruri luminoase în timpul lor, oameni a căror activitate crește pe măsură ce vremea verifică și confirmă concepția lor de viață, oameni care au stat la temelia edificiului României întregite.

Despre activitatea științifică și teologică a prof. dr. Lazăr Iacob s-au scris mai multe studii, deși mai sînt multe de spus în această privință.

Profesorul de drept bisericesc Valerian Șesan a făcut în anul 1938 în revista Candela, anul XLIX o prezentare judicioasă a lucrărilor teologice a prof. dr. Lazăr Iacob, care îndreptățeau numirea lui la catedra de drept bisericesc a Facultății de Teologie din București.

Profesorul dr. Liviu Stan a prezentat în Biserica Ortodoxă Română din anul 1952 nr. 4—5 un studiu despre viața și activitatea lui, cu prilejul trecerii sale din această lume, săvîrșită la 13 sept. 1951.

Mai nou, dr. Ioan Pogana a înfățișat în Mitropolia Banatului nr. 11—12 pe 1982, p. 689—691, cu deosebire lupta sa patriotică pentru întregirea patriei, prin numeroasele articole publicate în ziarul Românul de la Arad și prin participarea la Marea Adunare Națională de la Alba Iulia 1918.

Semnatarul acestor rînduri a avut privilegiul să se afle un timp nu prea îndelungat în apropierea prof. dr. Lazăr Iacob, dar suficient ca să cunoască inima caldă și mintea luminoasă a acestui distins și înțelept cărturar și mare patriot.

În anii din urmă am avut bucuria să cunosc pe distinsul academician Dr. Caius Iacob, fiul profesorului care a avut bunăvoința să ne dea o lucrare în care este prezentată viața culturală și națională interbelică din Oradea, viață în care s-au distins mulți oameni de cultură, în rîndul cărora se află și profesorul dr. Lazăr Iacob.

Prezentînd cîteva fragmente din acest material, ne facem o datorie de conștiință, evocînd momente din activitatea prof. dr. Lazăr Iacob la Oradea, ținutul său natal și locul de muncă unde a adăstat mai mult timp.

(Continuare în pag. a 2-a)

Părintele VASILE

Veniți să ne închinăm

Înainte de a încerca o exegeză a textului cîntării „Veniți să ne închinăm", care urmează „Fericirilor", să-l redăm integral: „Veniți să ne închinăm și să cădem la Hristos. Mîntuiește-ne pe noi, Fiul lui Dumnezeu, Cel ce ai înviat din morți, pe noi, cei ce-Ți cîntăm: Aliluia".

Închinarea este un act profund religios; o mișcare sufletească de evlavioasă direcționare spre Dumnezeu. Zicîndu-ne unii altora: „Veniți să ne închinăm", ne îndemnăm să mărturisim dumnezeirea Domnului nostru Iisus Hristos, și să-I supunem — Lui — puterea celei mai înalte cugetări de care sîntem în stare și a celei mai alese simțiri. Ne îndemnăm să-I aducem omagiul nostru cel mai fierbinte, admirație fără de margini; adorare din toată ființa noastră. Însă ne îndemnăm și să I ne plecăm sufletește toți, adică să ne smerim. Aceasta-i închinarea: adorare și smerire de bună voie.

De ce să ne închinăm în acest timp liturgic, al Intrării celei mici? Pentru că, Evangheliarul (cartea Sfintei Evanghelii) purtat de preot îl simbolizează pe Însuși Mîntuitorul Hristos, „Dumnezeu-Fiul". De aci, în noi care asistăm, o atît de vibrantă trăire religioasă. Iar lumînarea aprinsă, purtată înaintea preotului de diacon, sau de eclesiarh, simbolizează mai ales pe Înaintemergătorul Ioan. Lăuntric auzim cum, atunci cînd Iisus a fost botezat de către Ioan, glasul Tatălui a mărturisit dumnezeirea Fiului. Duhovnicește această mărturisire o auzim chiar acum, la modul prezent. De asemenea ne amintim (și vedem astfel) cum însuși Duhul (Suflul) Sfînt este de față, deși sensibil, sub forma suflului aripilor unui porumbel fîlfîind deasupra capului lui Iisus. Împreună cu Dumnezeu-Tatăl, care trimite Fiului un mesaj omenește auzibil, la Iordan întreaga Sfînta Treime face un act de sfîntă chenoză. De aceea, copleșiți de sublimul minunii, la Intrarea cu Sfînta Evanghelie ne închinăm îndeosebi lui Hristos Dumnezeu-Fiul, dar și întregii Sfintei Treimi, mai ales că Persoanele treimice sînt nedespărțite.

Ca semn văzut al închinării ne facem cruce, cu mîna dreaptă pe partea superioară a corpului, începînd de la frunte. Dar singur, numai semnul crucii făcut astfel nu echivalează cu o închinare. El trebuie să fie expresia a tot ceea ce am văzut că înseamnă închinarea: admirație nelimitată, dar cu sfială; adorare fierbinte, dar în smerenie.

De aceea, textul continuă: „și să cădem la Hristos". Adică să realizăm o bruscă prăbușire în și mai mare smerenie. Ca semn văzut al acestei evlavioase căderi înaintea lui Hristos, s-ar cuveni să îngenunchem toți, deodată. Practica liturgică nu înregistrează un asemenea act. Dar că, acest moment al cîntării „Veniți să ne închinăm" reclamă o spontană îngenunchere duhovnicească e sigur.

Într-adevăr, „să cădem"..., însă spre a ne ridica întru sfințenie. Ne ridică Hristos, cu harul Duhului Sfînt. Prin urmare ne scoate de sub înrîurirea celui rău, dacă am ajuns iarăși în ea; ne întărește în puterea de a ne mărturisi păcatele, spre iertare. Ne mîntuiește, adică ne face din nou beneficiari ai roadelor patimilor morții și învierii Sale. Credem și mărturisim că ne va ridica astfel. De aceea și continuăm cu dramatica cerere: „mîntuiește-ne pe noi, Fiul lui Dumnezeu, Cel ce ai înviat din morți". Văzut, arătăm această credință în mîntuire, stînd acum în picioare. Și, auzibil, cîntăm: „aliluia", adică: lăudați pe Domnul. Încheiem astfel cîntarea Intrării celei mici, lăudînd și mulțumind Fiului lui Dumnezeu și — implicit — Sfintei Treimi.

Pr. conf. *Gheorghe Șoima*

Patriotul Aron Pumnul, participant la revoluția din 1848

Aron Pumnul, face parte din rîndurile marilor patrioți ardeleni care au pregătit și condus revoluția transilvană din 1848.

Activitatea sa s-a desfășurat pe două tărîmuri: ca dascăl și ca luptător pașnic pentru ridicarea neamului în demnitate pe plan cultural și social-național.

Aron Pumnul s-a născut la 27 noiembrie 1818, în satul Cuciulata din Țara Făgărașului, într-o familie de țărani cu mulți copii.

Școala primară a făcut-o la Odorhei, iar în anul 1836 se înscrie la liceul din Blaj, însușindu-și cu pasiune învățăturile profesorilor săi, Timotei Cipariu, Simion Bărnuțiu și George Barițiu.

Cu ajutorul unei burse acordată de Episcopia blăjeană din anul 1843 studiază filozofia și teologia la Colegiul Sfînta Barbara din Viena.

Șederea sa la Viena a însemnat un minunat prilej de a frecventa marile biblioteci de unde a putut aduna numeroase date despre istoria poporului român, pe care le va valorifica în scrierile sale.

Revenind în țară, este numit profesor de filozofie la Blaj, unde paralel cu activitatea didactică, colaborează la „Foaia pentru minte, inimă și literatură" precum și la „Organul luminării" redactată de T. Cipariu cu litere latine.

„Primăvara popoarelor" (revoluția pașoptistă) îl găsește împreună cu alți intelectuali, grupați în jurul lui S. Bărnuțiu și A. Iancu care redactau memorii, cerînd insistent, în concordanță cu spiritul vremii, desființarea io-

(Continuare în pag. a 3-a)

Pr. *Traian Magoș*

Patericul în spiritualitatea ortodoxă

PATERICUL, denumit în greacă și GERONTICÓN, iar în slavonă OTECINIC, este o carte de zidire duhovnicească în viața Bisericilor de tradiție. Ea cuprinde o colecție de istorisiri evlavioase — rostite direct sau numai atribuite unui Avă — din experiențele nevoitorilor care au trăit în pustie sau în micile comunități mănăstirești din diferite țări, precum și învățăturile lor moral-ascetice în formă de apoftegme.

Materialul patericelor este dispus — în prima parte — după ordinea alfabetică a numelor vorbitorilor (cele anonime constituie o grupă aparte) și în continuare după aceea a „cuvintelor", adică a învățăturilor.

Tot după tipuri se disting și din punctul de vedere al cuprinsului lor: unul în care predomină elementele narativ-biografice *(Patericul sinaitic)*, iar altul cu caracter pronunțat povățuitor — aforistic *(Patericul scetic)*.

În cadrul general al aghiografiei, *Patericul egiptean rămîne* desigur modelul clasic al acestei specii literare creștine. El reflectă — pe urmele paginilor cunoscute ale Sfînutlui Atanasie cel Mare sau ale Fericitului Ieronim — admirația unanimă a epocii primare față de monahii depărtați spiritual de lume. Viața aceasta este semianahoretică, cu nevoințe îndelungate și cu lupte duhovnicești. La întîlnirea sinaxei duminicale, ucenicii cer bătrînilor cuvînt de folos sufletesc pentru mîntuire; alteori, ei revin cu întrebări. Felahii aceștia neînvățați dar însetați după desăvîrșire reține pe dinafară biografiile călugărilor vestiți, „cuvintele" sau discursurile auzite într-un limbaj concis și plin de înțelepciune. Prin anii 70 ai veacului al IV-lea, Rufin de Aquileea traduce în latinește *Istoria monahilor din Egipt*, alcătuită probabil de Timotei al Alexandriei. Despre asceții pe care i-a cunoscut în Egipt, în Palestina și în Siria sau despre care a auzit vorbindu-se în chip deosebit, Paladie de Helenopolis a scris în *Lavsaiconul* său. Sub diferite variante de *Paradis*, lucrarea va avea o mare răspîndire în viața monahală latină cît și în cea siriană. Același lucru îl va face și Fericitul Teodoret al Cirului, în veacul al V-lea, cu numele a treizeci de nevoitori contemporani din Orient.

În afară de diferite *Vitae Patrum*, traduse din Răsărit, în afară de operele originale ale Sfinților Ioan Cassian și Gregorie de Tours, Apusul latin a avut propria lui lucrare a genului în *Dialoguri despre viața și minunile Părinților italieni.*

Una dintre cele mai populare cărți ale monahismului răsăritean a devenit încă de la apariția ei *Livada duhovnicească* sau *Limonariul* lui Ioan Moshu († 619).

Tradiția literară a patericelor a fost de mari proporții și îndelungată. De aceea există versiuni ale „cuvintelor" Părinților egipteni în limbile: greacă, latină, coptă, siriacă, armeană, georgiană, arabă, etiopiană. Unii autori, dintre care citäm pe prof. N. Petrov, atribuie chiar romanului popular *Varlaam și Ioasaf* valoarea unui pateric indian.

Extinderea creștinismului la slavi a adus aici, odată cu alte cărți bisericești și religioase, și patericul. Încă de pe timpul misiunii Sfinților Chiril și Metodie este cunoscută traducerea *Limonariului*. Din Bulgaria aceste scrieri duhovnicești trec în literatura evlavioasă rusă (veacul al XI-lea) și apoi în cea veche sîrbă. Fenomenul înseamnă totodată o evoluție și sub raportul cuprinsului. Textele traduse nu mai sînt exact cele originale din Bizanț. Față de dimensiunea „alexandrină" a nevoitorului de odinioară, însetat de aflarea metodelor curățirii de patimi și de cunoașterea filocalică, noile versiuni iau aspect de florilegiu; acestea includ în ele scurte învățături și întrebări din operele patristice, îndemnuri și istorisiri din *Viețile Sfinților*, din *Scara Raiului* sau din *Minunile Maicii Domnului* și, uneori, chiar fragmente din cronografe. De altă parte, anumite texte din *Pateric* intră în alcătuirea feluritelor culegeri de edificare sufletească: *Prologul, Minologhiul, Cetii — Mineiul, Antologhionul, Sinaxarul, Sinodicul* etc.

După modelul izvoarelor aghiografice traduse și care au avut o circulație ecumenică s-au alcătuit cu timpul și paterice locale. La greci este cunoscut îndeosebi *Patericul* lui Pavel Everghetinul din veacul al XI-lea. Acesta cuprinde o mare colecție de biografii monahale și a fost tipărit la Veneția în anul 1783.

Din cultura bisericească slavorusă, cele mai cunoscute lucrări sînt *Afonskii Pateric* (ed. a VI-a, Moscova, 1890), *Kievo-Pacerskii Pateric* (Moscova, 1760) și *Solovețkii Pateric* (Spb., 1873). Renumitul nevoitor, episcopul Ignatie Breanceaninov, a lăsat un *Otecinic*, iar mitropolitul Manuil († 1865) a compus un număr de patru paterice și de nouă florilegii („tvetniki").

Înainte de tipărirea lui în ediția I (București, 1828), călugării din neamul nostru își potoleau setea duhovnicească prin citirea patericului — florilegiu care a circulat în întreaga țară, ca și în restul Ortodoxiei, în sute de variante manuscrise. La ele trebuie să adăugăm și *Apoftegmata adecă cuvinte filosofești*, traduse din limba rusă de către arhimandritul Vartolomeu Măzăreanu.

Nevoia alcătuirii unei astfel de lucrări cu material românesc a ispitit pe mitropoliții Varlaam († 1659) și Veniamin Costachi († 1846). Aceste încercări nu au ajuns pînă la noi. Totuși experiența duhovnicească a atîtor nevoitori din trecutul Bisericii strămoșești nu mai putea întîrzia să fie cunoscută și prin scris.

Cu binecuvîntarea Prea Fericitului Părinte Patriarh Iustin, ieromonahul Ioanichie Bălan a izbutit să tipărească un *Pateric românesc* (București, 1980, 706/—735 p.+XXXII il.). Limitele cronologice ale lucrării cuprind intervalul dintre veacul al XIV-lea și prima jumătate a veacului nostru, iar cea spațială unește pe nevoitorii provinciilor românești cu alți vrednici de pomenire ridicați de aici, dar morți în toate Locurile Sfinte.

Din șirul celor peste trei sute de medalioane biografice, atrag atenția mai întîi cuviosii sihaștri ai căror petrecere duhovnicească și isihastă i-a apropiat de culmile sfințeniei și i-a arătat făptuitori harismatici, fără a-i despărți spiritual de restul și de rosturile înalte ale societății: Daniil Sihastrul (veac. al XV-lea), cuviosul Ghelasie de la Mănăstirea Rîmeț, schimonahul Ioanichie din muntele Cetățuia — Muscel († 1638), pustnicul Chiriac de la Bisericani, Sfînta Teodora de la Sihla, moș Gheorghe Lazăr († 1916).

Șirul sfinților nevoitori se continuă pînă astăzi. Monahul Paisie, bucătarul mănăstirii Sihăstria, Iov, îngrijitorul bolniței de la Neamțu, cuviosul Dometie, îngrijitorul de animale, au dus aceeași viață de smerenie, de rugăciune și de iubire evanghelică. Condiția modestă a ascultărilor săvîrșite nu i-a împiedicat să poarte o neîntreruptă luptă cu nevăzutul vrăjmaș pentru izbăvirea de patimi.

În pură tradiție isihastă sînt prezentați totodată evlavioșii aghiografi și caligrafi din mănăstirile de odinioară.

La loc de cinste au fost rînduiți apoi marii ctitori și înnoitori a monahismului românesc. Se întîlnesc aici chipuri duhovnicești de talia Sfîntului Nicodim de la Tismana, a schimonahiilor Nazaria și Olimpiada, ctitorele mănăstirii Văratec, sau a Sfîntului Calinic de la Cernica.

Includerea în *Patericul românesc* a unor luminați ierarhi ai Bisericii strămoșești, animați de credință și de trăire duhovnicească, arată deplasarea accentului genului de la harismatic și miraculos la slujire și la colaborare. Aceeași semnificație o are și descrierea personalității și a activității unor mari duhovnici: protosinghelii Ioanichie Moroi, Vichentie Mălău, Nicodim Mîndiță etc.

Datorită aspectului documentar, a mijloacelor literare, a descrierilor de natură, patericul interesează pe credincioșii de astăzi ca orice izvor istoric sau cultural, care dă mărturie despre viața sub razele Duhului Sfînt. Odată cu aceasta, el captivează sufletul dreptcredincios printr-o psihologie specială și prin neîntrerupta tradiție a vieții spirituale creștine. Este vorba de o comuniune cu Adevărul evanghelic și de o frumusețe a sfințeniei.

Acolo unde au cuprins în sfera lor pe toți fiii patriei, — ca la români, — aceste valori au însemnat în toate epocile prezență milenară, izvor de înțelepciune, de milă și de gîngășie, iar în vremuri de restriște, putere unită de apărare și de regenerare.

Pr. *Gheorghe I. Drăgulin*

Din activitatea prof. dr. Lazăr Iacob la Oradea

(Continuare din pag. 1)

Activitatea sa la Oradea începe în anul 1921 cînd este numit profesor la catedra de drept bisericesc de la Academia de Drept din Oradea.

Aici îl așteaptă un cîmp vast de activitate. Academia de Drept era școala cea mai superioară la granița de vest a țării. Aici veneau să învețe o serie de tineri, viitori intelectuali, generație care avea să afirme drepturile la cultură și libertate ale românilor.

Tînărul profesor își organizase cursul de drept canonic, ținînd seama de nevoile timpului. Mai ales se simțea obligat să predea dreptul canonic oriental, în comparație cu dreptul canonic apusean.

Pe lîngă predarea istoriei dreptului ortodox — din care nu lipseau vestitele Pravile din Țara Românească, el se simțea îndatorat să predea comparativ izvoarele dreptului canonic catolic și protestant.

În mod deosebit cursurile sale prezentau noua organizare a Bisericii Ortodoxe Române; organizarea și funcționarea cultelor din România; raportul dintre Stat și Biserică, regimul legal al cultelor din România.

Teza susținută de Lazăr Iacob era că pentru rezolvarea problemei confesionale din România erau suficiente numai cele două legi: una de unificare a organizării Bisericii Ortodoxe din vechea Românie și provinciile reunite și cealaltă cu privire la regimul cultelor.

Evenimentele ulterioare de după 1945, au confirmat pe deplin previziunile sale asupra caracterului de provizorat al acelui Concordat.

Între anii 1925—1927 a funcționat ca decan al Academiei de Drept. În această calitate a organizat un cămin pentru studenți.

În Oradea a continuat să predea un curs de istorie bisericească la nou înființata Academie teologică a Episcopiei Ortodoxe. El a fost membru al Adunării Eparhiale și al Consiliului Eparhial Ortodox, de asemenea membru în Congresul Mitropoliei din Sibiu, bucurîndu-se de prețuirea Episcopului Roman Ciorogariu.

Luînd ființă Casa Națională a Românilor bihoreni, în anul 1929, datorită înțelepciunii și prestigiului de care se bucura, a fost ales în anul 1932 președinte al Casei Naționale.

În primii ani ai deceniului al 4-lea, Casa Națională a desfășurat o activitate susținută împotriva campaniei revizioniste, organizînd mari manifestări antirevizioniste la Oradea. Cea de a doua a fost prezidată de Lazăr Iacob. Cu acest prilej a apărut un volum special intitulat: „Bihorul, strajă la hotare" (Oradea, 1933, prefațat de Lazăr Iacob).

Citäm un pasaj din cuvîntarea ținută de Lazăr Iacob la deschiderea manifestației din 28 mai 1933: „În hotarele noastre, noi facem dreptate tuturor. Aici vrem să fie pace. Noi n-am nedreptățit și nu asuprim pe cei de altă limbă și lege. Poporul român, bun, blînd și îngăduitor nu știe și nu vrea să facă nedreptăți nimănui." Era crezul lui politic, un crez generos, acela al unui om caracterizat de un remarcabil spirit de toleranță, dar și de dreptate socială". Era un crez de totdeauna al poporului român.

În anul 1934 Academia de drept din Oradea se contopește cu Facultatea de drept din Cluj. Profesorul Lazăr Iacob este nevoit să părăsească Oradea lui dragă, pentru prestigiul căreia a luptat cu atîta putere.

Despărțirea n-a fost ușoară, dar a constituit un prilej de prețuire a valorosului dascăl. Intelectualii din Oradea organizează o masă de rămas bun. Gazeta de Vest din 17 octombrie 1934 relatează despre acest eveniment. Arhiereul vicar Andrei Crișanul (Roman Ciorogariu era de acum bătrîn și bolnav) rostește următorul cuvînt:

„Simțim o profundă durere cînd ne despărțim de unul dintre cei mai vrednici fii ai Bihorului, care a contribuit în mare măsură la dezvoltarea vieții românești de aici. Întors acum 13 ani din Arad, după un vrednic apostolat al institutului teologic, Lazăr Iacob a devenit un factor determinant în viața românească a Bihorului. Român adevărat, caracter neprihănit, care ne face cinste tuturor, D-l Iacob poate fi oriunde la locul de cinste, căci pretutindeni este vrednic ..."

Vădit impresionat, sărbătoritul a spus între altele: „... Mi-ați atribuit merite cu o largă dărnicie. Dintre toate acestea, la examenul de conștiință pe care mi l-am făcut, nu găsesc decît un singur merit pe care mi l-aș putea însuși: acela că mi-am făcut în toată viața o severă disciplină de a nu supăra și de a nu prejudicia pe nimeni, de a evita aspirațiile și presiunile față de oricare dintre semenii mei. Sînt mulțumit că, urmînd această conduită, mi se oferă astă seară fericita ocazie de a culege roadele atitudinii mele sufletești".

Sînt în aceste cuvinte o dovadă a simțului său de cinste, de dreptate, de omenie, de corectitudine și de înaltă responsabilitate de care a dat dovadă în toată viața sa.

Profesorul Iacob Lazăr nu s-a oprit în activitatea sa față de oameni la principiul de drept „ceea ce ție nu-ți place altuia nu face" ci a fost mereu pe baricadele acțiunilor de ajutorare a oamenilor, pentru apărarea demnității umane.

După activitatea de la Cluj, trece în anul 1938 ca profesor la Facultatea de Teologie din București.

Ardeleanul ponderat, înțelept, cu bun simț și cu temeinicie în muncă a cîștigat repede prețuirea colegilor de la facultatea de teologie, la care a funcționat și ca decan, rezolvînd cele mai grele sarcini, în perioada celui de-al doilea război mondial.

Un coleg de facultate (Prof. univ. dr. Grigore Cristescu) îl descrie astfel: „Ceea ce i-a definit caracterul său, dîndu-i un fel de suveranitate morală, a fost echilibrul sufletesc, busola infailibilă a vieții sale interioare. Colegii și studenții săi au fost atrași și seduși, mai ales pe această linie, fără oscilații și deviații, a caracterul său. Gîndea profund, sobru și just. Soluțiile date de el diferitelor probleme erau totdeauna simple, definitive, optime, fără posibilități de replică și aceasta pentru că erau rezultatul unei gîndiri clare și mai ales oneste.

„Profesorul Lazăr Iacob avea marele dar de a simplifica și clarifica lucrurile, nu de a le complica și haotiza. De aceea în toate împrejurările și situațiile mai delicate, dînsul avea ultimul cuvînt. Iar cuvîntul său era totdeauna un triumf al adevărului și al bunului simț. Iată taina personalității sale, de o atît de impunătoare statură intelectuală, morală și socială."

Activitatea sa la Oradea a durat peste doisprezece ani de muncă rodnică.

El a iubit acest oraș și locurile sale natale. A iubit pe oameni și a muncit pentru luminarea lor, dînd Patriei și Bisericii elemente tinere de valoare.

La plecarea sa din Oradea spunea: „Vă asigur că n-am încetat niciodată și nu voi înceta de a fi bihorean."

La rîndul lor, bihorenii nu-l pot uita și l-au așezat în panteonul personalităților lor de prestigiu.

Un cosmos fără arme

(Continuare din pag. 1)

De aceea, pentru a fi eficace în spațiul cosmic și a-l scăpa de arme, forța morală a oamenilor trebuie să acționeze asupra conștiinței oamenilor. Noi, oamenii religiilor, nici nu avem altă forță, nu avem nici arme, nici bombe, nici regimente. Împotriva armelor de metal și de dezagregare, noi trebuie să facem activă arma conștiinței omenești, a îndatoririlor religioase față de Creatorul vieții, și să-i învățăm pe oameni să zidească, nu să distrugă. Altfel, nimic nu va folosi la nimic, dacă în locul conștiințelor luminate de Dumnezeu și de propriile interese ale oamenilor, vor decide interese reci, fie ale capitalului, fie ale unor intenții de hegemonie ale unor mari puteri. Să mobilizăm în acest sens conștiințele umane, ca să se declare de partea binelui.

Participanții la *Masa rotundă* au constatat că epoca divide popoarele în numele securității unora, și în dauna altora, dar de fapt nu există securitate izolată. Ori se apără toți, ori vor muri toți. Iar înarmarea spațiului e o acțiune imorală și pentru că spațiul e al tuturor oamenilor, și nimeni nu are dreptul să și-l asume numai pentru el și pentru interesele lui. S-a mai spus de asemenea că lupta împotriva militarizării spațiului cosmic, nu poate fi despărțită de lupta de pe pămînt. Apărarea vieții și a păcii trebuie să fie *globală*.

S-a cerut trecerea urgentă la încheierea unui tratat care să garanteze pacea în spațiul cosmic, cu următoarele prevederi generale: 1. Spațiul cosmic să fie utilizat numai pentru cooperarea internațională în scopuri constructive. Știința să se pună în slujba păcii; 2. Întrebuințarea forței și a amenințărilor cu forța în spațiul cosmic și pe pămînt, să fie interzise; 3 Toate sistemele de arme de întrebuințat în spațiul cosmic, să fie interzise și 4. Să nu se facă experiențe în spațiul cosmic și nici să fie amenințate obiectivele plasate acolo în scopuri pașnice și să nu se dezvolte sisteme anti-satelit. Toate sistemele anti-satelit existente, să fie distruse.

S-a cerut de asemenea reluarea negocierilor pentru apărarea și demilitarizarea spațiului cosmic. Vocile tuturor celor prezenți, din toate zonele lumii, s-au acordat și s-au exprimat într-o simfonie, cum se și cade din partea oamenilor de bine, perfectă.

Să rămînă în puritatea lor milenară „soarele și luna", „cerul și cu stelele" și să străjuiască de acolo de sus încîntarea și meditația, bucuria și visurile cele mai frumoase ale oamenilor.

ANUNȚ: Absolvenții Academiei Teologice „Andreiene" Sibiu, promoția 1944, sînt invitați să participe la întrunirea colegială de 40 ani, la Institutul Teologic Universitar Sibiu, în ziua de 28 iunie 1984, ora 8. Relații suplimentare la telefon 924 - 38175.

Nestor Vornicescu, Mitropolitul Olteniei: Biserica Ortodoxă Română pînă în sec. XVII, Craiova 1983

Într-o conferință publică, ținută în 27 ianuarie 1940 și intitulată: „Concepția românească a Ortodoxiei", marele nostru istoric N. Iorga afirma între altele: „Bieții noștri popi știau rugăciunile lor în românește încă de la cele dintîi monumente de limbă românească. Alături de Biserica oficială mergeau dedesubtul acesteia, cu traducerea Apostolului, Psaltirii, Evangheliei, a Vieților de sfinți. Noi am avut două Biserici — continuă Iorga spusele sale — una deasupra, solemnă, slavonă, și alta dedesupt, simplă, românească și ea nu s-a dat biruită niciodată".

Noua lucrare a Î. P. S. Nestor Vornicescu, Mitropolitul Olteniei — pasionat cercetător al istoriei noastre naționale și bisericești, cu multe contribuții în acest sens — confirmă pregnant afirmațiile competente ale lui N. Iorga.

„Lucrare masivă — cum subliniază în prefața ei P. C. pr. prof. Dr. Ioan G. Coman — elaborată în mulți ani de muncă stăruitoare, cu dorința de a pune în lumină geneza, preluarea și circulația scrierilor patristice la noi, pe o perioadă de circa 14 secole: IV—XVI", reprezintă teza de doctorat a Întîistătătorului Mitropoliei Olteniei, iar meritele ei sînt multiple, ea aruncînd multe lumini peste o perioadă în care s-a crezut, de către unii, că n-am existat pe aceste plaiuri ca popor și ca Biserică.

Or, între altele, lucrarea Î. P. S. Mitropolit Nestor demonstrează și ea, adesea prin căi mai puțin știute, că pe tot parcursul existenței sale bimilenare poporul nostru a viețuit în vatra sa străbună, și-a vorbit permanent limba, cu fazele ei de evoluție, a fost factor de cultură, creînd și asimilînd valori spirituale și, foarte probabil, a scris în limba sa, limba protoromână a străromânilor fiind desigur o realitate care, din motive binecunoscute, nu s-a putut impune pe toate planurile, termeni străromâni și românești apoi fiind cuprinși în texte bizantine, în texte biblice protobulgare, iar mai tîrziu în limba maghiară.

Copiști, traducători etc., preoți și călugări pe care lucrarea Î.P.S. Mitropolit Nestor îi aduce în atenția cititorilor, „au fost deschizători de drumuri — cum remarca, pe marginea acestei cărți, Î. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului — drumuri pe care mergem noi. Ei au păstrat și ne-au transmis limba; ei ne-au asigurat (pe lîngă alți factori desigur n.n.) continuitatea pe acest pămînt al nostru".

Cuprinsul cărții nu poate fi redat de bună seamă într-o semnalare ca aceasta, din care motiv ne rezumăm a arăta că ea conține trei părți, partea întîia ocupîndu-se de *„Scrieri patristice la Dunărea de Jos în vremea Sfinților Părinți, în Bisericile vecine în sec. IV—XVI și circulația acestor scrieri între Răsărit și Apus pînă la sfîrșitul sec. XVI"*, cu trei capitole bogate în semnificative informații legate de perioada de început a Bisericii și poporului nostru; partea a doua: *„Scrieri patristice în Biserica Ortodoxă Română în limba greacă și în versiuni slave, sec. XIV—XVI"*, tot cu trei capitole, iar partea a treia: *„Traduceri românești ale „Cuvîntului de învățătură al Sf. Ioan Gură de Aur din noaptea Sf. Paști". Copii din sec. XVI"*, cu opt capitole.

Cartea este înzestrată de asemenea cu un mare număr de ilustrații și bogate rezumate în limbile franceză și engleză.

„Lucrare de excepție — cum o caracterizează tot venerabilul nostru profesor de Patrologie pr. Dr. I. G. Coman — scrisă cu credință, cu știință și cu multă dragoste de Biserică și de Țară", cartea Î. P. S. Mitropolit Nestor este adresată desigur în primul rînd specialiștilor, cu oarecare răgaz ea poate fi parcursă însă cu mult folos de toți iubitorii de istorie bisericească și națională, între care preoții și studenții noștri teologi sînt chemați în primul rînd s-o facă.

Arhid. *Gh. Papuc*

Prof. dr. N. Chițescu la 80 de ani din viață

Pentru teologia românească, ziua de 31 martie a. c., cînd profesorul dr. Nicolae Chițescu a împlinit vîrsta de 80 de ani, s-a înscris ca un eveniment deosebit. În nimbul de strălucire al acestei sărbători, personalitatea venerabilului octogenar, profesor consultant și azi la Institutul Teologic Universitar din București, a căpătat conturi clare, iar opera sa teologică și-a descoperit semnificația înălțimii la care a fost ridicată. Actul aniversar pe care îl consemnăm ne îndeamnă să credem în destinul ales al unor oameni inspirați, chemați de Dumnezeu să deschidă pîrtii de lumină și să călăuzească spre culmi pe cei de sub îndrumarea lor. Profesorul Nicolae Chițescu, căruia nenumărați discipoli îi aduc cu această ocazie un respectuos omagiu, printr-un tribut de admirație și recunoștință, a urmat în mod firesc chemarea unui destin de acest fel, care l-a condus spre culmea unei vieți de autentic apostolat teologic. Pentru a deschide orizonturi de largă investigație în domeniul studiilor teologice, și-a adîncit cu o voință de fier preocupările cărturărești de o viață întreagă. Pentru a modela sufletele ucenicilor și a le împărtăși idei întraripate, în vederea îmbrățișării mai ales a misiunii preoțești, și-a dăruit cu generozitate osteneliile celor din jur. La întruchiparea acestui destin a avut o contribuție de valoare supremă: credința nestrămutată în Dumnezeu, precum și dragostea sa față de sfînta noastră Biserică și față de scumpa noastră Patrie.

Sărbătorindu-l pe profesorul N. Chițescu, teologia românească recunoaște în persoana omagiată un mare dascăl al ei, care a apărut într-un moment de seamă în drumul ascendent al dezvoltării sale. Astfel, ea află în tot ceea ce a cugetat și a scris profesorul de Teologie Dogmatică și Simbolică de la București un mod firesc de a putea fi autentic exprimată. E vorba despre o valorificare în teologie, în condițiile proprii de viață a vremurilor noi pe care le trăim, a moștenirii Sfinților Părinți. Reînviind forța dătătoare de viață a cugetării opera teologică a profesorului Nicolae Chițescu se situează la o răscruce, prin care se pune capăt unor tendințe scolastice și se inaugurează o gîndire cu largi orizonturi duhovnicești, expresie a dreptei credințe răsăritene. De fapt, studiile teologice pe care le-a elaborat, în număr deosebit de mare și fără întrerupere vreme de peste o jumătate de secol, se bucură tocmai din această cauză de o reală prețuire și de un mare prestigiu, începînd cu teza de doctorat (Răscumpărarea în Sfînta Scriptură și în scrierile Sfinților Părinți), căreia i s-a conferit primul premiu „Ioan Mihălcescu". Într-adevăr, caracteristicile dominante ale gîndirii octogenarului sărbătorit se adapă de la izvoare, aparținînd unei pregătiri intense, a cărei început îl constituie preocupările de aprofundarea Sfintei Scripturi, din perioada studiilor urmate la facultățile din Paris. Ele ne fac să înțelegem că cercetarea teologică în Ortodoxie se cuvine să stea direct sub controlul mărturiei și al descoperirii originale. Căci, în cele din urmă, Sfinții Părinți înșiși sînt aceia care au pătruns cu mintea în intimitatea cuvîntului inspirat, fiind slujitori fideli ai acestui cuvînt, iar teologia lor avînd un caracter sinergic. Meritul profesorului Nicolae Chițescu este acela de a fi introdus în structura cursurilor din învățămîntul teologic universitar ceva din „gîndurile Părinților", nu redate în citate ca pe niște relicve venerabile ale trecutului, în vederea unei simple justificări a afirmațiilor, ci însușite ca o lege de viață, ca o directivă spirituală nouă și vie (a se vedea Teologia Dogmatică și Simbolică, manual pentru Institutele Teologice Universitare, vol. I—II, București 1958 — în colaborare).

Menirea teologiei, se știe, este cunoașterea lui Dumnezeu și a operei Sale, călăuzind gîndirea pînă în fața misterului divin. Studiile profesorului Nicolae Chițescu sînt o dovadă a setei după această cunoaștere, utilizînd toate resursele rațiunii umane și tinzînd să o așeze în centrul lucrărilor ultime, al căror sens voiește să-l descifreze cu dinadinsul. Cercetarea teologică de acest fel, aplicată cu îndîrjire întregului complex de teme ale vieții religios-morale și bisericești, îmbracă inevitabil forma unei **erudiții cărturărești, care nu se** transformă însă niciodată într-o speculație abstractă. Profesorul Nicolae Chițescu știe să împace cunoașterea universală a lucrurilor cu viața în Hristos pînă la acel punct în care, pentru Domnia Sa, totul este hristologic și ecleziologic. Erudiția dobîndește astfel chipul unei activități asemănătoare cu a albinei sîrguitoare, care culege nectar de pe toate tărîmurile, dar ceea ce culege se contopește organic, ca mierea, într-un întreg al unei experiențe spirituale. Fidelitatea față de Cuvîntul lui Dumnezeu și față de voința Lui divină face din cunoașterea teologică un resort al vieții bisericești, de la care nu se îndepărtează niciodată eminentul profesor de Dogmatică. Înfățișînd învățătura călăuzitoare a sfintei noastre Biserici, printr-o corectitudine doctrinară impecabilă, ne dovedește că are un ochi sigur pentru identificarea devierilor de la dreapta credință, descoperindu-le ca atare. Însușindu-și viziunea luminată a Sfinților Părinți, a dat expresiei teologice un contur intelectual limpede, pentru a defini fără echivoc adevărul mîntuirii și pentru a indica drumul întîlnirii cu Hristos, în afara oricărei rătăciri.

Conștient de destinul și scopul teologiei ortodoxe în genere, dar mai ales de rolul ei în viața credincioșilor din zilele noastre, profesorul Nicolae Chițescu nu-și epuizează eforturile în descrierea teoretică a adevărurilor descoperite, ci ține să ne prezinte aceste adevăruri în contextul lor duhovnicesc. Înțelegînd că locul în care se cuvine să-și concentreze ca teolog mai întîi atenția este raportul vital dintre suflet și Dumnezeu, dintre credincios și Hristos, caută să surprindă acest raport în dinamismul vibrant al desfășurării lui ca fapt duhovnicesc. Într-un studiu de vădită actualitate ni se înfățișează relația dintre dogmă și viața (Dogma și viața creștină, în „Studii Teologice", VI (1954), nr. 1—2). Semnificativ însă este adevărul că ceea ce ni se spune în acest studiu privește întreaga operă a profesorului Chițescu. Adînca și variata preocupare de a ne arăta teologia drept o mărturisire prin cuvînt și faptă a tainei vieții lui Dumnezeu ne este revelată în primul rînd printr-un stil adecvat și înstelat de metafore surprinzător de frumoase, mai ales în prima perioadă a activității teologice. Învățătura creștină, ca atare, chiar atunci cînd este prezentată rațional și fundamentată cu argumente de cugetare, e nedespărțită de rugăciune și de trăire virtuoasă. Teologhisirea, ar vrea să ne spună, fiind o mărturie logică a adevărului descoperit, este o cale de acces la divin. Formulele folosite de Dogmatică sînt pline de sensuri duhovnicești, de aceea ele privesc doar pe cei ce cred, pe cei care l-au întîlnit pe Hristos pe drumul vieții, mărturisindu-l ca Dumnezeu și Mîntuitor și trăind, în același timp, prin credința în El și în trupul Lui tainic, Sfînta Biserică.

Privind la cei 80 de ani pe care i-a împlinit profesorul Nicolae Chițescu nu putem să nu admirăm, retrospectiv, o viață închinată apostolatului spiritual, pe linia celei mai autentice tradiții ortodoxe, dar în același timp și pentru unirea tuturor creștinilor, în interesul promovării păcii și dreptății dintre oameni și popoare. Se cuvine să remarcăm mai ales faptul că profesorul Nicolae Chițescu ca reprezentant al Bisericii noastre a luat parte la Adunările Generale ale Consiliului Ecumenic al Bisericilor, fiind de asemenea, prezent activ la multe conferințe, consultații și colocvii teologice organizate de către Consiliul Ecumenic al Bisericilor, Conferința Creștină pentru Pace și Conferința Bisericilor Europene. Desfășurînd o energie atît de prodigioasă, a fost mulți ani membru al Comisiei „Credință și Constituție" a Consiliului Ecumenic al Bisericilor, iar în prezent este membru din partea Bisericii Ortodoxe Române în Comisia interortodoxă de dialog teologic cu Anglicanii, precum și în Comisia interortodoxă de dialog cu Bisericile Vechi Orientale. Deschizător de drumuri în multe probleme din domeniul ecumenismului, Domnul Profesor N. Chițescu consideră mișcarea spre unitate o forță înnoitoare ce se afirmă în creștinismul zilelor noastre. Puterea acestei acțiuni, însă, nu o pot dobîndi confesiunile creștine decît intrînd în relație cu Biserica Ortodoxă. Căci mișcarea ecumenică actuală poate constitui prin sine acest drum al înnoirii, numai în măsura în care își dă seama că „are în ea aluatul a toată frămîntătura pe care îl oferă continuatoarea Bisericii ecumenice a primului mileniu creștin".

Aducînd profesorului Nicolae Chițescu, cu ocazia împlinirii vîrstei de 80 de ani, profundul nostru omagiu, nu punem în lumină numai o operă care a intrat în vistieria teologiei românești, ci o sursă inepuizabilă de cugetare privitoare la adevărurile supreme. Sînt adevărurile prin care ne vorbește Dumnezeu însuși.

Pr. prof. *Ilie Moldovan*

Patriotul Aron Pumnul, participant la revoluția din 1848

(Continuare din pag. 1)

băgiei, criticînd cu vehemență atitudinea retrogradă a nobilimii maghiare.

A. Pumnul redactează, în spirit pașnic, umanitar, vestita Proclamație prin care cheamă masele populare, în frunte cu preoțimea, la prima Adunare de la Blaj pe data de 30 aprilie (Duminica Tomii) pentru a-și cere drepturile care li se cuvin, ca națiunea cea mai veche și mai numeroasă.

Justificînd o asemenea cale, în proclamație se mai spune: „Noi nu dorim a cîștiga drepturile noastre cu ascuțișul sabiei, ci cu legile minții celei sănătoase", principii valabile și astăzi, evidențiind astfel vocația pașnică a poporului nostru de totdeauna.

Proclamația a fost citită la 12 aprilie 1848 în fața clericilor și elevilor din Blaj. Tineretul copiază în sute de exemplare și o răspîndesc în toată Transilvania în vacanța de Paști.

Aron Pumnul a făcut parte din comitetul care s-a constituit cu sediul la Sibiu, care să se ocupe de îndeplinirea hotărîrilor Adunării de la 3/15 mai.

Din comitet făceau parte Andrei Șaguna, ca președinte, Simion Bărnuțiu vicepreședinte, Avram Iancu, Al. Papiu Ilarian etc.

După înfrîngerea revoluției, pentru a-și salva viața, trece munții ca un al doilea Lazăr și se oprește la București, pentru o scurtă activitate în mișcarea revoluționară din Muntenia, începută la 9/21 iunie.

De aici, apostolește, apucă drumul prin Focșani, Iași, Botoșani, Mihăileni și toamna tîrziu ajunge la Cernăuți.

„Venise tocmai la timp", sesiza Alecu Hurmuzache care împreună cu frații săi, primiseră cu căldură, pe dascălul ardelean.

Patrioți bucovineni în fruntea cărora se aflau cărturarii Hurmuzache, reușiră să smulgă de la autoritățile „Cezaro-crăiești" înființarea ziarului „Bucovina" și a primei catedre de limba română la gimnaziul german din Cernăuți.

Comisiunea întrunită în casa lui Hurmuzache, declară în unanimitate, pe Aron Pumnul, capabil a ocupa această catedră.

Cu dăruire și abnegație și-a desfășurat munca la catedră instruind și educînd tineri români, cărora le-a împărtășit bogate cunoștințe despre limba și istoria poporului român. Ceea ce nu se putea face „într-o singură oră pe săptămînă la școală", era completat cu cititul cărților valoroase la „biblioteca gimnaziștilor" înființată în 1856 pe care Pumnul o adăpostește în casa sa.

Să nu uităm să amintim că bibliotecar a fost aici elevul Eminescu, care a și locuit un timp în casa dascălului său prea iubit.

Drept carte de citire pentru toate clasele gimnaziale este socotit și vestitul „Lepturariu" românesc cules din scriitorii români, editat în șase volume între anii 1862—1865 la Viena.

Amintim de asemeni cartea intitulată „Privire repede peste mošiile așa numite mănăstirești, din care s-a format fondul religionar al Bisericii române dreptcredincioase răsăritene" tipărită la Cernăuți în 1865.

Obosit și bolnav se stinge din viață la 24 ianuarie 1866 la vîrsta de 48 ani și este înmormîntat cu cinstea cuvenită în cimitirul din Cernăuți.

Pierderea patriotului înflăcărat, profesor talentat și a omului de mare omenie, a fost deplînsă de întreaga suflare românească, printre care și de elevul Eminescu, care-i închină elegia „La mormîntul lui Aron Pumnul" 1866, semnat M. Eminovici.

Din trecutul nostru atît de măreț în fapte și oameni, am dorit să fixăm omul și opera, în epoca în care a trăit.

Dacă ar fi să creionăm în cîteva cuvinte chipul învățatului dascăl Aron Pumnul, ar trebui să spunem că idealul pe care singur și l-a formulat, a fost identic cu al eroului Avram Iancu.

„Unicul dor al vieții mele e să-mi văd națiunea mea fericită pentru care după puteri am luptat pînă acum".

Iată figura unui înaintaș vrednic care într-o viață scurtă și zbuciumată ne-a lăsat o operă și un nume nemuritor.

ȘTIRI — INFORMAȚII — ȘTIRI — INFORMAȚII — ȘTIRI — INFORMAȚII

Din agenda Prea Fericitului Părinte IUSTIN Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române

Vineri, 10 februarie a.c., P.F. Patriarh Iustin a primit pe Excelența Sa Dimitrios Serbos, ambasadorul Greciei la București. La primire a luat parte P.S. Episcop-vicar Vasile Tîrgovișteanul.

Marți, 14 și miercuri, 15 februarie a.c., P.F. Patriarh Iustin a prezidat lucrările Sinodului permanent, întrunit pentru rezolvarea unor probleme curente.

Vineri, 17 februarie a.c., P.F. Patriarh Iustin a participat la consfătuirea cu șefii și delegații cultelor religioase din țara noastră, care s-a ținut în vederea pregătirii Conferinței Cultelor din România pentru pace și dezarmare ce va avea loc în luna iunie 1984.

Luni, 5 martie a.c., ziua de naștere a P.F. Patriarh Iustin. Potrivit tradiției, după slujba Te-Deumului săvîrșită la Catedrala patriarhală în prezența unor înalți ierarhi aflați în București, colaboratorii direcți ai P.F. Sale, s-au prezentat la Cabinetul patriarhal pentru a adresa Întîistătătorului Bisericii Ortodoxe Române, urări de sănătate, fericire și mulți ani la cîrma destinelor Bisericii noastre strămoșești.

Vineri, 23 și sîmbătă, 24 martie a.c., P.F. Patriarh Iustin, împreună cu I.P.S. Mitropolit Teoctist al Moldovei și Sucevei, au participat, în calitate de deputați la lucrările sesiunii Marii Adunări Naționale a R. S. România.

Duminică, 25 martie a.c., P.F. Patriarh Iustin a luat parte la slujba parastasului care s-a oficiat la Catedrala patriarhală cu prilejul împlinirii a șapte ani de la trecerea la cele veșnice a fericitului întru adormire Patriarhul Justinian Marina.

Luni, 2 aprilie a.c., P.F. Patriarh Iustin a participat la un dejun oferit de Ambasadorul Marii Britanii la București, cu prilejul vizitei în țară a Excelenței Sale Episcopului anglican John Sattertwaite, de Gibraltar. La dejun au mai luat parte: PP.SS. Episcopi-vicari Vasile Tîrgovișteanul și Roman Ialomițeanul și P. Cuv. Arhim. Nifon Mihăiță, consilier patriarhal.

Marți, 3 aprilie a.c., P.F. Patriarh a primit la reședința patriarhală din București pe Excelența Sa Episcopul anglican John Sattertwaite de Gibraltar, cu care prilej P.F. Sa a oferit un prînz în cinstea oaspetelui. A fost prezent preotul anglican din București, Rev. Robert Broun.

Luni, 9 aprilie a.c., P.F. Patriarh Iustin a primit pe I.P.S. Mitropolit Damaskinos al Elveției, venit într-o vizită în țara noastră, ca invitat al Patriarhiei Române. Oaspetele a fost însoțit de P.C. Prof. Pr. Ioan Bria, de la Consiliul Ecumenic al Bisericilor de la Geneva. La primire și discuțiile care au urmat, au luat parte: P.S. Episcop Vasile Tîrgovișteanul, P.C. Pr. vicar Constantin Pârvu și P.C. Pr. Dumitru Soare, directorul Institutului Biblic. P.F. Sa a oferit la Palatul patriarhal un prînz în cinstea oaspetelui.

Miercuri, 11 aprilie a.c., P.F. Patriarh Iustin a asistat la Sf. Liturghie a Darurilor mai înainte sfințite, săvîrșită la Biserica „Sf. Gheorghe" de la M-rea Cernica, de lîngă București, cu ocazia prăznuirii Sf. Ierarh Calinic de la Cernica, ale cărui sfinte moaște se găsesc în acest sfînt lăcaș. A fost de față I.P.S. Mitropolit Damaskinos al Elveției, de la Geneva, însoțit de P.C. Prof. Pr. Ioan Bria, de la Consiliul Ecumenic al Bisericilor.

Joi, 12 aprilie a.c., P.F. Patriarh Iustin a avut o întrevedere cu I.P.S. Mitropolit Damaskinos al Elveției, înainte de plecarea din țară, care a avut loc în după amiaza aceleiași zile.

Sîmbătă, 21 aprilie a.c., la orele 24,00 P.F. Patriarh Iustin împreună cu P.S. Episcop-vicar Roman Ialomițeanu au săvîrșit slujba Sf. Învieri în fața Catedralei patriarhale din București. La sfîrșit a fost citită pastorala de Sf. Paști a P.F. Patriarh Iustin.

SIBIU

● Între 2—5 aprilie 1984, I.P.S. Mitropolit Antonie al Ardealului a participat la o masă rotundă cu caracter internațional, care s-a ținut la Moscova și la care s-a discutat tema: *„Un Cosmos fără arme"*.

● Între 5—7 aprilie 1984, Înalt Prea Sfinția Sa a luat parte la Praga la ședința Comitetului European de întrajutorare bisericească, ce funcționează în cadrul Consiliului Ecumenic al Bisericilor și al Conferinței Bisericilor Europene.

● Între 11—18 aprilie 1984, I.P.S. Mitropolit Antonie al Ardealului a făcut o vizită în Statele Unite ale Americii, unde a cercetat comunități românești, fiind totodată oaspetele I.P.S. Arhiepiscop Victorin al Arhiepiscopiei ortodoxe române misionare în America și Canada.

● Marți, 24 aprilie 1984, a treia zi de Sfintele Paști, I.P.S. Mitropolit Antonie al Ardealului a primit vizita a trei teologi rom.-cat. de la Universitatea din Graz (Austria) și anume: Dr. Heinrich Schnuderl, Harald Baloch și Franz Grabrer, conduși fiind de P.C. arhim. Daniel Gelsi (Roma).

Interesați a cunoaște viața liturgică și în general spiritualitatea Ortodoxiei, în cadrul întrevederii au fost abordate și o seamă de aspecte legate de activitatea ecumenică de azi.

Oaspeții au vizitat cu acest prilej catedrala mitropolitană și Institutul Teologic Universitar din Sibiu.

● Între 2—6 mai 1984, Înalt Prea Sfinția Sa a luat parte la ședința Prezidiului și Comitetului consultativ al Conferinței Bisericilor Europene, care a avut loc la Montreux (Elveția).

● Deși abia sosit dintr-o lungă călătorie în Statele Unite ale Americii, I.P.S. Mitropolit Antonie al Ardealului a participat și slujit la sf. slujbă a Prohodului Domnului de vineri seara, 20 aprilie 1984.

Înalt Prea Sfinția Sa a slujit apoi la sf. slujbă a Învierii și apoi la Sf. Liturghie, în cadrul căreia a prezentat credincioșilor Pastorala la Învierea Domnului 1984, intitulată: „Ziua Învierii — ziua bucuriei", adîncind unele laturi ale ei.

La sf. slujbă a Învierii au participat Em. Sa Domnul Episcop Dr. Theodor Schober, Președinte la Das Diakonische Werk (Stuttgard, R.F.G.) însoțit de Em. Sa Domnul Episcop Albert Klein al Episcopiei Evanghelice C.A. Sibiu. A fost de asemenea de față, ca de altfel toată Săptămîna Mare, P.C. arhim. Daniel Gelsi, profesor de Liturgică la Institutul Pontifical Sf. Anselm din Roma.

În aceeași zi, 22 aprilie 1984, după amiază I.P.S. Sa a slujit la vecernia Învierii, la sfîrșitul căreia a rostit credincioșilor prezenți în catedrala mitropolitană din Sibiu un bogat cuvînt de învățătură, insistînd cu deosebire asupra semnificației citirii Sf. Evanghelii în mai multe limbi și asupra argumentelor Învierii Mîntuitorului Hristos.

● În ziua de 24 martie a.c., din încredințarea I.P.S. Mitropolit Antonie, Prea Sfințitul Episcop-vicar Lucian Făgărășanul a oficiat Sf. Liturghie în capela mitropolitană din Sibiu cu hirotonirea în preot a diaconului Chișiu Emanoil, pentru parohia Chesler, prot. Mediaș — și cu hirotonia în diacon a teologului Man Virgil.

● La data de 25 martie — sărbătoarea Bunei Vestiri — Prea Sfinția Sa a oficiat Sf. Liturghie în biserica parohială din Apoldul de Jos, prot. Sibiu, cu hirotonia în preot a diaconului Martin Iacob, numit pe seama parohiei Cernatu de Jos, prot. Sf. Gheorghe. Cu acest prilej P.S. Sa a fost însoțit de P.S. pr. prof. Sebastian Șebu care a rostit și predica zilei.

La sfîrșitul Sf. Liturghii Prea Sfințitul Episcop-vicar Lucian Făgărășanul a scos în evidență atît însemnătatea sărbătorii Bunei Vestiri, cît și legăturile dintre Biserica Ortodoxă Română cu Biserica din Nazaret unde, între anii 1977—1978 Biserica Bunei Vestiri din Nazaret a fost pictată de meșteri din țară, cheltuielile fiind suportate în întregime de Patriarhia Română.

ORADEA

● Duminică, 1 aprilie 1984, P.S. Episcop Vasile a săvîrșit Sf. Liturghie în biserica „Sf. Ap. Petru și Pavel" din parohia *Oradea-Iosia*, păstorită de preoții Ioan Porumb și Ioan Popa. Cu acest prilej a fost hirotonit întru preot diaconul Hațegan Ioan, licențiat în teologie, pentru parohia Buciumi, prot. Beiuș.

● Vineri seara, în 6 aprilie 1984, ierarhul a participat la Sf. Liturghie a darurilor mai înainte sfințite în biserica cea mare din *Oradea-Velența*, păstorită de preoții Vasile Stanciu și Marian Nițâ.

● De Duminica Floriilor (15 aprilie 1984), chiriarhul a săvîrșit Sf. Liturghie în biserica parohială din orașul *Aleșd*, prot. Oradea, cu care prilej a făcut instalarea noului preot Petru Lup, iar după-masă în cadrul vecerniei oficiată în biserica din parohia vecină *Tinăud*, a făcut și aici instalarea unui nou preot, Vasile Boșca.

● În Joia Mare, ierarhul a săvîrșit cu un sobor de clerici slujba Sf. Patimi ale Mîntuitorului, în Catedrala episcopală, iar în Vinerea Mare, Prohodul Domnului în biserica „Sf. Nicolae" din Oradea, în care a slujit și la vecernia Învierii din prima zi de Paști.

● A doua zi de Paști (23 aprilie 1984), potrivit tradiției, ierarhul a făcut o vizită canonică în orașul *Beiuș*, săvîrșind Sf. Liturghie în biserica din centru.

● Vineri, 27 aprilie 1984, de Izvorul Tămăduirii, chiriarhul a săvîrșit Sf. Liturghie, de ziua hramului, în biserica cea mare a *Mănăstirii Izbuc*, prot. Beiuș, cu care prilej a făcut și instalarea noului stareț, Prea Cuviosul Părinte Ieromonah Iorest Grebenea.

Semnalăm... Semnalăm...

● *VATRA (nr. 2, 1984, p. 12), publică o introducere a lui E. M. Cioran la cartea sa „Précis de decomposition" (Compendiu de descompunere). Ca tot ce a scris acest „demiurg de-a-ndoaselea", cum se numește el însuși, și aceasta e o confesiune. Pe clapele orgoliului de care nu va scăpa niciodată, cîntă aici o simfonie a modestiei, împinsă pînă la smerenie, investigînd în adîncimile din el cu bisturiul, sîngerînd și bucurîndu-se, autoflagelîndu-se ca un profet exaltat. Cioran jonglează cu dezinvoltură cu ideile și e atît de invizibil și insesizabil efortul în căutarea gîndurilor și a cuvintelor, încît toate par a-i veni sub condei cu o ușurință nefirească. E atît de îndrăgostit de cuvinte, încît cred că istoria culturii va ezita să-l treacă printre filozofi. Se joacă. Și cînd te joci, poți spune orice. Și poți întoarce totul pe dos, nevinovat, precum copiii minune; de nu cumva pervers precum altcineva pe care îl și mărturisește: „În forul meu interior am fost întotdeauna de partea diavolului: neputînd să-l egalez prin putere, am încercat cel puțin să-l ajung prin insolență, amărăciune, arbitrar și capriciu" (Din introducerea citată mai sus). De multe ori a reușit! E un scriitor mare!*

● *Pagina* Enciclopedică *din Contemporanul (10, 1984, p. 5), dedică o coloană lui Confucius, semnată de Constantin Coșman, iar mai jos, Constantin Lupeanu traduce din* limba chineză Maxime *de același învățat care a trăit cu un secol înaintea lui Socrate. Iată una din ele:* „Înainte vreme, oamenii învățau pentru a se perfecționa; acum o fac pentru a trece drept învățați." *Nimic nou sub soare! Și în* Biblia *noastră se găsesc maxime de aceeași valoare ca și cele selecționate de Constantin Lupeanu.*

● *În „Contemporanul" (9, 1984, p. 14)* Corneliu Bogdan *scrie despre* Moralitatea politicii mondiale. *A se vedea și articolul dintr-un* Telegraf *din 1983:* O nouă ordine morală internațională.

● *Teodor Pavel recenzează cu nedisimulată adeziune sufletească ființă de erou, cartea lui Corneliu Albu: PE URMELE LUI ION-INOCENȚIU MICU-KLEIN (București, 1983). Sîntem alături de el. Înșelați că li se vor recunoaște anumite drepturi, fiindcă altă cale nu mai vedeau, o parte din românii transilvăneni consimțiseră în 1700 la uniație. Două diplome imperiale le garantau schimbarea statutului lor în viața publică, socială și politică mai ales, cea din 1699 și cea din 1701. Sprijinit pe ele și-a început Ion-Inocențiu Micu-Klein lupta, dar diplomele au fost ascunse, date pierdute, promisiunile uitate, iar uniația — compromisul de conștiință — rămasă făcută, fără nimic în schimb. Ierarhul s-a dus la Viena după dreptate: Maria Tereza l-a supus unei aspre anchete; s-a dus după mai multă dreptate la Roma: papa Benedict al XIV-lea l-a sechestrat 24 de ani acolo, unde a și murit cu sufletul mîhnit și neîmpăcat. Și mai sînt unii care, uitîndu-l pe acest martir al cauzei românilor înșelați, după secole, își aliniază „conștiința" cu cea a asupritorilor săi. Care conștiință? Cea înșelată? Care conștiință?*

● Execuții capitale: *așa mi-aș intitula — chiar cu riscul pleonasmului — sentimentul net cu care am rămas după ce am citit recent două recenzii în* Revista de filozofie (XXXI, 1, *1984). Ion Goian scrie despre:* „Eseuri critice", *de H. H. Stahl (p. 76—80), iar Gheorghe Dănișor despre:* „Discurs despre morală", *de Traian Gânju (p. 81—83). Ambii recenzenți conving.*

● *Între două studii prea cu bunăvoință socotite de filozofie,* „Revista de filozofie" *(XXXI, 1, 1984) publică AFORISME de Lucian Blaga. Reținem unul: „Prostul cel mai prost este prostul alterat de filozofie" (p. 72).*

● *Modest Morariu, în prefața la* Englez Francez Spaniol, *de Salvador de Madariaga (în vol.* Itinerarii spirituale, *Ed. Meridiane, 1983, p. 150—151), face o scurtă comparație între acesta și Hermann von Keyserling din* Analiza spectrală a Europei. *Pe don Salvador îl îndreptățește cînd sacrifică efectele în numele rigorii, iar pe von Keyserling îl condamnă pentru că preferă efectele (stilistice desigur) în dauna rigorii. Depinde ce urmărește fiecare: unul face literatură, altul istorie. Mai ales cînd o și mărturisesc, precum von Keyserling care previne cititorul că vrea să fie pictor, nu fotograf. Ori, e limpede că cel dintîi va face literatură, va interpreta după bunul său plac, iar al doilea va produce documente. Dar, fără îndoială — cînd vrem istorie, opțiunile noastre se dirijează către fotograf.*

● *La rubrica* Document *din S.O.P. (Service orthodoxe de presse), Paris, se publică un studiu al pr. prof. I. Bria, sub titlul:* „Teologia misiunii: teme actuale, probleme de adîncit" *(în nr. 85, 1984, p. 27). Deși dogmatist de formație, I. Bria se arată tot mai preocupat de probleme de misiologie, desigur stimulat și de funcția pe care o ocupă în Consiliul Ecumenic al Bisericilor, aceea de director-adjunct al Comisiei „Misiune și Evanghelizare". Oricum, devenind o prezență din ce în ce mai activă în teologia ortodoxă contemporană, poate constitui pentru mulți un bun exemplu.*

● Documente esențial umane *se intitulează o recenzie la ACTELE MARTIRICE, semnată de Gheorghiță Geană în revista „Viața Românească" (LXXVIII, 8, 1983, p. 89—90). Oprindu-se îndeosebi asupra martirilor din spațiul românesc, din viața cărora dă informații substanțiale, autorul recenziei dovedește sensibilități neașteptate față de interdependența: istorie—spiritualitate—limbă—unitate—continuitate la poporul român. „Pentru ființa românească, simțitoare și cugetătoare, publicarea acestui corpus de acte martirice înseamnă un licăr de lumină în plus... E un bun cîștigat pentru imaginea ce o avem despre noi înșine că formarea poporului român, cristalizarea limbii române și începuturile creștinismului în spațiul carpato-pontic sînt trei momente sincretice, care nu pot fi despărțite unul de altul fără a păgubi înțelegerea fiecăruia în parte și a tuturor laolaltă" (p. 89). Citâm tot din recenzie: „De aproape două mii de ani deci, spiritualitatea acestui popor se nutrește și din jertfele cîtorva dintre martirii dintîi, care au situat eternul mai presus de efemer, refuzînd să vadă în moarte un sfîrșit și acceptîndu-și destinul cu seninătate".*

Face apoi o interesantă legătură între jertfele martirilor și spiritualitatea Mioriței care s-ar fi putut inspira din aceste jertfe. Sugerînd că geneza Mioriței s-ar putea localiza în perioada creștinării, recenzentul avansează o ipoteză fascinantă care va interesa desigur pe toți exegeții poemei.

ANTONIE P.

ARTICOLELE ȘI CORESPONDENȚA se adresează REDACȚIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

COMITETUL DE REDACȚIE: Dr. *Antonie Plămădeală*, Mitropolitul Ardealului — președinte; *Lucian Făgărășanul*, Episcop-vicar — vicepreședinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Prof. Dr. *Aurel Jivi* — redactor adjunct; Arhid. *Gheorghe Papuc*, Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu* — membri; tehnoredactor: Diac. *Ezechil Oancea*; corector: Pr. *Vartolomeu Constantinescu*.

Cititorii din străinătate se pot abona, adresîndu-se la ILEXIM Departamentul Export — Import Presă P.O. Box 136 - 137 — telex: 11226, București, str. 13 Decembrie nr. 3.

ABONAMENTUL pe un an: 100 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2 Taxa poștală plătită în numerar Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu | 44.206 |

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Anul 131 — 1 iunie 1984 — Nr. 21—22/1984

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Vizita în Grecia a Prea Fericitului Patriarh Iustin în fruntea unei delegaţii a Bisericii Ortodoxe Române

Intre 24—29 mai 1984, Prea Fericitul Patriarh Iustin, însoţit de II. PP. SS. Mitropoliţi Teoctist al Moldovei şi Sucevei, Antonie al Ardealului, Nestor al Olteniei, Prea Sfinţitul Episcop-vicar Patriarhal Vasile Tîrgovişteanul, Arhidiacon Ion Bănăţeanu, secretarul Cabinetului Patriarhal şi Arhidiacon Laurenţiu Movileanu, de la Catedrala Patriarhală din Bucureşti, a făcut o vizită oficială Bisericii Ortodoxe a Greciei, la invitaţia Prea Fericitului Arhiepiscop Serafim al Atenei şi întregii Elade.

Joi, 24 mai a. c. La sosire pe aeroportul din Atena, delegaţia a fost întîmpinată de Prea Fericitul Arhiepiscop Serafim şi membrii Sfîntului Sinod permanent al Bisericii Greciei precum şi de alţi ierarhi şi clerici.

De faţă au fost: D-l I. Kapsis, ministru adjunct la Ministerul de Externe, precum şi D-l N. Ecobescu, Ambasadorul R. S. România la Atena şi membri ai Ambasadei Române.

La coborîrea din avion Prea Fericitul Patriarh Iustin a fost întîmpinat de fanfară şi o gardă militară de onoare.

Menţionăm că pe tot cursul şederii delegaţiei Bisericii Ortodoxe Române la Atena, au fost arborate drapelele României şi Greciei.

La ora 18,00 a avut loc primirea oficială a delegaţiei Bisericii Ortodoxe Române, în Catedrala Arhiepiscopiei Atenei, cu care prilej cei doi întîistătători de Biserici au rostit cuvîntări. A fost de faţă D-l Stilianos Papatemelis, ministru adjunct la Ministerul Învăţămîntului şi Cultelor.

Vineri, 25 mai a. c. La ora 11,00 întreaga delegaţie a Bisericii Ortodoxe Române a luat parte la sesiunea festivă a Sinodului permanent al Bisericii Greciei, cu care prilej Prea Fericitul Patriarh Iustin a fost decorat cu Crucea de onoare a Bisericii Greciei, iar ceilalţi membri ai delegaţiei au fost decoraţi cu Crucea de aur şi de argint a Sf. Apostol Pavel. Cei doi conducători de Biserici au rostit cuvîntări.

În aceeaşi zi, la ora 18,00, a avut loc vizita la Ministerul Învăţămîntului şi Cultelor din Grecia, delegaţia fiind primită de D-l Ministru Apostolos Kaklamanis, de faţă fiind Prea Fericitul Arhiepiscop Serafim al Atenei şi o parte din membrii Sfîntului Sinod permanent al Bisericii Greciei.

La ora 19,30 s-a făcut o vizită la Facultatea de teologie din cadrul Universităţii din Atena. Delegaţia a fost însoţită aici de Prea Fericitul Arhiepiscop Serafim al Atenei, de D-l Ministru A. Kaklamanis şi de alte persoane oficiale.

În continuare, delegaţia Bisericii Ortodoxe Române a fost invitată la cina oficială oferită de Ministerul Învăţămîntului şi Cultelor, la Hotelul Astoria din Atena, în vecinătatea imediată a colinei Acropole. La această masă au fost prezenţi: D-l Ministru A. Kaklamanis, secretarul general Beis, ministrul adjunct Teodorakopolis, decanul Facultăţii de teologie, Episcopul Ianulatos, Profesorul Nisiotis, precum şi alte personalităţi ale vieţii ştiinţifice şi culturale din Atena.

Sîmbătă, 26 mai a. c. La ora 19,30 a avut loc recepţia oficială oferită de Ambasada R. S. România la Atena, în cinstea Prea Fericitului Patriarh Iustin. La recepţie au participat: Prea Fericitul Arhiepiscop Serafim al Atenei, însoţit de membrii Sfîntului Sinod permanent al Bisericii Greciei precum şi alte personalităţi din viaţa culturală şi politică a Greciei.

Duminică, 27 mai a. c. În cursul dimineţii, la Catedrala Arhiepiscopiei din Atena a avut loc Sfînta Liturghie comună, la care au luat parte oaspeţii şi gazdele, cît şi masa oferită la Mănăstirea Pendeli, de lîngă Atena. Cu ocazia acestor evenimente, conducătorii celor două Biserici Ortodoxe surori au rostit cuvîntări şi s-a făcut schimbul de daruri.

Luni, 28 mai a. c., delegaţia Bisericii Ortodoxe Române a avut o întîlnire cu D-l I. Kapsis, ministru adjunct de externe al Greciei.

În aceeaşi zi, la ora 14,00 la Hotelul Marea Britanie din Atena, unde delegaţia noastră a fost găzduită pe tot parcursul vizitei, a avut loc masa oferită de guvernul Greciei, în cinstea delegaţiei Bisericii Ortodoxe Române.

Seara s-a făcut o vizită în localitatea Sunion, care se află la aproximativ 60 km de Atena.

Marţi, 29 mai a. c., dimineaţa, a fost vizitat Seminarul teologic „Rizarion" din Atena şi reşedinţa Prea Fericitului Arhiepiscop Serafim.

Marţi, 29 mai la ora 18,00, delegaţia Bisericii Ortodoxe Române a părăsit Grecia, pe calea aerului, cu aceleaşi onoruri ca şi la sosire.

*

În timpul vizitei P. F. Patriarh Iustin şi membrii delegaţiei au fost primiţi, separat, de Preşedintele Republicii Elene Constantin Karamanlis şi primul ministru Andreas Papandreu.

Cu acest prilej, din partea Preşedintelui Republicii Socialiste România, Nicolae Ceauşescu, au fost transmise un salut cordial şi cele mai bune urări de sănătate Preşedintelui Republicii Elene şi primului ministru, iar poporului grec prieten urări de bunăstare şi progres.

Mulţumind, Constantin Karamanlis şi Andreas Papandreu au rugat să se transmită Preşedintelui Republicii Socialiste România, Nicolae Ceauşescu, salutul lor prietenesc şi cele mai calde urări de bine, sănătate şi fericire personală, de progres şi prosperitate pentru poporul român prieten.

*

Prestigiul de care se bucură în Grecia Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, precum şi respectul pe care Biserica şi poporul grec îl nutresc faţă de Biserica Ortodoxă şi poporul român — ambele Biserici şi popoare fiind însufleţite de dorinţa comună a statornicirii unei păci trainice în Balcani şi în întreaga lume —, au conferit vizitei Întîistătătorului Bisericii noastre o deosebită importanţă.

Primirea oficială la Catedrala Arhiepiscopiei din Atena, participarea la sesiunea festivă a Sfîntului Sinod permanent, cu care prilej Prea Fericitul Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române a fost distins cu Crucea de onoare — cea mai înaltă distincţie a Bisericii Greciei, iar membrii delegaţiei cu Crucea de aur şi argint a Sf. Apostol Pavel —, precum şi întîlnirea cu profesorii şi studenţii Facultăţii de teologie din cadrul Universităţii din Atena, au marcat strînsele legături tradiţionale dintre cele două Biserici Ortodoxe surori, precum şi dorinţa fierbinte de amplificare a lor pe viitor.

Vizita Prea Fericitului Patriarh Iustin în Grecia, al cărui program întocmit de gazde a inclus întîlniri la cel mai înalt nivel, atît bisericeşti cît şi de stat, a contribuit şi la adîncirea relaţiilor dintre cele două popoare, român şi grec.

† VASILE TÎRGOVIŞTEANUL
Episcop-vicar patriarhal

Mitropolitul Şaguna — sprijinitor al învăţămîntului românesc în Transilvania

Un bun cunoscător al vieţii şi activităţii mitropolitului Andrei Şaguna reţine, într-o lucrare dedicată marelui ierarh, că el întruchipează „un fragment de istorie"..., pentru că „imaginea lui de patriarh biblic, se găseşte încadrată în frasca maiestoaselor figuri de ierarhi, care străjuiesc şi luminează prin veacuri trecutul Bisericii româneşti... Identificat cu misiunea sa, concepută în sens constructiv şi reformator, a găsit în ea substanţa întregii sale existenţe. A trăit în timp şi spaţiu, dar nu pentru a sluji numai vremii sale, ci idealurilor permanente ale neamului"... El a reuşit „să frîngă destinul, să înfrunte uneltirile, să zdrobească zăgazurile vrăjmaşilor şi să ridice Biserica din ţărîna, unde fusese aruncată de cea mai feroce intoleranţă, pe care o cunoaşte istoria. Mai rar ierarh, care să-şi lase cîrja şi scaunul încărcate de atîta prestigiu şi strălucire, ... realizările sale de proporţii epice, culminînd cu restaurarea mitropoliei (ardelene n. n.). Şi adaugă: „Şaguna a fost însă un deschizător de multe drumuri, un semănător de multe ogoare; ... a fost şi un extraordinar organizator al şcoalelor, zelos animator şi ctitor de aşezăminte culturale" (Gh. Tulbure, în 1938).

La acest aspect din urmă al activităţii marelui ierarh ne vom referi în cele ce urmează.

Deodată cu venirea sa în Transilvania poposea aci un om providenţial, asemănător numai sieşi, prin cultura sa teologică orientală ca şi prin cultura umanistă de nuanţă occidentală; „era un călugăr de înaltă prestanţă şi erudiţie".

Posesor al unor vederi largi, Şaguna s-a găsit în stare să intuiască dintru început, şi în toată profunzimea, situaţia şi rostul şcoalei în viaţa integrală a oricărui popor. Şi fără să privească situaţia şcoalei din Transilvania din perspective teoretice şi abstracte, el a mizat constant pe concret, luînd în considerare tot tragicul în care se găsea aceasta, precum şi obiectivul istoric în care ea va avea să se dezvolte şi să folosească din plin poporului român de pretutindeni.

Ştiut este faptul că o moştenire grevată de lipsuri şi greutăţi de tot felul mai cu greu se pretează la îndreptări, decît a face să păşească spre prosperitate o lucrare pornită cu bine de la capăt. De aceea, apreciind starea dezastruoasă a şcoalei noastre transilvănene, Şaguna a păşit la activitate pe teren cultural şi şcolar ca de la bun început. Chiar de la primul pas, el nu şi-a îngădit gîndul şi programul de activitate doar la trebuinţe de ordin cultic — cum, de altfel, se putea aştepta de la un cleric — ci s-a integrat într-un context istoric integral al vieţii poporului român din Transilvania. Şi aceasta, mai ales, prin promovarea culturii şi şcoalei de aci. Lucrînd intens, în linişte şi singurătate, „nu umblînd pe la baluri şi teatre, ci şezînd pe lîngă

(Continuare în pag. a 2-a)

Pr. prof. *D. Călugăr*

Piine pentru suflet

Înalţă-te, Doamne, la cer, gata este inima mea să te primească

Minunea înălţării la cer a Domnului nostru Iisus Hristos este evenimentul divin prin care se încheie, într-un fel, activitatea mîntuitoare văzută a lui Hristos pe pămînt. Dar ea nu constituie, nici pe departe, sfîrşitul lucrării mîntuirii neamului omenesc prin Iisus Hristos.

Pe de o parte ea ne apare ca o depărtare a Mîntuitorului de Sfinţii Săi Apostoli, dar ea nu înseamnă despărţirea lui Iisus de ucenici şi nici de lume. Înainte de patima Sa, cea de bună voie, Iisus a spus Sfinţilor Apostoli: „Mă duc să vă gătesc vouă loc. Iar după ce vă voi pregăti un loc, mă voi întoarce şi vă voi lua cu mine, ca acolo unde sînt Eu şi voi să fiţi" (Ioan XIV, 3). Apoi a adăugat: „Nu vă voi lăsa orfani; voi veni la voi". Altădată le-a spus: „Eu vă spun adevărul. Vă este de folos să Mă duc Eu. Căci dacă nu mă voi duce, Mîngîietorul nu va veni la voi, iar dacă Mă voi duce, Îl voi trimite la voi... Iar cînd va veni Acela, Duhul Adevărului, vă va călăuzi la tot adevărul" (Ioan XVI, 7—13).

Citind aceste cuvinte ale Sfintei Scripturi şi privind icoana care înfăţişează Înălţarea Domnului la cer, înţelegem, pe cît este cu putinţă mîntii omeneşti, această minune şi taină a înălţării Domnului la cer.

Sînt două motive care explică de ce s-a înălţat Hristos la cer? Întîi, El s-a înălţat ca să deschidă pentru ucenici şi pentru toţi cei ce cred în El poarta vieţii celei veşnice, ca să se împlinească cuvintele pe care le-a spus: Eu am venit ca să aveţi viaţă, să aveţi viaţă veşnică, ca tot cel ce crede în Mine să aibă viaţă, să se întoarcă acasă, la Tatăl ceresc. Iisus a murit şi a înviat nu numai ca să ne dea binefaceri pentru viaţa aceasta, ci ne-a făcut părtaşi de fericirea veşnică.

Începutul acestui mare dar ni-l arată minunea înălţării Sale. El nu s-a retras ca Dumnezeu din

Părintele VASILE

(Continuare în pag. a 2-a)

Iubirea şi iertarea aproapelui nostru

Potrivit esenţei sale, iubirea este cea mai înaltă, cea mai deplină şi cea mai importantă dintre toate virtuţile, deoarece în esenţa Sa, „Dumnezeu este iubire" (I Ioan 4, 8), de aceea, „cel ce rămîne în iubire rămîne în Dumnezeu şi Dumnezeu rămîne în el" (I Ioan 4, 16). Ea este, după expresia unor teologi, inima din care pulsează întreaga viaţă creştină, creştinismul fiind condiţionat de ea. Şi orice definiţie i s-ar da iubirii, aceasta rămîne palidă şi necuprinzătoare faţă de ceea ce este ea în realitate, de aceea, sensul ei adevărat nu poate fi surprins şi înţeles decît dacă încercăm să pătrundem cu mintea şi cu inima imnul minunat închinat ei de Sf. Apostol Pavel în I Cor. cap. XIII.

Din răspunsul dat de Mîntuitorul legiuitorului care l-a întrebat care este cea mai mare poruncă din lege (Mt. 22, 37—40), se poate vedea că iubirea creştină are un întreit obiect spre care ea se îndreaptă: *Dumnezeu, aproapele nostru* şi *propria noastră persoană*. Mai mult, iubirea faţă de aproapele este un criteriu prin care se dovedeşte veracitatea, autenticitatea, sinceritatea, intensitatea şi profunzimea iubirii faţă de Dumnezeu. Ea este virtutea teologică prin care creştinul realizează cea mai deplină unire cu Dumnezeu şi prin Dumnezeu cu întreaga creatură spirituală şi materială. De aceea, este de neconceput iubirea faţă de Dumnezeu fără iubirea faţă de semenii noştri, faţă de om, cea mai desăvîrşită creatură a lui Dumnezeu din lumea noastră. Este tocmai ceea ce ne spune Sf. Apostol Ioan: „Dacă zice cineva: Iubesc pe Dumnezeu, iar pe fratele său îl urăşte, mincinos este, pentru că cel ce nu iubeşte pe fratele său pe care îl vede, nu poate să iubească pe Dumnezeu pe care nu-L vede" (I Ioan 4, 20), iar Sf. Apostol Pavel spune că toate poruncile legii se cuprind în acest cuvînt: „Să iubeşti pe aproapele tău ca pe tine însuţi", conchizînd că „dragostea este deci plinirea legii" (Rom. 13, 9—10).

Cu aceasta, iubirea faţă de aproapele primeşte un caracter

(Continuare în pag. a 3-a)

Arhid. prof. *I. Zăgrean*

Înalţă-te Doamne la cer . . .

(Continuare din pag. 1)

lume, ci a luat cu Sine firea noastră omenească, transfigurată, ca să-i redea cetăţenia cerească.

Despre dobîndirea acestui drept de a ne întoarce „acasă la Tatăl nostru" prin Iisus Hristos, grăieşte atît de minunat psalmistul David. Văzînd de departe această intrare în slava dumnezeiască a Fiului lui Dumnezeu, Psalmistul scrie: „Ridicaţi porţile voastre şi vă ridicaţi porţile cele veşnice ca să intre împăratul măririi. Mirat, la auzul acestor cuvinte, îngerul întreabă: „Cine este acesta împăratul măririi?" Cu alte cuvinte: Cine are puterea să deschidă împărăţia cea veşnică a lui Dumnezeu, închisă din cauza păcatului strămoşesc? Cine poate face din nou pe oameni fericiţi? Cine le poate da viaţă şi fericire veşnică?

La o asemenea întrebare, răspunde Hristos: „Domnul cel tare, Domnul puterilor. Acesta este împăratul măririi. Hristos cel înviat se înalţă întru strălucirea Sa dumnezeiască şi duce în firea lui omenească îndumnezeită firea noastră omenească, unită cu El.

Acesta este motivul cel dintîi al înălţării la cer a Domnului: ca să ne dea viaţă veşnică. El s-a făcut om, asemenea nouă, în afară de păcat, ca să ne facă „dumnezei după har" cum atît de hotărît spune Sfîntul Atanasie cel Mare.

În icoana înălţării la cer vedem pe Iisus în haină albă, strălucitoare, ca la schimbarea la faţă, înconjurat de doi îngeri îmbrăcaţi în haine roşii, simbolul sîngelui, mărturisind prin aceasta că Cel ce se înalţă este şi om şi Dumnezeu. Ceilalţi doi îngeri, îmbrăcaţi în haine albe stau în rînd cu apostolii şi le spun: „Acest Iisus, care s-a înălţat de la voi la cer, astfel va şi veni, precum L-aţi văzut mergînd la cer" (Fapte I, 11).

Iisus poartă mai departe chip omenesc. Ca Fiu al lui Dumnezeu s-a întors la Tatăl, dar s-a întors ca acela care a rămas fratele nostru. El a ridicat un pod între lumea oamenilor, în care trăiau apostolii şi lumea lui Dumnezeu, arătînd prin aceasta că El este Mijlocitorul. A ridicat firea omenească în lumea lui Dumnezeu şi a pregătit loc acolo, îndumnezeindu-o.

Dar înălţarea lui Iisus la cer are şi un al doilea scop. Prin înălţarea Sa la cer El a inaugurat un nou chip al lucrării şi prezenţei Lui în lume. Un chip nevăzut dar real, precum a spus ucenicilor, că este bine să meargă la Tatăl ca să trimită pe Duhul Sfînt.

Prin viaţa, jertfa şi învierea Sa, El a realizat mîntuirea oamenilor, împăcarea lor cu Dumnezeu. În timp şi istorie Hristos a adus izvorul harului, a adus mîntuirea. De acum se continuă lucrarea mîntuirii, chemarea şi ajutorul însuşirii ei de către Duhul Sfînt. De la Înălţarea Domnului şi îndeosebi de la Pogorîrea Duhului Sfînt se inaugurează un nou mod al prezenţei şi lucrării lui Hristos, prin Duhul Sfînt. Este începutul lucrării prin Biserică, al cărui simbol este văzut de Părinţii Bisericii în chipul Maicii Domnului, pe care o vedem în icoana înălţării în mijlocul apostolilor, stînd într-o atitudine de evlavie, de rugăciune. Ea nu este nici uimită, nici tristă de acest eveniment pentru că acum după ce L-a văzut înviat pe Fiul ei, a fost încredinţată că El este cu adevărat Dumnezeu venit în lume pentru mîntuirea oamenilor.

Icoana înălţării la cer a Domnului ne arată şi diferitele sentimente şi atitudini ale apostolilor în faţa acestei minuni. Mai întîi trebuie să observăm că numărul lor este doisprezece, deşi ştim că unul din ei a pierdut apostolia, Iuda Iscarioteanul, şi în locul lui nu fusese ales decît la Cincizecime apostolul Matia. Cel de al doisprezecelea apostol din icoana înălţării este apostolul Pavel care, împreună cu apostolul Petru, stau lîngă Maica Domnului. Biserica a socotit de la început pe marele apostol Pavel între martorii şi vestitorii Evangheliei, pe care a vestit-o cu multă rîvnă şi curaj între neamurile păgîne.

Apostolii au fost zguduiţi de evenimentul înălţării Domnului. Pînă acum era împreună cu ei, Îl vedeau, Îl auzeau, puteau să-L întrebe cînd erau nedumeriţi. Deşi le-a promis că va fi cu ei pînă la sfîrşitul veacurilor, acum îi lasă singuri. Încă nu erau obişnuiţi cu o astfel de schimbare. Se uitau în sus, se întrebau, îşi luau rămas bun sau se rugau să mai rămînă cu ei.

Erau trişti şi se întrebau: Ce va fi cu ei? Cum vor putea trăi fără Iisus? Ce le va aduce viitorul? Sfînta Scriptură şi icoana înălţării ne dă să înţelegem că sentimentul lor cel mai puternic era tristeţea, nedumerirea în faţa unui viitor necunoscut şi nedorit. Ei nu înţelegeau îndeajuns că Iisus a venit în lume nu numai pentru ei şi pentru cei din vremea lor.

Dar, după ce îngerul le-a spus că Iisus va veni din nou la ei, că nu i-a părăsit s-au încredinţat de această nouă împreună trăire cu Iisus, s-au mîngîiat că Maica Domnului este cu ei. Sfîntul Evanghelist Luca spune că s-au întors din nou în casa în care stăteau pînă acum şi „erau bucuroşi" aşteptînd pogorîrea Duhului Sfînt făgăduit de Mîntuitorul.

Prin Înălţarea Domnului la cer sîntem uniţi pentru vecie cu Tatăl ceresc. Fiecare credincios aparţine prin Hristos lui Dumnezeu, fiecare are drept la împărăţia lui Dumnezeu. Este dreptul iubirii dat de Hristos, iubire care este mai tare decît moartea. Ea este fără margini, nu este limitată la un timp sau altul ci merge din veac în veac şi ni se comunică prin Biserică.

Iubirea lui Hristos faţă de lume nu s-a sfîrşit cu jertfa Sa pe cruce. El se jertfeşte şi acum tainic pe sfintele altare.

Înălţîndu-se la cer, Hristos nu s-a despărţit de oameni, de lume, ci doreşte ca inima noastră să fie un cer în care să se sălăşluiască cu Tatăl şi cu Duhul Sfînt. În prohimenul de la Înălţarea Domnului zicem: „Înalţă-Te, Doamne, înalţă-Te la cer. Gata este inima mea să Te primească".

Prezenţa lui Iisus în lume după înălţarea la cer nu este mai mică, nu este mai limitată. Intrînd în slava dumnezeirii, El este al tuturor, este pretutindeni cu Tatăl şi cu Duhul Sfînt pe care L-a trimis ca să sfinţească pe oameni, să întemeieze Biserica, împărăţie a harului. „Dumnezeu L-a înălţat nespus de mult şi I-a dat nume mai presus de orice nume, pentru ca în numele lui Iisus să se plece tot genunchiul, al celor cereşti şi al celor pămînteşti" (Filip. II, 9—11).

Troparul de la praznicul Înălţării Domnului este ca o sinteză a revelaţiei despre locul şi rostul acestei minuni:

> Înălţatu-Te-ai întru slavă
> Hristoase, Dumnezeul nostru,
> bucurie făcînd ucenicilor Tăi
> cu făgăduinţa Sfîntului Duh;
> încredinţîndu-se ei prin
> binecuvîntare
> că Tu eşti Fiul lui Dumnezeu,
> Mîntuitorul lumii.

– Zaharia Boiu şi Banatul –

Om de aleasă sensibilitate şi elevaţie lirică, Zaharia Boiu şi-a împreunat vocaţia preoţească cu cea de literat. A fost un om al cuvîntului ales, un iscusit meşter al condeiului, mereu treaz şi aplecat spre doleanţele românilor ale căror interese le-a slujit, cu fapta şi cu vorba, o viaţă întreagă. La calităţile sale intelectuale, Dumnezeu i-a hărăzit şi un îndrumător pe măsură: Andrei Şaguna. Nu este, deci, de mirare permanenta atenţie de care s-a bucurat din partea vrednicului mitropolit.

După o solidă pregătire bilingvă la gimnaziul evanghelic-luteran din Sighişoara şi terminarea Seminarului Teologic de la Sibiu, în 1857, Andrei Şaguna îl numeşte profesor la secţia pedagogică a aceluiaşi seminar trimiţîndu-l apoi la Universitatea din Lipsca pentru specializare. Reîntors în ţară este numit, în 1861, profesor definitiv. Apreciat, în continuare, primeşte o serie de însărcinări: redactor la Telegraful Român, paroh al parohiei Sibiu-Cetate, asesor ordinar al sinodului bisericesc, redactor al revistei Transilvania, care, dublate de o activitate literară de creaţie, îi conturează personalitatea distinctă în peisajul cultural-naţional al românilor ardeleni.

Conştient de lipsurile existente în activitatea predicatorială a preoţimii, îşi adună propriile predici şi le publică în trei volume, sub titlul *„Seminţe din agrul lui Hristos"* din care ultimul premiat de Academia Română. Acestе atît de necesare călăuze în viaţa pastorală a preotului au avut o largă circulaţie şi în Banat. S-au bucurat de atenţie şi fructificările sale pe teren socialnaţional, concretizate în mai multe scrieri din care amintim: *„Cultura poporului nostru"*, *„Clasa de mijloc a poporului nostru"*.

Aşa cum marii săi contemporani Andrei Şaguna, Timotei Cipariu, George Barîţiu şi toţi ceilalţi au fost, am putea zice, obsedaţi de ideea înfiinţării şcolilor populare, tot aşa şi pentru Zaharia Boiu şcoala a însemnat un punct cheie în menţinerea fiinţei naţionale a poporului român. Manualele pe care le-a întocmit *„Abecedar"*, *„Carte de citire"*, *„Elemente de istorie"*, *„Elemente de geografie"*, etc., au constituit pentru tinerii elevi din Transilvania şi Banat, o peremptorie lecţie de patriotism. Dornic să-şi doteze şcolile cu tot ceea ce le era necesar pentru o „instrucţie" naţională adecvată, Boiu şi-a găsit în persoana episcopului Ioan Popasu al Caransebeşului un fervent susţinător, manualele sale împînzind majoritatea şcolilor din Banat. Şi poeziile sale, publicate în anul 1862 sub titlul *„Sunete şi răsunete"* au avut ecou în Banat fiind găsite şi în biblioteca episcopului Ioan Popasu.

Prin urmare relaţiile lui Zaharia Boiu cu Banatul, în special cu episcopul Popasu, au fost fructuoase. De aceea românii din Caransebeş se adresează poetului preot Zaharia Boiu spre a-i compune o *Odă* şi un *Imn* de închinare episcopului cu ocazia prăznuirii a 50 de ani de preoţie, jubileu ce a avut loc la Caransebeş în anul 1887. Printre manuscrisele şi scrisorile rămase de la episcopul Ioan Popasu — acoperite de negura anilor sau pierdut prin vitregia soartei — s-au găsit şi aceste poezii ocazionale intitulate *Odă* şi *Imn* compuse de Zaharia Boiu (Arhiva Mitropoliei Banatului, *fond Ioan Popasu*). Ambele poezii au apărut în numărul festiv al *Foii Diecezane* (1887, II, nr. 15, 12/24 aprilie, p. 1—2) într-o ţinută grafică de excepţie. Festivităţile au fost grandioase. Românii de prin satele bănăţene se adună, corurile, cele atît de răspîndite şi cunoscute, din Bocşa Română, Bujor, Cebza, Chizătău, Herendeşti, Lugoj în prag de sărbătoare, îşi expun măiestria în faţa unei mulţimi imense, toţi şi toate trans-

(Continuare în pag. a 3-a)

Preot *Gheorghe Naghi*

Mitropolitul Şaguna . . .

(Continuare din pag. 1)

cărţile mele" — cum însuşi mărturiseşte — Şaguna scrie ceea ce era mai necesar să se scrie la vremea sa, îndemnîndu-i şi pe colaboratorii săi cei mai apropiaţi să se asocieze, cu toată priceperea şi puterile lor, muncii sale fără preget.

Şaguna se angaja la o muncă grea şi plină de răspundere, intenţionînd desţelenirea ogorului şcoalei noastre din Transilvania. Dacă un ordin al guvernului oprea chiar şi dreptul episcopului ortodox de a orienta şi inspecta învăţămîntul nostru, atribuind însă acest drept episcopului catolic maghiar din Alba Iulia, mai tîrziu, Şaguna remediază o asemenea stare de lucruri.

Învăţămîntul era în deficit, slab organizat. Pentru însănătoşirea lui, Şaguna îndreaptă o seamă de instrucţiuni către preoţi şi învăţători. Dar cele mai bune intenţii şi instrucţiuni în materie nu puteau duce la realizări sensibile decît prin intermediul unor cadre didactice bine pregătite, care, la acea dată, se găseau doar sporadic. Pentru remedierea unei asemenea stări de lucruri, Şaguna restaurează seminarul teologic, îi asigură profesori cu pregătire superioară, îi ridică durata de instruire la trei ani; anexează aci şi şcoala normală de învăţători tot cu o durată de trei ani. Dar „concomitent îşi îndreaptă privirile asupra satelor, asupra şcoalei poporale".

Pe aceeaşi linie de interes şcolar se înscrie, în curînd, intervenţia lui Şaguna în cadrul adunării naţionale de la Blaj (1848), stăruind cu neîmputinată energie „de a se înfiinţa şcoli româneşti în toate satele şi oraşele, cu dreptul deplin de a-şi alege directori şi profesori şi de a sistematiza învăţămîntul după un plan scolastic în deplină libertate de a învăţa".

Un moment de mare însemnătate îl constituie mai apoi hotărîrile sinodului eparhial, convocat de neobositul ierarh la anul 1850. Acestea sînt de importanţă istorică, „ele statornicind cu claritate condiţiile de înaintare şi de îmbunătăţire substanţială a situaţiei şcolare din Ardeal". Dintre acestea răzbate în evidenţă cerinţa ca „şcoala clericală a diecezei să se prefacă într-un institut teologic-pedagogic, să se înzestreze întocmai cum sînt întocmite alte seminarii şi tot clericul să fie dator, înainte de ce s-ar preoţi, să fie învăţător".

Încă şi alte hotărîri aduse de sinodul eparhial respectiv echivalează cu o deschidere luminoasă spre realizări de perspectivă epocală pentru învăţămîntul şi destinul şcoalei poporale din Transilvania. Ele precizează specific ce anume manuale didactice să folosească preoţii şi învăţătorii, ce materii să se predea în şcolile poporale, să se repare edificiile şcolare existente şi să se ridice, peste tot, noi asemenea edificii, învăţătorilor să li se asigure toate cele necesare vieţii lor de toate zilele, să se instituie inspectori şcolari de lege ortodoxă şi să se facă demersuri pe lîngă autorităţile statale competente că, avînd în vedere „numărul cel mare al populaţiei române să se înfiinţeze pentru români şcoli reale, gimnaziale, academii şi o universitate".

Chiar dacă aceste din urmă deziderate nu au putut prinde viaţă, ele exprimă năzuinţele spre lumină prin cultură ale poporului român din Transilvania.

Doar mai tîrziu cu doi ani (1852) Şaguna întregeşte hotărîrile rezumate mai sus, precizînd că trebile şcolare sînt de competenţa consistoriului eparhial (diecezan), iar controlul învăţămîntului urmează a fi încredinţat unui inspector de lege ortodoxă. O asemenea circulară, prin litera şi spiritul ei, avea să ducă la aplicarea *principiului confesional*, la *şcoala confesională*, mai apoi şi la *autonomia şcolară deplină* a şcolaei româneşti din această parte a pămîntului strămoşesc (1859).

Prin alte circulare, ca şi prin intermediul ziarului „Telegraful Român", Şaguna îndreaptă neuitatele sale „Instrucţiuni şcolare" către preoţii-învăţători şi către învăţători, precizînd în amănunţime, pe clase şi — cum scria el — pe „despărţituri" ce trebuie să se înveţe în şcolile primare şi în şcoala normală, ca şi în îndatoririle ce revin inspectorilor şcolari numiţi de autoritatea bisericească.

În organizarea învăţămîntului şi în întocmirea programei analitice pentru acesta se are în vedere, în anii următori, potrivit curentului vremii, şi *principiul naţional*, urmînd ca tinerimea să fie crescută „în spirit moral şi naţional".

În virtutea îndrumărilor şi stăruinţelor ierarhului Şaguna, numărul şcolilor poporale sporeşte simţitor, ca la anul 1858 să poată fi înregistrate 600 şcoli confesionale ortodoxe cu peste 33 mii de elevi.

Un moment de cotitură în orientarea şcolară îl imprimă însă legislaţia maghiară de la 1869, care intenţionează, mai întîi voalat, subminarea învăţămîntului confesional prin înfiinţarea şcolilor de stat şi comunale. Cu spiritul său vioi şi departe văzător, Şaguna sesizează primejdia ce apare, deocamdată, la orizont şi ia măsuri pentru întărirea în continuare a poziţiei învăţămîntului românesc confesional prin introducerea în programul lui de studii a unor materii solicitate de spiritul cultural şi şcolar al vremii, demonstrînd astfel că învăţămîntul românesc din Transilvania nu este străin unui spirit, socotit pe atunci, progresist. Programul de învăţămînt avea să cuprindă cunoştinţe de ordin istoric, gramatical, geografic, de ştiinţele naturii şi chiar din domeniul economic şi gospodăresc. La toate acestea, Şaguna s-a dovedit îndemnat nu numai pe urma preocupărilor sale de ordin bisericesc-confesional, dar şi de simţul pentru trăinicia naţiunii române în Transilvania, intuind astfel, prin vremi şi peste vremi, că numai astfel vor putea fi contracarate intenţiile unui regim represiv, care intenţiona eliminarea limbii strămoşeşti din şcoala lui Şaguna şi înlocuirea acesteia cu o limbă străină naţiei române trăitoare pe meleaguri strămoşeşti. Cît de juste s-au dovedit prevederile marelui ierarh în timpul vieţii sale, dar cu mult mai accentuat în primele decenii ale veacului nostru, se poate vedea din legiuirile draconice ale unui regim obstrucţionist, care a intenţionat nu numai să răpească şcolii noastre limba strămoşească, dar chiar şi existenţa ei. În bună parte, prin contribuţia şcolaei lui Şaguna s-a putut întări, apăra şi pregăti soarta poporului român spre întîmpinarea cu vrednicie a actului istoric de la 1918.

Unii din contemporanii lui Şaguna s-au arătat neîncrezători în succesul luptei pornite de el în scopul temeinicirii şcolii româneşti în Transilvania. S-au găsit şi unii care i-au criticat activitatea. Alţii chiar l-au hulit. Ca pe tot omul trăitor pe acest pămînt. Dar iniţiativele lui au răzbit la lumină şi moştenirea lăsată de el s-a dovedit a fi fost, şi încă va mai fi, un bun de neuitat pentru memoria generaţiilor ce s-au scurs şi se vor mai perinda în viaţa poporului român de pretutindenea.

Şcoala lui Şaguna şi-a asigurat un premiu de permanenţă prin şcoala pedagogică de la Sibiu, cu deosebire prin contribuţia ucenicilor marelui ierarh crescuţi în cele mai prestigioase universităţi din Europa şi care au asigurat progresul şi prestanţa pedagogiei româneşti. Dar şi prin — să zicem aşa — „pepiniera de academicieni" instruiţi şi educaţi în liceul „Andrei Şaguna" din Braşov. Ca să nu uităm a aminti şi Institutul Teologic Universitar din Sibiu, tributar şi el al străduinţelor dăscăleşti ale mitropolitului Şaguna.

Un destoinic slujitor al Bisericii strămoşeşti: Arhimandritul Gherman Vida

Iaşul, în istoria neamului nostru, n-a fost numai o cetate de scaun ci un mediu, o vatră de cultură în care s-au întîlnit români din toate regiunile româneşti spre a sluji, în duhul unităţii, prin strădanii şi înfăptuiri culturale, idealurile naţionale. Fie chemaţi de înalte feţe bisericeşti sau de demnitari care doreau după moda timpului, dascăli în familii, fie din cauza condiţiilor apăsătoare impuse, cu fiecare zi, neamului românesc de peste munţi, numeroşi cărturari — amintesc, doar, pe *S. Bărnuţiu, A. Papiu Ilarian, A. T. Laurian, Damaschin Bojinca, Eftimie Murgu, Bob Fabian, Ioan Maior(escu)* — au găsit, la Iaşi, atmosferă prielnică şi sprijin binevoitor pentru desfăşurarea activităţii lor, înflăcăraţi de concepţia iluministă a redeşteptării şi afirmării naţionale. Carpaţii, aşadar, ca, totdeauna, în trecut, n-au fost pentru românii de dincoace şi de dincolo obstacole ci o grandioasă coloană în jurul căreia s-au cristalizat sentimente, gînduri şi idealuri româneşti.

Printre fiii aleşi ai neamului nostru care au purtat cu cinste, în Moldova, făclia luminoasă a patriotismului, a fost şi *„Gheorghe Vida* român nobil de Marmaţia", ulterior arhimandritul *Gherman Vida*. El se afla, deja, la Iaşi, în deceniul al 3-lea al secolului trecut. Ca dascăl „loghiotat", el a sădit în conştiinţa unora dintre discipolii săi — *V. Alecsandri, M. Kogălniceanu* ş.a. — „dragostea de popor şi cunoaşterea trecutului său". În unele dintre scrierile celor doi mari fii ai Moldovei, menţionaţi, întîlnim aprecieri măgulitoare privind formaţia intelectuală şi procedeele pedagogice ale „călugărului Gherman".

Deoarece s-au împlinit, de curînd, 140 de ani de la tipărirea pentru prima dată, a unei mari părţi din Cronica românilor scrisă de Gheorghe Şincai, la tipografia mitropoliei de la Iaşi (Tomul I, 1843), în mare parte prin contribuţia arhimandritului Gherman Vida — mai înainte apăruseră, doar fragmente din această operă — şi 130 de ani de la editarea ei, în trei volume, la tipografia româno-franceză din Iaşi (1853), readuc în actualitate figura clericului maramureşan care a îndeplinit importante rosturi în Moldova.

Prin 1827, el venea în casa din Iaşi a vornicului V. Alecsandri, avînd ca elev pe fiul acestuia, Vasile, şi pe alţi tineri din Iaşi. Tot pe atunci, el „dădea lecţii la şcoala Trisfetitelor". Mitropolitul Veniamin Costachi i-a încredinţat misiunea de „inspector" al tipografiei mitropolitane. Prin „osteneala" sau „supt îndrumarea" sa, la această tipografie s-au tipărit mai multe cărţi. Acelaşi mitropolit, cum se vede în testamentul său, încredinţase lui Gherman „biblioteca (sa) întreagă" care împreună cu „cărţile aduse la Slatina", — unde întocmise testamentul — vor trece după moartea sa, în patrimoniul mitropoliei.

Cunoscînd bine limbile greacă şi latină, avînd pe cît se ştie, o temeinică pregătire cărturărească, dobîndită în vreun important centru european, el a fost numit, în anul 1843, profesor la Seminarul „Veniamin", din mănăstirea Socola, la care a predat cele două limbi pînă prin anul 1853.

În octombrie 1853, Gherman Vida şi-a scris testamentul în care este oglindită voinţa sa privitoare la bunurile moştenite, fiind „român nobil" şi la cele agonisite prin munca sa; printre „martorii" în faţa cărora a întocmit el testamentul sînt şi viitorii arhierei Neofit Scriban, Melchisedec Ştefănescu şi Ieremia Dîrţu. „Toate cărţile mele, testa el, cu înscrierea numelui meu în ele le dau bibliotecii seminariei spre a mă pomeni cei ce vor ceti în ele"; de asemenea, a lăsat seminarului o casă, o vie şi o sumă de bani „pentru tipărirea cărţilor scolastice, din care, la tipărirea fiecărei ediţii cinci exemplare să se împartă gratis cu înscrierea numelui meu". Dispoziţiile sale testamentare pun în lumină legăturile strînse cu şcoala la care a muncit şi preocupările sale privind buna pregătire a clerului.

Activitatea prin care, în mod deosebit, s-a remarcat Vida, prin care şi-a dăltuit un loc de cinste în viaţa noastră culturală, este aceea de editor al unor cărţi de cult şi a altora privind limba şi istoria neamului său, destinate, în primul rînd, concetăţenilor săi. Cu privirile aţintite, întru prinos de recunoştinţă, la meleagurile în care a văzut el lumina, — „patria mea" — cum spune el însuşi — şi cu convingerea că prin mijlocirea cărţilor care circulă dincoace şi dincolo de crestele Carpaţilor se încheagă şi desăvîrşeşte unitatea spirituală a neamului românesc, a statornicit, în testamentul său, ca din unele cărţi tipărite cu banii lăsaţi de el, de exemplu, *Ceasloave* şi *Psaltiri*, să se trimită cîte o sută de exemplare, în Maramureş, ca să fie „împărţite gratis pe la biserici prin episcopul eparhiot".

Arhimandritul maramureşan a avut, cu prioritate, în vedere cartea bisericească utilă seminariştilor şi slujitorilor bisericeşti. Activitatea sa editorială, însă, nu s-a limitat numai la atît. Întocmai ca mulţi dintre fiii luminaţi ai neamului nostru, ca oamenii de cultură contemporani care, în contextul condiţiilor înscrise de orientarea iluministă, stăruiau, în scrieri, pentru cunoaşterea temeinică a istoriei naţionale, a limbii şi a particularităţilor etnico-spirituale româneşti, pentru afirmarea neamului nostru împresurat, secole de-a rîndul, de vitregii şi agresiuni, Gherman Vida a adus o importantă contribuţie la editarea unor cărţi consacrate limbii şi istoriei românilor. Astfel, în anul 1833, el edita o *Gramatică practică româno-franţozească*... destinată, mai ales, tinerilor care învăţau limba franceză.

Opera de inestimabilă valoare, prin care se demonstrează originea neamului românesc, vechimea şi continuitatea sa neîntreruptă în spaţiul geografic carpato-ponto-dunărean, editată, în parte (Tomul I), la Iaşi, în anul 1843, prin sîrguinţa arhimandritului Vida, este *Cronica românilor şi a mai multor neamuri... alcătuită de George Şincai din Şinca.* Cîteva detalii referitoare la editarea acestui volum în 1843, „cu cheltuiala şi osteneala Prea Cuvioşiei Sale D. Ghermano Vida arhimandrit şi inspector tipografiei S. Mitropolii", întîlnim în scrisoarea-referat din 4 iunie 1853 alcătuită de N. Şuţu, A. Donici, M. Kogălniceanu, A. Pann şi A. T. Laurian şi publicată în volumul I al Cronicii lui Şincai tipărit, tot la Iaşi, în 1853. Din această scrisoare, document valoros pentru istoria noastră, reiese că opera lui Şincai, *Cronica românilor*, „zăcea uitată în singure două manuscrise", unul la Episcopia Oradiei şi al doilea „cumpărat de arhimandritul Ghermano din Iaşi la o licitare din Viena", predat, apoi, de cumpărător statului moldovean.

Apariţia celui dintîi volum al cronicii este un eveniment editorial de mare importanţă. Apăruse, deja, în anul 1840, revista „Dacia literară" care semnala că „istoria noastră are destule fapte eroice"; în anul 1842, apărea revista „Arhiva românească" în paginile căreia se glorificau „faptele românilor celor vechi"; N. Bălcescu pregătea apariţia „Magazin(ului) istoric pentru Dacia"; M. Kogălniceanu publicase unele lucrări privind trecutul nostru naţional, a rostit, chiar, în anul 1843, cînd apărea cronica lui Şincai elocventul său *cuvînt* la deschiderea cursului de istorie naţională, la Academia Mihăileană, un adevărat imn consacrat virtuţilor strămoşeşti şi, negreşit, adunase letopiseţele moldoveneşti pe care avea să le editeze nu peste multă vreme. Prin urmare, vibraţie spirituală, context de condiţii şi fapte naţional-culturale, dispoziţie psihică receptivă operei lui Şincai.

Prin *Cronica românilor*, rodul strădaniilor unui vestit transilvănean, tipărită, la Iaşi, în 1843 şi 1853, în mare măsură, prin osîrdia altui transilvănean, stabilit în capitala Moldovei, s-a adus o importantă contribuţie, în viitoarea strădaniilor care aveau ca ţel întocmirea biografiei noastre naţionale, afirmarea noastră pe scena politică europeană ca popor cu o istorie care trebuie să fie cunoscută şi preţuită.

Evocînd, prin aceste cîteva rînduri, chipul şi unele dintre strădaniile culturale ale arhimandritului Gherman Vida, la Iaşi, accentuez că acest fruntaş al neamului nostru şi, deopotrivă al Bisericii strămoşeşti, prin gîndirea şi opera sa stă alături de transilvănenii, muntenii şi moldovenii care, în primele decenii ale secolului trecut, au pus temelia statului român modern.

Pr. *Scarlat Porcescu*

A 43-a Conferinţă teologică interconfesională

În zilele de 17 şi 18 mai a. c. s-au desfăşurat, la Institutul Teologic Protestant Unic de grad Universitar din Cluj-Napoca, lucrările celei de a 43-a Conferinţe teologice interconfesionale, cu participarea profesorilor de la Institutele teologice universitare din Bucureşti, Sibiu, Cluj-Napoca şi Alba Iulia.

Au luat parte ca invitaţi ierarhi ortodocşi (conducători ai unor eparhii, episcopii şi arhiereii vicari din ţară), conducători ai unor culte protestante, consilieri, redactori ai revistelor bisericeşti, directorii seminariilor teologice şi alţi invitaţi.

În prima zi a lucrărilor au fost prezentate şi supuse dezbaterilor următoarele trei referate:

1. *Convergenţa în credinţă realizată în documentul ecumenic „Botez, Euharistie, Ministeriu"*, întocmit de pr. prof. dr. Ioan Ică, de la Institutul Teologic Universitar din Sibiu.

2. *Pacea lumii şi dreptatea socială în preocupările celei de a VI-a Adunări generale a Consiliului Ecumenic al Bisericilor de la Vancouver — 1983*, întocmit de Conf. dr. Lengyel Loránd, de la Institutul Teologic Protestant Unic de grad Universitar din Cluj-Napoca.

3. *Viaţa în plenitudinea şi unitatea ei*, întocmit de pr. prof. dr. Constanitn Galeriu, de la Institutul Teologic Universitar din Bucureşti.

(Continuare în pag. a 4-a)

Pr. prof. *D. Abrudan*

Iubirea şi iertarea aproapelui nostru

(Continuare din pag. 1)

religios, ceea ce înseamnă că motivul şi scopul ei este Dumnezeu: noi iubim pe aproapele nostru deoarece este frate al nostru, este fiu al lui Dumnezeu asemenea nouă şi iubindu-l pe el, dovedim că iubim pe Dumnezeu şi invers: „Cine iubeşte pe Dumnezeu, iubeşte şi pe fratele său" (I Ioan 4, 21).

Iubirea creştină faţă de aproapele se extinde asupra tuturor oamenilor de pretutindeni şi de totdeauna. Mai mult, ea se extinde şi asupra duşmanilor noştri personali, deoarece însuşi Mîntuitorul ne-a dat poruncă în acest sens: „Iar eu vă zic vouă: Iubiţi pe vrăjmaşii voştri, binecuvîntaţi pe cei ce vă blestemă, faceţi bine celor ce vă urăsc şi vă rugaţi pentru cei ce vă prigonesc, ca să fiţi fiii Tatălui vostru cel din ceruri..." (Mt. 5, 44—45).

Desigur, porunca iubirii faţă de vrăjmaşi (duşmani) nu ne pretinde să le arătăm acestora acte de iubire speciale, dar ne cere ca ei să nu fie excluşi de la iubirea generală pe care trebuie să o avem faţă de orice om. În orice caz, iubirea faţă de duşmani ne pretinde să nu nutrim niciodată faţă de ei sentimente de ură şi răzbunare. În acest sens, Sf. Apostol Pavel ne îndeamnă: „Nu vă răzbunaţi singuri, iubiţilor, ci lăsaţi loc mîniei (lui Dumnezeu), căci scris este: „A mea este răzbunarea; eu voi răsplăti, zice Domnul". Deci dacă flămînzeşte vrăjmaşul tău, dă-i pîine; dacă însetează, dă-i să bea, căci făcînd aceasta, grămădeşti cărbuni de foc pe capul lui. Nu te lăsa biruit de rău, ci biruieşte răul cu binele" (Rom. 12, 19—21).

Pe deasupra tuturor, iubirea creştină faţă de aproapele cere să-i iertăm acestuia ofensele şi nedreptăţile, ca şi orice rele pe care ni le-a făcut, căci aşa ne învaţă Mîntuitorul: „De nu veţi ierta oamenilor greşalele lor, nici Tatăl vostru nu va ierta greşalele voastre" (Mt. 6, 15). De aceea, gîndul permanent şi reamintirea continuă a nedreptăţilor şi suferinţelor îndurate din partea oricui nu sînt îngăduite, deoarece ele alimentează ura şi dorul de răzbunare împotriva celui care ni le-a cauzat.

Aşadar, păcătuieşte împotriva iubirii aproapelui cel care îi doreşte un rău duşmanului său, sau se bucură de nenorocirea care l-a lovit pe acesta. La fel păcătuieşte cel care refuză să se împace cu duşmanul său, dacă acesta este dispus să-i ceară iertare şi să-i compenseze pagubele făcute. Iubirea faţă de aproapele include în sine şi iertarea acestuia pentru greşalele sau relele pe care ni le-a pricinuit, aceasta fiind una din faptele milei sufleteşti.

Dacă iubirea faţă de aproapele a fost lezată sau violată prin duşmănie, creştinul este obligat să restabilească această iubire prin *iertare* şi *împăcare*. Căci dacă noi prin păcatele grele devenim duşmani ai lui Dumnezeu, care însă nu ne refuză niciodată iertarea dacă ne pocăim, iar prin Taina Spovedaniei ne împăcăm cu Dumnezeu, atunci, desigur, şi noi avem datoria să iertăm pe aproapele care ne-a greşit, iar aceasta cu atît mai mult, cu cît el doreşte să se împace cu noi, recunoscîndu-şi greşalele faţă de noi. Însă iertarea celor ce ne-au greşit, inclusiv a duşmanilor noştri, trebuie să fie o iertare sinceră, totală şi din inimă, nu numai o iertare care duce la o împăcare formală, dar păstrează sub cenuşă cărbunii urii şi răzbunării. Dictonul: „Te iert, dar nu te uit", e cu totul străin învăţăturii creştine, deoarece în acest caz se păstrează, fie şi sub o formă mai atenuată, spiritul urii şi răzbunării, ca şi principiul răsplătirii după legea talionului din Vechiul Testament: „Ochi pentru ochi, dinte pentru dinte". Însuşi Mîntuitorul ne-a dat cea mai deplină şi mai măreaţă pildă despre iubirea faţă de duşmani, precum ne arată Sf. Apostol Petru: „Care ocărît fiind, nu răspunde cu ocară, dat la chinuri nu ameninţă, ci se lasă în ştirea Celui ce judecă cu dreptate" (I Petru 2, 23).

Iertarea şi împăcarea trebuie să şteargă definitiv perioade în care creştinii au fost în vrajbă sau în vrăjmăşie, relaţiile dintre ei reluîndu-se dinaintea momentului în care a izbucnit între ei ura şi duşmănia. Iertarea şi împăcarea trebuie să fie asemenea unei operaţii chirurgicale, în care se extirpă porţiunea defectă din organul bolnav, suturarea între părţile sănătoase ale organului făcîndu-se numai după eliminarea acesteia.

Desigur, multe duşmănii s-au stins prin iertare şi împăcare, după cum multe altele s-au perpetuat multă vreme, unele chiar pînă la sfîrşitul vieţii celor învrăjbiţi, iar altele s-au continuat chiar de către urmaşii acestora şi aceasta deoarece nici unul dintre ei n-a voit să facă primul pas spre împăcare. De fapt, cel vinovat de violarea relaţiilor de iubire ar trebui să facă cel dintîi pas spre împăcare. Dar în cazul în care acesta se află sub apăsarea unei grele suferinţe morale, cauzate de conştinţa vinovăţiei şi care îl reţine de la acest pas, şi cel ofensat poate face acest prim pas, mai ales dacă ştie că acela care l-a ofensat îşi recunoaşte vinovăţia şi doreşte împăcarea. Căci, precum ne învaţă Sf. Apostol Pavel, iubirea „toate le îndură, toate le crede, toate le nădăjduieşte, toate le rabdă" (I Cor. 13, 7), de aceea ea se situează pe poziţia veşniciei.

Iar la întrebarea pusă Mîntuitorului de Petru: De cîte ori trebuie să iertăm pe aproapele care greşeşte, oare de şapte ori?, răspunsul dat de Iisus este: „Nu-ţi zic pînă de şapte ori, ci de şaptezeci de ori cîte şapte" (Mt. 18, 21—22).

Iată pentru ce, acolo unde nu este iertare din inimă, nu este nici iubire, iar condiţia iertării greşalelor noastre de către Tatăl nostru cel ceresc este tocmai iertarea din partea noastră a celor ce ne greşesc: „Că de veţi ierta oamenilor greşalele lor, şi Tatăl vostru cel ceresc vă va ierta greşalele voastre. Iar de nu veţi ierta oamenilor greşalele lor, nici Tatăl vostru nu vă va ierta greşalele voastre" (Mt. 6, 14—15).

— Zaharia Boiu şi Banatul —

(Continuare din pag. a 2-a)

formînd modestul Caransebeş într-o oază de răspîndire a sentimentelor şi bucuriei româneşti. Corurile, presărate în tot oraşul, îi întîmpină pe oaspeţi de la gară (*Foaia Diecezană*, 1887, II, nr. 14, 5/17 aprilie, p. 1—2). Prin versurile sale Zaharia Boiu este în centrul atenţiei. Cel puţin aşa vesteşte programa festivităţilor: „textul cîntării festive a binevoit să-l scrie d. Zaharia Boiu... iar aria a compus-o d-nul G. Dima..." (*Foaia Diecezană*, 1887, II, nr. 10, 7/20 martie, p. 1). La concertul festiv ce a urmat *Oda* lui Zaharia Boiu a fost declamată de un alt nume de rezonanţă în Banat, George Dobrin după care a urmat *Imnul* festiv pe muzica cunoscutului compozitor G. Dima (*Foaia Diecezană*, 1887, II, nr. 16, 19 aprilie/ mai, p. 1—2). Nu ştim dacă Zaharia Boiu a participat la festivitatea de la Caransebeş, dar oricum trebuia să fie extrem de îndurerat din pricina morţii prea timpurii, cu o lună înainte, a fiului său Victor Eugen de 9 ani şi jumătate (Telegraful Român, 1887, XXXV, nr. 22, 28 februarie/12 martie, p. 3).

Dexteritatea lui Zaharia Boiu de a compune poezii cu diferite prilejuri festive cu caracter naţional, era probată prin încercările anterioare, cu prilejul colectei pentru zidirea bisericii catedrale din Sibiu (1858), la serbarea de 25 de ani ai venirii lui Andrei Şaguna în Ardeal (21—22 august 1871). Simţul poetic, delicateţea ideilor şi optimismul versurilor sale îl îndreptăţesc la o atare apreciere din partea contemporanilor. Nu putem uita însă scopul acestor versuri — unele de o realizare artistică, explicabil, mai modestă — ce se voiau în primul rînd de utilitate nu atemporală ci subjugate în principiu exteriorizării unor idei nobile cu profunde semnificaţii naţionale.

Totdeauna marile personalităţi au ştiut să-şi aleagă colaboratorii. Acelaşi lucru mărturisesc faptele şi despre Andrei Şaguna. Dacă Şaguna a fost o personalitate atît de proeminentă, a fost nu numai datorită exclusiv meritelor şi realizărilor social naţionale, ci şi pentru felul în care a ştiut cu delicateţe şi sensibilitate — această floare rară a oamenilor înzestraţi — să-şi apropie, să intuiască cele mai capabile tinere vlăstare, reale talente în stare incipientă, pe care să le crească, să-i formeze, spre a fi focare de credinţă, izvoare de înţelepciune, stîlpi de nădejde ai Bisericii şi luminători ai Neamului, continuîndu-i atemporal opera. Istoria stă mărturie pentru acest adevăr prin realizările unor Ioan Popasu, Zaharia Boiu, Nicolae Popea, Ilarion Puşcariu.

Semnalăm... Semnalăm...

● *ANDREI ŞAGUNA ŞI MIŞCAREA DE EMANCIPARE SOCIAL-CULTURALĂ A ROMÂNILOR TRANSILVANENI este titlul unui articol din revista „Transilvania" (1, 1984, p. 11) semnat de Mircea Stoia. Se ocupă mai ales de rolul său în organizarea* Asociaţiunii. *Vede — pe drept cuvînt — în reîntemeierea Mitropoliei la 1864, „o strălucită victorie politică românească".*

● ONISIFOR GHIBU — educator şi memorialist *se intitulează cartea lui Traian Vedineş (Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 1983, 206 p.). Citează din Ghibu: „Noi coboram din Horea, din Lazăr, din Iancu, din Şaguna — revoluţionari acerbi, al căror suflet nu era modelat după teorii de prin cărţi, ci era frămîntat din istorie, din lupte, din biruinţe şi din înfrîngeri, din credinţă şi din suferinţă, din răbdare şi din nădejdea în dreptatea şi în biruinţa binelui asupra răului" (p. 11).*

● *Jean Gimpel, autor apusean al unei cărţi intitulate REVOLUŢIA INDUSTRIALĂ ÎN EVUL MEDIU (trad. rom. de Constanţa Oancea, Bucureşti, 1983, 243 p.), nu pierde ocazia de a preamări Biserica romano-catolică şi a acuza ortodoxia de a fi fost refractară la idei noi, pentru că cei dintîi au admis, cei din urmă n-au admis orologii şi orgi în biserici.. (p. 154 şi 218). Dar oare nu puteau fi şi alte motive ca să se refuze orgile sau orologiile, nu numaidecît rezistenţa la idei noi? Ce uşor generalizează unii!*

● *Dan Medeanu consacră o coloană din „Tribuna României" (XIII, 262, 1984, p. 13) „Muzeului culturii româneşti din Şcheii Braşovului", vorbind despre muzeul primei şcoli româneşti din secolul al XV-lea, care a funcţionat pe lîngă biserica Sf. Nicolae din Şchei, şi despre tiparniţa diaconului Coresi. Articolul e ilustrat cu fresca: „Diaconul Coresi" de Costin Petrescu, aflată în biserică.*

● Oamenii de ştiinţă avertizează: Extinderea înarmărilor în cosmos sporeşte pericolul unei conflagraţii nucleare, *este titlul unui articol semnat de* V. Vălureanu *în ziarul „România liberă" (2 martie 1984, p. 4).*

● *Prof. şi scriitorul George Uscătescu din Madrid publică un* Cuvînt înainte la un „Brâncuşi", *în „România literară" (7, 1984, p. 20).*

● *Episcopia Aradului a tipărit un ÎNDRUMĂTOR BISERICESC MISIONAR ŞI PATRIOTIC, 1984, 101 p. Capitolul „File din istoria Patriei" reuneşte 10 studii de investigaţie în istoria locală scrise cu pricepere şi cu bună informaţie.*

ANTONIE P.

HRAM MĂNĂSTIRESC

Izvorul Tămăduirii, vineri după Învierea Domnului, 27 aprilie în acest an, este după cum se ştie al doilea hram al Sf. Mănăstiri Brîncoveanu de la Simbăta de Sus, jud. Braşov.

Cu toată vremea nefavorabilă, de iarnă întîrziată, praznicul s-a desfăşurat după rînduiala îndătinată, la el participînd între alţii şi un grup de peste 25 de oaspeţi din S. U. A., profesori şi studenţi de la Facultatea de Teologie presbiteriană din Chicago, în frunte cu prof. Dr. V. Bruce Rigdon.

Sf. Liturghie a fost săvîrşită de Î. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului, înconjurat de un sobor de preoţi şi diaconi, de la Sibiu fiind însoţit de P. C. cons. Gh. Papuc şi P. C. secretar eparhial I. Galea.

La momentul cuvenit, C. diacon I. Ciocan a fost hirotonit preot pe seama parohiei Sălişte III, prot. Sibiu.

La priceasnă a predicat P. Cuv. ierom. T. Părăian.

După Sf. Liturghie, cuvînt de învăţătură a rostit Î. P. S. Mitropolit Antonie, care a tălmăcit evanghelia zilei cu izgonirea de către Mîntuitorul Iisus Hristos a negustătorilor din templu, zăbovind apoi asupra unor argumente care confirmă Învierea Domnului, precum şi asupra consecinţelor negrăite pe care acest unic eveniment din istoria omenirii îl are pentru viaţa noastră creştină.

S-a săvîrşit apoi sfinţirea apei şi Sf. Maslu de obşte.

La agapa frăţească ce a urmat au vorbit:

Î. P. S. Mitropolit Antonie, care a salutat prezenţa la praznic a oaspeţilor americani, cărora le-a făcut apoi un scurt istoric al mănăstirii, simbol al unităţii noastre de neam, cît şi al familiei Brîncoveanu, voievod care, împreună cu cei 4 feciori ai săi, a murit mucenicește pentru credinţa şi neamul său.

Î. P. S. Sa a vorbit de asemenea despre tragedia ctitoriei lui Brîncoveanu de la Simbăta de Sus, care, fiind punct de apărare a Ortodoxiei, a împărtăşit soarta celor peste 150 mănăstiri româneşti din Transilvania, fiind distrusă de habsburgii catolici de la Viena, după actul „unirii" de la 1700, oaspeţilor făcîndu-li-se totodată o scurtă prezentare a vieţii religioase de astăzi din ţara noastră, ceea ce au putut să constate personal pe unde au trecut, credincioşii fiind liberi să-şi practice credinţa lor religioasă.

D-l prof. Dr. V. Bruce Rigdon a mărturisit, între altele, că consideră o adevărată binecuvîntare faptul că a putut să vină în România de mai multe ori. Arătînd că în Iisus Hristos toţi constituim o mare familie, că într-o lume atît de divizată ca cea de astăzi ne putem vedea totuşi ca fraţi şi surori, vorbitorul a mulţumit pentru ospitalitatea şi căldura creştinească cu care au fost înconjuraţi, subliniind că vizita făcută în România va rămîne o experienţă de neuitat.

SFINŢIRI DE BISERICI

● Biserica Sf. Adormire din Braşovul Vechi — preoţi parohi I. Comşa şi I. Zăbavă — a fost zidită în anii 1782—1783, fiind pictată iniţial de cunoscuţii zugravi populari fraţii Grecu din Săsăuş, pictură din care s-au mai păstrat trei fragmente.

În anii 1981—1983 biserica a fost total înnoită în interior, prin iconostas nou, pictură nouă etc., lucrări în urma cărora ea a fost sfinţită de Î. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului, Duminică, 29 aprilie 1984.

Erau de faţă P. C. prot. rom. cat. Hajdu Iuliu, d-l pastor Majoy Andrei, prot. unitarian, d-l pastor reformat Antal Francisc şi d-l pastor evangh. Pelger Mathias.

După slujba sfinţirii şi după Sf. Liturghie au vorbit: P. C. prot. Z. Moşoiu (Braşov), P. C. pr. paroh I. Comşa, d-l pastor A. Majoy, d-l pastor Fr. Antal şi d-l pastor Math. Pelger, care au adus Î. P. S. Sale şi credincioşilor noştri salutul comunităţilor pe care le reprezentau.

Cuvînt de învăţătură a rostit apoi Î. P. S. Mitropolit Antonie.

Pentru străduinţa depusă la înnoirea bisericii şi activitatea preoţească de peste 40 de ani, P. C. pr. I. Comşa a fost distins şi hirotesit „iconom stavrofor", deodată cu pr. A. Cosma (Stupini), care a primit aceeaşi distincţie pentru munca depusă la parohie şi în cancelaria prot. Braşov.

ŞTIRI — INFORMAŢII — ŞTIRI — INFORMAŢII — ŞTIRI — INFORMAŢII

● Din încredinţarea Î. P. S. Mitropolit Antonie, Duminică, 6 mai 1984, P. S. Episcop-vicar Lucian Făgărăşanul a sfinţit biserica, renovată şi înconjurată cu gard nou, din parohia Sîntionlunca, prot. Sf. Gheorghe, administrată de C. pr. I. Andrişoaie, cu care prilej a rostit şi un cuvînt de învăţătură.

● După ce i s-au făcut reparaţii capitale, biserica cu hramul „Adormirea Maicii Domnului" din parohia Cernatul-Săcele, prot. Braşov, a fost îmbrăcată parţial cu haina nouă a picturii.

În urma acestor lucrări, Duminică, 13 mai 1984, Î. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului a săvîrşit sfinţirea acestei biserici, de la Sibiu fiind însoţit de P. C. consilier M. Sămărghiţan, P. C. secretar eparhial I. Galea şi C. diacon H. Rădulescu.

Răspunsurile au fost date de corul mixt al parohiei Braşov-Bariţiu, condus de d-na Niculescu Aurora.

La sfîrşitul Sf. Liturghii au vorbit: P. C. protopop Zenovie Moşoiu, P. C. pr. Stoicescu Nicolae — parohul local, care a fost distins şi hirotesit „iconom stavrofor".

Un bogat cuvînt de învăţătură a rostit apoi Î. P. S. Mitropolit Antonie.

● Duminică, 20 mai 1984 Î. P. S. Mitropolit Antonie a săvîrşit sfinţirea bisericii din cartierul „Steagul Roşu" Braşov, preoţi parohi: I. Comşulea şi Gh. Grama, biserică îmbrăcată într-o frumoasă haină picturală, executată de pictorul D. Bănică.

De la Sibiu a fost însoţit de P. C. cons. D. Dan şi P. C. secretar eparhial I. Galea, evenimentul fiind urmărit cu interes de obştea mare a credincioşilor.

Răspunsurile au fost date de corul bărbătesc al parohiei, dirijat de d-l A. Volintir.

La sfîrşitul Sf. Liturghii au vorbit: P. C. prot. Z. Moşoiu, P. C. preot paroh I. Comşulea, care a fost distins şi hirotesit „iconom stavrofor".

Un ziditor cuvînt de învăţătură a rostit apoi Î. P. S. Mitropolit Antonie.

SIBIU

● P. S. Episcop-vicar Lucian Făgărăşanul a săvîrşit, din încredinţarea Î. P. S. Mitropolit Antonie, Sf. Liturghie arhierească în parohiile: *Sibiu-Iosefin*, în Duminica Floriilor — 19 aprilie 1984 —, hirotonind întru preot pe C. diacon I. Munteanu pe seama parohiei Fofeldea (prot. Agnita), iar întru diacon pe teologul I. Ciocan; *Răşinari*, bis. Sf. Paraschiva, în Duminica Sf. Paşti, 22 aprilie 1984; *Amnaş*, prot. Sibiu, a doua zi de Paşti, 23 aprilie 1984; Catedrala din *Sf. Gheorghe*, Duminică, 29 aprilie 1984; *Riu Sadului*, prot. Sibiu, Duminică 27 mai 1984, cu fiecare prilej rostind şi cîte un cuvînt de învăţătură.

● P. S. Sa a vizitat de asemenea parohiile: *Topîrcea*, prot. Sibiu, în 8 aprilie a. c.; *Veştem*, în 20 aprilie a. c.; *Sînpetru* şi *Bod*, în 5 mai a. c.; *Ucea de Jos*, prot. Făgăraş, în 6 mai a. c.; *Poiana Mărului*, prot. Braşov, şi *Şinca Veche*, prot. Făgăraş, în 13 mai a. c. şi parohia *Roşia*, prot. Sibiu, în 31 mai a. c., dînd la fiecare îndrumările cuvenite.

● În ciclul: „Spiritualitatea sibiană", joi, 3 mai 1984, în sala „Andrei Oţetea" din clădirea bibliotecii Astra din Sibiu a avut loc o sesiune de comunicări, în cadrul căreia au conferenţiat şi P. C. pr. prof. onor. Dr. Teodor Bodogae despre: „Consideraţii privind rolul istoric al şcolilor confesionale la românii ardeleni" şi P. C. arhid. prof. Dr. Ioan Floca despre: „Instituţii de cultură românească şi Andrei Şaguna".

ALBA IULIA

● Duminică, 8 aprilie, credincioşii parohiei Maieri II din Alba Iulia şi păstorul lor sufletesc — P. C. vicar Toma Păunescu, au avut bucuria de a-l avea în mijlocul lor pe P. S. Episcop Emilian săvîrşind Sf. Liturghie arhierească şi hirotonind întru diacon pe candidatul Mircea Sicoe, iar întru preot pe diac. Dorel Floca, pentru parohia Bistra, prot. Cîmpeni.

● În 15 aprilie, Duminica Floriilor, P. S. Episcop Emilian a săvîrşit Sf. Liturghie arhierească în catedrala episcopală din Alba Iulia, hirotonind întru preot pe diac. Mircea Sicoe, pentru parohia Zlatna III — Viltori.

● A doua zi de Paşti, 23 aprilie, P. S. Episcop Emilian a săvîrşit Sf. Liturghie arhierească în catedrala Sf. Treime din Blaj, rostind un ziditor cuvînt de învăţătură.

În aceeaşi zi, P. S. Sa a săvîrşit vecernia din parohia Blaj-Tiur.

● A treia zi de Paşti, 24 aprilie, P. S. Episcop Emilian a săvîrşit Sf. Liturghie arhierească în catedrala din Alba Iulia, fiind şi pomenirea Sf. Ierarhi Iorest şi Sava.

● Vineri — Izvorul Tămăduirii — P. S. Episcop Emilian a cercetat aşezămîntul de la Rîmeţ.

● Simbătă 28 aprilie 1984, P. S. Episcop Emilian a săvîrşit slujba vecerniei în parohia Săcalu de Pădure, prot. Reghin, iar duminică, 29 aprilie a săvîrşit Sf. Liturghie arhierească în Catedrala din Tg. Mureş, rostind un cuvînt de învăţătură.

ORADEA

● Duminică, 29 aprilie 1984, P. S. Episcop Vasile al Oradiei a săvîrşit Sf. Liturghie în biserica din parohia *Doba*, prot. Carei, cu care prilej a binecuvîntat un chivot nou, din lemn sculptat, şi o cruce mare cu chipul răstignirii, aşezată în Sf. Altar. Preotul-paroh Mihai Anghel a fost distins cu rangul de *iconom*.

A 43-a Conferinţă teologică interconfesională

(Continuare din pag. a 3-a)

După prezentarea referatelor, mai mulţi participanţi s-au înscris la cuvînt, aducînd, prin intervenţiile lor o contribuţie însemnată la aprofundarea temelor prezentate.

Î. P. S. Mitropolit Antonie a întreprins, cu acest prilej, un larg şi interesant excurs asupra problematicii ecumenice actuale.

În final, Comisia rectorilor şi prorectorilor a formulat concluziile, din care reţinem în esenţă idei ca acestea:

1 Documentul ecumenic „Botez, Euharistie, Ministeriu", de la Lima, înaintat spre studiu Bisericilor membre ale Consiliului Ecumenic al Bisericilor, se înscrie, în chip neîndoielnic, ca o realizare ecumenică valoroasă.

2. În privinţa Botezului se constată că punctele comune sau convergente, aşa cum rezultă ele din documentul amintit, privind natura, modul săvîrşirii, semnificaţiile şi efectele Botezului, precum şi implicaţiile lui etice şi ecumenice sînt numeroase şi esenţiale. Mai rămîn totuşi unele puncte neelucidate cum ar fi de pildă legătura strînsă dintre Botez, Mirungere şi Euharistie.

3. Documentul „B. E. M." înregistrează un plus de convergenţe şi în ce priveşte Taina Euharistiei, pe care o înfăţişează drept taina jertfei şi prezenţei reale a lui Hristos, sau taina comuniunii cu Hristos şi întreolaltă a celor ce se împărtăşesc.

4. S-a apreciat ca pozitivă abordarea de ansamblu şi cu responsabilitate pentru unitatea Bisericii a problemei Ministeriului, precum şi efortul depus pentru apropierea poziţiilor şi înţelegerea nuanţelor acestuia. Deşi nu s-a ajuns la un consens mai larg şi esenţial, Documentul reliefează o serie de convergenţe ca: înrădăcinarea ministeriului bisericesc în preoţia lui Hristos; importanţa constitutivă a ministeriului instituit de Hristos pentru viaţa Bisericii; înţelegerea actului de instituire a ministeriului prin invocarea Duhului Sfînt şi punerea mîinilor (hirotonire).

5. Din ultimele două referate şi din discuţiile purtate în legătură cu ele s-a evidenţiat ideea că viaţa este un dar sacru al lui Dumnezeu şi că apărarea şi desăvîrşirea ei implică o responsabilitate comună sporită a Bisericilor şi a tuturor oamenilor şi popoarelor.

6. Pentru conservarea vieţii, în plenitudinea şi unitatea ei, se impune ca toate energiile noastre să fie consacrate umanizării lumii contemporane, utilizării tehnicii şi descoperirilor ştiinţifice în folosul progresului şi civilizaţiei şi nu spre distrugere şi moarte.

7. Pacea este roada dreptăţii şi condiţie esenţială a unei vieţi plenare pentru toţi oamenii. Date fiind dificultăţile şi obstacolele care stau în calea unei păci reale şi de durată, Bisericile sînt chemate la o acţiune hotărîtă şi energică pentru edificarea unui climat de încredere, destindere şi colaborare între oameni şi popoare, pentru instaurarea unei noi ordini morale, economice, sociale şi politice mondiale.

8. În temeiul învăţăturilor lor, Bisericile noastre sînt datoare să sprijine, în continuare, toate iniţiativele şi acţiunile poporului şi statului nostru în vederea statornicirii păcii în întreaga lume.

9. În faţa pericolului pe care-l reprezintă armele nucleare, dezarmarea este singura soluţie de realizare a unei păci drepte în lume şi de afirmare şi apărare a vieţii pe planeta noastră. Bisericile sînt chemate să sprijine eforturile în acest sens, prin propovăduirea Evangheliei, a vieţii şi păcii lui Hristos.

Vineri, 18 mai a. c., în cea de a doua zi a lucrărilor, acad. Ştefan Pascu a expus tema: „Aniversarea a 40 de ani de la revoluţia de eliberare socială şi naţională antifascistă şi antiimperialistă din România", după care a răspuns la întrebările adresate de către unii dintre participanţi.

Continuînd firul unei tradiţii de conducere ecumenică de mai bine de două decenii, şi actuala conferinţă teologică interconfesională s-a înscris ca o însemnată contribuţie la promovarea bunelor relaţii dintre cultele din ţara noastră şi totodată ca o nouă şi grăitoare dovadă a ataşamentului sincer pe care-l arată Bisericile noastre faţă de obiectivul principal înscris pe agenda Consiliului Ecumenic al Bisericilor — acela al refacerii unităţii creştine primare, şi faţă de idealurile de pace, dreptate şi cooperare de care este însufleţit poporul nostru şi omenirea contemporană.

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

COMITETUL DE REDACŢIE: Dr. *Antonie Plămădeală*, Mitropolitul Ardealului — preşedinte; *Lucian Făgărăşanul*, Episcop-vicar — vicepreşedinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Prof. Dr. *Aurel Jivi* — redactor adjunct; Arhid. *Gheorghe Papuc*, Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu* — membri; tehnoredactor: Diac. *Ezechil Oancea*; corector: Pr. *Vartolomeu Constantinescu*.

Cititorii din străinătate se pot abona prin „ROMPRESFILATELIA" — sectorul export-import presă P. O. Box 12-201, telex 10376 presfir Bucureşti, Calea Griviţei nr. 64—66.

ABONAMENTUL pe un an: 100 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2 Taxa poştală plătită în numerar Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu | 44.206 |

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Anul 131 — 15 iunie 1984 — Nr. 23—24/1984

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

CREDINŢA, TAINELE ŞI UNITATEA BISERICII (I)

(pe marginea dialogului teologic ortodoxo—romano-catolic)

Aceasta a fost tema de cercetare comună a celei de a treia sesiuni plenare a Comisiei mixte internaţionale de dialog teologic ortodox—romano-catolic. Lucrările au avut loc în insula Creta din Grecia, la Academia Ortodoxă din Gonia-Colimvari, între 30 mai şi 8 iunie 1984, sub copreşedinţia Î. P. S. Arhiepiscop Stelianos al Australiei (Patriarhia Ecumenică) şi a E. S. Cardinalul Johannes Willebrands, Preşedintele Secretariatului pentru Unitatea Creştinilor din Vatican.

Se ştie că prima sesiune a avut loc în insulele Patmos-Rodos (1980), iar a doua la München, în R. F. G. (1982). Academia Ortodoxă din Creta, unde s-a ţinut cea de a treia sesiune, este o cunoscută instituţie de întruniri ecumenice, condusă de prof. dr. Alexandros Papaderos care, şi de data aceasta, a fost o gazdă excelentă, creînd nu numai condiţii ireproşabile de lucru, dar şi contacte utile pe insulă în oraşul capitală Heraclion, în oraşele Chanea, Selinos şi în mai multe sate, printre care şi în satul natal al lui El Greco. O vizită la Knossos şi la muzeul de arheologie din Heraclion a familiarizat pe participanţii la dialog cu trecutul Insulei, cu civilizaţia şi cultura minoică.

Printre participanţii la dialog au fost prezenţi, din partea romano-catolică: E. S. Cardinalul Joseph Ratzinger, Prefectul Congregaţiei pentru Doctrina credinţei, E. S. Cardinalul Roger Etchegaray; Preşedintele Comisiei Pontificale *„Justitia et Pax"* şi a Consiliului Pontifical *„Cor unum"* din cadrul Vaticanului, E. S. Mariano Magrasi, Arhiepiscop de Bari, E. S. Episcopul Jakab Antal de Alba Iulia (România), Mgr. Michele Maccarrone, Preşedintele Comitetului Pontifical de ştiinţe istorice, Rev. Prof. Hermann Vogt, din Tübingen, Dom. Emmanuel Lanne, de la Mănăsitrea Chevetogne, redactorul revistei Irénikon (Belgia), Rev. Prof. Jean M. R. Tillard, din Ottawa (Canada), Rev. John Long (S. U. A.), Rev. Peter-Hans Kovenbach, s. j., generalul ordinului Iezuiţilor (Roma), Rev. Louis Bouyer (Franţa), Prof. Vittorio Peri, bibliotecar al Vaticanului, Rev. Pierre Dupray, Secretarul Secretariatului pentru unitate de la Vatican, Mgr. Eleuterio Fortino, din cadrul aceluiaşi Secretariat, prof. Waclaw Hryniewicz (Polonia) şi alţii.

Din partea ortodoxă au fost prezenţi: Prof. I. Ziziulas (Patriarhia Ecumenică), Î. P. S. Partenios de Cartagina şi Prof. Stelinos Papadopoulos (Patriarhia Alexandriei), Î. P. S. George Khodr de Byblos şi Botrys şi Prof. George Attieh (Patriarhia Antiohiei), Î. P. S. Gherman de Petra şi Prof. George Galitis (Patriarhia Ierusalimului), Î. P. S. Chiril de Viborg şi Prof. Liberiu Voronof (Patriarhia Moscovei), P. S. Sava de Sumadia şi Prof. Stoian Goşevici (Patriarhia Serbiei), P. S. Ioan de Dragoviţa şi Pr. Prof. Nicolae Şivarov, rectorul Academiei teologice din Sofia (Patriarhia Bulgară), Î. P. S. Hrisantos de Morfu (Biserica Ciprului), Î. P. S. Hrisostom de Peristerion şi Prof. Theodoros Zissis (Biserica Greciei), preotul Zurad Siradze (Patriarhia Gruziei), prof. Serafim Zelezniakovicz (Biserica Poloniei), Ierom. Ambrozie şi Pr. Matti Sidorov (Biserica Finlandei), Prof. Pavel Ales (Biserica Cehoslovaciei) ş. a.

(Continuare în pag. a 2-a)

† Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ
Mitropolitul Ardealului

Piine pentru suflet

Rusaliile — Biserica rugătoare

Era în ziua cincizecea după Învierea Domnului. Era o zi în care evreii comemorau primirea tablelor legii prin Moise pe muntele Sinai. În Ierusalim erau mulţi străini, evrei veniţi din toate părţile imperiului roman.

Cu cîteva zile înainte, ucenicii Domnului erau adunaţi într-o casă în număr de aproape una sută douăzeci de persoane, în jurul Apostolilor şi a Maicii Domnului, voind să aleagă în locul lui Iuda, al doisprezecelea apostol. Au fost aduşi doi ucenici — Iustus şi Matias — care au însoţit pe Apostoli de la botezul lui Ioan, pînă la Înălţarea Domnului la cer. Astfel ei erau, împreună cu ceilalţi Apostoli, martori ai Învierii Domnului, pe care aveau să o vestească în lume. Apostolii au rugat pe Dumnezeu să le arate pe care din ei să-l aleagă în rîndul lor. Sorţii au căzut asupra lui Matia.

Toţi aceştia erau în Ierusalim, după cum le-a spus Iisus „să nu se depărteze de Ierusalim pînă nu se va coborî asupra lor Mîngăitorul, Duhul Adevărului". Plini de bucuria nădejdii, ei aşteptau împlinirea făgăduinţei lui Iisus, pe care le-o făcuse, pe cînd era în viaţă cu ei. „Vă spun adevă-

(Continuare în pag. a 2-a)

Părintele VASILE

Sfînta Scriptură şi dreapta ei interpretare

Cunoaştem foarte multe definiţii care s-au dat Sfintei Scripturi, dintre care unele privesc fondul iar altele forma ei. S-a spus, de pildă, că Sfînta Scriptură este cartea de căpătîi a creştinătăţii sau că este „Cartea cărţilor", adică cea mai frumoasă şi mai profundă dintre cărţile care s-au scris în toate timpurile. Este subliniat aici caracterul de excepţie al Sfintei Scripturi.

Din punct de vedere formal, Scriptura a fost definită ca o colecţie de mai multe cărţi (66 la număr) sfinte şi inspirate.

Toate aceste definiţii, ca şi altele care au fost formulate, sînt cît se poate de sugestive. Ele pun în evidenţă, într-o măsură însemnată caracteristicile esenţiale ale Sfintei Scripturi. Dar, pentru Ortodoxie, Sfînta Scriptură este mai mult decît o carte sau o colecţie de cărţi. Părinţii Bisericii au definit-o ca fiind: *„Cuvîntul lui Dumnezeu"* adresat oamenilor. Numirea aceasta este preluată, de altfel, chiar din cuprinsul Sfintei Scripturi. În Epistola către Evrei, la cap. 1, 1 se spune: „În multe rînduri şi în multe chipuri a vorbit Dumnezeu odinioară părinţilor noştri prin profeţi, iar în zilele acestea mai de pe urmă (zilele venirii lui Mesia — n. n.) ne-a grăit nouă prin Fiul, pe care L-a pus moştenitor a toate şi prin care a făcut şi veacurile".

Prin urmare, Dumnezeu ne-a vorbit nouă oamenilor, ne-a adresat cuvîntul Său, cuvînt care a ajuns să fie transpus, în mare parte, şi în scris, alcătuind ceea ce, în chip atît de potrivit, numim *Sfînta Scriptură* sau *Biblia*.

Dispunem de o serie de alte mărturii din care rezultă că într-adevăr Sfînta Scriptură este cuvîntul lui Dumnezeu.

În general, toţi profeţii au împărtăşit convingerea că profeţiile pe care le-au rostit, au fost grăiri ale Duhului prin rostul lor. Duhul Sfînt a grăit prin ei, punînd cuvintele Sale pe buzele lor. De aceea, obişnuit, ei îşi încep propovăduirea sau cartea care le aparţine printr-una din aceste formule: „Fost-a cuvîntul Domnului către mine şi mi-a zis..." (Ier 1, 4. Vezi şi Iez. 1, 3; Iona 1, 1) sau: „Cuvîntul Domnului care a fost către..." (Os. 1, 1; Mih. 1, 1; Sof. 1, 1).

Este deosebit de important să ştim şi să mărturisim că Sfînta Scriptură este cuvînt dumnezeiesc deoarece numai în acest fel dobîndim convingerea că ea este înzestrată şi cu autoritatea necesară, care să garanteze mîntuirea noastră. Precizăm acest lucru cu atît mai mult cu cît în conştiinţa unor creştini şi-au făcut loc opinii contrare acestei învăţături împărtăşite de Biserică din cele mai vechi timpuri. Potrivit acestor opinii, Scriptura n-ar fi, de fapt, cuvîntul lui Dumnezeu ci mai, degrabă, o mărturie despre acest cuvînt pe care Dumnezeu l-a rostit în vremurile de demult către generaţiile de oameni care au trăit atunci. Aceste generaţii, contemporane cu profeţii şi cu Mîntuitorul, ne-au transmis nouă pe calea scrisului ceea ce au reţinut ele din cuvîntul lui Dumnezeu. Scriptura devine astfel o mărturie a lor despre cuvîntul lui Dumnezeu. Întrucît, mărturia aceasta vine de la oameni — spun cei care au lansat aceste opinii — în mod evident, ea este discutabilă în privinţa fidelităţii faţă de cuvîntul lui Dumnezeu. De aceea, trebuie cercetat cu atenţie şi văzut ce este dumnezeiesc şi ce este omenesc în Scriptură.

Dacă s-ar accepta o astfel de teorie s-ar ajunge în chip firesc la o gravă sărăcire a cuprinsului Sfintei Scripturi şi la diminuarea, pînă aproape la dispariţie, a autorităţii ei divine.

Dar, Ortodoxia a rămas fidelă învăţăturii ei tradiţionale şi atitudinii ei de totdeauna faţă de Scriptură, văzînd în ea, mai presus de orice, cuvîntul lui Dumnezeu, cuvînt revelat, inspirat şi necesar oamenilor pentru mîntuire, precum rezultă din textul de la Rom. 15, 4, unde citim: „Căci cîte s-au scris mai întîi, spre învăţătura noastră s-au scris, ca din răbdarea şi mîngîierea Scripturilor să avem nădejde". De aici şi locul central pe care-l ocupă Sfînta Scriptură în propovăduirea şi lucrarea pastoral-misionară a Bisericii Ortodoxe. Este bine ştiut că întreaga învăţătură de credinţă a Ortodoxiei se fundamentează pe Scriptură şi pe Tradiţie. Principiile morale creştine sînt preluate, de asemenea din aceste două izvoare revelaţionale iar cultul ortodox este structurat, în întregime, tot pe ele.

În lumina învăţăturii ortodoxe Sfînta Scriptură este o carte a Bisericii, ceea ce vrea să însemne că ea are, prin excelenţă, o destinaţie colectivă. Într-adevăr, dintru început, de la apariţia primelor ei scrieri, Sfînta Scriptură a fost încredinţată preoţilor, care erau conducători ai comunităţilor de credincioşi, cu scopul de a fi citită, explicată şi aplicată în sînul acestor comunităţi. Astfel, din Deut. 31, 9 aflăm că după ce a scris Moise, la porunca Domnului, Cartea Legii (Pentateuhul) „a dat-o preoţilor, fiilor leviţilor, care purtau chivotul Legii Domnului şi tuturor bătrînilor fiilor lui Israel". Tot el a stabilit şi locul unde ea urma să fie păstrată zicînd: „Luaţi această carte a Legii şi o puneţi de-a dreapta chivotului Legii Domnului Dumnezeului vostru şi va fi ea acolo mărturie împotriva ta" (Deut. 31, 26). Apoi Moise le împărtăşeşte preoţilor şi această poruncă: „Cînd tot Israelul va veni să se înfăţişeze înaintea feţei Domnului Dumnezeului vostru, în locul pe care-l va alege Domnul, să citiţi Legea aceasta înaintea a tot Israelul şi în auzul lui. Să adunaţi poporul, bărbaţii, femeile şi copiii şi pe străinii tăi, care se vor afla în cetăţile voastre, ca să audă şi să înveţe, şi ca să se teamă de Domnul Dumnezeul vostru şi ca să se silească să împlinească toate cuvintele Legii acesteia. Fiii lor, care nu ştiu, vor auzi şi vor învăţa a se teme de Domnul Dumnezeul vostru în toate zilele cît veţi trăi..." (Deut. 31, 11—13).

Profeţii au alcătuit în acelaşi scop, al uzului colectiv, scrierile lor. Unii dintre ei au propovăduit întîi pe cale orală ceea ce Duhul le-a dat să grăiască, dar ulterior au transpus în scris pre-

(Continuare în pag. a 3-a)

Pr. prof. *D. Abrudan*

Cheia succeselor lui Avram Iancu

Zilele acestea se împlinesc 160 de ani de cînd a venit pe lume cel pe care poporul român l-a proclamat încă la fragedă vîrstă de abia 24—25 de ani „Craiul Munţilor".

Ne uimeşte nu numai tinereţea lui, dar şi faptul că unii din colaboratorii săi erau şi mai tineri decît el: unii din prefecţii şi tribunii săi abia împliniseră 20 de ani, cum a fost cazul cu clericul Nicolae Vlăduţiu care avea 21 de ani, cu ţăranii sau minerii Mihai Andreica şi Clemente Aiudeanu, Ioan Moldovan avea 24 ani; e drept avocaţii Axente Sever şi Ioan Buteanu aveau 27 ani, un alt avocat Petru Dobra avea 31 ani, iar preotul Simion Balint 38 de ani şi Nicolae Corcheş 39 de ani. Am pomenit aici numai pe cîţiva din cei care au participat la lupta fierbinte de pe teren, de pe frontul din cetatea Munţilor Apuseni dar chiar şi dacă am aminti de cei 36 de ani ai lui Gh. Barit̨iu, de cei 38 de ani ai lui A. Tr. Laurian ori de cei 40 de ani ai înflăcăratului Simion Bărnuţiu, va trebui să spunem că toţi aceşti luminaţi patrioţi se caracterizau printr-un avînt tineresc şi generos, pe care numai tinereţea cea pururea biruitoare îl poate da. Or aşa cum va recunoaşte unul din ofiţerii superiori ai armatei maghiare revoluţionare (maiorul Csuták) „fiecare popor atunci cînd în el s-a aprins scînteia divină care-l face conştient că din simplu popor el a devenit o naţiune şi că puterea acestei naţiuni lucrează prin el, ei bine, pentru un astfel de popor nu va exista armă pe lume care să-l poată învinge". Cu o astfel de conştiinţă luptau eroii de la 1848 indiferent că purtau o armă în mînă — oricît de rudimentară ar fi fost ea — fie că luptau cu arma cuvîntului, cum vor face înflăcăratul său coleg de la Facultatea de drept din Cluj, tînărul de abia 20 de ani Al. Papiu Ilarian, care şi-a pierdut tatăl tocmai în revoluţie (fost preot pe Cîmpie) ori nu mai puţin entuziastul patriot Nicolae Bălcescu, venit şi el de peste munţi ca să mijlocească o apropiere paşnică între conducătorii poporului român şi între cei ai poporului maghiar şi care pînă la urmă va ajunge să se convingă din umanitarismul şi largul patriotism pe

(Continuare în pag. a 3-a)

Pr. prof. *T. Bodogae*

Cuvînt de învăţătură la Pogorîrea Duhului Sfînt

I. PREGĂTIREA APERCEPTIVĂ

Înainte de a se despărţi de Sfinţii Apostoli, pentru a „nu-i lăsa orfani" (Ioan 14, 18), Mîntuitorul le promite „alt Mîngîietor, Duhul adevărului, care de la Tatăl purcede, care îi va călăuzi la tot adevărul..." (Ioan 14, 17; 15, 26; 16, 13). La fel şi înainte de înălţarea la cer, Domnul cel înviat, le spune Sfinţilor Apostoli: „să nu vă depărtaţi de Ierusalim, ci să aşteptaţi făgăduinţa Tatălui... căci Ioan a botezat cu apă, iar voi vă veţi boteza cu Duhul Sfînt, nu mult după aceste zile" (Fapte 1, 4—6), adăugînd apoi misiunea care îi aşteaptă în viitor: „veţi lua putere, venind Duhul Sfînt peste voi şi veţi fi Mie martori... pînă la marginile pămîntului" (Fapte 1, 8).

II. ANUNŢAREA TEMEI

Această făgăduinţă s-a împlinit peste numai zece zile, la ziua Cincizecimii cînd a avut loc pogorîrea Duhului Sfînt, la care ne vom referi în cele ce urmează.

III. TRATAREA

Sfînta Carte ne relatează despre minunea pogorîrii Duhului Sfînt, în ziua Cincizecimii, arătînd că toţi Sfinţii Apostoli fiind adunaţi la un loc „s-a făcut fără de veste, din cer, sunet ca de suflare de vifor ce vine repede şi a umplut toată casa unde şedeau; şi li s-a arătat limbi împărţite ca de foc, şi au şezut pe fiecare din ei. Şi s-au umplut toţi de Duhul Sfînt şi au început a grăi în alte limbi, precum le da lor Duhul a grăi" (Fapte 2, 2—4).

Cincizecimea era la evrei sărbătoarea care marca sfîrşitul secerişului. De aceea, se mai numea şi „sărbătoarea secerişului", sau „sărbătoarea săptămînilor", fiindcă secerişul începea după Paşti şi se sfîrşea acum. Cu acest prilej se aduceau jertfe de ispăşire a păcatelor şi de mulţumire lui Dumnezeu pentru recoltă. Era o sărbătoare de bucurie generală. Ea marca în plus şi amintirea primirii Legii pe Muntele Sinai, în acelaşi timp fiind şi sărbătoarea legămîntului pe care Iahve îl face cu poporul iudeu prin poruncile date lui Moise pe Table de piatră.

La această sărbătoare, ziua Cincizecimii, cînd a avut loc po-

(Continuare în pag. a 3-a)

Pr. prof. *Sorin Cosma*

Rusaliile — Biserica rugătoare

(Continuare din pag. 1)

rul: este de folos să Mă duc Eu. Căci dacă nu Mă voi duce, Mîngăitorul nu va veni la voi, iar dacă Mă voi duce, Îl voi trimite la voi..." (Ioan 16, 7).

„Iar cînd va veni Acela, Duhul Adevărului, vă va călăuzi la tot adevărul; căci nu va vorbi de la Sine... Acela Mă va slăvi, pentru că din al Meu va lua şi vă va vesti" (Ioan 16, 13—14). Acestea le-a spus lor înainte de Înălţarea Sa la cer (Marcu 16, 19).

Iisus şi-a ţinut promisiunea. În ziua în care evreii sărbătoreau darea Legii, Iisus a dăruit Apostolilor pe Duhul Sfînt, „căci Legea s-a dat prin Moise, iar darul şi adevărul ni le-a dat Iisus Hristos" precum spune evanghelistul Ioan (1, 17).

O primă remarcă trebuie făcută în legătură cu sărbătoarea Rusaliilor. Cu ea se încheie epoca în care oamenii erau călăuziţi de Lege şi cu ea începe epoca prin care credincioşii sînt călăuziţi de către Duhul Sfînt, prin harul şi adevărul adus de Iisus Hristos. Biserica Vechiului Testament îşi încheie într-un fel misiunea pe care o preia Biserica Noului Testament.

Felul cum s-a petrecut acest eveniment divin este arătat în mod detaliat în cartea Faptele Apostolilor, Capitolul 2, v. 1—8; 11—17; 19—21).

Cele mai celebre icoane biblice se opresc şi înfăţişează în culori acest moment. Apostolii formează un cerc, în unele în jurul Maicii Domnului. Pe feţele lor se vede evlavia — fiindcă se aflau în rugăciune — aşteptarea, nedumerirea, răbdarea şi nădejdea. Poate se întrebau: Cînd va veni Mîngăitorul şi cum va fi această întîlnire cu El? Ce le va spune şi ce îl vor întreba ei? Dar mai ales se întrebau: Ce vor face după aceea? Vor fi singuri, sau vor căpăta puterea de a-L simţi pe Hristos prezent în mijlocul lor şi în inima lor? Erau, pe de o parte încredinţaţi că de acum vor propovădui şi vor lucra în numele şi cu puterea lui Hristos, dar cum va fi aceasta nu o ştiau.

Ştiau că au primit putere de sus să meargă şi să vestească Evanghelia la toate neamurile şi să le boteze în numele Tatălui şi al Fiului şi al Sfîntului Duh şi să le poruncească să păzească *toate* cîte le-a spus şi le-au auzit de la Hristos (Matei 28. 19; Marcu 16, 15).

Toate acestea le aveau în mintea şi inima lor, cînd, deodată s-a auzit ca o suflare de vînt în casa în care erau. Minunea s-a împlinit. Duhul Sfînt s-a coborît asupra lor în chip de limbi de foc. Făptura lor a fost cuprinsă de lumina şi căldura Duhului Sfînt, care le-a dat puteri noi, nebănuite, au fost înzestraţi cu daruri mai presus de fire. De acum, precum avea să spună, ceva mai tîrziu Apostolul Pavel, chemat la apostolie într-un mod minunat: „nici moartea, nici viaţa, nici îngerii... nu ne pot despărţi de dragostea lui Hristos" (Rom. 8, 38).

Minunea pogorîrii Duhului Sfînt peste apostoli copleşeşte toată mintea şi graiul nu este în stare să exprime inefabila lucrare a Duhului Sfînt. „Suflarea ca de vînt" şi „limbile de foc" sînt metafore care încearcă să arate efectele acestei lucrări. Suflarea vîntului alungă praful de pe lucruri şi dărîmă din calea lui tot ceea ce este putred, stricat, fără valoare. Ceva asemănător lucrează Duhul Sfînt în inima oamenilor. Alungă patimile, răutatea, ura şi tot păcatul aducător de moarte. Curăţă şi înnoieşte cugetul.

Focul luminează, încălzeşte, duce rugina de pe metale şi le face obiecte folositoare şi de mare preţ. Duhul Sfînt luminează viaţa pe drumul binelui, al adevărului, al iubirii, al credinţei şi al nădejdii. Prin El omul devine „duhovnicesc" şi „templu". „Sfîntul Duh, zice Sf. Simeon Teologul, devine în sfinţi tot ceea ce Scripturile zic cu privire la împărăţia lui Dumnezeu. El este comoară, sămînţă, ferment, apă, foc, pîine, medicament, soţ, frate şi tată". (Omilia 20. Apud. Olivier Clement: Eglise espace de L'esprit nr. 97, 1977 p. 20). El este „foc inefabil şi prodigios, ascuns în esenţa lucrărilor" (Maxim Mărturisitorul).

Ce vom zice despre minunea petrecută cu Apostolii în ziua de Rusalii? Două lucruri minunate s-au întîmplat atunci. Apostolii au primit darul de a vesti Evanghelia în limbile tuturor popoarelor, iar acestea, primind această veste, au ajuns la înţelegerea, cunoaşterea, dragostea şi unitatea dintre ele.

Şi erau acolo între cei ce ascultau propovăduirea Apostolilor, „oameni cucernici din toate neamurile care sînt sub cer: elini, parţi, mezi, elamiţi din părţile Mesopotamiei, din Frigia, din Pamfilia, din Egipt, din Libia, din Cirene, romani şi iudei, cretani, arabi, care auzeau vorbindu-se despre minunile lui Dumnezeu în limba lor. Toţi erau uimiţi şi nu se dumireau zicînd unul către altul: „Ce va să fie aceasta, de-i auzim vorbind fiecăruia din noi în limba noastră" (Fapte 2, 1—10).

Se mirau pe bună dreptate, fiindcă ei socoteau mulţimea graiurilor şi a popoarelor nu ca pe o realitate voită de Dumnezeu, ci ca un blestem, din vremea construirii Turnului Babel.

Dar iată că descoperirea lui Dumnezeu, prin venirea Duhului Sfînt şi prin puterea dată Sfinţilor Apostoli de a grăi minunile lui Dumnezeu în limba tuturor popoarelor arată pe de o parte că neamurile sînt realităţi voite de Dumnezeu şi că diversitatea diferitelor vorbiri nu duce neapărat la învrăjbirea lor, nu sfarmă unitatea lor.

Rusaliile este sărbătoarea prin care se consfinţeşte exisetnţa popoarelor, ca realităţi văzute, voite şi binecuvîntate de Dumnezeu. Din această zi înţelegem că orice popor are dreptul să-L preamărească pe Dumnezeu în graiul său, fiecare popor are dreptul la viaţă liberă, în care să-şi manifeste darurile naturale cu care i-a înzestrat Dumnezeu.

Omenirea este asemenea unei mari grădini în care fiecare popor reprezintă o floare, cu specificul ei, cu frumuseţea ei şi cu roadele ei. Nimeni nu are dreptul să rupă celelalte flori, de dragul florii lui. Nici un popor nu are dreptul să priveze de libertate şi de viaţă pe celălalt popor.

Dar după cum florile, cu toată diversitatea lor au ceva comun, sînt sădite în pămînt şi se bucură la fel de lumina soarelui, tot astfel fiecare popor are ceva comun cu celelalte popoare şi este chemat să trăiască în solidaritate şi pace cu toate popoarele.

Sărbătoarea Rusaliilor este sărbătoarea familiei celei mari a creştinilor, ziua de naştere a Bisericii, căci în această zi în urma predicii Apostolului Petru s-au botezat ca la trei mii de suflete (Fapte 2, 41). Aşa s-a născut Aşezămîntul mîntuirii în lume. Rusaliile nu sînt numai un „eveniment istoric" ci şi un „act de credinţă", şi în acest sens el se continuă mereu. Duhul Sfînt lucrează mereu la sfinţirea oamenilor prin Biserică.

Duhul Sfînt s-a coborît în forma limbilor de foc asupra acelora pe care i-a ales Fiul şi i-a trimis în lume să vestească Evanghelia. El lucrează în Biserică. Fiecare primeşte darurile Duhului Sfînt, dar ele lucrează la unirea tuturor. Darurile ni se dau nu spre a ne împărţi, ci spre mîntuirea tuturor. La fiecare Sfîntă Liturghie participăm cu toţii şi ne împărtăşim de aceste daruri.

La sfîrşitul Liturghiei cîntăm: „Văzut-am lumina cea adevărată, aflat-am Duhul cel ceresc, primit-am credinţa cea adevărată nedespărţitei Sfintei Treimi închinîndu-ne că aceea ne-a mîntuit pe noi".

Rusaliile sînt sărbătoarea fără de sfîrşit. Lucrează Duhul Sfînt în Biserică, prin dumnezeieştile slujbe săvîrşite de urmaşii apostolilor, aşa cum cîntăm în troparul praznicului: „Bine eşti cuvîntat Hristoase Dumnezeul nostru, Cela ce prea înţelepţi pe pescari i-ai arătat, trimiţîndu-le lor pe Duhul Sfînt şi printr-înşii lumea ai vînat, Iubitorule de oameni, mărire Ţie".

CREDINŢA, TAINELE ŞI UNITATEA BISERICII (I)

(Continuare din pag. 1)

Biserica Ortodoxă Română a fost reprezentată de Dr. Antonie Plămădeală, Mitropolitul Ardealului şi Pr. Prof. dr. Dumitru Radu, prorectorul Institutului Teologic din Bucureşti.

Comisia mixtă de dialog a cercetat, a analizat şi a definitivat documentul întocmit anul trecut în Cipru de *Comitetul mixt de coordonare*, din care a făcut parte şi Mitropolitul Ardealului. Documentul alcătuit în Cipru a avut două părţi: partea I intitulată: *Credinţa, Tainele şi unitatea Bisericii*, iar partea a doua: *Tainele de iniţiere creştină: relaţia lor cu unitatea Bisericii*. La deschiderea lucrărilor din insula Creta, Mitropolitul Ardealului, Dr. Antonie Plămădeală, a fost invitat să facă o prezentare, din punct de vedere ortodox, a documentului elaborat în Cipru, iar din punct de vedere catolic au făcut acelaşi lucru Prof. Tillard (Canada) şi Dom. Emmanuel Lanne (Belgia).

Prezentarea noastră a scos în evidenţă următoarele:

„Partea întîia a documentului elaborat în Cipru arată, pozitiv, că, în ceea ce priveşte tainele de iniţiere, Botezul, Confirmarea şi Euharistia, atît ortodocşii cît şi romano-catolicii au o învăţătură de credinţă consistentă care arată unitatea acestor Taine, ambele Biserici învăţînd, corect, că numai toate trei, împreună, completează iniţierea creştină.

Partea a doua tratează aspectul liturgic al celebrării celor trei taine de iniţiere. Se arată că procesul de iniţiere se împlineşte prin participarea la prima euharistie. Se spune, corect, că Mirungerea (Confirmarea) este complementul imediat al Botezului, cu care formează un tot, tot aşa cum complementul imediat următor este euharistia.

Introducerea părţii a doua se încheie cu două întrebări la care se răspunde în concluzii: 1. Pînă la ce punct se poate spune că se recunoaşte Botezul unei Biserici, dacă nu se permite şi accesul la Euharistia acelei Biserici? 2. Cum se poate realiza o unitate numai pe baza a uneia sau a două Taine de iniţiere, fără ca ele să afecteze şi celelalte Taine ale credinţei? Răspunsul care se dă în concluzii este acesta: unitatea limitată numai la una sau două taine de iniţiere nu presupune unitatea şi cu celelalte taine şi nici totala unitate de credinţă.

Partea a doua precizează, corect, că Euharistia constituie nu numai împlinirea, sfîrşitul, ci şi izvorul iniţierii creştine. Ordinea tainelor 1. Botez, 2. Confirmare, 3. Euharistie, în principiu, este aceeaşi la ambele Biserici, şi trebuie să rămînă aşa. Dacă în practică nu se respectă această ordine, se recomandă reformarea practicii în sensul respectării acestei ordini. Pînă aici, textul din Cipru arată credinţa comună a celor două Biserici. De aici încolo textul arată că, din raţiuni pastorale, în occident s-au produs, în timp, unele schimbări în practică, în special separîndu-se în timp Confirmarea de Botez, Taine care în Orient se oficiază una după alta, în cadrul aceleiaşi slujbe.

Documentul din Cipru mai arată că, după părerea romano-catolicilor, separarea Confirmării de Botez (în Apus confirmarea se face la vîrstă adultă, cca vîrsta de 12—14 ani) nu implică o ruptură a unităţii sacramentale a celor două Taine. Se mai arată că, de altfel, şi catolicii practică o *primă mirungere* îndată după Botez, făcută de preot, episcopul făcînd mai tîrziu doar ungerea pe frunte, rezervată exclusiv lui.

Declaraţia *de intenţie* e bună, dar partea ortodoxă n-o va accepta deoarece are multe implicaţii teologice negative. Spre exemplu:

a) Separarea în timp a Mirungerii de Botez ar putea pune sub semnul întrebării calitatea de creştin *plenar* a celui botezat, între Botez şi Mirungerea tîrzie;

b) Separarea în timp a Mirungerii de Botez introduce mai multe categorii de creştini: creştini cu botez, creştini cu botez şi mirungere, creştini cu botez, mirungere şi euharistie, în ordine incorectă, cu euharistia administrată incorect, şi, în sfîrşit, creştini cu botez, mirungere şi euharistie, în ordine corectă, dar ajunşi la această stare abia după vîrsta de 12—14 ani, cînd primesc Mirungerea şi numai după aceea Euharistia.

c) Separarea în timp a Mirungerii de Botez, cu efectuarea unei Mirungeri parţiale de către preot îndată după botez şi Confirmarea pe frunte de către episcop la 12—14 ani, poate crea impresia că Taina Mirungerii a fost fie împărţită în două etape, fie că s-au făcut din una, două Taine.

Toate acestea vor crea ortodocşilor dificultăţi în acceptarea practicii romano-catolice. Romano-catolicii vor trebui să se explice.

La sfîrşitul cap. I din partea a II-a se insistă din nou că separarea celor două taine nu trebuie să implice o diviziune între cele două Biserici, deoarece *credinţa* despre ele este aceeaşi. Recomandarea verbală e bună, dar practica o contrazice.

Verbal, şi capitolul II din partea a II-a debutează tot prin afirmarea unităţii celor trei Taine de iniţiere şi încearcă să explice de ce romano-catolicii au operat anumite schimbări. Explicaţiile prezentate sînt trei: 1. necesitatea instrucţiei religioase înainte de confirmare, 2. necesitatea contactului direct cu episcopul, şi 3. necesitatea ca noul botezat, la vîrsta Confirmării să fie conştient şi responsabil faţă de Taina pe care o primeşte.

Explicaţiile nu vor fi însă suficiente pentru ortodocşi, deoarece ei se vor întreba de ce aceste criterii (sau necesităţi) n-au fost cerute şi pentru Botez. Şi dacă la Botez n-au fost necesare, de ce ar fi necesare la Confirmare?

La sfîrşit, documentul din Cipru insistă încă odată asupra faptului că în Occidentul romano-catolic există totuşi o unitate între cele trei Taine. Ba mai mult: „Biserica din Occident declară că ea nu vede în cele două tradiţii sau procedee decît reguli diferite pentru celebrarea unei singure realităţi sacramentale".

Declaraţia romano-catolică e importantă ca principiu, dar practica va fi greu de acceptat de către ortodocşi. Ortodocşii consideră aceste practici drept *inovaţii* survenite în Occident de-a lungul istoriei de după separaţie.

Practica ortodoxă nu se pune în discuţie. E drept că în vechime Confirmarea se făcea de către episcop, dar ea se făcea odată cu Botezul, iar mai apoi preoţii au preluat-o din cauză că episcopii nu puteau, practic, să-i confirme pe toţi cei botezaţi, dar *mirul* a fost dintotdeauna sfinţit de episcop, de patriarh sau de Sinod.

Partea romano-catolică a adus în Cipru unele completări menite să apropie cele două practici, din răsărit şi apus. Astfel, s-a arătat că romano-catolicii fac şi o mirungere administrată de către preot, îndată după botez. S-a arătat, de asemenea, că în multe părţi se dă împărtăşanie copiilor după această primă Mirungere, înainte de Confirmarea de către episcop. Or, aceste practici arată că chiar romano-catolicii resimt nevoia confirmării imediate, ca şi a Euharistiei şi recurg la astfel de compromisuri. Aceste compromisuri nu simplifică ci complică situaţia, deoarece se pune întrebarea:

— Împărţim Confirmarea în 2 Taine?

— Dăm Împărtăşirea fără Confirmare?

Practica iniţială, primară, menţinută de ortodocşi este mai logică.

Văzîndu-se confruntaţi cu astfel de situaţii, ortodocşii au cerut părţii romano-catolice să producă răspunsuri la următoarele întrebări:

1. Cum explică romano-catolicii distanţa dintre Botez şi Confirmare-Euharistie?

2. De ce în unele părţi romano-catolicii fac două Confirmări?

3. Cum se motivează împărtăşirea unora înainte de Confirmare, cînd deci tînărul nu este încă deplin creştin?

4. Un botezat neconfirmat face parte din Biserică?

5. Ce se întîmplă cu un copil care moare după Botez, dar înainte de Confirmare?

Comisia mixtă plenară de dialog teologic adunată aici în Creta, acum, va trebui să aprecieze dacă declaraţiile verbale ale părţii romano-catolice cu privire la unitatea celor trei taine de iniţiere *pot fi suficiente* cu toate diferenţele de celebrare. Pot cele două practici — din Răsărit şi din Apus — coexista fără ca să prejudicieze unitatea Bisericii? Sînt ele *diversităţi compatibile* sau divergenţe incompatibile? Şi dacă sînt divergenţe incompatibile să li se găsească soluţia de reformare".

(Continuare în numărul următor)

Cuvînt de învăţătură la Pogorîrea Duhului Sfînt

(Continuare din pag. a 2-a)

gorîrea Duhului Sfînt „erau în Ierusalim locuitori iudei, bărbaţi cucernici din tot neamul ce este sub cer" (Fapte 2, 5). Toţi aceştia, asistînd la minunea pogorîrii Duhului Sfînt „se spăimîntau şi se mirau, zicînd unul către altul: au nu sînt aceştia ce grăiesc toţi galileieni? Şi cum noi auzim fiecare limba noastră în care ne-am născut... grăind în limbile noastre măririle lui Dumnezeu. Iar alţii batjocorind, ziceau că sînt plini de must" (Fapte 2, 7—13). Ridicîndu-se Sfîntul Apostol Petru, le-a arătat că nu poate fi vorba ca „aceştia să fie beţi, întrucît este al treilea ceas din zi", adică ora 9 dimineaţa, spunîndu-le în continuare că este vorba de o minune, de un fapt ieşit din comun şi anume de pogorîrea Duhului Sfînt, ca împlinire a profeţiei lui Ioil. În cuvîntul său, Sfîntul Apostol Petru cu multă putere şi îndrăzneală a propovăduit celor prezenţi pe Mîntuitorul mort şi înviat, ca o împlinire a profeţiilor, arătînd printr-o adresare directă: Pe Iisus Nazarineanul, bărbat de la Dumnezeu, arătat la voi cu puteri şi cu minuni şi cu semne, pe care le-a făcut prin El Dumnezeu în mijlocul vostru, precum şi voi ştiţi. Pe acesta, fiind dat după sfatul cel rînduit şi după cea dinainteştiinţă a lui Dumnezeu, luîndu-L şi prin mîinile celor fără de lege răstignindu-L, L-aţi omorît. Pe care Domnul L-a înviat, dezlegînd durerea morţii, pentru că nu era cu putinţă să fie El ţinut de ea... Înălţîndu-se deci la dreapta lui Dumnezeu şi luînd de la Tatăl făgăduinţa Sfîntului Duh, l-a revărsat pe Acesta, cum vedeţi şi auziţi voi acum... Deci cu încredinţare să ştie toată casa lui Israel că Domn şi Hristos a făcut Dumnezeu pe acest Iisus... Iar ei auzind aceasta au fost pătrunşi la inimă şi au zis către Petru şi către ceilalţi Apostoli: ce să facem, bărbaţi fraţi? Iar Petru a zis către ei: Pocăiţi-vă şi să se boteze fiecare din voi în numele lui Iisus Hristos, spre iertarea păcatelor şi veţi lua darul Sfîntului Duh. Deci primind ei cu dragoste cuvîntul lui, s-au botezat şi s-au adăugat în ziua aceea ca la trei mii de suflete" (Fapte 2, 23—41).

IV. REZUMARE — APRECIERE

Care este efectul pogorîrii Duhului Sfînt? (Întemeierea primei comunităţi sau Biserici creştine). Care este actul prin care s-a constituit Biserica? (Primirea Botezului cu Duh Sfînt, în numele Sfintei Treimi). Ce ne spune profeţia lui Ioil cu privire la pogorîrea Duhului Sfînt peste toţi oamenii? (Că El se pogoară peste toţi în mod egal, indiferent de vîrstă, de sex sau de stare socială). Ce înseamnă aceasta cu privire la membrii Bisericii? (Toţi sînt egali şi fraţi, ca fii ai aceluiaşi Părinte). Ce ne spune Mîntuitorul cu privire la activitatea Duhului Sfînt? (Că prin lucrarea de sfinţire a Duhului Sfînt, El va continua pînă la sfîrşitul veacurilor activitatea de mîntuire a lumii). Dacă cei ce s-au botezat la Cincizecime au alcătuit prima Biserică, care sînt însuşirile ei? (Ea este „Una, fiindcă una era credinţa celor care au primit un singur Botez, prin sfinţirea Sfîntului Duh; Este apoi „Sobornicească", fiindcă cuprinde pe toţi oamenii, pînă la marginile pămîntului; este „Sfîntă", fiindcă opera de sfinţire a Duhului care rămîne în ea are menirea de a sfinţi pe toţi credincioşii care o alcătuiesc. Este apoi „Apostolică", fiind întemeiată pe temelia Sfinţilor Apostoli, ca unii care au fost cei dintîi primitori ai Sfîntului Duh şi primii învestiţi cu putere de însuşi Mîntuitorul de a-i fi „martori pînă la marginile pămîntului"). Care a fost mirarea celor care au auzit pe Sfinţii Apostoli vorbind în limbi? (Că toţi aceştia, deşi adunaţi de pretutindeni, înţeleg fiecare limba lor. Nu era nici o vorbire în limbă neînţeleasă, haotică, ci de preamărire a lui Dumnezeu în înţelegerea tuturor).

V. ASOCIERE

Venirea Duhului Sfînt în lume ne duce cu gîndul la actul creaţiei, cînd „totul fiind pustiu şi gol, Duhul se plimba deasupra apei" pentru a instaura ordinea. Acest fapt ne îndreptăţeşte să spunem, în continuare că această lume, deşi supusă păcatului primului om, ea a continuat să rămînă obiect al preţuirii şi iubirii Creatorului. Dovadă sînt două realităţi: pentru această lume, Dumnezeu trimite pe Fiul Său să o mîntuiască de păcat (Ioan 3, 18); deci de orice fel de rău care îi tulbură existenţa, şi tot în această lume vine Duhul Sfînt să o sfinţească şi desăvîrşească în bine.

Referindu-ne la vorbirea în limbi, ca efect al pogorîrii Duhului Sfînt, ne apare unitatea de înţelegere a măririi lui Dumnezeu, faţă de „încurcarea" limbilor celor trufaşi de la Turnul Babel...

Faptul că pogorîrea Sfîntului Duh a avut loc la Cincizecime, cînd, am văzut că se sărbătorea legămîntul cu Dumnezeu prin primirea Legii pe Muntele Sinai, ne determină să înţelegem mai bine Noul Legămînt pe care îl face Dumnezeu cu credincioşii în Hristos prin Duhul Sfînt; după spusele Sfîntului Apostol Pavel: „Arătîndu-vă că sînteţi scrisoarea lui Hristos, scrisă nu cu cerneală ci cu Duhul lui Dumnezeu celui viu, nu pe table de piatră, ci pe tablele de carne ale inimii" (II Corinteni 3, 3).

VI. GENERALIZAREA

Din cele mai sus tratate vedem că la Cincizecime, prin pogorîrea Duhului Sfînt s-a întemeiat Una, Sfîntă, Sobornicească şi Apostolească Biserică, spre a face vie pînă la sfîrşitul veacurilor prezenţa Domnului Hristos în opera de mîntuire şi sfinţire a credincioşilor şi a lumii.

VII. APLICAREA

Pogorîrea Duhului Sfînt pe care credincioşii Bisericii o sărbătoresc la cincizeci de zile după Învierea Domnului, este o sărbătoare deosebită în viaţa Bisericii. Constituind momentul întemeierii primei comunităţi creştine, prin primirea Botezului în numele Sfintei Treimi, constituie în vechime alături de alte „praznice împărăteşti" sărbătoarea în care primii din creştini primeau Botezul. De aceea la Sfînta Liturghie, în loc de „Triaghion" se cîntă: „Cîţi în Hristos v-aţi botezat, în Hristos v-aţi şi-mbrăcat".

Cunoscută fiind lucrarea de sfinţire a întregii creaţii, prin pogorîrea Duhului Sfînt cu prilejul Cincizecimii, Biserica se roagă pentru îmbelşugarea roadelor pămîntului, pentru vremuri paşnice, fără calamităţi, cu ploaie la bună vreme şi vînt potrivit.

La acest sfînt praznic Vecernia se face în continuarea Sfintei Liturghii şi se citesc şapte rugăciuni de invocare a Duhului Sfînt.

Sfîntul locaş este împodobit cu ramuri verzi, din care credincioşii primesc cîte una, odată cu anafora, ca simbol al limbilor ca de foc ce au şezut peste Sfinţii Apostoli la Cincizecime.

Prăznuirea după cuviinţă a pogorîrii Duhului Sfînt, bunii credincioşi ai Bisericii o fac cultivînd necontenit în viaţa lor, „roada Duhului, care este: dragostea, bucuria, pacea, îndelunga răbdare, bunătatea, facerea de bine, credinţa, blîndeţea, cumpătarea" (Galateni 5, 22); rîvnind totdeauna spre dragoste, unitate şi pace, după îndemnul Sfîntului Apostol Pavel, fiindcă „dragostea nu cade niciodată" (I Corinteni 13, 8).

dicile pe care le-au rostit, convinşi fiind că de ele trebuie să beneficieze nu numai contemporanii ci şi generaţiile următoare de credincioşi.

Şi scrierile Noului Testament au fost hărăzite să fie îndreptar de credinţă şi viaţă pentru comunităţile creştine primare şi pentru întreaga Biserică, pînă la sfîrşitul veacurilor. Ştim că Evanghelia după Matei a fost adresată, de pildă, tuturor creştinilor din Ţara sfîntă. Evanghelia după Ioan i-a avut ca primi destinatari pe membrii Bisericilor locale din părţile Asiei Mici. Epistolele către Romani, I, II Corinteni, Galateni, Efeseni, Filipeni, Coloseni, etc. au fost adresate, de asemenea, comunităţilor creştine din localităţile respective. Nu mai vorbim despre Epistolele sobornicesti, care au fost trimise către întinse părţi ale Bisericii creştine primare. În sfîrşit, Apocalipsa a fost adresată îngerilor, respectiv episcopilor celor Şapte Biserici din Asia Mică: Efes, Smirna, Pergam, Tiatira, Sardes, Filadelfia şi Laodiceea (Apoc. 1, 4—11).

După cum, la vechii evrei, preoţii au fost aceia care au păstrat la cortul sfînt, iar mai apoi la templu, scrierile biblice ale Vechiului Testament şi s-au îndeletnicit cu tîlcuirea lor, ca unii care erau îndreptăţiţi să facă lucrul acesta, avînd pregătirea ne-

Sfînta Scriptură...

(Continuare din pag. 1)

cesară, tot astfel, în creştinism, ierarhiei bisericeşti (episcopilor, preoţilor şi diaconilor) i-a revenit acest drept şi această îndatorire. Temeiuri prin care să întărim această afirmaţie găsim cu prisosinţă în Noul Testament. Astfel, cînd scrie episcopului Timotei din Efes despre însuşirile slujitorilor bisericeşti, Sf. Apostol Pavel înşiră între acestea şi destoinicia *de a-i învăţa* pe alţii (I Tim. 3, 2). Şe ştie că în timpurile creştine primare preoţii n-aveau la îndemînă tratate de teologie şi manuale din care să-i înveţe pe credincioşi ci se foloseau direct de Scriptură, pe care o citeau în faţa acestora şi o explicau, dezvăluindu-le sensurile ei profunde. Lucrul acesta rezultă din îndemnul paulin adresat aceluiaşi Timotei din Efes: „Pînă la venirea mea — îi scrie Sf. Pavel — ia aminte la citit (Scriptura — n.n.), la îndemnat, la învăţătură. Nu fii nepăsător faţă de harul care este întru tine, care ţi s-a dat prin proorocie, cu punerea mîinilor mai-marilor preoţilor... Păzeşte-te pe tine însuţi şi învăţătura; stăruieşte în ea, căci făcînd aceasta şi pe tine te vei mîntui şi pe cei care te ascultă" (I Tim. 4, 13—16).

Ierarhia bisericească a vegheat permanent la păstrarea neştirbită şi corecta explicare a cuprinsului Sf. Scripturi. Ca să dăm un singur exemplu, am aminti de un vestit ierarh cum a fost Sfîntul Atanasie cel Mare (sec. V) care a trimis preoţilor şi credincioşilor din eparhia sa o epistolă festivă, adică o pastorală mai dezvoltată prin care îi prevenea care sînt cărţile canonice ale Vechiului şi Noului Testament, poruncindu-le totodată ca numai acestea să le citească şi să le tîlcuiască în biserici. El însuşi s-a îndeletnicit duminică de duminică cu tîlcuirea Sfintei Scripturi.

Nu oricine, prin urmare, poate tîlcui Scriptura, pentru că nu oricine are pregătirea suficientă în acest sens. De lucrul acesta ne încredinţează Sf. Apostol Petru care vorbind de epistolele Sf. Pavel arată că în ele sînt „unele lucruri cu anevoie de înţeles, pe care cei neştiutori şi neîntăriţi le răstălmăcesc, ca şi pe celelalte Scripturi, spre a lor pierzare" (II Petru 3, 16).

Fiind cartea Bisericii, Scriptura poate fi cercetată cu folos sufletesc numai sub îndrumarea Bisericii. Altfel, nu este exclus pericolului rătăcirilor, care în materie de credinţă duc inevitabil la anularea şanselor mîntuirii.

Cheia succeselor...

(Continuare din pag. 1)

care-l propovăduiau Iancu şi colaboratorii lui că tocmai aceste virtuţi sfinte vor constitui factorul de căpetenie care-i vor face nebiruiţi.

Despre dreptatea cauzei pe care o apăra, Iancu era convins încă din tinereţea cea mai fragedă pentru că deşi tatăl lui şi unele din rudele lui fuseseră slujbaşi în administraţia camerală care conducea exploatarea minieră din Munţii Apuseni, totuşi el s-a identificat pe deplin încă de la început cu lupta dreaptă a poporului din aceste ţinuturi, care a ajuns în stare de iobăgie deplină şi poate chiar mai grea decît în alte părţi. Încă în timpul studenţiei şi a practicii advocaţiale de la Tîrgu Mureş el a spus-o cu glas hotărît şi sobru dar fără nici un şovinism, că libertatea unui popor nu trebuie cerşită de la curţile împărăteşti, ci în cadrul statului austriac ea se poate dobîndi numai prin unire strînsă şi frăţească cu celelalte popoare. În primăvara lui 1848, chiar şi după ce dieta de la Cluj a votat, fără să întrebe de români (care au format totdeauna majoritatea în Ardeal) unirea cu Ungaria, Iancu a acceptat să meargă împreună cu directorul administraţiei camerale J. Nemegyei la adunările publice, în care se cerea moţilor să continue şi mai departe îndeplinirea prestaţiilor şi a robotelor, dar a ţinut să i-o spună imediat, în faţa mulţimilor: „pînă la 18 iunie, cînd se va declara desfiinţarea iobăgiei vom asculta, dar a doua zi după aceea toate pămînturile şi pădurile vor trebui să fie înapoiate poporului cu titlu de proprietate". Văzînd că cercurile conducătoare maghiare în frunte cu revoluţionarul L. Kossuth însuşi nici gînd n-aveau să acorde pe seama poporului român recunoaşterea drepturilor sociale, politice şi culturale, A. Iancu a spus răspicat: „Nu cu argumente filozofice şi umanitare se pot convinge tiranii, ci numai cu lancea lui Horia". „V-am propus unire frăţească, va spune el în urma mai multor încercări de înţelegere cu ungurii, dar voi toate le-aţi nesocotit. Voi înşivă aţi spus că dreptul de naţionalitate se ia cu sabia. Iată, am fost nevoiţi s-o facem şi pe asta". Desigur, Iancu s-a ferit totdeauna de a identifica pe conservatorii şi aristocraţii din Transilvania cu poporul maghiar întreg. (Nu trebuie să se uite că între timp, pe teritoriul vechii Ungarii relaţiile iobăgeşti se desfiinţară, dar nobilimea şi moşierii din Ardeal, majoritatea unguri, n-au vrut s-audă de aşa ceva).

Din nefericire a eşuat şi încercarea de mediere întreprinsă de deputatul I. Dragoş; în timp ce Iancu îl primise a năvălit pe furiş armata condusă de Hatvani. Iancu nu mai putea avea încredere. Urmarea: o ciocnire militară gravă la Abrud.

Popularitatea lui Avram Iancu creştea în chip legendar în inimile tuturor. S-au convins şi autorităţile administraţiei minelor că „nici opt regimente de armată nu pot ţinea pe moţi în frîu", aşa cum îi putea stăpîni el. La cele trei adunări de la Blaj (30 aprilie, 3/15 mai şi 21—30 sept. 1848) în fruntea miilor de moţi care între timp s-au organizat în formaţii militare, el ţinea să declare în auzul tuturora: „uitaţi-vă pe cîmp românilor, sîntem mulţi ca cucuruzul brazilor, — sîntem mulţi şi tari că Dumnezeu e cu noi". Dar nobilii nici acum n-au înţeles ceea ce spusese şi N. Bălcescu anume că fără pămînt şi fără păduri atît libertatea, cît şi egalitatea proclamate în chip fals sînt doar „minciuni", aşa încît nu-i mirare că Iancu va declara senin, dar hotărît: „noi nu vom cerşi libertatea, căci sîntem destul de puternici ca să ne-o dobîndim prin luptă". Măcelul de la Mihalţ din 2 iunie, în care au fost omoriţi 12 români care n-au vrut să mai execute lucrări iobăgeşti, întemniţarea conducătorilor poporului român, înălţarea spînzurătorilor pe la marginea satelor româneşti şi alte măsuri de teroare prin care vor fi somaţi mai tîrziu românii ca în decurs de 8 zile să depună armele şi să aştepte liniştiţi „dreptatea domnilor" — toate acestea l-au amărît cumplit pe Avram Iancu încît a purces în grabă, cu sforţări uriaşe, la o ridicare populară nemai întîlnită pînă atunci, să organizeze cu efective destul de reduse o apărare armată în cetatea sa din munţi, care a stîrnit uimirea Europei întregi.

Chiar cei care l-au atacat au fost nevoiţi să declare că în „făptura lui înaltă şi subţire", în „ochii lui albaştri ca viorelele, se vedea o privire blîndă, dar un caracter rezolut". „Prin farmecul lui înăscut, prin pasiunea ce o pune în convingerile sale şi prin voinţa lui hotărîtă, ca a unui adevărat conducător, el nu cunoştea nici un obstacol". Gh. Barit̨iu va spune despre el în amintirile sale: „De ori cîte ori lua cuvîntul era peste putinţă să nu răpească cu sine pe ascultători. Şi aceasta nu numai pentru că pe vremea lui Iancu era unul din junii cei mai frumoşi ai timpului său". Baronul Kemény Farkas, unul din cei mai capabili ofiţeri care a năpădit cu 4000 de soldaţi şi cu tunuri în Munţii Apuseni, unde a încercat pe toate căile să lovească pe români ori să-i înghenunche prin trădare, a fost atît de mult şi de ruşinos strîmtorat de atacurile neaşteptate ale tribunilor lui Iancu, care de astă dată erau preoţi încît a declarat la un moment dat: „dracu să se mai bată cu popii"!, iar despre conducătorul lor va declara: „Iancu apărea totdeauna mai strălucitor decît alţii, cu o grandoare şi o dibăcie deosebită, pentru care e numit „Crai" de către aderenţii săi". Ca în poezia lui Eminescu „tot ce mişcă-n ţara asta, rîul, ramul", aşa a ştiut electriza mulţimile acest mare conducător, dar, care în acelaşi timp era şi om de rară bunătate sufletească „cu mult temperament, dar şi foarte tolerant faţă de alte naţiuni, om care ţinea şi foarte mult la parola cuvîntului dat" cum mărturiseau contemporanii săi. A rămas legendar şi eroismul femeilor din satul Marişel prin vitejia cu care au îngropat în ruşine îndrăzneala armatei condusă de Paul Vasvari.

Iar mai presus de toate a rămas să grăiască peste veacuri puterea de dăruire cu care au ştiut face faţă tuturor primejdiilor în condiţii mult inferioare Iancu şi moţii lui nu numai atunci cînd au profitat de folosirea la maximum a avantajelor pe care le oferea ţinutul munţos cu toate colţurile şi ascunzişurile pe care numai ei le cunoşteau, cît mai ales atunci cînd, vreme de opt luni, au îndurat toate lipsurile şi au ştiut organiza în chip atît de măestrit atît apărarea, cît şi administrarea în chip pilduitor a unui ţinut întreg care să dea curaj pînă şi fraţilor români de peste munţi că încrederea în biruinţă este cea mai puternică pîrghie sufletească în viaţa unei naţiuni. „Într-adevăr nici nu mai ştiu cum a fost cu putinţă să trăim în acele vremuri, va declara prefectul Vasile Moldovan. Făceam strapate (=marşuri), care ţi s-ar părea că întrec puterile omului. Susţineam lupte îndelungi şi disperate. Porneam în vreo direcţiune către marginile munţilor şi niciodată nu aveam proviziune în traistă, barem de o mîncare bună. Dacă avea careva dintre noi o bucată de pîine sau mălai, le lipsea celorlalţi şi o bucată ori împărţeam de multe ori în 10—15 părţi, iar dacă ne puteam ospăta vreodată cu o bucată de mălai ori cu o oală de lapte covăsît, două zile nu ne mai gîndeam la mîncare. Viaţa în noi o susţinea mai mult entuziasmul ce ni-l inspira sfinţenia cauzei pe care o apăram".

E ştiut că „hoţul de împărat" de la Viena şi regimul reacţionar din jurul lui n-au preţuit după cuviinţă jertfele luptătorilor români, de aceea vorba lui Papiu-Ilarian „îmbie-l împăratul cu cruci de aur, cu bani mulţi, cu dregătorii mari", Iancu n-a vrut nici măcar să dea faţă cu împăratul cînd acesta va vizita în 1852 Ardealul. Între puţinele lui mîngăieri a fost alegerea în 1850 ca deputat în Adunarea Eparhială a episcopiei conduse de Andrei Şaguna, care va continua şi prin Biserică opera lui de luminare care avea să pregătească la scară şi mai mare dezrobirea spirituală a poporului român din Transilvania. Căci în fond, adevărata cheie a succeselor lui Iancu a fost strînsa lui legătură cu poporul, care l-a înţeles şi l-a urmat ca pe un crai adevărat.

Prea Sfinţitul Episcop Iosif Gafton al Rîmnicului şi Argeşului a trecut la cele veşnice

În ziua de 9 iunie 1984, la orele 20, P. S. Episcop Iosif Gafton al Rîmnicului şi Argeşului a trecut la cele veşnice.

Fiu de preot din satul Puteni — Tecuci, P. S. Sa s-a născut la 5 decembrie 1896. A urmat cursurile şcolii primare în satul natal, ale seminarului Teologic din Galaţi şi ale Facultăţii de Teologie din Bucureşti, pe care le-a terminat în anul 1924.

La 14 octombrie 1925 a fost hirotonit preot pe seama bisericii din satul Rotari-Prahova, unde a păstorit, cu frumoase rezultate pastorale şi gospodăreşti pînă la 1 noiembrie 1935, dată cînd a fost mutat la biserica Sfînta Ecaterina din Bucureşti.

Din 1941 şi pînă la 1 decembrie 1942 a fost Consilier referent cultural în Cancelaria Arhiepiscopiei Bucureştilor, şi ulterior, pînă la 1 noiembrie 1943, Consilier referent administrativ în aceeaşi cancelarie.

Rămas văduv, încă din anul 1933, a fost tuns în monahism la 28 noiembrie 1942, la Mănăstirea Neamţ, schimbîndu-şi numele din Ion în Iosif.

După aproape un an, la 1 noiembrie 1943 a fost numit Vicar al Patriarhiei Române, iar o lună mai tîrziu, Sf. Sinod, în şedinţa sa din 3 decembrie 1943, i-a conferit rangul ierarhic de Arhiereu Vicar al Patriarhiei Române, cu titlul de „Sinaitul". În ziua Sf. Nicolae, 6 decembrie 1943 a fost hirotesit arhimandrit.

Îndeplinindu-se aceste forme, în ziua de 18 decembrie 1943 i s-a făcut ipopsifierea, iar a doua zi, la 19 decembrie, a fost hirotonit arhiereu în Catedrala Patriarhală din Bucureşti de însuşi Patriarhul Nicodim.

La 15 ianuarie 1944, Marele Colegiu electoral l-a ales Episcop de Argeş, confirmîndu-l în ziua de 24 a aceleiaşi luni. A fost investit în ziua de 6 mai 1944 şi, la 21 mai, înscăunat la Curtea de Argeş.

În 11 martie 1948, Prea Sfinţia Sa a fost delegat şi cu conducerea Eparhiei Rîmnicului. Conduce cele două Eparhii ca unităţi bisericeşti aparte, pînă la începutul anului 1949, adică pînă la noua arondare a Eparhiilor Bisericii Ortodoxe Române, cînd creîndu-se Episcopia Rîmnicului şi Argeşului, Prea Sfinţitul Iosif al Argeşului devine „Episcop al reîntregitei Eparhii a Rîmnicului şi Argeşului cu titlul de Episcop al Rîmnicului şi Argeşului".

Înscăunarea Prea Sfinţiei Sale la Rîmnicu Vîlcea s-a făcut în ziua de 27 martie 1949.

Din realizările pe plan gospodăresc înscrise în vremea arhipăstoririi sale amintim: restaurarea casei arhiereşti şi înzestrarea ei cu instalaţii moderne şi mobilier nou; restaurarea şi consolidarea clopotniţei Catedralei Episcopale; repararea clădirilor vechilor cancelarii în care a funcţionat în trecut şcoala de grămătici din vremea Sf. Calinic, vechiul Seminar şi vechea tipografie cu teascurile lui Antim Ivireanul; s-au executat însemnate reparaţii şi renovări la Catedrala Episcopală; s-au construit noile cancelarii la Centrul Eparhial din Rm. Vîlcea, după un plan corespunzător noilor cerinţe de ordin administrativ-gospodăresc; s-au construit alte noi clădiri spaţioase pe care le-a utilat şi înzestrat cu instalaţii necesare pentru personalul administrativ al Sf. Episcopii, căminul preoţesc, noua clădire a turnătoriei eparhiale, s-a organizat în condiţii noi gospodăria şi via de la Schitul Dobruşa Ştefăneşti, Vîlcea, stupinile de la metohul Păuşa şi Sf. M-tire Turnu, s-a organizat în condiţii noi tipografia eparhială, muzeul eparhial cu întreaga colecţie de obiecte bisericeşti de mare valoare prin vechimea lor, şi care sînt depozitate aci şi au fost strînse de pe întreg teritoriul patriei plus o serie de Sf. Antimise vechi. S-a organizat şi înmulţit numărul de cărţi din biblioteca eparhială, care numără astăzi peste 11 000 cărţi. Între anii 1956—1958 s-au restaurat clădirile brîncoveneşti de la M-tirea Mamu şi M-tirea Hurezi; între anii 1958—1962 s-au restaurat: M-tirea Cozia, Schitul Cornet, M-tirea Brîncoveni de lîngă Slatina, Schitul Clocociov, Schitul Şerbăneşti şi Schitul Dobruşa, Sf. Mînăstire Bistriţa vîlceană, Schitul Surpatele, Sf. Mînăstire Govora şi s-a spălat pictura Paraclisului Episcopal cît şi pictura Bolniţei din vatra episcopală. În perioada 1971—1976 s-au efectuat ample lucrări la Sf. M-tiri: Surpatele, Ostrov-Călimăneşti, Clocociov, Iezer şi s-a acoperit casa arhierească odată cu Catedrala Episcopală.

Slujba înmormîntării fostului arhipăstor al Episcopiei Rîmnicului şi Argeşului a avut loc în ziua de 12 iunie 1984. La orele 8,00 dim. s-a săvîrşit Sf. Liturghie de către I. P. S. Dr. Nestor, Mitropolitul Olteniei însoţit de P. S. Episcop Vasile Tîrgovişteanul, Episcop-vicar Patriarhal şi P. S. Arhiereu-vicar Gherasim Hunedoreanul, înconjuraţi de un sobor de preoţi şi diaconi.

La orele 11,00, potrivit protocolului stabilit în prealabil a sosit în Catedrală soborul de ierarhi, în frunte cu Prea Fericitul Părinte Dr. Iustin, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române.

Din sobor au făcut parte: Înalt Prea Sfinţitul Teoctist, Mitropolitul Moldovei şi Sucevei; Înalt Prea Sfinţitul Dr. Antonie, Mitropolitul Ardealului; Înalt Prea Sfinţitul Dr. Nestor, Mitropolitul Olteniei; Prea Sfinţitul Epifanie, Episcopul Buzăului; Prea Sfinţitul Eftimie, Episcopul Romanului şi Huşilor; Prea Sfinţitul Emilian, Episcopul Alba Iuliei; Prea Sfinţitul Vasile, Episcopul Oradei; Prea Sfinţitul Vasile Tîrgovişteanul — Episcop-vicar Patriarhal; Prea Sfinţitul Roman Ialomiţeanul, Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Bucureştilor; Prea Sfinţitul Damaschin Severineanul, Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Craiovei; Prea Sfinţitul Arhiereu-vicar Gherasim Piteşteanul al Episcopiei Rîmnicului şi Argeşului şi Prea Sfinţitul Gherasim Hunedoreanul, Arhiereu-vicar al Episcopiei Aradului.

Erau de faţă reprezentanţi ai organelor locale de Stat şi ai Departamentului Cultelor.

Un sobor arhieresc, în frunte cu Prea Fericitul Părinte Dr. Iustin, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, a oficiat pentru P. S. Episcop Iosif, slujba înmormîntării călugărilor, potrivit regulilor tipiconale.

După terminarea slujbei Prea Fericitul Părinte Dr. Iustin Patriarhul B. O. R. a adresat celor de faţă următorul cuvînt: „Cu cîţiva ani în urmă fericitul întru adormire Iosif Episcopul îşi exprima dorinţa ca la trecerea sa din viaţa aceasta în cealaltă viaţă să se facă în chip cît mai simplu. Nu voia nici adunare multă de oameni, nu voia nici cuvîntări şi nici o altă manifestare care ar fi putut birui smerita sa existenţă.

Dar vrerile lui Dumnezeu şi ale mulţimilor sînt altele.

Iată, cu bunăvoinţa lui Dumnezeu, ne-am strîns în acest moment membri ai Sf. Sinod, preoţi şi credincioşi de pe toate meleagurile acestei părţi ale ţării.

Alături de noi se găsesc îndeosebi autorităţile de stat care au venit ca împreună cu noi să-şi exprime cinstirea faţă de marea personalitate a celui ce a fost episcop, fratele nostru întru Arhierie şi Întîistătător al Eparhiei Rîmnicului şi Argeşului.

Ştia Episcopul Iosif ca slujba s-o împlinească deplin, aşa cum spunea Sf. Ap. Pavel şi într-adevăr în lunga lui activitate pastorală, de preot şi episcop, şi-a făcut slujba sa din plin. Cei care i-au urmărit viaţa, cunosc activitatea lui la o parohie modestă apoi apariţia sa în organizaţii bisericeşti care pe vremuri ajutau Biserica în lucrarea ei, propovăduirea pe care el a făcut-o şi în general întreaga sa lucrare bisericească.

Glasul lui ca tunetul, uneori era blînd ca al unui miel în alte împrejurări. De multe ori l-am văzut plîngînd în diferite împrejurări ale vieţii noastre bisericeşti. S-a dovedit în lucrarea Sf. Sinod ca un om plin de înţelepciune, plin de dragoste, plin de toată rîvna faţă de Casa Domnului, de aceea el şi-a încheiat viaţa aceasta pămîntească liniştit şi împăcat în sufletul său. El a putut spune ca odinioară Sf. Ap. Pavel în pragul încheierii vieţii lui: „lupta cea bună am luptat, călătoria am săvîrşit, credinţa am păzit, de aici încolo îmi este înainte cununa dreptăţii pe care Domnul mi-o va da în ziua aceea mie şi nu numai mie ci şi tuturor celor ce au iubit arătarea lui — Dreptului Judecător".

Acestea sînt cuvintele pe care Sf. Ap. Pavel le-a spus aproape de momentul despărţirii lui de viaţa pămîntească. Aceleaşi cuvinte au putut fi spuse şi de Episcopul Iosif.

Într-adevăr lupta cea bună s-a luptat în tot lungul vieţii sale de aproape un veac. El a fost un om de excepţie şi prin vîrsta sa şi prin vigoarea sa şi prin rîvna sa faţă de slujirea în favoarea Bisericii şi a neamului nostru românesc.

S-a luptat încă din vremuri fragede pentru a ridica satele prin care a trecut pe o treaptă nouă de viaţă. S-a luptat în activitatea sa de arhiereu de a determina pe preoţi ca toţi să-şi facă slujba lor deplină.

S-a luptat pentru apărarea dreptei credinţe, pentru propovăduirea cuvîntului cel bun, pentru apropierea oamenilor de Dumnezeu.

Va veni vremea cînd se va vedea în întregime locul pe care îl ocupă Episcopul Iosif în viaţa Bisericii noastre.

Cinstit de noi toţi pentru lucrarea sa l-am însoţit pînă în momentul acesta.

Este momentul în care ca şi Ap. Pavel a putut zice Episcopul Iosif că şi-a încheiat călătoria. La urmă însă el adaugă cu tărie că a păzit credinţa.

Împăcat el aşteaptă acum cununa dreptăţii, cununa pe care Dreptul Judecător a făgăduit-o nu numai lui aşa cum zice dar şi tuturor celor care au iubit sau celor care iubesc Arătarea adică venirea Domnului nostru Iisus Hristos.

Noi, în numele Sf. Sinod aducem fratelui nostru întru arhierie Episcopului Iosif, prinosul nostru de cinstire, de frăţească dragoste pe care i-am purtat-o şi de păstrare a numelui său bun pe care l-a lăsat în urma sa.

Dumnezeu să-i asculte rugămintea şi să-i dea cununa dreptăţii la dreapta judecată aşa cum El zice.

Dumnezeu să-l odihnească în pace, iar noi să-i purtăm cu cinstire şi cu demnitate numele său în sufletele noastre.

Veşnică să-i fie pomenirea!"

După ce Prea Fericitul şi-a încheiat necrologul, în numele Departamentului Cultelor, ale Organelor locale judeţene şi ale Municipiului Rm. Vîlcea a vorbit D-l director Ion Popescu.

Au luat apoi cuvîntul I. P. S. Dr. Nestor, Mitropolitul Olteniei, şi P. S. Arhiereu-vicar al Episcopiei Rîmnicului şi Argeşului — Gherasim Piteşteanul, colaboratorul cel mai apropiat al P. S. Episcop Iosif.

Aşa s-a încheiat un capitol de 41 ani de Arhierie din istoria Episcopiei Rîmnicului şi Argeşului, sub părintească purtare de grijă a celui ce a fost Prea Sfinţitul Episcop IOSIF GAFTON.

Veşnică să-i fie pomenirea!

Pr. secr. *Sandu Cristescu*

Semnalăm... Semnalăm...

● *Biserica Anglicană din Noua Zeelandă a declarat erezie politica de apartheid (rasistă) a Africii de Sud. (Ecumenical Press Service, an 51, nr. 18/1984).*

● *Din Hamilton, provincia Ontario, Canada, ne-a sosit nr. 1 (anul XV) 1984 al „Buletinului de gîndire şi simţire ortodoxă românească", ADEVĂRUL (The Truth), editat de pr. Nicolae Ciurea.*

● *Buletinul european „NOI TRACII" editat la Milano de Prof. Dr. Iosif Constantin Drăgan publică în nr. 113 (anul XIII), 1984, cîteva articole interesante: Preotul Alexandru Stănciulescu-Bîrda:* Transilvania şi locuitorii săi, *(folosind mai ales pe Augustino Gerando); Silviu Dragomir:* Casă în stil tracic (sau dacic) în Bucureşti *(Casa „Melic" din str. Spătarului); Roxana Iordache:* Portretul împăraţilor Gallienus, Claudius II, Aurelian şi Diocleţian în operele lui Iordanes.

● *Revista VIE CONSACREE care apare la Namur în Belgia, dedică nr. 2/1984 problemei uniformei religioase:* Vie religieuse et symbolique du vêtement. *Pentru interesaţi e o sursă preţioasă şi mai ales un punct de vedere contemporan, altul decît cel din anii de criză din deceniul al şaselea al secolului nostru. On revient toujours...*

● România pitorească, *nr. 149/1984, sub genericul „Vacances en Roumanie", consacră cinci pagini mari lui* Picu Pătruţ din Sălişte, *artistul ţăran (n. 1818) de la care ne-a rămas un adevărat tezaur de manuscrise, ilustrate de el însuşi pînă la măsura comparaţiei cu Fra Angelico şi Botticelli, cum spunea Rosetta del Conti, profesoară la Universitatea din Milano. Nicolae Docsănescu, autorul articolului, îl aşează pe Picu Pătruţ pe linia de succesiune a lui Gavril Uric de la Neamţu, a lui Anastasie Crimca de la Dragomirna şi a frescelor de la Voroneţ, Moldoviţa, Sucevita, Arbore şi Humor. Şi n-a fost decît un modest paraclisier la biserica din Sălişte! Încă odată se verifică adevărul că oricine, oriunde se află, poate fi mare. Dacă are de unde! Dacă Sinele său e mare! Meritul de a-l fi descoperit pe Picu Pătruţ şi a-i fi adunat opera, atît cît s-a mai putut găsi după aproape o sută de ani, revine consăteanului său, marelui Onisifor Ghibu.*

Fiul acestuia, dr. Octavian Ghibu, se străduieşte cu aceeaşi rîvnă ca şi tatăl său, să scoată la lumină opera neverosimilului artist care se află în posesia sa. Paginile şi reproducerile din „România pitorească" ne dau doar o idee despre ce va însemna pentru cultura românească o asemenea operă, cînd va reuşi — căci merge încet — să vadă în întregime lumina tiparului şi să-şi găsească drumul spre ochii, inima şi mintea românească!

● *Scriind în rev. „Transilvania" (nr. 5, 1984, p. 46) despre cartea lui Boris Buzilă, ORIENTUL OCCIDENT, (Ed. Dacia, 1983). Mircea Anghelescu îi găseşte multe calităţi. Mi se pare a le cuprinde pe toate, cea pe care o sesizează la urmă: aceea „de a fi bine scrisă".*

● *O carte utilă din multe puncte de vedere, plină de informaţii istorice şi contemporane, a scris Ion Horaţiu Crişan:* Itinerare arheologice transilvane, *Bucureşti, 1982).*

● Nădejdea — Hoffnung *revista comunităţii ortodoxe române din Hamburg R. F. G., a ajuns la al IX-lea an de apariţie. Nr. 23—24/1984 cuprinde ştiri despre o bogată activitate pastorală desfăşurată de preotul Dr. Miron Dan.*

● *„Nicăieri, în tot domeniul poeziei populare, şi chiar în întregul domeniu al producţiei folclorice de orice natură, nu găsim mai precis şi mai desăvîrşit exprimată concepţia idealului de viaţă al poporului ca în colinde", scrie Petru Caraman († 1980) în cartea sa DATINA COLINDULUI LA ROMÂNI, SLAVI ŞI LA ALTE POPOARE.* Studiu de folclor comparat. *(Bucureşti, 1983, traducere după originalul publicat în limba polonă). Savantul român arată că românii au luat colindele de la romani şi le-au dat apoi şi slavilor. De aceeaşi părere sînt şi savanţii M. Drinov, bulgar, şi C. Iricek, ceh.*

● *„Biserica românească", (VIII, 4, 1983), revista parohiilor ortodoxe române din Milano şi Torino, scrie despre* Antim Ivireanul, *la 275 de ani de la urcarea în scaunul de mitropolit al Ţării Româneşti, sub semnătura lui Gheorghe Vasilescu, Niculina Neagu Contel scrie despre* I Romeni alla liberazione di Vienna *(1683).*

● *Vicariatul Ortodox Român din Vîrşeţ, Iugoslavia ne-a trimis două excelente publicaţii: nr. 1/1984 din revista SEMĂNĂTORUL şi Anuarul bisericesc pe 1984.*

● *O nouă „revistă de cultură şi civilizaţie românească" editată la Londra de Dr. C. Michael Titus, sub titlul frumos: CONVERGENŢE ROMÂNEŞTI. Menită să fie revista „tuturor persoanelor de limbă maternă română, de origine română sau de formaţie română", promite să fie ceea ce şi-a propus: instrument de cultură şi civilizaţie. Printre altele un fragment dintr-o teză mai veche, publică Dan Zamfirescu:* Ortodoxie şi civilizaţie *care stabileşte raporturi reale între ortodoxie şi romano-catolicism.*

● Lamennais et les Roumains *(în Actes du Colloque Lamennais, Paris 1982, p. 77—87) e o comunicare a prof. Marin Bucur despre acest abate care a interesat atît de mult pe revoluţionarii noştri de la 1848. Dionisie Romano, viitorul episcop al Buzăului, l-a tradus în româneşte, transformîndu-l în agitator revoluţionar şi făcîndu-se el însuşi propagator al ideilor sale înoitoare din* Paroles d'un croyant, *condamnate la vremea sa de papa ca „impioase, scandaloase şi eronate".*

● *Ortodoxia occidentală şi-a organizat cel de al V-lea Congres în oraşul Gand din Belgia, între 29 octombrie şi 1 noiembrie 1983, avînd ca temă generală „Omul, chip al lui Dumnezeu". Lucrările sînt publicate în nr. 125/trim. I, 1984, a revistei* CONTACTS *care apare la Paris, avînd ca secretar de redacţie pe cunoscutul teolog Olivier Clément.*

● Mărturie Ortodoxă, *revista comunităţii ortodoxe române din Olanda, editată de pr. Dr. Ioan Dură, a ajuns la nr. 6/1984. O sută două pagini de istorie, cultură şi spiritualitate românească.*

ANTONIE P.

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

COMITETUL DE REDACŢIE: Dr. *Antonie Plămădeală*, Mitropolitul Ardealului — preşedinte; *Lucian Făgărăşanul*, Episcop-vicar — vicepreşedinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Prof. Dr. *Aurel Jivi* — redactor adjunct; Arhid. *Gheorghe Papuc*, Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu* — membri; tehnoredactor: Diac. *Ezechil Oancea*; corector: Pr. *Vartolomeu Constantinescu*.

Cititorii din străinătate se pot abona prin „ROMPRESFILATELIA" — sectorul export-import presă P. O. Box 12-201, telex 10376 presfir Bucureşti, Calea Griviţei nr. 64—66

ABONAMENTUL pe un an: 100 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2 Taxa poştală plătită în numerar Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu | 44.206 |

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Anul 131 Sibiu, 1 și 15 iulie 1984 Nr. 25—26 și 27—28/1984

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Sub președinția Domnului Nicolae Ceaușescu a avut loc Plenara Consiliului Național al Frontului Democrației și Unității Socialiste

Joi, 28 iunie a.c. a avut loc, la București, într-o atmosferă de vibrant patriotism, Plenara Consiliului Național al Frontului Democrației și Unității Socialiste, sub președinția Domnului Nicolae Ceaușescu, Președintele Republicii Socialiste România și Președintele Frontului Democrației și Unității Socialiste.

Pe ordinea de zi au fost înscrise următoarele probleme:

1. Activitatea consiliilor Frontului Democrației și Unității Socialiste și a organizațiilor componente pentru mobilizarea oamenilor muncii la îndeplinirea prevederilor Planului național unic de dezvoltare economico-socială pe anul 1984 și pe întregul cincinal și întîmpinarea celei de a 40-a aniversări a victoriei, revoluției de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă cu rezultate deosebite în toate sectoarele de activitate;

2. Participarea Frontului Democrației și Unității Socialiste la înfăptuirea politicii promovate de statul nostru dedicate consolidării păcii, realizării colaborării între toate popoarele lumii;

3. Raport cu privire la proiectul planului național unic de dezvoltare economico-socială a României pe anul 1985;

4. Raport cu privire la schița preliminară de dezvoltare economico-socială a României în perioada 1986—1990;

(Continuare în pag. a 3-a)

Plenara Comitetului Central al Organizației Democrației și Unității Socialiste

În aceeași atmosferă de entuziastă angajare cetățenească a avut loc, în Capitală, joi 28 iunie a.c., Plenara Comitetului Central al Organizației Democrației și Unității Socialiste.

Numeroșii vorbitori care au participat la discuții, au făcut cunoscută voința lor și a celor pe care îi reprezintă de a-și aduce aportul la făurirea, în patria noastră, a societății socialiste multilateral dezvoltate, la ridicarea continuă a nivelului de viață materială și spirituală a poporului nostru.

Din partea cultelor din țară au luat cuvîntul P. S. Episcop Vasile Coman, al Episcopiei Ortodoxe Române din Oradea și Prof. Péntek Arpad, rectorul Institutului Teologic Protestant de grad Universitar din Cluj-Napoca, care au exprimat identitatea de voință și simțire a slujitorilor și credincioșilor cultelor cu întregul popor, cu idealurile sale de pace, libertate și prosperitate.

Cuvîntul de deschidere al P. F. Patriarh Iustin la Adunarea Cultelor pentru Dezarmare și Pace

Onorată Adunare,

Eu am venit pentru ca oamenii *„să aibă viață și să aibă din belșug"* (Ioan X, 10). Acestea sînt cuvintele pe care le-a rostit Mîntuitorul spre a defini oarecum rostul venirii Sale în lume. În alte împrejurări El a lămurit această

zicere precizînd că ne-a adus de la Dumnezeu viața veșnică și fericirea. Pentru înfăptuirea lor ne străduim noi acum. Luptînd pentru pace, luptăm pentru viață; străduindu-ne pentru înfăptuirea României celei noi, căutăm fericirea.

Aceste idealuri izvorăsc, pe de o parte, din firea poporului nostru, iar pe de altă parte din convingerile noastre religioase.

Pacea a fost totdeauna un element constitutiv al sufletului românesc, al concepției și practicii noastre de viață. Însăși așa-numita omenie, specifică neamului românesc, poate fi înscrisă în fruntea virtuților noastre tradiționale. Ea se referă la pacea și buna înțelegere între oameni, la prietenie și ajutorare, la ospitalitate, la bunătatea și dragostea frățească între ei. Omenia cuprinde de o potrivă atitudini asemănătoare și față de lumea celor necuvîntătoare sau chiar față de firea neînsuflețită.

Tot ceea ce caracterizează un om de omenie se reflectă într-un anumit fel în viața întregului popor.

Poporul nostru nu s-a lăsat ispitit de gînduri expansioniste, n-a rîvnit la teritorii care nu-i aparțineau, n-a purtat niciodată vreun război de cucerire. Întreg șirul de lupte pe care au fost siliți să le poarte înaintașii noștri s-a limitat la apărarea propriului lor pămînt, la apărarea „moșiei", adică a teritoriului moștenit de la înaintașii noștri, sau strămoși. S-au străduit românii să-și apere ființa lor națională, s-au zbătut să-și păstreze întregul lor patrimoniu cultural. Au luptat vitejește pentru viața și bunurile lor materiale sau spirituale.

De aceea, în chip firesc, întruchipînd virtuțile neamului nos-

(Continuare în pag. a 3-a)

Adunarea Cultelor din România pentru Dezarmare și Pace

București, 21—23 iunie 1984

Pacea a constituit o preocupare constantă a oamenilor de pretutindeni. Progresul sau regresul societății omenești a fost determinat, în primul rînd, de vremurile de pace sau război care s-au succedat pe parcursul istoriei.

Dacă în trecut au existat situații în care pe întinse regiuni ale globului oamenii n-au știut ce este amenințarea războiului, chiar dacă în alte regiuni războiul era o realitate, astăzi întreaga omenire se află sub teroarea acestui demon întunecat care este războiul atomic. Datorită puterii de distrugere extraordinare care zace în bombele atomice fabricate pînă în prezent este exclusă orice posibilitate și orice speranță de supraviețuire. Pericolul morții este conturat, în mod cert, la scară planetară.

Evident că nu este vorba de o fatalitate, de un destin tragic în fața căruia omenirea n-ar mai avea nici o alternativă. Alternativa există: anihilarea pericolului de război prin stoparea producerii și amplasării de noi mijloace de distrugere, prin retragerea și desființarea celor deja existente, prin instaurarea în lume a unui climat de pace, bazat pe dreptate și încredere reciprocă.

Tocmai convingerea că războiul poate și trebuie să fie evitat a mobilizat opinia publică mondială la acțiuni menite să determine oprirea nefastei și periculoasei curse a înarmărilor. Pe toate meridianele au loc demonstrații, mitinguri și energice acțiuni de protest împotriva războiului

Poporul român, a cărui vocație de pace este binecunoscută, se dovedește a fi însuflețit de aceeași sinceră năzuință a omenirii contemporane: apărarea vieții în fața pericolului nimicitor al războiului, salvarea civilizației umane de la distrugere.

Așa precum altădată și-a adus aportul la ocrotirea culturii și civilizației europene, a vieții și libertății popoarelor din această regiune, tot astfel și astăzi, poporul nostru este ferm hotărît să contribuie la eliberarea omenirii de gravul pericol al cataclismului nuclear. Din inițiativa și sub patronajul președintelui Nicolae Ceaușescu, România a desfășurat și va desfășura și în viitor ample și sistematice acțiuni pentru dezarmare și pace, pentru renunțarea la forță în relațiile internaționale, pentru crearea cadrului propice progresului și dezvoltării libere și independente a tuturor popoarelor.

Atmosfera de intensă preocupare pentru salvgărdarea cauzei păcii ce caracterizează epoca pe care o străbate în actualitate poporul român a determinat adoptarea unei poziții ferme în favoarea păcii și din partea cultelor din țara noastră. Conștiente de menirea pe care o au de a sluji binelui, cultele s-au dedicat cu hotărîre propovăduirii ideilor păcii și sprijinirii de pe poziția specifică și cu mijloacele proprii a inițiativelor și acțiunilor întreprinse de poporul nostru pentru apărarea vieții, păcii și fericirii tuturor oamenilor. Ele însele au întreprins astfel de acțiuni organizînd conferințe, simpozioane și alte întruniri dedicate păcii. O largă manifestare de acest gen a avut loc în noiembrie 1981 cînd s-a întrunit la București Adunarea Cultelor din România pentru

(Continuare în pag. a 2-a)

Pr. prof. *Dumitru Abrudan*

TELEGRAMĂ

Excelenței Sale, Domnului Nicolae Ceaușescu, Președintele Republicii Socialiste România

Conducătorii și reprezentanții Cultelor din Republica Socialistă România, întruniți în adunarea solemnă consacrată dezbaterii problemelor dezarmării și păcii, desfășurată la București în zilele de 21, 22 și 23 iunie 1984, cu participarea reprezentanților unor Biserici, religii și organizații creștine mondiale, își exprimă profunda admirație pentru neobosita dăruire și devotamentul nemărginit cu care Domnia Voastră, mult stimate Domnule Președinte, acționați pentru propășirea patriei, pentru binele și fericirea poporului, pentru apărarea păcii, promovarea destinderii și colaborării între popoare.

Pe fundalul complex, zbuciumat, sfîșiat de contradicții al epocii pe care o traversează în acest moment omenirea, marcată de agravarea fără precedent a situației pe plan mondial, România proiectează imaginea luminoasă a unei țări al cărui țel este de a contribui la triumful păcii și colaborării, la asigurarea vieții și demnității tuturor națiunilor lumii.

Cu deplină îndreptățire putem afirma că datorită eforturilor neobosite depuse de dumneavoastră, mult stimate domnule președinte, România are astăzi în lume mai mulți prieteni ca oricînd, realizările ei sînt tot mai cunoscute și prețuite pretutindeni pe glob, iar numele Domniei Voastre este pronunțat cu profundă stimă și admirație pe toate meridianele.

Strălucitele dumneavoastră inițiative și acțiuni consacrate păcii și dezarmării care și-au găsit o nouă și elocventă expresie în Apelul adresat de Marea Adunare Națională a Republicii Socialiste România Sovietului Suprem al U. R. S. S., Congresului S. U. A., parlamentelor țărilor europene pe teritoriul cărora sînt instalate rachete cu rază medie de acțiune, parlamentelor altor state europene și Canadei — vibranta chemare la acțiune hotărîtă pentru eliminarea primejdiei războiului nuclear, pentru apărarea dreptului fundamental al oamenilor, la viață, al națiunilor, la existență liberă și demnă, pentru triumful păcii pe planeta noastră — ne îndatorează și ne mobilizează și pe noi, slujitorii cultelor, să ne unim și mai mult eforturile pentru a sprijini mai eficient măsurile întreprinse pentru apărarea păcii, asigurarea destinderii, promovarea colaborării și fraternității între oameni și popoare. Desfășurată în spiritul idealurilor de pace și libertate, de progres și civilizație, ce caracterizează voința și faptele poporului român, adunarea noastră a demonstrat, încă o dată, hotărîrea slujitorilor altarelor, a credincioșilor pe care-i păstoresc, a contribui cu toată energia, prin mijloace specifice, la eforturile pe care popoarele, forțele progresiste, iubitoare de pace din lume, le depun pentru apărarea celui mai sfînt, dar și celui mai amenințat drept al omenirii, dreptul la viață, la existență.

Însuflețiți de preceptele noastre religioase și pentru a preîntîmpina o catastrofă ce ar distruge planeta, noi, conducătorii și reprezentanții Cultelor din România, împreună cu distinșii oaspeți de peste hotare, dînd expresie sentimentelor și voinței tuturor membrilor comunităților noastre, am adresat un apel către toate Bisericile, religiile lumii și tuturor oamenilor de bine de pretutindeni, chemîndu-i să acționeze, împreună cu popoarele cărora le aparțin, cu toate forțele iubitoare de pace, pentru încetarea cursei înarmărilor, oprirea amplasării noilor rachete americane pe continentul european și a contramăsurilor nucleare anunțate de U. R. S. S., pentru reluarea tratativelor sovieto-americane în vederea realizării unui acord care să ducă la eliminarea rachetelor nucleare, a oricăror arme nucleare din Europa și din lume.

Dînd expresie gîndurilor noastre de adînc respect pentru tot ceea ce ați făcut și faceți în apărarea păcii și promovarea progresului, afirmîndu-ne totala aderiune la întreaga activitate internă și externă a statului nostru, urmînd însuflețitorul dumneavoastră exemplu de slujire devotată a patriei și poporului, ne angajăm, mult stimate domnule președinte, ca, într-o neclintită unitate cu țara, să sprijinim, cu toată ființa noastră, mărețele acțiuni consacrate păcii, să stimulăm în conștiința oamenilor și a popoarelor încrederea și speranța într-o lume fără arme și fără războaie, eliberată de coșmarul distrugerii atomice, să relevăm și să susținem puterea și capacitatea lor de muncă creatoare spre binele și folosul întregii umanități.

Adunarea Cultelor din România pentru Dezarmare și Pace

București, 21—23 iunie 1984

APEL

către toate Bisericile și organizațiile creștine mondiale, religiile lumii și oamenii doritori de bine de pretutindeni

Profund îngrijorați de accelerarea într-un ritm fără precedent a cursei înarmărilor care constituie o gravă amenințare la adresa păcii și securității și duce omenirea în pragul unei catastrofe nucleare, conducătorii și reprezentanții cultelor din România, determinați de credința și convingerile lor religioase și în numele credincioșilor pe care îi păstoresc, s-au întrunit din nou la București, în zilele de 21, 22 și 23 iunie 1984, în Adunarea consacrată discutării problemelor dezarmării și păcii.

La această adunare au participat și reprezentanți ai unor Biserici, culte religioase și organizații creștine mondiale, pentru a dezbate împreună principalele evoluții din viața internațională, agravată de intensificarea înarmărilor nucleare, de apariția și

(Continuare în pag. a 4-a)

ADUNAREA CULTELOR DIN ROMÂNIA PENTRU DEZARMARE ŞI PACE

Prezidiul Adunării Cultelor din România pentru Dezarmare și Pace

(Continuare din pag. 1)

Dezarmare și Pace. Voința de pace a slujitorilor și credincioșilor cultelor din țara noastră exprimată cu acea ocazie a ajuns să fie cunoscută peste tot, prin intermediul Chemării lansate către guvernele tuturor statelor lumii, către Organizația Națiunilor Unite, precum și către toate Bisericile din lume pentru intensificarea luptei împotriva războiului și asigurarea șanselor păcii.

Recent a avut loc a doua Adunare a Cultelor din România pentru Dezarmare și Pace, găzduită de către Biserica noastră la Institutul Teologic Universitar din București.

Lucrările acestei Adunări s-au desfășurat în zilele de 21—23 iunie a.c., cu participarea membrilor Sfîntului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, a conducătorilor celorlalte culte din țară, a profesorilor de teologie, a vicarilor, consilierilor, redactorilor publicațiilor teologice și ai altor reprezentanți ai cultelor.

A fost de față președintele Departamentului Cultelor, D-l Ion Cumpănașu, însoțit de alți colaboratori.

Dintre oaspeții de peste hotare care au luat parte la lucrări amintim:

Dr. Günther Gassman, directorul Comisiei „Credință și Constituție" din cadrul Consiliului Ecumenic al Bisericilor; dr. Glen Garfield Williams, secretar general al Conferinței Bisericilor Europene; dr. Lubomir Mirejovsky, secretar general al Conferinței Creștine pentru Pace; dr. Edmond Perret, secretar general al Alianței Reformate Mondiale; D-l Sam Dahlgren, director pentru Europa al Federației Luterane Mondiale; Pastor Knud Wumpelmann, secretar general al Federației Baptiste din Europa; dr. Gianfranco Rossi, secretar general al Asociației Internaționale pentru Apărarea Libertății Religioase; Dr. E. C. Thomas, președinte al Uniunii Comunităților Penticostale din S.U.A. și Canada.

Au fost de asemenea prezenți: prof. Gregor Larentzakis (Patriarhia Ecumenică), Î.P.S. Mitropolit Filaret al Kievului (Patriarhia Moscovei), P.S. Episcop Danilo, vicar patriarhal (Patriarhia Bisericii Ortodoxe Sîrbe), prof. Totju Koav (Patriarhia Bisericii Ortodoxe Bulgare), prof. Vlassios Pheidas (Biserica Ortodoxă a Greciei), Arhim. Dionisios Kikku (Biserica Ortodoxă a Ciprului), Dr. Nicolaj Kozlowsky (Biserica Ortodoxă din Polonia), Arhim. Ambrosie (Biserica Ortodoxă a Finlandei), precum și reprezentanți ai Secretariatului pentru Unitate al Vaticanului, ai Bisericii Anglicane, ai Bisericii Vechi Catolice din Austria, ai Bisericii Reformate din Franța, ai Bisericii Reformate din Olanda, ai Bisericii Metodiste din Polonia, ai Bisericii Presbiteriene din Portugalia, ai Federației Bisericilor Evanghelice din R.D.G., ai Bisericii Evanghelice din R.F. Germania, ai Bisericii Luterane din R.F. Germania, ai Bisericii Penticostale din R.F. Germania, ai Bisericii Luterane din Suedia, ai Bisericiilor: Unitariană, Baptistă, Reformată din Ungaria, ai Bisericii Baptiste din U.R.S.S.

Lucrările Adunării Cultelor din România pentru Dezarmare și Pace au fost precedate de un Te-Deum, oficiat joi, 21 VI a.c., ora 9, în biserica Sf. Ecaterina — paraclisul Institutului Teologic Universitar din București, cu participarea oaspeților și delegaților.

În aceeași zi, la ora 9,30 a avut loc, în aula Institutului Teologic Universitar din București, constituirea Prezidiului și deschiderea oficială a lucrărilor prin Cuvîntul rostit de Prea Fericitul Părinte Iustin, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române. În sesiune plenară au avut loc apoi, pînă al ora 13 luări de cuvînt din partea conducătorilor cultelor din țară și a invitaților de peste hotare.

După-masă, între orele 16,30—20, lucrările s-au desfășurat în cadrul a trei secții, unde au fost dezbătute următoarele teme:

Secția I: Răspunderea cultelor pentru apărarea vieții și pentru pace.

Secția a II-a: Dezarmarea: cheltuielile militare povară pe umerii omenirii.

Secția a III-a: Securitate și cooperare în Europa. Oprirea amplasării rachetelor cu rază medie de acțiune, retragerea și distrugerea celor existente.

Vineri, 22 iunie între orele 9—13 au continuat luările de cuvînt în sesiunea plenară, iar între orele 16,30—18,30 au continuat lucrările pe secții.

La ora 19,30 Corul studenților Institutului Teologic Universitar din București și Corala Patriarhiei Române au oferit participanților un frumos concert, alcătuit din bucăți corale religioase și patriotice.

Simbătă, 23 VI a.c., între orele 9—13,30 au continuat luările de cuvînt în sesiune plenară, după care au fost prezentate următoarele Concluzii generale, formulate pe baza rapoartelor celor trei secții și a luărilor de cuvînt în sesiunile plenare:

„Adunarea generală a Cultelor din R.S. România, pentru dezarmare și pace, în ședințele plenare și în lucrările celor trei secții, dezbătînd tema principală: „Dezarmarea și pacea în condițiile lumii actuale", formulează următoarele concluzii, în baza Rapoartelor celor trei secții:

1. Raportul secției I, în cadrul căreia a fost aprofundată tema: „Răspunderea Cultelor pentru apărarea vieții și pentru pace", arată că, mai ales în ultimele decenii, Cultele din țara noastră, conștiente de răspunderea lor față de misiunea pe care o au de îndeplinit în raport cu Dumnezeu și cu oamenii, se simt îndatorate să contribuie, de pe propria poziție, cu mijloacele specifice și fără de nici o ezitare, la promovarea cauzei păcii și înțelegerii între popoare.

La baza angajării lor sincere în sprijinirea acțiunilor pentru apărarea dreptului sacru al omenirii la viață și pace, Cultele așează, pe lîngă temeiurile firești, împărtășite de toți oamenii și temeiuri religios-morale, din Revelația dumnezeiască. Un astfel de temei este credința că viața este un dar dumnezeiesc; ea trebuie să fie ocrotită și respectată, și sprijinită să se dezvolte și să se desăvîrșească.

Un alt temei religios comun tuturor Cultelor este acela că omul reprezintă făptura cea mai aleasă a lui Dumnezeu, fiind creat după chipul și asemănarea Sa.

Lumea este cadrul firesc rînduit de Dumnezeu în care omul se realizează ca ființă rațională și liberă, purtător și creator de valori în slujba unor înalte idealuri.

Stimulate, în activitatea lor, de aceste temeiuri de ordin religios-moral, Cultele sînt hotărîte să-și intensifice astăzi, mai mult ca oricînd, slujirea lor față de lume și să propovăduiască pacea, luptînd împotriva războiului și violențelor de tot felul, păcate care sînt îndreptate împotriva vieții și civilizației umane și, în ultimă instanță, împotriva lui Dumnezeu.

Înțelegînd că pacea este un dar al lui Dumnezeu făcut oamenilor și o condiție indispensabilă pentru perpetuarea și afirmarea vieții, Cultele sînt convinse că această pace nu se realizează practic în istorie fără contribuția noastră. Pacea se cucerește prin strădanii și lupte și, de aceea, Cultele se alătură cu toată hotărîrea celor care urmăresc să înlăture cauzele ce zădărnicesc pacea și să statornicească un climat favorabil înfrățirii și colaborării între oameni și popoare.

În spiritul idealului mesianic al păcii universale, Cultele cer să fie oprită producerea de noi armamente, iar cele existente să fie transformate în unelte folositoare vieții și fericirii umane.

Ele adresează o chemare oamenilor de știință și tuturor celor care făuresc și mînuiesc tehnica și tehnologia modernă să facă totul pentru a pune știința și tehnica în slujba vieții și păcii, și nu a morții și distrugerii universale.

Conștiente de menirea lor, Cultele înțeleg să se dedice cu și mai multă dăruire propovăduirii ideilor păcii și sădirii în conștiințele oamenilor a responsabilității pentru existența și viitorul omenirii, folosind în acest scop predica, presa și literatura teologică, slujbele religioase și toate celelalte mijloace de care ele dispun.

Cultele din țara noastră sprijină acțiunile poporului nostru pentru pace și întîmpină cu deosebită satisfacție inițiativele Președintelui țării pentru biruința cauzei păcii, zidirii unei vieți prospere în patria noastră.

2. Aprofundînd tema: „Dezarmarea: cheltuielile militare povară pe umerii omenirii", participanții din secția a II-a și-au manifestat, în unanimitate, profunda lor îngrijorare față de cursul deosebit de periculos pe care l-a luat astăzi cursa înarmărilor nucleare prin instalarea de noi rachete cu rază medie de acțiune pe continentul european, care pot împinge lumea în pragul unui holocaust nuclear și care are consecințe negative dintre cele mai grave asupra omenirii, chiar și fără să fie folosite armele respective.

Pe planul relațiilor dintre state, cursa înarmărilor menține și adîncește diviziunea lumii în alianțe și blocuri militare, întreține suspiciunea și neîncrederea și afectează cooperarea dintre state, iar pe plan economic-social, mărește și mai mult subdezvoltarea unei mari părți din omenire, decalajele existente, criza economică mondială, precum și sărăcirea și degradarea Terei. În actuala criză energetică și de materii prime, cursa înarmărilor reprezintă o uriașă risipă, inutilă și absurdă, care absoarbe gigantice fonduri materiale și umane, ce sînt deturnate sistematic în scopuri militare neproductive, în detrimentul progresului și dezvoltării popoarelor, în timp ce două treimi din omenire suferă de grave lipsuri și are o datorie externă egală cu bugetul militar actual de peste 800 miliarde dolari.

Toți vorbitorii au subliniat că uriașele cheltuieli militare reprezintă o grea povară pentru locuitorii planetei, ce frînează progresul și dezvoltarea economico-socială și întreține criza economică. Îndeosebi popoarele lumii a treia plătesc scump tributul lor cursei înarmărilor.

Opinia publică mondială cere azi tot mai stăruitor oprirea neîntîrziată a cursei înarmărilor și a amplasării de noi rachete pe continentul european și trecerea la înfăptuirea unui program concret de dezarmare generală. Vorbitorii și-au exprimat adeziunea unanimă față de propunerea țării noastre de înghețare a cheltuielilor militare la nivelul anului 1983 și reducerea lor treptată cu cel puțin 15 la sută. În felul acesta s-ar face un pas concret spre destindere și s-ar debloca mari fonduri, în valoare de 80—120 milioane dolari anual, în scopul progresului și dezvoltării tuturor popoarelor, creîndu-se condițiile edificării unei noi ordini morale, economice și politice mondiale, care asigură pacea și progresul tuturor.

Participanții la discuții au mărturisit unanim că menirea omului este de a crește, de a se înmulți și stăpîni pămîntul, ca dar al lui Dumnezeu, spre folosul tuturor, pentru a fi sursa de viață a omului și nu pentru distrugerea ei.

Credința în Dumnezeu, Domnul vieții și al păcii, îl obligă să stea în slujba vieții și a păcii, să pună toate cuceririle geniului uman în slujba progresului și dezvoltării popoarelor și să prefacă armele de război în unelte folositoare ale păcii, transformînd rachetele în pluguri și seceri, iar meșteșugul războiului în meșteșugul bunei înțelegeri, conlucrării între toți oamenii, pentru instaurarea împărăției mesianice a păcii și a dreptății.

De aceea, în lumina învățăturilor și convingerilor noastre religioase și a dreptului sacru la viață al fiecărui om, cu toții spunem un DA dezarmării generale, pentru dezvoltare și pace, și un NU hotărît intensificării nesăbuite a cursei înarmărilor nucleare, care este cu totul nejustificată, imorală și inumană. Renunțarea pentru totdeauna la acest joc diabolic privind viața și nevoile imperioase ale omenirii este imperativul major și de maximă urgență astăzi.

3. În raportul secției a III-a, în cadrul căreia a fost dezbătută tema: „Securitate și cooperare în Europa. Oprirea amplasării rachetelor cu rază medie de acțiune. Retragerea și distrugerea celor existente", se arată că securitatea, element indispensabil pentru menținerea păcii și dezvoltarea vieții și progresul general uman, a constituit întotdeauna una dintre aspirațiile cele mai profunde și legitime ale umanității privind existența și viitorul ei.

Grava înrăutățire a relațiilor internaționale prin producerea și amplasarea unor noi rachete cu rază medie de acțiune în Europa a împins lumea în pragul unui cataclism nuclear. Oprirea cursei înarmărilor și, în mod special a înarmărilor nucleare, constituie pasul hotărîtor spre securitate și cooperare în Europa și în lumea întreagă. Este falsă teoria că sporirea armamentelor nucleare ar putea duce la realizarea unui echilibru de forțe pe plan mondial. Mai degrabă această măsură sporește pericolul distrugerii vieții și civilizației umane.

Participanții la Adunarea Cultelor sprijină propunerea președintelui Nicolae Ceaușescu, de a se face totul pentru oprirea amplasării de către S.U.A. a rachetelor nucleare cu rază medie de acțiune în unele țări din vestul Europei și a contramăsurilor nucleare anunțate de Uniunea Sovietică, pentru reluarea tratativelor sovieto-americane, în vederea realizării unui acord care să ducă la eliminarea rachetelor nucleare și apoi a oricăror arme nucleare din Europa și din întreaga lume.

Convingerea unanimă a Cultelor, ca — de altfel — a întregii opinii mondiale, este aceea că securitatea nu se poate constitui cu ajutorul armelor, ci exclusiv pe baza negocierilor și a dialogului. De aceea, Cultele acordă o deosebită atenție Conferințelor post-Helsinki și, în mod special, Conferinței de la Stockholm pentru măsuri de încredere și securitate și pentru dezarmare în Europa, sperînd că pe această cale se va ajunge mai repede la înțelegeri pozitive care să diminueze pericolul de război și să ducă în final, la eliberarea completă a omenirii de coșmarul războiului nuclear.

Securitatea și cooperarea nu-și pot găsi împlinirea decît într-un climat de încredere reciprocă, iar pentru realizarea acestui deziderat își pot aduce contribuția lor esențială și Cultele religioase, alături de oamenii de bine de pretutindeni."

*

În final a fost citit și aprobat în unanimitate „Apelul către toate Bisericile și organizațiile creștine mondiale, religiile lumii și oamenii doritori de bine de pretutindeni".

Cu sinceră adeziune a fost primit textul Telegramei adresată președintelui României, Nicolae Ceaușescu, ca semn al respectului profund pe care conducătorii cultelor, slujitorii și credincioșii lor îl nutresc față de eminentul bărbat de stat, dăruit trup și suflet propășirii propriului său popor și cauzei păcii mondiale.

Î.P.S. Mitropolit Teoctist al Moldovei și Sucevei a rostit, în numele Prea Fericitului Părinte Patriarh Iustin, cuvîntul de închidere a lucrărilor. Mulțumind conducătorilor cultelor, celorlalți participanți, oaspeților de peste hotare, organizaorilor, translatorilor și tuturor celor care, într-un fel sau altul, și-au adus aportul la buna desfășurare a lucrărilor, Î.P.S. Sa a dat încă odată expresie voinței unanime de pace a slujitorilor și credincioșilor cultelor din patria noastră, hotărîrii lor ferme de a nu precupeți nici un efort în sprijinirea acțiunilor poporului român în direcția înlăturării pericolului războiului nuclear și întăririi păcii și colaborării în lumea întreagă.

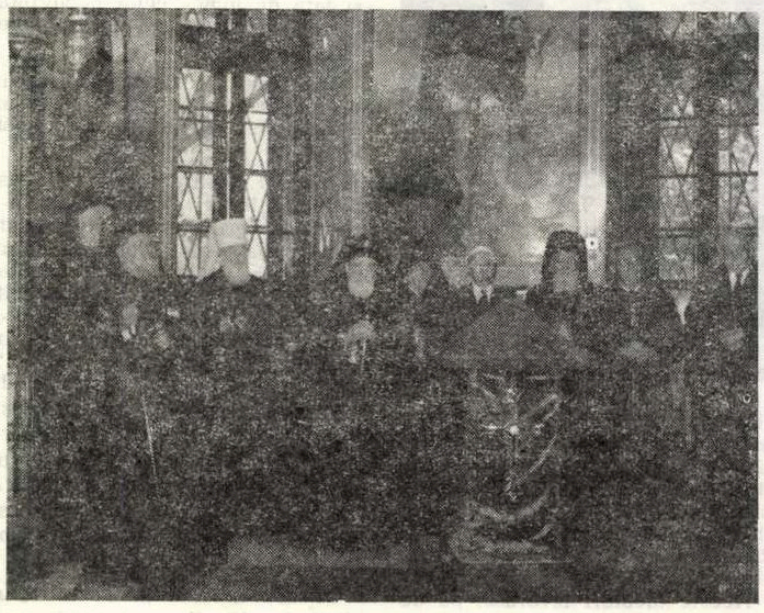

Aspect de la Te-Deum-ul oficiat în biserica „Sf. Ecaterina" la începerea lucrărilor Adunării pentru Dezarmare și Pace

Plenara Consiliului Național al F.D.U.S.

(Continuare din pag. 1)

5. Propuneri cu privire la convocarea Congresului al III-lea al Frontului Democrației și Unității Socialiste.

6. Dezbaterea proiectului Programului de alimentație științifică a populației.

La dezbaterea problemelor înscrise pe ordinea de zi a luat parte un mare număr de participanți, care au exprimat hotărîrea lor unanimă de a sprijini pe toate căile obiectivele măreție ale poporului nostru, înfăptuirea idealurilor sale de pace și colaborare, de ridicare a patriei noastre pe noi culmi de progres și civilizație.

Sub semnul deplinei unități și profundei adeziuni patriotice, participanții la Plenară au exprimat voința întregii noastre națiuni ca la Congresul al XIII-lea al P. C. R. să fie reales în funcția superioară de secretar general Domnul Nicolae Ceaușescu, cel mai iubit fiu al poporului român.

Din partea cultelor din țara noastră, care participă în calitate de membru la activitatea Frontului Democrației și Unității Socialiste, au luat cuvîntul la recenta Plenară I. P. S. Mitropolit Nestor al Olteniei și D-l Episcop Paul Szedressy al Bisericii Evanghelice sinodo-presbiteriene din Cluj-Napoca.

Dînd expresie sentimentelor de cald patriotism de care sînt însuflețiți slujitorii și credincioșii Bisericii noastre I. P. S. Mitropolit Nestor al Olteniei a arătat în cuvîntul său:

Mult stimate domnule președinte Nicolae Ceaușescu,

Onorată adunare,

Putem spune, cu îndreptățită mîndrie, că vatra noastră străbună, România, străbate o epocă a înnoirilor, a unor mari împliniri pe care istoria le va pomeni de-a pururi. Și întotdeauna aceste măreție realizări, care vor dăinui în timp și în conștiința neamului românesc, vor fi înscrise în cartea de istorie sub titlul „Epoca Ceaușescu". Asemenea marilor bărbați, a căror personalitate rămîne veșnic în memoria pămîntului nostru strămoșesc, domnul președinte Nicolae Ceaușescu s-a identificat total cu destinele poporului din care o odrăslit, iar viața sa este o pildă vie de dăruire pentru înflorirea națiunii noastre.

Urcușul țării în cei 40 de ani de la eliberare este o chezășie că ne aflăm pe un drum bun; acești 40 de ani de libertate și prosperitate națională sînt chezășia înfăptuirilor noastre viitoare, sînt chezășia cutezanțelor noastre, a idealurilor pe care ne propunem să le împlinim. Pentru Biserica noastră strămoșească ca și pentru celelalte culte din Republica Socialistă România, slujirea vieții celei noi, socialiste, a năzuințelor și idealurilor țării noastre va fi întotdeauna o datorie sacră.

Concepția domnului președinte al Republicii, Nicolae Ceaușescu. referitoare la construirea noii orînduiri în țara noastră. ca operă a tuturor fiilor ei, fără deosebire de naționalitate, de convingeri religioase sau de altă natură a inclus în acest context și aportul clerului și credincioșilor Bisericii noastre ortodoxe, ca și al celorlalte culte, la făurirea vieții noi în patria noastră.

Zilele trecute au avut loc la București lucrările „Adunării Cultelor din România pentru Dezarmare și Pace" la care au participat și numeroși reprezentanți de frunte ai unor Biserici sau organizații religioase mondiale.

Adunarea a dat o înaltă apreciere și și-a exprimat totalul său sprijin față de propunerile și inițiativele președintelui României socialiste, domnul Nicolae Ceaușescu, privind oprirea amplasării de către Statele Unite ale Americii a rachetelor nucleare cu rază medie de acțiune în unele țări din Vestul Europei și a contramăsurilor nucleare anunțate de Uniunea Sovietică, pentru reluarea negocierilor sovieto-americane în scopul realizării unui acord care să ducă la eliminarea rachetelor nucleare și apoi a oricăror arme din Europa și din lume. În mod firesc s-a evidențiat că Bisericile, religiile lumii și toți credincioșii lor nu pot și nu trebuie să lipsească din rîndurile celor care luptă pentru apărarea și salvgardarea cauzei păcii, pentru ocrotirea vieții și progresului societății omenești.

Vă asigurăm, și cu acest prilej, mult stimate domnule președinte, că vom sluji cu credință și cu dragoste țara noastră, poporul nostru, că vom sprijini cu multă însuflețire politica internă și externă a României socialiste, că vom contribui cu toate puterile noastre la înflorirea patriei, la triumful păcii pe pământ.

D-l Episcop Paul Szedressy s-a referit la largul democratism în spiritul căruia a fost rezolvată problema naționalităților conlocuitoare în patria noastră, spunînd:

Excelența voastră, domnule președinte Nicolae Ceaușescu,

Onorat prezidiu,

Participarea cultelor religioase din țara noastră la activitatea Frontului Democrației și Unității Socialiste constituie o mărturie practică a deplinei democrații din orînduirea socialistă din țara noastră. Aflați într-o strînsă unitate, toți cetățenii țării, români, maghiari, germani și de alte naționalități, sînt conștienți că binele și fericirea fiecăruia decurg din binele și fericirea patriei în care s-au născut, trăiesc și unde, prin munca lor, își pot realiza o viață demnă, prosperă, în condițiile unei constante și multilaterale dezvoltări a țării, fiecare cincinal fiind o etapă istorică de noi înfăptuiri.

Așa cum a arătat cu diferite prilejuri Excelența sa, domnul Nicolae Ceaușescu, România poate servi drept exemplu de felul cum a fost rezolvată problema naționalităților conlocuitoare în această țară, o rezolvare care se remarcă prin justețea și umanismul ei: drepturi egale și îndatoriri egale pentru toți cetățenii.

În calitatea mea de conducător al Cultului evanghelic (lutheran) sinodo-presbiterian, țin să relev că biserica noastră, care cuprinde credincioși de naționalitate maghiară și slovacă, își desfășoară activitatea într-un climat de deplină libertate religioasă, la fel ca toate cultele din țara noastră. Ne simțim cu toții părtași la viața țării, pe care o dorim tot mai înfloritoare.

Sîntem convinși că țara noastră, datorită hărniciei cetățenilor ei și înțeleptei conduceri, în frunte cu Excelența sa, domnul Nicolae Ceaușescu, va cunoaște în anii ce vin noi împliniri. Această încredere se bazează pe realizările pe care România le-a înfăptuit în cele patru decenii care au trecut de la istoricul act de la 23 August 1944, care a marcat începutul unei noi ctitorii — România socialistă.

Salvgardarea păcii este problema fundamentală a epocii noastre și se impune mai mult ca oricînd să strîngem rîndurile pentru a se putea preîntîmpina acea așazisă „noapte nucleară", despre care auzim vorbindu-se din ce în ce mai mult și care ar duce la distrugerea planetei noastre.

Arătînd că atît clerul, cît și membrii unităților parohiale cunosc și prețuiesc la reala valoare toate îndemnurile, acțiunile și hotărîrile care constituie rodul neobositei activități a președintelui Nicolae Ceaușescu în favoarea păcii, vorbitorul a subliniat:

Realizarea, traducerea în viață a acestor îndemnuri și hotărîri au asigurat și vor asigura și în viitor un cadru potrivit pentru desfășurarea activității de cult în condițiile libertății religioase, garantate de legile țării. Sprijinim din toată inima politica de pace a țării noastre și vom acționa cu hotărîre pentru triumful ideilor nobile ale păcii, așa cum ne-am angajat și în Apelul adoptat de Adunarea cultelor pentru dezarmare și pace, adresat tuturor Bisericilor și organizațiilor creștine mondiale, religiilor lumii și oamenilor dornici de bine de pretutindeni.

Cuvîntul de deschidere al Prea Fericitului Patriarh Iustin

(Continuare din pag. 1)

tru, Președintele Țării, Domnul Nicolae Ceaușescu, se afirmă ca personalitate politică integrată în marea mișcare pentru pace în lume și îndeosebi în viața națiunii noastre. Iată cum exprimă Domnia Sa voința de pace a poporului nostru: „Imperativul cel mai arzător al zilelor noastre este unirea eforturilor și conlucrarea tot mai strînsă a popoarelor, a celor mai largi forțe sociale și politice, indiferent de concepțiile lor filozofice și religioase, a întregii opinii publice mondiale, pentru oprirea agravării situației internaționale, pentru reluarea și continuarea curentului spre destindere și colaborare, pentru promovarea fermă a unei politici de respect a independenței și suveranității popoarelor, de securitate și pace".

Alături de pace, în țara noastră stă hotărîrea națiunii de a-și zidi o viață nouă. Și în acest domeniu, conducerea țării, în frunte cu Domnul Nicolae Ceaușescu, și-a asumat ctitoria. Istoria noastră înscrie acum cele mai frumoase pagini din viața ei.

În același spirit, Biserica Ortodoxă Română, pe temeiul învățăturii ei religioase și pe experiența ei de secole, se simte deplin integrată în viața, idealurile și năzuințele credincioșilor ei, ale poporului nostru, străduindu-se permanent să-și aducă obolul ei atît pentru zidirea vieții celei noi în țară, cît și pentru apărarea păcii în lume. Ea este deplin convinsă că pacea constituie condiția firească, autentică, a vieții și a progresului ei calitativ și cantitativ. De aceea Biserica este solidară cu întregul nostru popor și ia parte la toate eforturile lui pentru pace și progres.

Fără îndoială, participarea la lupta pentru apărarea păcii constituie astăzi o necesitate absolută pentru orice popor, pentru orice om. Pacea este acum grav amenințată. Competiția înarmărilor a atins proporții uriașe, unice în istorie, iar criza morală merge mînă în mînă cu criza politică, socială și economică. În diferitele domenii ale vieții se instaurează încetul cu încetul un grav dezechilibru. Sumele fabuloase care se cheltuiesc pentru înarmare se iau de la gura copiilor din statele mai sărace; asistența medicală este redusă; știința și artele încep să devină privilegii ale oamenilor înstăriți. Pe scurt noua ordine economică cere transferul cheltuielilor de la înarmare la slujirea valorilor care apără și garantează o viață demnă și îndestulătoare pentru toți oamenii. O nouă ordine în lume întemeiată pe dreptate devine din zi în zi tot mai imperios necesară. Altfel, criza economică va putea deveni una din principalele cauze ale tulburării păcii în lume, ale izbucnirii unui nou război.

Onorată asistență,

Nu am intenție să analizez toate aspectele dezarmării și păcii. Aceasta se va putea face în cursul adunării noastre. Ceea ce trebuie însă limpede subliniat este adevărul că pacea este indivizibilă. Mai mult ca oricînd, astăzi se cere ca pacea să fie integrală din punct de vedere moral și totală din punct de vedere geografic. Apoi, după cum războiul prinde întîi chip în sufletele noastre și apoi se manifestă în afară, tot astfel și pacea trebuie realizată întîi înlăuntrul nostru, apoi în afară. Numai în asemenea extensiuni, fiecare națiune și fiecare ins își poate avea reală securitate. Salutăm desigur gîndurile de limitare a războaielor sau crearea de zone denuclearizate care reprezintă expresii ferme și pilduitoare ale voinței de pace și care pot evita, local și temporar, primejdia. Dar ce fel de liniște poate da conștiinței cu adevărat creștine numai o zonă limitată, neutră, de pe planetă, știind că în alte părți ale spațiului uman alte ființe suferă și mor? Creștinul trăiește ca pe ale sale durerile celorlalți: „Dacă suferă un mădular, toate mădularele suferă împreună" (I Cor. XII, 26) zice apostolul. Profund gîndind, pentru conștiința creștină o salvare egoistă a vieții unora nu este satisfăcătoare. De aceea, aceste zone denuclearizate noi dorim să se extindă, să fie cît mai multe, pînă la identificarea cu întreaga planetă.

Noua realitate cu care sîntem confruntați, — aceea de distrugere totală, în eventualitatea unui război nuclear, ne obligă, de altfel, să concepem salvarea umanității nu numai local, ci universal. Mesajul universal al mîntuirii ne obligă la concepția unei păci universale. Apărăm pacea și viața tuturor, pentru că tot neamul omenesc și toată lumea sînt creația lui Dumnezeu care este „Domnul tuturor". Prin întruparea Fiului lui Dumnezeu în lume, nu numai Biserica, ci întreaga umanitate, într-un anume fel, devine trup al lui Hristos. Mîntuitorul ni se revelează ca Domn al tuturor.

Întregul mesaj al Mîntuitorului, întrupat în omul păcii face din virtutea păcii, pentru creștini, o poruncă dumnezeiască. Apostolii și-au împlinit misiunea ca solii ei și au înțeles-o ca o condiție și o componentă a împărăției lui Dumnezeu, care pentru Sfîntul Pavel este „dreptate, pace și bucurie în Duhul Sfînt" (Rom. IV, 17). În cele mai critice momente ale vieții lor au rămas, neabătuți, pînă la sacrificiu, oameni ai păcii. Au văzut în ea salvarea umanității.

Privită și de noi în acest larg orizont și, ca o imperioasă cerință a timpului nostru, pacea ni se impune astăzi cu o gravă răspundere. Asemenea talanților, și darul ei divin trebuie cultivat. Numai lucrînd darul, culegem fructul. Toți sîntem împreună răspunzători pentru apărarea păcii și slujirea vieții, fiindcă toți beneficiem de bunurile ei. Nimeni nu poate rămîne străin de ea. Toate opțiunile sînt aici convergente spre pace.

Pacea se obține prin străduanii și luptă. Trebuie să militățm pentru înlăturarea tuturor cauzelor care o zădărnicesc: înarmarea nucleară, criza economică născută în cea mai mare parte din aceasta, neînțelegerile politice, discriminările sociale și mai ales neîncrederea între oameni și popoare. Trebuie să ajutăm pe conducătorii de state să restabilească în conștiința umană valorile morale autentice, în sensul că nu afirmarea puterii, care generează conflicte, ci dimpotrivă, afirmarea încrederii, a dreptății, a cooperării, a întrajutorării, a respectului, a avantajului reciproc și, mai profund, a dragostei frățești, reliefează adevărata sumă de valori care slujește viața.

Datoria cultelor și a credincioșilor din țara noastră de a apăra pacea izvorăște astfel din conștiința noastră religioasă cu care slujim lui Dumnezeu, prin slujirea oamenilor, dar în același timp și din calitatea noastră de fii ai poporului din care facem parte. Atît prin rugăciunile lor, prin propovăduirea cuvîntului, prin educarea credincioșilor în acest spirit, cît și prin participarea la diversele întruniri intercreștine și interreligioase, Cultele și-au exprimat cu tărie atît dorința lor de a trăi în pace între ele, cît și de a sprijini orice efort pentru apărarea ei în lume. Iar ca fii ai Patriei sîntem angajați să sprijinim ferm toate propunerile și inițiativele de pace ale Statului nostru.

În această atmosferă de trezire a conștiinței popoarelor pentru apărarea propriei lor vieți, Biserica Ortodoxă Română și celelalte Culte și-au intensificat lucrarea lor pentru apărarea păcii. Ele sînt solidare cu întregul nostru popor și iau parte la toate străduaniile lui pentru crearea climatului de pace, pentru zidirea unei vieți noi în patria noastră și pentru apărarea păcii în lume. Ele sînt conștiente că propovăduirea păcii este o necesitate vitală.

Astăzi trebuie militat nu numai pentru preîntîmpinarea războiului, ci și pentru eliberarea omenirii de orice amenințare și teroare. Pacea nu e o simplă tăcere a armelor, ci desființarea lor. Spiritul uman, capacitatea creatoare, progresul, realizarea unei tot mai depline calități a vieții, toate acestea nu se pot înfăptui decît într-o atmosferă de pace reală și statornică.

De aceea, chiar în acest climat internațional în care suspiciunea, neîncrederea între state, încearcă să motiveze continuarea înarmărilor, să genereze noi generații de arme tot mai sofisticate, datoria noastră de slujitori ai religiei, odată cu vigilența neslăbită în lupta pentru pace, este să menținem și să susținem în suflete credința și speranța în această virtute fundamentală și de neînvins. Să ajutăm pe oameni să nu-și piardă încrederea într-un viitor mai bun al lumii și să nu slăbească deloc puterea, capacitatea lor de muncă creatoare. Chiar în cele mai critice momente, Mîntuitorul poruncește: „Prindeți curaj, ridicați capetele voastre!" (Luca XVII, 18). Munca noastră ziditoare, să dovedească tocmai virtuțile păcii.

În acest scop, cu forța spirituală, a cuvîntului și a exemplului, cu convingerea dreptății acestei cauze sacre, trebuie să luptăm mai ales pentru aceste obiective: scoaterea în afara legii a armamentului nuclear, a armelor chimice și biologice, încheierea de tratate între cele două blocuri și între state, în care să fie eliminată forța și amenințarea cu forța; o dezarmare echilibrată și treptată pînă la acel nivel care să nu mai reprezinte nici o amenințare pentru existența și viața popoarelor. Împreună cu acestea să militățm pentru cultivarea unui climat de încredere, prin eliminarea suspiciunilor, solicitînd conducătorilor de state și popoare dovezi concrete care să ilustreze dorința lor sinceră de pace; prin eliminarea limbajului și oricărei acțiuni care exaltă violența și, mai profund, printr-o educație susținută care să ducă la eliminarea din conștiința oamenilor a gîndurilor și planurilor războinice. Toate diferendele dintre state să fie rezolvate pe calea tratativelor, prin dialog și nu prin război. Toate conflictele de idei să fie rezolvate prin idei, prin apeluri la rațiune și nu prin apelul la forță.

În acest scop, propunem ca Adunarea noastră să adreseze un APEL către toate Bisericile, Religiile și Organizațiile religioase din lume, de a-și spori eforturile în vederea realizării idealurilor lumii contemporane de pace, dreptate, egalitate, libertate, încredere între oameni și popoare, bunăstare și progres, mai ales pentru înfăptuirea dezarmării generale și totale.

Însuflețiți de acest binecuvîntat țel de înfăptuire a păcii pe pămînt și de slujire a vieții, deschidem lucrările noastre, invocînd cuvintele Profetului biblic: „Doamne, revarsă pacea peste noi, căci toate lucrurile noastre pentru noi le-ai făcut" (Isaia XXVI, 12).

În încheiere, vă rog să-mi îngăduiți să dau glas sentimentelor de bucurie, de care sîntem cuprinși cu toții, constatînd că adunarea noastră pentru manifestarea voinței de dezarmare și pace este onorată de prezența Domnului Președinte al Departamentului Cultelor, Ion Cumpănașu, și a altor reprezentanți ai unor autorități de stat sau organizații obștești. Tuturor le aducem calde mulțumiri pentru cinstirea pe care o arată adunării noastre, precum și pentru interesul pe care îl acordă apărării păcii în lume.

Avem de asemenea satisfacția că împreună cu noi se află acum și distinși reprezentanți ai Conferinței Bisericilor Europene, împreună cu Secretarul ei general, Dr. Glen Garfield Williams. Găsindu-se la București pentru a examina unele probleme teologice, ei au socotit de bine să se facă împreună lucrători cu noi, participînd la lucrările adunării cultelor din România pentru dezarmare și pace.

Mulțumind deopotrivă tuturor celor care într-un fel sau altul se ostenesc, împreună cu reprezentanții Cultelor din țară, să-și aducă aportul lor pentru dezarmare și pace, îi îmbrățișăm cu frățească dragoste.

Apel către toate Bisericile şi organizaţiile creştine mondiale . . .

(Continuare din pag. 1)

acumularea de noi stocuri de arme, de conflictele ce au loc în diferite zone ale globului, de primejdia amplasării de noi rachete nucleare pe continentul european.

Împreună cu toţi oamenii doritori de pace de pretutindeni, constatăm cu nelinişte că în arsenalele lumii există deja depozitate cantităţi imense de arme atomice cu o putere de distrugere inimaginabilă, care pun în cea mai mare primejdie însăşi existenţa şi viitorul planetei noastre.

Producerea şi amplasarea de noi arme şi rachete nucleare nu numai că nu pot constitui, în nici un fel, un mijloc de întărire a securităţii şi păcii, ci, dimpotrivă, sporesc şi mai mult gradul de insecuritate a popoarelor, pericolul distrugerii vieţii şi a civilizaţiei umane. Ameninţarea vizează atît statele care ar recurge la aceste arme, cît şi toate celelalte state, pentru că în condiţiile unui război nuclear, nimeni nu va putea rămîne în afara efectelor şi consecinţelor sale catastrofale. Este un adevăr incontestabil că folosirea armelor nucleare ar duce nu numai la pierderea unui număr uriaş de vieţi omeneşti, ar transforma în ruine tot ce a creat civilizaţia de-a lungul timpului, ci şi la distrugerea întregii umanităţi, a însăşi condiţiilor vieţii pe pămînt.

În faţa acestui adevăr dramatic, este tot mai evident că alternativa la pericolul unui război nimicitor o reprezintă numai adoptarea unor măsuri concrete, efective de dezarmare, şi în primul rînd nucleară, oprirea amplasării de noi rachete, îngheţarea şi reducerea cheltuielilor militare, însoţite de măsuri de dezangajare militară, destinderea şi sporirea încrederii, care să ducă la asigurarea păcii şi securităţii popoarelor. Aceasta pune în evidenţă rolul statelor şi popoarelor lumii, al forţelor progresiste, al tuturor oamenilor iubitori de pace de pretutindeni care sînt chemaţi, mai mult ca oricînd, să-şi unească eforturile şi să militeze activ pentru oprirea cursei înarmărilor nucleare, înlăturarea pericolului de război, instaurarea unui climat de pace, destindere, încredere şi cooperare în întreaga lume.

Adunarea noastră a dat o înaltă apreciere şi a exprimat totalul său sprijin faţă de propunerile şi iniţiativele preşedintelui României, Domnul Nicolae Ceauşescu, vizînd oprirea amplasării de către S. U. A. a rachetelor nucleare cu rază medie de acţiune în unele ţări din vestul Europei şi a contramăsurilor nucleare anunţate de Uniunea Sovietică, pentru reluarea negocierilor sovieto-americane în scopul realizării unui acord care să ducă la eliminarea rachetelor nucleare şi, apoi, a oricăror arme nucleare din Europa şi din lume.

Bisericile, religiile lumii şi credincioşii lor nu pot lipsi din rîndurile celor care luptă pentru apărarea şi salvgardarea cauzei păcii, pentru ocrotirea vieţii şi progresul societăţii omeneşti. Călăuziţi de învăţăturile noastre de credinţă, pe care le propovăduim, şi ferm convinşi că, deşi situaţia internaţională este marcată de mari primejdii, forţele progresiste de pretutindeni, acţionînd unite, dispun de puterea necesară de a impune stoparea nesăbuitei curse a înarmărilor nucleare, ne simţim datori ca de pe poziţia şi cu mijloacele noastre, prin forţa cuvîntului şi a exemplului, să militäm pentru înlăturarea cauzelor care zădărnicesc pacea: înarmarea nucleară, criza economică mondială, generată în cea mai mare parte de aceasta, discriminările şi stările de neîncredere dintre state şi popoare.

Conştienţi de înalta responsabilitate pe care o implică misiunea noastră religioasă în lume, adresăm un APEL stăruitor tuturor Bisericilor, religiilor lumii, organizaţiilor creştine mondiale şi oamenilor doritori de bine de pretutindeni, cerîndu-le să-şi sporească şi mai mult străduinţile, acum, pînă nu este prea tîrziu, pentru apărarea vieţii, pentru oprirea cursului periculos al înarmărilor şi salvgardarea omenirii de la o catastrofă nucleară.

Exprimîndu-ne adeziunea şi solidaritatea cu oamenii doritori de bine de pretutindeni şi făcîndu-ne auzită vocea pentru dezideratele noastre de pace, dreptate, dragoste şi adevăr, să-i determinăm pe aceia care deţin destinele omenirii să procedeze de urgenţă la transformarea arsenalelor atomice în grînare, a rachetelor balistice în pîinea cea de toate zilele, necesară milioanelor de înfometaţi, a bombei cu neutroni în medicamente, să transforme centrele militare agresive în instituţii ale păcii, astfel ca lumea, cu toate valorile ei, să fie eliberată de spectrul distrugerii, iar viaţa să dăinuie pe întregul pământ.

Adunarea Cultelor din România pentru Dezarmare şi Pace

Bucureşti, 21—23 iunie 1984

Din cuvîntul conducătorilor de culte din ţară şi al unor oaspeţi de peste hotare

Aspect din timpul desfăşurării lucrărilor Adunării Cultelor din România pentru Dezarmare şi Pace

Biserica Romano-catolică împărtăşeşte convingerea că războiul nuclear nu este ceva fatal, care nu s-ar putea evita cu prudenţă şi bunăvoinţă desăvîrşită. Ea propovăduieşte ideea sfîntă a păcii cu ocazia catehizării şi a pregătirilor la miruire, a exerciţiilor spirituale, care se repetă aproape anual şi se ţin mai ales în timpul postului Paştilor, cel puţin trei zile, în comunele noastre. La fel stăruinţa pentru pace este susţinută în bisericile noastre în mod permanent.

Iată aici şi motivele pentru care clerul Episcopiei romano-catolice din Alba Iulia, acordă o atenţie deosebită educării propriilor credincioşi în spiritul păcii şi sprijină acţiunile şi iniţiativele ţării în care ne-am născut şi trăim, ale Preşedintelui ţării noastre, Domnul Nicolae Ceauşescu, pe plan internaţional, pentru pace trainică, dezarmare generală şi totală şi cooperare între oameni şi popoare.

Din cuvîntul P. S. *Jakab Antal*, Episcop al Eparhiei Romano-catolice de Alba Iulia.

*

Statornicirea păcii şi apărarea ei ţin de noi oamenii, cum ne arată Iisus Hristos: „Fericiţi făcătorii de pace ce aceia fiii lui Dumnezeu se vor chema" (Mat. 5, 9). De aceea şi noi ca slujitori ai altarului şi trăitori pe aceste meleaguri ne simţim datori să sprijinim cu toate puterile noastre propunerile şi acţiunile Preşedintele ţării noastre, Domnul Nicolae Ceauşescu şi ale întregului popor pentru pacea în Europa şi în lumea întreagă. În Iisus Hristos, în care Dumnezeu se arată ca Dumnezeu al păcii (Rom. 16, 20), avem însuşi temeiul luptei noastre pentru apărarea păcii şi sprijinirea acţiunilor pentru pace.

Din cuvîntul Em. Sale Episcop *Albert Klein*, al Episcopiei Evanghelice C. A. Sibiu

*

Cultele religioase din România sînt solidare în slujirea omului, semenului nostru. Cultele religioase nu vor să cunoască în această privinţă deosebiri de naţionalitate, de confesiuni, de limbă sau de rasă.

În această ordine de idei şi pentru că am abordat problema naţionalităţilor relev faptul că cultele religioase sînt solidare cu modul umanist şi democrat în care s-a rezolvat problema naţională în ţara noastră. Slujbele bisericeşti sînt oficiate în limba maternă a credincioşilor, în cazul bisericii în numele căreia vorbesc, în limba maghiară şi slovacă şi tot în limba maternă ne este asigurată cartea de cîntări, de rugăciuni. Micul Catehism al lui M. Luther şi alte publicaţii bisericeşti. De asemenea, pregătirea viitorilor preoţi, deci a studenţilor teologi, are loc în limba maternă, firească cu condiţia ca ei să-şi însuşească paralel şi limba statului şi o limbă de largă circulaţie.

Cultele din România sînt unite în sprijinirea oricărei acţiuni care intră în raza ridicării nivelului calitativ şi spiritual al vieţii umane.

Adunînd aceste gînduri, concluzia nu poate fi decît una singură. Dacă sîntem uniţi pentru salvarea vieţii, pentru înlăturarea mizeriei, pentru o viaţă mai bună, pentru mai multă dreptate, bunătate, iubire, toate aceste lucruri la un loc înseamnă: PACE.

Din cuvîntul Em. Sale *Szedressy Paul*, Episcop al Bisericii Evanghelice Sinodo-Presbiteriene din Cluj-Napoca

*

Biserica Reformată din România se străduieşte şi va face acest lucru şi în viitor ca atitudinea de sprijinire a acţiunilor pentru pace să nu rămînă o „poziţie oficială" a conducătorilor şi deserventilor ei, ci să fie înrădăcinată — prin propovăduire şi prin pastoraţie — în conştiinţa şi în activitatea zilnică a enoriaşilor ei. Vom căuta ca fiecare membru cleric şi laic al Bisericii noastre — în calitatea lui de cetăţean loial şi credincios devotat —, prin comportarea lui exemplară şi munca lui cinstită, să devină un luptător neînfricat împotriva „cavalerilor morţii", avînd un obiectiv major: anihilarea pentru totdeauna a „infernului nuclear"!

Din cuvîntul Em. Sale Episcop *Papp László*, al Episcopiei Reformate Oradea

*

De aceea, solidar cu voinţa de pace a întregului popor, împreună cu preoţii şi credincioşii Bisericii mele, vom sprijini din toate puterile noastre iniţiativele statului nostru şi personal ale Preşedintelui Ţării noastre, Domnul Nicolae Ceauşescu, pentru pace, securitate şi cooperare în Europa şi în lumea întreagă, convinşi fiind că realizarea păcii şi securităţii nu poate avea loc prin amplasarea de arme nucleare tot mai sofisticate ci prin renunţarea la ele şi edificarea încrederii între oameni şi popoare.

Din cuvîntul Em. Sale Episcop *Nagy Gyula*, al Episcopiei Reformate din Cluj-Napoca

*

Prima condiţie a vieţii este pacea. Numai în condiţii de pace poate exista viaţă adevărată. Dumnezeu este Dumnezeul păcii, propovăduieşte Sfînta Scriptură şi afirmăm şi noi. Dumnezeu dă omenirii plenitudinea păcii: Pacea în conştiinţa umană, pacea între om şi om, pacea între Dumnezeu şi om.

Oamenii, în orice colţ al globului ar locui ei, rîvnesc la viaţă şi nu la moarte, doresc pacea şi nu războiul. Ei vor, ca orice cucerire a ştiinţei şi tehnicii să slujească nu nimicirea vieţii, ci dimpotrivă: păstrarea, dezvoltarea şi înnobilarea acesteia.

Pacea constituie şi o problemă a credinţei. Viaţa este un dar, un factor al realizării de valori. Realizarea valorilor presupune viaţă. Apărarea păcii este deci nu numai un drept ci şi o datorie primordială, aceasta reprezentînd apărarea vieţii. Noi credem în menirea şi misiunea omului şi de aceea alegem şi servim viaţa. Credem şi susţinem, că fără pace nu l-am putea servi nici pe Dumnezeu şi nici pe oameni. De aceea muncim şi ne rugăm pentru pace, pentru a se înfăptui aici pe pămînt împărăţia lui Dumnezeu.

În calitate de conducător al Bisericii Unitariene din România, îmi exprim şi cu acest prilej adeziunea mea sinceră, şi prin mine a tuturor credincioşilor Bisericii noastre, la toate iniţiativele şi propunerile Preşedintelui ţării noastre, Domnul Nicolae Ceauşescu, luptător neobosit pentru cauza păcii, şi ale României pentru dezarmare, securitate, pace, linişte şi bună înţelegere între toate popoarele lumii.

Din cuvîntul Em. Sale Episcop dr. *Kovács Lajos*, al Bisericii Unitariene din Cluj-Napoca

*

Pacea este o cerinţă a vieţii, a gîndirii umane, e o nevoie a tuturor oamenilor dincolo de credinţe sau ideile filozofice.

Noi, ca reprezentanţi ai poporului armean, ce a trecut de-a lungul milenarei sale existenţe prin sînge şi foc, a suferit şi s-a chinuit de-a lungul atîtor nenorociri, din care s-a ridicat prin credinţă şi încredere într-o lume mai bună şi mai dreaptă, exprimăm năzuinţele lui cît şi ale Bisericii Armene într-un ideal al Păcii.

Biserica Armeană se roagă ca mirosul prafului de puşcă să dispară, atmosfera să se limpezească, iar cerul să fie curat, limpede, senin, fără temeri şi bombe.

E în puterea noastră să obţinem acest deziderat al întregii omeniri. Avem nevoie de pace ca de apă, aer, pîine, e o uriaşă nevoie de pace şi prietenie între popoare.

Dar nu e de ajuns să o dorim, să vorbim, ci trebuie să adăugăm voinţa noastră, rugăciunile noastre, munca noastră, ca dorinţa noastră să capete trup şi formă începînd de azi, nu de mîine.

Din cuvîntul I. P. S. Arhiepiscop *Dirayr Mardichian*, al Eparhiei Armene din R. S. România

*

Vă vorbesc în numele Cultului mozaic care, din prima zi a creării Comitetului Naţional pentru Apărarea Păcii, adică din 1949, adică de 35 de ani, aduce întreaga sa adeziune la înfăptuirea nobilei cauze a păcii în lume, prin lupta şi munca poporului român şi a naţionalităţilor conlocuitoare.

Biblia, Cartea cărţilor, care este comună tuturor, care ne uneşte în dragoste şi în înfrăţire, ne povesteşte despre primele începuturi ale speciei umane şi parcă vedem tabloul zilelor noastre. Doi fraţi, doi oameni, stăpînesc întregul pămînt, şi comentariul nostru Midraşim spune că ei şi-au împărţit oarecum şi meseriile. Cain a devenit agricultor şi Abel a devenit păstor şi s-au înţeles să facă schimburi economice: „Eu îţi dau ţie lîna mea, ca să ai cu ce să te îmbraci iar tu să-mi dai mie grîul tău, ca să am ce mînca".

Şi, totuşi, Cain n-a putut suporta aceasta care, pe atunci, nu căpătase formula de „coexistenţă paşnică". Interesant este că textul biblic nici nu spune de vreun conflict între Cain şi Abel, nici nu este vreo motivare. Cain îl omoară pe Abel. E prea strîmt pămîntul pentru el, pentru aceşti doi, şi vrea să-l stăpînească pe de-a-ntregul. Cred că nu e nevoie să actualizez această imagine biblică care ameninţă acum lumea cu o catastrofă cum n-a mai putut fi, care ameninţă lumea acum cu un Auschwitz atomic pe scară mondială, care ne aduce în faţă imaginea a două puteri în care fiecare se teme să nu devină un Abel şi poate deveni fără voia lui, un Cain. În faţa acestei primejdii este elementar ca noi, slujitorii de culte, noi care slujim pe acelaşi Dumnezeu, în diferite limbi, la diferite altare, dar care, în România Socialistă nu mai sîntem puşi să ne luptăm prin zîzanii, să ne unim glasurile împotriva celor care uneltesc împotriva vieţii şi păcii. Nu mai există în ţara aceasta revimul de altădată al lui „divide et impera" — împarte-i pe oameni pentru ca popoarele să se lupte între ele, naţionalităţile să se lupte între ele, ca să se stăpînească.

Trăim într-o ţară în care, dimpotrivă, principiile dragostei şi ale frăţiei între toţi oamenii sînt propovăduite. Este, deci, elementar şi logic ca Bisericile eliberate, definitiv eliberate de prejudecăţile urii de rasă, să se unească în acest suprem efort pe care omenirea întreagă îl face, în care România, sub înţeleapta conducere a Domnului Ceauşescu, are un rol precumpănitor prin propunerile omeneşti, înţelepte, umaniste pe care le face, ca nici unul nici celălalt să ameninţe viaţa Europei, căci asistăm la acest spectacol care, pînă la urmă, primele victime nici nu vor fi ei, vor fi ceilalţi, cei mici.

Din cuvîntul Em. Sale dr. *Moses Rosen*, Şef rabinul Cultului Mozaic

*

Istoria a dovedit în repetate rînduri că opinia publică mondială a jucat întotdeauna un rol hotărîtor în apărarea păcii.

Forţa şi posibilităţile opiniei publice de pretutindeni îşi va spune şi acum cuvîntul în instaurarea în raporturile interstatale a unor principii şi norme de drept şi de etică, capabile să asigure stabilitatea, încrederea reciprocă, securitatea şi buna înţelegere între popoare, aşa cum spune Sfînta Scriptură: „buna învoire între oameni" principii pentru care luptă cu cuvîntul şi cu fapta cultele religioase din ţara noastră.

(Continuare în pag. a 5-a)

Din cuvîntul conducătorilor de culte...

(Continuare din pag. a 4-a)

Iată deci de ce cultele religioase în deplină unitate, sprijină activ toate strădaniile organelor noastre de stat, atît pentru progresul patriei şi poporului cît şi pentru apărarea păcii, conştiente că urmează astfel luminoasele pilde ale conducătorului nostru iubit, Domnul Preşedinte Nicolae Ceauşescu, cît şi învăţăturile lor sfinte."

Din cuvîntul D-lui *Iacub H. Mehmed* — Muftiu, Şeful Cultului Musulman din R. S. România

*

„Domnul nostru a spus: „Pace vouă, pacea mea dau vouă!" Această pace nu trebuie să o pierdem din vedere. Căci această pace este indivizibilă. Întreaga omenire, fără deosebiri geografice sau naţionale, aşteaptă o pace veritabilă nu numai o simplă coexistenţă cu echilibrul terorii şi al teamei...

Consider iniţiativa Dv., a Bisericilor din România, ca pe o contribuţie importantă şi optimistă pentru conştientizarea datoriei noastre în Răsărit şi în Apus pentru apărarea şi păstrarea păcii, pentru noi, cei de astăzi, şi pentru generaţiile viitoare.

Fie ca Dumnezeu să ajute această iniţiativă pentru ca ea să devină un succes şi un mesaj important pentru toată lumea".

Din cuvîntul prof. *Gregor Larentzakis*, Patriarhia Ecumenică

*

„Această Adunare constituie o mărturie vie a încrederii Bisericii Ortodoxe din România şi a întregului popor român în pace şi în dreptate.

În mod deosebit, doresc să-mi exprim profunda satisfacţie pentru organizarea acestei adunări, care, sîntem convinşi, va deveni un eveniment important în activitatea pacificatoare interreligioasă a Bisericilor pentru preîntîmpinarea războiului şi destinderea încordării internaţionale...

În zilele noastre toţi oameni de bună credinţă sînt profund neliniştiţi de proporţiile crescînde ale producţiei şi perfecţionării diferitelor arme, în primul rînd a celor nucleare, care ameninţă însăşi existenţa vieţii pe pămînt... Adunarea noastră dedicată dezarmării vine să întărească speranţele noastre creştineşti".

Din cuvîntul I. P. S. *Filaret*, Mitropolitul Kievului

*

„Este impresionant faptul de a vedea aici că reprezentanţii diferitelor religii stau unul alături de celălalt şi-şi exprimă preocuparea comună pentru pace, arătînd că Duhul Sfînt este Cel care conduce peste tot în lume, peste toţi oamenii, chemîndu-ne la lupta pentru apărarea şi salvarea vieţii umanităţii... Fraţi şi surori din România, care aţi adus la această adunare mesajul poporului şi guvernului vostru, dorim să vă încredinţăm că noi considerăm acest mesaj ca fiind foarte important pentru că România şi poporul român ştiu bine ce înseamnă războiul şi dificultăţile apărării independenţei, apărării propriei culturi... Apreciem propunerile făcute de guvernul român în diferite conferinţe mondiale şi la O. N. U."

Din cuvîntul Dr. *Lubomir Mirejovsky*, secretar general al Conferinţei Creştine pentru Pace

*

„A vorbi despre dezarmare şi pace înseamnă a vorbi despre un angajament al tuturor creştinilor... Într-adevăr, în toate părţile, Bisericile se angajează să apere pacea. În legătură cu aceasta, fie-mi permis să amintesc că în fiecare an, iar iniţiativa are acum aproape 20 de ani, Pontiful roman a decis ca 1 ianuarie să fie pentru Biserica catolică „Ziua Păcii". Această iniţiativă a întrunit din ce în ce mai mult adeziunea Bisericilor catolice din întreaga lume. Nu este vorba de o simplă ceremonie exterioară ci de o pregătire prin mijloace catehetice în şcolile catolice, în parohii şi în alte domenii. Pregătirea acestei zile pentru pace priveşte toate dicasteriile, toate departamentele Curiei romane...

Am amintit despre aceasta spre a arăta că Biserica romano-catolică activează pentru pace şi nu numai la Roma, ci şi în alte ţări pentru că, de pildă, şi Episcopatul din Germania Federală a publicat o scrisoare pastorală intitulată: „Dreptatea construieşte pacea. Episcopatul Nord-American a publicat şi el o scrisoare pastorală intitulată „Sfidarea păcii". Compatrioţii mei francezi au publicat de asemenea o scrisoare intitulată: „Cîştigaţi pacea". Episcopatul belgian a publicat o altă scrisoare intitulată: „Dezarmare pentru construirea păcii". În fine, Episcopatul olandez a publicat scrisoarea: „Pacea bazată pe dreptate".

Referindu-mă la toate acestea, doresc să subliniez că creştinii trebuie să aşeze problemele păcii în centrul mărturiei lor în faţa lumii întregi."

Din cuvîntul Mgr. *Jean François Arrighi*, subsecretar al Secretariatului pentru Unitate de la Vatican

*

În numele Asociaţiei Internaţionale a apărării libertăţii religioase, pe care am cinstea să o reprezint aici, doresc, înainte de orice, să exprim faţă de organizatorii acestei Conferinţe pentru pace cea mai vie recunoştinţă pentru iniţiativa lor foarte importantă.

Este urgent să punem la contribuţie totul pentru a apăra dreptul suprem al oamenilor şi al popoarelor la pace, existenţă, viaţă adevărată.

Conferinţe ca cea de faţă s-ar cuveni să se multiplice pretutindeni pentru a face să răsune în lume un strigăt puternic de alarmă, capabil să reducă la tăcere glasurile ce împing naţiile către cursa înarmărilor.

Cred că noi toţi cei prezenţi aici sîntem de acord să contribuim la instaurarea în Europa şi în lume a unui climat de încredere, de dialog, de înţelegere şi cooperare, climat ce poate garanta singur umanităţii pacea şi securitatea. Dar pentru a face să pornească acest climat nu este suficient să lansăm apeluri guvernelor, trebuie mai ales să promovăm o lucrare de educare în spiritul păcii între indivizi şi popoare. Or, contribuţia confesiunilor religioase se poate dovedi decisivă în acest domeniu."

Din cuvîntul Dr. *Giafianco Rossi*, secretar general al Asociaţiei Internaţionale pentru Apărarea Libertăţii Religioase

*

Alianţa Reformată mondială acordă o atenţie specială problemei păcii. Pentru aceasta, Comitetul său executiv a propus Bisericilor un „Pact pentru pace şi dreptate".

Angajamentul pentru pace este astăzi de cea mai mare urgenţă pentru că noi trebuie să facem faţă armelor a căror putere de distrugere este atît de mare încît ar putea duce la suprimarea oricărei forme de viaţă pe planeta noastră. Lumea trăieşte sub ameninţare şi nimeni nu poate asista indiferent la aceasta...

Întrucît ne rugăm: „Vie împărăţia Ta", noi trebuie să facem tot ceea ce e posibil din partea noastră pentru a ne opune distrugerii vieţii."

Din cuvîntul Dr. *Edmond Perret*, secretar general al Alianţei Reformate Mondiale

Pacea — problemă de maximă urgenţă a zilelor noastre

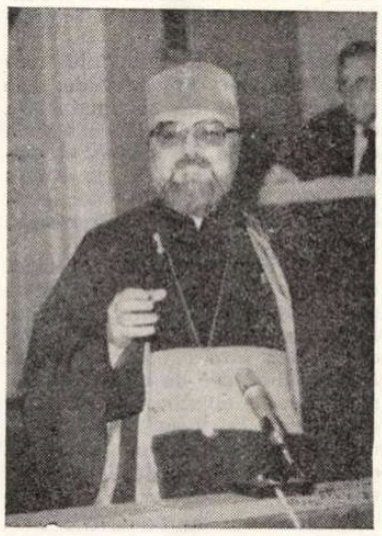

Problema păcii nu este o problemă oarecare. E problema despre care nu poţi să nu vorbeşti, pe care nu o poţi amîna pe mîine. Dacă o laşi pe mîine, alternativa e că nu va mai exista un mîine. Problema păcii nu e problema cuiva, a unora doar, din vreun continent, din vreo zonă, dintr-un aşa-zis lagăr ideologic, e problema tuturor. Bombele, rachetele, după cum ştiţi, s-au „deşteptat" foarte mult în ultima vreme. Ştiu să urmărească o ţintă, să meargă într-un loc anumit, ştiu să urmărească chiar o ţintă în mişcare. Dar bombele nu ştiu să selecţioneze fiinţele umane. Bombele omoară orbeşte şi fiecare dintre noi e o victimă posibilă. Ucigaşul nu ne cunoaşte, ne ucide la întîmplare, şi se crede la adăpost moral pentru că nu operează chiar cu mîna lui, ci apasă pe un trăgaci sau pe un buton.

Se vorbeşte astăzi în multe medii de posibilitatea unui război nuclear limitat. Dar nu e vorba de a alege între un fel sau altfel de război — cu arme convenţionale, cu bombe, cu bîte, cu săbii, cu arme atomice sau nucleare. Nu e vorba de a alege între un război şi altul, ci e vorba de a termina odată pentru totdeauna cu războiul de orice fel. Aşa cum, de altfel, învaţă toate religiile, aşa cum învaţă şi religiile prezente astăzi în această sală. Războiul e o ruşine pe obrazul omenirii. E incompatibil cu inteligenţa şi raţiunea umană. Şi acest lucru trebuie spus mereu, iară şi iară.

Problema cursei înarmărilor, dacă e s-o privim cu luciditate şi curaj, e o problemă de bun simţ elementar. Nu are nevoie de explicaţii prea sofisticate, pentru ca să emiţi o judecată de valoare asupra ei. Urmările cursei înarmărilor sînt evidente, şi aici s-a vorbit — mai mulţi vorbitori au amintit despre aceasta —: foame, subdezvoltare, poluarea sufletelor şi a conştiinţelor orientate, de altfel, de fapt dezorientate, spre teamă, creşterea urii, a egoismului. Bunul simţ cel mai elementar cere stoparea cursei înarmărilor. Altfel, nu va mai fi cine să aibă bun simţ. Noi, trebuie să-i facem — ca oameni ai religiilor — pe cei care conduc omenirea astăzi — în numele nostru, de altfel — să înţeleagă acest lucru şi să înţeleagă voinţa noastră, a tuturor.

Aţi auzit, desigur toţi, despre balenele sinucigaşe. Un fenomen ciudat şi aproape inexplicabil. Colonii întregi de balene eşuează pe plăji, voind ele să facă aşa, ca să moară: se sinucid. Oamenii par, în ultima vreme, a fi dat în mintea balenelor sinucigaşe. Deşi, chiar în viaţa balenelor, există şi antiteze. De pildă, citeam într-un ziar, deunăzi, că un pui de balenă a eşuat pe o plajă. Ca să-l salveze, o ceată imensă de balene mature au încercat totul ca să salveze puiul de pe plajă, multe dintre ele plătind cu viaţa lor încercarea, pentru că nu s-au mai putut întoarce de pe plajă înapoi în apă. Pentru un pui de balenă! Va fi ajuns pînă la ele pilda cu oaia cea pierdută. Pînă şi la balene! Numai unii dintre oameni merg orbi spre prăpastie, nu pentru a salva un pui de om, ci zămislind arme cît mai multe ca să ucidă puiul de om şi cît mai mulţi oameni. Fiecare piesă dintr-o armă agresivă — şi toate armele sînt, pînă la urmă, agresive — e un simptom de nebunie. Vorbim de balenele sinucigaşe, dar ele n-au raţiune. Cel puţin prin aceasta se justifică, poate; dar cum să-l justifici pe om? Omul nu poate fi justificat, el poate fi doar convertit; convertit la pace, convertit la viaţă, reconvertit la viaţă. Drepturile fundamentale ale oamenilor pornesc de la dreptul fundamental la viaţă şi de la dreptul la pace. Numai Dumnezeu — spunem noi, în Mărturisirea de credinţă — este Domnul de viaţă Făcătorul. Viaţa îi aparţine lui Dumnezeu; numai El are dreptul să dispună de viaţă. Dumneavoastră ştiţi sau, dacă nu ştiţi, cei care sînteţi de alte confesiuni, că în Ortodoxie sinucigaşii nu se îngroapă cu preot. Nu e voie să li se facă nici măcar o rugăciune, nu e voie să fie duşi în biserică şi nu e voie să fie înmormîntaţi în cimitir cu ceilalţi credincioşi. De ce? Pentru că au dispus singuri de viaţa lor, de care numai Dumnezeu are dreptul să dispună. Nici o armă, nici o bombă nu se creează pentru viaţă şi pace. Toate ucid. Trebuie să fie scos în afara legii dreptul de a face bombe. Altfel, dreptul la pace e o vorbă fără acoperire. Şi e ciudat că ameninţările care ne pîndesc şi de care ne temem nu vin din altă planetă. Iată paradoxul, iată inadvertenţa, inexplicabilă aproape pentru o minte sănătoasă. Noi înşine ne ameninţăm pe noi, noi, oamenii. Ca şi cum cu o mînă am ameninţa-o pe cealaltă, uitînd că asta ne distruge pe noi înşine. Gura ar ameninţa urechile, nasul ar ameninţa ochii şi picioarele ar ameninţa capul. N-am numit întîmplător picioarele. Din tot ce se petrece acum în lume, se pare că unii au început să gîndească cu picioarele. Trebuie să restaurăm omul în poziţia normală, firească, cu capul la locul lui. Oamenii religiilor — cred eu — au un cuvînt esenţial de spus în această privinţă şi o acţiune concretă şi eficientă de desfăşurat. Acum, mai în urmă, sîntem informaţi că războiul se mută şi în cer. Înalt Prea Sfinţitul Filaret ne-a vorbit despre o masă rotundă, la Moscova, cu titlul: „Un cosmos fără arme." Războiul se mută în spaţiu, între sateliţi şi împotriva sateliţilor. Se fură lumii şi bucuria curată a stelelor cerului, luna, poezia şi frumuseţea. Uitîndu-ne în sus, vom vedea în loc de constelaţiile care spun slava lui Dumnezeu şi facerea mîinilor Lui — cum spune psalmistul —, vom vedea şi în sus ură şi explozii. În locul îngerilor, pe care i-am presupus întotdeauna că zboară la înălţimi, se pregătesc să zboare liber, eliberaţi din legăturile lor, diavolii. S-a citat aici un scriitor originar din România, Elie Whisel, care spunea că astăzi antiteza dragostei nu este ura, ci indiferenţa. Există indiferenţă din disperare şi indiferenţă din indolenţă. Nici una să nu fie a noastră. S-a spus şi se spune mereu, în toate conferinţele pentru pace, în toate întrunirile intercreştine, şi nu numai între creştini; nu poate fi pace fără dreptate socială. Nu poate fi dreptate socială, fără o nouă ordine economică internaţională. O pace fără dreptate socială şi fără egalitate, fără acces liber la resurse pentru toţi oamenii şi pentru toate popoarele, o pace fără echilibru economic, e o pace în echilibru nestabil. O pace a fricii, a frămîntărilor, o pace în vertigiu. Ea nu poate duce şi nu poate sfîrşi decît cu război. E atît de complicată situaţia, încît unii nu mai cred în posibilitatea realizării dreptăţii sociale, ca bază pentru o pace trainică. De aceea, nu văd decît o alternativă: sau moarte prin război, sau o pace fără dreptate, preferîndu-se de către unii cea din urmă spre a se evita războiul. Dar aceasta e o falsă dilemă. A alege între moarte şi o pace fără dreptate înseamnă a sacraliza agonia, a accepta drept normală o lume pe dos, monstruoasă. Soluţia e pace prin dreptate socială, pentru care oamenii sînt capabili, sînt înzestraţi pentru că au raţiune.

Ţara noastră cere acest lucru neîncetat, cu timp şi fără timp. În lume e nevoie de o restaurare şi de o reabilitare a omului, a funcţiilor minţii şi ale inimii, a logicii. Fără aceasta nu se va ajunge la o adevărată nouă ordine economică internaţională. Acesteia însă trebuie să-i premeargă o nouă ordine morală. Oamenii trebuie să înţeleagă că trebuie să se reaşeze pe alte baze înainte de a putea schimba lumea; înainte de a putea schimba lumea trebuie să se schimbe oamenii. De aici, necesitatea educaţiei pentru pace, educaţie către pace pentru care noi, oamenii religiilor, avem o chemare cu totul şi cu totul deosebită. Omul să nu mai fie omului lup — homo homini lupus —; omul să nu-i mai fie omului lup, să-i fie frate. Să se restaureze valorile şi însuşirile esenţial umane: generozitatea, echitatea, egalitatea, dragostea, dreptatea, respectul pentru viaţă. Să se restaureze încrederea în cuvînt. Să se respecte cuvîntul dat, să se respecte tratatele şi legile internaţionale, să se restaureze încrederea omului în om. Da să fie da şi nu să fie nu, şi nimeni să nu se mai teamă că în dosul unui da se ascunde un nu sau în dosul unui nu se ascunde un da. Aceasta nu va face niciodată să crească încrederea ci, dimpotrivă, va face să crească suspiciunea şi neîncrederea. Fără această restaurare a fiinţei umane, acum mutilată, fără restaurarea unei ordine morale, vor lipsi instrumentele adecvate construirii unei ordini economice internaţionale, şi pacea va fi ameninţată iară şi iară. Cred că şi în această privinţă, a unei restaurări a ordinii morale în conştiinţa oamenilor, religiile pot contribui, poate mult mai mult decît oricine altcineva, şi sînt convins, şi am auzit aici, că toţi reprezentanţii lor sînt gata să o facă. Problema păcii nu e o problemă pentru mîine. De alftel, unii consideră că războiul a şi început, în fapt. Dacă am lua un singur exemplu, el ar putea fi prin el însuşi concludent. Se moare de foame astăzi? Se moare foarte mult, şi de sete, şi de subdezvoltare sub toate formele ei. De ce? Pentru că se cheltuieşte aproape totul pentru înarmare. Se cheltuieşte totul pentru război. Morţile acestea nu sînt, oare, consecinţe ale unui război? Reducerea cheltuielilor militare ar fi primul pas spre încetarea şi a acestui război nevăzut, cu consecinţe atît de dezastruoase. Reducerea cheltuielilor militare pînă la stoparea lor definitivă ar fi calea trecerii în fapt la pace. Cîte nu s-ar putea face cu milioanele care se aruncă zilnic pe arme ucigaşe. Şi, gîndiţi-vă că toate aceste milioane sînt produsul muncii oamenilor, sînt produsul efortului, a sudorii oamenilor de pe pămînt. Ei bine, acest produs al muncii lor se cheltuie împotriva oamenilor, absurd, şi noi trebuie să ne pronunţăm împotriva absurdului. O fi mergînd absurdul în teatrul aşa-zis al absurdului, dar în viaţă nu generează nimic altceva decît absurd. Ideologiile care se confruntă astăzi, şi care sînt gata să facă război, sînt elaborări ale minţii omeneşti, chiar dacă ele pornesc de la conflicte sau de la motive economice. Dar ele sînt elaborări ale minţii omeneşti. Normal este ca diferendele să fie rezolvate tot prin mijloacele minţii, prin dialog, la nivelul omului şi civilizaţiei vremii noastre. Aceasta ar fi, cu adevărat, omenească. Civilizaţia bîtei a trecut de mult. Dar pe atunci omul nu avea nici un cuvînt. Între timp, a alcătuit Divina Comedie, a alcătuit Luceafărul şi Simfonia a IX-a, şi cîte n-am mai putea încă menţiona. Între timp a reuşit să pună piciorul pe Lună şi reuşeşte să trimită nave în spaţiu, pe care le conduce de pe Pămînt. Ei bine, acestui om nu-i stă bine cu bîta în mînă, fie că bîta e bîtă la modul propriu, fie că bîta e un trăgaci de mitralieră, fie că e un buton de lansare a unei rachete. Ideologiile nu-şi vor rezolva competiţia dintre ele prin război, deşi, trebuie să spunem, că fiecare dintre ele are această speranţă secretă. Şi această spe-

(Continuare în pag. a 6-a)

† ANTONIE
Mitropolitul Ardealului

CREDINŢA, TAINELE ŞI UNITATEA BISERICII (II)

(Continuare din numărul trecut)

În Creta, analizînd documentul elaborat în Cipru, partea ortodoxă i-a adus îmbunătăţiri substanţiale, mai ales în partea I-a care expunea doctrina cu privire la cele trei Taine de iniţiere, unitatea dintre ele şi legătura lor cu unitatea Bisericii. Partea a doua, care se ocupă de aspectele practice ale celebrării celor trei taine, n-a putut fi adusă la acelaşi numitor, decît în foarte puţine detalii. Astfel, s-a căzut de acord că în practica veche s-a folosit pentru Mirungere *punerea mîinilor* (Faptele Ap. VIII, 14—19; X, 47—48; XIX, 1—7; Evrei VI, 2) şi untdelemnul (II Cor. I, 21—22; Evrei I, 9; I Ioan II, 20, 27). Informaţii despre *ungere* avem chiar în tradiţia apuseană, la Sf. Ambrozie (*De Mysteriis* VI, 29).

Documentul reelaborat în Creta, pe baza celui din Cipru, n-a putut însă nici evita, nici soluţiona o seamă de inadvertenţe în practica romano-catolică şi le-a notat ca atare, urmînd să li se caute explicaţii sau soluţii prin studii ulterioare. Acest lucru este stipulat chiar în Document.

Mitropolitul Ardealului, Dr. Antonie Plămădeală, a prezentat principalele probleme cărora romano-catolicii trebuie să le găsească soluţii, fie explicaţii acceptabile, în vederea realizării unităţii celor două Biserici. Astfel, au fost punctate următoarele diferenţe:

1. Diferenţa cu privire la săvîrşitorul Tainei Confirmării. La romano-catolici săvîrşitorul e numai episcopul, la noi şi preotul. S-a arătat că în Tradiţia veche într-adevăr numai episcopul săvîrşea Confirmarea (Can. VI, Sin. Cartagina, 418), dar mai apoi, înmulţindu-se creştinii, dreptul a fost transmis şi preoţilor. Chiar Sf. Ambrozie scrie: „După coborîrea în fîntînă, te-ai ridicat la *preot*.. şi a urmat ceea ce spune David: ca *mirul* pe cap ce coboară pe barba lui Aaron" (*De Mysteriis* VI. 29; VII, 42).

În tradiţia lui *Ipolit* nu se specifică dacă Mirungerea era făcută de preot sau de episcop şi nici dacă era făcută la o mare diferenţă de botez. În tradiţia Sf. Ciprian (*Epistola* LXXIII, IX, 2) se vorbeşte de o „pecete domnească" pe care o primeau cei botezaţi, de la episcop, dar nu se spune că preoţii n-o puteau săvîrşi. Se specifică însă că se făcea „pe loc", în faţa episcopului şi Taina este numită *Signaculum*. Acelaşi cuvînt, însă (signaculum lavacri), este întrebuinţat de Tertulian cu privire la Botez (*De pudicitia*, 9 şi *De spectaculis*. 4, 24).

Într-o scrisoare a Papei Inocenţiu I către Decentius de Gurbio se arată că Mirungerea o putea face şi preotul, dar interesul cade pe faptul că *Mirul era sfinţit de episcop*. Iată ce spune: „Preoţilor li se îngăduie, sau în lipsa sau în prezenţa episcopului, cînd botează, să ungă pe cei botezaţi cu Sfîntul Mir, dar acesta a fost sfinţit de către episcop". Se mai arată că fruntea era unsă de către episcop, desigur cînd era prezent.

2. *Diferenţe cu privire la timpul săvîrşirii Mirungerii.* Practica iniţială a fost că Mirungerea se făcea îndată după botez: Dacă pentru alte detalii nu prea avem date biblice, pentru aceasta avem: Astfel: Faptele Ap. II, 38: „Petru a zis: pocăiţi-vă şi să se boteze fiecare din voi în numele lui Iisus Hristos, spre iertarea păcatelor voastre, şi veţi primi darul lui Iisus Hristos"; Faptele Ap. XIX, 5—6: „Şi auzind ei s-au botezat în numele Domnului Iisus. Şi punîndu-şi Pavel mîinile peste ei, Duhul Sfînt a venit asupra lor". Aşadar, ambele taine s-au celebrat una după alta, fără pauză. Avem însă şi alte argumente biblice care, deşi nu se referă direct la *Confirmare*, pot aduce unele lumini cu privire la modul de abordare a copiilor de către Iisus şi, în general, în tradiţia nou-testamentară. Astfel, Mîntuitorul spune: „Lăsaţi copiii să vină la Mine, că a unora ca acestora este Împărăţia cerurilor". Nu se spune că ei trebuie să aştepte pînă la vîrsta de 12—14 ani ca să intre în Împărăţia cerurilor!

Că cele trei Taine trebuie privite şi săvîrşite împreună o arată şi faptul că la botezul Mîntuitorului, în acelaşi timp a coborît Duhul Sfînt peste El. Să facem, deci, dreptate copiilor! De altfel, ei au fost găsiţi vrednici să fie primii martiri pentru Hristos, cu prilejul uciderii pruncilor de către împăratul Irod. Au fost găsiţi capabili să fie martiri la vîrsta fragedă de mai puţin de trei ani, dar acum, în romano-catolicism, li se refuză darurile Sf. Duh şi comuniunea cu Hristos pînă la vîrsta de 12—14 ani! Şi-apoi, cu cît este mai responsabil un copil de 12—14 ani şi mai instruit, pînă la măsura unei decizii responsabile. decît un prunc!

Mirungerea este atestată şi de Tradiţie. Astfel, în *Constituţiile Apostolice*, VII, 43—44, se spune: „Dacă nu se îndeplineşte asupra fiecăruia din cei botezaţi o astfel de invocare, atunci cel ce se botează se cufundă *numai în apă* ca iudeii, şi leapădă numai curăţia trupului". Sfîntul Ciril al Ierusalimului (+ 386) scrie: „Şi voua, după ce aţi ieşit din colimvitra sfintelor ape, vi s-a dat ungerea... Acesta este Sfîntul Duh. Aţi ajuns astfel părtaşi ai lui Hristos şi ai Sf. Duh. ... În chip simbolic se unge cu el fruntea şi celelalte simţuri. După ce aţi fost învredniciţi cu ungerea cu Sfîntul Mir, *vă numiţi creştini*. Acum renaşterea voastră este confirmată de numele ce-l purtaţi" (*Cateheza* III-a mistagogică: *Despre ungerea cu Sf. Mir*).

De reţinut: se numeau creştini *numai* după Mirungere. Aşadar, întrebarea noastră cu privire la statutul celui botezat pînă la vîrsta confirmării din romano-catolicism, 12—14 ani, e cît se poate de îndreptăţită. Este el creştin? Dar atunci Botezul ce conferă? Iată cum, o astfel de distanţare a Mirungerii pune probleme şi Botezului.

Canonul 48 al Sinodului din Laodiceea (sec. IV) prevede: „Se cuvine ca cei ce se luminează, *după botez* să se ungă cu hrismă cerească şi să fie părtaşi Împărăţiei lui Hristos". Şi în *Viaţa Sfîntului Cezar*, II, 14, se arată că episcopul făcea Mirungerea *„atunci, adică la botez"*.

Partea romano-catolică a arătat că se face o Mirungere de către preot îndată după Botez, dar teologii prezenţi n-au căzut de acord că aceasta este *Taina Mirungerii*, aceasta fiind cea de la 12—14 ani, săvîrşită de episcop. Unul dintre ei a spus: „Eu însumi am făcut o ungere după Botez, dar n-am avut conştiinţa că săvîrşesc Taina Mirungerii".

3. *Admiterea la Euharistie înainte de Confirmare* se practică la romano-catolici şi acesta ar putea fi un indiciu că cele două Biserici au practici similare. Dar nu e aşa: ortodocşii admit la Euharistie *numai* după Confirmarea care se face odată cu Botezul. Partea romano-catolică a mai arătat că Papa Leon al XIII-lea a dat episcopului J. Robert de Marsilia dreptul de a confirma pe copii înainte de a le da Euharistia. Tot aşa a făcut şi Papa Pius al X-lea.

Faptele pot fi adevărate, dar teoria şi rînduiala romano-catolică contrazic practica.

4. S-a mai discutat şi asupra repetării sau nerepetării Botezului. Poziţia ortodoxă este aceasta: Botezul corect, în numele Sfintei Treimi, nu se repetă (can. 47 apostolic). Dar pentru cei botezaţi, potrivit unei învăţături greşite despre Sf. Treime, botezul se repetă (can. 7 al Sin. II ecumenic). Aceştia, dacă vin la Ortodoxie, se primesc ca necreştini! Potrivit aceluiaşi canon, dacă unii au o învăţătură corectă despre Sf. Treime, dar au *alte* învăţături greşite, unii ca aceştia se primesc prin Mirungere. Dacă au Mirungere, este suficientă *declaraţia de credinţă* (cf. Milaş, vol. I, p. II-a, Arad, 1911, p. 118—119). Papa Leon cel Mare n-a luat în considerare acest canon şi a stabilit alte reguli de primire în Biserica romano-catolică a celor despre care se ştia că au fost botezaţi de eretici. Îi primea prin *Confirmare* (prin punerea mîinilor) şi Mărturisirea de credinţă, chiar şi pe cei care nu prea ştiau cum şi de cine au fost botezaţi. Or, Biserica veche practica, în astfel de cazuri. *botezul condiţionat*. Iată ce spune canonul 84 Trulan: „De cîte ori nu se află martori de încredere, care să spună fără îndoială că sînt botezaţi, şi nici ei, din cauza vîrstei nu pot răspunde sufici t dacă au primit Sfînta Taină, acc tia fără nici o piedică *trebuie rebotezaţi*".

Tema aceasta n-a fost însă suficient adîncită în Creta, ea rămînînd pentru studii ulterioare.

(Continuare în pag. a 7-a)

† Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ
Mitropolitul Ardealului

Un luptător din Zarand: Protopopul Vasile Damian

În mult încercatul Zarand mai stăruie încă, trecută din tată în fiu, amintirea chipului celui care a fost protopopul Vasile Damian, „preot între preoţi, luptător între luptători", cum îl numeşte Nicolae Iorga.

Sînt şaizeci şi cinci de ani de cînd destinul lui s-a încheiat, de cînd se odihneşte în cimitirul din Brad, lîngă altarul pe care l-a slujit cu demnitate treizeci şi cinci de ani.

Personalitate marcantă a Transilvaniei acelor vremi, el a păşit în istorie, ale cărei pagini îl cuprind în rîndul truditorilor pentru mai binele acestui neam.

Vasile Damian s-a născut la 6 martie 1855 în Zlatna, ca fiu al protopopului ortodox de acolo şi ca nepot al preotului Gheorghe Damian, fost tribun în oastea celui rămas pentru totdeauna „Craiul munţilor", Avram Iancu.

După ce a terminat cursurile Gimnaziului romano-catolic din Alba Iulia, a continuat să studieze la „Seminarul Andreian" din Sibiu, iar din 1878 a urmat la Viena filozofia, absolvind-o în 1881.

Ca student a luat parte activă, cu entuziasm şi convingere, la toate mişcările tinerimii române, fapt care a făcut să fie ales casier şi mai apoi preşedinte al Societăţii academice social-literare „România jună" din Viena.

Într-o evidenţă a membrilor acestei societăţi apare la nr. 12, pe aceeaşi pagină pe care la nr. 15 apare M. Eminescu, la nr. 30 Ioan Slavici şi care mai cuprinde nume de colegi şi prieteni ai genialului nostru poet, ca T. Stefanelli, P. Missir, T. Nica, fraţii Bumbac ş. a.

În anul 1881, cînd V. Alexandri împlinea 60 de ani, studenţii români din capitala Austriei hotărăsc să-l sărbătorească într-o şedinţă festivă, care are loc la 4 iulie 1881. Ca preşedinte, V. Damian ţine cuvîntarea de deschidere.

Poetului i se trimite o felicitare şi un frumos album semnat de toţi tinerii români din Viena.

Răspunsul — constînd dintr-o telegramă din 5 iulie şi o scrisoare din 12/24 iulie 1881 — e adresat „D-lui Damian, prezident Societăţii România jună din Viena", cu rugămintea să îi dea citire în faţa „iubiţilor membri ai Societăţii".

În 1881 îl găsim preot şi profesor la Gimnaziul român din Brad. În 1884 este instituit protopop al tractului Zarand — demnitate în care este menţinut pînă la săvîrşirea din viaţă —, paroh primar al Bradului şi director al Gimnaziului (pînă în 1894).

Asesor consistorial, începînd cu 1885 este deputat în sinodul arhidiecezan şi în congresul naţional-bisericesc.

Activitatea lui se desfăşoară pe toate tărîmurile vieţii publice.

În tripla calitate de profesor, director şi mai apoi prezident al comitetului gimnazial, a depus mari stăruinţe pentru prosperarea şcolii pe care o conducea şi pentru construirea unui nou local, purtînd corespondenţă în acest sens cu Consistorul şi mergînd în fruntea unei „deputaţiuni" la mitropolitul Ioan Meţianu, pentru a solicita sprijin. Mărturie a aceseti trude stau o serie de procese verbale intitulate în pitorescul limbaj arhaic al vremii „protocol" şi, mai ales, frumoasa clădire a viitorului liceu „Avram Iancu".

A reorganizat despărţămîntul „Astrei" şi a muncit pentru Reuniunea învăţătorilor din Zarand, al cărei preşedinte a fost.

În anul 1905 a fost ales deputat dietal al cercului Baia de Criş, după o luptă de aproape 50 de ore pe un aspru ger de ianuarie. Clipele acestea au rămas neşterse. Şi astăzi încă, puţinii rămaşi în viaţă dintre cei ce pe atunci erau în floarea vîrstei îşi amintesc de îndîrjirea cu care românii şi-au impus, trecînd peste voinţa stăpînirii, candidatul, „pe Dămianul nost", care se bucura de multă preţuire în sînul maselor.

Primirea în Brad a celui ales a fost prilej de sărbătoare, o mare mulţime conducîndu-l, cu lumînări aprinse în mîini, de la întrarea în oraş pînă la locuinţa sa.

Şi cel ales nu le-a dezmînţit aşteptările. A dus cuvîntul lor în parlamentul de la Budapesta şi a rămas în continuare acelaşi om modest şi integru.

Bun patriot, el n-a rîvnit niciodată nimic pentru el. A luptat în primul rînd pentru poporul său, dar vederile largi, de om luminat, îl făceau să-şi extindă lupta şi să afirme: „Nu cerem dreptate numai pentru noi, ci pentru toţi cetăţenii şi toate popoarele".

Acest neînfricat luptător a fost unul dintre puţinii fruntaşi politici din Transilvania care au refuzat să semneze actul de loialitate către monarhia austro-ungară cerut de contele Tisza. Pe linia acestei rare demnităţi umane s-au situat, după spusele istoricului Ştefan Pascu, în afară de el, doar Ştefan Cicio Pop, Roman Ciorogariu, pe atunci director al Seminarului teologic-pedagogic al diecezei Aradului şi prof. dr. Ioan Lupaş.

În anul 1918, alături de alţi doi brădeni, a reprezentat acest colţ de ţară în Marea Adunare Naţională de la Alba Iulia, care avea să hotărască desăvîrşirea unităţii de stat.

Şi nu cu mult înainte de a muri, pe cînd alţii căutau să se afirme, el îşi găsea suprema mulţumire în a primi jurămîntul ostaşilor ardeleni la mormîntul lui Avram Iancu.

Vasile Damian a făcut parte din acea generaţie capabilă de jertfă pentru care viaţa personală nu mai conta cînd era vorba de mari idealuri ale neamului.

Cu trecerea anilor prestigiul lui a sporit şi părul nins îi-a aureolat chipul. Doar ochii i-au rămas aceiaşi: pătrunzători şi înflăcăraţi; şi fruntea: senină şi inteligentă.

Întreaga lui făptură avea o măreţie plină de distincţie, iar glasul, adîncimi de tunet ce răzbubuie din adîncuri.

„Stejar neînfrînt", cum îl numeşte într-o scrisoare redactorul „Gazetei Transilvaniei", a stat întotdeauna drept în calea furtunilor.

Da. Sînt şaizeci şi cinci de ani de cînd doarme în ţintirimul din deal somnul drepţilor.

Cînd paşii ne poartă pe lîngă lespedea ce-l acopere, ne copleşeşte încă amintirea lui.

Şi, înfioraţi, parcă simţim că de acolo de „unde nu este durere, nici suspinare", veghează asupra celor pentru care s-a dăruit.

George Rovenţa

Pacea — problemă de maximă urgenţă a zilelor noastre

(Continuare din pag. a 5-a)

ranţă secretă, care este o înşelăciune, este foarte periculoasă. Ea trebuie demascată. S-a spus de către cineva că cenuşa ideologiilor, după un război nuclear, oricare ar fi ele, va fi aceeaşi. Nu se va deosebi una de alta. O tristă unitate de sfîrşit. Dar nu aceasta este unitatea către care tinde omenirea. Sper că măcar acest lucru toţi oamenii îl pot înţelege, şi asupra lui toţi pot cădea de acord.

La Vancouver, în vara trecută, am auzit o declaraţie a unei doamne din Insulele Marshall, din Pacific, care se plîngea de poluarea atomică a apelor oceanului din jurul insulelor, ape din care ei îşi extrag, în cea mai mare parte, mîncarea. Poluate din deşeurile atomice care se aruncă în vecinătate şi care vor duce la moartea tuturor vietăţilor din apele oceanului din acele părţi. Aceasta în timp ce ei, insularii, au trăit de milenii în pace şi înţelegere, fără să facă nimănui nici un rău, şi fără să se simtă în ceartă cu cineva. Spunea acea doamnă — şi lucrul a impresionat — că în vocabularul lor, în limba lor, nici nu există cuvîntul *duşman*. Cu ei, ca şi cu mulţi alţii, prin urmare, se repetă uciderea inocenţilor, oarbă, inumană, barbară. Ce bine ar fi şi ce firesc ar fi pentru fiii lui Dumnezeu să poată şi ei scoate din vocabularul lor cuvîntul *duşman*. Să fie toţi oamenii fraţi şi prieteni. Războiul nu e inevitabil. Depinde de noi să-l facem sau să nu-l facem. Să nu-l facem, ci să-l evităm. Sfîntul Pavel zice că omul este împreună-lucrător cu Dumnezeu (I Cor. 3, 9). Poate că Dumnezeu vrea să ne cunoască părerile, poate că vrea să ne cunoască punctul de vedere în această problemă. Să ni-l spunem cît mai limpede. Şi dacă ar fi ca Dumnezeu să procedeze la un vot, mîinile noastre ridicate pentru pace să le covîrşească pe cele ale voitorilor de război. Aduceţi-vă aminte că ţine Dumnezeu seama şi de număr. Avraam L-a întrebat: „Doamne, dacă vor fi cincizeci vei salva cetatea?" „Voi salva-o". „Dar dacă vor fi numai patruzeci?" „Şi atunci". „Dar dacă vor fi numai zece?" „Şi atunci". N-a găsit nici zece. La noi să găsească cît mai mulţi. Aceasta contează şi în faţa oamenilor, aceasta va fi contînd, fără îndoială, şi în faţa lui Dumnezeu.

Preşedintele ţării noastre, Domnul Nicolae Ceauşescu, a lansat mai de mult o chemare realistă, puternică, o chemare care este mereu actuală: pace, cît nu e prea tîrziu! Să fie aceasta hotărîrea şi strigătul nostru, al tuturora!

Ștefan cel Mare, iubitor de neam și țară

— 480 ani de la moartea sa —

În momentul în care Mitropolitul Moldovei Teoctist I, îl pomăzuia pe Ștefan ca voievod pe Cîmpia Dreptății, în strigătele de bucurie ale mulțimii, în sunetele clopotelor și murmur de rugăciune, nimeni din cei prezenți nu și-ar fi închipuit, că pentru Moldova se deschide o nouă și strălucită epocă, cum n-a fost alta. Nimeni nu ar fi putut bănui că tînărul blond, vlăstar al mușatinilor, cu ochii albaștri și mustăcioara abia mijind, avea să întruchipeze în cel mai înalt grad atributele de: cel Mare, cel Bun, cel Sfînt, eroul creștinătății, Atletul lui Hristos, soarele, protectorul și părintele Moldovei.

Providența divină, hărăzise să intre în moștenirea părintelui său tocmai cînd Bisercia creștină Ortodoxă comemora, mîntuitoarele și înfricoșătoarele patimi ale lui Iisus Hristos, din săptămîna mare dinaintea Sfintelor Paști ale anului 1457.

Sosind la locul întîlnirii cu țara, cler și popor, i-a întrebat pe toți: „Ieste-le cu voie tuturor să le fie Domnu?" Cu toții au strigat: „Întru mulți ani de la Dumnezeu să domnești". De aici încolo va căuta să nu dezmintă încrederea acordată de țară și vreme de aproape jumătate de veac, a îngemănat cu pasiune virtuțile patriotice cu o rară vrednicie creștină, jertfindu-se deopotrivă pentru țară și pentru credință. Atît de puternică i-a fost credința religioasă, încît istoricii de ieri și de azi, au trebuit să o sublinieze și să găsească în ea explicația multor fapte săvîrșite de marele și vrednicul conducător de țară.

Victoriile dobîndite nu le-a atribuit geniului său ostășesc, ci le-a considerat, ca o binecuvîntare cerească, ca venind printrînsul de aiurea și de mai sus. Nu s-a îmbătat de laudele ce i s-au adus de monarhii din apusul Europei, după marea confruntare armată de la Vaslui din 1475. A trăit și a murit, neprecupețind nimic pentru apărarea gliei străbune, a ființei neamului nostru, pe aceleași meleaguri consfințite cu sîngele și sudoarea înaintașilor noștri, dincolo de marginile căreia, n-avea, nu voia să aibă nici o ambiție. Adeseori postea și se ruga, fie că dorea să împlinească datina creștinească, sau se izbea de dușmanii țării; fie că îi biruia sau lupta o pierdea, în toate împrejurările a dat dovadă că este un devotat fiu al Bisericii strămoșești.

„Dar ce minte așa de bogată în gînduri, ce limbă așa de îndestulată în cuvinte, ce meșteșug așa de iscusit... ca să poată lăuda după vrednicie pe cel ce atîtea zidiri de locașuri sfinte a făcut, care cu vitejie ne-a apărat, cu înțelepciune ne-a cîrmuit și pe toate lucrurile sale cu credința în Dumnezeu le-a pecetluit... Dar ce îndoială de credința lui putem avea, pe care nu în cuvinte numai, ci din inimă cu căldură a mărturisit-o... pe cît de biruințele lui, pămîntul acesta răsună, pe atît de slujbele ce se cîntă în bisericile ce a zidit răsună", (panegericul lui Vartolomeu Măzăreanu din 1762).

În secolul trecut istoricul rus N. M. Karamazin, îl caracteriza ca fiind: „hotărît în primejdii, puternic în nenorociri, modest în fericire, pe care o atribuia lui Dumnezeu ocrotitorul virtuții; el era mirarea regilor și popoarelor, cu puține mijloace creind acte de măreție".

În credința poporului nostru se spune că întemeierea Mănăstirii Putna, devenită necropolă domnească, i-a fost poruncită de îngeri, cu care el stătea de vorbă, așa cum stau oamenii buni de vorbă între ei. Însăși Măria Sa, lovise cu ciocanul în cea dintîi lespede, în fața arhitectului Teodor și a vistiernicului Ioan. Meșterii, arhitecții și pictorii s-au grăbit să imprime în piatră și culori tot ce socoteau ei mai frumos. La tîrnosirea ei din 3 septembrie 1470, a invitat 64 de sfinți slujitori, care în prezența Măriei Sale, au invocat harul sfințitor al Prea Sfîntului Duh asupra ctitoriei sale, de la care solemnitate n-a lipsit nici Daniil Sihastrul, cel ce i-a fost sfătuitor de conștiință, de cele dinlăuntru, de cele din afară și chiar de război. Dumnezeu era întotdeauna de partea lui, pentru că era un om drept și credincios nevoie mare.

Niciodată nu s-au ridicat atîtea locașuri civile și bisericești și într-o formă atît de desăvîrșită și mai ales bisericile erau așa de numeroase, încît poporul din secolele următoare a atribuit lui Ștefan cel Mare, tot ce era biserică mai veche. Mărturie stau și astăzi numeroase locașuri reînnoite, ridicate din temelie sau completări cu noi zidiri la cele existente, pe teritoriul Moldovei sau chiar în Transilvania, în Țara Românească și la Muntele Athos din Grecia, înzestrîndu-le cu bunuri materiale și imunități căci de bună seamă rîvna aceasta izvora desigur din credința lui nezdruncinată în Dumnezeu. Pentru întărirea Ortodoxiei, a întemeiat o episcopie cu reședința la Vad pe Someș, pentru românii transilvăneni din cele 68 sate primite în dar de la Matei Corvin, răsfirate în jurul Cetății de Baltă și Ciceul, în 1475.

După 47 ani 2 luni și 3 săptămîni de continuă osteneală pentru fericirea poporului și apărarea credinței ortodoxe, fiind în amurgul vieții și luptîndu-se cu suferința nu pregeta să-și pună în rînduială ctitoriile și să țină statornice rînduielile pe care le așezase. La 2 iulie 1504, Mănăstirea Putna, înveșmîntată în doliu, în frunte cu egumenul ei, Arhimandritul Spiridon, aștepta convoiul de la Cetatea de Scaun din Suceava, care conducea lin pe ultimul său drum din țară pe Ctitorul și Protectorul ei, Fericitul și pururea pomenitul Ștefan cel Mare. Mitropolitul Gheorghe Nemțeanul, cu clerul său continuară ca pe tot parcursul Sfînta Slujbă, pentru odihna celui care nu o cunoscuse în viață. Monahul Eustație, vestitul protopsalt de la Putna a condus corul, contribuind la înălțarea mai fierbinte a rugăciunilor, către Cel fără de moarte și Stăpînul tuturor veacurilor. Țara întreagă era prezentă, ca de atîtea ori în momente grele alături de părintele ei, pe care l-a plîns și l-a jelit, „că cunoștiia toți, că s-au scăpatu de mult bine și de multă apărătură" (Grigore Ureche). În sunetul clopotelor tuturor ctitoriilor mușatine, în miros de tămîie, în murmur de rugăciune și cu ochii plini de lacrimi, Soarele Moldovei fu coborît în cripta de la Putna.

Aici la Putna, Măria Sa și-a stabilit reședința pentru eternitate. De aici veghează asupra ctitoriei sale și a neamului său, simbol al duratei ființei noastre românești. Căci, atunci cînd e vorba de țară, „sînt vii și morții din mormintele lor" (G. Coșbuc).

Ca om al datoriei depline, Măria Sa a știut să-și identifice întreaga lui viață cu țara, poporul și aspirațiile lui, pe tot parcursul vieții sale. Inscripția de pe mormîntul lui Ștefan cel Mare, nu ne spune că a murit, ci că el, „s-a strămutat la cele veșnice". Această noțiune are un înțeles național, că trăiește etern pentru țara lui și un înțeles creștin, căci creștinii cred și știu din moși, strămoși, că viața nu se sfîrșește la mormînt (Ioan V, 24). Pentru noi românii, așa cum afirma poetul Mihai Eminescu, Ștefan cel Mare este un „sfînt național", iar mormîntul său, un „altar al conștiinței naționale", în fața căruia trebuie să păsim cu emoție și respect, în dubla calitate de creștin și de român.

„La Sfînta Putnă, unde Măria Sa și-a ales singur mormîntul și piatră cu inscripție, între flori de acantă, nu s-a stins o clipă candela aprinsă" (M. Sadoveanu), la 2 iulie 1504, unde sălășluiește neatins, apărat de imensul său prestigiu.

De 480 ani „făptura omenească a lui Ștefan cel Mare a rămas la Putna", în vreme ce alcătuirea sa legendară, cutreeră cărți, reviste, tratate de istorie, amintiri. E trează în conștiința neamului nostru, e scumpă inimii noastre, ca fiind flacără vie a idealurilor noastre de unitate, dreptate și prosperitate. Pentru vrednicia de apărător neîntrecut al patriei și al credinței ortodoxe, poporul român profund recunoscător, i-a durat în conștiința lui un altar, un monument mai trainic decît toate pietrele și metalele. Căci viața lui a trăit-o mai mult pentru alții decît pentru el și pentru această înaltă dăruire, trăiește și va trăi veșnic în memoria urmașilor săi din generație în generație.

Aproape cinci veacuri s-au scurs de la moartea lui Ștefan cel Mare. Cu trecerea timpului, el se arată tot mai netrecător. Figura sa e mai vie, tot mai măreață, tot mai puternic stăruie în conștiința urmașilor săi. Această putere crește și trăiește odată cu țara. În zilele noastre la Putna, ca întotdeauna, șirurile pelerinilor sînt nîentrerupte. Toți caută să vadă, să-l cunoască, să se atingă de mormînt, ca să-și umple sufletul de acea putere care stăruie, dincolo de ceea ce numesc oamenii moarte.

Putna, pămînt greu de istorie impune liniște și îndeamnă la reculegere. În Biserică răsună zilnic slujbele îndătinate, Clopotul Buga, sună peste veacuri cu același glas din totdeauna. Flacăra candelei pîlpîie nestinsă. Chipul Măriei sale din icoană stă de veghe. Florile înconjoară mormîntul, înmiresmînd văzduhul, cu fumul de tămîie al cădelniței. Pioși pelerinii se lasă copleșiți de sentimente creștinești și patriotice.

Putna a ținut și păstrează nestinsă flacăra credinței strămbune și a conștiinței naționale, fiind punte din trecut, spre vremile noastre și spre viitor.

Nu am făcut aici o enumerare a faptelor Măriei Sale, ce scot în evidență religiozitatea și bărbăția sa eroică, ci doar o slabă atingere de această flacără sfîntă a dragostei nețărmurită de glie, de virtute străbună și de credință nezdruncinată în Dumnezeu.

Din care luînd putere, să ne hotărîm și noi să facem fapte demne de memoria înaintașilor noștri și să ne aducem inimile noastre calde, drept recunoștință, omului creștin și marelui român.

Ierodiacon *Ciobîcă Teofilact*
Mănăstirea Putna

CREDINȚA, TAINELE ȘI UNITATEA BISERICII (II)

(Continuare din pag. a 6-a)

Cele mai multe discuții s-au purtat între reprezentanții celor două Biserici, cu privire la săvîrșirea de către romano-catolici a *Confirmării*, tîrziu după Botez, peste 12—14 ani. Cînd a fost aproape pentru toți cei prezenți evident că practica romano-catolică este și tîrzie și plină de implicații teologice greu de soluționat, Mitropolitul Antonie al Ardealului a avansat părerea că ar trebui ca romano-catolicii să revină la practica inițială. A replicat E. S .Cardinalul Ratzinger că partea romano-catolică nu are mandatul să accepte *reformări* ale învățăturii sau practicilor sale. Acestea se vor studia, se vor supune Magisteriului Bisericii și apoi se va vedea.

A fost însă evident din discuții că toate elementele de diferență din practica romano-catolică cu privire la Tainele de inițiere vin din istorie, din tradiția occidentală, nu din Sfînta Scriptură și nici din Tradiția inițială, comună.

Cu privire la săvîrșire, înțelegerea va fi mai ușor de realizat, deoarece noul *Cod de drept canonic* romano-catolic prevede că deși ministrul ordinar al Tainei Confirmării este episcopul, și preoții pot confirma, cu ulei sfințit de episcop. În această privință, cele două Biserici se regăsesc în aceeași practică.

E. S. Cardinalul Willebrands a anunțat că toate obiecțiunile ridicate de partea ortodoxă, deși n-au fost soluționate în Documentul din Creta, au fost menționate și se va trece la elaborarea de studii menite să descopere compatibilitatea dintre cele două practici sau să recomande reformarea practicilor care nu se vor putea justifica. Partea ortodoxă s-a declarat satisfăcută de această promisiune. Dintre ortodocși, o contribuție meticuloasă la „ortodoxizarea" textului a adus profesorul Stelianos Papadopoulos de la Facultatea de Teologie din Atena.

Atmosfera de lucru destul de repede și-a regăsit echilibrul. În momentele în care se încerca stabilirea unui climat propice eforturilor spre un dialog rodnic și răbdător, a luat cuvîntul și autorul rîndurilor de față, care a spus printre altele: „Ne trebuie curajul de a admite demonstrațiile bazate pe Sfînta Scriptură și Sfînta Tradiție, chiar cînd contrazic logica noastră și practica noastră bazată pe experiențe istorice;

Ne trebuie curajul de a admite demonstrațiile bazate pe practica istorică cea mai veche, cînd se confruntă cu practici mai noi;

„Ne trebuie curajul de a opta pentru practica care își justifică evoluția, păstrînd sensul originar;

„Ne trebuie curajul de a admite adevărul celuilalt, chiar cînd ni-l contrazice pe al nostru;

„Ne trebuie curajul de a acepta soluțiile celuilalt cînd se dovedesc *bune* sau *mai bune*, mai justificate decît ale noastre, și mai ales cînd sînt fără alternativă;

„Ne trebuie curajul de a admite practici paralele acolo unde nu se afectează credința și unde nu se implică pagube pentru viața creștină și nici situații în contradicție cu logica și cu bunul simț comun;

Ecumenismul, unitatea nu va însemna nivelare. Ecumenismul ori va porni de la curajul unei noi lecturi a Scripturii și Tradiției, cu ochi noi și minte nouă, ori nu va înainta nici un pas. Ochi noi și minte nouă, de om nou. Cu ochii vechi și cu mintea veche vom rămîne fiecare la ale noastre. Dacă teologii nu vor găsi calea spre o înnoire a uneltelor teologiei, în așa fel încît pe lîngă *Adevăr*, exegeza lor să opereze și cu *Duh* — în Duh și Adevăr — nu vom păși cu succes spre unitate. Confesiunile despărțite s-au baricadat prea mult și prea bine în propriile lor cetăți și nu-și vor deschide porțile cu ușurință. Mai degrabă le vor întări, mereu convinși că sistemul lor este cel adevărat și că ceilalți trebuie să vină cu capetele plecate, în chip de supuși!

Apelurile la Duhul ecumenic au venit și din alte părți, așa încît el și-a dat roadele și în această sesiune în care, totuși, spre deosebire de Documentul de la München din 1982, există multe lucruri neelucidate, asupra cărora acordul a fost doar referitor la necesitatea continuării studiului.

Următoarea întîlnire a Comitetului de coordonare va fi în 1985 în Polonia, iar cea a plenarei Comisiei teologice mixte de dialog va fi în 1986 la Bari, în Italia. Tema care s-a dat în studiu și care va fi studiată în 1985 de către trei subcomisii, este următoarea: *Taina Preoției (hirotoniei) în structura sacramentală a Bisericii, în special importanța succesiunii apostolice pentru sfințirea și unitatea poporului lui Dumnezeu.* Alegerea acestei teme a fost motivată de necesitatea de a aborda teme cît mai apropiate de marile teme către care se îndreaptă eforturile Comisiei teologice mixte și anume infailibilitatea și primatul papal. Studiile și concluziile asupra Tainei Preoției vor fi un test asupra posibilităților ce ne stau în față de a găsi soluții reciproc acceptabile acestor mari teme de divergență dintre cele două Biserici surori. Poate nicăieri mai mult decît în legătură cu aceasta, nu e mai potrivită evocarea acelei sentințe quasi-criptice a Mîntuitorului: „Ceea ce e cu neputință la oameni, e cu putință la Dumnezeu".

VALERIU ANANIA, **ANAMNEZE,**

Editura Eminescu, București, 1984, 132 p.

Cînd am prezentat, în acest loc („T. R.", nr. 9—10/1984, p. 4), volumul *Rotonda plopilor aprinși*, am specificat că în scrisul lui Valeriu Anania predomină, evident, poetul, care este de la „Vistierul bunătăților și dătătorul de viață". Volumul nou confirmă. Este un volum sadea de poezii — al patrulea, după *Geneze* (1971), *File de acatist* (1976, 1981), *Istorii agrippine* (1976).

A născit volumul nou de poezii cu un titlu cu totul personal, *Anamneze*, care. însă, corespunde cuprinsului. Termenul este medical, iar la poet, desigur, o reminiscență din anii de studii la Facultatea de Medicină. Prin parafrazare înseamnă ceea ce nu se uită, ceea ce rămîne în memorie, antecedente... Acest înțeles îl dă în poezia omonimă;

„În tine cititorule disper
Așa cum speră-n slova lui cuvîntul
De cînd făcui și cerul și pămîntul
Eu nu mai pot fără pămînt și cer.
Din grava mea atotputernicie
Cu spaima ne-împlinirii m-am ales.
Rămîi cu mine-sfîntul tău eres
De vrei să știi cum Dumnezeu învie." (p. 119)

A împărțit, în volum, poeziile în două părți: *Orele mamei* și *Anamneze*.

În cele 19 poezii din prima parte, evocă mama și copilăria, care rămîn de-a pururi, oricum ar fi, în ființa și în amintirea oricui. Le închină sentimente de adorație și de recunoștință, cu vibrații sufletești și accente de acatist.

Îi spune mama, mustrător, dar iertătoare și bucuroasă de întoarcerea și revederea copilului:

„Tîrziu te-ntorci acasă, copile, de prin lume.
Grivei nu te mai simte, portița te-a uitat.
Icoana ta-ncepuse prin gînd să mi se-afume
Ca turla rătăcită prin ape la-nserat"...

Știindu-l poet, făuritor de versuri, îl roagă testamentar și-l învestește cu o menire de continuator al neamului:

„Pribeag, îndreaptă-ți pașii spre leagăne străine
Și-n versurile mele așează vorbe noi.
Și dă-mi prin ele haruri de veșnică bunică,
Să-mbun copii lumii cu stihul tău domol,
Iar pruncii să-mi surîdă din gura lor peltică
Așa cum tu, prin vremuri, din leagănul tău gol." *(Predanie)*.

Emoționantă și nepereche e poezia *Pietà*.

„Toate mamele mor
Dar a mea
Nu se poate să intre-n pămînt...
Lăsați-mă s-o iau în brațe,
S-o strîng la piept
Și așa
Ca pe o jucărie cerească
Să i-o duc tatălui meu."
(p. 48—49).

Excepțional de minunat! Unică în poezia românească și, poate, și în cea universală.

Partea a doua cuprinde 41 poezii, cu titluri, precum: *O viață-a fost, Pe lîngă somn, Bazileul, Cunună, Cîntecul plopului, Facere, O singură dată, Amiază de vară, Tagmatul, Fiul Tunetului, Prometeu, De profundis, Nostalgie, Apocrifă, Recunoștință, Epi-Logos la un Pentalog, Durată* ș.a., toate pline cu miez de gînd, semnificații și artă poetică. *Dascălul* este o fabulă delicioasă, cu o lebădă dăscăliță de muzichie. *Masa lui Brâncuși* ar merita reprodusă în întregime, pentru frumusețea și simbolistica ei românească.

Are toată dreptatea Ioan Alexandru, un alt harismat binecuvîntat, scriind despre Valeriu Anania, să-l numească „mare scriitor" („Flacăra" nr. 19/1984, p. 8).

Pr. *Gh. Cunescu*

ŞTIRI — INFORMAŢII — ŞTIRI — INFORMAŢII — ŞTIRI — INFORMAŢII

OASPEŢI DE PESTE HOTARE

Duminică, 24 iunie 1984, la Sf. Liturghie arhierească săvîrşită în catedrala mitropolitană din Sibiu de către P. S. Episcop-vicar Lucian Făgărăşanul, în cadrul căreia a fost hirotonit diacon tînărul teolog L. Stroia, a participat, condus de I. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului, şi P. C. pr. Eleuterio Fortino de la Secretariatul pentru unitatea creştină al Vaticanului (Roma).

La sfîrşitul Sf. Liturghii, Î. P. S. Mitropolit Antonie a făcut credincioşilor o scurtă informare asupra Dialogului ortodoxo-romano-catolic ce s-a ţinut în Creta, asupra Adunării cultelor din România pentru dezarmare şi pace, după care a prezentat pe oaspete, tîlcuind apoi pericopa evanghelică din Duminica respectivă.

În după amiaza aceleiaşi zile la Centrul mitropolitan din Sibiu a sosit şi P. C. pr. Jean François Arrighi subsecretar la acelaşi Secretariat pentru unitatea creştină al Vaticanului.

Însoţiţi de I. P. S. Mitropolit Antonie şi colaboratori ai I.P. S. Sale, oaspeţii au vizitat schitul Păltiniş, unde au rămas peste noapte.

Luni, 25 iunie 1984, oaspeţii s-au întîlnit cu profesorii şi studenţii teologi de la Institutul Teologic Universitar din Sibiu, cu care prilej au prezentat expuneri următorii:

P. C. pr. J. F. Arrighi, despre organizarea centrală a Bisericii romano-catolice, insistînd asupra Secretariatului pentru unitate creştină, şi

P. C. pr. E. Fortino despre Sf. Taine, aceleaşi în Biserica-catolică ca şi în Biserica Ortodoxă, după cum a specificat vorbitorul.

A vorbit apoi Î. P. S. Mitropolit Antonie, despre lucrarea ecumenică din zilele noastre, subliniind, între altele, că lumea creştină este tot mai conştientă de necesitatea refacerii unităţii sale, dar ezită asupra mijloacelor pe care să le folosească în acest scop.

Masa de prînz a fost servită la Episcopia romano-catolică din Alba Iulia la care, pe lîngă oaspeţii de peste hotare, au participat: Î. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului, P. S. Episcop romano-catolic Jakab Antal cu P. S. Episcop auxiliar Balint Ludovic, P. S. Episcop Emilian Birdaş al Alba Iuliei, rectorii celor două Institute teologice, ortodox de la Sibiu şi romano-catolic de la Alba Iulia, profesori, consilieri etc.

Desfăşurată într-o atmosferă caldă, frăţească, agapa a fost apreciată de Î. P. S. Mitropolit Antonie ca o continuare a dialogului ortodoxo—romano-catolic. Participanţii de la această agapă au vizitat apoi catedrala romano-catolică din Alba Iulia, monument istoric, şi în continuare catedrala Episcopiei de Alba Iulia, unde au fost întîmpinaţi cu un cuvînt de bun venit rostit de P. S. Episcop Emilian.

A răspuns Î. P. S. Mitropolit Antonie, care a prezentat pe oaspeţi şi a făcut preoţilor şi credincioşilor prezenţi în catedrală o informare asupra Adunării pentru pace şi dezarmare a cultelor din România, la care a fost adus şi cuvîntul Vaticanului.

După o scurtă convorbire care a avut loc în salonul de primire al Centrului eparhial din Alba Iulia, oaspeţii şi însoţitorii au vizitat Mănăstirea Rîmeţ, document viu, alături de multe altele, al străvechimii şi vieţuirii noastre neîntrerupte pe aceste meleaguri, unde a fost cercetată vechea biserică cu cele opt straturi de pictură, cu cunoscuta inscripţie din 1377, biserica nouă în curs de finisare, atelierele de covoare etc.

Tot aici s-a servit masa de seară la care au participat: Î. P. S. Mitropolit Antonie, oaspeţii din Italia, P. S. Episcop Jakab Antal, P. S. Episcop Emilian, P. S. Episcop auxiliar Balint Ludovic, rectorii menţionaţi, profesori, consilieri şi protopopii din Episcopia Alba Iulia.

A vorbit P. C. pr. J. F. Arrighi, care, impresionat de frumuseţea locurilor şi de tot ceea ce a văzut precum şi de calda primire de care s-au bucurat, a mulţumit autorităţilor civile şi bisericeşti care le-au mijlocit această călătorie în România, unde „am fost primiţi ca nişte fraţi", aceleaşi mulţumiri aducînd Ierarhilor prezenţi şi obştei Mănăstirii Rîmeţ pentru ospitalitate.

Marţi, 26 iunie 1984, la întoarcerea spre Bucureşti şi însoţiţi de Î. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului, oaspeţii au vizitat Mănăstirea Brîncoveanu de la Sîmbăta de Sus şi schitul Sf. Nicolae de la Predeal.

SIBIU

● După ce luni, 11 iunie 1984, a doua zi de Rusalii, Sf. Treime, a vorbit credincioşilor despre semnificaţia praznicului, fiind şi hramul Catedralei mitropolitane din Sibiu, Înalt Prea Sfinţitul Mitropolit Antonie al Ardealului a slujit Duminică, 17 iunie 1984, în aceeaşi catedrală, cu care prilej a hirotonit întru preot pe C. diacon P. Restanţia pentru parohia Sîntionlunca, prot. Sf. Gheorghe.

La priceasnă, Înalt Prea Sfinţia Sa a rostit o amplă cuvîntare în care a tîlcuit pericopa evanghelică din Duminica tuturor sfinţilor, în care a zăbovit cu deosebire asupra mărturisirii credinţei şi asupra a ceea ce înseamnă sfinţenie, ideal creştin la care toţi sîntem chemaţi şi pe care toţi îl putem întruchipa, de orice stare am fi.

● Vineri, 29 iunie 1984, Sf. Apostoli Petru şi Pavel, P. S. Episcop-vicar Lucian Făgărăşanul a săvîrşit, din încredinţarea Î. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului, Sf. Liturghie arhierească de hramul bisericii Sf. Apostoli Petru şi Pavel din Sibiu, „Dintre brazi", preoţi parohi: P. C. cons. M. Sămărghiţan şi P. C. pr. Tr. Bîrsan. Răspunsurile au fost date de corul credincioşilor din Botiza — Maramureş, păstoriţi de C. pr. Is. Berbecaru. La momentul cuvenit C. diacon L. Stroia a fost hirotonit preot pe seama parohiei Geacăş, prot. Mediaş. La sfîrşitul Sf. Liturghii a vorbit P. S. Episcop-vicar Lucian Făgărăşanul.

CLUJ

● *Duminică, 13 mai 1984*, Prea Sfinţitul Episcop-vicar Iustinian Maramureşanul, a săvîrşit Sf. Liturghie arhierească în bsierica Sf. Ioan Botezătorul a parohiei Gherla III, prot. Dej. Cu acest prilej a fost sfinţită o troiţă din lemn sculptat, realizată în stil tradiţional românesc. Pentru meritele sale în activitatea pastorală, desfăşurată în cei 15 ani de preoţie, vrednicul preot paroh Ioan Moraru a fost distins şi hirotesit „iconom" cu dreptul de a purta brîu roşu.

La sfîrşitul Sf. Liturghii, P. S. Sa a rostit un cuvînt de învăţătură.

● *Duminică, 27 mai 1984*, Prea Sfinţitul Episcop-vicar Iustinian Maramureşanul a săvîrşit resfinţirea bisericii din parohia Figa, prot. Năsăud, care a fost renovată în exterior şi interior şi împodobită cu o frumoasă pictură, prin jertfelnicia credincioşilor şi strădania vrednicului preot paroh Ioan Beudean. care a fost distins şi hirotesit „iconom" cu dreptul de a purta brîu roşu.

La sfîrşitul Sf. Liturghii arhiereşti, P. S. Sa a rostit un cuvînt de învăţătură.

Semnalăm... Semnalăm...

● *Reconfortante cu adevărat* SONETELE *lui Radu Cârneci! O lectură care suie şi coboară pe căi repede alcătuite din substanţa lor de poezie adevărată, de la inimă la minte şi de la minte la inimă.*

● *Î. P. S. Nicolae, Mitropolitul Banatului a publicat o carte de mult folos în activitatea pastorală şi misionară:* Învăţătura ortodoxă despre mîntuire *(Timişoara, 1984, 104 p.).*

● *Revista* CRISTERCIAN STUDIES *(Belgia) vol. XIX, nr. 1/1984, publică un articol al lui Dalai Lama al XIV-lea. Budiştii, ca şi creştinii, au astăzi o reală aplicare spre ecumenism şi spre nevoile lumii: „A îmbrăţişa o religie, precum budismul, nu înseamnă a le respinge pe celelalte şi nici propria ta comunitate. Este foarte important ca aceia care au îmbrăţişat budismul să nu se rupă de societatea în care trăiesc; trebuie să trăiască în societate şi cu membrii ei. Şi aceasta pentru că nu trebuie să trăiască numai pentru ei înşişi, ci şi pentru ceilalţi, căci respingînd societatea, în mod sigur nu-i vor putea folosi pe ceilalţi. Or, tocmai acesta este scopul religiei" (p. 8—9).*

● *Pr. Dr. Ioan Dură, parohul comuniăţii ortodoxe române din Olanda, cu serioase studii de teologie la Bucureşti şi Atena (unde şi-a luat doctoratul) publică în cunoscuta revistă belgiană IRENIKON un documentat studiu intitulat:* „La tolérance religieuse en Moldavie et en Valachie pendant la deuxième moitié du XVII-e siècle".

● Marele Varlaam al Moldovei *este un mic dar substanţial studiu semnat de prof. univ. dr. I. C. Chiţimia în „Magazinul istoric" (nr. 5, 1984, p. 20—21). Se remarcă circulaţia* Cazaniei *sale „mai cu seamă în Transilvania", începînd din chiar anul apariţiei, 1643. S-au descoperit aici 354 de exemplare tipărite şi 42 de copii manuscrise. Prin 1736, deci peste aproape 100 de ani, Cazania se mai plătea încă, cu 10 oi şi 8 miei, cît au socotit-o cei din Someşu Cald, jud. Cluj. O tempora!*

● *În acelaşi număr din „Magazinul istoric" Dr. Silviu Anuichi scrie despre un alt ctitor de cultură românească,* Vasile Lupu, *contemporanul lui Varlaam:* „Sprijinitor al popoarelor sud-dunărene" *(p. 22). Cei doi: ce iericită coincidenţă istorică, să se întîlnească pe treptele aceloraşi ani, şi să urce împreună, cu puteri sporite, destinele culturii româneşti.*

● *Poetul Logosului, nu Ioan cel cu* εν αρχὴ ἠν ὁ λόγος *— La început a fost Cuvîntul, ci Ioan al nostru al românilor, Alexandru, publică în* Flacăra *(nr. 24/1984) o pagină întreagă intitulată BRÂNCOVEANU ÎN PICTURĂ, de fapt un poem în proză, amintindu-ne că în vara aceasta se vor împlini 330 ani de la naşterea şi 270 de la moartea sa şi a celor patru coconi ai săi, cinci martiri ai credinţei şi ai neamului românesc care aşteaptă cam de mult să li se deschidă intrarea în calendar. Au intrat mai uşor în Rai!*

● *Nichita Stănescu despre el însuşi şi despre un ministru: „Asta o să fie toată viaţa ministru, da' noi să fim poeţi toată moartea!" (însemnată de Gheorghe Tomozei, Flacăra, 24, 1984).*

● *Despre prezenţa lui Eminescu în estetica lui Mircea Eliade, scria în „România literară" (nr. 24/1984), Mircea Handoca: PREZENŢA LUI EMINESCU M. Eliade despre Eminescu: „cel mai cultivat poet al secolului, singurul care poate fi alăturat lui Goethe".*

● *Z. Ornea ne aduce aminte de doi oameni mari ai culturii româneşti: Ralea şi Vianu. Împletind consideraţiile despre cei doi şi operele lor cu unele amintiri personale, scrie cu simpatie şi reuşeşte două portrete fidele. (România Literară, nr. 24, 1984).*

ANTONIE P.

FILARET BARBU

(1903—1984)

În prezenţa Î. P. S. Mitropolit Nicolae al Banatului, a familiei îndoliate şi a unei selecte asistenţe, la 2 iunie a. c. un sobor de preoţi au prohodit pe cel ce a fost un „mare fiu al muzicii".

Faptul că F. Barbu a devenit muzician se datoreşte atmosferei specifice a Lugojului natal, „această Florenţă a Banatului", atmosferă ce stăruie de veacuri şi care, împreună cu alte elemente, a determinat ca oraşul de pe Timiş să fie recunoscut pretutindeni ca o reală vatră culturală-artistică.

Reîntors în ţară după studii la Viena, F. Barbu va continua cu abnegaţie opera marelui maestru I. Vidu. Ca profesor de muzică în Lugoj, apoi la Timişoara şi Bucureşti, ca dirijor (în anii 1926—1940) al „Reuniunii române de cîntări şi muzică" lugojene (din 1932, cunoscută sub numele de „corul I. Vidu"), ca secretar general şi preşedinte al Asociaţiei corurilor şi fanfarelor române din Banat (1926—1949), ca dirijor al formaţiei timişorene „Lyra" şi al societăţii muzicale „Progresul", în calitate de consilier tehnic în Ministerul artelor etc., F. Barbu a dovedit competenţă, conştiinciozitate. A scris, de asemeni, articole, eseuri şi chiar o monografie închinată celebrului tenor Traian Grozăvescu (în 1935); a publicat şi Culegeri de folclor bănăţean, a armonizat colinde, o liturghie, a consacrat Sf. Iosif de la Partoş (moaştele sînt în catedrala mitropolitană din Timişoara) un minunat oratoriu insuflat de melosul bizantin, cu ecouri din folclorul local. Însă activitatea lui cea mai însemnată rămîne aceea de compozitor. A abordat toate speciile muzicale, de la cor pînă la simfonie. În cronica componisticii naţionale, el va dăinui ca un important pionier al operetei moderne de la noi.

Autentică „Partitură a unei vieţi" (aceasta e şi denumirea memoriilor sale din 1976), opereta „Ana Lugojana" constituie prima lui lucrare de mare anvergură, „ce are la bază unele remarcabile melodii de Ion Vidu". În 1952, ca semn de recunoaştere a virtuţilor ei, autorul a primit Premiul de stat şi titlul de laureat. „Iată poporul m-a răsplătit. Acest popor pe care l-am iubit dintotdeauna..., căruia consemna F. Barbu în Amintiri. Tot acolo va declara despre cîntecul popular că i-a fost „un permanent şi nesecat izvor de inspiraţie".

„Compozitor, dirijor, profesor, folclorist, dinamic propagator al cîntecului românesc în ţară şi peste hotare, Filaret Barbu reprezintă o personalitate senină, un cîntăreţ al bucuriei de a trăi în ambianţa legendarelor frumuseţi ale pămîntului natal. Departe de căutările savante, de inovaţiile îndrăzneţe, de falsele mistere, F. Barbu s-a contopit pînă la identificare cu ceea ce numim muzica simplă şi sinceră a *omenescului...*" (Doru Popovici, 1983).

În predica P. C. Sale, Păr. protopop al Lugojului I. Ţigriş a subliniat, între altele, că „prin stăruinţa în muncă, F. Barbu s-a ridicat în viaţa Bisericii şi a obştii în care a trăit, dobîndind locuri de cinste pe care le-a onorat şi în care a fost apreciat, stimat şi iubit... Pentru merite deosebite pe tărîm bisericesc i-a fost încredinţat în mai multe rînduri supremul mandat din partea obştii noastre ortodoxe, de membru în Adunarea Naţională Bisericească", încheind cu convingerea că pomenirea lui va fi din neam în neam.

În numele Consiliului parohial şi al coriştilor lugojeni, a vorbit dr. Victor Lăzărescu, aducînd un simţit omagiu celui ce se va odihni în „micul Pantheon alături de iluştri luptători pentru libertate naţională şi dreptate socială: Eftimie Murgu, Coriolan Brediceanu, Valeriu Branişte, George Dobrin, Petru Barbu, precum şi alături de un alt mare compozitor lugojan, Tiberiu Brediceanu".

Reprezentînd Uniunea compozitorilor, I. Crişan a relevat calităţile defunctului ca şi rostul ce l-a deţinut în viaţa muzicală românească, mărturisind regretul general că ultima bară la „partitura unei vieţi" a fost trasă.

„Rugăciunea de iertare" a fost rostită de Întîistătătorul Bisericii bănăţene. La sfîrşitul slujbei înmormîntării, în acordurile duioase ale corului bisericesc „I. Vidu", rămăşiţele pămînteşti ale lui F. Barbu au fost depuse în cripta de sub capela „Sf. Împăraţi Constantin şi Elena" din istoricul cimitir al Lugojului — adevărată Necropolă a Banatului. Domnul să-l odihnească în pace!

Pr. *Vasile Muntean*

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

COMITETUL DE REDACŢIE: Dr. *Antonie Plămădeală*, Mitropolitul Ardealului — preşedinte; *Lucian Făgărăşanul*, Episcop-vicar — vicepreşedinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Prof. Dr. *Aurel Jivi* — redactor adjunct; Arhid. *Gheorghe Papuc*, Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu* — membri; tehnoredactor: Diac. *Ezechil Oancea*; corector: Pr. *Vartolomeu Constantinescu*.

Cititorii din străinătate se pot abona prin „ROMPRESFILATELIA" — sectorul export-import presă P. O. Box 12-201, telex 10376 presfir Bucureşti, Calea Griviţei nr. 64—66

ABONAMENTUL pe un an: 100 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2 Taxa poştală plătită în numerar Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu | 44.206 |

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Anul 131 Sibiu, 1 și 15 august 1984 Nr. 29—30 și 31—32/1984

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

23 AUGUST 1944

A 40-A ANIVERSARE A REVOLUȚIEI DE ELIBERARE SOCIALĂ ȘI NAȚIONALĂ ANTIFASCISTĂ ȘI ANTIIMPERIALISTĂ

23 AUGUST 1984

Ani rodnici la vîrsta de aur

Rememorarea celor 40 ani de la măreţul act de eliberare a Patriei, ne oferă prilejul să constatăm cu legitimă mîndrie adevărul că în aceşti ani ţara noastră s-a ridicat la înălţimea celei mai strălucite epoci, a parcurs anii cei mai rodnici din trecutul ei bimilenar, trecut zbuciumat dar eroic.

Nu este o figură de stil şi nici o afirmaţie gratuită aceea că în anii de la eliberarea patriei pînă astăzi s-au realizat fapte măreţe pe întreg cuprinsul ţării, a cărei înfăţişare s-a schimbat în aşa fel încît cel ce a avut ocazia să vadă ceea ce a fost înainte de 23 august 1944 în ţara noastră şi are prilejul să vadă cum se înfăţişează ea astăzi, este constrîns de realităţi să spună: într-adevăr, astăzi toate sînt noi!

Cînd te gîndeşti cu cît scepticism au întîmpinat unii drumul nou al ţării şi cît de puternic s-a manifestat hărnicia poporului nostru ajuns stăpîn pe destinele lui, în acest timp, cît de mult este contrazisă această neîncredere care stăpînea pe unii la început de măreţele realizări ale istoriei noastre contemporane, îţi vine să spui oricui ar şopti un cuvînt defetist, să spui cuvintele din Scriptură, rostite acelora care voiau să oprească pe ucenici de a spune lucrurile minunate pe care le fă-

(Continuare în pag. a 4-a)

† VASILE
Episcopul Oradiei

Patria la vîrsta de aur

„Noi facem totul spre a dezvolta în om spiritul de omenie — cum spune poporul nostru... Tot ceea ce întreprindem este consacrat omului, bunăstării şi fericirii lui". Aceste cuvinte ale Preşedintelui ţării exprimă un crez energic şi fundamental, rezumînd în modul cel mai adecvat întreaga orientare a vieţii obşteşti a României contemporane. Ele constituiau expresia epocii inaugurate prin victorioasa transformare socială de la 23 August 1944. Etapele dezvoltării patriei în ultimele patru decenii sînt tot atîtea trepte spre mai binele omului, spre mai deplina rodire a omeniei româneşti.

Din această perspectivă se dezvăluie întreaga semnificaţie a măreţului eveniment istoric de acum patruzeci de ani. Căci revoluţia de eliberare socială şi naţională, din august 1944 înseamnă în istoria românească nu numai inaugurarea unei noi ere sociale, ci şi sfîrşitul unei epoci de exploatare, silnicie şi nedreptate, instaurarea conducerii puterii obşteşti ce constituia punctul de plecare şi factorul determinant al înfloririi pe toate planurile a scumpei noastre patrii.

Îngemănînd în semnificaţiile ei trecutul cu prezentul, marea noas-

(Continuare în pag. a 3-a)

† LUCIAN FĂGĂRĂŞANUL
Episcop-vicar

Din bogatul bilanţ al înfăptuirilor româneşti la ora la care ţara aniversează împlinirea a 40 de ani de la eliberare

— Producţia industrială a României este acum de peste 100 de ori mai mare decît cea realizată în urmă cu 40 de ani.

— În agricultură, producţia a crescut de 7 ori faţă de 1944.

— 18 milioane de locuitori ai României s-au mutat, în anii de după eliberare, în case noi. Practic, la fiecare 3 minute şi jumătate se dă astăzi în folosinţă cîte un apartament, ceea ce a făcut ca în unele judeţe să se ajungă la acoperirea deplină a necesităţilor de locuinţe. Se preconizează ca pînă în 1990 să fie rezolvată complet problema locuinţelor în România.

— 70 de hidrocentrale au fost construite în anii socialismului. Producţia de energie electrică realizată de hidrocentrale a crescut de peste 80 de ori faţă de anul 1938.

— Dacă înainte de război aproape 40 la sută din populaţia ţării era analfabetă, astăzi s-a introdus învăţămîntul obligatoriu de 10 ani pentru întreaga populaţie. Învăţămîntul liceal cuprinde peste 50 la sută din tineretul ţării iar învăţămîntul superior asigură formarea în întregime a tuturor cadrelor pentru toate domeniile. În capitală şi 18 judeţe funcţionează astăzi 19 centre universitare faţă de numai patru cîte erau în 1938. Numărul grădiniţelor, şcolilor primare şi gimnaziale a crescut între 1944—1984 de la 15.926 la 27.281. Numărul liceelor, şcolilor profesionale şi şcolilor de maiştri a sporit de la 688 la 1882. Numărul instituţiilor de învăţămînt superior s-a ridicat de la 17 la 44.

— În ţara noastră există astăzi 279 case de cultură, 7925 cămine culturale, 266 cluburi, 63337 biblioteci publice, 5643 cinematografe, 43 şcoli populare de artă, 45 teatre dramatice, 24 teatre de păpuşi şi marionete, 16 teatre muzicale, 5 teatre de operă, 7 ansambluri de cîntece şi dansuri, 15 orchestre simfonice, 36 orchestre populare. Funcţionează de asemenea 423 muzee de istorie şi arheologie, de etnografie, artă plastică, literatură, muzică, teatru, ştiinţele naturii, tehnică şi ştiinţă, memoriale. Situaţia presei, publicaţiilor şi tipăriturilor se prezenta în 1983 în felul următor: erau editate 36 cotidiene şi 24 săptămînale; s-au publicat 3674 titluri

(Continuare în pag. a 4-a)

CONFERINȚELE PREOȚEȘTI DIN CADRUL EPARHIILOR MITROPOLIEI ARDEALULUI DEDICATE MARII SĂRBĂTORI NAȚIONALE A POPORULUI ROMÂN

Arhiepiscopia Sibiului

Ca în întreaga Patriarhie a Bisericii Ortodoxe Române, preoţii din Arhiepiscopia Sibiului au sărbătorit marele jubileu naţional: Împlinirea a 40 de ani de la eliberarea Patriei (23 August 1944—23 August 1984) prin şedinţe festive, care s-au desfăşurat după cum urmează: în 7 august 1984 la sediul protopopiatului Braşov cu participarea preoţilor din protopopiatele Braşov şi Sf. Gheorghe, în 9 august 1984 la sediul protopopiatului Făgăraş cu participarea preoţilor din protopopiatele Făgăraş şi Rupea şi în 10 august 1984 în aula Institutului Teologic Universitar din Sibiu cu participarea preoţilor din protopopiatele Agnita, Mediaş şi Sibiu.

Şedinţele au fost prezidate, din încredinţarea I. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului, de P. S. Episcop-vicar Lucian Făgărăşanul, lucrările fiind conduse de P. C. arhid. C. Voicu, rectorul Institutului Teologic Universitar din Sibiu, la prot. Braşov; P. C. pr. prof. I. Ică la prot. Făgăraş şi P. C. pr. D. Abrudan, prorectorul Institutului menţionat, la protopopiatele din jud. Sibiu.

— Tema dezbaterii: *„Aniversarea a 40 de ani de la eliberarea Patriei* (23 August 1944—23 August 1984)" a fost lucrată de toţi preoţii, fiind susţinută de următorii referenţi principali: C. pr. M. Manolache (Braşov — Bunavestire) la Braşov, C. pr. Il. Moraru (Ucea de Sus) la Făgăraş şi C. pr. I. Popescu (Alţîna) la Sibiu.

Temeinic documentate şi cu însufleţire susţinute, referatele au scos în lumină importanţa crucială pentru istoria poporului nostru a actului de la 23 August 1944, jertfele negrăite cu care poporul român a plătit acest mare eveniment, dar şi marile transformări, cu adevărat revoluţionare, care au avut loc în ultimii 40 de ani pe pămîntul ţării noastre, schimbînd din temelie faţa meleagurilor noastre străbune.

Au fost arătate unele dintre aceste transformări, pe plan politic, economic, social etc., subliniat fiind prestigiul de care noua Românie, preşedintele ei, se bucură astăzi în lumea întreagă.

A fost adusă de asemenea în atenţie viaţa bisericească din ultimii 40 de ani, care s-a afirmat şi ea sub multiple forme, atît pe plan intern, cît şi pe plan extern, nota caracteristică a acestor ani constituind-o şi relaţiile frăţeşti, ecumenice, instaurate între cultele din ţara noastră.

Un număr mare de preoţi, de toate vîrstele, a luat cuvîntul la toate cele trei şedinţe, fiecare aducînd noi mărturii legate de importanţa marelui eveniment sărbătorit.

S-au făcut de pildă, adevărate micromonografii ale unor localităţi, cum a făcut de exemplu C. pr. S. Săsăujan (Agnita II), care a prezentat chipul nou al Agnitei, cu întreprinderi care îşi vînd produsele în peste 25 de ţări, în

(Continuare în pag. a 2-a)

TELEGRAMĂ

Excelenţei Sale
Domnului NICOLAE CEAUŞESCU
Preşedintele Republicii Socialiste România

Mult iubite şi stimate Domnule Preşedinte Nicolae Ceauşescu!

Întruniţi în şedinţă festivă, astăzi, 10 august 1984, consacrată marelui jubileu naţional: Împlinirea a 40 de ani de la eliberarea Patriei, preoţii ortodocşi din protopopiatele Agnita, Mediaş şi Sibiu au evocat măreţele realizări ale acestor ani de rodnică activitate creatoare a poporului nostru, ani de profunde şi multiple transformări care au schimbat din temelie faţa ţării noastre.

Participanţii la întrunire au dat o înaltă preţuire efortului susţinut pe care îl depuneţi personal, Dumneavoastră, mult iubite şi stimate Domnule Preşedinte, pentru ca România socialistă să devină o ţară cît mai înfloritoare, pentru ca în lume să se instaureze o pace dreaptă şi trainică, prin oprirea cursei aberante a înarmărilor, prin reducerea bugetelor militare, prin instaurarea unor raporturi de egalitate şi dreptate între popoare şi a unei noi ordini economice internaţionale, care să garanteze dreptul la viaţă şi la pace al tuturor popoarelor, libertatea şi independenţa lor.

Folosim acest prilej, Mult Stimate Domnule Preşedinte, pentru a Vă încredinţa de ataşamentul nostru profund precum şi de hotărîrea noastră de a sprijini, alături de toţi fiii Patriei, munca creatoare a poporului român, tot ceea ce Dumneavoastră personal şi ţara noastră întreprinde pentru evitarea unui nimicitor război nuclear, pentru zidirea unei lumi mai drepte şi mai bune.

În spiritul unităţii de care sînt pătrunşi fiii ţării, Vă urăm din tot sufletul viaţă îndelungată, sănătate şi putere de muncă spre a conduce destinele vrednicului nostru popor spre noi şi luminoase împliniri.

ANTONIE
Mitropolitul Ardealului

TELEGRAMĂ

Excelenţei Sale
Domnului NICOLAE CEAUŞESCU
Preşedintele Republicii Socialiste România

Preoţii ortodocşi români din protopopiatele Cluj şi Huedin, întruniţi în Conferinţă solemnă în municipiul Cluj-Napoca, azi 9 august 1984, îşi îndreaptă gîndurile, cu deosebită recunoştinţă, către Excelenţa Voastră şi se alătură entuziasmului de care întregul nostru popor este însufleţit de apropiata aniversare a 40 ani de la eliberarea socială şi naţională a Patriei noastre de sub dominaţia fascistă şi imperialistă.

Am fost cu toţii martori la uriaşele înfăptuiri ale eroicului nostru popor, în aceşti 40 de ani, dar mai ales în ultimele două decenii, de cînd Excelenţa Voastră conduceţi cu clarviziune şi abnegaţie poporul nostru pe drumul construirii societăţii socialiste în Ţara noastră.

Sîntem mîndri de toate aceste realizări şi ne alăturăm întru totul politicii interne şi externe pe care Excelenţa Voastră o promovaţi cu consecvenţă, făcînd ca România să se bucure astăzi de o largă apreciere şi înalt prestigiu pe plan mondial şi vă asigurăm că nu vom precuepţi nici un efort la susţinerea tuturor iniţiativelor Dumneavoastră, menite să ridice Patria noastră pe noi culmi de progres şi prosperitate şi ne exprimăm hotărîrea pentru păstrarea unităţii noastre naţionale, pentru apărarea independenţei şi suveranităţii Ţării.

Ne ataşăm plenar propunerii Consiliului Naţional al Frontului Democraţiei şi Unităţii Socialiste, al cărui membru este şi Biserica Ortodoxă Română, de realegere a Excelenţei Voastre în funcţia supremă la cel de al XIII-lea Congres, garanţie a continuării procesului de dezvoltare a României Socialiste şi a înfăptuirii păcii în lume.

Exprimînd via noastră recunoştinţă pentru libertăţile religioase care ne sînt asigurate, vă rugăm Domnule Preşedinte să ne îngăduiţi, ca în numele nostru şi al credincioşilor pe care-i păstorim şi care sînt ataşaţi total năzuinţelor de pace şi progres, să vă adresăm sincere şi calde urări de sănătate, fericire şi deplin succes în eforturile pe care Excelenţa Voastră le depuneţi pentru înflorirea scumpei noastre patrii, Republica Socialistă România şi pentru triumful păcii în lume.

În numele conferinţei:
Episcop-vicar,
IUSTINIAN CHIRA MARAMUREŞANUL

CONFERINȚELE PREOȚEȘTI DIN CADRUL EPARHIILOR ...

(Continuare din pag. 1)

comparație cu vechea Agnită pierdută pe harta țării,

S-au specificat de asemenea mărturii străine, de mare valoare, atît asupra actului de la 23 August 1944, care a scurtat durata războiului cu aproximativ 200 de zile, cît și asupra progreselor de astăzi ale țării, ale politicii sale de pace, cum au făcut C. preoți: C. Pula (Araci — prot. Sf. Gheorghe), I. Mihu (Șura Mare — prot. Sibiu), Gh. Grindu (Brașov — Blumăna), I. Oțetea (Comana de Jos, prot. Rupea), A. Sărășan (Bazna, prot. Mediaș), V. Man (Curciu, prot. Mediaș) ș. a.

S-a subliniat totodată bucuria actului Reîntregirii noastre bisericești din 1948, prin care s-a anulat vrăjmășia dintre cele „două străni" (Pr. I. Damian — Alămor, prot. Sibiu), ca și libertatea de conștiință garantată de Constituția țării, cum a arătat C. pr. V. Drîngă (Bixad-Olt, prot. Sf. Gheorghe) ș. a.

Completări, informații inedite, date asupra contribuției României, a Președintelui ei, la rezolvarea marilor probleme ale lumii contemporane etc. au adus desigur delegații chiriarhali, cît și P.S. Episcop-vicar Lucian Făgărășanul.

Din plenul ședințelor s-a adresat o telegramă omagială Domnului Nicolae Ceaușescu, președintele Republicii Socialiste România.

Arhiepiscopia Clujului

În Arhiepiscopia Clujului, conferința dedicată aniversării a 40 de ani de la eliberarea Patriei a avut loc joi, 9 august 1984, în sala festivă a Seminarului Teologic din Cluj-Napoca, cu participarea preoților din protopopiatele Cluj și Huedin, fiind prezidată de P.S. Episcop-vicar Iustinian Maramureșanul.

La ora 9 s-a săvîrșit slujba Te-Deum-ului, după care P.S. Iustinian a rostit o bogată meditație în care a vorbit despre originea apostolică a Bisericii noastre, direct următoare propovăduirii Sf. Ap. Andrei, arătînd totodată rolul preoțimii în toate momentele importante din istoria poporului român, inclusiv la actul istoric din 23 August 1944.

Cuvîntul de deschidere a conferinței a fost rostit de către Pr. Traian Man — protopopul Clujului care a arătat că actul de la 23 August 1944 este unic în istoria noastră pentru că prin el poporul și-a manifestat unitar și plenar voința și dorința de eliberare și independență, deschizînd un drum nou, luminos, în istoria Patriei noastre, o adevărată epocă a luminii, dominată puternic de personalitatea Domnului Nicolae Ceaușescu — Președintele Republicii Socialiste România.

Tema conferinței a fost tratată de Pr. drd. Marcel Sabău de la parohia „Sf. Constantin și Elena" din Cluj-Napoca în care s-a arătat semnificația deosebită a actului istoric de la 23 August 1944 pentru poporul român, ca premisă a unei noi orînduiri a vieții în patria noastră, precum și totala adeziune a clerului și credincioșilor Bisericii Ortodoxe Române, în frunte cu ierarhii, față de acest eveniment deosebit.

După citirea referatului principal, au luat cuvîntul un număr de 14 preoți, arătînd că ziua de 23 August este cel mai important eveniment ce se înscrie pe răbojul istoriei poporului român pentru că a fost actul de voință al întregului popor, cu adînci rădăcini în conștiința revoluționară a neamului românesc „Vremurile de dominație sînt grele și poporul le-a simțit din plin, de aceea acum știe să prețuiască eliberarea", spunea un vorbitor; „zilele prăznuirii istoriei poporului nostru, pentru cler și credincioși, sînt asemenea zilelor de praznice împărătești ale Bisericii noastre" observa un altul dintre preoți.

În încheierea lucrărilor a luat cuvîntul P.S. Iustinian arătînd situația preoțimii în cei 4 ani de ocupație hortistă a Ardealului de Nord, după care a scos în evidență însemnătatea istoricului act de la 23 August pentru poporul român și pentru clerul și credincioșii Bisericii Ortodoxe Române.

„Dacă nu s-ar fi săvîrșit actul de la 23 August, eliberarea Ardealului de Nord nu ar fi fost posibilă, iar Biserica creștină ar fi fost desființată pentru că hitlerismul nu ar fi tolerat creștinismul" a spus P.S. Sa.

Din plenul conferinței s-a adresat o telegramă Domnului Nicolae Ceaușescu, Președintele Republicii Socialiste România

Episcopia Alba Iuliei

Împlinirea a 40 de ani de la Revoluția de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă a constituit și pentru preoțimea din Episcopia Alba Iulia, în frunte cu ierarhul ei, prilej de exprimare a celor mai calde sentimente patriotice. Astfel, în ziua de 25 iulie 1984, la Tg. Mureș, în Catedrala cu hramul „Înălțarea Domnului" preoțimea protopopiatelor Reghin și Tg. Mureș, întrunită în Conferință prezidată de P.S. Episcop Emilian, a dezbătut cu viu interes tema „Aniversarea a 40 de ani de la eliberarea patriei (23 august 1944—23 august 1984). În deschiderea conferinței P.S. Episcop Emilian a spus celor prezenți: Noi, fiii Bisericii Ortodoxe Române am fost întotdeauna alături de popor. În unitate deplină cu poporul ne aflăm și azi cînd în țara noastră se construiește, prin efortul unit al tuturor, o societate nouă, mai bună și mai dreaptă. Aniversarea a 40 de ani de la eliberarea Patriei este prin urmare o sărbătoare și a Bisericii noastre, pentru că este sărbătoarea poporului, a României socialiste. De aceea o întîmpinăm cu entuziasm și firească mîndrie pentru toate realizările și minunatele împliniri, mai ales din acești ultimi 19 ani, numiți îndeobște „Epoca Ceaușescu". Între realizările pe plan bisericesc de după 23 August 1944 P.S. Sa amintește reînființarea Episcopiei de Alba Iulia, după 275 de ani de la desființarea ei.

După cuvîntul Prea Sfinției Sale Pr. Ioan Tutecean de la parohia Cerghizel — prot. Tg. Mureș, a prezentat conferința cu titlul amintit mai sus.

În continuarea conferinței au luat cuvîntul un nr. de 14 preoți exprimînd în cuvinte simțite frumoasele realizări de după 23 august 1944, precum și angajamentele lor de slujire prin cuvînt și faptă a măreților idealuri de pace, dreptate, libertate și colaborare ale poporului român.

În ziua de 26 iulie și preoțimea protopopiatului Luduș s-a întrunit în conferință prezidată fiind de P.S. Episcop Emilian cu dezbaterea aceleiași teme, expusă de Pr. Ilie Tinca de la parohia Tăureni. Au luat apoi cuvîntul un număr de 5 preoți referindu-se la realizările mărețe ale acestor ani de libertate și exprimînd adeziunea lor față de tot ce întreprinde Conducerea Statului nostru pentru salvgardarea păcii mondiale și progresului continuu al patriei noastre.

În ziua de 27 iulie preoțimea protopopiatului Sighișoara a luat parte de asemenea la o conferință prezidată fiind de P.S. Episcop Emilian, la care tema anunțată a fost susținută de Preotul Badea Marin de la parohia Deleni.

Au luat apoi cuvîntul un număr de 6 preoți care au adus frumoase completări, exprimîndu-și totodată adeziunea la tot ce se realizează nou și durabil în Patria noastră.

În ziua de 30 iulie Centrul Eparhial din Alba Iulia a găzduit conferința preoțimii județului Alba (cele trei protopopiate: Alba Iulia, Aiud și Cîmpeni), cu prezentarea temei de către Pr. Ioan Galață de la parohia Cut, prot. Alba Iulia.

Au luat cuvîntul în continuare un număr de 10 preoți care au exprimat frumoasele împliniri din anii libertății noastre precum și adeziunea lor la măreața operă ce se realizează în țara noastră sub înțeleapta conducere a Președintelui Nicolae Ceaușescu.

*

Preoțimea ortodoxă a județului Harghita, s-a întrunit la protopopiatul ortodox din Miercurea Ciuc, cu participarea P.S. Episcop Emilian spre a cinsti aniversarea a 40 de ani de la eliberarea Patriei. Tema conferinței a fost tratată de P.C. Pr. Filip Gavril de la parohia Toplița II, după care un număr de 5 preoți au arătat în ce chip preoțimea protopopiatului Miercurea Ciuc a știut să răspundă chemărilor adresate de conducerea Bisericii noastre spre a-și aduce aportul la înflorirea pămîntului nostru străbun, contribuind la cultivarea celor mai bune raporturi cu cei de alte naționalități și alte confesiuni.

Din plenul celor cinci conferințe preoțești s-a transmis cîte o telegramă Domnului Președinte al Republicii Socialiste România, Nicolae Ceaușescu.

Eparhia Oradiei

Și preoțimea ortodoxă română din Eparhia Oradiei a întîmpinat marea sărbătoare națională a poporului român, Revoluția de eliberare socială și națională antifascistă și antiimperialistă de la 23 August 1944, cu mare însuflețire și cu deplină încredere în făurirea unui viitor tot mai luminos al Patriei.

Conferințele preoțești dedicate acestui eveniment crucial din istoria noastră națională au fost fixate la cele trei centre județene: Oradea (7 august), Zalău (9 august) și Satu Mare (10 august), sub președinția P.S. Episcop Vasile.

Lucrările au fost deschise de către chiriarh, care într-o documentată și însuflețită cuvîntare a arătat însemnătatea marelui eveniment de la 23 August 1944, trecînd în revistă marile transformări în viața economică, socială și culturală a poporului român în cei 40 de ani de viață nouă în Patria noastră, în special de la 1965 încoace, de cînd la cîrma țării se află Președintele Nicolae Ceaușescu, ctitorul României socialiste.

Ziua de 23 August 1944, a spus vorbitorul, „este o zi de vîrf în istoria Patriei, este ziua în care s-au împlinit cele mai scumpe năzuințe ale poporului român de eliberare și independență. Rememorarea celor 40 de ani de la mărețul act de eliberare a Patriei ne oferă prilejul să constatăm cu legitimă mîndrie adevărul că în acești ani țara noastră s-a ridicat la înălțimea celei mai strălucite epoci, a parcurs anii cei mai rodnici din trecutul ei bimilenar, trecut zbuciumat, dar eroic".

În continuare, ierarhul a adăugat că la acest popas aniversar „credincioșii și clerul Bisericii Ortodoxe se alătură cu entuziasm bucuriei întregului popor. Biserica Ortodoxă Română a împărtășit totdeauna aspirațiile și împlinirile poporului român. Ea se identifică astăzi cu năzuințele lui de libertate, de dreptate, de unitate națională și contribuie la realizarea lor, aducîndu-și aportul la înaintarea poporului, la sporirea capacității lui creatoare în scopul propășirii Patriei și păcii în lume".

În încheiere, vorbitorul a subliniat că „trăim vremuri mari și la vremuri mari avem conducători mari, în frunte cu Președintele țării, Domnul Nicolae Ceaușescu, arhitectul României contemporane, prin a cărui politică externă înțeleaptă România a dobîndit un loc de cinste în familia popoarelor lumii".

Apoi s-a dat citire referatelor asupra temei: *Aniversarea a 40 de ani de la eliberarea Patriei* (23 August 1944—23 August 1984), întocmite cu conștiinciozitate și pricepere, la Oradea, de preotul Mircea Câmpeanu de la parohia Roit, iar la Zalău de către preotul Mihai Cerghizan de la parohia Ortelec-Zalău.

În continuare, au urmat discuții pe marginea temei, la care s-au înscris 15 vorbitori la Oradea și 13 la Zalău. Aceștia au făcut completări judicioase și au subliniat și dezvoltat unele aspecte din referatele prezentate, iar alții au arătat realizări de seamă pe plan local pe linie de stat sau bisericească, în această perioadă. Ca și referenții, ei au omagiat cu multă însuflețire faptele eroice ale ostașilor români căzuți pentru eliberarea și reîntregirea Patriei. De asemenea cu aceeași caldă însuflețire și entuziasm au elogiat eforturile conducătorilor Patriei pentru refacerea economică, socială și culturală a țării după dezastrul rămas în urma celui de al doilea război mondial, menționîndu-se cele mai de seamă înfăptuiri în toate domeniile de activitate.

Îndeosebi, a fost pusă în lumină activitatea neobosită a Președintelui țării, Domnul Nicolae Ceaușescu, care prin politica sa externă, elaborată cu înțelepciune și clarviziune, a reușit să ridice prestigiul țării noastre la un astfel de nivel cum n-a fost niciodată în istoria noastră națională.

Din luările de cuvînt, spicuim următoarele: „Toate aceste realizări, în acești 40 de ani, în toate sectoarele de activitate, materială și spirituală, au creat o nouă Cîntare României, în care se afirmă puterea și geniul creator al poporului nostru de azi. Și din toate acestea apare, cu strălucire ctitorul României de azi, Domnul Președinte Nicolae Ceaușescu, fiul cel mai iubit al poporului" (Prot. Ioan Negroiu — Oradea) „După 40 de ani, țara

(Continuare în pag. a 5-a)

TELEGRAMĂ

Excelenței Sale
Domnului NICOLAE CEAUȘESCU
Președintele Republicii Socialiste România

Sărbătorirea zilei de 23 August, care marchează în acest an a 40-a aniversare a Revoluției de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă este întîmpinată de întregul popor cu deosebit entuziasm și realizări mărețe.

Pentru noi cei din Alba Iulia — orașul frămîntărilor și împlinirilor majore ale poporului nostru, duse pînă la constituirea statului unitar național român — onorați de vizita de lucru recent făcută de Excelența Voastră — apropiata aniversare capătă o nouă lumină în perspectiva viitorului. Astăzi, 30 iulie a.c., noi Ierarhul Eparhiei ortodoxe române de Alba Iulia împreună cu preoțimea ortodoxă a celor trei protopopiate Alba Iulia, Aiud și Cîmpeni, întruniți în conferință preoțească și avînd ca temă „Aniversarea a 40 de ani de la eliberarea Patriei", am aruncat o privire peste trecutul istoric al Patriei noastre și în același timp peste prezentul ei omagiind în persoana Domniei Voastre marile înfăptuiri ce s-au obținut pe parcursul celor 40 de ani, dintre care 19 ani de împliniri sub directa Dumneavoastră conducere clarvăzătoare, de ctitor al României moderne.

La mărețele împliniri ale harnicului nostru popor, ale prosperului județ Alba, din munții Apuseni, de pe Colinele Blajului și mănoasa cîmpie a Mureșului, Vă rugăm Domnule Președinte să primiți expresia simțămintelor noastre de prețuire pentru minunatele împliniri din istoria celor 40 de ani de la eliberare, precum și asigurarea că vom contribui cu toții, — ierarh, preoți și credincioși — la păstrarea și valorificarea comorilor ce atestă originea, continuitatea și creativitatea neamului nostru pe aceste plaiuri și totodată la promovarea idealurilor și vocației de pace a credincioșilor Eparhiei noastre.

Bucurîndu-ne de libertatea și egalitatea între naționalități și culte, precum și de larga înțelegere ce ni se acordă, ne străduim să cultivăm în inimile tuturor iubirea de neam și Patrie, unitatea în jurul conducătorului iubit, în persoana Excelenței Voastre, a slujirii Păcii în toată lumea.

Primiți, Vă rugăm Excelența Voastră întregul nostru devotament, dorindu-Vă mulți ani de viață pentru a călăuzi spre noi împliniri poporul și Patria română.

EMILIAN
Episcop al Alba Iuliei

TELEGRAMĂ

Excelenței Sale
Domnului NICOLAE CEAUȘESCU
Președintele Republicii Socialiste România

Preoțimea ortodoxă română din Eparhia Oradiei, întrunită, sub conducerea ierarhului ei, în conferință festivă, Vă exprimă sentimentele ei de profundă prețuire și recunoștință, în aceste zile premergătoare măreței aniversări a 40 de ani de la revoluția de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă din Patria noastră și Vă încredințează, mult stimate Domnule Președinte Nicolae Ceaușescu, că împreună cu toți credincioșii Bisericii noastre, apreciază actul de la 23 August 1944 ca pe cel mai măreț eveniment al istoriei noastre contemporane și piatră de hotar în istoria noastră națională.

Ziua de 23 August 1944 a inaugurat epoca împlinirii nobilelor idealuri de libertate și dreptate socială pentru care au luptat, secole de-a rîndul, cele mai progresiste forțe sociale ale poporului român.

Măreața epopee de la 23 August 1944, devenind un strălucit simbol al eroismului maselor populare conduse de cei mai vrednici fii ai acestui popor, a deschis mari perspective de dezvoltare economică, socială și culturală, perspective care s-au materializat mai ales cu începere din anul 1965 de cînd cu înțelepciune și clarviziune conduceți destinele scumpei noastre Patrii. Toate înfăptuirile epocale obținute în această perioadă sînt indisolubil legate de opera teoretică și practică a Domniei Voastre, arhitectul României contemporane. În același timp, ele sînt tot atîtea dovezi ale capacității creatoare a poporului nostru devenit liber și stăpîn pe destinul său.

Dezvoltarea social-economică și culturală judicioasă și armonioasă a tuturor județelor Patriei a determinat și în aceste părți nord-vestice ale țării noastre profunde mutații în toate sferele de activitate, pentru care clerul și credincioșii ortodocși, locuitori ai plaiurilor bihorene, sălăjene și sătmărene, Vă sînt profund recunoscători și se angajează ferm să nu precupețească nici un efort pentru transpunerea în viață a măreților planuri de viitor legate de progresul și prosperitatea scumpei noastre Patrii, de salvgardarea păcii pe continent și în lume.

În climatul deplinei libertăți religioase consfințită de Constituția țării și garantată de către statul nostru, Biserica Ortodoxă Română s-a integrat, de la bun început, în noile realități sociale de după 23 August 1944, a sprijinit și sprijină cu devotament, de pe pozițiile și cu mijloacele ei specifice, străduințele poporului pentru edificarea vieții celei noi în Patria noastră, pentru consolidarea unității moral-spirituale a poporului român.

Preoțimea ortodoxă română din Eparhia Oradiei, ierarhul și credincioșii ei, alături de întreaga Biserică Ortodoxă Română și de întregul popor român, împărtășind bucuria nemărginită a realizărilor minunate din cei 40 de ani de viață nouă, Vă asigură, mult stimate Domnule Președinte Nicolae Ceaușescu, că își va spori necontenit rîvna pentru continua propășire a Patriei, pentru apărarea independenței și suveranității ei, pentru pace, pentru creșterea prestigiului țării și al poporului nostru în lumea contemporană.

VASILE
Episcopul Oradiei

„Telegraful Român" — martor al evenimentelor din August 1944

Din Pastorala Mitropolitului Nicolae Bălan adresată românilor ortodocşi din Ardeal, Banat, Crişana şi Maramureş în 30 august 1944

Iubiţii mei fii sufleteşti,

De trei ani sîngerăm într-un război pe care neamul nostru nu l-a dorit şi nu l-a avut la inimă. Flăcăii noştri au murit cu sutele de mii şi cu cît trecea timpul vedeam că sîntem traşi într-o luptă din care nu aveam să nădăjduim nimic.

De la o vreme războiul acesta nenorocit venise pe pămîntul ţării noastre. Ne vedeam ameninţaţi să trecem cu toţii prin grozăviile lui, ca toată ţara să fie pustiită de el şi ca întreg neamul să se prăbuşească luptînd alături de aceia care nu ne-au făcut nici un bine, ci ne-au rupt o parte din Ardealul nostru scump. Ne vedeam mergînd la pieire sigură împreună cu ei.

Dar Dumnezeul părinţilor noştri nu ne-a lăsat nici acum... Datorită poporului nostru ascultător, astăzi ne aflăm alături de aliaţii noştri adevăraţi şi împotriva duşmanilor... Nu vor mai trece multe zile şi ne vom îmbrăţişa iarăşi cu fraţii care au suferit în robie... Ostaşii noştri vor lupta de aici înainte pentru interesele noastre. Însă lupta va fi mai scurtă, căci duşmanul e slăbit şi înfricat. Credem că în puţină vreme războiul pentru noi va fi isprăvit şi ne vom vedea Ţara mai rotunjită...

Se cuvine să ne bucurăm, iubiţii mei fii sufleteşti, şi să dăm laudă lui Dumnezeu pentru această bună dezlegare a durerilor noastre. Iar ca mîine, rugăciunile de mulţumire se vor ridica în libertate din toate bisericile Ardealului robit.

Eu, iubiţii mei fii sufleteşti, cunoscînd că inima voastră e totdeauna îndreptată spre Ardealul rupt de nedreptate de la Viena, am tălmăcit în tot timpul celor patru ani din urmă această simţire a voastră, cu toate opreliştile pe care le puneau cei ce au hotărît-o. Încă de la Consiliul de Coroană din august 1940, cînd s-a hotărît să primim aşa numitul arbitraj de la Viena, ca adică nemţii şi italienii să spună ce să se întîmple cu Ardealul nostru, eu m-am împotrivit cu toată hotărîrea, spunînd că un neam, o naţie ca a noastră nu se poate tîrgui cu pămîntul Ţării sale. Iar după ce s-a cunoscut nedreptatea de la Viena, am declarat că împreună cu poporul ce-l păstoresc nu recunosc acea hotărîre şi vom lupta cu orice mijloace ca ea să fie înlăturată. Acest lucru l-am şi făcut neîntrerupt, cu orice prilej.

Azi ţinta luptei noastre este ajunsă. Ardealul va fi iarăşi întreg al nostru. Nici o graniţă nefirească nu va mai despărţi fraţii întreolaltă...

Nu am trecut peste toate greutăţile, ci ne aşteaptă încă multe şi mari. Dar să nu ne înspăimîntăm, ci să prindem curaj şi să fim gata la orice jertfe pentru ţară şi neam...

Scopul cel mare, pe care trebuie să-l avem în vedere cu toţii este întregirea ţării, scăparea din robie şi scoaterea la libertate a neamului nostru. Să avem încredere în cauza dreaptă a neamului nostru, să arătăm în faţa lumii întregi că sîntem popor vrednic de libertate şi care se ştie conduce pe sine cu înţelepciune.

(Extras din T. R. nr. 36/3 sept. 1944).

Între individual şi social

Ziua de 23 August a adus în viaţa statului nostru nu numai o întorsătură politică, ci şi una de ordin social din cele mai bogate în urmări. Forţe şi idei noi au isbucnit deodată la suprafaţa preocupărilor obşteşti, după ce a fost înlăturat aparatul de opresiune care le oprea manifestarea. Ele se revarsă ca nişte ape năvalnice care îşi caută aluvii noi, pentru că cele vechi nu le mai pot încăpea, fiind înfundate de bolovanii păcatelor sau sfărîmate de uscăciunea îndelungată.

Toate aceste forţe au o direcţie generală comună. Toate tind spre înfăptuirea unei lumi mai drepte, a unei lumi în care toate fiinţele umane să se bucure într-un mod mai egal de ceea ce poate oferi, pe temeiu de muncă, viaţa aceasta. Toate cer drept egal de viaţă pe seama fiecărui om, spre deosebire de timpurile apuse în care puterea, drepturile şi bucuria de bucuriile vieţii nu erau cu dreptate repartizate, ci o infimă aristocraţie ţinea confiscată pentru sine cea mai mare parte din ele.

Biserica se poate bucura de acest nou salt creator al puterii dumnezeieşti în istorie, de această nouă avîntare a forţelor umane spre idealul mult visat al înfrăţirii depline dintre oameni, care e ultima ţintă a istoriei, care formează culminaţia fericită a eshatologiei creştine".

(Extras din T. R. nr. 55/23 sept. 1944 p. 1).

Românii din U. S. A. şi actul de la 23 August 1944

New-York 22. În obişnuita sa emisiune de aseară, postul de radio New-York a transmis — prin intermediul Societăţii britanice de radiodifuziunea din Londra („British Broadcastings Corporation") — apelul românilor din S. U. A. către fraţii lor din Patria-Mamă.

Grupaţi în „Alianţa Românilor americani pentru democraţie", compatrioţii noştri de peste ocean celebrează cu inimi înălţate reintegrarea României în frontul aliaţilor ei fireşti. Ziua de 23 August 1944 marchează biruinţa democraţiei româneşti. Această democraţie trebuie apărată şi aprofundată prin înlăturarea tuturor elementelor vinovate de complicitate cu regimurile dictatoriale".

(Extras din „T. R." nr. 51/23 sept, 1944, p. 1).

În ritm accelerat

Ştirile care sosesc de pe teatrele de luptă, arată lămurit că faza iniţială a campaniei pentru dezrobirea Ardealului de Nord a fost depăşită.

Operaţiile de orînduire în dispozitive de luptă a trupelor române şi sovietice fiind terminate, s-a trecut la războiul de mişcare.

Roadele lui sînt pe zi ce trece tot mai vizibile. Fortăreţele, organizate de trupele germane maghiare în diferite puncte strategice ale Transilvaniei, cad una după alta.

Ieri, oraşul Tîrgu-Mureş a fost dezrobit de bravii noştri vînători de munte.

În ţara Crişurilor, Oradea Mare a fost luată cu asalt de trupele româno-ruse.

Trăim zile mari: Ardealul se reintoarce „acasă", iar sbirii lui de veacuri sînt strîmtoraţi din toate părţile".

(Extras din „T. R." nr. 57/30 sept. 1944).

PRAZNICUL BUCURIEI ROMÂNEŞTI

Cu sentimente de aleasă însufleţire patriotică, întregul popor român prăznuieşte împlinirea a patru decenii de la unul din cele mai însemnate acte din istoria sa bimilenară: revoluţia de eliberare naţională şi socială antifascistă şi antiimperialistă de la 23 August 1944. Este o dată deosebit de importantă, atît pentru actul în sine, săvîrşit atunci de cele mai înaintate forţe progresiste ale poporului, dar mai cu seamă prin faptul că ziua de 23 August 1944 este punctul de plecare al unor transformări revoluţionare, care au dus la dobîndirea adevăratei independenţe şi suveranităţi a ţării, la construirea celei mai drepte orînduiri din cîte au existat pe pămîntul românesc, la afirmarea multilaterală şi înflorirea tuturor forţelor de creaţie ale naţiunii noastre.

Timp de 40 de ani — scurt, pentru o istorie bimilenară ca a noastră — minunatul popor român, cu o hărnicie pilduitoare, a adăugat la istoria lui pagini de mare cinste, realizări care au impresionat în chip deosebit pe toţi cei care ne cercetează ţara. Sub îndrumarea unor încercaţi cîrmuitori, ea a trecut de la vechea orînduire socială la România socialistă de azi, multilateral dezvoltată, la o orînduire nouă, în care poporul este liber şi stăpîn pe soarta sa. Iar în ultimii 19 ani din viaţa ei — „epoca Ceauşescu", cum sînt numiţi îndeobşte aceşti ani — Patria noastră se prezintă şi mai mult ca o ţară a demnităţii, a libertăţii, a democraţiei şi a omeniei, ilustrînd — prin rezultatele muncii fiilor ei, ca şi prin înţeleapta ei politică externă — forţa ideilor noi înaintate, care o impun tot mai mult în conştiinţa omenirii contemporane.

În cei 40 de ani care au trecut de la Eliberare, România se înfăţişează ca o ţară a muncii înfrăţite a tuturor fiilor ei, fără deosebire de naţionalitate, grad de cultură sau convingeri religioase, ca o „ţară a şantierelor", cum a fost denumită pe drept cuvînt. Dintr-o „ţară eminamente agrară", cum era considerată pînă în 1944, ea deţine azi o agricultură modernizată, ceea ce a determinat o creştere deosebită a producţiei agricole. În acelaşi timp, s-a dezvoltat considerabil industria şi s-au creat noi ramuri industriale de înaltă tehnicitate, capabile să valorifice bogatele resurse naturale ale ţării. Inaugurarea recentă a „Canalului Dunăre—Marea Neagră" este o expresie grăitoare a gradului de dezvoltare atins de ştiinţa şi industria românească, împreunate cu munca plină de dăruire a celor ce au ostenit ani în şir pe acest vast şantier, dar şi o chezăşie a dezvoltării ulterioare a agriculturii, din străvechiul pămînt românesc dintre Dunăre şi Mare. Ştiinţa, cultura, arta, învăţămîntul, au cunoscut o dezvoltare fără precedent, fiecare cetăţean al ţării avînd acces la binefacerile şi roadele acestora.

Dar actul istoric de la 23 August 1944 a dus şi la o schimbare radicală în poziţia ţării noastre pe arena vieţii internaţionale, încît ea se bucură astăzi de un binemeritat prestigiu în lumea întreagă. Acest prestigiu internaţional şi l-a cîştigat mai cu seamă în ultimii 19 ani, de cînd, prin glasul autorizat al Preşedintelui ţării, Domnul Nicolae Ceauşescu, România se pronunţă cu consecvenţă şi hotărîre pentru pace, dezarmare, neamestec în treburile altor state, renunţarea la forţă şi la ameninţarea cu forţa.

În noile condiţii de viaţă create în Patria noastră după 23 August 1944, s-au obţinut o seamă de realizări şi în domeniul vieţii bisericeşti ortodoxe. Aşa sînt: noua legislaţie şi organizare bisericească, reîntregirea Bisericii Ortodoxe româneşti din Transilvania, canonizarea sfinţilor români, reorganizarea învăţămîntului teologic, dezvoltarea literaturii teologice — prin lucrări originale, traduceri din Sfinţii Părinţi, manuale pentru Institute şi Seminarii — apariţia unor noi publicaţii periodice, propăşirea artei bisericeşti tradiţionale şi restaurarea vechilor monumente de artă, grija pentru patrimoniul cultural-artistic, dezvoltarea legăturilor tradiţionale cu Bisericile ortodoxe surori şi cu celelalte Biserici creştine, înfiinţarea de comunităţi ortodoxe româneşti peste hotare, promovarea ecumenismului local şi participarea activă la mişcarea ecumenică, contribuţia Bisericii la apărarea păcii şi la activitatea Frontului Democraţiei şi Unităţii Socialiste etc. Sînt numai cîteva din realizările pe plan bisericesc obţinute în condiţiile de deplină libertate religioasă garantată de Constituţia Republicii Socialiste România pentru toţi cetăţenii Patriei noastre.

Pentru Biserica Ortodoxă Română, ca şi pentru celelalte culte din Patria noastră, în cadrul binecunoscutului „ecumenism local românesc", — slujirea vieţii celei noi, a păcii, a năzuinţelor şi idealurilor ţării noastre, a constituit întotdeauna o datorie patriotică şi sfîntă. Recenta „Adunare a cultelor din România pentru dezarmare şi pace, care a avut loc la Bucureşti în zilele de 21—23 iunie 1984, a constituit o nouă expresie a voinţei unanime de pace a slujitorilor şi credincioşilor tuturor cultelor din ţara noastră, o nouă dovadă că ei vor sprijini şi în viitor, cu aceeaşi însufleţire, politica internă şi externă a României socialiste.

În aceste zile de august eliberator, alături de întregul nostru popor, Biserica Ortodoxă Română ia parte cu toată fiinţa ei la marea bucurie a împlinirii a patru decenii de viaţă nouă, aducîndu-şi prinosul ei de recunoştinţă faţă de cei care au luptat pentru înfăptuirea actului de la 23 August 1944, cît şi faţă de ctitorul României celei noi, Domnul Preşedinte Nicolae Ceauşescu, sub conducerea căruia ţara noastră urcă mereu pe noi trepte de lumină şi progres multilateral.

Cu sentimente de adîncă mulţumire şi preţuire pentru tot ceea ce s-a înfăptuit în scumpa noastră Patrie, în aceşti 40 de ani, slujitorii altarelor strămoşeşti şi toţi fiii Bisericii noastre îşi îndreaptă gîndurile către Bunul Dumnezeu, rugîndu-L să-şi reverse darurile Sale cele bogate asupra ţării noastre şi să dăruiască pace lumii. Cu încredere neţărmurită în viitorul patriei, preoţi şi credincioşi, vom participa şi de-acum înainte, cu toată convingerea şi însufleţirea patriotică, alături de toţi fiii acestui binecuvîntat pămînt românesc, la munca entuziastă pentru înflorirea lui şi la lupta hotărîtă pentru întronarea totală a păcii pe pămînt.

Pr. prof. *M. Păcurariu*

Patria la vîrsta de aur

(Continuare din pag. 1)

tră sărbătoare naţională constituie, an de an, prilej solemn de evocare a eroismului înaintaşilor, dar şi moment privilegiat de încrustare a unor noi şi tot mai bogate împliniri în toate sectoarele de activitate.

În patru decenii de libertate, România şi-a dobîndit un loc de cinste în marea familie a popoarelor lumii. În această perioadă întregul nostru popor a purces pe calea marii sale afirmări, — în numele dreptului de a dispune singur de a se bucura de roadele muncii sale —, pe treptele şi binefacerile traiului civilizat, în climatul fericit al păcii. Cîteva cifre sînt revelatoare. Venitul naţional este în prezent de 27 de ori mai mare decît în 1945. Numai în ultimele două decenii au fost realizate şi puse în funcţiune aproape 8 000 de capacităţi industriale şi agrotehnice principale. În anul 1983, veniturile reale ale populaţiei au fost de peste şase ori mai mari faţă de anul 1950. Iată numai cîteva din faţetele sub care se prezintă noul epocii noastre, dedicată slujirii omului şi promovării omeniei!

Cursul ascendent al vieţii noastre sociale şi naţionale s-a afirmat cu tărie mai ales în ultimii 19 ani, de cînd în fruntea destinelor ţării se află Domnul Preşedinte Nicolae Ceauşescu, om de stat din galeria marilor bărbaţi care ne-au ilustrat istoria, prestigioasă personalitate politică a vieţii internaţionale. Amintim exemplificativ, că 80 la sută din fondurile fixe din industrie au fost create în ultimii 19 ani, iar venitul naţional pe cap de locuitor a crescut în mod grăitor, semnificativ, în această perioadă.

Paralel cu dezvoltarea internă, România s-a afirmat la cote fără precedent în viaţa internaţională. Angrenat integral în efortul paşnic de construcţie socialistă, cunoscînd din proprie experienţă atît binefacerile păcii, cît şi vitregiile războiului, poporul român este vital interesat în consolidarea păcii şi securităţii internaţionale, în statornicirea unui climat internaţional normal, de destindere, încredere, bună vecinătate şi colaborare reciproc avantajoasă, în edificarea unei noi ordini economice şi politice internaţionale. Sub înţeleapta îndrumare a Preşedintelui Nicolae Ceauşescu, ţara noastră a devenit, pe principiul bazelor noi, un pionier al reconstrucţiei relaţiilor internaţionale, un promotor activ şi consecvent, ascultat şi respectat, a devenit un factor al echităţii şi justiţiei internaţionale, al înţelegerii şi cooperării între statele şi popoarele lumii, pentru apărarea şi consolidarea păcii, pentru înflorirea civilizaţiei umane. Atitudinea dinamică şi constructivă a României faţă de problemele majore ale păcii şi securităţii, ale colaborării între toate popoarele, se bucură de o caldă adeziune şi de o înaltă apreciere din partea factorilor progresişti şi a oamenilor de bine de pe întreg globul pămîntesc. Preşedintele ţării noastre este apreciat pe bună dreptate ca unul dintre cei mai vajnici militanţi ai luptei mondiale pentru pacea şi libertatea popoarelor.

Alături de toţi fiii poporului nostru, clerul şi credincioşii Bisericii Ortodoxe Române întîmpină cu bucurie şi cu mîndrie patriotică cea de-a 40-a aniversare a revoluţiei de eliberare naţională şi socială de la 23 August 1944. Desfăşurîndu-şi activitatea în ambianţa şi condiţiile de libertate generate de acest măreţ eveniment eliberator, Biserica noastră este una cu poporul pe care-l slujeşte, sprijinind consecvent eforturile de zidire a vieţii celei noi în patria noastră.

Urmînd cu credincioşie învăţătura Mîntuitorului nostru Iisus Hristos, Domnul dragostei şi al păcii, Biserica Ortodoxă Română susţine eforturile poporului şi ale statului nostru pentru pace şi înfrăţire între oameni, aducîndu-şi contribuţia sa, de pe poziţia şi cu mijloacele ei specifice, la înfăptuirea acestui deziderat fundamental al omenirii contemporane. Prin întreaga ei activitate pastorală şi misionară, prin ecumenismul pe care-l promovează, atît pe plan local cît şi pe plan internaţional, prin participarea activă în cadrul unor organizaţii interbisericeşti cum sînt Consiliul Mondial al Bisericilor, Conferinţa Creştină pentru Pace şi Conferinţa Bisericilor Europene, prin dialogurile cu alte Biserici, Biserica Ortodoxă Română îşi afirmă constant poziţia fermă împotriva urii şi războiului, dorinţa de pace şi dreptate. Amintim în acest sens recenta Adunare a cultelor pentru dezarmare şi pace, care s-a desfăşurat la Institutul Teologic Universitar din Bucureşti între 21—23 iunie a.c., cu participarea reprezentanţilor tuturor cultelor din ţara noastră precum şi a unui mare număr de delegaţi de peste hotare.

Cu această angajare fermă pentru mai binele patriei, pentru înfrăţirea tuturor popoarelor lumii, vine Biserica noastră în întîmpinarea măreţei aniversări de la 23 August, dorind nestrămutat ca România socialistă să adauge, în rodnica-i vîrstă de aur, noi împliniri şi victorii pentru om şi pentru omenie.

Actul de la 23 August 1944 în conștiința istorică a poporului român

În viața popoarelor apar evenimente deosebit de însemnate, momente cruciale, menite să așeze pietre de hotar în cursul zbuciumat al istoriei. Ele împlinesc vreri și aspirații seculare, după cum uneori restabilesc dreptatea vremelnic încălcată pe pămînt. Aceste evenimente, acte energice ce țîșnesc dintru adînc, se înscriu în istorie ca fapte de maximă luciditate a conștiinței și devin, pentru generațiile contemporane și viitoare, simboluri ale demnității naționale. Unul din aceste evenimente, care și-a pus pecetea asupra întregii evoluții istorice din viața poporului nostru, constituind actul realizării unirii noastre naționale, făurind astfel statul unitar național român, este cel de la 1 dec. 1918, consfințit la Alba Iulia; iar altul, care a încununat toate eforturile pe care le-am depus în istorie în vederea împlinirii marilor noastre idealuri de libertate și independență, de dreptate și pace între popoare, dobîndind prin măreția lui nimb de sărbătoare națională, este cel de la 23 august 1944. Între aceste două evenimente putem stabili o legătură directă și profund semnificativă, amîndouă fiind hotărîtoare pentru toată istoria poporului român. Din rădăcinile unuia a odrăzlit puterea și avîntul celuilalt. La 23 august 1944, cu ocazia insurecției armate ce a avut loc în țara noastră, în vederea eliberării ei de asuprirea fascistă, au răzbătut la lumină, din străfundul istoriei, forțe nebănuite, întraripate și viguroase, care au intrat imediat în acțiune ca unele ce exprimau voința neclintită a unui popor călit în asupriri de veacuri, dar care a ajuns stăpîn deplin pe destinul său. Unit și hotărît împotriva oricărei rezistențe, poporul întreg, înlăturînd nenumărate acte de opresiune și de nedreptate, de tiranie și de netoleranță, precum și toate urmările nefaste ale Dictatului de la Viena, s-a ridicat la luptă pentru o țară demnă și suverană, puternică și independentă, prosperă și fericită, perfect conștient de misiunea sa și gata de orice jertfă.

Se împlinesc 40 de ani de cînd am văzut cu ochii noștri căzînd lanțurile în care nazismul hitlerist a încătușat națiunea, cunoscînd pe viu insurecția ca atare. Tensiunea ce s-a creat pe întreg cuprinsul țării, mobilizînd puternic conștiința neamului, a fost maximă, de aceea și avîntul spre biruință nu a cunoscut nici o limită. Întrebarea e, de unde a izvorît acest elan și ce sens a avut izbucnirea lui? Mai întîi trebuie să ne dăm seama că angajarea la lupta ce urma să fie încununată de victorie a privit deopotrivă pe ostași și pe cei ce se aflau la vatră, pe muncitori și pe țărani, pe tineri și pe cei în vîrstă, pe bărbați și pe femei, Dar alături de aceia care au realizat în faptă insurecția au fost toți înaintașii lor, toți aceia care s-au străduit prin veacuri să treacă în conștiința poporului, elementele date de viață pentru înfăptuirea unității naționale. Să ne referim, bunăoară, la o parte din aceștia, pe care îi consemnează, deopotrivă, istoria Patriei și istoria Bisericii noastre. Toți aceia care s-au trudit să facă cunoscute originile poporului român (Coresi, cronicarii), să-i dăltuiască frumusețea limbii (traducătorii Sfintelor Scripturi și ai cărților de cult, scriitorii și poeții) să-i arate noblețea sufletului, descriindu-i credința, tradițiile și creațiile artistice, toți au lucrat cu elemente ale idealurilor sale, aducîndu-și și în decursul vremii aportul lor la creșterea vieții conștiente a neamului și la realizarea unității lui statale. De la preotul de țară care nu a uitat niciodată să rostească rugăciunile rînduielilor noastre ortodoxe în graiul românesc și pînă la traducătorul de texte bisericești care a așternut în manuscrise acest grai, de la făuritorul viersurilor de colindă, baladă sau bocet și pînă la ctitorul de limbă literară și cultură românească (un Dosoftei sau un Antim Ivireanul), de la „tîmplarul" bisericuței de lemn și pînă la „meșterul" Mănăstirii Curtea de Argeș, toți au lucrat ca fii ai acestui popor și pentru popor, după cum fiecare ramură dintr-un pom rodește din seva trunchiului întreg și pentru pomul întreg. În actul de la 23 august 1944, important fapt de conștiință națională toți și-au spus cuvîntul, indicînd drumul pe care trebuia să pășească poporul român pe linia ascendentă a propriului său destin.

Descins din inima istoriei, sentimentul solidarității naționale s-a manifestat, la 23 august 1944, ca un fapt de conștiință cu o dimensiune eroică. E vorba despre un fel de comuniune ce s-a înfăptuit în decurs de milenii, între poporul român și spațiul în care a văzut lumina zilei și în care și-a întipărit prin veacuri atît suferințele, cît și izbînzile, constituind un însemnat mijloc de a suda, rînd pe rînd, generațiile între ele. Astfel, eroii acestui popor, Gelu și Bogdan, Basarab I și Mircea cel Bătrîn, Ștefan cel Mare și Mihai Viteazul, Horia și Tudor Vladimirescu, Avram Iancu și Bălcescu, nu mai puțin sfinții mărturisitori pentru Ortodoxie din Transilvania și-au imprimat chipul în văi și în munți, în dumbrăvi și pe șesuri, în sate și cetăți, intrînd tainic în alcătuirea peisajului românesc, în configurația căruia cele trei mari provincii străbune sînt unite pentru totdeauna. De partea ostașilor români, în crîncenele lupte purtate pentru eliberarea Ardealului de Nord din tiranica stăpînire horthistă, în nenumărate locuri de pe meleagurile Mureșului, Bihariei, Clujului sau Maramureșului, a fost pămîntul românesc însuși. Căci acest pămînt nu este numai leagănul în care ne-am născut și căminul în care au crescut ca popor pașnic, ci și mormîntul în care zac osemintele tuturor celor ce cu prețul vieții și-au apărat Patria. În măreția actului de la 23 august 1944 s-a descoperit întreg trecutul asimilat de vitejia și dăruirea fiilor acestei alese țări, hotărîți să ducă lupta pînă la capăt. Fuziunea dintre acest trecut și prezent a deschis largi perspective pentru viitor, pentru reconstruirea Patriei și edificarea unei societăți noi, din care să dispară orice nedreptate.

În conștiința istorică a poporului român, actul de la 23 august 1944 s-a înscris și cu o altă notă semnificativă. Păstrător tăcut dar îndîrjit al civilizației romane, ca și a rădăcinilor sale dacice, poporul nostru a ținut să-și îndeplinească ca pe o datorie sfîntă vocația de a se dărui pentru binele și propășirea altor neamuri, apărînd cu generozitate, în momente de răscruce, întreaga cultură europeană. Poporul român nu a cunoscut închistarea într-un egoism etnic, nu a știut ce înseamnă pofta sălbatică de cotropire și de stăpînire a pămîntului străin, în schimb a înțeles ce înseamnă iubirea și dreptatea, sufletul lui lărgindu-se și modelîndu-se în lumina dragostei de alții, ca și în realizarea efectivă a idealului de pace și dreptate pe pămînt. Faptul că armata română s-a luptat cu bărbăție pentru eliberarea Budapestei, s-a expus unor mari primejdii în Munții Tatra și a plătit un însemnat tribut de vieți omenești pentru înfăptuirea victoriei finale, zdrobind mașina de război hitleristă, este dovada jertfei pe care am înțeles să o aducem nu numai pentru izbăvirea noastră, ci în vederea dezrobirii și a altor popoare vecine. De altfel, întregul nostru trecut este constituit de un lanț neîntrerupt de dăruiri și de jertfe. Toate au izvorît dintr-o sinteză, vie de mii de ani, între sentimentul patriotic și dragostea pentru întreaga omenire, între setea după dreptate și setea după bunăînțelegere și pace. Actul de la 23 august 1944 a avut ca finalitate, în conștiința poporului român, înfăptuirea păcii. În acest sens, el își menține necontenit valoarea. Păstrînd unul și același elan, acest popor depune în zilele noastre un efort susținut și conștient de a zădărnici și de a birui războiul, care ar putea să însemne pentru omenire un holocaust nuclear. Apelurile sale neîntrerupte adresate forțelor progresiste de pretutindeni și în genere rațiunii umane însăși, prin conducătorul său înțelept, Domnul Nicolae Ceaușescu, pentru încetarea cursei înarmărilor, izvorăște din adîncul ființei sale naționale și exprimă vocația sa de solidaritate cu toți oamenii de bună credință din toată lumea.

Ancorat profund în conștiința istorică a poporului nostru, actul de la 23 august 1944 constituie un temeinic și constant suport pentru realizarea celor mai vii și mai de seamă năzuințe ale tuturor generațiilor. Purtînd stindardul luptei de apărare a ființei naționale, el este simbolul marilor noastre împliniri. Aniversîndu-l la 40 de ani de la înfăptuire, are darul să ne descopere de unde venim și să ne arate încotro să ne îndreptăm. În acest fel, sărbătoarea națională a poporului român este cel mai de preț mijloc de a se cunoaște pe el însuși.

Pr. prof. *Ilie Moldovan*

ANI RODNICI

(Continuare din pag. 1)

cea Iisus: „Dacă aceștia vor tăcea, pietrele vor grăi".

Realitatea vieții noi din patria noastră, treptele propășirii ei în cele patru decenii de la eliberare sînt atît de puternice, atît de concludente, încît dacă cineva ar voi să o contrazică, să o denigreze i s-ar putea spune: pietrele grăiesc, faptele dau mărturie despre puterea creatoare a poporului, despre hărnicia și vrednicia lui, despre călăuzirea înțeleaptă și clarvăzătoare a conducătorilor lui.

Idealurile de veacuri ale înaintașilor — libertatea, independența,

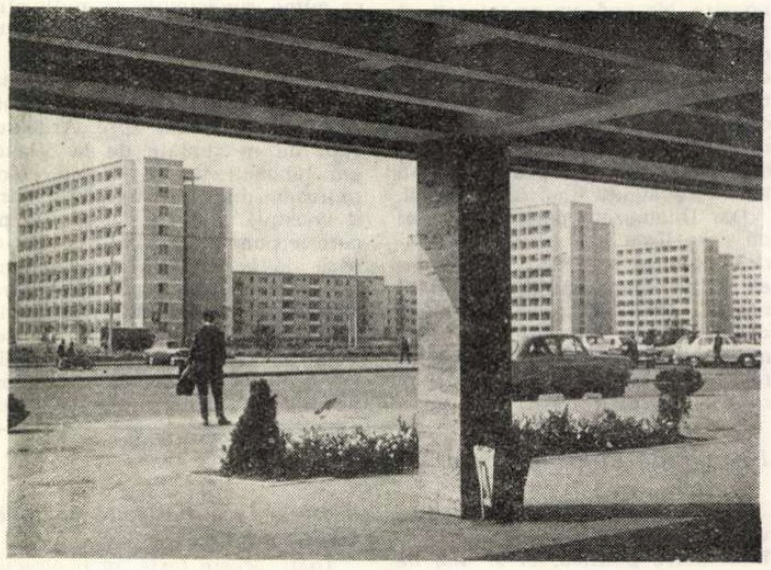

unitatea și suveranitatea — s-au întrupat în gîndurile și faptele întregului popor.

Virtuțile strămoșești: hărnicia, optimismul și încrederea în puterea lui creatoare, dragostea pentru adevăr, dreptate și progres, spiritul păcii și colaborării frățești cu toate popoarele au fost în tot acest timp faruri călăuzitoare care au imprimat epocii noastre dinamismul ei constructiv.

În patru decenii de libertate, geografia economică a patriei a cunoscut mutații hotărîtoare. Industria românească este astăzi de 100 de ori mai puternică decît era în anul 1938 — anul de vîrf al dezvoltării capitaliste. Ceea ce se înfăptuia atunci într-un an se realizează acum în mai puțin de o săptămînă.

Dezvoltarea economică a țării s-a făcut în mod armonic, în toate județele și zonele, luînd ființă fabrici, întreprinderi, uzine, combinate în care sînt angajați în muncă zeci și sute de mii de oameni, prin aceasta crescînd nivelul de trai al tuturor cetățenilor. Dezvoltarea armonioasă a producției și economiei, precum și a întregii vieți este urmărită și realizată prin acea diversificare a multiplelor activități productive în fiecare județ.

Dezvoltarea economică a țării a ținut seamă în acești ani de cerințele specifice fiecărei zone datorită unei juste repartizări a forțelor de muncă.

Dacă înainte de război industria era concentrată în cîteva orașe mari ale țării: București, Ploiești, Hunedoara, Timișoara, acum, în mod deosebit în ultimii 20 de ani, industria țării este repartizată în toate zonele țării, dispărînd decalajul dintre ele, fiind create condiții pentru dezvoltarea industriei în toate părțile țării. Toate zonele țării beneficiază de roadele unei dezvoltări armonioase a întregii producții industriale.

Dezvoltarea industriei a avut și are un rol prioritar în viața poporului, asigurînd bunăstarea întregii populații și contribuind la dobîndirea independenței economice a țării, totuși n-au fost neglijate și celelalte ramuri ale activității oamenilor muncii.

Din punct de vedere edilitar se poate spune că în țara noastră s-a construit în acest timp cît în sute de ani înainte. Mai mult de 70% din populația țării trăiește în locuințe noi.

Trecerea la organizarea agriculturii, la modernizarea mijloacelor de lucru a deschis calea propășirii oamenilor din agricultură.

De la o producție totală în medie de 8 milioane tone cereale din anii 1937—1938 s-a ajuns la o producție medie de 19,2 milioane tone în anii 1976—1977, și la o producție de 22,3 milioane tone în anul 1982. Astfel, față de numărul total de 404 tractoare cu cît lucra agricultura la noi în anul 1938, în anul 1983 ea a lucrat cu peste 168 000 tractoare.

Edificarea unor obiective industriale, economice și culturale cum se află azi la Porțile de Fier, la Bicaz, platformele industriale de la Hunedoara, Galați sau Craiova, Canalul Dunărea—Marea Neagră, edificii social culturale, școli, spitale, cămine culturale; punerea în funcțiune a sutelor sau chiar miilor de mașini industriale, electronice, electrotehnice etc. au dat posibilitatea ca prin toate acestea să se afirme capacitatea creatoare a oamenilor de știință și țara să dobîndească independența economică.

În patru decenii de la eliberare România a dobîndit un loc de cinste în familia popoarelor lumii, prin inițiativele ei pentru formarea unui climat de dreptate în lume, prin condamnarea politicii de forță, prin militantismul ei permanent de așezare a unei păci drepte în lume, pentru dezarmare și condamnare a războiului.

Datorită politicii interne și externe a statului nostru, sub înțeleapta conducere a Domnului *Nicolae Ceaușescu*, ctitorul României contemporane, țara noastră este în plin avînt al dezvoltării ei și se află în relații diplomatice cu 135 de state și în relații economice cu 150 de state.

La aniversarea celor patru decenii de la revoluția de eliberare națională și socială, antifascistă și antiimperialistă, a sărbătorii noastre naționale, credincioșii și clerul Bisericii Ortodoxe se alătură cu entuziasm bucuriei întregului popor. Biserica Ortodoxă Română a împărtășit totdeauna aspirațiile și împlinirile poporului român. Ea se identifică astăzi cu năzuințele lui de libertate, de dreptate, de unitate națională și contribuie la realizarea lor, aducîndu-și aportul la înaintarea poporului, la sporirea capacității lui creatoare în scopul propășirii patriei și păcii în lume.

Cu mijloacele proprii ale rostului ei în lume, preoțimea ortodoxă s-a aflat întotdeauna în rîndurile iubitorilor de pace, slujitorilor binelui obștesc și a colaborat cu toți factorii de răspundere la înflorirea patriei, la bunăstarea întregului popor. Cu cuvîntul, cu pilda și cu contribuția ei a avut o influență pozitivă, asemenea cu roua care înviorează și face să înflorească florile.

„Urmînd pilda strămoșilor noștri, ne îndeamnă Prea Fericitul Părinte Patriarh Iustin, care îngemănau credința cu dragostea de glia strămoșească, rugăciunea cu munca și drepturile firești cu datoriile obștești ne vom strădui și noi, potrivit cu trebuințele vremurilor de acum, să ne facem părtași la opera de zidire a României celei noi, la zidirea României Socialiste, la zidirea României fericite".

La sărbătoarea bucuriei împlinirii a patru decenii de libertate și independență, întregul popor cinstește după cuviință pe cei ce și-au dat viața pentru eliberarea țării și exprimă prețuirea nemărginită față de făuritorii unei atît de mărețe epoci în istoria poporului român.

DIN BOGATUL BILANȚ...

(Continuare din pag. 1)

de carte într-un tiraj total de 74.445.000 de exemplare.

— În anii socialismului s-au construit 101 spitale noi în toate județele țării .Numărul dispensarelor și al policlinicilor a crescut de la 1276 în 1938 la peste 6200 în 1984. 176.500 cadre medicale veghează la sănătatea populației.

— A crescut, în acești ani, retribuția medie netă a personalului muncitor de peste 8 ori, iar veniturile obținute de populație din fondurile sociale de consum — de circa 17 ori. La 1 august a.c. s-a încheiat acțiunea de majorare reală a retribuției tuturor categoriilor de oameni ai muncii cu 5 la sută în comparație cu anul 1980.

— În toți acești ani, cînd pe plan mondial a crescut considerabil numărul șomerilor, în România s-a majorat anual numărul locurilor de muncă cu 50—60 de mii.

— Ca o realizare de deosebită însemnătate, care vorbește de la sine despre forța economiei românești, este terminarea în acest an a Canalului Dunăre—Marea Neagră.

— Problema națională și-a găsit, în România, o fericită rezolvare, după 23 august 1944. Despre drepturile egale pentru toți cetățenii țării indiferent de naționalitate sînt grăitoare următoarele date statistice:

Din cele 45 de teatre dramatice existente în țară, 9 prezintă spectacole în limbile naționalităților conlocuitoare (6 în limba maghiară, 2 în limba germană, 1 în idiș). Din cele 5 teatre de operă, unul își desfășoară activitatea în limba maghiară. Din 24 teatre de păpuși, 4 prezintă spectacole în limbile naționalităților conlocuitoare.

Din cele 29.207 unități școlare existente în prezent în România, 3206 funcționează în limba de predare a naționalităților conlocuitoare. Studenții proveniți din rîndul naționalităților conlocuitoare se ridică la 11.568 din totalul de 159.234 de studenți din România. Din totalul de 241.511 cadre didactice cîte funcționează în învățămîntul de toate gradele 22.862 provin din rîndul naționalităților conlocuitoare. În limbile naționalităților conlocuitoare apar 52 de publicații cu un tiraj total anual de 100.322.733 exemplare.

Din cei 369 deputați în Marea Adunare Națională, 37 sînt din rîndul naționalităților conlocuitoare: 29 maghiari, 6 germani și 2 de alte naționalități, corespunzător structurii naționale a populației. În consiliile populare județene, municipale, orășenești și comunale, dintre cei 62.170 deputați aleși la 21 noiembrie 1982, 4642 sînt de naționalitate maghiară, 868 de naționalitate germană și 586 de alte naționalități.

LA MAREA ANIVERSARE

Cu buchetul unor realizări fără precedent, rod al eroicelor fapte de muncă în opera de construcţie socialistă, cu conştiinţa deplinei sale unităţi şi cu nobila şi nestăvilita sa aspiraţie de pace şi înfrăţire cu toţi oamenii, poporul nostru întîmpină cea de-a patruzecea aniversare a măreţului eveniment istoric de la 23 August 1944 plin de mîndrie patriotică, plin de bucurie şi încredere.

Oricine cunoaşte cît de cît istoria românească recunoaşte că avem o moştenire cu care ne putem mîndri. Istoria poporului român, pe tot parcursul ei, apare aureolată de lumina unor măreţe idealuri, urmărite cu hotărîre şi curaj, cu încredere şi consecvenţă. Ca o permanenţă apare în istoria noastră aspiraţia spre unitate, libertate, independenţă şi pace. Urmaş al „celor mai drepţi şi mai vietji dintre traci" — cum îi califica istoricul Herodot pe geto-daci — poporul român s-a distins întotdeauna prin dragostea de adevăr şi dreptate, prin dîrzenie şi neînfricare în luptă, prin voinţa de a fi stăpîn pe destinele sale, de a-şi făuri viitorul în deplină libertate.

Apărîndu-ne propria libertate, noi, românii, nu ne-am purtat faţă de nimeni cu samavolnicie; n-am luat şi nici n-am dorit bunuri străine. Ne-am apărat însă cu nestăvilită bărbăţie „sărăcia şi nevoile şi neamul". Ne-am înfrăţit pe veci cu pămîntul patriei, socotind o datorie sfîntă de a-l apăra şi de a-l păstra întreg şi neatîrnat pentru urmaşi şi pentru urmaşii urmaşilor. Am sfinţit moştenirea străbună, stropind-o îmbelşugat cu sudoare şi sînge şi am fixat-o în veşnicie prin vîrfuri de clopotniţe. Putem spune cu drept cuvînt că istoria noastră este o mărturie vie a trăiniciei unui neam ce-şi întemeiază speranţele de mai bine nu pe silnicie şi pe gînduri de cuceriri nedrepte, ci pe efortul propriu, călăuzit de idealul luminos al unei vieţi în unitate şi frăţietate, libertate şi independenţă.

Chintesenţă a acestor nobile aspiraţii, evenimentul de la 23 August 1944 se înscrie în glorioasa noastră istorie ca actul suprem de bărbăţie al întregului popor, unit în hotărîrea fermă de a-i zdrobi pe asupritori, de a pune temelia unei vieţi noi, sub zorii luminoşi ai independenţei şi libertăţii. Constituind punctul culminant al luptei poporului nostru împotriva fascismului hitlerist, ziua de 23 August 1944 s-a înscris cu sînge de eroi în cartea de aur a istoriei noastre şi a intrat în conştiinţa neamului ca cea mai însemnată sărbătoare naţională.

Prin revoluţia de la 23 August 1944, România s-a alăturat coaliţiei antihitleriste. Începînd cu acest moment, timp de aproape 9 luni, armata română, cu un efectiv de cca 540.000 de ostaşi, a dat grele jertfe de sînge, aducînd o contribuţie hotărîtoare la eliberarea teritoriului ţării, precum şi a Ungariei şi Cehoslovaciei şi a unei părţi a Austriei, pînă la victoria finală.

Pe de altă parte, revoluţia de eliberarea socială şi naţională, antifascistă şi antiimperialistă din august 1944 a marcat o cotitură hotărîtoare în viaţa noastră socială şi naţională, punînd bazele vieţii celei noi a patriei, a vieţii sub zorii libertăţii şi dreptăţii, dezvoltării şi prosperităţii. Astfel, actul de la 23 August 1944 înseamnă în istoria noastră nu numai scuturarea jugului fascist, ci şi sfîrşitul unei epoci de exploatare, silnicie şi nedreptate, instaurarea democraţiei populare, punctul de plecare şi factorul determinant al dezvoltării fără precedent, pe toate planurile, a scumpei noastre patrii.

Au trecut patruzeci de ani de la marele eveniment! Dar cît de viu trăieşte mereu în inimi acel 23 August. An de an, în întîmpinarea măreţei aniversări, poporul nostru evocă plin de veneraţie eroismul celor ce au pus temei nou vieţii patriei, dar şi munca plină de abnegaţie a constructorilor României contemporane.

În cei patruzeci de ani s-a zămislit o întreagă epocă istorică. După revoluţia eliberatoare, România a păşit ferm pe calea progresului, a dezvoltării pe toate planurile. Era de schimbat totul, era de construit totul, într-o ţară peste care trecuse tăvălugul războiului, într-o ţară în care discrepanţele sociale lăsaseră urme adînci, ce păreau de nevindecat. Cele patru decenii de istorie contemporană românească au ridicat ţara la înălţimea celor mai strălucite epoci. De la actul istoric din august 1944 şi pînă în prezent societatea românească a traversat o perioadă de intense prefaceri şi împliniri, viaţa economică a ţării a cunoscut ritmuri de creştere fără precedent, universul spiritual al poporului s-a îmbogăţit continuu.

În patru decenii de libertate România şi-a dobîndit un loc de cinste în marea familie a popoarelor. Iniţiativele româneşti consacrate păcii şi bunei înţelegeri între oameni şi popoare, abolirii politicii de forţă, instaurării unei noi ordini economice şi politice internaţionale au dobîndit o largă audienţă internaţională, în special prin contribuţia majoră a Domnului Preşedinte Nicolae Ceauşescu, a cărui gîndire politică este apreciată unanim de marea familie a popoarelor lumii. Apărînd dreptul inalienabil la existenţă pentru toate popoarele, construind mijloacele unei existenţe de muncă şi de pace pentru propriul popor, România socialistă, preşedintele ei legitimează în universalitate însăşi vocaţia constructivă, profund umanistă a istoriei româneşti.

Este un fapt bine cunoscut că Biserica Ortodoxă Română s-a născut şi a crescut împreună cu poporul pe care-l slujeşte, împărtăşind întotdeauna atît durerile cît şi bucuriile sale. Ea a fost prezentă în luptele de veacuri ale poporului nostru pentru libertate socială şi naţională, aducîndu-şi contribuţia la toate realizările însemnate ale neamului.

În bogata perioadă istorică de după 23 August 1944 Biserica noastră n-a rămas străină noului care a penetrat toate compartimentele vieţii sociale şi naţionale. Mai mult ca oricînd ea se simte una cu poporul, sprijinind, cu mijloacele sale, realizarea aspiraţiilor de dezvoltare, prosperitate, frăţietate şi pace ale fiilor ei.

Întîmpinînd cu bucurie strălucita sărbătoare naţională şi cinstind după cuviinţă pe eroii Eliberării, Biserica Ortodoxă Română este alături de constructorii României celei noi, dorind şi lucrînd ca patria să adauge „la trecutu-i mare, mare viitor".

Pr. prof. *Vasile Mihoc*

File de cronică: 23 AUGUST 1944

După cum se ştie, în condiţiile declanşării celui de al doilea război mondial, sub presiunea Germaniei fasciste, la 6 septembrie 1940, s-a instaurat dictatura militaro-fascistă în România. Subordonarea politică şi militară a ţării faţă de Reichul nazist a creat condiţii prielnice acaparării şi jefuirii intense a economiei româneşti de către monopolurile germane, ale căror consecinţe au fost resimţite atît de masele populare, cît şi de unele grupări burgheze. Forţele sociale şi politice ale poporului român au luat poziţie contra dictaturii militaro-fasciste, aservirii ţării faţă de Germania hitleristă şi participării la războiul împotriva Uniunii Sovietice. În felul acesta a luat naştere mişcarea de rezistenţă antifascistă din România.

Pentru răsturnarea dictaturii militaro-fasciste şi înlăturarea dominaţiei Germaniei naziste, pentru restabilirea independenţei, integrităţii şi suveranităţii naţionale, Partidul Comunist Român a elaborat o serie de documente, între care un loc de seamă îl ocupă Platforma-program din 6 septembrie 1941. În contextul său, Platforma-program stabilea obiectivele luptei antifasciste, şi anume: răsturnarea dictaturii militaro-fasciste, încetarea războiului contra Uniunii Sovietice şi participarea, alături de coaliţia antihitleristă, la lupta împotriva Germaniei naziste; alungarea hitleriştilor din ţară; recucerirea independenţei şi libertăţii naţionale; formarea unui guvern cu participarea reprezentanţilor tuturor forţelor patriotice; eliberarea părţii de nord a Transilvaniei; arestarea şi pedepsirea trădătorilor de ţară.

Chezăşia înfăptuirii acestor obiective o constituia făurirea unităţii de acţiune a clasei muncitoare şi a Frontului naţional antihitlerist al întregului popor, care să înmănuncheze toate partidele, grupările şi cercurile politice nehitleriste. Un prim pas pe calea realizării acestui deziderat, l-a constituit crearea, în vara anului 1943, a Frontului patriotic antihitlerist. Continuîndu-se eforturile pe plan organizatoric, în aprilie 1944 s-a încheiat Frontul Unic Muncitoresc, între Partidul Comunist Român şi Partidul Social-Democrat, realizîndu-se astfel unitatea de acţiune a clasei muncitoare; la 26 mai 1944 se încheie înţelegerea între comunişti şi gruparea liberală de sub conducerea lui Gheorghe Tătărescu; în iunie 1944, se realizează înţelegerea dintre comunişti şi reprezentanţii palatului regal; iar la 20 iunie, acelaşi an, a luat fiinţă Blocul Naţional-Democratic alcătuit din P.C.R., P. S. D., P. N. L. şi P. N. Ţ.

După constituirea Frontului naţional antihitlerist, o deosebită atenţie s-a dat pregătirii politice şi militare a acţiunii de răsturnare prin forţă a regimului fascist.

Concomitent cu discutarea problemelor cu caracter politic, s-a dat o mare atenţie pregătirii militare a acţiunii insurecţionale. Ca urmare, Comitetul militar creat în noaptea de 13/14 iunie 1944, a elaborat planul de operaţii. S-a hotărît ca insurecţia să înceapă în Bucureşti, alegerea, fiind făcută din considerente de ordin politic şi strategic.

În vederea coordonării acţiunilor insurecţionale, au fost stabilite contacte cu comandanţii unor mari unităţi române de pe front, dîndu-li-se indicaţii ca la declanşarea insurecţiei să înceteze ostilităţile pe front şi să înceapă retragerea spre Ploieşti—Bucureşti. În cadrul pregătirilor s-a fixat şi modalitatea arestării căpeteniilor fasciste. Era vorba de arestarea lor la palatul regal, fie de către o formaţiune de luptă patriotică, fie de o echipă de militari.

Totodată s-a intensificat acţiunea de creare şi instruire a formaţiunilor de luptă patriotice în Bucureşti, Valea Prahovei, Braşov, Ploieşti; s-a acţionat pe linia formării unor detaşamente de partizani în Maramureş, Banat, Ţara Bîrsei, Vrancea, zona Suceava şi în Deltă; au luat fiinţă depozite de armament şi muniţie pentru formaţiunile de luptă patriotice în mai multe localităţi din ţară; s-a desfăşurat o intensă muncă de pregătire morală a maselor şi a militarilor în legătură cu participarea lor la evenimentele insurecţionale. În contextul pregătirilor, o măsură importantă a fost aceea privind organizarea evadării din lagărul de la Tîrgu Jiu a unora din cadrele de bază ale partidului comunist.

În ce priveşte alegerea momentului pentru declanşarea insurecţiei, s-au avut în vedere factorii de ordin intern, şi anume: starea de spirit a maselor şi a armatei, care era profund antifascistă şi antihitleristă, posibilitatea atragerii comandanţilor de mari unităţi de partea insurecţiei, raportul de forţe dintre trupele române şi cele germane, stadiul pregătirii politice şi militare, criza politică şi militară adîncă a regimului fascist, izolarea guvernului antonescian şi deruta din aparatul de stat fascist. Din punct de vedere extern, planul prevedea ca insurecţia să înceapă concomitent cu ofensiva pregătită de armata sovietică la aripa de sud a frontului sovieto-german, aflat parţial pe teritoriul nord-estic al României, sau în timpul desfăşurării acestei acţiuni, pentru ca hitleriştii să nu aibă posibilitatea de a retrage trupe de pe front şi a le folosi împotriva forţelor insurecţionale.

Folosind condiţiile interne şi externe favorabile, forţele patriotice, în cursul zilei de 23 august 1944, au trecut la declanşarea şi înfăptuirea insurecţiei. Pe timpul unei audienţe la palatul regal, Ion şi Mihai Antonescu au fost arestaţi. Ulterior au fost chemaţi la palat, sub pretextul convocării unui consiliu de coroană, şi arestaţi, succesiv, ministrul de război, ministrul siguranţei statului, prefectul poliţiei capitalei.

După înlăturarea guvernului dictaturii militaro-fasciste, s-a constituit noul guvern, avîndu-l ca preşedinte pe generalul Constantin Sănătescu. În seara zilei de 23 august, începînd cu ora 22, s-a difuzat la radio proclamaţia regelui, care aducea la cunoştinţa ţării şi a lumii întregi: doborîrea dictaturii militaro-fasciste, ieşirea României din războiul antisovietic şi hotărîrea poporului român de a lupta pentru a-şi apăra independenţa şi a elibera partea de nord a Transilvaniei de sub ocupaţia hitleristo-horthystă.

Imediat după arestarea principalilor membri ai guvernului antonescian a început punerea în aplicare a planului acţiunii militare. La ora 18, Comandamentul militar al Capitalei a alarmat unităţile şi a dat ordin de deschidere a ostilităţilor împotriva hitleriştilor. În cursul serii şi nopţii, armata a trecut la ocuparea sediilor principalelor instituţii de stat, a marilor centrale telefonice şi a posturilor de radio şi T. F. F., pentru a le proteja de atacurile fasciste. Au fost barate şoselele, blocate prin foc sediile comandamentelor germane, cărora li s-au întrerupt legăturile telefonice. În aceeaşi noapte forţele patriotice au preluat paza întreprinderilor din zona petroliferă a Văii Prahovei.

Tot în ziua de 23 august, ora 23, s-a dat o directă operativă ce stabilea misiunile armatei în noua situaţie. Potrivit acestei directive, o parte a trupelor din interior trebuiau să zdrobească unităţile hitleriste de pe teritoriul ţării, iar o altă parte să asigure acoperirea frontierelor împotriva eventualelor încercări duşmane de a ataca de pe teritoriul Ungariei, Iugoslaviei şi Bulgariei. Forţele române aflate pe frontul din Moldova şi Basarabia urmau să înceteze imediat lupta împotriva armatei sovietice, să se retragă în Muntenia pentru regrupare, în vederea începerii operaţiilor pentru eliberarea părţii de nord a Transilvaniei.

La 24 august, ora 4,30 dimineaţa, unităţile militare române, avînd sprijinul formaţiilor de luptă patriotice şi al populaţiei, au dezlănţuit atacul general împotriva obiectivelor hitleriste din Capitală. Ca urmare a luptelor purtate, la 26 august, Capitala era eliberată, iar pînă în 28, fusese lichidată şi gruparea germană de la nord de Bucureşti. Cu aceeaşi vigoare s-au desfăşurat acţiunile insurecţionale în Ploieşti şi Valea Prahovei, unde inamicul dispunea de 25.000 de oameni. Prin lupte deosebit de crîncene, forţele germane au fost nimicite pînă la 30 august. Acţiuni militare importante au avut loc în alte localităţi şi zone din Muntenia, Dobrogea, Oltenia, Banat, Braşov, Sibiu şi sudul Transilvaniei.

Pînă la 31 august, forţele insurecţionale române, cu un efectiv de 465.659 militari, au eliberat prin lupte partea centrală, de sud-est şi de sud-vest a ţării.

Insurecţia naţională armată antifascistă şi antiimperialistă, care a dus la răsturnarea dictaturii militaro-fasciste, ieşirea din războiul hitlerist şi alăturarea României la Naţiunile Unite, a avut urmări importante pentru desfăşurarea ulterioară a războiului sub raport militar-strategic, economic, politic şi moral, apropiind momentul înfrîngerii Germaniei naziste.

Acţiunile forţelor insurecţionale române au spulberat intenţiile duşmanului de a-şi reface apărarea pe arcul carpatic al României, zona fortificată Focşani—Nămoloasa—Galaţi şi Dunărea maritimă; au deschis drum armatelor sovietice spre Bulgaria, Iugoslavia şi Ungaria; au dus la prăbuşirea sistemului de apărare german din Balcani; au lipsit maşina de război hitleristă de sursele de aprovizionare cu alimente şi combustibil din România; au dat un puternic impuls luptei popoarelor cotropite pentru eliberarea de sub jugul fascist.

După victoria insurecţiei, armata română a luptat, cot la cot, cu armata sovietică, aducîndu-şi preţioasa-i contribuţie la eliberarea părţii de nord-vest a României, a Ungariei, Cehoslovaciei şi Austriei pînă la victoria finală asupra fascismului german.

Insurecţia din august 1944 a deschis poporului român calea unor adînci transformări revoluţionare, a realizării aspiraţiilor sale seculare de libertate şi dreptate socială. În anii care au urmat, masele largi populare, deţinînd în mîinile lor întreaga putere în stat, au trecut la edificarea societăţii socialiste, iar în prezent îşi consacră eforturile ridicării patriei pe noi culmi de progres şi civilizaţie, de bunăstare şi fericire.

Pr. *Ioan Ardelean*

CONFERINŢELE PREOŢEŞTI DIN CADRUL EPARHIILOR ...

(Continuare din pag. a 2-a)

noastră are o altă înfăţişare: totul e ca un vast şantier, unde se construiesc uzine, locuinţe, aşezăminte de cultură şi sănătate. Nici o localitate, parohie, biserică sau casă parohială n-a mai păstrat înfăţişarea de acum 40 de ani" (Prot. Nicolae Blaga — Oradea). „Ţara noastră n-a cunoscut niciodată atît de multe şi importante realizări ca în anii de după eliberare. Acum poporul român, liber şi stăpîn pe destinul său, şi-a mobilizat toate energiile sale creatoare pentru a se avînta pe drumul celei mai înfloritoare propăşiri economice, culturale, politice şi sociale" (Prot. Virgil Mazilescu — Beiuş). „De măreţele realizări înfăptuite în anii socialismului s-a bucurat şi Biserica noastră. Condiţiile noi create de statul nostru i-au dat posibilitatea să desfăşoare pe plan intern un apostolat social şi un ecumenism practic local fără precedent, ca şi pe plan extern, în cadrul diferitelor organizaţii internaţionale creştine, cum n-a făcut-o niciodată în decursul istoriei sale" (Prot. Aurel Pop — Marghita). „Unul din cele mai de seamă momente din cei 40 de ani de viaţă nouă în Patria noastră este alegerea Domnului Nicolae Ceauşescu în 1974 ca întîiul preşedinte al Republicii Socialiste România, care şi-a dăruit şi-şi dăruieşte în continuare, cu devotament, întreaga viaţă slujirii Patriei şi poporului din mijlocul căruia s-a ridicat. Pentru anii de lumină ce i-a adus de cînd este la cîrma ţării, această perioadă s-a numit pe bună dreptate „Epoca Ceauşescu" (Prot. Marcel Andreescu — Zalău). „Bucuria şi sentimentele patriotice de care sîntem animaţi, la această glorioasă aniversare, ne fac să ne angajăm ca să dăm noi valenţe muncii pe care o desfăşurăm în mijlocul păstroiţilor noştri, sprijinind toate acţiunile poporului nostru pentru propăşirea lui pe noi trepte de lumină şi progres" (Prot. Victor Tăut — Şimleu).

În încheierea lucrărilor, P. S. Episcop Vasile şi-a manifestat mulţumirea şi aprecierea că cele ce a auzit corespund unei stări sufleteşti care ne entuziasmează pe toţi şi că sîntem conştienţi de măreţia epocii de lumină în care trăim.

În încheierea lucrărilor, s-a dat citire telegramei omagiale adresată Preşedintelui ţării, Domnul Nicolae Ceauşescu.

Constantin Vodă Brîncoveanu, martir al neamului şi al Bisericii străbune

Descendent din neamul Basarabilor şi înrudit îndeaproape cu marea familie a Cantacuzinilor, Constantin Vodă Basarab Brîncoveanu — cum se întitula el — s-a născut la 1654. Este aşezat domn al Ţării Româneşti la tînăra vîrstă de 34 de ani — fiind figura cea mai proeminentă a acelei vremi — chemat la această demnitate chiar fără voia lui. „Au nu sînt eu domn în casa mea" — spunea celor ce-l solicitau. Urcat în scaun după Şerban Cantacuzino la 1688, a fost unul dintre cei mai de seamă conducători ai Ţării Româneşti. După un sfert de veac de glorioasă activitate în vîrstă de 60 de ani, la 1714, este martirizat după ce a fost mazilit ca urmare a intrigilor boierilor Cantacuzini şi decapitat împreună cu cei 4 feciori ai săi: Constantin, Ştefan, Radu şi Matei, împlinindu-se în anul acesta 330 de ani de la naşterea sa şi 270 de ani de la moartea sa martirică.

Virtuţile sale, operele lui sociale, spitalele care-i poartă numele, cele peste 40 de ctitorii ale sale din Ţara Românească, Transilvania, în Sfîntul Munte Athos, în Sinai şi în alte părţi, milostenniile, daniile sale nenumărate în calitate de susţinător şi ocrotitor al ortodoxiei din întreg Răsăritul Europei şi Orientul apropiat, rugăciunile ce se fac zilnic pentru el în mănăstirile ctitorite de acest voievod, între care şi mănăstirea noastră de la Sîmbăta de Sus şi tot binele cel l-a făcut pentru supuşii săi în cei aproape 26 de ani de înţelept şi vrednic conducător al Ţării Româneşti, moartea sa martirică, schingiuirea suportată cu bărbăţie şi tot ceea ce a trebuit să suporte în „groapa şingelui" din Ediculé, pînă ce a primit botezul şîngelui, mărturisind cu tărie de suflet credinţa strămoşească a Ortodoxiei şi dragostea de neamul din care făcea parte îl aşează pe marele domnitor Constantin Brîncoveanu nu numai în galeria marilor noştri voievozi, dătători de legi şi datini, ci şi într-o cinstire specială pe care i-o datorăm. A pierit de satîrul sultanului şi ginerele său vistiernicul Ianichie Văcărescu, cel care a slujit cu devotament şi credinţă pe voievod pînă în sfîrşit. Se ştie că prin purtarea de grijă a doamnei Maria Brîncoveanu, încă din anul 1720 osemintele lui Brîncoveanu se află aşezate în ctitoricească cinstire în biserica Sf. Gheorghe Nou din Bucureşti.

Dragostea şi ataşamentul profund de ţară şi Legea noastră străbună, cît şi dragostea de frumos a acestui voievod împodobit cu învăţătură, despre care istoria spune că a fost „culmea cea mai înaltă a culturii româneşti din acea epocă", fac din Constantin Brîncoveanu un chip luminos al vremii sale. În timpul domniei sale Ţ. Românească cunoaşte o înflorire cum de mult nu mai fusese. Locuitorii ţării puteau să-şi culeagă în voie rodul muncii lor, negustătoriile de tot felul prosperau, aducînd visteriei ţării bănetul necesar plăţii haraciului către Poartă. Ţăranii care ajunseseră la o oarecare bună stare au prins a ieşi din bordee şi a-şi tocmi gospodării cu case bune şi arătoase. Politica sa de pace şi de echilibru între cele trei mari imperii vecine, turcesc, rusesc şi austriac a fost dusă cu atîta abilitate încît şi-a cîştigat admiraţia întregului Apus. Papa Clement al XI-lea îi trimite lui Brîncoveanu scrisori de laudă şi de preţuire, la fel dogele Veneţiei Ascanio Giustiani şi alţi mari conducători.

Avînd firman de domnie pe viaţă îşi putea permite să ducă o politică internă şi externă după interesele poporului său. Pe plan intern de pildă, datorită bunei stări în care se afla ţara, a purces în a dura monumente măreţe care-i poartă numele, iar meşterii argintari din Sibiu şi Braşov cu întreaga breslă a lui George May, Johann Hening şi Georg Heltner cu greu reuşeau să împlinească comenzile lui Brîncoveanu în a făuri ferecături de Evanghelii şi numeroase obiecte de cult din aur şi argint. Unele din aceste obiecte pot fi văzute în muzeul Marei Lavre din Athos, iar pentru sărbătoarea aniversării unui sfert de veac de domnie comandase la Veneţia coroane măreţe şi mii de medalii de aur cu chipul măriei sale, pentru demnitarii săi.

Puţinele conflicte armate ce a avut în timpul domniei sale l-au arătat ca un mare strateg. Victoria de la Zărneşti de la 1690 împotriva armatei germane condusă de Donat Heissler şi Contele Teleky ca şi victoria repurtată pe Valea Oltului împotriva lui Tököly Emeric de la 1691, i-au întărit lui Brîncoveanu poziţia sa de principe al imperiului şi cele două domenii ale sale, cel de la Simbăta şi Sighişoara îi dădeau dreptul de mare feudal, ceea ce a făcut pe magnaţii unguri sătui de luptele interne pentru domnie să pună

ochii pe Brîncoveanu solicitîndu-l să le fie domn al Transilvaniei. Visul său de a deveni ca şi înaintaşul său Mihai domn al celor 3 provincii a fost spulberat de decapitarea sa. Cu puţin timp înainte de tragicul eveniment, sultanul aprobase căsătoria fiului său Radu cu nepoata lui Dimitrie Cantemir pe care îl şi vedea domn al Moldovei şi întărirea prieteniei cu Ţarul Rusiei Petru cel Mare.

Conflictul dintre Brîncoveanu şi Mitropolitul Antim Ivireanu, s-a ivit cu prilejul războiului rusoturc din 1711 la Stănileşti pe Prut, la care Brîncoveanu n-a intervenit direct, ci a stat în aşteptare cu oastea sa la Urlaţi pe Buzău ca în caz de primejdie să se poată retrage în Transilvania. Antim Ivireanu n-a înţeles politica sa şi a reuşit să convingă pe spătarul Toma cu oastea sa să atace pe turci alături de ruşi, împotriva voinţei domnitorului. Sultanul aflînd de fapta mitropolitului a silit pe Brîncoveanu să-l înlăture.

După dezastrul de la Stănileşti din 1711, Brîncoveanu este chemat la poartă să dea socoteală fiind socotit neloial faţă de sultan. De data aceasta se întoarce victorios în ţară cu un nou firman de domnie pe viaţă. Pentru a se apăra de neprietenii săi din ţară care nu încetau a-i aduce felurite învinuiri, Brîncoveanu ţinea cu mare cheltuială oamenii săi la Bizanţ care aveau misiunea de a tempera pe sultan şi de a-l informa pe domnitor de orice primejdie de mazilire. Cel mai de nădejde apărător al său era Patriarhul Ecumenic Hrisant Nottara, Vizirul Gin Ali, medicul Anton Corais şi Antioh Cantemir. O vreme l-a apărat cuscrul său Alexandru Mavrocordat care-şi căsătorise pe fiul său Ioan cu Ilinca, fica cea mai mare a lui Brîncoveanu, dar după moartea lui Ioan i-a devenit duşman. De altfel un alt fiu al său Nicolae Mavrocordat va deveni cel dintîi domn fanariot după căderea lui Ştefan Cantacuzino în 1716.

Motivele mazilirii şi decapitării Brîncovenilor n-au fost numai invidia şi pîra Cantacuzinilor care l-ar fi vrut pe Brîncoveanu să domnească sub tutela lor, ci mai ales setea de aur nepotolită a sul-

(Continuare în pag. a 7-a)

Arhimandrit *Veniamin Tohăneanu*

Piine pentru suflet

Schimbarea la Faţă a Mîntuitorului

Un copil era crescut într-o familie de creştini. Mama lui îi vorbea adeseori despre Dumnezeu. Făcea asupra lui semnul sfintei cruci înainte de culcare şi îi spunea: „Dumnezeu îţi poartă de grijă". Îi arăta icoanele şi îi spunea: Acolo e Doamne, Doamne. La un moment-dat, cînd crescu mai mare, copilul spuse mamei sale: „Mamă, eu vreau să văd pe Dumnezeu".

Desigur această întrebare şi dorinţă a copilului este legitimă, este reală. Fiecare vrea să audă sau să cuprindă cu simţurile lucrurile sau fiinţele despre care i se vorbeşte. Cel dintîi orizont al vieţii este acela al realităţii cu care luăm legătură prin simţuri.

Astfel doreşte şi sufletul nostru să vadă pe Dumnezeu, să simtă prezenţa lui Dumnezeu aproape de el. De aceea am venit pe lume ca să-l cunoaştem pe Dumnezeu. „Neliniştit este sufletul meu, Doamne, pînă nu se regăseşte în Tine", spunea Fericitul Augustin.

O dată a venit Apostolul Filip la Iisus şi I-a zis: „Doamne, arată-ne pe Tatăl şi ne este de ajuns. Iisus i-a zis: De atîta vreme sînt cu voi şi nu M-ai cunoscut Filipe? Cel ce M-a văzut pe Mine a văzut pe Tatăl" (Ioan 14, 9—10).

Cine nu ştie, de pildă, că apostolul Toma n-a voit să creadă că Iisus a înviat, pînă cînd nu L-a văzut, pînă cînd nu a pus degetul în semnul cuielor şi mîna sa în coasta Lui. Atunci a spus: „Domnul meu şi Dumnezeul meu", ceea ce este mai mult decît a spune: cred.

Ce ne spune Sfînta Scriptură în în legătură cu cunoaşterea şi vederea lui Dumnezeu? Îl putem cunoaşte? Îl putem vedea? Căci acest lucru îl doresc nu numai copiii ci şi cei mari.

Este drept că în Sfînta Scriptură se spune în mod hotărît că nu este cu putinţă a vedea pe Dumnezeu şi a fi viu. „Pe Dumnezeu nimeni nu L-a văzut vreodată; Fiul cel Unul Născut, care este în sînul Tatălui, Acela L-a făcut cunoscut" (Ioan I, 18).

Pe de altă parte, aflăm în Sfînta Scriptură a Vechiului şi Noului Testament o mulţime de mărturii că Dumnezeu s-a arătat în repetate rînduri oamenilor, le-a arătat voia şi puterea Sa. Cu multă iubire s-a arătat lui Moise, în rug pe Horeb sau pe Sinai. Odată i-a spus: „Eu sînt cel ce sînt", iar altă dată i-a dat Tablele Legii. Cine nu ştie de arătarea Lui către Ilie, căruia i-a primit rugăciunea şi i-a purtat de grijă în peşteră.

Ca un lanţ neîntrerupt între cer şi pămînt, între Dumnezeu şi oameni sînt arătările, descoperirile prin care Dumnezeu le-a făcut cunoscute oamenilor, voia, puterea şi dragostea prin care nu i-a lăsat să apuce calea rătăcirii şi prin care le-a arătat purtarea de grijă.

Dumnezeu a pregătit neamul omenesc pentru întîlnirea cu El, prin trimiterea Fiului Său, a Domnului nostru Iisus Hristos în lume, care s-a făcut om asemenea nouă, în afară de păcat.

Şi totuşi Dumnezeu n-a putut fi văzut şi nu poate fi văzut de oameni în toată mărirea şi strălucirea Lui dumnezeiască. Oamenii nu pot vedea nici cunoaşte fiinţa lui Dumnezeu, strălucirea lui inefabilă, neajunsă şi necuprinsă de firea omenească. Oamenii nu pot pătrunde în adîncul fiinţei lui Dumnezeu. Dumnezeu este dincolo şi mai presus de lumea văzută, deşi semnele prezenţei şi lucrării Lui în lume se pot vedea.

Din dragoste faţă de oameni s-a făcut asemenea lor. A luat firea omenească şi s-a făcut „rob asemenea lor" pînă la moarte. Chiar dacă a săvîrşit fapte minunate care depăşeau puterea oamenilor, totuşi cu greu cei ce L-au văzut pe Iisus au putut înţelege sau privi dumnezeirea Lui.

Sînt însă în viaţa Mîntuitorului două momente în care El s-a arătat ca Dumnezeu. Întîi la botezul său în rîul Iordan şi în al doilea la Schimbarea la faţă pe Muntele Taborului.

La botezul din Iordan s-a arătat, s-a descoperit adevărul că El este Fiul lui Dumnezeu, a doua persoană a Sfintei Treimi. Sfîntul Ioan Botezătorul a mărturisit, zicînd: „Iată Mielul lui Dumnezeu care ridică păcatul lumii." Tot atunci s-a auzit glasul Tatălui ceresc: „Acesta este Fiul Meu cel iubit, întru care bine am voit" (Matei III, 17).

La Schimbarea la Faţă trei dintre apostoli: Petru, Iacov şi Ioan L-au văzut în strălucirea dumnezeiască pe muntele Taborului în prezenţa a doi martori, Moise şi Ilie, care au văzut această mărire în Vechiul Testament şi s-au ară-

(Continuare în pag. a 7-a)

„Întru adormire lumea nu o ai părăsit de Dumnezeu Născătoare"

În calendarul Bisericii noastre ortodoxe, sărbătorile cele mai însemnate sînt închinate Sfintei Treimi: Tatălui, Fiului şi Sfîntului Duh. Alături de acestea avem sărbătorile dedicate sfinţilor. Între Sfinţi, cinstire deosebită se acordă Maicii Domnului.

Sărbătorirea Maicii Domnului e bucuria întregii Sfinte Treimi: a Tatălui, Care trimite pe Fiul în lume, a Fiului, Care s-a născut din Prea Sfînta Fecioară şi a Duhului Sfînt, Care a umbrit-o la zămislirea Celui ce avea să mîntuiască lumea.

Sfintei Fecioare Maria, Biserica i-a închinat următoarele zile de pomenire şi cinstire: naşterea la 8 septembrie, intrarea în Biserică la 21 noiembrie, soborul Maicii Domnului la 26 decembrie, Buna Vestire la 25 martie şi Adormirea Maicii Domnului, la 15 august.

Temeiurile preamăririi Sfintei Născătoare de Dumnezeu le aflăm în adînc de veacuri de viaţă creştină, crescute din purtarea de grijă a lui Dumnezeu pentru mîntuirea neamului omenesc. La „plinirea vremii", Stăpînul vieţii şi al veşniciei, a trimis solul Său ceresc să vestească Fecioarei din Nazaret că ea a fost aleasă să fie chivot sfînt în care se va pogorî în lume, de la Duhul Sfînt, cea de a doua persoană a Sfintei Treimi, Domnul şi Mîntuitorul nostru Iisus Hristos.

Cine ar putea reda în cuvinte fiorii acestei taine? Fecioara Maria, învrednicită de Dumnezeu să fie Maica Preacurată a Mîntuitorului lumii, în anii copilăriei sale petrecuţi în Templu, în rugăciune, lîngă Sfînta Sfintelor, a cunoscut Scripturile sfinte care au prezis întruparea lui Mesia. Coborîtoare din neamul lui David, ea se dedicase din pruncie lui Dumnezeu, iar viaţa ei era o necurmată rugă către Cel Atotputernic. Viaţa ei fără prihană se scurgea în sunete de harfă şi şoapte de psalmi. Şi totuşi, rămîne fără glas cînd solul îngeresc o anunţă: „... ai aflat har înaintea lui Dumnezeu". Smerenia o înalţă pînă la pragurile resemnării, atunci cînd înţelege taina ce se lucrează prin ea şi răspunde cu angajarea deplină a întregii sale fiinţe: „Fie mie după cuvîntul tău!" (Lc. 1, 38).

Acest cuvînt în care se concentrează smerenia şi ascultarea Fecioarei, deopotrivă, indică sensul existenţei şi suferinţei întregii sale vieţi, de la Naşterea în sărăcia peşterii din Betleem, la agonia crucii, la bucuria luminoasă a Învierii, şi pînă la Înălţarea de pe Eleon, mîngîiată de dogoarea Cincizecimii... O Sfîntă şi statornică ascultare a Fiului iubit, o trăire a durerii prezisă de dreptul Simion: „Şi prin sufletul tău va trece sabie..." (Luca 2, 35), dar şi bucuria fără margini de a fi Maica unui dumnezeiesc Fiu, pe care o vor „ferici toate neamurile" (Lc. 1, 48).

Apoi, după Cincizecime, Sfînta Maică, a cărei feciorie Fiul Său a păstrat-o neştirbită, nestricată prin naştere, rămîne în Ierusalim, în mijlocul Apostolilor, aşa cum am văzut-o şi la Cincizecime, şi ea e sufletul întregii comunităţi creştine, în mijlocul căreia deapănă amintiri legate de viaţa pămîntească a dumnezeescului ei Fiu.

Scrierile biblice nu mai pomenesc nimic despre Prea Sfînta Născătoare de Dumnezeu, după Cincizecime (Fapte 1, 14). De ce tac Scripturile, de ce Sfinţii Apostoli nu ne mai istorisesc nimic despre viaţa Preacuratei? Pentru că aceasta a fost voia ei sfîntă, voie pe care Sfinţii Apostoli şi ceilalţi creştini au respectat-o. Maica Domnului a voit să se vorbească despre Fiul ei, despre jertfa de pe Golgota, despre înviere, despre minunile săvîrşite de El şi nu despre ea. Toată viaţa sa a fost închinată Fiului ei. „Faceţi ceea ce vă spune". Acest cuvînt pe care Sfînta Maică l-a rostit la nunta din Cana, pare să exprime discreţia ce a învăluit viaţa ei.

Dar ceea ce nu ne mai spun Scripturile despre viaţa pămînteasă a Prea Sfintei Fecioare, ne spune Sf. Tradiţie a Bisericii. Ştim că încă de pe Cruce, Mîntuitorul a încredinţat cu purtarea ei de grijă pe Sf. Aposto' şi Evanghelist Ioan, ucenicul Său iubit şi ea va fi rămas în Ierusalim tot cît va fi rămas şi acesta. Tradiţia ne spune că a urmat pe Sf. Ioan în Efes, trăind în mijlocul comunităţii creştine de acolo pînă la bătrîneţe. Şi aci, în mijlocul creştinilor din Efes, precum la Ierusalim, Fecioara va povesti cu duioşie viaţa Fiului ei iubit. Apoi, împovărată de ani, va pleca spre Ierusalim, să mai revadă odată locurile dragi, unde a răsunat cuvîntul Lui, unde a suferit alături de El, sărutînd ranele însîngerate ale picioarelor Lui, pe Cruce...

Simţindu-şi sfîrşitul apropiat, căci şi făptura ei curată trebuia să treacă prin moarte, Prea Sfînta Fecioară a voit să treacă în veşnicie, la Fiul ei, înconjurată de ucenicii şi prietenii Lui. Şi Fiul ei iubit i-a împlinit acest gînd. De la marginile pămîntului, Apostolii au venit lîngă căpătîiul Sfintei Fecioare. Şi ea a adormit lin, căci fără dureri i-a fost naşterea şi fără dureri, adormirea. Sfinţii Apostoli au depus sfîntul ei trup în mormînt, în grădina Ghetsimani.

Dar şi acum, după o pioasă tradiţie Sfîntul Apostol Toma a fost instrumentul proniei divine. Căci dacă lui îi datorăm o însemnată mărturie despre Învierea Domnului, tot lui îi datorăm şi descoperirea mutării Sfintei Fecioare cu trupul la cer; Se spune că el nu a fost de faţă la adormirea sa, ci, venind după trei zile, a rugat pe ceilalţi ucenici să deschidă mormîntul, ca să vadă, pentru cea din urmă oară pe Maica Sfîntă. Sfinţii Apostoli i-au împlinit rugămintea şi, ducîndu-se cu toţii, au aflat mormîntul gol. Doar veşmintele Prea Curatei erau în mormînt şi o mireasmă cerească se

(Continuare în pag. a 7-a)

tat acum să confirme că este aceeaşi strălucire a lui Dumnezeu, „lumină din lumină" cum spunem în Simbolul Credinţei.

Sfînta Scriptură spune că „a strălucit faţa Lui ca soarele, iar veşmintele Lui s-au făcut albe ca lumina". Iar apostolii s-au simţit aşa de fericiţi, încît Apostolul Petru a zis: „Doamne, bine este nouă să fim aici; dacă voieşti, voi face aici trei colibe: Ţie una şi lui Moise una şi lui Ilie una" (Matei 17, 1—9; Marcu 9, 2—9; Luca 9, 28—36).

Dacă citim cu luare aminte textele scripturistice în care se vorbeşte despre Schimbarea la faţă a Domnului şi dacă privim icoana care înfăţişează această minune putem desprinde cîteva învăţăminte folositoare de suflet.

Mai întîi vedem că muntele Taborului, de pe care se vede aproape întreagă Galileea, şi pe care se aflau cei trei apostoli, contemplînd dumnezeirea lui Hristos, este luminat nu de o lumină naturală, venită de la soare sau de la alt centru de lumină pămîntească ci de o lumină care vine de la Hristos. Razele de lumină pleacă de la Hristos, luminează pe Moise şi pe Ilie iar apostolii o contemplă. Este lumina dumnezeirii care pleacă de la Hristos. El a spus despre Sine: „Eu sînt lumina lumii, cel ce vine după Mine nu va umbla întru întuneric." Este însăşi lumina energiei celei necreate a lui Dumnezeu care luminează pe tot omul ce vine în lume.

Sfîntul Ioan Evanghelistul, fiind de faţă pe Tabor, ne spune: „Noi am văzut mărirea Lui, mărire ca a Unuia Născut din Tatăl, plin de dar şi de adevăr" (Ioan I, 14)).

Iisus este cel ce dă lumina, lumină fără umbră. El însuşi este „lumină din lumină, Dumnezeu adevărat din Dumnezeu adevărat".

Prezenţa lui Moise şi Ilie la această arătare a dumnezeirii lui Iisus vine să întărească legătura dintre mărturia Vechiului şi a Noului Testament despre Dumnezeu. Moise reprezintă Legea care a călăuzit spre Hristos şi Ilie reprezintă pe proorocii care au vestit venirea lui Hristos: „Cercetaţi Scripturile vedeţi că în ele aveţi viaţă veşnică. Şi acestea sînt care mărturisesc despre Mine ... Dacă aţi fi crezut lui Moise, aţi fi crezut Mie, căci despre Mine a scris acela" (Ioan 5, 39, 47).

Ca şi la Botez şi la Schimbarea la Faţă a Domnului s-a arătat lumii Sfînta Treime. Din norul luminos s-a auzit vocea Tatălui, zicînd: „Acesta este Fiul Meu cel iubit, pe acesta să-L ascultaţi." Această voce a auzit-o şi Ioan Botezătorul cînd a botezat pe Iisus. Norul luminos simbolizează pe Duhul Sfînt care ocroteşte pe apostoli căci, fără ajutorul Duhului Sfînt, omul nu poate contempla mărirea lui Dumnezeu, nu poate urca pe treptele desăvîrşirii morale. Minunea Schimbării la Faţă ne descoperă Sfînta Treime. Prin Iisus Hristos putem ajunge la cunoaşterea lui Dumnezeu, precum Însuşi a spus: „Nimeni n-a văzut pe Dumnezeu; Fiul cel Unic care este în sînul Tatălui, Acela L-a făcut cunoscut" (Ioan 1, 18).

Lui îi adresează credincioşii una din cele mai frumoase şi mai vechi rugăciuni, la slujba Vecerniei: „Lumină lină a sfintei slave, a Tatălui ceresc celui fără de moarte; a Sfîntului, fericitului, Iisuse Hristoase, venind la apusul soarelui, văzînd lumina cea de seara, lăudăm pe Tatăl, pe Fiul şi pe Sfîntul Duh, Dumnezeu. Vrednic eşti în toată vremea a fi lăudat de glasuri cuvioase, Fiul lui Dumnezeu, Cel ce dai viaţă, pentru aceasta lumea Te măreşte."

Această cîntare cheamă pe credincioşi să preamărească Sfînta Treime, prin Iisus Hristos care a venit în lume ca un soare fără de apus şi în „lumina Lui vom vedea lumina" dumnezeirii şi a vieţii veşnice (Ps. 35, 9).

Ce vom răspunde dar: Poate fi Dumnezeu cunoscut? Putem să ne simţim aproape de El? Este binefăcătoare apropierea noastră de Dumnezeu? Răspunsul ni l-a dat Sfînta Scriptură. Cu mintea şi cu puterile omeneşti singure, Dumnezeu nu poate fi cunoscut. Calea naturală ne arată doar lucrările lui Dumnezeu în lume. Sînt ca nişte raze, pornind de la soare sau întrînd într-un adînc necuprins şi incomensurabil.

Dar Dumnezeu a înzestrat pe om cu o altă putere prin care se poate apropia şi a primi strălucirea dumnezeirii: aceasta este credinţa. Minunea Schimbării la Faţă a Domnului ne arată această mărire: Cei trei apostoli s-au simţit fericiţi, au voit să rămînă în această fericire a vederii slavei lui Dumnezeu de care s-au învrednicit „atît pe cît se putea".

Credincioşii preamăresc neîncetat strălucirea dumnezeirii de pe Tabor şi mărturisesc bucuria luminii ei, în troparul praznicului: „Schimbatu-te-ai la faţă în munte, Hristoase Dumnezeule, arătînd ucencilor Tăi mărirea Ta, pe cît li se putea; străluceaască şi nouă păcătoşilor lumina Ta cea pururea fiitoare, pentru rugăciunile Născătoarei de Dumnezeu, Dătătorule de lumină, mărire Ţie."

Părintele VASILE

---

ridica din locul unde fusese pus sfîntitul ei trup. Şi din aceasta au cunoscut ei că Cel ce şi-a luat trup omenesc din trupul Fecioarei Maria n-a putut să lase acel lăcaş pradă putrejunii, cum spune Fericitul Augustin, căci „dacă Dumnezeu a voit să păstreze nu numai trupurile ci şi hainele celor trei tineri din cuptorul de foc cum s-ar putea crede că a avut mai puţină grijă de trupul Maicii Sale? ... Daniil a fost cruţat de dinţii leilor, iar Maica lui Dumnezeu să fie lăsată dinţilor morţii ...? Numai gîndul aceasta mă face să mă îngrozesc zice acelaşi Sfînt Părinte.

Adeverirea mutării Sfintei Fecioare cu trupul la cer ne-o face şi Sf. Ioan Damaschin: „... o veche, prea adevărată tradiţie", spune el, că Apostolii, după trei zile deschizînd mormîntul, au constat că e gol „şi izbiţi de minune, numai aceasta au putut să cugete: că Cel ce a binevoit să se întrupeze şi să se înomenească din ea după ipostas ... Însuşi a binevoit ca şi după plecarea de aici să cinstească trupul prea curat şi nespurcat cu încoruptibilitatea şi să-l mute înainte de învierea cea de obşte şi universală".

Prin naşterea dumnezeiescului ei Fiu, Prea Sfînta Fecioară Maria căreia imnografii Bisericii i-au dat numele de: „Rai cuvîntător" „Pom al vieţii", „Cinstit lăcaş al Stăpînului", „Chivot al sfinţeniei", „Cleşte purtător de văpaie", „Laudă a proorocilor" „Biserică nestricată şi Uşă a lui Dumnezeu", „Nădejde şi scăpare a celor înviforaţi", etc. a fost ridicată deasupra tuturor făpturilor iar preamărirea ei alături de Mîntuitorul, pe lîngă care mijloceşte pentru noi, este cheia de boltă a cultului creştin dedicat Maicii Sfinte.

Acolo, sus, lîngă Sfînta Sfinţelor în care a intrat Fiul ei cu trupul, Sfînta Maică se roagă pentru noi.

Fecioara din Nazaret, Prea Sfînta Născătoare de Dumnezeu, „Împărăteasa, Mireasa Ta, Dumnezeule, stă la dreapta Ta, împodobită cu aur de Ofir (Ps. 45, 9), rugîndu-se pentru noi, pentru mîntuirea noastră. Ea, „cea binecuvîntată între femei", e zidul şi limanul vieţii noastre şi cea mai curată cinstire ce i-o putem aduce, este aceea de a face voia Fiului ei sfînt.

Către tine, Prea Sfîntă Maică a Vieţii cădem, la mărituI praznic al Adormirii tale şi cu umilinţă strigăm: „Ceea ce eşti scăparea şi puterea noastră, de Dumnezeu Născătoare, ajutătoarea cea tare a lumii, acoperă-ne cu rugăciunile tale pe noi, robii tăi, de toată nevoia, una binecuvîntată!".

Marea cinstire pe care lumea creştină o acordă sărbătoririi Adormirii Maicii Domnului şi mai cu seamă Biserica noastră din Transilvania, care a consacrat această zi ca hram pentru unele biserici între care amintim mănăstirile: Bodrog, Rîmeţ, Sîmbăta, Nicula, Rohia şi a făcut ca această zi să capete dimensiuni de sărbătoare din mijlocul verii, dintre cele mai îndrăgite şi populare.

EMILIAN
Episcop al Alba Iuliei

ÎN AL 132-LEA AN DE APARIŢIE

La Centrul mitropolitan din Sibiu a apărut, cu binecuvîntarea I.P.S. Mitropolit Antonie al Ardealului, în al 132-lea an de neîntreruptă apariţie, Îndrumătorul bisericesc pe anul 1984.

După îndătinatul calendar şi date legate de organizarea Bisericii Ortodoxe Române, a Centrului eparhial şi Institutului Teologic Universitar Sibiu, lucrarea pe care o semnalăm cuprinde în continuare un amplu material semnat de I. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului, intitulat: „Momentul B. E. M. în Mişcarea Ecumenică", în care se ocupă de trei din Tainele Bisericii: Botez, Euharistie şi Preoţie în discuţiile ecumenice actuale, după care urmează un articol semnat de P. S. Episcop-vicar Lucian Făgărăşanul: „Biserica, mijloc de întărire a dragostei şi unităţii omeneşti".

Îndrumătorul bisericesc sibian şi-a păstrat şi în acest an cunoscutele sale rubrici: *Patria, vatra noastră străbună*, cu materiale legate de jubileul: 40 de ani de la eliberarea Patriei, de Unirea noastră cea mare din 1918 ş. a.; *Pentru pacea a toată lumea*, cu articole consacrate celei mai arzătoare probleme a zilelor noastre: lupta împotriva unui război atomic catastrofal; *Aniversări-Comemorări*, unde se aduc în atenţie cititorilor importante evenimente jubiliare legate de istoria noastră naţională şi bisericească; *experienţe pastorale*, cu potrivite informaţii pentru lucrarea duhovnicească din parohii.

Cel mai bogat capitol îl constituie de bună seamă cel intitulat: *Din învăţăturile Bisericii noastre*, unde, în 15 articole, sînt explicate pe înţeles parabolele Mîntuitorului Iisus Hristos.

Îndrumătorul bisericesc pe anul 1984 este presărat, ca şi în alţi ani, cu versuri patriotice şi religioase, precum şi cu alte cuvinte înălţătoare şi ziditoare de suflet.

Constantin Vodă Brîncoveanu...

(Continuare din pag. a 6-a)

tanului Mahmet care-l socotea pe voievod un Altînbei — prinţul de aur de la Kara Iflak. Deasemenea refuzul lui Brîncoveanu la cererea lui Mahmet ca domnitorii creştini să-l recunoască urmaş nemijlocit al împăraţilor romani de la Constantinopol.

Era în săptămîna mare, voievodul cu familia se pregătea să participe la slujba deniilor, cînd este anunţat că a sosit în Bucureşti aga Mustafa, care mintea spunînd că se află în drum spre Suceava. Găzduit peste noapte de Cantacuzini, a doua zi venind la palat, aruncă pe umărul voievodului o năframă neagră declarînd cu glas tare: Ghiaur! Mazîl!

Turcii aduşi de Mustafa, înconjoară palatul, întreaga familie a domnitorului e sechestrată într-o cameră, apoi în căruţe sînt transportaţi la Istambul cu toate umilinţele şi suferinţele ce au urmat. Întreaga avere şi bunurile de tot felul sînt jefuite fiind socotite proprietatea sultanului. În locul lui este ales în grabă domnitor Ştefan Cantacuzino figură ştearsă, care după doi ani va avea aceeaşi soartă ca şi Brîncovenii.

Zadarnice au fost toate intervenţiile diplomaţilor acreditaţi la Bizanţ, cu care Brîncoveanu a avut relaţii strînse, sultanul nu s-a lăsat înduplecat fiind mereu alimentat de învinuirile ce-i aduceau neprietenii săi din ţară şi la 15 august 1714, Brîncoveanu cu cei 4 feciori ai săi şi cu ginerele său Ianichie Văcărescu sînt decapitaţi, încheindu-se astfel un capitol de glorie al Ţării Româneşti.

Nu întîmplător, la mai toate critoriile brîncoveneşti, hramul este „Adormirea Maicii Domnului", prăznuindu-se totodată şi adormirea în Domnul a martirului Brîncoveanu Constantin, boier vechi şi domn creştin, cum îl cîntă poporul, lăsînd posterităţii un testament al mărturisirii creştine şi un model de viaţă pentru toţi urmaşii săi.

ŞTIRI ECUMENICE

Noul Comitet Central al C. E. B.

● Între 8—20 iulie 1984 au avut loc, la Geneva, lucrările Consiliului Mondial al Bisericilor. Cu acest prilej a fost ales un nou secretar general al Consiliului, în locul Dr. Philip Potter, demisionat. Noul ales este pastorul metodist Emilio Castro, 57 de ani, profesor la Facultatea protestantă de teologie din Montpellier, originar din Uruguay şi îşi va lua în primire noul post la 1 ianuarie 1985. Emilio Castro este foarte cunoscut în cercurile ecumenice, deoarece timp de 10 ani, între 1973—1983, a condus subunitatea „Misiune şi Evanghelizare" din cadrul Unităţii I. În acea calitate a avut drept principal colaborator pe Pr. Dr. I. Bria, de la Institutul Teologic din Bucureşti.

● La recomandarea Comitetului Executiv I. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului a fost ales Preşedinte al Unităţii I a Consiliului Ecumenic al Bisericilor, cea mai importantă din cele 3 unităţi ale acestui for bisericesc internaţional. Unitatea se numeşte *„Credinţă şi Mărturie"*, şi e alcătuită din 4 subunităţi, toate conduse de cîte un director: 1. Comisia „Credinţă şi Constituţie", 2. Comisia „Biserică şi Societate", 3. Comisia „Misiune şi Evanghelizare" şi 4. Comisia „Dialogurilor cu celelalte religii şi cu ideologiile. I. P. S. Sa a fost deasemenea reales membru în Comitetul financiar al Consiliului.

● Dr. Philip Potter, secretar general al Consiliului Ecumenic al Bisericilor pînă la 1 ianuarie 1985, a primit un doctorat *honoris causa* de la facultatea de teologie, a Universităţii din Upsala, Suedia, „pentru rolul său de purtător de cuvînt al Bisericilor din ţările lumii a treia în sînul mişcării ecumenice".

● În *Nuovo Dizionario di Liturgia*, ed. Paoline, Roma, 1983, Părintele Arhim. prof. Dr. Daniel Gelsi, semnează articolul ORIENTALI, LITURGIE, 24 pag. pe două coloane despre Liturghia ortodoxă, acoperind toate riturile orientale.

● În Ghana există de circa cincizeci de ani o Biserică ortodoxă, acum condusă de Mitropolitul Irineu de Accra, Arhiepiscop al Africii de Vest. Ea numără cîteva mii de credincioşi, 5 preoţi şi 2 diaconi, toţi africani, depinzînd canonic de Patriarhia de Alexandria. Este o Biserică foarte săracă, mulţi credincioşi suferind literalmente de foame (S.O.P. nr. 90/1984).

● Prof. Dr. Daniel Gelsi, semnează în DIZIONARIO PATRISTICO E DI ANTICHITA CRISTIANA, Roma, 1983, art. *„Liturghia bizantină"*. Şase coloane bine scrise.

ANTONIE P.

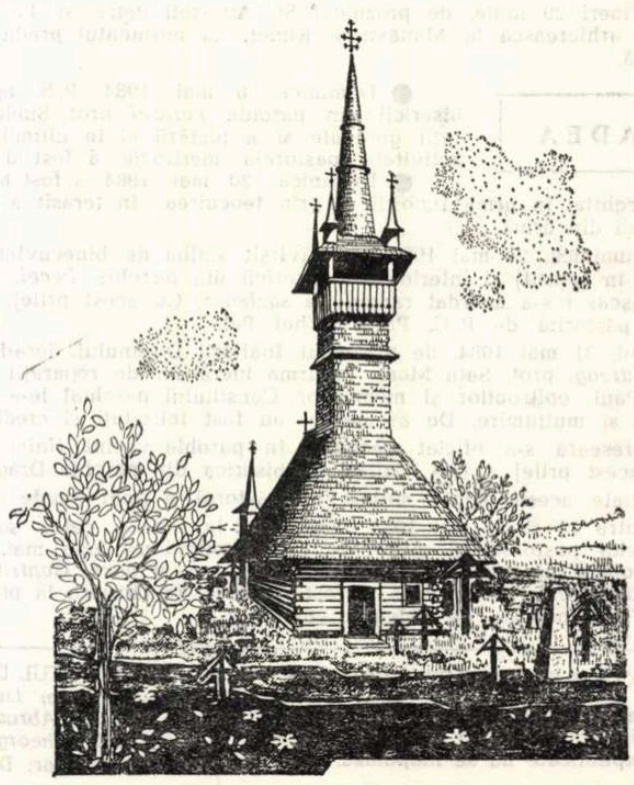

ŞTIRI — INFORMAŢII — ŞTIRI — INFORMAŢII — ŞTIRI — INFORMAŢII

SIBIU

● Sîmbătă, 28 iulie 1984, Î. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului a primit, la reşedinţa mitropolitană din Sibiu, vizita unui grup de tineri din S. U. A., Canada, Franţa, R. F. Germania, Italia şi alte ţări, care, în cadrul Asociaţiei România, au urmat cursurile de civilizaţie şi cultură românească organizate în ţara noastră. Desfăşurată într-o atmosferă cordială, în cadrul întrevederii Î. P. S. Mitropolit Antonie a făcut o scurtă prezentare a vieţii de astăzi a Bisericii Ortodoxe Române, accentuînd activitatea ei în cadrul organismelor internaţionale din care face parte.

● Pe lîngă biserica brîncovenească şi cealaltă mare şi frumos întreţinută biserică, în parohia Ocna Sibiului mai există o a treia biserică, cu hramul „Schimbarea la faţă a Domnului", veche şi ea de aproape 200 de ani, căreia i s-au făcut reparaţii capitale. În urma acestor lucrări, din încredinţarea Î. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului, biserica a fost sfinţită de P. S. Episcop-vicar Lucian Făgărăşanul, Duminică, 5 august 1984. Răspunsurile au fost date de corul bisericii şi obştea credincioşilor. La priceasnă a predicat P. C. prof. onor. N. Neaga, iar la sfîrşitul Sf. Liturghii C. Pr. A. Voicu — parohul local distins şi hirotesit iconom — a făcut o dare de seamă. Cuvînt de învăţătură a rostit apoi P. S. Episcop-vicar Lucian Făgărăşanul.

● În ziua de 10 iunie 1984, P. S. Episcop-vicar Lucian Făgărăşanul, din încredinţarea Î. P. S. Mitropolit Antonie, a săvîrşit Sf. Liturghie în parohia Sebeşul de Jos, prot. Sibiu, cu hirotonia în diacon a licenţiatului în Teologie Ilie Oprişiu, ţinînd cu acest prilej şi un cuvînt de învăţătură în legătură cu sărbătoarea Pogorîrii Sf. Duh.

● La data de 8 iulie a. c., Prea Sfinţitul Episcop-vicar Lucian Făgărăşanul a oficiat slujba de sfinţire a bisericii cu hramul Sf. Gheorghe din parohia Ticuşul Nou, prot. Rupea, jud. Braşov şi Sf. Liturghie. Cu acest prilej P. S. Sa a ţinut un cuvînt de învăţătură. Tot în aceeaşi zi Prea Sfinţia Sa a vizitat parohia Crihalma, prot. Rupea, jud. Braşov unde de curînd s-au terminat lucrările de pictură bisericească în tehnica frescă.

CLUJ

● *Duminică, 3 iunie 1984,* Prea Sfinţitul Episcop-vicar Iustinian a săvîrşit resfinţirea bisericii din parohia Zagra, prot. Năsăud, care a fost renovată prin jertfelnicia credincioşilor şi purtarea de grijă a vrednicului preot paroh Ioan Dîmbu, care a fost distins şi hirotesit „iconom" cu dreptul de a purta brîu roşu. Cu acest prilej a fost sfinţită şi noua casă parohială, construită în anul 1983.

La Sfîrşitul Sf. Liturghii arhiereşti, P. S. Sa a rostit un înălţător cuvînt de învăţătură.

● *Duminică, 17 iunie 1984,* Prea Sfinţitul Episcop-vicar Iustinian Maramureşanul, a săvîrşit resfinţirea bisericii din parohia Berinţa, prot. Lăpuş, jud. Maramureş, care a fost renovată în interior şi exterior prin jertfelnicia bunilor credincioşi şi purtarea de grijă a preotului paroh Ştefan Pop.

La sfîrşitul Sf. Liturghii arhiereşti, P. S. Sa a rostit un bogat cuvînt de învăţătură.

● *Duminică, 3 iulie 1984,* Prea Sfinţitul Episcop-vicar Iustinian Maramureşanul a săvîrşit sfinţirea bisericii din parohia Săcălăşeni, prot. Baia Mare, jud. Maramureş, îmbrăcată într-o frumoasă pictură executată de pictorul Emanuil Bandu din Galaţi şi înzestrată cu toate cele de trebuinţă pentru buna desfăşurare a cultului, prin jertfelnicia credincioşilor, cu ajutoare din partea Sf. Patriarhii şi a Arhiepiscopiei Clujului şi cu purtarea de grijă a vrednicului preot paroh Stelian Han, care a fost distins şi hirotesit „iconom" cu dreptul de a purta brîu roşu.

La slujbă a participat şi pastorul reformat Carol Varga din localitatea vecină Coldău.

La sfîrşitul Sf. Liturghii arhiereşti, P. S. Sa a rostit un cuvînt de învăţătură.

● *Duminică, 15 iulie 1984,* Prea Sfinţitul Episcop-vicar Iustinian Maramureşanul a săvîrşit sfinţirea bisericii din parohia Corni, prot. Baia Mare, judeţul Maramureş, îmbrăcată într-o frumoasă pictură, executată de Vasile Munteanu din Covasna, ajutat de Silviu Dîrstaru şi Sorin Hosu, prin jertfelnicia credincioşilor şi purtarea de grijă a preoţilor Gheorghe Ghiţ, Valentin Gîrda, foşti parohi şi Ioan Gîrdălean, actualul paroh. La sfîrşitul Sf. Liturghii, P. S. Sa a rostit un bogat cuvînt de învăţătură.

ALBA IULIA

● Duminică 10 iunie, praznicul Pogorîrii Duhului Sfînt. P. S. Episcop Emilian a săvîrşit Sf. Liturghie arhierească în Catedrala episcopală şi a hirotonit întru diacon pe tînărul doctorand în teologie Simion Todoran.

● Luni 11 iunie, P. S. Episcop Emilian a săvîrşit slujba binecuvîntării bisericii din parohia Albac, prot. Cîmpeni, biserică împodobită cu pictură nouă şi Sf. Liturghie arhierească, hirotonind întru preot pe C. diac. Simion Todoran pe seama Catedralei episcopale din Alba Iulia.

La momentul predicii P. S. Episcop Emilian a rostit un înălţător cuvînt de învăţătură, menţionînd că momentul de faţă punctează o sută de ani de la zidirea sf. locaş şi două sute de ani de la răscoala ţărănească pentru dreptate socială condusă de Vasile Ursu Horea din Albac.

Cu acest prilej s-au acordat distincţia de iconom pr. paroh Sorin Todea şi pr. Remus Corcheş din Abrud, precum şi gramate Consiliului parohial şi cîntăreţilor.

În după-masa aceleiaşi zile P. S. Episcop Emilian a cercetat Schitul Poşaga, din acelaşi protopopiat.

● Miercuri 13 iunie, P. S. Episcop Emilian a primit vizita P. S. Eftimie al Romanului şi P. S. Vasile al Oradiei, făcînd apoi o vizită de protocol P. S. Episcop romano-catolic Jakab Antal. În după-masa aceleiaşi zile P. S. Episcop Emilian, împreună cu P. S. Eftimie şi P. S. Vasile au vizitat Mănăstirea Rîmeţ.

● Joi, 14 iunie, P. S. Episcop Emilian a făcut o vizită în Eparhia Oradiei, la P. S. Episcop Vasile, împreună cu P. S. Episcop Eftimie.

● Duminică, 17 iunie P. S. Episcop Emilian a săvîrşit Sf. Liturghie arhierească în catedrala Sf. Treime din Blaj şi a binecuvîntat cununia tînărului teolog Ioan Benchea.

● Duminică 24 iunie P. S. Episcop Emilian a săvîrşit Sf. Liturghie arhierească în Catedrala episcopală, iar după încheierea Sf. Liturghii a săvîrşit la Schitul Sf. Ioan Botezătorul, slujba parastasului pentru cei trei ierarhi: Ioan Strola, Veniamin Nistor şi Policarp Moruşca, înmormîntaţi la acest schit.

● În perioada 25—28 iunie, la Centrul Eparhial sub directa îndrumare a P. S. Episcop Emilian s-au desfăşurat cursurile de îndrumare misionară de scurtă durată cu 30 preoţi din cele opt protopopiate ale Eparhiei şi cu sprijinul Î. P. S. Mitropolit Antonie, prin a cărui bunăvoinţă au fost trimişi P. C. Profesori de la Institutul Teologic Universitar din Sibiu pentru a susţine cursurile programate.

● Luni 25 iunie P. S. Episcop Emilian a primit vizita Î. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului, care era însoţit de Mgr. Jean François Arrighi şi Mgr. Elenterio Fortino din Roma şi P. S. Episcop Romano-catolic Jakab Antal din localitate. Cu acest prilej s-a făcut o vizită şi la Mănăstirea Rîmeţ.

● Vineri 29 iunie, de praznicul Sf. Apostoli Petru şi Pavel P. S. Episcop Emilian a săvîrşit Sf. Liturghie arhierească la Mănăstirea Rîmeţ. La momentul predicii, P. S. Sa a rostit un ziditor cuvînt de învăţătură.

ORADEA

● Duminică, 6 mai 1984, P. S. Episcop Vasile a săvîrşit binecuvîntarea bisericii din parohia *Pericei*, prot. Şimleul Silvaniei, în urma lucrărilor de reparaţii generale şi a pictării ei în ultimii ani. Preotul-paroh Vasile Părău, pentru activitate pastorală meritorie, a fost distins cu rangul de *iconom*.

● Duminică, 20 mai 1984, a fost binecuvîntată biserica din parohia *Popeşti*, prot. Marghita, în urma înnoirii ei prin tencuirea în terasit a zidurilor exterioare şi a altor îmbunătăţiri în anii din urmă.

● Duminică, 27 mai 1984, s-a săvîrşit slujba de binecuvîntare a lucrărilor de reparaţii exterioare (tencuire în terasit) şi interioare a bisericii din parohia *Pecei*, prot. Şimleul Silvaniei. Preotului paroh Mihai Puşcaş i s-a acordat rangul de *sachelar*. Cu acest prilej, chiriarhul a vizitat biserica din parohia *Bănişor*, păstorită de P. C. Preot Mihai Pal.

● Joi, 31 mai 1984, de praznicul Înălţării Domnului, ierarhul a sfinţit biserica din parohia ucraineană *Cidreag*, prot. Satu Mare, în urma lucrărilor de reparaţii exterioare şi interioare. Preotului paroh Kovács Paul, epitropilor şi membrilor Consiliului parohial le-a fost adresată o scrisoare arhierească de apreciere şi mulţumire. De asemenea, au fost felicitaţi şi credincioşii.

În preseară s-a oficiat vecernia în parohia vecină *Halmeu*, păstorită de preotul Tudor Dragomir. Tot cu acest prilej a fost vizitată şi biserica din parohia Drăguşeni, păstorită de preotul Ioan Demian.

La toate aceste sfinte slujbe, arhipăstorul a ţinut ample cuvîntări de zidire sufletească.

● Între 14 şi 24 mai 1984, s-au ţinut la sediile celor şapte protopopiate din eparhie lucrările conferinţelor pastorale şi misionare ale preoţimii pe luna mai, avînd ca temă: *Aportul României la efortul comun al popoarelor pentru dezarmare şi pace. Contribuţii ale Bisericii Ortodoxe Române.* Lucrările, desfăşurate cu succes, au fost conduse de chiriarh la protopopiatele Oradea şi Satu Mare, iar la celelalte protopopiate de delegaţi eparhiali.

Semnalăm... Semnalăm...

● „Atestare istorică ce-l defineşte pe Zalmoxis ca un mare filozof al lumii antice", *este titlul unei comunicări semnate de prof. Crina Călin, prof. Silvia Dates şi Florin Olteanu, toţi din Braşov (în rev. Ştiinţă şi tehnică, nr. 1, 1984, p. 35). Atestarea vine de la Iaccubos Veccherus care publică la Basel, în 1582, cartea* De secretis libri *în care, în cap. „Despre magia naturală" (c. XV, cap. VII), face referiri nominale la Zalmoxis.*

Ştim, totuşi, atît de puţin despre acest mare strămoş al nostru, încît orice ştire, cît de mică, e bine venită!

● *O carte: aproape o surpriză:* V. V. *BÎCIKOV, ESTETICA ANTICHITĂŢII TÎRZII (Bucureşti, ed. Meridiane, trad. din ruseşte, 1984). Autorii din care îşi ia substanţa sînt: Justin, Taţian, Atenagora, Teofil, Irineu, Ipolit Romanul, Clement Alexandrinul, Origen, Minucius Felix, Tertulian, Ciprian, Arnobius, Lactantius. Analizează trecerea de la epoca antică la cea creştină cu toate implicaţiile în cultură şi în viaţa socială, creştinismul impunîndu-se ca „mod de existenţă" prin identitatea perfectă dintre cuvînt şi act, şi faptă. Creştinismul a adus un nou tip de umanism şi un nou tip de cultură şi, în acelaşi timp, un sistem de egalitate socială care a prins repede în mase şi a făcut adepţi chiar înainte de a fi ajuns religie recunoscută.*

Interpretînd cu efort de o deosebită onestitate ştiinţifică primele două veacuri creştine, autorul sovietic caută să determine modul cum s-a operat transferul ideilor filozofice, estetice şi culturale din lumea veche în cea nouă, prin noii exponenţi ai culturii creştine care au jucat un rol capital în acest transfer care a fost totodată şi o reaşezare, o reorientare, un progres.

Recomandăm cartea cu căldură. O recenzie bună asupra ei: Crăciun Bejan: Un capitol mai puţin cunoscut al istoriei esteticii, *în „Familia", nr. 4, 1984, p. 13).*

● Cum aţi încerca să definiţi patriotismul? *Răspunde Dinu C. Giurescu:*

— „Ca istoric, să încerci a spune totdeauna adevărul despre trecutul ţării, al neamului tău şi altor neamuri. Ca individ, ca cetăţean, să ştii că dincolo de viaţa ta, cu avatarurile şi cu făptuirile ei, există o dăinuire a patriei. Simţămîntul că istoria nu începe cu tine, cu anii în care te afli, şi că datorezi înaintaşilor respect — dacă poţi şi recunoştinţă. Că eşti numai o parte mică dintr-un şir continuu. Că există anume valori fundamentale ale acestui neam pe care, după puteri şi cu cît mai multă demnitate, să încerci a le apăra. Că trebuie să păstrezi cît mai mult din ceea ce au realizat, cu temei şi bine, înaintaşii." (Vatra, nr. 7, 1984, p. 7, interviu cu Mihai Bocai.)

● *SFATURI PENTRU VIITORII CĂRTURARI dă Constantin Noica (Vatra, 7, 1984, p. 13), recomandîndu-le trei modele de mari înaintaşi: Eminescu, Iorga şi Mircea Eliade. Încheie aşa: „Dacă însă vreun tînăr cu chemare cărturărească ar spune că împrejurările vieţii proprii, condiţiile exterioare, ba chiar ceasul istoric îl împiedică să se împlinească pe măsura înzestrării sale, atunci nimeni nu-i poate da un sfat."*

● *Bucur Miloşan prezintă în „Tribuna României" (nr. 271, 1984, p. 2) revista „Mărturie ortodoxă", editată de Ioan Dură în Olanda. Meritate aprecieri. Un bun exemplu de cum se poate face presă bună, de calitate!*

● *Ovidiu Papadima scrie în „Steaua" (nr. 5, 1984, p. 5) că a luat parte la o şedinţă a „Rotondei 13" unde, printre altele s-au serbat şi „125 de ani de la moartea lui Alecu Russo, cel care a descoperit Mioriţa şi i-a dăruit-o generos lui Alecsandri". Începe să i se facă dreptate lui Alecu Russo. Cît despre „dăruire" nu ştim dacă afirmaţia are vreo bază documentară. Am scris despre această problemă încă nesoluţionată în Luceafărul (nr. 7/18 februarie 1984). Şi-apoi, chiar dăruită, trebuia primită şi publicată de Alecsandri sub numele său? Aşa, fiecare poet şi fiecare romancier ar putea „dărui" pe cîte un amic cu cîte o poezie-două, un roman două ... De altfel şi între Russo şi Alecsandri, n-a fost vorba numai de* Mioriţa!

● *În* Contemporanul *(nr. 17, 1984, p. 12) Ioana Postelnicu scrie despre „Răspunderea faţă de cititor". Scriitoarea vorbeşte din propria experienţă. Cititorii, la rîndul lor, i-au aşezat de mult Epopeea Vlaşinilor în panteonul clasicilor literaturii române. Cele două volume — parte dintr-o operă mult mai mare — închid între coperţi valori de limbă, de istorie, de tradiţie, de folclor, de mentalităţi etc., care pe măsura trecerii timpului, în loc să se tocească şi să se învechească, vor întineri mereu şi vor face din* Plecarea Vlaşinilor *şi din* Întoarcerea Vlaşinilor *cărţi de referinţă.*

ANTONIE P.

Anunţăm cititorii gazetei noastre că abonamentele la TELEGRAFUL ROMÂN pe anul 1985 se reînnoiesc pînă în 15 noiembrie 1984.

Menţionăm că abonamentele se fac pe un an întreg, costul unui abonament anual fiind de 100 lei.

Costul abonamentelor se trimite pe adresa: Arhiepiscopia Sibiului, str. 1 Mai nr. 35, Sibiu, cont virament 45.10.4.09.2, B. N. R. S. R., filiala Sibiu.

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

COMITETUL DE REDACŢIE: Dr. *Antonie Plămădeală*, Mitropolitul Ardealului — preşedinte; *Lucian Făgărăşanul*, Episcop-vicar — vicepreşedinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; **Prof. Dr. *Aurel Jivi* — redactor adjunct;** Arhid. *Gheorghe Papuc*, Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu* — membri; tehnoredactor: Diac. *Ezechil Oancea*; corector: Pr. *Vartolomeu Constantinescu.*

Cititorii din străinătate se pot abona prin „ROMPRESFILATELIA" — sectorul export-import presă P. O. Box 12-201, telex 10376 presfir Bucureşti, Calea Griviţei nr. 64—66

ABONAMENTUL pe un an: 100 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2 Taxa poştală plătită în numerar Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu | 44.206 |

„ASTRA"
SIBIU

Anul 131 Sibiu, 1 şi 15 septembrie 1984 Nr. 33—34 şi 35—36/1984

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

DESCHIDEREA NOULUI AN DE ÎNVĂŢĂMÎNT

Sîmbătă, 15 septembrie a. c., instituţiile de învăţămînt de toate gradele şi-au redeschis porţile spre a primi detaşamentul celor peste 5 milioane de tineri şi copii care alcătuieşte în prezent populaţia şcolară a României.

Evenimentul a fost trăit cu entuziasm şi însufleţitor patriotism de către întregul nostru popor, dat fiind faptul că, într-un fel sau altul aproape fiecare familie este implicată în viaţa şcolii.

Ca şi în alţi ani, tot astfel şi acum, deschiderea noului an de învăţămînt a fost marcată de prezenţa personală a Preşedintelui ţării Domnul Nicolae Ceauşescu, care împreună cu Doamna Elena Ceauşescu, a luat parte la adunarea populară desfăşurată, cu acel prilej, în municipiul Timişoara.

În cuvîntarea rostită, preşedintele României a evidenţiat responsabilitatea majoră ce revine şcolii româneşti în epoca pe care o străbatem: să educe şi să formeze un tineret gata să facă totul pentru patrie, pentru popor, pentru bunăstarea şi fericirea naţiunii noastre, pentru independenţa şi suveranitatea României, pentru biruinţa păcii în lume.

În cele patru decenii, cîte au trecut de la eliberare, învăţămîntul românesc de toate gradele a cunoscut o puternică dezvoltare. S-a petrecut şi în acest domeniu o adevărată revoluţie. Dacă înainte de război aproape 40 la sută din populaţia ţării era analfabetă, astăzi, s-a ajuns la învăţămîntul obligatoriu de 10 ani pentru întreaga populaţie. Statul garantează condiţii egale de instruire şi educaţie pentru toţi fiii României, indiferent de naţionalitate.

Deschiderea noului an de învăţămînt a avut loc sub auspiciile luminoaselor perspective de dezvoltare în viitor a patriei şi a naţiunii noastre.

Înălţarea Sfintei Cruci

„Cuvîntul Crucii pentru noi cei ce ne mîntuim este puterea lui Dumnezeu" (I Cor. 1, 18).

Biserica ortodoxă de pretutindeni prăznuieşte la 14 septembrie, în fiecare an, înălţarea Sfintei Cruci.

Învăţătura Bisericii şi cîntările închinate acestei sărbători, ne poartă cu gîndul pe Dealul Golgotei, la Patimile Mîntuitorului Iisus Hristos şi la evenimentele petrecute în urmă cu şaptesprezece veacuri, cînd, prin lucrarea tainică a lui Dumnezeu, sfînta Elena, mama binecredinciosului împărat Constantin cel Mare s-a îndreptat cu dregători ai împărăţiei spre locul unde a fost răstignit Mîntuitorul — pe Golgota — pe a cărui culme hotărîse să ridice un sfînt lăcaş, care să înveşnicească amintirea Jertfei mîntuitoare a lui Hristos.

Dar înainte de a începe să se aşeze temeliile noului lăcaş, Sfînta Elena a pus să fie căutată Crucea pe care a fost răstignit Domnul. Creştinii din Ierusalim ştiau că cele trei cruci, între care şi cea pe care fusese răstignit Iisus Hristos, au fost îngropate de ucenici în dealul Golgotei.

După multe străduinţe, cele trei cruci au fost aflate, însă se întrebau care era Crucea pe care fusese răstignit Domnul?

Tradiţia bisericească ne spune că patriarhul Ierusalimului a atins cu lemnul sfinţit al Crucii Domnului pe mai mulţi bolnavi care s-au vindecat în clipa aceea.

Prin aceste minuni s-au încredinţat care e Sfînta Cruce pe care Mîntuitorul Iisus Hristos S-a jertfit pentru noi şi pentru a noastră mîntuire. Patriarhul Macarie al Ierusalimului alături de împărăteasă a înălţat Sfînta Cruce, pentru a fi văzută de toţi credincioşii şi a-i aduce cuvenita închinare.

În curgerea vremii, bucăţi din lemnul de viaţă făcător al Sf. Crucii au făcut înconjurul lumii, multe fiind aşezate la temeliile bisericilor, altele împodobind Sf. Altare, astfel fiind mult mai preţuite decît aurul şi argintul.

Crucea prin care s-a adus mîntuirea a toată făptura şi care a devenit obiect de pietate şi cinstire creştină, a fost preînchipuită în Vechiul Aşezămînt prin altarele de jertfă ale lui Avraam (Fac. 12, 7) şi Iacov (Fac. 28, 18), prin corabia lui Noe (Fac. 6, 14), care a scăpat omenirea de moartea prin potop, prin toiagul lui Aron (Num. 17, 8), prin norul luminos (Num. 9, 16—17), prin şarpele înălţat de Moise (Num. 21, 8), în pustie şi prin multe alte preînchipuiri.

Sfinţii Apostoli fiind martori ai Patimilor Domnului şi încredinţaţi de rostul şi importanţa Sf. Cruci în dobîndirea mîntuirii au cinstit în mod deosebit Sfînta Cruce şi au transmis, prin urmaşii lor, tuturor creştinilor învăţătura despre Sfînta Cruce. Aşa se face că în Noul Testament învăţătura despre Sfînta Cruce este limpede prezentată, cu înţelesurile ei multiple. Un sens al crucii în Noul Testament este acela *de altar* al jertfei pentru mîntuirea lumii din moartea veşnică (Mt. 27, 32 şi 40), aşa precum rezultă din cuvintele: „Hristos ... S-a adus lui Dumnezeu pe Sine jertfă fără de prihană" spre a „Vă curăţi cugetul vostru de faptele cele moarte, ca să slujiţi Dumnezeului Viu" (Evrei 9, 14); Alt înţeles este acela *de mijlocitoare* a împăcării cerului cu pămîntul potrivit cuvintelor: „făcînd pace prin El, prin sîngele Crucii Sale" (Colos. 1, 20); Există de asemenea, înţelesul de putere a lui Dumnezeu cum se exprima Sf. Ap. Pavel: „Căci cuvîntul Crucii ... pentru noi cei care ne mîntuim este

(Continuare în pag. a 2-a)

EMILIAN
Episcop al Alba Iuliei

Idealul desăvîrşirii în Ortodoxia românească

Ne-am născut aici aşa cum sîntem şi azi, pe pămîntul nostru; n-am venit de nicăieri; n-am venit peste nimeni; n-am fost altfel, nici nu ne-a creştinat altcineva, tîrziu, ca să ne facă să intrăm în rîndul lumii civilizate a vremii, după ce am fi sosit de pe undeva pe unde civilizaţia încă nu-şi făcuse casă.

Nu ne-am făcut loc cu coatele nici în istorie, nici în geografie.

N-am scos pe nimeni din casa lui, ca să intrăm noi, şi ne e martoră istoria că n-am mutat niciodată nici o piatră de hotar, mai departe decît am ştiut că este dreptul şi moştenirea noastră. Cînd a fost nevoie ne-am apărat, dar aceasta e cu totul altceva.

Sufletul românesc e paşnic şi vede în calitatea de om a tuturor oamenilor din lume, semnul unei identităţi care le garantează valoarea distinctă şi unică în universul în care trăim. De aceea românul consideră drept cea mai mare virtute *omenia*.

E cea dintîi trăsătură a spiritualităţii româneşti. Ea descrie o stare interioară şi una de relaţie. Pentru român nu există reproş mai cumplit decît să-i spui cuiva: *Nu eşti om!* Şi tot aşa, cînd vrea să găsească cel mai mare cuvînt pentru o faptă ieşită din comun, pentru un act de generozitate, pentru jertfa în slujba altuia, apelează tot la cuvîntul acesta: *Acela e un om!* Sînt particularităţi de limbaj care exprimă dimensiuni sufleteşti, spirituale, o spiritualitate.

Femeile noastre, în vorbirea lor colorată de toate zilele, cînd vorbesc despre bărbatul lor, îl numesc întotdeauna *„omul meu"*. Dar de cele mai multe ori întrebuinţează un sinonim de uriaşă semnificaţie: *„Românul meu"*. Evident, nu e în intenţia nimănui să limiteze omenia la români, dar această sinonimie o atestă încă odată în viaţa lor primară, aceea care e tot una cu aburul care iese din brazdă, cu apa care izvorăşte în fîntîni, cu norul care se ridică din văile dintre munţi, cu dimineaţa care se alege din noaptea care se destramă. Românul e om. Omul ei e românul ei. Femeia a găsit astfel numele cele mai scumpe cu care îşi poate onora bărbatul: om şi român! Om, adică român! Român, adică om!

Poetul cel mare al unirii noastre, Vasile Alecsandri, n-a găsit o metaforă mai cuprinzătoare pentru a exprima substanţa care face din români o unitate de nedespărţit, decît „inima română" — *„Hai să dăm mînă cu mînă, cei cu inima română"!*

Inima română a bătut veac după veac în toţi urmaşii Daciei şi-ai Romei. Sentimentul unităţii n-a dispărut nici o clipă din sufletele lor, chiar dacă uneori vitregii istorice au lucrat împotrivă-le, despărţindu-i.

Au pîndit cu răbdare momentul prielnic şi, cînd a venit, s-au unit şi au fost din nou una, ca la început. Şi cînd din nou alte vitregii i-au despărţit, din nou şi-au pus în lucrare răbdarea şi tot ce au mai putut şi, la alt moment prielnic, iarăşi s-au unit. N-au uitat niciodată unii de alţii şi n-au admis niciodată despărţirea pentru eternitate. Sentimentul unităţii a fost o constantă a sufletului românesc, în toate clipele vieţii lui.

Pe români i-a ţinut în unitate spirituală, în afară de *inima română*, limba şi credinţa. Istoria ne spune că cei care îşi uită limba se înstrăinează repede. Limba revarsă simţirile inimii, iar cînd nu le mai revarsă, le înăbuşă şi le omoară.

Aici, pe vatra noastră, noi ne-am păstrat *limba* prin care a vorbit nu numai inima noastră, ci şi strămoşii noştri, şi munţii şi ogoarele, şi soarele şi florile, soarele nostru, florile noastre, munţii noştri. Cînd au vrut unii să ne dezbine credinţa, au apărut *Plîngerile* poporului, de el scrise, de el cîntate, spre neuitare, ca acea sfîşietoare *Plîngere a mănăstirii Silvaşului*, care nu vedea în uniaţie altceva decît atentatul la unitatea românească: *„Numai ca să ne răsnească, de fraţii din Ţara Românească, şi din Ţara Moldovenească; Ba încă şi între noi din Ardeal, să bage pe cel viclean, să nu ne mai putem înţelege ..."*

românească

Credinţa ne vine de la creştinismul care se năştea odată cu noi, cînd noi ne năşteam odată cu el. Ne vine şi de la acel misterios strămoş al nostru Zalmoxis, despre care Platon ştia că era rege şi zeu, iar Strabon că era mare preot divinizat, şi care cunoştea secretul nemuririi (v. M. Eliade, *De la Zalmoxis la Gingis-Han*). Ne vine şi de la Sfîntul Andrei apostolul lui Hristos, care a călcat pe pămînt românesc şi a semănat *Cuvîntul*, Logosul care a rodit şi ne-a ţinut uniţi în vremuri grele, sub urgiile năvălitorilor de tot felul. Am avut atunci preoţii noştri care au mers cu credincioşii lor în bejenii, în munţi, şi au coborît din nou în văi, tot împreună, preoţi care au făcut botezuri şi cununii, au sfinţit apa şi grîul, şi vinul, şi mierea, şi untuldelemn, şi sufletele, şi vieţile lor. Au slujit în limba română, au spovedit şi au împărtăşit, şi slujba lor a fost rugăciune şi şcoală de limbă.

Am avut de pe atunci cărţi scrise de mînă şi biserici de lemn, pe care le-am reînnoit generaţie după generaţie, pînă la cele din urmă care au supravieţuit şi au ajuns pînă la noi. Moartea pîndeşte şi lucrurile, ca şi pe oameni. De aceea nu ne-au rămas de pe atunci nici cărţi, nici biserici, dar asta nu înseamnă că n-au fost. De prin secolul al XIV-lea încoace (dacă o fi dreaptă datarea Codicelui de la Ieud) avem totuşi şi limbă scrisă, iar biserici, din cele de piatră, avem şi mai vechi. Chiar cu o mie de ani mai vechi, dacă ne gîndim la cele descoperite de curînd în Dobrogea.

Ne-au rămas nume de episcopi de la Tomis, — şi ce nume frumoase — Evangelicus, Efrem, Vetranion, Gherontie, Teotim I-iul şi al II-lea, Paternus, toate din secolele IV şi V. Un episcop de Tomis a luat parte la Sinodul I ecumenic, de la Niceea (325), la procesul care a stabilit identitatea cerească a lui Iisus şi raportul dintre El şi Tatăl. Ne sînt cu-

(Continuare în pag. a 2-a)

Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ
Mitropolitul Ardealului

425 ani de limbă românească la şcoala din Şcheii Braşovului

„1559 die 12 Martii verordnet Herr Johannis Benckner, Croner Richter, den Wallachen bei der Stadt den Catechismus zu lernen ..." (Josef Teutsch, cronica germană între anii 1345—1748), (1559 12 martie a decretat domnul Johannis Benckner, judele Braşovului, valahilor de lîngă oraş (n.n. din Şchei) Catehismul pentru învăţătură).

Sînt 425 de ani, de cînd autoritatea braşoveană, în mod festiv şi oficial oferă Catehismul românesc tipărit de diaconul Coresi la Braşov pentru a fi întrebuinţat în şcoala românească, făcînd un gest de recunoaştere a limbii române ca limbă naţională a poporului etnic şi aceasta la şcoala ale cărei începuturi se scaldă în vremuri necunoscute. Cercetări recente dovedesc existenţa ei sub egida bisericii mult înainte de anul 1495 cînd „s-au zidit biserica şi şcoala", întrucît un document papal interzice la 1399 manifestarea şcolară şi bisericească a „schismaticilor" din Şchei, iar un „Omiliar" din secolele XI—XII, descoperit recent presupune existenţa şcolii în condiţiile prezenţei Omiliarului, ca manual al „şcolii de predică".

În mod firesc, în condiţiile slavonismului cultural (sec. XI—XVI) şcoala întrebuinţa cartea sfîntă de cult şi cultură, dar pregătea elevi români, pentru care limba euristică de înţelegere era cea românească. Pe măsură ce înainta în timp, întrebuinţarea în şcoală a limbii române se vedea tot mai necesară, întrucît „întunearecul de cuvinte" slav devenea din ce în ce mai puţin înţeles aşa încît la 1559, cînd în prezenţa autorităţilor locale se aprobă întrebuinţarea limbii române, se redobîndeşte de fapt un drept cu profunde implicaţii în istoria poporului român.

Cită semnificaţie poartă în substratul ei scrisoarea boierului Neacşu din Dîmbovicioara (Cîmpulung) scrisă la 1521 judelui sas al Braşovului, Hans Benckner, căci Neacşu ca boier, la 1521 ştia să scrie de mult româneşte şi învăţase undeva să scrie româneşte odată ce nu-i cere judelui iertare pentru întrebuinţarea limbii române şi odată ce textul dovedeşte atîta uşurinţă în exprimare, iar pe de altă parte judele braşovean, sas fiind, ştia şi accepta să citească româneşte, sau cel puţin la curtea sa limba română era semi-oficială, atîta timp cît păstrează scrisoarea în seiful său. Este ştiut că, în mod tradiţional, protopopii de la biserica Sf. Nicolae deţineau şi calitatea de „scriitor la cetate", fiind folosiţi ca oameni de cancelarie pentru redactarea documentelor slave, latine dar şi ca translatori de limbă română. „Poate să socotească fieştecine — scria cronicarul şcheian Radu Duma — precum au fost saşii cătră ticăloşii şcheai (n.n. săracii), avîndu-i la cinste şi dragoste pentru multe lucruri bune ce avea de la Şcheai, că unde era ca să trimiţă cu vr-o solie, tot din Şcheai trimitea, şi ducea pe prot(opopul) cu doi juraţi la Sfat şi se sfătuia ...". Şi exemplificări ar putea fi multe în acest sens, căci este cunoscut cazul protopopului Mihai aflat în atîtea misiuni la curtea domnilor din Muntenia şi Moldova, fiind cel care l-a întîmpinat pe Mihai Viteazul la intrarea sa în Ţara Bîrsei. De asemenea protopopul Iane, colaboratorul coresian, care în calitate de „scriitor la cetate" realizează primul act braşovean în limbă română la anul 1587. La fel, preotul Bratu din Şchei este preluat de cancelaria sibiană, fiind apreciat pentru scrierea la 1495 a unei scrisori valahe, iar popa Costea este cerut la curtea sa de Laiotă Basarab cel Bătrîn pentru motive similare la 1477.

Cercetînd textele slave scrise de copiştii români ai timpului, se poate constata cu uşurinţă inundaţia de elemente româneşti, graţie întrebuinţării particulare a limbii române din partea acestora.

(Continuare în pag. a 6-a)

Vasile Oltean

Protopopul Tuliu Roşescu

„Biserica din Deal", situată în municipiul Cluj-Napoca, pe strada Bisericii Ortodoxe nr. 10, este a doua biserică ortodoxă — ca vechime — de pe teritoriul actual al municipiului Cluj-Napoca. Cea mai veche este biserica din cartierul Cluj-Someşeni, zidită în anul 1750, din contribuţia parţială a aceloraşi generoşi donatori — ca şi cea din interiorul cetăţii — români macedoneni şi greci.

„Biserica din Deal" a fost zidită în anul 1795 şi a jucat un rol important în viaţa românilor ortodocşi din capitala Transilvaniei, slujindu-le ca locaş de rugă, mîngîiere şi întărire sufletească, în vremi înviforate. De acest locaş de rugăciune sînt legate evenimente istorice bisericeşti deosebite ... Astfel, în ziua de 29 iunie, 1811, aici s-a făcut instalarea lui Vasile Moga ca episcop al românilor ortodocşi din Transilvania. Tot în această biserică, a fost ales şi instalat primul episcop al reînviatei episcopii a Vadului şi Feleacului, cu sediul la Cluj, Nicolae Ivan (1921). „Biserica din Deal" a servit şi de catedrală a reînviatei episcopii a Clujului, pînă la zidirea catedralei din centrul oraşului.

„Biserica din Deal" a avut slujitori vrednici, de-a lungul timpului, cu studii de specialitate şi cu preocupări intelectuale superioare. Dintre aceştia, s-a remarcat îndeosebi protopopul *Tuliu Roşescu*, de la a cărui trecere la cele veşnice, se împlinesc în anul acesta, 60 de ani. Cu acest prilej, considerăm nimerit să-i evocăm figura de luptător însufleţit pentru propăşirea credincioşilor şi pasionat cărturar.

Tuliu Roşescu este fiul protopopului Vasile Roşescu, slujitor zelos pe teren bisericesc, timp de 37 de ani. Tuliu — întîiul născut al protopopului Vasile — a văzut lumina zilei în Cluj ,la 19 august 1852. Studiile secundare — între anii 1863—1871 — le-a urmat la Cluj, la liceul romano-catolic, unde studiase şi tatăl său. Între anii 1871—1874 a urmat teologia la Sibiu. Dornic să studieze în continuare, după isprăvirea studiilor teologice, s-a înscris la Facultatea de Drept din Cluj, ale cărei cursuri le-a frecventat timp de trei ani. În vremea aceea, a îndeplinit şi funcţia de ţatehet pentru elevii ortodocşi de la şcolile din Cluj.

În anul 1876 încheie căsătorie cu Ana, fiica preotului Lazar Maxim din Apahida. La data de 15 iulie 1876 este hirotonit preot pentru parohia Apahida. După 11 ani de rodnică păstorire în această parohie, trece capelan protopopesc (1887), iar în anul următor, după moartea tatălui său, urmează ca paroh şi protopop al Clujului.

(Continuare în pag. a 4-a)

Pr. prof. *Ion Bunea*

Înălţarea Sfintei Cruci

(Continuare din pag. 1)

puterea lui Dumnezeu" (I Cor. 1, 18). Crucea este şi *semn al mîntuirii prin Hristos* carele „a purtat păcatele noastre, în trupul Său pe lemnul (Crucii), pentru ca noi murind faţă de păcate, să vieţuim dreptăţii (ca unii care) cu rănile Lui ne-am vindecat" (I Petru 2, 24); Este de asemenea *semn al slavei lui Hristos*, precum a zis chiar Mîntuitorul în convorbirea cu Luca şi Cleopa pe drumul spre Emaus: „Nu trebuia oare, ca Hristos să pătimească acestea ca să intre în Slava Sa?" (Luca 24, 26); Hristos însuşi a făcut din Cruce semn al biruinţei, deoarece Hristos „a dezbrăcat domniile şi puterile (satanice) şi le-a dat pe faţă cu hotărîre, biruind asupra lor prin Cruce" (Colos. 2, 15, şi îndemnînd astfel pe toţi oamenii credincioşi să ia asupra lor puterea Crucii prin chiar îmbrăţişarea ei precum a zis: „Oricine voieşte să vină după Mine, să se lepede de sine, să-şi ia crucea şi să urmeze Mie" (Mc. 8, 39), „Căci cine va voi să-şi scape viaţa, o va pierde. Dar cine va pierde viaţa sa pentru Mine şi pentru Evanghelie, acela o va mîntui" (Mc. 8, 35). Soarta tuturor credincioşilor va fi pecetluită de Marele Semn al Crucii, cînd „se va arăta pe cer Semnul Fiului Omului şi ..., toate neamurile pămîntului vor vedea pe Fiul Omului venind pe norii cerului cu putere şi slavă multă" (Mt. 24, 30).

Toate aceste înţelesuri ale Sf. Cruci ni le prezintă şi ni le explică învăţătura Bisericii prin Sf. Tradiţie.

Sub semnul mîntuitor al Sfintei Cruci, prin tainele Bisericii se face intrarea noastră în viaţa de creştin prin Botez, căci prin afundarea de 3 ori ne răstignim, ne îngropăm şi înviem ca El (Col. 2, 12) murind păcatului şi ne năştem vieţii celei noi în Hristos; prin ungerea cu sfîntul mir primim darurile aduse lumii prin Sf. Cruce, iar prin împărtăşirea cu Sfîntul Trup şi Sînge îl primim pe Domnul nostru Iisus Hristos întreg, spre sfinţirea vieţii noastre şi ca o chezăşie a învierii în împărăţia Sa. Sub semnul Sfintei Cruci Dumnezeul milelor ne stă într-ajutor în sfînta taină a maslului (Iac. 5, 14) căci zicem: „Doamne armă asupra diavolului Crucea Ta ne-ai dat nouă". Cu puterea Sf. Cruci pornim în viaţa de familie, prin Taina cununiei, Sf. Cruce fiind ocrotitoarea vieţii noastre de fiecare zi.

De aceea am primit „prin tradiţia tainică", cum ne învaţă Sfîntul Vasile cel Mare, să ne însemnăm cu puterea Sfintei şi de viaţă dătătoarei Cruci, în toate împrejurările vieţii noastre: atunci cînd ne sculăm din somn dimineaţa, cînd începem şi sfîrşim orice lucrare, cînd ne aşezăm sau ne ridicăm de la masă, cînd plecăm sau venim dintr-o călătorie, ori cînd, osteniţi de truda unei zile, mergem spre somn, spre odihnă. De fiecare dată rostim cuvintele luminătoare: „În numele Tatălui şi al Fiului şi al Sf. Duh" şi toate lucrările le începem cu „Doamne ajută"; şi le sfîrşim cu cuvintele „Mulţumim Ţie Doamne pentru darurile revărsate peste noi".

Fiii Bisericii noastre care au avut parte în trecut de una din cele mai zbuciumate istorii, au găsit totuşi răgazul să înalţe lăcaşuri de închinare, în care au preamărit pe Dumnezeu şi pe cupolele cărora au aşezat Sfînta Cruce, semn al iubirii şi al puterii lui Dumnezeu, în care şi-au pus nădejdea de la începutul fiinţării lor în istorie: români şi creştini. De aceea, pe mormintele celor adormiţi, sau la căpătîiul lor, au pus iarăşi Crucea lui Hristos, biruitoare asupra morţii şi chezăşie a Învierii celei de apoi, din darul şi puterea Celui Răstignit.

Aşa precum toate bisericile şi catedralele creştine poartă, ca pe un stindard simbolul Sf. Cruci pe toate turnurile şi cupolele lor, iar în interiorul lor străjuieşte chipul ei strălucitor, devenind astfel „frumuseţea Bisericii", iar demonilor rană," tot aşa păstrăm şi noi în inimă şi ne însemnăm cu Sf. Cruce care ne dă tărie şi frumuseţe înălţîndu-ne cu gîndul la însemnătatea ei în viaţa noastră de mădulare ale Bisericii lui Iisus Hristos cel Răstignit şi Înviat a treia zi.

Cîntarea care răsună în biserici în ziua Înălţării Sf. Cruci: „Crucea se înalţă astăzi, şi lumea se sfinţeşte. Că Cel ce şade împreună cu Tatăl şi cu Duhul Sfînt, pe Dînsa mîinile şi-a întins; şi toată lumea o ai tras la cunoştinţa Ta, Hristoase. Deci pe cei ce nădăjduiesc în Tine, învredniceşte-i dumnezeieştii slave",să ne fie îndemn la trăirea în curăţie a vieţii, în pace cu noi şi cu semenii noştri, în ascultare faţă de cei ce ne ocîrmuiesc, căci numai împlinind acestea, ne facem vrednici ai bunurilor pe care ni le-a adus Jertfa de pe Cruce a Domnului Dumnezeului şi Mîntuitorului nostru Iisus Hristos.

Drept aceia cinstind cu evlavie crucea cea de viaţă făcătoare care a deschis prin Jertfa lui Hristos calea noastră spre înviere, se cuvine să ne înălţăm sufletele şi să rostim cu toţii imnul Sf. Cruci".

„Crucii Tale ne închinăm Hristoase şi Sf. Învierea Ta o lăudăm şi o mărim!"

Idealul desăvîrşirii în Ortodoxia românească

(Continuare din pag. 1)

noscuţi o mulţime de martiri din timpul persecuţiilor, patru dintre ei fiind în anii din urmă descoperiţi la Niculiţel, în Dobrogea: Zoticos, Atalos, Kamasis şi Filipos (începutul sec. IV). Aceşti sfinţi sînt un adevărat miracol istoric: numele lor exista în sinaxare, dar nimeni nu ştia unde şi cînd au trăit. Mulţi îi socoteau simple existenţe ipotetice, invenţii ale pietăţii populare. Şi iată că trupurile lor vin să le confirme existenţa reală şi moartea martirică.

Sfîntul Sava de la Buzău, din a doua jumătate a sec. al IV-lea, e de mult în calendarele noastre. Îl cunoştea Sfîntul Vasile cel Mare care îi cere guvernatorului local, Soranus, corpul — moaşte spre a fi venerate în Asia Mică, în Capadocia jurisdicţiei sale canonice.

Tot de pe vremea aceea, un mare compatriot dobrogean, Ioan Casian, ajunge pînă în Franţa unde se stabileşte, şi unde duce monahismul răsăritean. E îngropat şi e venerat la Marsilia şi azi.

Pe la mijlocul secolului al V-lea un alt mare compatriot, deşi mic de statură, de unde i-a rămas şi porecla de *cel mic, Exiguus*, pe numele său Dionisie, a stabilit cronologia erei creştine. Toţi cei care scriu anii pe cea mai neînsemnată scrisoare, pe acte, pe toate continentele, ar trebui să ştie că scriu o cifră stabilită de românul Dionisie cel Mic. Ar trebui să-i zicem „cel Mare!"

De timpuriu a apărut şi idealul desăvîrşirii la români, ca ideal primordial, care a cuprins cete — cete de însetaţi după acel tip de om care să semene la chip cu Dumnezeu. Tipul calokagatian (omul frumos şi bun) a înflorit la început în sihăstrii şi schituri, înmulţind astfel de lăcaşuri în munţii Buzăului, în munţii Neamţului, şi aproape peste tot în Ţările româneşti. De cum au apărut, au devenit colportori de cultură. Fără cultură nu se poate om nou. Meditaţia şi contemplaţia nu durează fără carte. Aşa au început sihaştrii aceştia o căutare înfrigurată de carte. S-au apucat de tradus înţelepciunea altora — pentru aceasta trebuiau să cunoască limbi străine şi au învăţat — şi apoi au început să scrie ei înşişi. O întreagă literatură de edificare etică a invadat Ţara, prefăcîndu-se în instrument de perfecţionare, de şlefuire, de curăţire, de finisare, de subţiere a sufletelor, a manierelor, a gîndurilor, a cuvintelor şi bine înţeles a vieţii, a faptelor, a comportamentului moral.

Toate cărţile care au circulat în popor pe vremea cînd încă nu aveam o literatură propriu-zisă, erau cărţi de desăvîrşire a minţii şi a vieţii, căutate ca nişte Evanghelii mîntuitoare. *Dascălul* şi *Filosoful* erau, alături de preot, autoritatea culturală necontestată. În *Războiul Troiei*, tradus la noi din 1689, se spunea despre Palamed: *„Şi era foarte un filosof mare Palamid, şi dascăl, cît nu mai era altul întru toate împărăţiile elineşti, cum era acela. Şi toţi împăraţii şi domnii întreba de (cereau de la) dînsu sfatu şi-l ţinea la cinste foarte mare"* (cf. Dan Simonescu, *Contribuţii*, 1984, p. 13).

În cărţi se căuta înţelepciune, pentru că înţelepciunea era însuşirea omului desăvîrşit. Omul acesta era căutat în *Sindipa*, în *Esopia*, în *Halima*, în *Varlaam şi Ioasaf*, în *Floarea Darurilor*, în *Alexandria*, în *Filerot şi Antusa*, în *Erotocrit* şi în multe alte cărticele din acestea care stau la baza culturii noastre, oricît ar părea astăzi de neînsemnate. Alături de acestea au fost *Epistoliile căzute din cer*, *Istoria lui Arghir*, *Viaţa lui Alexie, omul lui Dumnezeu*, apoi *Antihristica*, *Hristoitia*, *Războiul nevăzut* ... Părinţii îşi *pedepseau* copiii cu filosofia (de la Paidevo=a învăţa) ca să ajungă oameni în stare să se descurce în faţa greutăţilor vieţii *(Sindipa)*. De învăţătură e nevoie şi pentru a conduce şi pentru a te lăsa înţelepţeşte condus.

Alături de toţi aceştia, sihaştrii au dezvoltat calea lor proprie de desăvîrşire şi cultivare, întru nimic mai prejos şi mai neînsemnată. Dimpotrivă, au dus-o mai departe pînă la culmi spirituale neatinse în literatura profană. Autorii lor, în afară de cei ai Scripturii, au fost Sfinţii Părinţi, cei care au convertit filosofia elină la creştinism, şi îndeosebi Sfîntul Ioan Gură de Aur şi Vasile cel Mare, după care realmente au invadat cîmpul lor de preocupare isihaştii: Grigore Palamas, Grigore Sinaitul, Calist şi Ignatie, Simion Noul Teolog ... Au apărut şi localnici de valoare, precum Vasile de la Poiana Mărului, Paisie Velicicovschi, Starеţul Gheorghe, Calinic de la Cernica. Aceştia au îndrumat teoretic generaţii de isihaşti români, încercînd şi unele metode practice de realizare a desăvîrşirii, adică a unui tip de om desăvîrşit, curat, autentic. Cîţi au fost, şi în cîte locuri, şi în ce vremuri, se poate vedea din cele două merituoase lucrări ale unui monah contemporan, Ioanichie Bălan: *Patericul românesc* şi *Vetre de sihăstrie românească*, stimulate la vreme şi de noi. De altfel, cu aceeaşi intenţie am adăugat şi noi *Paginile de pateric românesc* la *„Tradiţie şi libertate în spiritualitatea ortodoxă"*.

Încă nu s-a spus totul, pînă acum, în istoria culturii — dacă s-a spus ceva — despre această categorie de perfecţionişti. Dincolo de chipul lor religios, trebuie să vedem în ei pe luptătorii pentru omul nou, pentru un tip de om eliberat de pornirile rele, de patimile care desfigurează, de ceea ce falsifică pe om şi-l ţine jos, dependent de ceea ce nu este nici esenţial, nici frumos, nici bine. Ei căutau omul bun şi frumos, onest şi pur, omul ca încoronare a genului, omul-om, omul-dumnezeu. Analizele lor psihologice, mai ales autoanalizele exigente, mergînd pînă la nuanţe infinitesimale privind mişcările sufleteşti şi determinările lor, precedează cu mult psihologia modernă, aşa cum e statornicită acum ca ştiinţă. Şi o precedează în toate branşele ei, inclusiv în psihopatologie, aceşti căutători de sănătate sufletească, identificînd ca nimeni alţii stările maladive, şi prescriind metode pentru vindecarea lor. Psihologia îşi va îmbogăţi mult cîmpul de investigaţie, în ziua în care se va apleca asupra moştenirii acestor înaintaşi.

Tot aşa, umanismul românesc nu va avea decît de folosit luînd în consideraţie acest efort de perfecţionare care, măsurat chiar şi numai cu măsură laică, a constituit în istorie o şcoală, o metodă, un drum spre un om tot mai eliberat de pete şi de neputinţe, tot mai înalt, desăvîrşit.

Spiritul românesc şi-a definit astfel încă un element constitutiv a ceea ce numim spiritualitatea sa. La începutul secolului al XVI-lea Neagoe Basarab a văzut în această dimensiune a spiritualităţii exact ceea ce era ea, şi a preluat-o cu multă pricepere în cartea sa menită să-i pregătească fiul pentru domnie, dar şi pe supuşi pentru o viaţă demnă. După aceea au început a se traduce şi copia *Patericele* şi în primul rînd cel egiptean, rămas pînă azi neîntrecut. Alături de acestea au circulat însă şi *Lavsaiconul* şi *Limonariul*, iar mai apoi *Proloagele*.

Dacă scrierile despre paza gîndurilor, despre liniştire, despre trezvie, despre rugăciune, au fost mai mult îndreptare teoretice şi numai uneori practice, pentru capete mai luminate, — mai ales cele despre *rugăciunea minţii* sau a inimii — *Patericele* au fost cărţile citite de toţi, înţelese de toţi, pentru că ofereau biografii uşor de imitat, în genul lui *Varlaam şi Ioasaf* şi a lui *Alexie, omul lui Dumnezeu*. De aceea au şi avut o circulaţie atît de răspîndită.

Înainte de orice, aşadar, *Patericul* a fost şi mai este o carte a modelelor. Fiecare îşi poate alege modelul potrivit măsurii lui.

Patericul e o carte de biografii spirituale. Şi nu de biografii amănunţite, ci de biografii care se alcătuiesc din sentinţe, din cugetări scurte, din răspunsuri la întrebări esenţiale care pot compune întreaga biografie a unui om. Se contează pe faptul că cititorii au capacitatea acestei recompuneri, ceea ce merită a fi menţionat în mod special. Corespondenţele spirituale dintre carte şi cititori se realizează spontan, ceea ce atestă atît valoarea cărţii, cît şi a cititorilor.

Patericul e, în parte, o carte despre oameni realizaţi, dar fiindcă nu e o carte „alcătuită" artificial, cu scopul de a oferi modele pioase, convenţionale, e plin şi de oameni care eşuează. Şi aceştia oferă exemple de viaţă, veridice, care îi fac pe cititori să simtă că e o carte pentru ei, pentru cei care caută şi încearcă, pentru cei care au rătăcit şi se regăsesc. Firește, cîteva stele mari, strălucitoare, stau mereu de pază undeva, pe pagini dinainte ştiute, ca tipuri realizate către care aspiră tot novicele. Antonie, Arsenie, Pahomie, sînt nume care sună ca Socrate, Platon, Aristotel ...

Iată un model de procedeu pedagogic caracteristic pentru spiritualitatea Patericului şi pentru metodele înţeleptilor lui în lucrarea cu ucenicii: S-au dus oarecari fraţi la Avva Antonie şi i-au zis lui: Spune-ne nouă cuvînt, cum să ne mîntuim, (cum să progresăm în desăvîrşirea caracterului nostru): Zis-a lor bătrînul: Aţi auzit Scriptura? Bine vă este vouă. Iar ei au zis: Voim să auzim şi de la tine, părinte. Şi a zis lor bătrînul: Zice Evanghelia: De te va lovi cineva peste faţa cea dreaptă a obrazului, întoarce-i lui şi pe cealaltă. Zis-au lui: Nu putem face aceasta. Zis-a lor bătrînul: De nu puteţi întoarce şi pe cealaltă, măcar pe aceea una s-o suferiţi. Zis-au lui: Nici aceasta nu putem. Zis-a bătrînul: Dacă nici aceasta nu puteţi, nu răspundeţi la palma primită, cu o lovitură asemănătoare. Şi au zis ei: Nici aceasta nu putem.

Şi iată concluzia bătrînului, absolut surprinzătoare, dar tot atît şi de înţeleaptă, esopică, pentru că nu forţează nota, nu-i violentează cu porunci pe care nu le pot îndeplini, ci le prescrie ironic mîncare:

Deci zis-a bătrînul ucenicului său: *Fă-le acestora puţină iertură, căci sînt neputincioşi!* Procedeele cele mai serioase alternează cu gluma şi ironia, toate puse în slujba formării omului. Sfîntul Antonie cel Mare glumea adesea cu ucenicii săi şi cînd un oarecare i-a reproşat acest lucru, el l-a pus să întindă un arc de vînătoare, pînă cînd acela a spus: Dacă îl mai întind, se rupe. Tot aşa se întîmplă şi cu ucenicii, dacă peste măsură le vom cere să exerseze.

Patericul e o carte care nu se învechieşte şi care e plină de resurse interioare pe toate măsurile, complexă precum sînt sufletele omeneşti, şi simplă precum sînt sufletele care reuşesc să se simplifice, şi astfel deschisă mereu pentru noi înţelegeri. În istoria umanismului creştin, dar nu numai a acestuia, *Patericul* trebuie neapărat menţionat ca instrument de educaţie şi de desăvîrşire. În istoria spiritualităţii noastre a ocupat un loc dintre cele mai importante. Dovadă sînt mulţimea manuscriselor şi faptul că astfel de scrieri mai apar încă şi în zilele noastre.

Spiritualitatea ortodoxă românească a evitat întotdeauna excesele. A împăcat în chip ideal forma cenobitică (viaţa de obşte), cu forma eremitică şi idioritmică. N-a impus tipuri standard, suflete tip.

Idealul desăvîrşirii a fost întotdeauna urmărit cu discreţie, respingînd publicitatea şi vedetismul. S-a menţinut în limitele rînduielilor bisericeşti, a smereniei şi a supunerii faţă de sfatul cel bun, ascunzînd performanţele individuale sub măsura comună, iar în afară s-a exprimat prin slujbe, rugăciuni şi predică exegetică, mai ales explicînd Evanghelia şi predicînd virtutea, învăţînd cum se poate ajunge la chipul îmbunătăţit sufleteşte, drept, cinstit, încălzit de iubire pentru aproapele şi pentru întreaga creatură, om de pace, de înţelegere şi de echilibru.

Un astfel de om s-a străduit să realizeze în toată istoria sa spiritualitatea ortodoxă românească, şi tot acesta este şi idealul ei de desăvîrşire de astăzi.

Pomenirea lui BRÎNCOVEANU

La 15 august, anul acesta, s-au împlinit 270 de ani de la moartea martirică a lui Constantin Brîncoveanu (1688—1714), voievodul a cărui domnie a însemnat o epocă de aur în istoria Țării Românești.

Înscăunat la dorința boierilor, fără voia lui, vodă Brîncoveanu a știut să țină cîrma țării sale cu tărie, demnitate și fermitate. Aflat între două puteri care-și disputau întîietatea politică, Austria și Turcia, el a reușit, prin diplomație, să-și ferească țara de războaie, purtînd doar o singură bătălie, în anul 1690, la Zărnești, cu nemții, învingîndu-i. „Osîndit să nu facă politica armelor" — zice N. Iorga —, Brîncoveanu „a făcut în schimb marea politică a culturii". Școlit sub îndrumarea unchiului său, învățatul stolnic Constantin Cantacuzino, Brîncoveanu era un susținător al culturii încă de cînd era doar logofăt. Ajuns domn, el va duce spre culmi mișcarea culturală ce începuse sub Șerban Cantacuzino (1678—1688). Încă în 1683, Brîncoveanu ridica o biserică la Potlogi și alta la Mogoșoaia (1688), lîngă București. Între 1684—1704 el zidea Mănăstirea Hurezi — Vîlcea, căreia i-a urmat o adevărată salbă de biserici, mănăstiri și palate, toate în specificul „stil brîncovenesc". Între acestea amintim: Mănăstirea Rîmnicul-Sărat (1691—1697), biserica din Făgăraș (1690), cea din Sîmbăta de Sus și cea din Poiana Mărului, Mamul (1696), Sfîntul Gheorghe Nou din București (1707) etc.

La curtea lui Brîncoveanu se încrucișau două influențe: cea italiană, venită din Occident avea reprezentanți ca: medicul Iacob Pylarino, care a pus bazele primului spital românesc, la Colțea, apoi George Maiota, Ioan Avramie, Anton Maria del Chiaro, secretarul de limbi occidentale al lui Brîncoveanu și alții. Influența grecească era exercitată, în primul rînd de cîțiva patriarhi orientali: ecumenicul Dionisie al IV-lea Seroglanul, care-l unsese domn în 1688, ierusalimitenii Dositei și Hrisant Notara, alexandrinul Gherasim Paladas, antiohianul Atanasie al IV-lea Dabbas.

Alături de aceștia, s-au impus, dintre pămînteni: stolnicul Constantin Cantacuzino, mitropolitul Antim Ivireanu, episcopii Mitrofan și Damaschin de la Buzău, frații Radu și Șerban Greceanu și cronicarul Radu Popescu. La Academia Sfîntul Sava a adus cadre didactice strălucite, ca: Sevastos Kimenitul, Ioan Comnen, Panaiot Sinopeus, Gheorghe Ipomeneu, Gheorghe Trapezuntinul, Mitrofan Gregoras, Maxim Peloponezianul, Ioan Cariofil, bine cunoscuți în acea vreme.

Pe lîngă Academia de la Sfîntul Sava mai funcționa o școală de slovenie la Sfîntul Gheorghe-Vechi și o alta de cîntăreți bisericești, la Colțea, înființată de spătarul Mihai Cantacuzino, „om umblat și cult".

Brîncoveanu „n-a fost numai un dibaciu socotitor al vremurilor, un mare ctitor de biserici" — zice Iorga — „ci și un mare ocrotitor al culturii prin scris și tipar". El a dispus tipărirea de cărți de slujbă bisericească, unele cărți de doctrină ortodoxă, cărți pentru apărarea dreptei-credințe, cărți de zidire sufletească pentru credincioși etc. Numărul mare și variat al tipăriturilor sale se datorează celor cinci tipografii, de la București, Snagov, Buzău, Rîmnic și Tîrgoviște, în care lucrau iscusiți meșteri tipografi, ca: Antim Ivireanu, Mihail Ștefanovici și Gheorghe Radovici, episcopii Mitrofan și Damaschin ai Buzăului și alții.

Între 1690—1705 s-au tipărit la București 17 cărți, excelînd cu *Biblia* din 1688; la Buzău, între 1691—1704 s-au imprimat 15 cărți, între care *Pravoslavnica mărturisire* (1691) și *Octoihul* (1701). La Snagov s-au tipărit doar în cinci ani (1696—1701) alte 14 cărți, între care *Orînduiala slujbei Sfinților Constantin și Elena* (1696) și *Antologhionul* (1697). Tot aici, Antim a înființat și o secție arabă, tipărind mai multe cărți în această limbă. De la Snagov, Antim, ajuns episcop la Rîmnic (1705), tipărește, pînă la 1707 alte 10 cărți după care, ajuns Mitropolit al Ungrovlahiei, va tipări la Tîrgoviște un însemnat număr de cărți. Acum epoca slavonă e pe sfîrșite. Se tipăresc, totuși, și cărți bilingve, slavo-române, ca: *Triodul* (Buzău — 1697 și 1700), *Mineiele* (Buzău — 1698), *Catavasierul* (Tîrgoviște — 1713) și altele. Se impune însă scrisul în românește. *Psaltirea* (București — 1694), *Evanghelia* (Snagov — 1697), *Antologhionul* (Rîmnic — 1705), *Octoihul* (Tîrgoviște — 1712) sînt doar cîteva din aceste tipărituri. S-au tipărit apoi, tot în românește, și cărți de învățătură, ca: *Mărgăritarele* Sfîntului Ioan Gură de Aur, (București — 1691), *Carte sau lumină* (Snagov — 1699), *Floarea Darurilor* (Snagov — 1700), *Învățătura bisericească* (Tîrgoviște — 1710), *Pilde filosofești* (Tîrgoviște — 1713) și altele.

Literatura istorică s-a dezvoltat și ea. Radu Popescu scrie acum „Istoriile domnilor Țării Românești", iar Radu Greceanu „Viața lui Constantin Brîncoveanu". O „Cronică Anonimă" poartă titlul „Istoria Țării Românești de la octombrie 1688 pînă la martie 1717", iar stolnicul Constantin Cantacuzino tipărea, în 1700, la Padova, în grecește și latinește „Harta Țării Românești".

Această bogată activitate tipografică și culturală, la care se adaugă realizările sale arhitecturale (prin crearea „stilului brîncovenesc"), prin înflorirea artelor minore, dezvoltarea relațiilor diplomatice, nenumăratele ajutoare oferite țărilor ortodoxe, a dat domniei lui Brîncoveanu splendoare, fast, măreție.

Cum însă invidia celorlalți creștea din zi în zi, Brîncoveanu nu s-a putut bucura pînă la sfîrșit de munca sa. Datorită intrigilor de la Constantinopol, sultanul Ahmed al III-lea îl mazilește, obligîndu-l să meargă la Constantinopol împreună cu toată familia sa. După patru luni de temniță grea, la începutul lui august 1714, Constantin Brîncoveanu a fost scos și aruncat în groapa Bostangi-başa, de la Forus .La 15 august, cînd împlinea 60 de ani, și de ziua doamnei Maria, soția sa, au fost condamnați la moarte atît el, cît și cei patru fii ai săi: Constantin, Ștefan, Radu și Matei, și credinciosul lor boier Ianache Văcărescu. Au fost decapitați întîi copiii, apoi Văcărescu și, la urmă bătrînul voievod care, deși i s-a oferit viața în schimbul schimbării credinței nu s-a lepădat de legea strămoșească. Trupurile celor uciși au fost aruncate în mare, de unde cîțiva pescari credincioși le-au luat și le-au îngropat la Halchi. De aici, la 1720, doamna Maria, le-a adus și le-a îngropat în ctitoria voievodului Sfîntu Gheorghe Nou din București, unde se află și azi.

Asist. *Ioan-Vasile Leb*

DESPRE BISERICĂ ȘI RELIGIE ÎN ROMÂNIA

Consemnări din presa internațională

DESPRE ADUNAREA CULTELOR DIN ROMÂNIA PENTRU PACE ȘI DEZARMARE

După cum se știe între 21—23 iunie 1984 a avut loc la București *Adunarea Cultelor din România pentru Dezarmare și Pace* la care au participat, în afară de reprezentanții tuturor Cultelor din țara noastră, și un important număr de oaspeți străini din aproape toate țările Europei, din S.U.A. și Canada, reprezentanți ai Bisericilor, ai unor organizații creștine internaționale, ziariști. Aproape toți participanții, din țară și din străinătate, au luat cuvîntul, declarîndu-se în unanimitate sprijinitori ai ideilor de pace și colaborare între oameni și popoare, împotriva cursei înarmărilor și a pregătirilor de război. Adunarea s-a bucurat de o mare atenție și prețuire din partea mijloacelor de mass-media. Iată o relatare din publicația italiană RELAZIONI RELIGIOSE (nr. 69—71, 1984) semnată de Antonio Jerkov:

În timpul sejurului nostru la București ne-am întîlnit, din întîmplare, cu un numeros grup de clerici străini, veniți cam din toată lumea, pentru a participa la o întrunire internațională pe problemele păcii, inițiată de Biserica Ortodoxă Română.

Nu supraapreciem importanța unor asemenea „întruniri pentru pace", care, în actuala situație politică internațională, dau întotdeauna impresia de manifestații dirijate politic. S-ar putea ca această întrunire să aibă într-o mai mică măsură acest caracter, avînd în vedere că ea a avut loc la București și știindu-se că guvernul român (nefiind, firește, străin de întrunire) urmează o politică internațională care vizează în mod sincer pacea, dezarmarea nucleară și desființarea blocurilor militare.

Și varietatea Bisericilor și a personalităților reunite la București ne permite să afirmăm că nu a fost vorba de o orchestră dirijată într-un sens unic și că întrunirea inter-ecleziastă a avut rezultate pozitive și utile. Nu ne gîndim în mod special la problema păcii, avînd în vedere că nu e de conceput astăzi o Biserică creștină care, prin însăși vocația ei, să nu se simtă mesageră a doctrinei de pace. Importanța reuniunii, după părerea noastră, constă în prilejul pe care l-a oferit pentru întîlniri între conducători clericali din diferite țări care s-au putut cunoaște, au schimbat păreri, au stabilit raporturi bilaterale și multilaterale în vederea viitoarelor lor contacte.

În acest sens, Biserica Ortodoxă Română, care a organizat întrunirea, s-a făcut promotoarea unor contacte interclericale care cu siguranță au mers mai departe de „paciifismul" în vorbe și lipsit de conținut. La reuniunea de la București au predominat prezențele reprezentanților diferitelor Biserici Ortodoxe și protestante, dar cu siguranță reprezentanții Vaticanului au stabilit contacte nu numai cu Patriarhia română, ci și cu diferiți șefi și reprezentanți ai organismelor protestante și ortodoxe, internaționale și de stat. Politica „ecumenică" se face mai ales prin aceste întruniri.

Pe planul concret al raporturilor între Vatican și Biserica Ortodoxă Română, cu acest prilej monseniorii Arrighi și Fortino au făcut o vizită protocolară la Patriarhul Iustin, în timpul căreia s-a exprimat „dragostea frățească" și bunăvoința reciprocă, dar nu au fost abordate probleme concrete. Totuși, delegația Vaticanului a întîlnit, în timpul sejurului la București, unii mitropoliți ai Bisericii Ortodoxe Române cu care au fost abordate ceva mai deschis anumite probleme „bilaterale" dintre cele două biserici, chiar dacă într-o formă „particulară".

Afirmăm încă odată că aspectul cel mai interesant și cel mai valoros al întregii reuniuni l-au constituit convorbirile neoficiale bilaterale și multilaterale desfășurate cu acest prilej între reprezentanții diferitelor biserici.

Despre același eveniment scrie ziaristul Francesco Strazzari în rev. *„Il Regno-attualità"*, nr. 14, din 20 iulie 1984, sub titlul:

O COPLEȘITOARE REUNIUNE A BISERICILOR DIN ROMÂNIA:

„Dezarmare și Pace. Balcanii nu trebuie să fie nuclearizați. Acestea au fost temele din centrul unei dezbateri desfășurate la București. Trebuie să o spunem: Adunarea tuturor confesiunilor religioase din România a fost bine organizată. Au participat mai mult de două sute de persoane, nume de seamă din lumea ortodoxă, de la Patriarhul Iustin, la Mitropoliții Antonie, Nestor, Nicolae, iar din Biserica romano-catolică Episcopul rezident Jakab Antal de la Alba Iulia, administratorii diecezani Robu, Gherghel, Krauter etc„ fără să mai citățm personalitățile Bisericilor Reformei.

„Balcanii nu trebuie să fie nuclearizați": Asupra acestui punct, confesiunile religioase din România sînt categorice. Interpret pasionat al acestuia s-a făcut Petru David de la Institutul Teologic din București, reafirmînd poziția românească: nu producerii de arme nucleare și experimentării lor; nu achiziționării; nu cuceririi de teritorii prin orice fel de arme; nu bazelor militare străine pentru arme nucleare; nu transportului lor pe teritoriu; nu oricăror manevre. România, prin gura Președintelui său, a vorbit în această privință clar. El se menține credincios angajării sale. Pînă în 1985 nu vor fi sporite cheltuielile militare. Dimpotrivă este în acțiune reducerea cu 20%.

„Președintele Ceaușescu este considerat, de către mitropoliții și episcopii Bisericii Ortodoxe, „un erou al păcii și al bunei înțelegeri între popoare". Astfel, Vicarul Patriarhului Iustin, Episcopul Vasile, într-un înflăcărat discurs, spunea: „În calitate de ierarh al Bisericii Ortodoxe Române și de rector al Institutului Teologic din București, unde noi educăm și formăm pe tinerii preoți în spiritul acestor idei, exprim adeziunea mea totală la toate inițiativele și acțiunile statului nostru și ale Președintelui Nicolae Ceaușescu, pentru dezarmare, promovarea păcii și a colaborării între popoare și, în general, pentru progresul umanității".

„O intervenție foarte aplaudată a făcut Antonie Plămădeală, Mitropolitul Transilvaniei."

Ziaristul Antonio Jerkov scrie, în aceeași publicație italiană „Relazioni religiose" (nr. 69—71, 1984):

DESPRE BUNELE RELAȚII DINTRE BISERICA ORTODOXĂ ROMÂNĂ ȘI STAT

Am auzit și am citit cu diverse ocazii că în România Biserica este persecutată și este persecutată chiar și Biserica Ortodoxă Română. Sejurul nostru la București a durat doar o săptămînă și, desigur, nu este suficient spre a exprima judecăți definitive, dar unele impresii rămîn cu siguranță valabile.

Numai la București sînt astăzi 400 biserici ortodoxe, toate deschise. Asta dă o idee despre mărimea capitalei române, dar și despre religiozitatea poporului român. Am vizitat biserici în orice oră a zilei și în toate cartierele orașului, dar nu am văzut nici o singură biserică goală.

În după-amiaza unei zile de sărbătoare, într-una din bisericile din centru am numărat vreo 20 de persoane, toate tinere, băieți și fete, probabil studenți.

Am vizitat diferite țări socialiste, dar în cele ortodoxe rareori am văzut atîția tineri frecventînd biserica.

Numărul credincioșilor ortodocși din România este apreciat la circa 11 milioane. Patriarhia Ortodoxă Română are 13 dioceze în țară și două în străinătate (Paris și Detroit). În România funcționează peste 10 000 de parohii. Forța spirituală a Bisericii este în mod sigur reprezentată și de cei peste 500 de călugări și 2 000 de călugărițe. Viața monahală pentru o Biserică Ortodoxă este de primă importanță, ca sursă de viață spirituală.

În publicația catolică „Bilanțul lumii", editată în 1960 în Belgia, se arată că: „în 1956 (în România) 13 episcopi și 650 preoți ortodocși erau în închisoare." Datele se referă cu siguranță la perioada „stalinistă" sau la anii imediat următori celui de-al doilea război mondial, deși nu putem spune cît sînt de exacte. Astăzi, în mod sigur, situația este radical schimbată. Există și români ortodocși, tradiționaliști. În astfel de medii Biserica Ortodoxă este de-a dreptul acuzată că este prea în consens cu guvernul. Este un fenomen care există și în alte țări socialiste. Am avut clara senzație că Biserica Ortodoxă Română nu se pretează la manevre politice împotriva guvernului. Există o tradiție a Bisericilor Ortodoxe, aceea de a fi Biserici naționale. Azi în România Biserica și statul sînt separate, dar de fapt o Biserică națională nu poate fi indiferentă față de un guvern ca guvernul român, care în acest moment politic internațional vrea mai ales să salvgardeze independența statului și a națiunii române. Este o simbioză istorică, ideologic anormală dar, din punct de vedere politic de înțeles și necesară.

Statul are nevoie de loialitatea Bisericii și se comportă ca atare față de ea. Biserica are nevoie de un stat care să garanteze independența națională și se comportă în consecință față de stat. Nu este în interesul Bisericii, nici în al puterii sale interne, să slăbească un guvern care, pentru o mie de motive, este apărătorul independenței statului național. Nu este în interesul unui guvern comunist, dar național, să caute confruntări inutile cu o Biserică patriotică și care își îndeplinește rolul ei în istoria țării. Cu siguranță că vor apare probleme, probabil multe, dar, în fond, cele două forțe se înțeleg. Una o avantajează pe cealaltă. Ortodoxia românească este plină de situații istorice analoage.

Se spune că guvernul a impus Bisericii Ortodoxe un „numerus clausus" (un plafon în ce privește numărul) pentru admiterea la seminarii și la Facultatea Teologică. Un mitropolit ortodox m-a asigurat că Biserica a stabilit pentru admiterile la școlile bisericești un număr în funcție de propriile necesități interne. Și selecția se face exclusiv de către oamenii Bisericii. Numărul candidaților la preoție e mult mai mare în comparație cu capacitatea așezămintelor care trebuie să-i găzduiască și să-i educe.

Statul nu ignoră forța istorică și culturală a Bisericii, iar aceasta evaluează în mod realist existența statului și situația deloc ușoară a acestui stat în complexa situație internațională.

Biserica Ortodoxă Română desfășoară și o intensă activitate culturală, are o profundă tradiție de studii teologice, mai ales patristice, dogmatice, istorico-ecleziastice. Activitatea editorială a Bisericii este foarte dezvoltată, numeroasele reviste ale diocezelor sînt veritabile volume, studii profunde de cultură religioasă, de teologie, istorie, publicații care merită atenție serioasă din partea studioșilor laici români și internaționali. Ar fi de ajuns să citățm cele trei volume ale splendidei ediții de „Artă Creștină în România", îngrijită de I. Barnea, sau prețioasa ediție a mitropolitului de Oltenia, Nestor Vornicescu, cu privire la scriitorii patristici ai Bisericii Ortodoxe Române, publicată recent la Craiova. Am vizitat tipografia Patriarhiei din București, unde se desfășoară o muncă imensă de difuzare a religiei și culturii. Există problema hîrtiei, dar grație relațiilor sale ecumenice, Biserica Română depășește asemenea dificultăți.

Raporturile oficiale cu Biserica Catolică se desfășoară prin Comisia mixtă catolico-ortodoxă „di Rodi", care acționează pe plan teologic și din care Biserica română face parte.

Biserica Ortodoxă Română are și o altă caracteristică particulară. Este unica Biserică ortodoxă latină. Aceasta îi conferă și un rol special ca interpret al mesajului Ortodoxiei în lumea latină și occidentală. De aici derivă și legăturile sale ecumenice cu alte biserici din lume.

Biserica Ortodoxă Română, ni s-a spus, sprijină activitatea Consiliului Ecumenic al Bisericilor și orientările adunării de la Vancouver. Un reprezentant autorizat al Sfîntului Sinod ne-a spus că ajutînd lupta pentru dezvoltarea țărilor din lumea a treia, cea pentru eliberarea popoarelor oprimate de colonialism și lupta pentru pace, Biserica Ortodoxă Română nu face altceva decît să-și îndeplinească misiunea sa creștină. S-a discutat și despre problema Ierusalimului și a Locurilor Sfinte din Palestina. Biserica română accentuează necesitatea ca aceste locuri să fie accesibile în mod liber tuturor credincioșilor și se împotrivește cunoscutelor revendicări ale adunării catolice pentru un „corpus separatum" la Ierusalim.

Protopopul Tuliu Roşescu

(Continuare din pag. a 2-a)

Activitatea desfăşurată pe o perioadă de 52 de ani, din care 36 de ani de păstorire în Cluj, a fost bogată în realizări. A administrat cu pricepere şi tact unul din cele mai extinse protopopiate, începînd de pe cîmpie pînă în creierul Munţilor Apuseni, şi a zidit actualele case protopopeşti. Paralel cu îndeplinirea conştiincioasă a acestor îndatoriri administrative, duhovniceşti şi gospodăreşti, Protopopul Tuliu Roşescu a ispitit — fără întrerupere — slova. A fost iubitor al cuvîntului grăit, dar îndeosebi al cuvîntului scris, considerînd cartea bună ca un excelent mijloc de întrupare şi de propagare a gîndului, precum şi un prieten devotat.

Încă din primii ani de preoţie, Prot. Tuliu Roşescu a fost stăpînit de gîndul elaborării unui *Lexicon Bisericesc* şi a început să adune material în acest scop. Deşi munca n-a fost uşoară, totuşi a reuşit să adune material în 16.334 de fişe, ceea ce înseamnă aproape tot atîtea cuvinte cîte ar fi cuprins Lexiconul bisericesc. Greutăţi a întîmpinat la tipărirea lui. Cînd materialul era parţial prelucrat şi pregătit pentru tipar, l-a trimis lui Dr. C. Diaconovich, spre a fi publicat în „Enciclopedia Română", editată sup auspiciile Astrei. I s-a răspuns, că fiind prea de specialitate, nu poate fi acceptat spre publicare şi i s-a restituit, după ce comitetul de redacţie al Enciclopediei a utilizat materialul din fişe pentru explicarea unor termeni teologici (Spre ex. „priceasnă", „samoglasnica" „oglaşeniţa" ş. a.). Lucrul acesta rezultă din confruntarea acestor termeni teologici din Enciclopedie cu textul din fişe.

Protopopul Tuliu Roşescu n-a descurajat, după acest insucces. A încercat să-şi ajungă scopul, apelînd la filologul Sextil Puşcariu, care se găsea la Viena, încredinţîndu-i-se să lucreze Dicţionarul limbii române. Fără rezultat. Munca lui T. Roşescu mergea înainte, purtînd corespondenţă cu toate centrele ortodoxe româneşti pentru achiziţionarea de fotografii ale ierarhilor, instituţiilor şi monumentelor bisericeşti, cărora vroia să le facă o largă parte în Lexicon. Răspunsurile primite erau departe de a corespunde cerinţelor unei astfel de lucrări. Din anul 1906, s-a păstrat o scrisoare de la istoricul Nicolae Iorga către Tuliu Roşescu, în care savantul îşi arată preţuirea faţă de o asemenea lucrare şi dispoziţia de a cerceta manuscrisul. Pentru lămuriri îl îndrumă să se adreseze lui Onisifor Ghibu, pe atunci student în Teologie şi Litere la Bucureşti, iar în vacanţă poate fi găsit la Sălişte.

După încercările neizbutite de pînă acum, T. Roşescu îşi îndreaptă nădejdile spre cumnatul său Ioan P. Lazar din Şimleul-Silvaniei, care edita o gazetă „Păstorul sufletesc", rugîndu-l să-i imprime Lexiconul. I se stabilesc condiţiile de imprimare, desigur inacceptabile, fiindcă lucrarea a rămas — în continuare — în fişe, în proprietatea autorului.

După Unire, Prtopopul Tuliu Roşescu a donat întreaga sa bibliotecă — cu opere de valoare, îndeosebi teologice, şi întreg materialul pregătit pentru Lexiconul bisericesc, cel dintîi de acest fel în literatura noastră teologică, pentru viitoarea Academie Teologică Ort.-Rom. din Cluj, care şi-a deschis porţile în toamna anului 1924. Azi, nu se mai dă de urma acestui material şi e păcat că s-a irosit munca asiduă de o viaţă întreagă a unui cleric — iubitor al slovei —, care spunea în „Cuvînt către cititori ai Lexiconului", „că după o muncă de 33 de ani s-a decis să-l pună la dispoziţia prea onoraţilor colegi şi fraţi preoţi".

La vîrsta de 72 de ani, în 5 iulie 1924, Tuliu Roşeanu s-a mutat la cele veşnice, cu un ideal neîmplinit. A fost aşezat — alături de tatăl său — în faţa „bisericii din Deal", la al cărei altar a slujit cu pilduitoare cucernicie. La împlinirea celor 60 de ani de la săvîrşirea lui din viaţa pămînteasă, i se cuvine un pios omagiu.

Mîntuirea în Hristos

De fiecare dată, cînd rostim Simbolul Credinţei sau Crezul, noi mărturisim şi credinţa în Domnul nostru Iisus Hristos, ca Fiu al lui Dumnezeu, născut din Tatăl şi de o fiinţă cu Tatăl, deci ca Dumnezeu adevărat, „prin Care toate s-au făcut". Mărturisim, mai departe, că Fiul lui Dumnezeu, cel de o fiinţă cu Tatăl, „pentru noi şi pentru a noastră mîntuire, s-a pogorît din ceruri şi s-a întrupat de la Duhul Sfînt şi din Fecioara Maria şi s-a făcut om".

Fiul lui Dumnezeu, care s-a făcut om, Domnul nostru Iisus Hristos, cel ce este Dumnezeu adevărat şi om adevărat, spunem mai departe, în Crez, că „s-a răstignit pentru noi, în vremea lui Ponţiu Pilat şi s-a îngropat şi a înviat a treia zi, după Scripturi, şi s-a înălţat la ceruri şi şade de-a dreapta Tatălui". De acolo, din cer, „iarăşi va să vină, să judece vii şi morţii, a căruia împărăţie nu va avea sfîrşit". Toate acestea le mărturisim despre Domnul nostru Iisus Hristos, ca mîntuitor, căci, după cuvîntul din Crez, toate s-au făcut „pentru noi şi pentru a noastră mîntuire.".

Ca fii luminaţi ai sfintei noastre Biserici dreptmăritoare, noi credem şi mărturisim că Fiul lui Dumnezeu, cel ce s-a făcut om, Domnul nostru Iisus Hristos este Mîntuitorul nostru. Credinţa noastră în Domnul nostru Iisus Hristos ne-o întemeiem pe învăţătura sfintei noastre Biserici, cuprinsă, fie în propovăduirea directă, prin predici, fie în alcătuirile de la sfintele slujbe, din care învăţăm rugîndu-ne. Căci sfintele slujbe ale Bisericii noastre sînt în aşa fel alcătuite încît cei ce iau parte la ele se roagă şi învaţă: se roagă învăţînd şi învaţă rugîndu-se. Cei ce învaţă la sfintele slujbe, învaţă în prezenţa lui Dumnezeu, în faţa Domnului Hristos.

La sfintele slujbe, credincioşii învaţă să-L cunoască pe Domnul Hristos ca mîntuitor şi să ceară de la El mîntuirea. Şi într-adevăr, credincioşii cer mîntuirea de la Cel despre care ştiu că „în peşteră s-a născut şi în iesle s-a culcat pentru mîntuirea noastră", de la cel despre care ştiu că „a opta zi a primit a se tăia împrejur pentru mîntuirea noastră" şi „în braţele dreptului Simion a primit a se ţinea pentru mîntuirea noastră". Acesta este Hristos adevăratul Dumnezeul nostru „cela ce în Iordan de la Ioan a primit a se boteza pentru mîntuirea noastră, care „scuipări şi bătăi şi loviri şi cruce şi moarte a răbdat pentru mîntuirea lumii". Despre El se spune lămurit şi răspicat, la vremea de pomenire a sfintelor Sale patimi, că „pentru noi oamenii şi pentru a noastră mîntuire, patimile cele înfricoşătoare şi Crucea cea de viaţă făcătoare şi îngroparea cea de voie cu trupul a primit". Toate acestea şi altele asemenea auzindu-le credincioşii rostindu-se în sfînta biserică, în vremea dumnezeeştilor slujbe, pot înţelege, pot învăţa şi pot să reţină că Hristos, adevăratul Dumnezeul nostru, este şi adevăratul nostru Mîntuitor, pe care îl rugăm să ne miluiască şi să ne mîntuiască, pe noi, ca un bun şi de oameni iubitor.

Dar la sfintele slujbe avem şi fericitul prilej să ascultăm şi citiri din dumnezeiasca Evanghelie, citiri prin care ne învrednicim să-l cunoaştem pe Fiul lui Dumnezeu ca mîntuitor al nostru, aflînd că despre El s-a spus de către înger că „va mîntui pe poporul Său de păcate" (Mt. 1, 21). De altfel, însuşi numele Iisus înseamnă mîntuitor. Cine zice Iisus, zice mîntuitor.

Iisus Hristos este Mîntuitorul, despre care, la naşterea Lui după trup, îngerul le-a spus păstorilor din apropierea Betleemului: „Iată vă binevestesc vouă bucurie mare, care va fi pentru tot poporul; că în oraşul lui David, astăzi vouă vi s-a născut (un) mîntuitor, care este Hristos, Domnul" (Lc. 2, 10—11). Însuşi Domnul Hristos, vorbind despre Sine, ca Fiu al Omului, a spus: „Fiul Omului n-a venit să piardă sufletele, ci ca să le mîntuiască" (Lc. 9, 55) şi „Fiul Omului a venit să caute şi să mîntuiască pe cel pierdut" (Lc. 19, 10). Credincioşii care citesc dumnezeiasca Evanghelie ştiu că Domnul Hristos a spus şi cuvîntul: „Fiul Omului n-a venit ca să i se slujească, ci ca să slujească el şi să-şi dea sufletul preţ de răscumpărare pentru mulţi" (Mt. 20, 28). Lor le este cunoscut şi cuvîntul: „N-am venit să judec lumea, ci ca să mîntuiesc lumea" (In. 12, 47).

Ca propovăduitori ai Domnului Hristos, dumnezeieştii Săi ucenici L-au înfăţişat pe Învăţătorul lor mai ales ca mîntuitor, spunînd lămurit că „întru nimeni altul nu este mîntuire, căci nu este sub cer nici un alt nume, dat nouă oamenilor, întru care să ne mîntuim" (F. Ap. 4, 12).

Pe temeiul propovăduirii sfinţilor apostoli şi a urmaşilor lor s-a statornicit în conştiinţa credincioşilor adevărul că mîntuirea vine de la Dumnezeu, prin Iisus Hristos. Credincioşii noştri sînt însă foarte bine încredinţaţi că mîntuirea, mijlocită nouă de Fiul lui Dumnezeu, este totuşi o lucrare a Sfintei Treimi, de aceea ei aduc mărire lui Dumnezeu în Treime, pentru mîntuire, cînd zic: „Că al Tău este a ne milui şi a ne mîntui şi Ţie mărire înălţăm, Tatălui şi Fiului şi Sfîntului Duh, acum şi pururea şi în vecii vecilor, amin". O astfel de încredinţare avînd, mărim pe Dumnezeu în Treime şi cerem de la fiecare dintre cele trei persoane dum-

(Continuare în pag. a 5-a)

Ieromonahul *Teofil Părăian*

Obiectivele societăţii secrete „Constituţia"

Acum 150 de ani s-a terminat procesul tovărăşiei tainice „Constituţia", descoperită în Lugoj la 1830, dar activînd probabil din 1824. Iar de la naşterea mentorului societăţii în cauză, la 17 iunie a. c. s-au împlinit 190 ani. E vorba de preotul lugojan Dimitrie Petrovici-Stoichescu, locţiitor de protopop şi totodată profesor de teologie la Vîrşeţ (secţia română). Alţi participanţi: încă trei clerici lugojeni pe nume Ioan Lăpădat, C-tin Popovici şi Ştefan Berceanu, apoi Dimitrie Faur — nobil, Ioan Vancea — arendaş al domeniului de stat din Birna, ca şi unii meseriaşi, comercianţi şi agricultori din Lugoj.

Printre principalii conspiratori, actul de acuzare aminteşte familia „căldărarului" Damaschin Nedelcu cu fiii săi Teodor şi Iosif, în casa cărora „se întruneau noaptea, cu ferestrele perdeluite, ţinînd întruniri secrete pînă după miezul nopţii şi redactînd fel de fel de scrisori false împotriva persoanelor şi averii cetăţenilor" (I. Boroş, *Constituţia, societate secretă română în Lugoj, 1830—1834*, Lugoj 1928, p. 8). Actul acuzării nu specifică însă scopurile reale urmărite de această întovărăşire interzisă de legile în vigoare, fapt explicabil deoarece autorităţile imperiale nu dispuneau de probe certe, toate documentele compromiţătoare fiind arse înainte de arestare de către Teodor Nedelcu care va şi muri în temniţă în timpul acţiunii judiciare. În schimb, o serie de indicii ne aduc suficiente lumini. Înainte de toate, o indicaţie sigură oferă însăşi denumirea de „Constituţia". Prin acest apelativ se evidenţia o tendinţă, o mişcare pentru o nouă structură statală, pentru o rînduială mai dreaptă, adică „aşezarea societăţii pe baze constituţionale prin ridicarea maselor". Dealtfel se pare că la această împrejurare se referă şi actul care acuza pe membrii grupării cu pricina că „se îndeletniceau cu scrisori false..." Istoricul I. D. Suciu a definit-o just „asociaţia antifeudală, înfiinţată de burghezia română din Lugoj, care urmărea să răspîndească în rîndurile populaţiei din Banat, ideile revoluţionare burgheze din Franţa de la 1830". Acelaşi regretat specialist afirma că, deşi nu se ştie cu precizie programul societăţii, pe lîngă „scopul antifeudal avea şi un pronunţat caracter de emancipare naţională" (în rev. „Mitropolia Banatului" 1978, p. 271—3). Ţinta primordială a fost, aşadar, combaterea orînduirii sociale depăşite, a privilegiilor domnilor de pămînt care, deşi puţini la număr în acel răstimp (doar 1374 inşi), stăpîneau 65% din suprafaţa agricolă cultivabilă, pe cînd 218 000 de ţărani, în majoritate covîrşitoare români, deţineau numai 35% din teren.

Nu e lipsit de interes să arătăm cine era conducătorul asociaţiei respective, în detaliu. Slujitorul altarului Dimitrie Petrovici-Stoichescu, din intelectual, cu vederi progresiste şi de o ţinută morală ireproşabilă, provenea din comuna Belinţ. Tatăl său, George Petrovici era unul „din preoţii luminaţi ai vremii, care aderase încă din anul 1802 la acţiunea de emancipare a Bisericii ort. române de sub ierarhia sîrbească", şi a cărui semnătură o găsim pe o petiţie din 1807 adresată împăratului Francisc I, prin care se cerea ca viitorul director al şcolilor din Banat să cunoască limba română. Dimitrie Ţichindeal îl numea pe G. Petrovici „iubitoriul de naţiune". Tot un înflăcărat patriot va fi şi fiul său Dimitrie, remarcîndu-se ca un luptător activ pentru „slobozirea" naţională, socială şi eclesiastică a românilor bănăţeni. Pentru ideile lui progresiste şi ataşamentul sincer faţă de neam, Dimitrie Petrovici-Stoichescu este desemnat „vicar general" al proiectatei mitropolii române a Banatului, de către marea adunare populară de pe „Cîmpul Libertăţii" din Lugoj, prezidată de Eftimie Murgu (1848). La înfrîngerea revoluţiei, pentru activitatea desfăşurată în acei frămîntaţi ani, austriecii îl condamnă pentru 12 ani închisoare la Kuffstein, eliberîndu-se în februarie 1854, în urma unei graţieri. Două erau acuzele mai grave: circularele prin care îndemna preoţii ca în ectenii să nu mai pomenească numele împăratului Franz Ioseph; mai mult, românii şi maghiarii să lupte laolaltă pentru dobîndirea independenţei.

Biserica era singura instituţie autonomă recunoscută de stăpînirea acelor vremuri, prin ea şi numai prin ea se puteau înfăptui aspiraţiile poporului român de descătuşare naţională. Că societatea „Constituţia" urmărea şi eliberarea Bisericii ortodoxe bănăţene de sub jurisdicţia sîrbească, acest fapt ni-l confirmă Coriolan Brediceanu înrudit cu familia D. Nedelcu după soacra sa Paulina Rădulescu, nepoată de fiică a conspiratorului, şi deci în măsură să cunoască din sursă directă activitatea societăţii, precum şi de la doi fii ai lui Damaschin (Nicolae şi Dimitrie). Iată ce destăinuie C. Brediceanu în discursul din 1886 ţinut la moartea lui Al. Nedelcu: „tatăl său împreună cu unchiul său Iosif au suferit în anul 1830 închisoare în temniţa din Lugoj pentru că au voit să rupă lanţurile slavismului, ce tindeau la desnaţionalizarea noastră prin ierarhia bisericească dominatoare pe atunci" („Foaia diecezană", Caransebeş, nr. 18 din 9 mai 1883). De notat că această declaraţie a lui Brediceanu se întemeia şi pe dovezile dosarului care se mai afla în arhiva judeţului Caraş-Severin, dosar pe care l-a studiat propunîndu-şi să elucideze acest caz. Din nefericire, nici I .Boroş, care a dedicat o broşură „Constituţiei" în 1928, n-a mai avut posibilitatea să o facă, fiindcă întreg dosarul s-a pierdut — întîmplător sau voit — în jurul anului 1910, cu prilejul selectării actelor vechi din arhiva judeţeană.

Ne-am fi aşteptat ca protopopul Lugojului Ştefan Atanasievici (Atanasiu; macedo-român de obîrşie) ce s-a remarcat pe linia naţională, bisericească şi şcolară, fiind în bune relaţii cu mentorul acestei asociaţii ilegale, să fi făcut şi el parte din ea. Explicaţia e următoarea: protopresbiterul lugojean era înnobilat (împreună cu familia) prin diploma nobilitară din februarie 1804, deci aparţine acelei obşti pe care „Constituţia" căuta să o submineze. În aceste condiţii, nu surprinde apariţia sa ca acuzator la proces.

În fine, cîteva sublinieri. În însrisurile „congregaţiei comitatense" se menţionează că Damaschin Nedelcu cu fiii Teodor şi Iosif au fost „căldărari". Acest apelativ priveşte profesia, nu persoana, căci erau de origine aromâni, oameni instruiţi şi la curent cu evenimentele politice şi sociale ce frămîntau apusul Europei şi comunitatea românească din prima parte a veacului trecut, bucurîndu-se de o deosebită vază în „lumea" lugojeană. Cum am anticipat, în casa Nedelcu — şi nu în altă parte — se ţineau şedinţele clandestine „constituţionale". Se cunoaşte insuficient că aşa-zisul căldăraş D. Nedelcu a avut urmaşi vrednici. Exceptînd pe Teodor şi pe Iosif, consideraţi între conspiratorii de seamă ai numitei grupări, o altă odraslă anume Nicolae a profesat avocatura în Timişoara, iar fiul cel mai mic, Dimitrie (Dima), după studii strălucite de drept şi de medicină, a creat şi condus în anii 1844—1882 o catedră de stomatologie la Universitatea din Budapesta, în epoca de pionierat a acestei specialităţi. În anunţul funerar („Luminătoriul", nr. 21 din 3 mai 1882) publicistul Pavel Rotariu scria că „fericitul a fost bun român şi avea şi inimă pentru tinerimea căreia i-a făcut multă bunătate în diferite timpuri". Un nepot al lui D. Nedelcu, Alexandru a ctitorit o fundaţie şi o capelă lugojeană (detalii, în „Telegraful Român" 1984, nr. 5—6, p. 3). O altă nepoată de fiică, Paulina Rădulescu — căsătorită cu inginerul şi avocatul Constantin Rădulescu, la fel bun român — a patronat pînă la adînci bătrîneţe „Reuniunea femeilor române" din Lugoj (întemeiată la 1863; rostul ei iniţial era de a stipendia elevii şi studenţii săraci, după aceea şi alte categorii sociale, din 1906 cultivînd serios limba română). Şi tot D. Nedelcu e străbunicul Sofiei Vlad (născ. Rădulescu), folcloristă, maica poetului regional Victor Vlad-Delamarina, al Corneliei Brediceanu, mama diplomatului Caius Brediceanu şi a compozitorului Tiberiu Brediceanu, precum şi al Elenei Dobrin (n. Rădulescu), o talentată pianistă şi competentă dirijoare de cor.

În concluzie, acum un secol şi jumătate, cînd „Tabla regească" (Curtea de apel) din Timişoara i-a achitat pe toţi membrii „Constituţiei" pentru pretinse infracţiuni de drept comun, s-a încheiat un episod al luptei românilor bănăţeni. Alături de alte grupări similare din ţinuturile româneşti, şi societatea „Constituţia" a pregătit, pe diverse planuri, paşoptismul.

Dr. *Victor Lăzărescu*

Pr. drd. *Vasile Muntean*

Limbajul gestual

Vast şi deschis surprizelor este domeniul de studiu al sistemelor de comunicare, semnificare şi comportament. Sistemele intraspecifice de comunicare sînt uimitoare. Pe măsură ce omul pătrunde şi dezleagă enigmele legate de comportamentul animalelor şi plantelor, pînă la fiinţele extrem de mici, abia bănuite în infrastructura vieţii, se dezvoltă noi ramuri ale biologiei generale (etologie, semiotică ş. a.). Se vorbeşte tot mai mult, şi mai documentat, la scara universului biologic, de un cod sau un limbaj tactil, vizual, auditiv, biochimic etc. Omul le are pe toate, care nu-i servea numai la decelarea hranei sau la vestirea primejdiei şi la apărarea şi perpetuarea speciei. Omul rîde, plînge, vorbeşte, gesticulează. Ţinuta şi mişcarea corpului, jocul ochilor şi al feţei, mişcarea voluntară a braţelor în procesul de comunicare îndeplinesc o funcţionalitate expresivă. În anumite împrejurări aceste mişcări sînt involuntare, reflexe, mecanice. Aici ne referim la mişcările voluntare, reflectate, organizate conştient, spre a mări expresivitatea cuvîntului, adică ne referim la ceea ce s-a numit „limbaj gestual", care, prin complexitatea sa, atinge expresivitatea maximă. Privind comunicările pe care şi le fac surdo-muţii, fascinantele lor dialoguri, care transformă gîndirea în gest, înţelegem valoarea gesturilor. Gestul, ca mijloc de comunicare, nu are disponibilităţile graiului, dar are o mai largă întrebuinţare, de la fiinţele inferioare pînă la „coroana creaturii", la om, care a ridicat gestica (pantomima) la valoare de artă.

Gestul, de toate nuanţele, are rol important în viaţa socială şi un rol aparte în oratorie, în predică. Cunoaştem multe din celebrele elaborate ale elocinţei clasice. Admirăm, în alcătuirea lor, sclipirile retorice din epoca de glorie a literaturii greco-latine, dar nu putem aprecia farmecul, forţa lor de convingere, fiindcă lipsesc „elementele vii", gesturile, mimica, inflexiunile vocale, fascinaţia ochilor, echilibrul acestora în acţiunea discursului. Acelaşi cuvînt, în acelaşi context, îl nuanţăm, îl exprimăm diferit, îl însoţim cu gesturi diferite şi obţinem efecte diferite. Poate, cîndva, automatele vor vorbi şi gesticula la fel. Şi nici ele ... În fiecore discurs apreciem, pe lîngă frumuseţea ideilor, vraja unei voci, distincţia unor gesturi, un facies agreabil, o discretă vibraţie emoţională. Toate acestea fac parte din gestică.

Cei mai mulţi predicatori acordă gestului atenţia cuvenită. Sînt însă unii care-i neglijează importanţa sau consideră că gestul e ceva firesc, spontan, în acţiunea de comunicare, ca în vorbirea obişnuită. De fapt aşa este sau ar trebui să fie, adică spontan, firesc, însoţind cuvîntul, sporindu-i frumuseţea şi eficacitatea. Dar cînd trebuie să vorbim în faţa unei mulţimi nu ne mai simţim deplin stăpîni pe cuvînt, pe

(Continuare în pag. a 7-a)

Pr. Dr. *Marcu Bănescu*

1 Septembrie, anul nou liturgic

Mai toate calendarele eparhiale arată că în ziua de întîi septembrie începe anul nou bisericesc sau liturgic. Cînd le amintim credincioşilor acest lucru, ei surîind în sinea lor, zicînd: Ce an nou în toiul căldurilor? Noi ştim că la anul nou avem gerul Bobotezei. Mai avem pînă la Crăciun, după care urmează anul nou! Da, creştinii noştri sînt obişnuiţi cu practica strămoşilor noştri romani care, este drept, la întîi ianuarie îşi prăznuiau anul nou.

Mîntuitorul Iisus Hristos şi sfinţii lui Apostoli nu ne-au lăsat nimic scris despre sărbătoarea anului nou. Atunci de unde obiceiul de a comemora anul nou la întîi septembrie? De la iudei, din sînul cărora, după trup, s-a născut Mîntuitorul lumii. Aceştia îşi prăznuiau anul nou toamna, după ce se termina culesul roadelor anului expirat şi trebuiau să înceapă lucrările pentru anul următor. Primii creştini, ieşiţi dintre iudei, la rîndul lor, şi-au păstrat sărbătorirea anului nou toamna, fixîndu-l în calendarul iulian (utilizat de imperiul roman), în ziua de întîi septembrie. Fiindcă administraţia romană comemora anul nou la întîi ianuarie, Biserica creştină a binecuvîntat şi această zi de întîi ianuarie, după cuvîntul Cărţii Sfinte că „or de mîncaţi or de beţi, toate întru slava lui Dumnezeu să le faceţi".

Biserica creştină a fixat anul nou liturgic toamna, după o tradiţie scumpă ei, cum că Mîntuitorul, în ziua de anul nou mozaic, a intrat în sinagoga din Capernaum şi a citit pericopa (haftara) din Proorocul Isaia, ce vorbeşte despre Mesia şi a încheiat cu cuvintele: „Astăzi s-au împlinit aceste vorbe ..." prin aceasta arătînd că El este Mesia-Hristos.

Atît la întîi septembrie, cît şi la întîi ianuarie, Biserica creştină spune fiilor ei că, la finele unui an, trebuie să mulţumim lui Dumnezeu, pentru tot ceea ce El ne-a dat în anul expirat şi tot de la El să cerem binecuvîntarea anului următor, în care intrăm.

Sînt mulţi preoţi care, la întîi septembrie oficiază Sfînta Liturghie şi rostesc predici adecvate, în orice zi a săptămînii ar cădea întîi septembrie. Această practică este cît se poate de folositoare, deoarece îl face conştient pe credincios, cum că Dumnezeu este cel care stăpîneşte totul, deci peste zile ,peste luni şi peste ani, că El este cel care dă ploaie timpurie şi tîrzie tuturor celor care cer de la El milă şi ajutor.

Pr. prof. *Athanase Negoiţă*

Mîntuirea în Hristos

(Continuare din pag. a 4-a)

nezeieşti ajutor de mîntuire, cînd zicem, în rugăciune: „Preasfîntă Treime, miluieşte-ne pe noi. Doamne, curăţeşte păcatele noastre. Stăpîne iartă fărădelegile noastre. Sfinte cercetează şi vindecă neputinţele noastre, pentru numele Tău". Statornici într-o astfel de credinţă, plinim rugăciunea noastră, cînd spunem: „Bine eşti cuvîntat, Doamne, învaţă-ne pe noi îndreptările Tale. Bine eşti cuvîntat, Stăpîne, înţeleptşte-ne cu îndreptările Tale. Bine eşti cuvîntat, Sfinte, luminează-ne pe noi, cu îndreptările Tale". Acestea spunîndu-le, în gînd de rugăciune, avem convingerea că Tatăl, Fiul şi Duhul Sfînt, Treimea cea de o fiinţă şi nedespărţită, ne este de ajutor la mîntuirea noastră. Convingerea aceasta ne-o mărturisim şi cînd „cu o gură şi cu o inimă" aducem mărirea lui Dumnezeu, zicînd: „Că Tu eşti împăratul păcii şi mîntuitorul sufletelor noastre şi Ţie mărire Îţi înălţăm Tatălui şi Fiului şi Sfîntului Duh, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin". Dar toate acestea spunîndu-Le, nu pierdem din vedere că la cunoştinţa de Dumnezeu am ajuns prin Iisus Hristos, care este şi mijlocitorul mîntuirii noastre. Tocmai de aceea „aducîndu-ne aminte de porunca cea mîntuitoare şi de toate cele ce s-au făcut pentru noi: de cruce, de groapă (de mormînt), de învierea cea de a treia zi, de suirea la ceruri, de şederea cea de-a dreapta (Tatălui) şi de cea de a doua şi slăvită iarăşi venire", pe care Domnul Hristos le-a împlinit pentru noi şi pentru a noastră mîntuire, săvîrşim sfînta Liturghie, „întru pomenirea Domnului, Dumnezeului şi Mîntuitorului nostru Iisus Hristos". Prin toate acestea mărturisim adevărul că mîntuirea noastră este în Hristos şi prin Hristos, de la care avem şi „slujba sfîntă a jertfei liturgice". La sfînta Liturghie, Domnul Hristos este în mijlocul nostru, este aproape de noi, cu toate darurile cele de mîntuire.

Printre credincioşii ortodocşi români aflaţi la „capătul lumii"

De mai multă vreme credincioşii ortodocşi români stabiliţi în Australia şi Noua Zeelandă s-au constituit în parohii la Melbourne, Sydnei, Adelaide şi Wellington. Alte cîteva filiale s-au organizat în oraşele australiene Newcastle, Perth şi Brisbane. Comunităţile existente, aflate sub jurisdicţia directă a Patriarhiei Române, sînt păstorite cu multă vrednicie de Preoţii Dumitru Găină, Gabriel Popescu, Constantin Iane şi Gheorghe Speranţă.

Ca semn al legăturilor dintre Biserica-mamă şi aceste parohii, Prea Fericitul Patriarh Iustin l-a încredinţat pe Înalt Prea Sfinţitul Mitropolit Nicolae al Banatului să le viziteze şi să le transmită pe lîngă patriarhiceasca binecuvîntare, dragostea cu care îi înconjoară fraţii şi surorile lor rămaşi în patrie. Vizita s-a desfăşurat între 28 iunie şi 25 iulie, fiind rezervată cîte o săptămînă fiecărei parohii.

Programul stabilit a inclus oficierea Sfintei Liturghii în 1 iulie la Melbourne, cînd s-a prăznuit şi hramul bisericii, în 8 iulie la Adelaide, în 15 iulie la Sydney şi în 22 iulie la Wellington. Peste tot Înalt Prea Sfinţitul Mitropolit Nicolae a luat contact cu preoţii-parohi, comitetele parohiale şi cu numeroase familii de enoriaşi, a participat la unele manifestări ale comunităţilor ortodoxe române, s-a interesat de felul cum se desfăşoară viaţa bisericească.

În localităţile pe unde a trecut, Înalt Prea Sfinţia Sa n-a întrelăsat să cerceteze pe ierarhii ortodocşi existenţi, pe conducătorii altor Biserici, consiliile ecumenice locale, pe reprezentanţii diferitelor organizaţii religioase. Se pot cita între altele vizitele făcute episcopilor Iezekiel (grec) şi Vasile (sîrb) la Melbourne, episcopului Paul la Adelaide, Arhiepiscopiei greceşti din Sydney şi arhiepiscopului Dionisie la Wellington. La Melbourne a conferit cu arhiepiscopul anglican David Penman, iar la Wellington cu episcopul anglican Edward Norman şi cu cardinalul Williams.

La Adelaide a luat parte la întrunirea Cercului teologilor unde prof. S. P. Hebart prezentînd un referat pe tema drepturile omului s-a referit la contribuţia teologiei ortodoxe române în această direcţie, iar la Wellington a ţinut o expunere despre Ortodoxie şi Biserica Ortodoxă Română în faţa studenţilor „clasei de studii religioase" a Universităţii Victoria.

De asemenea s-a întîlnit cu reprezentanţi ai autorităţilor locale dintre care sînt de citat primarul din Wellington şi mai mulţi parlamentari neozeelandezi.

Cu prilejul acestor contacte interlocutorii Înalt Prea Sfinţitului Mitropolit Nicolae şi-au manifestat interesul pentru ţara şi Biserica noastră, după cum de asemenea şi-au exprimat aprecierea faţă de preoţii şi parohiile ortodoxe române din Australia şi Noua Zeelandă. În acelaşi context este de reţinut că la Melbourne serviciul religios a fost filmat şi apoi redat la televiziune în cadrul unei emisiuni a grupurilor etnice, iar la Wellington ierarhului ortodox i s-a luat un interviu care a apărut în ziarele locale.

Vizita Înalt Prea Sfinţitului Mitropolit Nicolae la parohiile din Australia şi Noua Zeelandă a demonstrat grija Bisericii Ortodoxe Române în ce priveşte satisfacerea nevoilor religioase ale fiilor ei duhovniceşti, indiferent la ce distanţă s-ar afla, precum şi determinarea acestora de a păstra neştirbită legătura cu Biserica-mamă, cu ţara lor de baştină şi neamul din care au odrăslit.

„Pururea cele bune să le căutaţi"

(I Tes. 5, 15)

Deşi Sf. Apostol Pavel nu zăboveşte prea mult în Tesalonic, în acel timp capitala provinciei romane Macedonia, totuşi lasă în urma sa o comunitate creştină, pe care o va întări curînd Timotei, devotatul ucenic al Apostolului, şi care îi va aduce veşti despre ea pe cînd Sf. Pavel se afla în marele centru urban Corint.

De aici, din Corint, în anul 51 sau 52 d. Hr. neobositul şi neîntrecutul rîvnitor spre lucrul Domnului, Apostolul Pavel, scrie creştinilor tesaloniceni prima sa epistolă, cu folositoare învăţături de credinţă şi ziditoare poveţe morale, pentru ei şi pentru creştinii de totdeauna.

Insistînd ca întreg cuprinsul epistolei să fie adus la cunoştinţa tuturor fiilor tinerei comunităţi creştine din Tesalonic, în partea finală a acestei scrisori marele Apostol Pavel însăileză şi aceste poveţe: „Trăiţi în pace unii cu alţii ..., dojeniţi pe cei fără de rînduială, mîngîiaţi pe cei dosădiţi, sprijiniţi pe cei neputincioşi, fiţi îndelung răbdători faţă de toţi. Luaţi seama să nu răsplătească cineva răul cu rău, *ci pururea cele bune să le căutaţi*" (I Tes. 5, 13—15).

Astfel de sfaturi, astfel de îndemnuri au avut de bună seamă urmări liniştitoare, ziditoare şi întremătoare, pentru comunitatea creştină din capitala Macedoniei de altă dată, frămîntată de o seamă de probleme, multe ridicate de oameni de rea credinţă, care voiau să zădărnicească lucrarea Apostolului. Este, credem, cît se poate de vădit că astfel de sfaturi sînt de o extremă actualitate şi pentru noi, creştinii de astăzi, în contextul istoric în care trăim, context înălţător pe de o parte, dar expus şi unor grave, fără precedente primejdii sau ameninţări, pe de altă parte.

Reprezintă aceste poveţe un fel de program de viaţă pentru fiecare dintre noi, de aceea este necesar să ni le readucem în atenţie mai ales acum, cînd se fac bilanţuri multiple: economice, sociale, culturale etc. şi necesare planuri pentru viitor, dar cînd se fac, sau ar trebui să se facă de către fiecare dintre noi şi bilanţuri lăuntrice, sufleteşti, şi planuri de conduită viitoare, de ţinută morală, de viaţă sufletească, planuri care pentru noi, fiii Bisericii, sînt absolut necesare.

Dacă încă în vechime, în perioada Vechiului Testament, se cerea cu tărie „a face bine celui ce are nevoie, cînd ai putinţa să-l ajuţi", se cerea a nu „pune la cale rău împotriva aproapelui cînd el locuieşte fără grijă lîngă tine" (Pilde 3, 27—30), se cerea a se căuta „binele şi nu răul ca să fiţi vii" (Amos 5, 14—15), se cerea „semănarea" — ce imagine minunată — de „fapte bune" (Osea 10, 12), cu atît mai mult ni se cer toate aceste lucruri şi încă mai multe acum, cînd trăim sub razele „Soarelui dreptăţii", sub razele revelaţiei sau descoperirii directe, adusă nouă de însuşi Dumnezeu prin întruparea Fiului Său pentru a ne recreea sufleteşte, pentru a crea un om într-adevăr nou, a cărui trăsătură de seamă este „rîvna spre fapte bune" (Tit 2, 14), faptă bună fiind tot ceea ce concordă cu voia lui Dumnezeu şi cu zidirea semenilor, cu zidirea noastră lăuntrică, cu zidirea vieţii.

Cu această lumină, înţelepciune şi învăţături evanghelice fiind „îmbogăţit" (Rom. 10, 12), Sf. Ap. Pavel se adresează tesalonicenilor şi nouă tuturor cu poveţe ca cele arătate mai sus, aceloraşi tesaloniceni scriindu-le doar la cîteva luni o a doua scrisoare, în care, între altele, le reaminteşte să „nu slăbească în a face bine" (II Tes. 3, 13), sau cum va scrie cu aproximativ 15 ani mai tîrziu lui Tit, arătîndu-i că „cei ce au crezut în Dumnezeu să aibă grijă să se îndeletnicească spre fapte bune, căci acestea sînt de folos oamenilor" (Tit 3, 8).

„Pururea cele bune să le căutaţi" reprezintă, aşadar, un înălţător program, un crez sau un principiu de viaţă cum nu se poate mai ziditor, o învăţătură morală generatoare de pace, de bucurie şi fericire în lume. După cum ştim, spre bucurie ne-a zidit Dumnezeu, iar dacă ea ne lipseşte sau ne este umbrită de atîtea ori, vinovaţi sîntem noi oamenii care ne închinăm adesea ambiţiilor deşarte, lăcomiei, trîndăviei, mîndriei luciferice, plăcerilor uşoare, dorinţei oarbe de stăpînire, dovedindu-ne adesea nereceptivi, ba chiar sfidîndu-ne interesele noastre reale, superioare. „Şase sînt lucrurile pe care le urăşte Domnul — ne spune Sf. Scriptură — ba chiar şapte de care se scîrbeşte cugetul Lui: ochii mîndri, limba mincinoasă, mîinile care varsă sînge nevinovat, inima care plănuieşte gînduri viclene, picioarele grabnice să alerge spre rău, martorul mincinos şi cel care seamănă vrajbă între fraţi" (Pilde 6, 16—19).

Cu adevărat, dacă toţi am căuta mereu cele bune — cum arăta un ierarh de seamă din veacul nostru — „atunci s-ar stinge neînţelegerile şi vrajbele, ura şi duşmănia care otrăvesc viaţa din zilele noastre. Atunci păcatele nu s-ar răsfăţa fără de ruşine, ar amuţi cuvintele de ocară şi ar înceta beţiile şi poftele nesăbuite după plăceri şi avere", atunci binele ar înflori, bucuria de a trăi ar creşte, prosperitatea pentru toţi fiii Pămîntului ar fi vădită, pacea s-ar instala în lume, atunci „lumea noastră îşi va găsi voinţa şi energia de a se întruni la un suprem areopag al înţelepciunii şi al umanităţii" — cum spunea G. Galaction cu aproape 30 de ani în urmă.

Se spune despre marele savant, om politic, filozof şi diplomat Beniamin Franklin că, aflîndu-se în pragul trecerii la cele veşnice, a dorit mult să se spună despre el că „a dus o viaţă folositoare", dorinţă cît se poate de semnificativă şi demnă de reţinut, ceea ce nu se poate realiza decît „căutînd pururea cele bune".

„Să ajutăm ferm şi statornic omenirea ca să devină ceea ce trebuie să devină: capodopera creaţiei lui Dumnezeu, autorul vieţii" — cerea cu ani în urmă întru totul îndreptăţit P.F. Patriarh Iustin, ceea ce de asemenea nu se poate înfăptui decît „căutînd pururea cele bune".

Urmînd acestea să fim încredinţaţi că ne vom bucura şi de binefăcătoare roade în viaţa noastră personală, în familiile noastre, la locurile noastre de muncă, oriunde ne-am afla, adevăr de care ne încredinţează şi Părintele nostru ceresc cînd zice: „Cel ce mă ascultă va trăi în pace şi linişte şi de rele nu se va teme" (Pilde 1, 33).

Arhid. *Gh. Papuc*

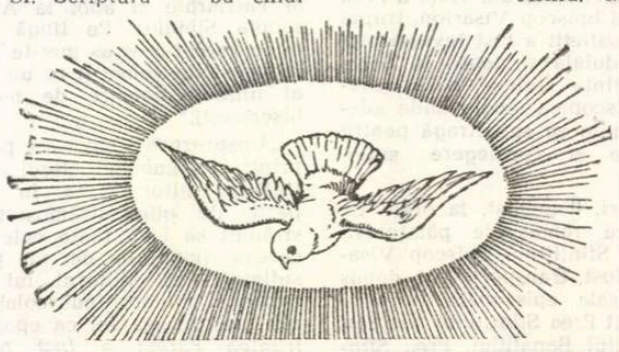

Doliul Episcopiei Aradului

După o grea şi îndelungată suferinţă, la 6 august 1984, orele 22, Prea Sfinţitul Episcop dr. Visarion Aştileanu al Aradului, Ienopolei şi Hălmagiului a decedat în vîrstă de 70 de ani.

Cel ce a fost Întîistătătorul Eparhiei Aradului Ienopolei şi Hălmagiului vreme de 11 ani, s-a născut la Cluj, în 14 martie 1914. Fiu de muncitor ceferist, descendenţă cu care s-a mîndrit întreaga viaţă, tînărul Vasile a fost crescut în dragoste faţă de sfînta Biserică şi faţă de poporul român. Şcoala primară a făcut-o în satul Suceagu, din judeţul Cluj. Studiile secundare, încheiate cu diplome de bacalaureat, le-a urmat la Cluj după care a urmat Teologia în ţară şi străinătate obţinînd doctoratul. Primind darul preoţiei a funcţionat în administraţia bisericească şi la parohie.

Pentru pregătirea şi calităţile sale personale, pentru ataşamentul manifestat faţă de Biserica strămoşească şi poporul român, preotul Vasile Aştileanu a primit funcţia de inspector general patriarhal activînd în acelaşi timp ca paroh la biserica Popa Tatu din Bucureşti şi apoi la biserica Antim. La 1 ianuarie 1962 a fost numit consilier patriarhal. În vara aceluiaşi an, la 28 iulie, Sfîntul Sinod al Bisericii noastre, la propunerea Patriarhului Justinian, l-a ales episcop-vicar patriarhal. Tunderea în monahism şi ridicarea la treapta de arhimandrit s-au săvîrşit la mănăstirea Sinaia, în zilele de 7 şi 8 septembrie 1962. Ca membru al cinului monahal a primit numele de Visarion, nume cu puternice rezonanţe istorice de luptă pentru apărarea ortodoxiei ardelene, iar ca episcop-vicar patriarhal i s-a atribuit titlul de „Ploieşteanul". Hirotonia întru arhiereu a avut loc în catedrala patriarhală din Bucureşti în duminica din 9 septembrie 1962. După ce a împlinit o vreme sarcina de episcop-vicar la Arhiepiscopia Sibiului, Colegiul Electoral Bisericesc, împreună cu Adunarea Eparhială a Episcopiei Aradului, Ienopolei şi Hălmagiului, la 10 iunie 1973, au ales în unanimitate pe Prea Sfinţitul dr. Visarion Aştileanu în scaunul vacant de la Arad. Festivităţile de înscăunare a noului episcop titular s-au desfăşurat în duminica din 26 august 1973.

Cronica Eparhiei Aradului, Ienopolei şi Hălmagiului, în perioada celor 11 ani de arhipăstorire a Prea Sfinţitului Visarion, au înscris fapte vrednice de pomenire şi preţuire. Astfel s-au zidit noi biserici, s-au reparat şi pictat numeroase locaşuri de cult, s-au restaurat unele monumente istorice şi de arhitectură, s-au construit şi reparat multe case parohiale. S-au efectuat importante lucrări de reparaţii şi amenajări la cele trei mănăstiri ale eparhiei: Hodoş — Bodrog „Sfîntul Simeon Stîlpnicul" din Arad — Gai şi Prislop. A cercetat toate parohiile şi a slujit în majoritatea bisericilor din eparhie.

O grijă deosebită a manifestat faţă de cărţile şi obiectele vechi bisericeşti care fac parte din patrimoniul cultural naţional.

De sub condeiul său au ieşit articole şi studii temeinice, publicate în revistele bisericeşti. Pentru întărirea unităţii de credinţă şi pentru sporirea evlaviei credincioşilor, cu binecuvîntarea şi sub îndrumarea directă a Prea Sfinţiei Sale, s-au tipărit mai multe ediţii ale „Cărţii de rugăciuni", precum şi o valoroasă monografie a mănăstirii Hodoş — Bodrog, unul din cele mai vechi centre de cultură şi evlavie creştinească din ţara noastră.

După săvîrşirea din viaţă a Prea Sfinţitului Episcop Visarion, trupul său neînsufleţit a fost înveşmîntat după rînduială şi depus în paraclisul „Sfînta Treime" de la reşedinţa episcopală, acolo unde adesea obişnuia să se retragă pentru rugăciune şi reculegere sufletească.

Miercuri, 8 august, la orele 19, sicriul cu rămăşiţele pămînteşti ale Prea Sfinţitului Episcop Visarion, a fost transportat şi depus în catedrala episcopală în asistenţa Înalt Prea Sfinţitului Nicolae, Mitropolitul Banatului, Prea Sfinţitului Episcop vicar Damaschin Severineanul, Prea Sfinţitului Arhiereu vicar Gherasim Hunedoreanul, a preoţilor şi a unui impresionant număr de credincioşi.

În dimineaţa zilei de joi, 9 august, s-a oficiat mai întîi sfînta Liturghie de către Prea Sfinţitul Timotei Lugojanul, episcop vicar al Arhiepiscopiei Timişoarei şi Caransebeşului, înconjurat de un sobor de preoţi şi diaconi. După terminarea serviciului liturgic, la orele 12, în dangătul prelung şi trist al clopotelor, s-a început slujba înmormîntării după rînduiala prescrisă călugărilor. Din soborul de slujitori au făcut parte: Înalt Prea Sfinţitul Nicolae, Mitropolitul Banatului, Înalt Prea Sfinţitul Teofil, Arhiepiscopul Clujului, Prea Sfinţitul Episcop Vasile al Oradiei, Prea Sfinţitul Pimen Suceveanu, episcop-vicar al Arhiepiscopiei Iaşilor, Prea Sfinţitul Lucian Făgărăşanul, episcop-vicar al Arhiepiscopiei Sibiului, Prea Sfinţitul Damaschin Severineanul, episcop-vicar al Arhiepiscopiei Craiovei, Prea Sfinţitul Timotei Lugojanul, episcop-vicar al Arhiepiscopiei Timişoarei şi Caransebeşului şi Prea Sfinţitul Gherasim Hunedoreanul, arhiereu vicar al Episcopiei Aradului, Ienopolei şi Hălmagiului, înconjuraţi de numeroşi clerici.

La marea durere a eparhiei şi a familiei defunctului, pe lîngă credincioşii ortodocşi, prezenţi în frunte cu protopopii, cu membrii Consiliului Eparhial şi ai Adunării Eparhiale şi majoritatea preoţilor din eparhie, au luat parte la slujba înmormîntării reprezentanţi ai celorlalte culte religioase: Eminenţa sa Episcopul Albert Klein al Episcopiei evanghelice C. A. din Sibiu, din partea Episcopiei reformate din Cluj Napoca dr. Csaba Csutak, notar general, Carol Szekely — consilier şi dr. Gerhard Schullerus — membru în Consistoriul superior al Bisericii Evanghelice C. A. Sibiu, din partea Episcopiei reformatei din Oradea Carol Molnar — protopop pensionar şi Iosif Covaci, locţiitor de protopop, din partea Vicariatului ortodox sîrb din Timişoara Prea Cucernicul Vladimir Marcovici, vicar, iar din Arad preoţii Ştefan Raici şi Naiden Svetozar.

Din Arad au mai luat parte Sayak Duşan, protopop adjunct evanghelic şi Edmund Zaray primcuratorul parohiei evanghelice, Antal Farkaş — pastor reformat, preoţii romano-catolici Vormitag Emeric şi dr. Benöcs Tolkai.

Au participat delegaţi şi On. Departament al Cultelor şi ai autorităţilor locale de stat.

După terminarea slujbei de prohodire, au urmat cuvîntările de omagiere a celui ce a fost Întîistătătorul Episcopiei Aradului, Ienopolei şi Hălmagiului. Primul care a luat cuvîntul a fost Înalt Prea Sfinţitul Nicolae, Mitropolitul Banatului care a spus următoarele:

„Se împlinesc în această lună 11 ani de cînd tot aici, în această biserică, am întîmpinat pe noul de atunci episcop al Eparhiei Aradului, Prea Sfinţitul Visarion Aştileanu. Venea aici, la Arad, întovărăşit de voturile şi încrederea pe care i-au arătat-o reprezentanţii clerului şi credincioşilor din eparhie, din întreaga Patriarhie. Venea în acelaşi timp cu o bogată zestre intelectuală dobîndită din anii lungi de studii săvîrşite în ţară şi peste hotare, cu o zestre spirituală cîştigată pe parcursul unor osteneli personale întru desăvîrşirea proprie. În acelaşi timp venea în această cetate cu vechi tradiţii româneşti şi ortodoxe cu un bogat trecut de activitate, atît obştească cît şi bisericească. În ultimii ani mai ales, a fost cunoscut şi s-a impus ca arhiereu vicar la Patriarhie şi apoi la Arhiepiscopia Sibiului. Pe lîngă activitatea care i-a atras merite de toţi recunoscute venea şi ca un simbol al unităţii noastre de neam şi bisericeşti."

„Unsprezece ani a petrecut printre credincioşii, clerul şi aparţinătorii altor culte în aceste părţi ale gliei strămoşeşti. S-a străduit să facă toate cele ce se cereau împlinite de un părinte sufletesc cu ajutorul lui Dumnezeu şi cu sprijinul colaboratorilor săi în aşa fel ca eparhia în fruntea căreia a fost pus să meargă înainte pe drumul destinului ei. Astăzi, după nu mulţi ani, dar bogaţi în fapte şi binecuvîntaţi de Dumnezeu, iată sîntem din nou aici pentru a-l conduce pe cel ce a fost ierarhul acestei eparhii pe ultimul său drum. Pînă acum i-am adus toţi cinstirea cuvenită şi fiecare într-o măsură sau alta i-am arătat dragoste şi onoare. Era pentru noi toţi, Prea Sfinţitul Episcop al acestei eparhii. Astăzi, toată cinstirea ce i-am adus-o pînă acum nu-i mai este de folos. Putem însă în loc de cinstire să aducem prinos de recunoştinţă pentru ceea ce a făcut în lunga sa activitate închinată Bisericii şi obştei noastre româneşti. Putem în acelaşi timp să ne rugăm Bunului Dumnezeu, pentru sufletul său ca să-i facă parte de odihnă veşnică şi să-l rînduie cu dreptii."

„Rugăciunile noastre sînt în momentul de faţă bunul cel mai de preţ pe care i-l putem oferi. Este un moment trist pentru noi toţi. Este un moment trist pentru membrii familiei din care a făcut parte şi împărtăşim, cum este firesc, doliul celor ce l-au avut la inimă şi celor care şi Prea Sfinţitului i-au fost dragi. În acelaşi timp împărtăşim doliul întregii eparhii, doliul preoţilor, doliul călugărilor şi călugăriţelor, doliul credincioşilor şi credincioaselor eparhiei. Cinstiţi părinţi, prea cuviosi şi prea cuvioase, iubiţi credincioşi şi credincioase, ştiu cît de mult sînteţi legaţi de episcopul eparhiei voastre. Aţi avut pînă acum un episcop, veţi avea în continuare episcop, aşa cum este rînduit unei eparhii să aibă. Să vă mîngîie Dumnezeu pentru pierderea ce aţi suferit-o acum şi să vă ajute în acelaşi timp ca trecînd peste această durere să vă învredniciţi de noi ierarhi şi de o viaţă bisericească care să se menţină mereu pe culmile pe care s-a aflat întotdeauna."

„Îmi fac în momentul de faţă o datorie de conştiinţă atunci cînd tuturor vă aduc şi cuvintele de mîngîiere şi de îmbărbătare ale Întîistătătorului Bisericii noastre, Prea Fericitul Părinte Patriarh Iustin, care a trimis o telegramă cu următorul cuprins:

„Am luat cunoştinţă cu durere în suflet de neaşteptata trecere la cele veşnice a Prea Sfinţitului Visarion Aştileanu, Episcopul Aradului, care ani îndelungaţi a slujit Biserica Ortodoxă Română în calitate de distins ierarh, rugînd fierbinte pe Bunul Dumnezeu să aşeze sufletul lui în ceata dreptilor. În numele Sfîntului Sinod, al Bisericii Ortodoxe Române şi al nostru personal, transmitem clerului şi credincioşilor Eparhiei Aradului sentimentele noastre de compasiune, iar familiei îndoliate îi adresăm sincere condoleanţe. Dumnezeu să-l ierte şi să-l odihnească în pace."

Este într-adevăr o mîngîiere pentru noi cuvîntul transmis de Întîistătătorul Bisericii noastre şi cred că exprim sentimentele tuturor celor ce ne aflăm aici şi a celor care din binecuvîntate pricini n-au putut să fie cu noi alături atunci cînd mulţumesc pentru dragostea şi gîndurile ce ne-a împărtăşit Prea Fericitul Părinte Patriarh Iustin.

Este o pagină care se încheie astăzi în istoria Eparhiei Aradului, o pagină de cinste pe care o udăm cu lacrimile noastre de regret, dar pe care în acelaşi timp vrem să o continuăm cu alte pagini de istorie bisericească şi românească, care să fie pe măsura vredniciei înaintaşilor noştri. Să ne rugăm toţi pentru cel plecat dintre noi şi să cerem Atotputernicului Dumnezeu să-i facă parte de odihnă veşnică."

În numele Adunării Eparhiale şi a Consiliului Eparhial, a luat cuvîntul Dr. Tiberiu Iacob.

Şirul cuvîntărilor a fost continuat apoi de către P. C. Părinte Liviu Bolduru, protopopul Bradului.

Din partea celorlalte culte a luat cuvîntul Eminenţa Sa Episcopul Albert Klein al Episcopiei evanghelice C. A. din Sibiu care a spus: „... Vă rog să-mi permiteţi ca în numele Bisericii evanghelice şi în numele celorlalte culte religioase să exprim condoleanţele noastre cu prilejul trecerii la cele veşnice a episcopului Visarion. Nu pot să nu mă gîndesc la cele ce ne-au legat în prietenie şi în dragoste frăţească, nu pot să nu-mi amintesc de ziua în care am fost instalat ca episcop la Sibiu. N-am fost primit numai de enoriaşii şi de clericii Bisericii evanghelice, ci am fost primit şi de ierarhii şi clerul Bisericii Ortodoxe, între ei Prea Sfinţitul Visarion, pe atunci Răşinăreanul. Ne-am împrietenit atunci, am avut multe schimburi de păreri şi nu voi uita interesul şi iubirea care mi-a oferit-o răposatul. Gîndindu-mă la această prietenie, îmi vine în minte un cuvînt scris în prima epistolă a Apostolului Ioan şi care spune: „Ştim că am trecut din moarte la viaţă, pentru că iubim pe fraţi" (I Ioan 3, 14). Acum rugăm pe Tatăl nostru ceresc, să îndeplinească această promisiune şi să primească pe slujitorul său în Împărăţia Sa şi să-l desăvîrşească după chipul care l-a avut înaintea ochilor Săi în momentul în care i-a dat viaţă, cînd l-a chemat în lumina aceasta. În acelaşi timp să ne întărească ca să nu uităm şi să nu pierdem din vedere această cale la care ne cheamă Domnul Iisus Hristos prin Apostolii săi: calea iubirii, singura cale care ne duce din cele pămînteşti la cele cereşti, de la cele trecătoare la cele veşnice, din moarte la viaţă. Iubirea cu care ne-a iubit însăşi Tatăl nostru ceresc, trimiţînd pe Fiul Său Iisus Hristos, şi iubirea care prin Duhul Sfînt este turnată în inimile noastre să ne ajute ca să urmăm această cale ajungînd acolo unde, împreună cu toţi sfinţii vom mări pe Tatăl, pe Fiul şi pe Sfîntul Duh, acum şi pururea şi în vecii vecilor."

Dintre oaspeţi a mai vorbit preotul romano-catolic Emeric Vormitag.

În încheiere a luat cuvîntul P. C. Părinte Liviu Brînzaş din Suceagu, judeţul Cluj, care a arătat că este mesagerul ultimului cuvînt de rămas bun pe care toţi fiii satului l-au trimis prin el „ilustrului lor consătean", trecut acum în lumea veşniciei.

După terminarea prohodului, sicriul cu trupul neînsufleţit al Prea Sfinţitului Episcop Visarion, în sunetul prelung al clopotelor, a fost purtat pe umeri de către preoţi, făcîndu-se ocolul bisericii catedrale, după rînduiala creştinească.

De la catedrală, un cortegiu impresionant a urmat maşina specială care a transportat corpul celui adormit, la mănăstirea Hodoş Bodrog. Aici, după săvîrşirea panihidei, sicriul a fost depus în locul special amenajat din groapniţa episcopilor Aradului. Ultimul cuvînt de omagiere l-a rostit Prea Sfinţitul Gherasim Hunedoreanul, Arhiereu-vicar al Episcopiei Aradului, care printre altele a spus: „... Mai bine de un an şi jumătate în urmă, pronia divină a rînduit Prea Sfinţiei Sale o grea cruce: crucea suferinţei, dar totodată l-a înzestrat şi cu o răbdare asemănătoare cu a martirilor. Noi cei de la Centrul eparhial, obişnuiam să-l cercetăm zilnic şi să-l mîngîiem în suferinţa sa. Niciodată nu şi-a pierdut încrederea în ajutorul lui Dumnezeu şi răbda toate durerile cu multă resemnare, fapt ce şi pe noi ne-a copleşit cu atîta răbdare de care a dat dovadă. În luminatul praznic al Schimbării la Faţă a Mîntuitorului, în fapt de seară liniştită, împăcat cu Dumnezeu şi cu lumea toată, în citiri de psalmi, în pîlpîitul candelei şi a lumînării, şi-a dat obştescul sfîrşit în mîinile lui Dumnezeu, pe care l-a slujit toată viaţa. Ochii, care implorau ajutorul celor din jur, s-au închis pentru totdeauna. Glasul rugător către Domnul a amuţit; mîinile cu care a binecuvîntat pe fiii săi duhovniceşti şi prin care ni s-a transmis sfîntul har al arhieriei, au încremenit. A rînduit Dumnezeu să fiu alături de Prea Sfinţia Sa pînă în clipa morţii. Aşa cum odinioară Iosif şi Nicodim l-au coborît pe Mîntuitorul de pe cruce, cu rănile însîngerate şi l-au pregătit pentru înmormîntare, înfăşurîndu-l în giulgiu, tot aşa mi-a fost şi mie dat să-l înveşmîntez în veşmintele arhiereşti şi să pipăi rănile de pe trupul său slăbit atît de mult în ultimele clipe ale vieţii. După cum mironosiţele l-au urmat pe Mîntuitorul pînă cînd a fost îngropat, tot aşa şi maicile şi toate ostenitoarele l-au îngrijit cu cea mai mare dăruire pînă la sfîrşit.

Înainte de a-l cuprinde tăcerea şi răceala pămîntului unde va dormi somnul de veci, vă rugăm Înalt Prea Sfinţite Părinte Mitropolit să primiţi din partea noastră, a preoţilor şi credincioşilor şi a mea personal, cele mai fireşti mulţumiri pentru tot ce aţi făcut de cînd ne-am găsit sub oblăduirea Înalt Prea Sfinţiei Voastre, îndrumîndu-ne părinteşte pentru ca Eparhia Aradului să poată să-şi desfăşoare activitatea în chip firesc."

După încheierea ultimului ritual din slujba înmormîntării, Înalţii Ierarhi, împreună cu toţi cei care l-au însoţit pe adormitul întru Domnul Episcopul Visarion, pînă la locul său de veşnică odihnă, s-au reîntors la Arad la reşedinţa episcopală unde, au luat parte la creştineasca agapă de pomenire pentru sufletul celui adormit.

Prot. *Flor Teodorescu*
Vicar-administrativ

425 ani de limbă românească...

(Continuare din pag. 1)

Ca atare, gestul autorităţii locale de a oferi Catehismul în mod festiv încununează o realitate trăită cu mult timp înainte. El se situează în condiţiile în care Coresi diaconul edita în colaborare cu preoţii bisericii din Şchei (Oprea, Iane, Mihai, Toma, Voicu ş. a.) primele cărţi de circulaţie în limbă română. Şi pe tărîmul folosirii limbii române în şcoală nu considerăm fără semnificaţie faptul că tot la şcoala bisericii din Şchei se realizează prima gramatică românească prin dascălul Dimitrie Eustatievici (1757), urmat la 40 de ani de gramatica protopopului Radu Tempea V (1797).

Astăzi, după 425 de ani de limbă română întrebuinţată în condiţii de şcolarizare, muzeul bisericii „Sf. Nicolae" din Şchei se dovedeşte un trezorier al simţămintelor pentru limbă, cult şi cultură, oferind tuturor vizitatorilor, aflaţi în popas şcheian, imaginea plină de semnificaţii ale unor valori menite prin conţinut să explice contribuţia unui popor la păstrarea flăcării de credinţă ortodoxă şi limbă românească, chiar şi în condiţiile vitrege ale trecutului, cînd, nu de puţine ori, doar aceste două elemente i-au mai rămas la vatra suferinţei.

O CARTE DE ERUDIŢIE ŞI CREAŢIE:

DASCĂLI DE CUGET ŞI SIMŢIRE ROMÂNEASCĂ

De ANTONIE PLĂMĂDEALĂ, Bucureşti, 1981

Autor de mare erudiţie, spirit de anvergură şi de profunzime, Antonie Plămădeală în cartea *Dascăli de cuget şi simţire românească*, Bucureşti 1981, urmăreşte, într-o viziune şi o abordare proprie, pe care de la început o precizează: „a înscrie pe coardele simţirii mesajul pe care ni-l trimit peste veacuri aceşti mari înaintaşi" (6), intenţie ce aureolează şi defineşte cum nu se poate mai adecvat însuşi scrisul autorului. Lucrarea e o amplă sinteză, ce se înscrie structural şi definitiv în şirul marilor exegeze ale culturii româneşti din vîrsta începuturilor ei.

În pofida diverselor „fişe"-evocări care o alcătuiesc, cercetarea se remarcă printr-o desăvîrşită unitate. Aceasta este asigurată de faptul că întreaga analiză este străbătută şi fundamentată solid, ca pe nişte coloane de granit, pe două idei şi adevăruri mari: unitatea naţională a românilor de pretutindeni şi din toate timpurile şi, în perimetrul acesteia, unitatea de limbă şi cultură a tuturor românilor, ca urmare şi mărturie a celei dintîi. Iar acestea, la rîndul lor, conectate la celelalte două aspiraţii naţionale: libertatea şi independenţa naţională, structură ce dă operei tărie şi durată.

Lucrarea se impune ca una dintre cărţile de căpetenie ale neamului şi cum aceasta nu poate fi decît primordial istorică, o carte a luptei necurmate, pe diverse planuri, politic, social, naţional, cultural, ca şi pe planul bisericii, pentru libertate, unitate şi independenţă naţională. Deoarece, în acele vremuri, biserica reprezenta un important factor de luptă politică. A face teologie însemna atunci a face politică naţională, politică românească, iar lupta bisericii, se remarcă cu îndreptăţire în lucrare, însemna efectiv luptă naţională, „într-o vreme cînd ideile bisericeşti la noi erau permanent progresiste, erau cultură în marş, nu erau mistice" (34). Autorul, el însuşi un ilustru şi devotat reprezentant al Bisericii Ortodoxe Române, este preocupat de ţelul de a scoate în relief şi a repune în drepturi o teză, unanim recunoscută şi exprimată de altfel, pe care nimeni nu o contestă: contribuţia Bisericii şi a literaturii religioase la dezvoltarea limbii şi culturii româneşti vechi şi moderne. Aceasta, fireşte, în vremea cînd unica formă de manifestare a culturii era cea teologică: „teologia era pe atunci cultura vremii" (242) şi toţi cărturarii, oameni de stat, laici etc., făceau implicit teologie.

Cu o cuceritoare modestie faţă de autoritatea şi aportul cercetătorilor de profesie (393), autorul operează însă dezinvolt şi pertinent cu diversele teze, aprecieri, opinii, teorii, pe care, punîndu-le faţă în faţă, le compară, le confruntă, verifică rezistenţa şi veridicitatea lor, fără a ezita sau a omite situarea argumentată de partea celor validate de el însuşi. Depistînd locurile obscure în cunoştinţele şi demonstraţiile anterioare, el se arată dispus să scurteze şi să probeze soliditatea şi adevărul structurilor raţionamentelor din străveziul argumentaţiei preopinenţilor, pentru a dezvălui astfel fragilitatea lor şi a le împlini temeinicia şi durabilitatea, dovedindu-se, prin aceasta, un veritabil şi consecvent dialectician. Mînuind cu dibăcie toate rigorile demonstraţiilor logice, care sînt construite într-o matrice tehnică lapidară şi convingătoare, sînt aduse în lumină opinii şi consideraţii pe care le clădeşte pe noi tipare, după o arhitectonică proprie, cu scopul de a contribui la întregirea cunoaşterii unor epoci, figuri şi momente de cultură şi istorie.

În analizele întreprinse sînt inserate numeroase „corective", deplin legitime, ce sporesc valoarea aportului ştiinţific al autorului, care intervine prin frecvente *precizări* (paternitatea şi originalitatea *Învăţăturilor* lui Neagoe Basarab (13, 15—26), deschiderea şcolii de la „Sf. Sava" (285, 286), încadrarea eronată de către Dan Berindei a cuvintelor lui Gh. Lazăr în *Înştiinţarea* din 1818, în loc de cuvîntarea la înscăunarea mitropolitului Dionisie Lupu (291); *rectificarea* unor interpretări şi *clarificarea* lor prin exprimarea fermă a poziţiei proprii (umanismul operei lui Neagoe Basarab în comparaţie cu cel al Renaşterii (27), respingerea variantei lui O. Ghibu despre „adaptarea" lui Gh. Lazăr la realităţile din Ţara Românească, cîtă vreme „avusese şi în Transilvania grecii lui!" (289), rolul hotărîtor al factorilor interni în adoptarea literelor şi traducerea primelor texte în limba română, împotriva absolutizării influenţelor din afară (71), răsturnarea opiniei oţioase a lui T. Maiorescu despre A. Mureşanu (312); *avansarea unor ipoteze şi sugestii* (studierea „continuităţii statale româneşti între graniţele vechii Dacii" (213), opinie de real interes istoric, elaborarea unei hexaple sau octaple cu traducerile Bibliei (240); a unor *puncte de vedere şi optici noi* (războiul de independenţă ca „războiul întregului popor" român (380), introducerea alfabetului latin ca act revoluţionar (64), cf. şi D. Macrea, *Probleme ale structurii şi evoluţiei limbii române*. 1982, p. 130); *informaţii suplimentare şi date noi* privind anul 1918 (393), sau studiul dens, revelator şi justiţiar privind lupta pentru limba română, care încheie volumul etc.

Totodată, autorul întreprinde o operă de *reconsiderare* şi *restituire* a meritelor, semnificaţiei şi rolului unor scriitori sau instituţii, realizînd prin aceasta un act de justiţie aşteptat şi necesar (A. Mureşanu (312), Ioan Puşcariu (342), „Astra" (341), Marina Hociotă, „femeia combatant" şi erou din războiul reîntregirii, trimisă în misiune la îndemnul „consolator" al doctorului Gerota: „După dumneata n-are cine să plîngă"! (464) etc.

La acestea se adaugă *lansarea unor sugestii şi propuneri* îndreptăţite şi utile (strada Milescu (179), statuia lui C. Negri (324) etc. — la care, am adăuga noi, de ce nu şi a celorlalţi ziditori de începuturi, cum au celelalte popoare —; toate aceste aspecte ilustrînd, în ansamblu, consistenţa şi valoarea ştiinţifică a aportului autorului.

În seria de studii şi evocări, Antonie Plămădeală, descoperitorului *Tetravanghelului* transcris de Nicodim, în care se păstrează chipul lui Ştefan cel Mare, „cel ce n-a obosit niciodată iubindu-şi şi apărîndu-şi Ţara" (12), se ocupă de „şcoala de la Putna" (11) şi însemnătatea domnitorului; de paternitatea românească a *Învăţăturilor* lui Neagoe Basarab, contrar „ipotezei" lui L. Vranoussis (18), evaluînd umanismul lui N. Basarab în context occidental şi relevînd noi valenţe ale conţinutului *Învăţăturilor*, în spiritul cărora „elevaţia nu înseamnă negarea lumii, ci o nouă perspectivă pentru înţelegerea ei" (46).

Prezentarea „ctitorilor de limbă, de cultură şi de *unitate românească* (63) (subl. n.) din epoca veche şi modernă evidenţiază contribuţia lor la fixarea normelor limbii literare ca expresie a „înaltei conştiinţe de sine" (65), la statornicirea limbii române şi traducerea primelor texte, ca urmare a factorilor interni, a „necesităţilor proprii ale vremii lor" (80), cu funcţia lor unificatoare pe plan naţional şi ridicarea limbii la rangul de limbă de cultură (84).

În scrierile lor religioase, al căror „rol «laic», adică de instrumente de cultură este mai mult decît evident" (109), „marii arhitecţi ai limbii": Varlaam, S. Ştefan, A. Ivireanu, Dosoftei, Damaschin şi Chezarie, Veniamin Costachi — cel care a subliniat cerinţa unităţii limbii în relaţia ei cu unitatea politică, „cu o jumătate de veac înainte de unire"! (103), în opera lor de *cultivare (113)*, „fără să facă vreo distincţie între învăţătura ca doctrină religioasă şi învăţătura propriu-zisă" (113), „au utilizat toate mijloacele pentru a inocula tuturor românilor conştiinţa unităţii" (131), contribuind la „biruinţa limbii româneşti pe toate plaiurile locuite de români" (89), „dimensiunea naţională" fiind cea mai valoroasă şi nobilă virtute privind rolul scrierilor religioase şi al bisericii din acel timp (101—103), cu aportul lor la dezvoltarea învăţămîntului, la înflorirea limbii şi culturii.

Pornind de la adevărul cardinal că „lupta pentru repunerea limbii române în drepturile ei firesti (pentru cultivarea şi unificarea ei, am adăuga noi) a fost conjugată cu conştiinţa unităţii de neam a românilor de pretutindeni" (128), autorul „subzidează" cîteva aserţiuni de valoare axiomatică privind alţi cărturari patrioţi şi oameni ai bisericii, care „ţinînd trează conştiinţa unităţii, au lucrat şi au pregătit unirea şi independenţa" (138), fixînd, într-o densă sinteză, meritele „în premiere absolute" (139) şi lupta acestora pentru o cultură a întregului popor român, prin care au dat o „formă românească" (15) multiplelor direcţii de manifestare a spiritualităţii sale.

Cu belşug de date şi informaţii bibliografice, sînt înfăţişate în continuare aspecte din viaţa şi opera lui N. Milescu; P. Movilă, în care autorul vede „un fel de conştiinţă a unităţii românilor" (191); Stolnicul C. Cantacuzino, cu adevărurile istoriei sale „limpezitoare de conştiinţă naţională", care „sînt astăzi un bun comun al conştiinţei tuturor românilor" (207), reţinînd ideea antedatării formării primelor state româneşti, prin devansarea instituţiei voievodatului (212), ce reclamă preocupările specialiştilor pentru această *„minte politică"* (215); D. Cantemir, cu aportul teologic şi patriotismul gîndirii şi faptelor sale; continuatorul său, Gh. Şincai, „dezlusitor" „al celor mai fundamentale întrebări despre noi înşine ca români" (254); cu patriotismul Şcolii Ardelene, în numele căruia au făcut tot ce au făcut „nu pentru că ar fi aparţinut vreunor clase sau confesiuni", ci „au făcut ca buni români" (264); enciclopedistul Gh. Asachi, „primul nostru poet politic de largă respiraţie" (271), cu pledoaria concentrării eforturilor într-o academie pentru cultivarea limbii; *„descălecarea"* lui Gh. Lazăr, ca a marilor voievozi, la Bucureşti, cu „misiunea sa profetică şi revoluţionară", prin care „a deschis o uşă viitorului care ne reda demnitatea şi mîndria naţională" (288); A. Pann, cu strădaniile sale pentru „românirea" limbii, a literaturii, a muzicii, dînd acestora un caracter naţional (307); A. Mureşanu, care în „graiul suferinţei transilvănene" (314) „a descoperit cuvintele cheie, magice, unice care pot trezi în tot românul, din toate timpurile, pe eroul din el" (313), respingînd judecata nedreaptă a lui Maiorescu; S .Bărnuţiu, „conştiinţa românească a epocii sale" (317); C. Negri; 1859, anul şi ziua „supremei înţelepciuni româneşti" (326); A. Şaguna. care, „supunînd vremurile!" (336), a ridicat şi a impus pe români în viaţa politică şi de stat a imperiului (336); „Astra", cu „virtutea asocierii", „structurală românilor transilvăneni" (339), care „ a adus la unitate pe românii din Transilvania" (346), cum spunea Iorga; Sofronie Vîrnav, militant pentru un „congres lingvistic" (353), o academie pentru cultivarea limbii.

Alături de cîteva exegeze ample. partea a doua a cărţii continuă suita de evocări ale unor momente sau personalităţi, în care se analizează autonomia dintotdeauna a ţărilor române (375), care a fost încununată de cucerirea independenţei ,ce „a dat Europei un nou popor" (384); se aduc date şi documente necunoscute privind „anul bucuriei româneşti: 1918" (398); avatarurile traducerii Bibliei şi aportul lui Gala Galaction, reluat şi în medalion (456); despre Marina Hociotă, despre lupta pentru limbă.

În examinarea şi redarea faptelor Antonie Plămădeală se dovedeşte nu numai un pasionat cercetător de prestigiu, ci şi un iscusit mînuitor al limbii şi al stilului, un bun cunoscător al valorilor ei expresive, însuşire ce trădează scriitorul (este şi autorul unui roman apărut la Editura Eminescu în 1982). ceea ce dă savoare lecturii. Limba cărţii emoţionează şi convinge totodată, selectînd ingenios elemente din cele mai diverse straturi lingvistice: nuanţată cu arome *arhaice* şi podoabe ale limbii *populare* sau *regionale*, prin termeni şi forme ca: *tinderea* (133), *comîndul* (155), *întiinţînde* (341), *Milescului*, (168), *Bălăceanului* (285); *derivate şi creaţii proprii: bejelnică* (viaţă) (310), *credincioşie* (242); *bărăganul* („cuvinte luate din *bărăganul* fiecăruia") (418); *termeni neologici specializaţi*. de circulaţie recentă, realizînd un limbaj modern, elevat: *impact deconcertant* (3), *detectabil* (73), *incantaţie* (78), *liant* (154), *contactat* (174), *abilitare* (237). *itinerant* (341), *exorciza* (458), *agoniza existenţial* (458); cu *particularităţi gramaticale: marele* (3), *„ambiţionîndu-se bazileu* de tip bizantin" (61) etc.

Într-o perfectă consonanţă cu textul, pentru plasticizarea ideii sînt folosite mijloace stilistice diverse: *comparaţii*, uneori cumulînd valenţe aforistice: „Voinţa de unitate şi dorul de frate ... mari cît unitatea însăşi" (191); *metafore*, realizînd imagini de o mare forţă sugestivă, evocatoare: „mierea limbii" (102). „clopotele Putnei, inimile noastre" (12), „Putna — săgeată de foc peste veac" (12); sau contribuind la realizarea unor portrete, în care epitetul ornant, apreciativ serveşte în sintagma metaforică la caracterizarea concisă, printr-o notă specifică, a unor personalităţi: „tribun al limbii şi al cărţii" — Varlaam (86), „aventurier de geniu" — Milescu (226), „graiul suferinţei transilvănene" — A. Mureşanu (324). „conştiinţa românească a epocii sale" — Bărnuţiu (317), „dascăl de entuziasm" — Bărnuţiu (338), sau a unor noţiuni: „mamă cu memoria bună şi cîntar drept" — istoria (305), „litera ... corabie pe oceanul eternităţii" (414). Expunerea este presărată cu apetituri de „incantaţie retorică" (6), cu inflexiuni ale stilului oral, vorbit; se întîlnesc frecvente reflecţii, cu valoare de aforisme, cugetări: „înţelepciunea se conjugă întotdeauna cu prevederea" (303), „cărţile mari ascund în urma lor adevărate chinuri" (14) etc. Prin toate aceste virtuţi lingvistice, stilistice, volumul se impune, totodată, folosind o apreciere a autorului, drept „o nouă şi frumoasă carte de literatură" (458).

Parcurgînd o traiectorie ce traversează cultura şi istoria noastră de la primele scrieri pînă în zilele noastre şi luînd, astfel, aspectul unui dens tratat de istorie a culturii, cartea este o mărturie a unui crez împlinit cu migală, cu inspiraţie şi competenţă. În adevărurile ei se regăsesc propriile aspiraţii ca şi ale unui popor întreg, multiseculare. Scrisă cu „cuget şi simţire românească", cartea lui Antonie Plămădeală poate fi socotită şi ea, pe bună dreptate, *o carte românească de învăţătură*. Mesajul cărţii confirmă pe deplin o aspiraţie, o convingere şi o satisfacţie totodată: aceea că un ierarh trebuie să fie, ca şi în trecut, un mare cărturar; în cazul de faţă un om de ştiinţă de prestigiu, la care erudiţia şi creaţia se desăvîrşesc reciproc. Pr. V. *I. Miu*

Limbajul gestual

(Continuare din pag. a 5-a)

gest. Învăţăm să vorbim, să alcătuim ş.i să expunem cuvîntări. Trebuie să învăţăm şi să gesticulăm. Orator fit ...

Problema este foarte vastă. Spaţiul nu ne îngăduie o extindere asupra complexităţii ei. Ne limităm, de data aceasta, la cîteva reflecţii asupra unui aspect: „limbajul mîinilor."

Desigur, nu gestul reprezintă centrul gravitaţional în predică, ci cuvîntul, dar gestul conferă cuvîntului culoare, forţă, fascinaţie. Gestul potrivit măreşte pulsaţia cuvîntului, explicitatea lui. Complementaritatea lor este atît de pregnantă încît se pot substitui reciproc, dar efectul lor este mai mare dacă acţionează sinergic.

Mîinile au graiul lor — universal —. Constatarea este veche dar formularea aparţine lui Quintilian şi este atestată de ştiinţa modernă (kinezia). Mişcarea mîinilor, în timpul expunerii sau comunicării, reprezintă partea cea mai dificilă a oratoriei. Mîna care modelează lutul, piatra, lemnul, mîna care poartă coasa, ciocanul, bisturiul, mîna care poartă condeiul, penelul, mîna-instrument, mîna-simbol ... a marcat salturi calitative în evoluţia omului, ca şi organul fonator. Se spune (cu temei) că „puiul de om", scos din societatea umană se dezvoltă animalic. Despre o fetiţă de 5 ani, găsită în junglă (Sierra Leone), psihiatrii, care au cercetat-o şi au încercat s-o aducă la viaţa normală (umană), au spus că face progrese în ceea ce priveşte capacitatea de a sta în picioare, dar „nu foloseşte mîinile". Mănîncă direct din farfurie şi bea lichidele lipăind ...

Folosirea mîinilor se învaţă, ca şi graiul, în procesul interrelaţional. În predică, mişcarea mîinilor, însoţind cuvîntul şi dinamizîndu-l, are şi o funcţie estetică şi trebuie să respecte anumite „canoane". Oricînd pot fi surprinşi actori pe scenă, oratori la tribună, predicatori pe amvon, cu mişcări dezordonate ale mîinilor. Un actor român (cu nume cunoscut) spunea într-un interviu televizat că, pe scenă, i se pare uneori că are mai multe mîini şi nu ştie ce să facă cu ele. Această stare o încearcă fiecare predicator (care se autocontrolează). De cîte ori nu simţim că mîna se desprinde de cuvîntul rostit într-o mişcare dezordonată, pluteşte haotic sau cade inertă, marcînd haosul interior şi neputinţa redresării?

Sînt atîtea imperfecţiuni şi lipsuri în economia gestului, asupra cărora nu putem insista în acest spaţiu.

Deşi gesturile nu au semnificaţie rituală în predică, ci retorică, ele sînt oarecum deosebite de gesturile folostie în discursurile laice. Specificitatea cuvîntărilor bisericeşti implică gesturi specifice. Predica nu pretinde o gestică de scenă, amplă şi sofisticată, ci una discretă, particularizată, adaptată la specificul ei doctrinal. Preotul nu vorbeşte pentru a-şi arăta talentul oratoric. De aceea el nu trebuie să cunoască în detaliu „arta actorului" sau a „declamaţiei", dar nici nu trebuie să-i fie străină. Absenţa gesturilor, monotonia, hieratismul, didacticismul, stereotipia, izotimia, ca şi gestul excesiv amplu (dismetrie), violent, histrionic (care adesea deconspiră o precaritate ideatică) etc., etc., sînt cîteva din scăderile frecvent observate în „limbajul mîinilor".

O normă, o gestică general valabilă, nu se poate stabili. Se opune structura temperamentală, educaţia, practica, ambianţa ş. a. Toate acestea însă se pot corecta, ameliora, desăvîrşi, prin muncă, prin studiu şi exerciţiu.

O notă dominantă în „limbajul mîinilor" este, sau trebuie să fie, armonia. Armonia în mişcări, armonia cu textul, cu sentimentele şi judecăţile cuvîntătorului.

În dialogurile obişnuite, zilnice, gesturile sînt spontane, ca şi cuvintele, dar deprinderea lor este rezultatul unui efort progresiv din pruncie de la tipătul primar la alcătuirea gîndirii în propoziţii şi fraze. Gestul animă cuvîntul, explorînd mai adînc disponibilităţile imaginaţiei, dar el trebuie „dobîndit" prin muncă obstinată. Prin studiu şi exerciţiu se pot corecta deficienţele vocale, dobîndindu-se claritate, intensitate, suplete. Gesturile sînt tot atît de importante ca şi organele de fonaţie şi tot prin exerciţiu ajung la nivel de artă.

Un mare predicator recomanda reproducerea predicilor în faţa oglinzii, pentru autocontrolul gesturilor. Este una din metodele posibile. Unii predicatori însă consideră că nu este demn să se aşeze în faţa oglinzii. Alţii afirmă că nu au timp de aşa ceva. Alţii, în fine, nici nu-şi pun această problemă. Rezultate bune obţin numai cei care încearcă.

ŞTIRI — INFORMAŢII — ŞTIRI — INFORMAŢII — ŞTIRI — INFORMAŢII

SIBIU

● Praznicul Adormirii Maicii Domnului, hramul Mănăstirii Brîncoveanu de la Sîmbăta de Sus, jud. Braşov, a avut în acest an o notă deosebită, prin aceea că în 15 august 1984 s-au împlinit 270 de ani de la moartea martirică a ctitorului acestui aşezămînt mănăstiresc, marele voievod Constantin Brîncoveanu.

Vremea frumoasă a ajutat ca programul sfintelor slujbe să se desfăşoare în chip ziditor pentru obştea mănăstirii, pentru preoţii şi credincioşii prezenţi.

Sfînta Liturghie a fost săvîrşită de Î. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului şi P. S. Episcop-vicar Lucian Făgărăşanul, ajutaţi de un mare sobor de preoţi şi diaconi.

Răspunsurile au fost date de obştea credincioşilor.

La priceasnă a predicat P. Cuv. ierom. Teofil Părăian, care a zăbovit asupra cinstirii Maicii Domnului, cinstire care se arată îndeosebi prin împlinirea voii lui Dumnezeu.

După Sf. Liturghie cuvînt de bun venit pe platurile făgărăşene a exprimat P. C. prot. R. Zaharie (Făgăraş), care a arătat totodată că, încă de la ctitorire, hramul Mănăstirii Brîncoveanu adună pe credincioşi aşa cum Adormirea Maicii Domnului a adunat în chip minunat pe Sfinţii Apostoli la Ierusalim.

Cuvînt de învăţătură a rostit apoi Î. P. S. Mitropolit Antonie, care, în prima parte a cuvîntării, a făcut largi referiri la ctitorul sf. mănăstiri, voievodul C. Brîncoveanu, a cărui viaţă închinată binelui ţării şi credinţei noastre strămoşeşti a fost evocată în calde şi ziditoare cuvinte.

S-au arătat, între altele, aspecte din activitatea culturală a voievodului, care a terminat de tipărit Biblia de la Bucureşti (1688), monument de cultură, de limbă şi credinţă, a tipărit şi alte cărţi, a zidit mănăstiri şi palate de o rară frumuseţe, a trimis tineri la studii etc.

S-a subliniat de asemenea grija pentru pacea şi prosperitatea ţării, sprijinul acordat românilor transilvăneni într-un moment cînd asupra lor se pornise din partea habsburgilor ofensiva de dezbinare prin trecerea forţată a unora dintre ei la o altă credinţă, ctitoriile sale din Transilvania fiind o mărturie în acest sens, ele constituind totodată şi argumente ale unităţii noastre naţionale.

A fost descris apoi martiriul lui C. Brîncoveanu şi al celor 4 feciori ai săi, unul aflîndu-se în pragul căsătoriei, jertfe închinate dragostei de ţară şi Legii noastre străbune.

Partea a doua a cuvîntării Î. P. S. Sale a fost consacrată supracinstirii Maicii Domnului, în care scop au fost aduse în atenţia ascultătorilor temeiuri biblice şi logice. Credincioşii au fost îndemnaţi să urmeze mesajul pe care Maica Domnului ni l-a lăsat prin cuvintele: „Faceţi tot ce vă va spune" El, Fiul său, adică să fim buni, drepţi, iubitori de pace, de aproapele, chiar şi de vrăjmaşi. Hramul Mănăstirii Brîncoveanu a constituit deci şi în acest an potrivit prilej de înălţare sufletească, de zidire creştinească şi patriotică a celor ce au participat la el.

● Însoţit de Eminenţa Sa D-l Episcop Albert Klein, sîmbătă, 24 august 1984, Centrul mitropolitan din Sibiu a fost vizitat de Em. Sa D-l Episcop Johannes Hempel, preşedintele Conferinţei episcopilor evanghelici din R. D. Germană, oaspeţi cu care Î. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului a avut, cu acest prilej, o întrevedere cordială.

● Duminică, 26 august 1984, după ce au participat la Sf. Liturghie săvîrşită în catedrala mitropolitană din Sibiu, Î. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului a primit la reşedinţa mitropolitană pe fraţii Ioan şi Romul Vintilă din S. U. A. care, aflîndu-se în ţară, au ţinut să viziteze şi Centrul mitropolitan din Sibiu.

● Potrivit hotărîrii Sf. Sinod al Bisericii noastre între 1—8 iulie a. c. a avut loc prima serie, iar între 30 august—7 septembrie a. c. a 2-a serie de cursuri de scurtă durată cu preoţi din întreaga Arhiepiscopie a Sibiului, cu care prilej s-au reînprospătat cunoştinţe teologice şi cu caracter patriotic, au avut loc schimburi de experienţă, s-au săvîrşit sf. slujbe în comun, s-au rostit predici etc.

În prima zi a cursurilor a participat şi Î. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului, care a rostit preoţilor cursanţi o amplă cuvîntare axată pe ţinuta şi îndatoririle de bază ale lucrării preoţeşti în zilele noastre, cît şi pe stadiul actual al mişcării ecumenice.

Ambele serii ale acestor cursuri s-au desfăşurat la M-rea Brîncoveanu de la Sîmbăta de Sus, jud. Braşov, sub conducerea P. C. Cons. Gh. Papuc.

● Prin grija harnicului ei preot şi ajutorul credincioşilor, în parohia Cărpiniş, prot. Braşov, s-au făcut o seamă de înnoiri, ca reparaţii şi o seamă de anexe la biserică, picturi exterioare, parc în jurul bisericii etc., lucrări în urma cărora biserica a fost sfinţită de Î. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului, Duminică, 2 septembrie 1984.

La priceasnă a predicat P. C. Arhid. prof. P. David de la Institutul Teologic Universitar din Bucureşti.

După Sf. Liturghie, P. C. prot. V. Prodea (Braşov) a prezentat o situaţie a activităţii pastorale din prot. Braşov şi a urat bun venit Î. P. S. Mitropolit Antonie, după care C. Preot C. Gîrbacea, parohul local, distins şi hirotesit „iconom", a făcut un scurt istoric al parohiei, prezentînd totodată multele lucrări care au fost executate în parohia Cărpiniş, unde a fost ridicată şi o casă parohială.

Cuvînt de învăţătură a rostit apoi Î. P. S. Mitropolit Antonie, care a felicitat pe preot şi credincioşi şi a tălmăcit evanghelia zilei.

CLUJ

● Duminică, 8 iulie 1984, Prea Sfinţitul Episcop-vicar Iustinian Maramureşanul, a săvîrşit sfinţirea bisericii din parohia Rediu, prot. Turda, jud. Cluj. În decursul anilor i s-au făcut reparaţii de întreţinere de mai multe ori, iar în ultimii ani s-au executat lucrări de reparaţii capitale în interior şi exterior, s-a construit un pridvor şi s-a îmbrăcat cu o frumoasă pictură executată de pictorul Iacob Varga din Cluj-Napoca, prin jertfelnicia bunilor credincioşi şi purtarea de grijă a vrednicului Preot paroh Alexandru Sima, care a fost distins şi hirotesit „iconom" cu dreptul de a purta brîu roşu.

La sfîrşitul Sf. Liturghii arhiereşti, P. S. Sa a rostit un cuvînt de învăţătură.

● Duminică, 22 iulie 1984, Înalt Prea Sfinţitul Arhiepiscop Teofil Herineanu şi Prea Sfinţitul Episcop-vicar Iustinian Maramureşanul, au săvîrşit sfinţirea bisericii din parohia Ieud, prot. Sighetu Marmaţiei, împodobită cu o pictură artistică, executată de pictorul Petre Botezatu, prin jertfelnicia vrednicilor credincioşi şi purtarea de grijă a zelosului Preot paroh Ioan Marcu, care pentru munca depusă în ogorul Domnului, în cei 50 de ani de preoţie a fost distins cu rangul de iconom-stavrofor, cu dreptul de a purta cruce.

ALBA IULIA

● Duminică, 1 iulie 1984 ,P. S. Episcop Emilian a săvîrşit Sf Liturghie arhierească în parohia Căpîlna, prot. Alba Iulia, sfinţind biserica cu care prilej a rostit un înălţător cuvînt de învăţătură.

● În data de 8 iulie P. S. Episcop Emilian a săvîrşit Sf. Liturghie arhierească în parohia Boiu, prot. Sighişoara la împlinirea a 100 de ani de la zidirea bisericii, iar după Sf. Liturghie a săvîrşit slujba de binecuvîntare a casei parohiale, edificiu ridicat de vrednicii credincioşi ai acestei parohii.

● În 19—20 iulie, cu prilejul praznicului Sf. Prooroc Ilie, hramul Mănăstirii Topliţa—Harghita, P. S. Episcop Emilian a săvîrşit Sf. Liturghie arhierească, la această mănăstire.

● Duminică, 22 iulie, P. S. Sa Emilian a săvîrşit Sf. Liturghie arhierească în parohia Borsec, prot. Miercurea Ciuc, prilej cu care a rostit un înălţător cuvînt de învăţătură.

ORADEA

● În cursul lunii iunie 1984, P. S. Episcop Vasile a săvîrşit sfinţiri şi binecuvîntări de biserici în următoarele parohii:

● Duminică, 3 iunie 1984, a binecuvîntat biserica din parohia Batăr, prot. Oradea, în urma lucrărilor de înnoire exterioară şi interioară din ultimii ani. Preotul-paroh Ioan Trif a fost distins cu rangul de iconom. Vecernia zilei s-a oficiat în parohia Ghiorac, cu care prilej s-a binecuvîntat şi o cruce cu chipul răstignirii. Preotul-paroh Ioan Ţuţuraş a fost distins cu rangul de sachelar.

● În cadrul vecerniei Rusaliilor (10 iunie 1984), a binecuvîntat lucrările de înnoire exterioară a bisericii din parohia Aghireş, prot. Zalău. Preotul-paroh Nicolae Droj a fost distins cu rangul de sachelar.

● A doua zi de Rusalii (11 iunie 1984), a binecuvîntat biserica din filia Baica (parohia Hida), prot. Zalău, păstorită de Preotul Ovidiu Gorcea. Bisericii i s-au făcut lucrări de renovare exterioară. Cu acest prilej, Diaconul Horvat Alexandru a fost hirotonit întru preot pe seama parohiei Horoatul-Crasnei.

● Duminică, 17 iunie 1984, a fost sfinţită biserica din filia Huseni (parohia Crasna), prot. Şimleu (păstorită de Preotul Gheorghe Stanciu), în urma lucrărilor de renovare exterioară şi de împodobire interioară cu o frumoasă pictură. În cadrul Sf. Liturghii a fost hirotonit întru preot Diaconul Pop Tiberiu pentru parohia Silvaş, prot. Carei.

Semnalăm ... Semnalăm ...

● *Gina Călin şi Florin Olteanu din Braşov şi-au stabilit de mult zonele de interes în preistoria poporului român folosind instrumente arheologice, lingvistice, folclorice pentru depistarea şi apoi scoaterea la lumină a unor informaţii uneori senzaţionale despre strămoşii noştri şi despre unele vestigii ajunse pînă la noi, cu sensuri uitate sau pierdute. În Almanahul „Flacăra", 1984, (p. 159—161) ei fac o legătură care nu pare cu totul forţată între Braşov-Kronstadt şi Kronos, zeul timpului (la Daci Zalmoxis). Timpa ar veni de la* tempus, *ceea ce arată a fi fost sub protecţia zeului Kronos. Mai departe fac ingenioase apropieri între* Junii Braşovului *şi unele obiceiuri ale dacilor şi arată originea geto-dacă a obiceiului local:* „Ieşirea la Chetre".

Aceiaşi autori demonstrează în „România Pitorească" (nr. 3, 1984, p. 14—15) că poarta maramureşană are la origine un arhetip geto-dacic, fiind încărcată de simboluri şi transmiţînd o bogăţie de informaţii despre cunoştinţele strămoşilor noştri.

● *Petru Rezuş scrie în „Pagini bucovinene", (supliment la „Convorbiri literare", nr. 3, 1984) despre „Paraschiva Arghezi", povestind o vizită la marele poet. Astfel de evocări se citesc totdeauna cu plăcere. Nu cu aceeaşi plăcere am citit cronica lui Mihail Iordache, din aceeaşi revistă, despre cartea dedicată de Petru Rezuş lui Eminescu. Criticii au de obicei un ochi bun şi unul rău. Cei mai mulţi văd şi scriu cu amîndoi; sînt însă şi unii care văd mai bine cu cel bun, iar alţii văd mai bine cu cel rău! Despre Rezuş se scrie ca şi cum criticul ar avea amîndoi ochii răi! Ce să vezi cu ei? Numai negru pe absolut toate cele aproape 600 de pagini. Nici aşa!*

● *„Un arc luminos" se intitulează eseul semnat de Ioana Mustaţă în „Luceafărul" (nr. 21, 1984, p. 8) despre cărturarul George Uscătescu, „plămădit din simbioza ethosului românesc şi ethosului iberic". E de multă vreme profesor la Universitatea din Madrid. Eseul încearcă să-i cuprindă ideile împrăştiate într-o operă de zeci de volume scrise din 1949 pînă astăzi. O adevărată „prezenţă românească" la celălalt capăt al Europei latine: un arc luminos!*

● *„Dimensiunea românească a fiinţei", cunoscutul eseu al lui Mircea Vulcănescu a apărut în* Caietele critice *ale Vieţii româneşti, însoţit de trei comentarii: a lui Dumitru Ghişe, a lui Dionisie Petcu şi a lui Eugen Simion. Mai ales pe cei doi din urmă îi critică Constantin Sorescu (în* Suplimentul literar-artistic *al „Scînteii Tineretului", nr. 17, 1984, p. 4) pentru că nu-l înţeleg aşa cum se cuvine pe Mircea Vulcănescu. Constantin Sorescu lansează invitaţia de a se angaja în discuţie, unor cunoscuţi oameni de cultură ca: Edgar Papu, Constantin Noica, Liviu Rusu, Mihai Pop, Gheorghe Ciobanu, Paul Anghel, Constantin Ciopraga, Paul Petrescu. Aşteptăm şi noi.*

● *„Suplimentul literar-artistic" al Scînteii Tineretului (nr. 17, 1984, p. 12) publică un mare fragment din „ISTORICUL ZAVEREI DIN VALAHIA" de Naum Rîmniceanul. O adevărată baladă în proză despre Domnul Tudor care se citeşte cu aceeaşi strîngere de inimă ca şi balada Brâncoveanului. Marii noştri mucenici!*

● *Vatra (nr. 4 ,1984, p. 12) publică* Scrisori către Rodin *trimise de R. M. Rilke (trad. de Marina Vlasiu). O pagină de cultură care nu mai are nevoie de certificate.*

● *Ziarele informează (v. România Liberă, XLII, 12274, 1984), că din camera funerară a piramidei Kefren, din Egipt, emană gaze care dau tulburări respiratorii şi inflamaţii la ochi. Nu a putut fi detectată nici compoziţia, nici originea gazului, fiind vorba de „un fenomen fără precedent". Nu ar fi singurul în legătură cu piramidele!*

● *Dan Ionescu scrie în revista BALKAN STUDIES (vol. 23, nr. 2, Tesalonic, 1982, apărută 1984) despre* „Un manuscris al lui Dionisie Eclesiarhul la Mănăstirea Varlaam" *din Muntele Athos. Este vorba de un registru al Mănăstirii Bucovăţ de lîngă Craiova, copiat de Dionisie Eclesiarhul (sec. XVIII—XIX), probabil pe la 1813, ajuns la Athos cu care legăturile noastre erau frecvente în vremea aceea. În acelaşi număr al revistei, cunoscutul cercetător Athanassios E. Karathanassis, scrie despre Alexandru Amiras (1679—1740), un erudit grec prezent în cultura Moldovalachiei. Despre Amiras a scris şi N. Iorga (Stud. şi Doc., Buc. 1906, p. 41—124).*

Athanassios E. Karathanassis a mai publicat în 1982 cartea „Eruditi greci în Valahia (1670—1714)" *(Tesalonic, 1982, 179 p. în l. greacă) în care face din aceşti eruditi mentorii exclusivi ai dezvoltării şi evoluţiei culturii româneşti, ca şi a vieţii spirituale din Valahia (p. 12, 24, 25, 27, 104). Cu drept cuvînt, cu pricepere şi cu delicateţe (poate prea prevenitoare faţă de modul tranzant al istoricului grec de a trata problema, aducînd tot focul pe turta lui!), C. Papacostea Danielopolu respinge tezele de mai sus, arătînd că la noi cărţile apar din 1544 (în Transilvania), 1640 (în Valahia) şi 1642 (în Moldova), deci cu mult înainte de venirea „eruditilor" greci (recenzie în „Revue roumaine d'Histoire", tome XXIII, nr. 2, 1984, p. 165 şi urm.). Cît despre cele spirituale, s-ar putea aminti D-lui Karathanassis că aveau mănăstiri în sec. al XIV-lea şi că Neagoe Basarab îşi scrie* Învăţăturile, *în care se afla şi o sinteză isihastă de mare valoare, între 1512—1521.*

Eruditii greci n-au venit la noi din generozitate şi ca să facă misiune culturală şi religioasă, ci pentru că au găsit aici un mediu prielnic de dezvoltare pentru ei înşişi. Altfel stăteau la dînşii acasă. Că ne-am folosit şi noi de unii din ei, era cît se poate de firesc. Am ştiut însă s-o facem, rămînînd mereu noi înşine şi, cînd am văzut că nu-şi cunosc limitele şi că depăşesc rînduielile ospitalităţii, ne-am scuturat şi de ei şi de greaca lor, aşa precum făcusem mai înainte şi cu slavona.

Cultura presupune întotdeauna interferenţa. *Nu se îngurgitează precum curcanii la îndopat. Cel care primeşte, o face cu adevărat numai dacă ştie ce primeşte, şi numai dacă are instrumente de asimilare. De fapt niciodată nu se ştie exact cît se dă, şi cît se primeşte, şi cît primeşte şi cel care dă, şi cît din ceea ce pare a primi, se naşte de fapt în cel care aparent primeşte.*

● *În „Flacăra" (nr. 35, 1984, p. 32) Adrian Păunescu publică* nişte „observaţii de viaţă". *Iată una bine observată: „În interiorul unui tren fiecare om merge în ce direcţie vrea. Dar trenul merge într-o singură direcţie." Ce extraordinară reţetă culturală!*

ANTONIE P.

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

COMITETUL DE REDACŢIE: Dr. *Antonie Plămădeală*, Mitropolitul Ardealului — preşedinte; *Lucian Făgărăşanul*, Episcop-vicar — vicepreşedinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Prof. Dr. *Aurel Jivi* — redactor adjunct; Arhid. *Gheorghe Papuc*, Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu* — membri; tehnoredactor: Diac. *Ezechil Oancea*; corector: Pr. *Vartolomeu Constantinescu*.

Cititorii din străinătate se pot abona prin „ROMPRESFILATELIA" — sectorul export-import presă P. O. Box 12-201, telex 10376 presfir Bucureşti, Calea Griviţei nr. 64—66

ABONAMENTUL pe un an: 100 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2 Taxa poştală plătită în numerar Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu | 44.206 |

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Anul 131 1 octombrie 1984 Nr. 37—38/1984

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

PÎINE PENTRU SUFLET

Urmarea şi aşteptarea lui Hristos

Sfîntul evanghelist Ioan încheie Evanghelia sa cu unele evenimente petrecute de la învierea Domnului pînă la înălţarea la cer, despre care ceilalţi evanghelişti nu fac pomenire. El aminteşte despre întreita întrebare a Mîntuitorului către Apostolul Petru, căruia i-a zis: „Simone, fiul lui Iona, Mă iubeşti tu mai mult decît aceştia? El i-a zis: „Da, Doamne, Tu ştii că Te iubesc. Zis-a lui Iisus: „Paşte oile mele". De trei ori l-a întrebat Iisus pe Apostolul Petru dacă Îl iubeşte fiindcă de trei ori s-a lepădat Apostolul de Iisus şi în faţa arhiereului spunînd că nu-L cunoaşte. După al treilea răspuns Iisus i-a zis lui Petru: *„Urmează Mie"* (Ioan 21, 15—19). Cît de mult se va fi bucurat Apostolul Petru cînd a auzit din gura lui Iisus chemarea de a-L urma, chemarea din nou la apostolie, la vrednicia de a fi martor şi vestitor al lui Hristos în lume. Era cea dintîi confirmare că fusese iertat de păcatul lepădării de Iisus şi că este din nou în rîndul apostolilor.

Dar, îndată continuă evanghelistul Ioan următoarea relatare: Petru a văzut venind după el pe „ucenicul pe care-l iubea Iisus, acela care la Cină s-a rezemat pe pieptul Lui şi a zis: Doamne, cine este cel ce te va vinde? Pe acela văzîndu-l, Petru a zis lui Iisus: „Doamne, dar acesta ce va face? Zis-a Iisus lui: „Dacă voiesc ca acesta să rămînă (să aştepte) pînă voi veni, ce ai tu? Tu urmează Mie" (Ioan 21, 21).

Sînt ultimele cuvinte ale Mîntuitorului relatate de Evanghelia a patra, înainte de înălţarea la cer.

Nu dorim să intrăm în tîlcuirea dogmatică a acestui text important. Ne oprim doar la cele două cuvinte rostite de Mîntuitorul: „Tu urmează Mie" către Petru, iar despre Ioan că el va aştepta pînă la venirea Domnului. Celui dintîi i-a dat o misiune în lume, iar celuilalt nădejdea că Domnul va veni.

Aici se cuvine să vedem cele două atitudini necesare unui ucenic al lui Hristos, unui păstor de suflete, două vocaţii deosebit de necesare păstorului de suflete în special şi oricărui credincios în general, vocaţia activităţii şi vocaţia nădejdii în încununarea muncii lui de către Iisus, vocaţii care nu se contrazic ci se completează.

În viaţa credincioşilor şi în mod deosebit în activitatea pastorală a preotului ele trebuie să se conjuge, să alterneze şi să ţină seama una de alta. Preotul trebuie să urmeze lui Hristos, să continuie lucrarea mîntuirii neamului omenesc adusă de Hristos, să-L aibă pe Hristos ca model în activitatea lui. Slujirea preoţească este o slujire hristocentrică. Coordonata principală a misiunii preoţeşti este urmarea lui Hristos, apropierea credincioşilor de Dumnezeu, prin Hristos, slujirea oamenilor în mijlocul cărora trăieşte.

Fie că propovăduieşte Cuvîntul lui Dumnezeu, fie că săvîrşeşte Sfintele Taine, fie că îndrumă pe credincioşi pe calea mîntuirii, preotul împlineşte cuvintele lui Iisus rostite apostolului Petru: „Tu vino după Mine", urmează Mie. El trebuie să aibă conştiinţa trează că tot ceea ce face. face în numele lui Iisus Hristos şi cu puterea Lui, că nu face şi nu este singur în toată activitatea lui. Dar, în acelaşi timp, el trebuie să gîndească la ţinta din urmă, la răspunderea ce o are înaintea lui Dumnezeu pentru lucrul bun.

„Preotul, zice Păr. prof. Stăniloae, nu înlocuieşte în împlinirea văzută a celor trei slujiri pe Hristos. De aceea nu se poate spune că el e singur, de sine, în îndeplinirea lor, sau că Hristos e sus în cer şi preotul jos pe pămînt, ca un fel de delegat care substituie pe un Hristos absent. Dar el nici nu e anulat de Hristos, în sensul că ar fi un simplu organ pasiv, care nu depune nimic de la el. El nu poate fi un încrezut susţinînd că toată lucrarea mîntuirii e meritul lui, dar nici nu se cade să-şi împlinească slujba cu nepăsare, ca şi cînd n-ar avea un rol activ. De fapt, Hristos însuşi săvîrşeşte lucrarea mîntuitoare a credincioşilor prin

(Continuare în pag. a 2-a)

Părintele VASILE

Din cîntările liturgice ale Ortodoxiei
„Sfinte Dumnezeule . . ."

Fiindcă ne propunem exegeza textului unei rugăciuni (cîntate) în care ne adresăm lui Dumnezeu — de trei ori — prin vocativul „Sfinte", şi fiindcă însuşi obiectivul acestei rugăciuni îl constituie sfinţenia, sînt necesare mai întîi cîteva cuvinte despre sfinţenie.

În ce priveşte fiinţele create, prin sfinţenie înţelegem puritate spirituală, morală; excelenţă a stării fără de prihană. Sfinţenia provine din puterea de a iubi pe alţii, fără rezervă; mai ales de a iubi pe Dumnezeu. Desigur, sfinţenia este darul suprem din partea lui Dumnezeu; aprecierea şi răsplata divină maximă.

Sfinţenia lui Dumnezeu însă diferă esenţial de cea a îngerilor şi a oamenilor sfinţi. Dumnezeu nu „are" sfinţenie, ci *este* însuşi Duhul (Suflul) Sfinţeniei tripersonale. Este însăşi iubirea şi Puritatea spirituală în înţeles dinamic şi supergrad unic. În Dumnezeu altruismul iubirii şi transparenţa purităţii morale sînt întrunite în modul identităţii cu divinitatea. Pe Dumnezeu Îl numim Sfînt; dar cu privire la El, cuvintele *Sfînt* şi *Dumnezeu* sînt sinonime.

Atît de neasemuit superioară este sfinţenia divină, în raport cu cea a îngerilor şi a oamenilor sfinţi, încît în rugăciunea (rostită, sau cîntată) în care Îl invocăm pe Dumnezeu de trei ori „Sfinte", (în Trisaghion) vocativele „Sfinte" şi „Dumnezeule" au caracter pleonasmic. Noi zicem (sau cîntăm): „Sfinte Dumnezeule, Sfinte Tare, Sfinte Fără de moarte" . . ., însă înţelegem: Dumnezeule-Tată, Dumnezeu-Fiule, Dumnezeu-Duhule Sfinte. (Trei Persoane, *un* Dumnezeu), rugăciune şi totodată teologisire subtilă, densă. Căci urmează (la singular): *„miluieşte*-ne pe noi."

În afară de cuvîntul *Dumnezeu*, toate celelalte nume invocative din diferitele rugăciuni sînt excepţii, încuviinţări care frizează cutezanţa. Credincioşii (clerici şi mireni) simt fiorul acestei cutezanţe. De aceea, cu toate că Însuşi Mîntuitorul (din cauza limitatei noastre posibilităţi de înţelegere teologică) a încuviinţat să ne adresăm Persoanei Întîia: „Tată", (nedespărţită de celelalte două Persoane divine), totuşi în Sfînta Liturghie preotul se roagă mai întîi astfel: „Şi ne învredniceşte pe noi, Stăpîne, cu îndrăznire, fără de osîndă, să cutezăm a Te chema pe Tine, Dumnezeul Cel ceresc Tată . . ." Precizarea *„fără de osîndă"* trebuie să ne dea de gîndit.

Nu numai că sfinţenia este prezentă în invocare (morfologic), prin vocativul „Sfinte Dumnezeule", ci constituie, de fapt, la nivel uman, însuşi obiectivul cererii „miluieşte-ne pe noi". Într-adevăr, în ce privinţă să ne miluiască? În ectenii şi alte texte liturgice se precizează pentru ce să cerem mila lui Dumnezeu; dar în rugăciunea „Sfinte Dumnezeule" . . . nu facem nici o precizare. Atunci, prin „miluieşte-ne pe noi" cerem toate cele folositoare, la un loc, deodată? Să fie aici o cerere la modul general? — Da. Este şi o astfel de cerere. Însă credem că întru cît nu precizăm în ce privinţă să fim miluiţi, după ce ne adresăm: „Sfinte . . ., Sfinte . . ., cererea „miluieşte-ne pe noi" înseamnă: sfinţeşte-ne pe noi.

E adevărat că, în timpul cîntării „Sfinte Dumnezeule" preotul se roagă (şoptit) mai întîi: „Iartă-ne nouă greşala cea de voie şi fără de voie." Însă iertarea greşelilor constituie o premiză a acordării sfinţeniei. Şi, într-adevăr, îndată preotul se roagă: *„sfinţeşte* sufletele şi trupurile noastre." (Trupurile, ca slujitoare sufletelor.) E bine să repetăm: în această rugăciune cîntată, făcînd noi cererea „miluieşte-ne pe noi", de fapt ne rugăm: sfinţeşte-ne pe noi. (Cît de expresivă şi de înălţătoare este melodia acestei rugăciuni, pe glasul V, psaltic!)

Cîntarea „Sfinte Dumnezeule" este o rugăciune pentru obţinerea purităţii spirituale şi pentru puterea de a iubi nelimitat pe alţii, îndeosebi pe Dumnezeu. Este o cîntare a sfinţeniei.

Pr. conf. *Gheorghe Şoima*

Euforia succesului
— aspecte biblice —

Orice succes sau rezultat bun, este prilej de bucurie. Această bucurie este produsă de roadele muncii. O vorbă din bătrîni spunea că „buna reuşită este fiica muncii", cu alte cuvinte succesul este o scară pe care nu poţi urca stînd cu mîinile în sîn. Adaptînd situaţiei noastre cuvintele dreptului Iov (5, 7) am zice: „succesul este legat de muncă ca pasărea de zbor." Munca înalţă, ea produce bucurii, face viaţa mai îmbelşugată, mai frumoasă şi mai fericită.

Pentru a obţine un succes deplin, în lucruri de seamă, nu este vorba de o muncă oarecare ci de o muncă săvîrşită cu plăcere şi cu răbdare şi chiar cu o oarecare îndrăzneală. Vorba românească: „prin muncă şi prin stăruinţă vei ajunge la biruinţă" este o adaptare a cuvintelor biblice: „prin răbdare se înduplecă un voievod şi o limbă dulce poate zdrobi oase" (Pilde).

Paralelismul acestei idei l-ar putea constitui pilda cuprinsă în cap. 16, 32 al cărţii cu aceeaşi nume: „răbdarea este mai de preţ decît vitejia."

Într-adevăr răbdarea este unul dintre cele mai importante elemente necesare ale succesului. O zicere proverbială spune: „încetul cu încetul se face oţetul sau: cu stăruinţă toate sînt cu putinţă."

Răbdarea este nu numai o atitudine necesară succesului, dar şi un element trebuitor în înfruntarea vicisitudinilor vieţii, cum pare a indica Cartea Înţelepciunii lui Isus fiul lui Sirah: „În necazurile tale fii îndelung răbdător" (2, 4).

Şi aici e vorba de un succes, un succes împotriva pierderii nădejdii în biruinţa binelui.

În lumina învăţăturii Sfîntului Pavel, răbdarea este roada duhului ca şi dragostea, bucuria, bunătatea şi credinţa (Gal. 5, 22). Răbdarea presupune angajament fizic şi o sprinteneală spirituală, un fel de îndrăzneală. Cînd Mîntuitorul spune: „Îndrăzniţi eu am biruit lumea", el de bună seamă subliniază cutezanţa ca unealtă necesară în rezolvarea problemelor mari: Cel ce nu se teme de greutăţi e un om hotărît şi neşovăielnic, unul care dobîndeşte impresia că poate mai mult decît poate.

Un avînt puternic succesului îl dă dăruirea de sine şi obligaţia în înţelesul că un credincios are datoria de a face ceea ce trebuie.

Se înţelege că în sfera de îndatoriri intră mai ales binele, binele moral.

Procesul de desăvîrşire al credinciosului nu poate fi conceput fără pilda vie a binelui, care pentru credincios constituie o îndatorire: „Fă binele!" (Gal. 6, 9), „Căutaţi binele!" (Am. 5, 4) sînt porunci profetice şi apostolice (cf. şi Is. 1, 17 şi Rom. 12, 9).

În ce constă datoria de a face ceea ce trebuie? În a înţelege că un credincios e dator să îndeplinească întocmai obligaţiile care rezultă din calitatea sa de membru al Bisericii.

Aceste obligaţii, constituie preistoria succesului. Ele sînt: de a avea în suflet dreapta credinţă, de a trăi în conformitate cu ea, de a cunoaşte învăţătura Bisericii pe care a descoperit-o Mîntuitorul şi a tălmăcit-o Biserica, de a ştii că învăţătura este păstrată în Sfînta Scriptură şi în Sfînta Tradiţie, cele două izvoare de credinţă ale Bisericii, izvoarele de

(Continuare în pag. a 2-a)

Pr. prof. *Nicolae Neaga*

HORIA

Din negură de vremi argintate
de zbuciumate veacuri ce au nins
furtuni pe ale noastre meleaguri
de legendă, se ridică măreţ chipul
unui ţăran din Munţii Apuseni.
Cu fruntea largă asemeni cerului albastru boltit deasupra păşunilor de rai ale moţilor, cu ochi adînci asemeni unor candele aprinse pe altarul libertăţii, cu umeri puternici aidoma crestelor Detunatei. Era născut din cîntec şi a murit cîntînd libertatea pe struna sufletului său. Şi pentru că-i plăcea să horească, ai săi i-au pus numele Horia.

Horia . . .

Cînd te-ai ridicat pe stînca Munţilor tăi, ai aprins pe vatra Transilvaniei o torţă care lumina peste veacuri destinul unei naţii. Ai păşit fără de veste în rîndul marilor bărbaţi ai unui neam fără de moarte şi murind pentru el ai învins!

Era toamna anului 1784 în cetatea durerilor româneşti, Ardealul strămoşesc. Trăiai asemeni fraţilor tăi asuprirea şi împovărarea unui veac în care nedreptatea ajunsese strigătoare la cer. Jugul nemeşilor şi al grofilor nesătui, al celor pentru care voi, iobagii, nu eraţi oameni, ajunsese de neîndurat. În priviri, în suflete, în fiinţele voastre se adunase atîta dorinţă de a scutura lanţurile robiei, mocnea o nesfîrşită putere care năvalnică vroia să sfarme nedreptatea.

Vîntul alerga nemilos răscolind frunza veştedă a codrilor despuiaţi. Iar voi priveaţi cu înfrigurare la fulgii de omăt care se aşezau pe culmile dealurilor. Amara sărăcie îşi vîra ghiara necruţătoare în trupul vostru trudit, iar scîncetul de foame al copiilor vă biciuia sălbatic inima. În nopţile lungi de veghe, moţii îşi făceau socoteala asprei şi neînduratei lor ursite. La lumina

(Continuare în pag. a 2-a)

Pr. *Mihai Crăciunescu*

Preoţi români — martiri ai neamului — în primul război mondial

Un caz mai puţin cunoscut în istoriografia noastră în amănuntele sale intime a fost procesul intentat în timpul primului război mondial de autorităţile austro-ungare celor şapte preoţi patrioţi români, din grupul celor 16 patrioţi conduşi de David Pop şi dr. Zaharia Munteanu. Într-o vreme cînd fruntaşii spirituali ai obştilor de români, preoţii erau îndrumători şi dascăli „de cuget şi simţire românească", în acea vreme cînd credinţa moştenită din străbuni de poporul român, aspiraţiile sale spre unitate naţională, erau considerate de guvernanţii austro-ungari drept erezie, nu mai mirau pe nimeni aspecte ca acelea, în care slujitorii Domnului erau smulşi din biserici şi tîrîţi în lanţuri în faţa unor tribunale nedrepte, pentru a li se comunica sentinţe de pedeapsă capitală ori de temniţă.

Pe de altă parte, însă, frecvenţa atîtor cazuri de represiuni fizice şi morale dezvăluie o anume atitudine de împotrivire a românilor faţă de regimul austro-ungar, precum şi o încercare a acestuia de a înăbuşi aspiraţiile legitime ale românilor din Transilvania, spre împlinirea deziderateului lor naţional. De aceea, procesul de mare răsunet naţional şi internaţional, în care au fost victime cei şapte preoţi români, se poate înţelege mai bine dacă l-am privi prin perspectiva condiţiilor istorice care l-au generat.

În Transilvania anterioară primului război mondial speranţele în rezolvarea pozitivă a problemelor naţionale şi sociale româneşti creşteau proporţional cu evoluţia spre război a situaţiei internaţionale. De aceea, românii de aici urmăreau cu înfrigurare evoluţia politicii externe a României, sperînd că în incendiul mondial care se pregătea se vor topi şi mistui lanţurile care subjugau atîtea popoare în imperiul austro-ungar. Însufleţiţi de aceste speranţe, românii din Transilvania îşi manifestau cu orice prilej simpatia pentru statul de dincolo de Carpaţi. „Eram convinşi — scria Octavian Goga — că importanţa internaţională a României era chemată să rezolve situaţia noastră."

Aşa cum se prevăzuse, războiul mondial a izbucnit ca o molimă

(Continuare în pag. a 2-a)

Gheorghe Şelaru

Urmarea şi aşteptarea lui Hristos

(Continuare din pag. 1)

preot. Aceasta trebuie să insufle preotului nu o mîndrie sau nepăsare, ci o adîncă smerenie. El trebuie să se simtă continuu cutremurat de ceea ce se împlineşte prin el, dintr-o putere care nu-i a lui" (Prof. D. Stăniloae: „Slujirile preoţeşti" în Evocări şi Mărturii. Oradea, 1981, p. 339).

Cel ce ascultă de Hristos nu poate rămîne pasiv în viaţă, ci trebuie să urmeze lui Hristos, să facă ceea ce a făcut Hristos, să fie mereu în mijlocul realităţilor, să ajute pe oameni ca să ducă o viaţă curată.

Mîntuitorul a exemplificat misiunea şi activitatea Sa cu cuvintele proorocului Isaia: „Duhul Domnului M-a uns să binevestesc săracilor, M-a trimis să vindec pe cei zdrobiţi cu inima, să propovăduiesc robilor dezrobirea şi celor orbi vederea; să slobozesc pe cei apăsaţi şi să vestesc anul milei Domnului" (Luca 4, 18—19).

Iisus vrea ca ucenicii Lui să-i urmeze, să facă lucrurile plăcute lui Dumnezeu şi folositoare oamenilor. Cel ce face voia lui Dumnezeu, acela şi ascultă de ea. Acela şi „aşteaptă" ajutorul lui Dumnezeu, acela are dreptul să ajungă la împărăţia lui Dumnezeu. El se opreşte din cînd în cînd din lucrul său, priveşte dacă este făcut bine sau nu, cercetează dacă nu s-a abătut din cale, dacă lucrează „ca pentru Dumnezeu" sau nu, dacă nu a slăbit chipul lucrării lui Iisus prin el. Atunci cere ajutor. Aşteptarea venirii lui Iisus, pe care de altfel El a făgăduit-o ucenicilor, spunîndu-le: „iar voi veni la voi" nu înseamnă încetarea lucrării în lume, ci face mai vie urmarea lui Hristos în slujirea oamenilor.

Observăm că în rîndurile unor credincioşi apare atitudinea unei „aşteptări" a venirii lui Iisus, care îi îndeamnă să se retragă de la îndatoririle pe care le au faţă de lume, faţă de semeni.

Ei uită că Hristos a venit în lume, a învăţat şi a slujit în lume, a trimis pe apostoli în lume, poruncindu-le să propovăduiască Evanghelia la toate popoarele.

„Nu este drum spre perfecţiunea eshatologică cu ocolirea vieţii acesteia şi a eforturilor din cuprinsul ei".

Fericiţi cei ce urmează drumul slujirii oamenilor. Ei văd în această slujire urmarea lui Hristos. Ei văd in această slujire chemarea lui Hristos de a ajuta, de a tămădui, de a mîngîia, de a ierta şi de a iubi pe oameni. Ei pot aştepta în pace venirea lui Hristos, pe care dealtfel îl simt prezent în inima şi în faptele lor. Ei văd împărăţia lui Dumnezeu în inima lor şi în marele univers.

„Aşteptarea" lui Hristos nu înseamnă abandonarea îndatoririlor pe care le are în viaţă, ea trebuie să se conjuge cu efortul de transformare, de îmbunătăţire a vieţii. Cel ce aşteaptă cu adevărat pe Hristos acela e capabil să preţuiască prezentul, să cunoască valoarea şi rostul lui pe treptele desăvîrşirii. Fiecare timp are valoarea lui. Aşteptarea lui Iisus presupune împlinirea îndatoririlor faţă de oameni, faţă de lume aşa cum sînt ele, aşa cum aşteaptă ele însile să devină mai bune.

Sfîntul Maxim Mărturisitorul spune că omul are trei dorinţe: dorinţa de a trăi, dorinţa de a trăi mai bine şi dorinţa de a fi nemuritor, de-a avea viaţă veşnică.

Prin Biserica Sa, Iisus Hristos ajută la împlinirea acestor dorinţi. Învăţătura şi harul Său ajută să ducem o viaţă demnă, curată, biruitoare asupra păcatelor care întunecă şi slăbeşte însăşi existenţa omului. Iisus ne cheamă şi ne ajută să înaintăm pe drumul binelui, să îmbogăţim viaţa cu fapte bune, să înaintăm pe treptele desăvîrşirii. El ne-a arătat calea, El ne-a dat adevărul, El ne-a dobîndit viaţa. Cu ajutorul Lui dobîndim viaţa veşnică prin moartea şi învierea Lui.

Pentru cel ce aşteaptă pe Hristos fiecare zi din viaţa lui se luminează şi se lărgeşte, căci el vede în fiecare zi un prilej de desăvîrşire. Pentru el Hristos este deja prezent în lume, îl ajută şi îi luminează cărările vieţii.

Cei ce simt bucuria urmării lui Hristos simt şi fericirea aşteptării Lui. Cele două bucurii sînt legate una de alta.

Apostolii Petru şi Ioan au mers cei dintîi împreună la mormîntul Domnului şi s-au convins că El a înviat. Aceasta le-a dat puterea de a merge în lume ca să vestească învierea Domnului, aceasta le-a dat puterea să-L urmeze şi să continuie lucrarea mîntuirii oamenilor; aceasta le-a dat nădejdea venirii Lui, ca să încununeze străduinţile lor în slujirea oamenilor.

Fericiţi cei ce slujesc, cei ce-şi interpretează rostul vieţii după modelul dat de Hristos, pentru aceia nu este zadarnică aşteptarea şi cununa vieţii.

„Fericiţi sînt cei ce ascultă cuvîntul lui Dumnezeu şi-l păzesc".

Preoţi români . . .

(Continuare din pag. 1)

neagră ce mistuia anual trei milioane de vieţi de pe glob. În noile condiţii, autorităţile austro-ungare nu mai contau prea mult pe neutralitatea României, de aceea, îşi intensificau excesiv vigilenţa faţă de românii din Transilvania. În fiecare din ei era privit un potenţial duşman, pentru că fiecare din ei avea sufletul ars de dorinţa de unire cu ceilalţi români de peste Carpaţi. Şi, într-adevăr, mulţi români formau grupe locale de observare şi informare a activităţii trupelor şi autorităţilor austro-ungare împotriva cărora de la o zi la alta se aşteptau să pornească la luptă. Potrivit mărturiilor generalului Max Ronge, ultimul şef al Serviciului de Informaţii al Marelui Cartier General şi al Statului Major General al armatei austro-ungare, exista un adevărat front invizibil împotriva Austro-Ungariei. Astfel fusese descoperită activitatea lui Ioan Bulzu din Braşov, a fraţilor Ernst şi Franz Gömöri, care transmiteau statului român mesaje cifrate, a lui Emil Rebreanu, care conducea un grup de 15 oameni. Eroul de mai tîrziu al romanului „Pădurea Spînzuraţilor" fusese surprins tocmai cînd desena şi făcea măsurătorile căilor mai uşoare de acces a armatei române pe la Pasul Ghimeş.

În această atmosferă de împotrivire faţă de guvernanţii austro-ungari, de dăruire pînă la jertfă luptei pentru realizarea idealului naţional românesc, prezenţa celor şapte preoţi pe băncile acuzaţilor adăuga însă o nestemată pe diadema suferinţei seculare a poporului nostru.

Printre cei 16 români se aflau *Ioan Coman*, preot pe lîngă Sita Buzăului, *Coman Baca* — paroh la Poplaca, *Ioan Nanu* din Sînpetru, *Ion Modroi*, din Vama Buzăului, *Gheorghe Negoescu*, din Buzăul Unguresc, *Dumitru Greceanu* din Hărman şi *Iosif Popovici* din oraşul Sfîntul Gheorghe.

Credincioşi neamului românesc, în care îşi aveau rădăcinile vieţii lor, sensibili la suferinţele poporului cu trupul şi sufletul biciuit de istorie, aceşti preoţi care priveau cu dîrzenie şi curaj spre umbrele întunecate ale judecătorilor lor, nu s-au mulţumit doar să aline aceste suferinţe, ci s-au înrolat liber consimţit în rîndurile acelor apostoli ai neamului românesc care, sub semnul crucii, au înţeles că misiunea lor apostolică îi îndreptăţeşte să ajute la culegerea de informaţii despre trupele terestre plasate la Codlea, Rîşnov, Bran, Zărneşti, Braşov, Cristian, Ghimbav, Timişul de Sus şi împrejurimi. Aceste informaţii, care erau transmise de cei în drept statului român se refereau la starea de spirit a trupelor, la planurile şi mişcările lor, la aşezarea transeelor, aspecte susţinute de schiţe si chiar de fotografii.

S-a întîmplat însă, ca din cauza unor stîngăcii în transmiterea informaţiilor de către David Pop, Serviciul Secret austro-ungar să descopere activitatea acestui grup şi să strecoare un agent, care se dăduse drept trimis din partea autorităţilor statului român. Desigur, nu mult după aceea, poliţia austro-ungară i-a arestat pe cei şapte preoţi, pe unii chiar în timpul serviciului divin. Cu această ocazie au fost supuşi unor percheziţii domiciliare, unor interogatorii istovitoare, cu brutalităţi şi umiliri. Ei au fost legaţi în lanţuri de mîini şi de picioare şi purtaţi prin diferite închisori şi judecătorii, cum au fost cele din Braşov, Cluj şi Budapesta. De fiecare dată erau închişi în celule separate, igrasioase şi întunecoase, erau purtaţi printre şiruri de indivizi ostili, anume selecţionaţi pentru a-i înjura, huidui şi chiar lovi.

Procesul a durat cu intermitenţe de la 6 octombrie 1916 pînă la 5 martie 1917, adică din perioada de revenire morală şi militară a trupelor austro-ungare şi germane după retragerea lor în faţa celor româneşti şi pînă în perioada de declin a lor, în ajunul istoricelor lupte de la Mărăşti, Mărăşeşti şi Oituz.

Sentinţa dată învinuia întregul grup de 16 patrioţi, de înaltă trădare şi spionaj, fapt pentru care nouă dintre ei, printre care şi preoţii Ioan Coman şi Coman Baca au fost condamnaţi la moarte prin spînzurare, iar ceilalţi la temniţă grea, pe diverse termene.

La pronunţarea acestei sentinţe cei şapte preoţi i-au privit pe călăii lor cu seninătatea pe care ţi-o dă conştiinţa în dreptatea cauzei pentru care lupţi. Erau convinşi că existenţa lor proprie, integrată în cea a neamului românesc, avea să fie dusă pe cărările timpului mai departe de urmaşii care vor vedea lumina biruinţei.

Dar, cauza lor a fost preluată ca un stindard de fruntaşii politici ai românilor, care au demascat lumii întregi intenţia guvernanţilor austro-ungari de a înfăptui un omor judiciar, care să le permită pe viitor să se dedea la noi crime împotriva românilor. În luările de cuvînt în parlamentele de la Budapesta şi Viena, cu ocazia diferitelor contacte politice şi diplomatice interne şi internaţionale, fruntaşii politici ai românilor au ridicat soarta condamnaţilor la rang de problemă naţională şi chiar internaţională. Ei au ridicat populaţia din diferite oraşe şi sate la o nouă atitudine şi au folosit cu îndemînare unele intenţii politice ale guvernanţilor austro-ungari privind viitorul Transilvaniei, în condiţiile pierderii războiului de către Germania, Austro-Ungaria şi Italia. Astfel că, în condiţiile insuceselor de pe front, autorităţile austro-ungare au fost nevoite să cedeze presiunii tot mai mari a poporului nostru, determinîndu-l pe monarhul Austro-Ungariei să-i graţieze pe aceşti martiri ai neamului românesc, cu numai trei zile înaintea abdicării sale.

Suferinţele celor şapte preoţi români din Transilvania, alături de ceilalţi tovarăşi de luptă, se înscriu în aria mai largă a luptei poporului nostru pentru eliberare şi unitate naţională, în care slujitorii Bisericii, animaţi de un înflăcărat patriotism, şi-au adus o remarcabilă contribuţie.

Euforia succesului

(Continuare din pag. 1)

mîntuire ale credincioşilor.

Între îndatoririle care asigură succesul credinciosului este recunoaşterea Sfintei Treimi, împărtăşirea cu Sfintele Taine, respectarea sărbătorilor, practicarea postului, trăirea în credinţă şi săvîrşirea faptelor bune.

Credinciosul are datorii nu numai faţă de sine şi faţă de aproapele ci şi faţă de societatea în care trăieşte, faţă de imperativele epocii şi faţă de patrie, supunere şi ascultare de ocîrmuire şi de legile statului, după indicaţia: „tot sufletul să se supună stăpînirii (Rom. 13, 1).

Un credincios bun este şi un bun patriot, aş zice un om deplin, un om al succesului obţinut prin virtuţile teologice şi prin virtuţile patriotice.

Orice om urmăreşte un succes. Respectîndu-şi datoriile sale el poate dobîndi succesul. Nu se poate imagina succes deplin fără îndeplinirea obligaţiilor inerente succesului urmărit. Fie că-i vorba despre un succes păgubitor sau de unul util, realizatorul se împărtăşeşte de euforia lui. Numai că între succesul unuia şi succesul altuia, între succesul păgubitor şi cel util, este deosebirea dintre întuneric şi lumină, ori Sfînta Scriptură precizează că: „lumina celor drepţi arde voioasă, flacăra celui neleguit se stinge" (Pilde 13, 9). E vorba aici despre succesul util şi frumos.

Garanţia obţinerii unui succes este condiţionată de dezvoltarea premizelor sigure şi ducătoare la scop.

În planul succesului intră desigur valorile preţuite şi rîvnite de oamenii de bine, de oamenii de pretutindeni.

Pacea este una dintre cele mai preţioase valori, avînd ca scop viaţa. Ea e un factor esenţial, care serveşte scopurile cele mai variate ale omului.

Pentru descoperirea fericirii Mîntuitorul îndrumă privirile tuturor spre pace, pentru că „fericiţi sînt făcătorii de pace" (Mt. 5, 9).

O altă valoare a vieţii este omenia, care constituie scopul omului curat.

Smerenia, comportarea plină de bunăvoinţă a credinciosului nu este şi ea o valoare?

Dar corolarul valorilor este iubirea. Succesul omului dăruit cu această virtute este tot atît de măreţ pentru sine ca şi pentru alţii.

La întrebarea: Care este cea mai mare poruncă, Mîntuitorul a răspuns: iubirea. Dacă n-ai dragoste nu poţi avea nici un succes.

Dragostea îndeplineşte prin puterea ei transformatoare un mare rol în viaţa credinciosului. Dragostea determină măsura, echilibrul, prudenţa în viaţă, dragostea nu lasă să se confunde răul cu binele, întunericul cu lumina, dragostea păstrează respectul faţă de adevăr şi împiedică mersul pe calea minciunii

Cum n-ar fi un prilej de bucurie succesul unui om stăpînit de dragoste curată?

Succesul util şi frumos este nădejdea idealului general uman. El este expresia înnoirii omului.

Biserica are o mulţime de mijloace pentru a îmbunătăţi calitatea vieţii morale a credincioşilor şi a determina succesul rîvnit de ei în marile năzuinţe.

În Învăţătura Bisericii găsim convingerea că viaţa este un spaţiu ce trebuie umplut de elemente virtuoase, de bucuria de a trăi. Biserica însufleţeşte pentru dragostea de adevăr, stimulează idealurile serioase şi împuţinează ce este întristător.

Realizarea unui nou tip de viaţă morală rămîne un permanent ideal spre care ne îndrumă, ca o mamă adevărată, Biserica.

HORIA

(Continuare din pag. 1)

slabă a opaiţelor priveau capetele bălane ale copiilor adormiţi în leagăne. Şi nici măcar o rază de lumină în întunericul vieţii lor!

Şi atunci ai venit, cu paşi de gigant al istoriei noastre. Erai grăbit să ridici zăgazul durerilor fraţilor tăi. Veneai de la înalte curţi împărăteşti să aduci în vechiul tău şerpar dezlegarea multaşteptată de poporul tău. Veneai horind şi suind munţii dinspre Bihor, spre culmi urca odată cu tine un cîntec plin de chemare şi de nădejde. Veneai deschizînd drum fluierului de mai tîrziu al lui Avram Iancu. Dar încrederea în hîrtia ascunsă în şerpar era umbrită de îndoială. Tu care ţi-ai plecat urechea la fiecare suspin şi durere, cu sufletul plin de otrava nedreptăţilor de care suferea neamul tău, ştiai că numai prin braţul de stîncă al urmaşilor lui Decebal şi bădicii Traian vei putea să spulberi povara asupririi. Auzindu-ţi paşii, lumea celor obidiţi îşi ridică tresărind capetele. Un nume aleargă prin văi, strigă tăriilor cerului, se aprinde vîlvătaia! Clopote bat în dungă şi neînduplecate, uneltele pămîntului se preschimbă în spadele dreptăţii.

Octombrie 1784. Se aprinde focul în Mesteacăn, în tinda bisericii tale, în leagănul neamului tău. Şi limbile lui năpraznice îmbrăţişează munţii de-o veşnicie al moţilor, Zarandul, Hunedoara, Turda. Este dezlănţuirea unei vechi mînii! Feciorii Cosînzenei şi fiii Mioriţei se rdiică aprigi. Iar paloş le este adevărul, strigat nobililor asediaţi în cetatea Devei. Bătrînul imperiu, colos cu picioare de lut, se zguduia amarnic în preludiul unei agonii ce va mai dura numai un veac.

Dar valul oboseşte, avîntul se domoleşte şi un nefericit armistiţiu la Tibru ucide în faşă pornirea spre înalturi. Cu zvîcniri de muribund, răscoala care a înfricoşat un imperiu, mai are de trăit puţin, o luptă pierdută la Mihăileni, o scurtă înflăcărare la Cîmpeni, şi apoi risipirea spre bordeiele grele de suferinţă şi umiliri de altă dată.

Retraşi în codrul Scorăgetului, tu şi cu ai tăi fîrtaţi, înveşmîntaţi în mantaua tăcută a zăpezii, aşteptaţi zorii unei noi primăveri.

Dar colindul cel nou pe care inima ta începea să-l ţeasă din durere şi speranţă nu l-a mai auzit nimeni. Eşti încătuşat. Şi atunci a gemut întreg neamul tău înlănţuit în grelele lanţuri ale robiei. Crăişor încununat de salba recunoştinţei unui popor întreg, ai păşit atunci pe tărîmul legendelor pe care ale noastre bunici le-or povesti o veşnicie nepoţilor. Noi astăzi, îţi urmărim umbra semeaţă păşind pe drumul Bălgradului. Te privim înlănţuit în fier şi piatră deasupra unei porţi măreţe de cetate. Şi cu înfiorare ascultăm suspinul pe care l-ai smuls din piept cînd ai aflat că unul din fîrtaţi şi-a curmat firul zilelor. Iar înaintea supliciului, fruntea ta neînduplecată cu adîncă evlavie se pleacă în faţa Crucii Fiului lui Dumnezeu întrupat, cînd într-o bisericuţă din Maierii Bălgradului ai luat tărie din Trupul şi Sîngele Său.

Friguroasă a fost ziua cînd pe un platou la marginea cetăţii ai fost dus în lanţuri pentru a primi pe dalba-ţi frunte cununa martiriului. Înfrigurat era şi neamul tău. Şi roata care s-a ridicat fulgerînd ar fi vrut prin mîna călăului să frîngă nu trupul tău, ci trupul unui popor întreg, să-l înrobească pînă la istovire. Vremurile au trecut prin noaptea robiei, şi mulţi ar fi vrut să şteargă din mintea şi inima românilor chipul tău luminos. Dar tu ai murit trăind, mereu mai puternic, un uriaş al Munţilor Apuseni, prin dîrzenia şi prin jertfa ta neasemuită. Ai fost un izvor viu de tărie pentru urmaşii tăi şi nici o roată de călău n-a putut frînge dorinţa de libertate şi de mai bine.

Iată-ne astăzi, în această zi luminoasă a veacului douăzeci, cînd Ţara este una nepieritoare datorită ţie şi celor care ne-au condus pe marea zbuciumată a istoriei. Sufletul nepieritor al neamului ţi-a dăltuit efigie de neşters. Munţii cu brazii lor veşnic proaspeţi îţi cîntă amintirea. Nu mai plînge astăzi piatra Apusenilor, iar albia noii vieţi pe care ne-o croim aşa cum ne-ai învăţat, cu dîrzenie, este adîncă şi largă. Iar cele două veacuri care s-au scurs devin o singură, necurmată clipă a luptei încununate pînă la sfîrşit de izbîndă a celui care a intrat în nemurire sub numele de Horia al nostru din inima frumoasei Transilvanii.

Lucrările Seminarului Teologic sud-est-european de la Heidelberg

În zilele de 2—9 septembrie a. c. s-a ținut cea de a șaptea sesiune a seminarului teologic sud-est-european, la Heidelberg, locul unde a luat ființă cu 14 ani în urmă acest așezămînt de cercetare și cunoaștere a popoarelor și Bisericilor din sud-estul Europei, de către Facultatea de teologie din Heidelberg, din inițiativa Profesorului Heyer.

Lucrările s-au ținut în clădirea Petersstift participînd un număr de 51 delegați din diferite țări: Belgia, Bulgaria, Danemarca, Grecia, Italia (din partea secretariatului de unitatea Bisericilor), Olanda, Republica Federală Germania, Republica Democrată Germană, România și Ungaria.

Din România au participat P. S. Vasile Coman, Episcopul Oradiei, Prof. Emilian Popescu — București, Prof. Victor Iliescu — București, Dr. Ioan-Vasile Leb (Sibiu), Prof. Hermann Pitters de la Institutul teologic protestant din Sibiu, Preotul reformat Zoltan Albu din București, scriitorul și poetul Ion Alexandru.

Tema principală a conferinței a fost: *Alegerea harului și voia liberă a omului după tradiția Bisericilor din răsărit și apus.*

Lucrările s-au desfășurat în conferințe dense, cîte patru în fiecare zi, fiind precedate de servicii religioase urmate de discuții.

Ele au dezbătut probleme teologice cu caracter ecumenist și probleme istorice privind legăturile dintre popoarele și bisericile din sud-estul Europei și legăturile lor cu Europa Apuseană.

Discuțiile s-au purtat într-un spirit irenic și constructiv, arătîndu-se punctele convergente dintre mărturisirile de credință ale Bisericilor din Răsărit și Apus, precum și legăturile ce au existat între popoarele din această zonă a Europei, care au avut o istorie comună și o credință ortodoxă.

Delegații din România au susținut următoarele referate: Prof. Emilian Popescu: Credința vie a oamenilor în lumina inscripțiilor din Bizanț. P. S. Vasile Coman: Trepte ale comuniunii credincioșilor în Sfînta Liturghie.

Dr. Leb Vasile: Contribuția personalităților bisericești la Unirea din 1859.

Prof. Mircea Păcurariu: Legături culturale și bisericești dintre Biserica Ortodoxă și cea Evanghelică în Transilvania sec. XIX; (conferința a fost citită de Preot Mökel).

Prof. Victor Iliescu: O viziune duhovnicească a libertății creștine. Prof. Hermann Pitters: Tălmăcirea unui manuscris în opera Sfîntului Grigorie de Nazianz. Preot Zoltan Albu: Colaborare ecumenică premergătoare mișcării ecumenice în București, între Biserica Ortodoxă și Protestantă.

Poetul Ion Alexandru a prezentat în cadrul unei agape dizertația: Poezia ca dar în lumina tradiției bizantine.

Din referatele cu conținut teologic au prezentat un interes deosebit acelea care au înfățișat în paralel tema sinergismului în concepția Bisericii Ortodoxe și a Bisericilor Protestante.

Amintim referatul lui M. Hauser-Marly: Lucrările harului și faptele omului așa cum sînt înfățișate în opera lui Karl Barth și Dumitru Stăniloae; Docent Dr. Plathov: Cooperarea între har și creație după învățătura lui Martin Luther.

Propst A. Johansen: Problema sinergismului și libertatea omenească în dogmaticile românești și rusești. Episcop Prof. Dr. Grîmic: Har și libertatea voinței la Toma de Aquino. Aceeași temă la Ignațiu de Loyola a fost prezentată de Prof. M. Karadjole.

Teologii greci au prezentat teme ca: Rațiune și revelație în teologia lui Luther și tradiția ortodoxă, în paralel de Dr. Martzelos din Tesalonic și: „Intenționalitatea oamenilor și lucrarea lui Dumnezeu ca momente ale Kairosului".

Deosebit de interesantă a fost conferința Prof. Dr. Goltz din Halle despre: Învățăturile lui Eugen Bulgaru și prețuirea lor în Ortodoxie.

Lucrările seminarului începeau în fiecare zi cu explicarea unui text biblic, ales de obicei spre a lămuri unele interpretări unilaterale ale Sfintei Scripturi. Seara avea loc în sala Institutului ecumenic expuneri cu proiecții.

Instructivă a fost prezentarea Dr. Athanasios Michalas din Atena despre bisericile din România, în care a prezentat diapozitive cu bisericile și mănăstirile din Moldova.

Delegații Bisericilor din România au luat parte activă la lucrările seminarului, atît prin referate temeinic pregătite cît și prin luări de cuvînt. P. S. Vasile a transmis salutul și dorirle de bine din partea Prea Fericitului Patriarh Iustin. În cadrul agapei dată de către episcopul Landului Dr. Engel Hard și decanul Facultății Dr. Schmol, P. S. Sa a tălmăcit rolul pe care îl are acest seminar în înfrățirea dintre popoare și Biserici precum și rolul Heidelbergului în cultura și civilizația Europei, mulțumind pentru dragostea cu care au fost primiți participanții.

Am amintit doar cîteva din titlurile referatelor care s-au citit și discutat la această sesiune densă a Seminarului teologic sud-est-european de la Heidelberg. Ele demonstrează în chip convingător importanța și rezultatele acestor întruniri și funcția lor catalizatoare. Inițiatorul Seminarului Prof. Heyer are marele merit de a arăta acestui seminar un drum constructiv iar Prof. Dr. A. M. Ritter de a-l conduce cu pricepere.

Într-o lume frămîntată de probleme teoretice și practice grave, asemenea acțiuni au rolul de a crea și consolida noi punți de legătură între Biserici și popoare și de a contribui la formarea unui climat de pace și bună înțelegere între oameni.

Pentru viitoarea sesiune de lucru în anul 1986 s-a preconizat ținerea lucrărilor în Ungaria, Bulgaria sau Grecia întrucît în celelalte țări sud-vest-europene s-au ținut asemenea întruniri.

Instalarea noului vicar ortodox român din Ungaria

Duminică, 26 august 1984, a avut loc istalarea noului vicar al Vicariatului ortodox român din R. P. Ungară, cu sediul în Giula, jud. Bichiș, în persoana preotului *Pavel Ardelean* de la parohia Cenadul Unguresc, în postul rămas vacant prin moartea păr. iconom-stavrofor Drd. Teodor Mesaroș, decedat la 13 iulie 1983.

Noul vicar a fost ales de către Adunarea Eparhială a Vicariatului ortodox român din Ungaria la data de 17 mai 1984, recunoscut apoi de Oficiul de stat pentru probleme bisericești din Budapesta și confirmat de Patriarhia Ortodoxă Română.

Părintele Pavel Ardelean s-a născut la 27 iunie 1951 în localitatea Ujkigyos, jud. Bichiș (R. P. U.), din părinți țărani. Școala primară a făcut-o în satul natal, seminarul teologic la Caransebeș (1966—1971), iar Institutul teologic la București (1971—1975). Actualmente este doctorand la Institutul teologic din București. A fost hirotonit ca diacon la 9 iunie 1975, iar întru preot la 13 iunie 1975, pentru parohia Cenadul Unguresc (R. P. U.).

Pentru instalarea noului vicar Prea Fericitul Patriarh Iustin l-a delegat pe P. S. Episcop Dr. Vasile Coman al Oradiei, care — în acest scop — a săvîrșit Duminică, 26 august 1984, Sf. Liturghie în măreața catedrală vicarială din Giula, înconjurat de un sobor din toți preoții ortodocși români din Ungaria, la care s-a adăugat diaconul Dr. Teodor Savu, inspector eparhial, de la Episcopia Oradiei. Biserica a fost plină de credincioși din localitate și din celelalte parohii ortodoxe române din Ungaria, ca la marile praznice, cîntînd cu toții la răspunsurile liturgice.

În cadrul Sf. Liturghii, ierarhul l-a hirotesit pe noul vicar în gradul de *iconom-stavrofor*, înmînîndu-i din partea Prea Fericitului Patriarh Iustin *Crucea Patriarhală* și un rînd de odăjdii noi. Ierarhul i-a dăruit o Biblie, o carte de rugăciuni și o frumoasă icoană cu chipul Mîntuitorului, iar celorlalți preoți cîte o carte de rugăciuni.

După otpust, a urmat actul formal al instalării noului vicar, la care au fost de față autorități reprezentînd Oficiul de stat pentru probleme bisericești din Budapesta, sfatul județean Bichiș și sfatul orășenesc Giula. De asemenea, au fost de față secretarul general al Uniunii Democratice a românilor din Ungaria și directorul liceului românesc „N. Bălcescu" din Giula. La fel au fost de față reprezentanți ai cultelor din localitate: romano-catolic, reformat, ortodox-maghiar și evanghelic.

În cuvîntarea de instalare, P. S. Episcop Vasile a transmis întîi binecuvîntări din partea Prea Fericitului Părinte Patriarh Iustin, preoților și credincioșilor ortodocși români din Ungaria, iar noului vicar rodnică activitate. Apoi, adresîndu-se noului vicar, ierarhul l-a îndemnat ca, în calitatea lui de întîistătător al preoților și credincioșilor din Ungaria, să fie model întru toate, deopotrivă preot devotat al Bisericii strămoșești și cetățean devotat al Patriei în care trăiește, omul păcii și bunei înțelegeri cu toată lumea, fără nici un fel de deosebire. L-a îndemnat să se îngrijească și de formarea de noi preoți. A adus mulțumiri reprezentanților autorităților de stat, județene și locale pentru sprijinul dat bunei desfășurări a vieții religioase în cadrul Bisericii ortodoxe române din Ungaria. De asemenea, a mulțumit pentru participare în spirit ecumenist reprezentanților cultelor conlocuitoare.

În cuvîntul de răspuns, părintele vicar a exprimat calde mulțumiri Adunării eparhiale, preoților și credincioșilor pentru alegerea sa în noua demnitate, Prea Fericitului Patriarh Iustin pentru confirmare și pentru înmînarea Crucii Patriarhale și a unui rînd de odăjdii, Prea Sfințitului Episcop Vasile pentru bunăvoința de a fi venit să-l instaleze și pentru darurile făcute, ca și pentru îndemnuri și sfaturi; la fel, mulțumiri tuturor oaspeților și invitaților și în special bunilor credincioși ce au venit într-un număr atît de mare.

La restaurantul „Park", s-a dat o agapă, la care s-au rostit toasturi, luînd cuvîntul: d-l Kovács Andras din Oficiul de stat pentru probleme bisericești — Budapesta, prot. Dr. Berki Feriz din partea Bis. ort. maghiare, pr. reformat Nagy László, în numele Bis. reformate și evanghelice, pr. Teodor Rocsin și păr. vicar Pavel Ardelean. Tuturor le-a răspuns P. S. Episcop Vasile, mulțumind pentru atmosfera de caldă prietenie și încredere.

*

Pe timpul șederii în Ungaria, P. S. Episcop Vasile a mai vizitat bisericile din parohiile: Micherechi (vecernie), Chitighaz, Bătania și Cenadul Unguresc (vecernie), ținînd cuvînt de învățătură în fiecare biserică.

În 27 august 1984, a făcut o vizită protocolară Eminenței Sale episcopul reformat Dr. Bartha Tibor la Debrețin, iar în 28 august la Oficiul de stat pentru probleme bisericești în Budapesta și la Ambasada Română de aici.

Întrevederile avute cu autoritățile de stat și bisericești s-au desfășurat într-o atmosferă de cordialitate.

Diacon Dr. *Teodor Savu*

O sută de ani în slujba cîntecului românesc

În șirul de preț al valorilor spirituale care dau colorit și frumusețe istoriei milenare a patriei noastre se află și localitatea Săliștea Sibiului.

După cum se știe, această așezare se află, geografic, la poalele Cindrelului, cu colinele lui împădurite ce coboară lin și se unesc cu liniștea cîmpiei Podișului transilvan.

„Pe poteca din pădure
Pardosită cu alune
Cu alune și cu mure
Cu alune mititele
Și cu dorurile mele."

Ți se umple sufletul de o caldă admirație cînd constați că această așezare ajutată de factorii optimi ai unei evoluții economice și spirituale a putut revărsa peste meleagurile patriei noastre atîta energie și frumusețe spirituală, patrimoniul ei cultural. Această vatră de lumină și cultură românească și ortodoxă poartă sigiliul permanenței noastre pe aceste binecuvîntate meleaguri intracarpatice. Și aici, ca și în alte zone ale patriei noastre o tradiție bogată, îmbrăcată într-un folclor variat ca o cîmpie înflorită, a legat sufletul oamenilor de tot ce este specific sufletului românesc.

Oameni de seamă a dat Mărginimea Sibiului și îndeosebi Săliștea: cărturari, medici, filozofi, profesori universitari, meseriași de mare pricepere. Ori unde au fost trimiși de viață, și-au păstrat rădăcinile adînc ancorate în pămîntul făgăduinței lor unde și-au găsit seva existenței lor spirituale fie în vremuri bune, fie în vremuri de încercări și retriște. Ei au purtat pe de-a rîndul dragostea de libertate, de cinste, omenie și muncă priceputâ, vorbind cum le este portul și purtîndu-se cum le este vorba.

Spre Săliștea cu frumoasa ei înfățișare de bogată artă populară s-au îndreptat și se îndreaptă mulți oameni de seamă și multă lume, ca spre o întruchipare reprezentativă a Mărginimii. În lucrarea sa „Sate și preoți", Nicolae Iorga afirmă: „Lîngă Sibiu se află, într-o frumoasă cîmpie, în vederea munților, comuna Săliște, cu desăvîrșire românească. Una din cele mai frumoase înfățișări ale poporului nostru de la țară. Oameni isteți, sprinteni care știu să împace lipsa de sfială cu cea mai desăvîrșită bunăcuviință, porturi frumoase și simple care îmbracă atît de bine acea sănătate mîndră și aleasă."

În vizitele sale pe care Andrei Șaguna le făcea la Săliște, afla momente de recreere sufletească și stimulent în înfăptuirile providențiale ale sacrei sale misiuni.

Săliștea îți pare mai frumoasă cînd, învești mîntată în costumul specific, o auzi cîntînd. În acest decor minunat figurile capătă o prospețime tinerească, iar cîntecul primește sonorități și armonii plăcute.

„Reuniunea de cîntări" din Săliște a luat naștere ca o trebuință firească de manifestare cultural-muzicală, organizată atît pentru cîntarea bisericească, cît și pentru aceea a cîntecului popular, izbucnit din același suflet credincios și bun. „Cu cît ascult mai multă muzică, cu atît mă întorc mai evlavios către Tine, Doamne!" (V. Conta).

Documentele vremii atestă că înființări de coruri organizate încep pe la anul 1879, despre care cronicarul vremii amintește în „Telegraful Român" din 21 aprilie 1879: „... care după modesta noastră părere formează un neprețuit mărgăritar al podoabei sfintei noastre Biserici."

Prin venirea la Sibiu a marelui compozitor și dirijor Gh. Dima (1881) activitatea muzicală din Săliște se amplifică, datorită faptului că marele muzician îndrăgește mult Săliștea. În 1883, aici, Gh. Dima înființează un cor bărbătesc pe patru voci care dă primul concert în același an. Răspunsurile liturgice au fost date de acest cor în 1894 în ziua de Rusalii, după cum remarcă „Foaia poporului" din același an: „Fapta corului din Săliște merită toată lauda, cînd și pe alte locuri s-ar face așa."

După anul 1894, la îndemnurile ASTRA-ei, asociația corală se organizează mai temeinic în formație mixtă sub bagheta dirijorului Iuliu Crișan. „Telegraful Român" din acel an scrie: „Legăm mari și măreți speranțe de această reuniune pentru că menită este de a ridica bunul renume al Săliștei."

Prima manifestare de proporții a „Reuniunii de cîntări" din Săliște este concertul dat pentru constituirea fondurilor Teatrului românesc din Transilvania în anul 1899. În cartea sa „Zile memorabile pentru Săliște" învățătorul și publicistul A. Mosora descrie astfel acest moment: „S-a ridicat cortina și publicul a izbucnit în furtunoase aplauze căci tabloul care a apărut a fost de o neîntrecută frumusețe încît i-ar fi iertat nici să nu cînte, numai să-și desfăteze ochii în tabloul cel frumos."

La expoziția meseriașilor din Sibiu, 1902, participă și corul din Săliște. „Telegraful Român" din acel an remarcă: „Cînd s-a ridicat cortina s-a înfățișat un tablou ca-n povești. Zîne păreau, iar nu fete, frumoasele săliștence în portul lor de neîntrecută eleganță."

În anul 1903 se face inaugurarea Sălii festive a Școlii din Săliște. Cu această ocazie a avut loc un concert la care a asistat și mitropolitul Ioan Mețianu. Cu doi ani mai tîrziu, corul „Carmen" din București, condus de marele D. Chiriac vizitează Săliștea cu dorința de a se întîlni cu formația corală sălișteană. În anul 1906, cu ocazia unei Expoziții naționale la București, corul din Săliște întoarce vizita acestei prestigioase formații.

În 1912 despărțămîntul ASTRA organizează un festival cultural-artistic în memoria lui Gh. Barițiu, la care este invitat și corul din Săliște („Telegraful Român", 29 mai acel an).

De la an la an, valoarea și renumele corului din Săliște crește, astfel încît Nicolae Iorga invită „Reuniunea de cîntări" să-l însoțească și să concerteze în diferite localități din România, în cadrul Ligii Culturale.

La pupitrul acestei, deja prestigioase formații culturale se perindă mari nume ale muzicii românești: Timotei Popovici, Nicolae Oancea, sub bagheta căruia corul concertează la Ateneul Român din București în 1931.

Vicisitudinile celei de-a doua mari conflagrații mondiale au diminuat activitatea acestei formații corale.

„Reuniunea de cîntări" din Săliște se reorganizează pe baza unor principii noi prin anul 1945, sub conducerea tînărului dar talentatului compozitor și dirijor Aron Bogdan. În climatul nou și favorabil în care activitatea cultural-muzicală și toată creația folclorică devine o problemă de stat, corul urcă mereu pe treptele înaltei valori interpretative, situîndu-se în rîndul celor mai valoroase formații muzicale la nivel republican, obținînd diferite distincții și premii, iar în anul 1958, pentru prodigioasa lui activitate i se decernează Ordinul muncii clasa a II-a.

După plecarea la Brașov a compozitorului Aron Bogdan, activitatea corului din Săliște a fost condusă și îndrumată de alți dirijori și compozitori valoroși, care prin însăși creațiile lor au îmbogățit repertoriul formației: prof. Gh. Șoima, Ilie Micu, Doru Constantiniu, Nicolae Suciu.

Cel care a ținut bagheta la împlinirea a o sută de ani de activitate prodigioasă a acestei formații a fost profesorul și compozitorul Cornel Arion.

Această formație corală a însoțit de-a lungul timpului, a ajutat și a reprezentat, în diferite împrejurări localitatea care are darul să polarizeze întreaga viață românească și creștinească în zona Mărginimii Sibiului, contribuind prin întreaga ei activitate la formarea Statului Național Unitar Român.

În mausoleul trecutelor vremi care s-au depănat din mila Domnului cu bucuriile și încercările lor, se pot întîlni marile personalități de dirijori și conducători, al căror nume sonore sînt scrise și pe filele de glorie ale neamului nostru ca și ale Bisericii noastre.

Pentru toți aceștia care s-au înregimentat în această muncă măreață, se cuvine adus un pios omagiu și o caldă recunoștință.

Preot *Octavian Flucuș*

ȘTIRI — INFORMAȚII — ȘTIRI — INFORMAȚII — ȘTIRI — INFORMAȚII

SIBIU

● În zilele de 4 și 5 septembrie 1984, Î. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului a participat la lucrările Sinodului Permanent al Bisericii noastre, care a avut loc la palatul patriarhal din București.

● Marți, 11 septembrie 1984, la casa de odihnă a Arhiepiscopiei Sibiului din stațiunea montană Păltiniș (Munții Cibinului) a avut loc Consiliul eparhial al Arhiepiscopiei Sibiului.

Desfășurat sub conducerea Î. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului, Consiliul a rezolvat probleme curente ale Arhiepiscopiei, ca: numiri, transferări, ajutoare, aprobări devize etc.

În cadrul lucrărilor s-a accentuat din nou problema disciplinei clerului, Î. P. S. Mitropolit Antonie cerînd P. C. protopopi, cît și celorlalte cadre din conducerea Arhiepiscopiei maximă exigență în problema de mai sus și în tot ceea ce privește bunul mers al vieții noastre bisericești.

● La începutul lunii iulie 1984, la Institutul Teologic Universitar din Sibiu a avut loc revederea promoției care, cu 50 de ani în urmă, încheia studiile universitare la acest străvechi așezămînt de cultură teologică, între absolvenții numărîndu-se și P. S. Episcop Vasile Coman al Oradiei.

În capela Institutului s-a săvîrșit cu acest prilej o rugăciune de mulțumire adusă lui Dumnezeu și un parastas în amintirea colegilor și profesorilor adormiți întru Domnul.

Tot cu acest prilej, P. C. Pr. Nicolae Neaga, fost profesor al acestei serii, a ținut o prelegere.

La bucuria acestei revederi au participat și P. S. Emilian al Alba Iuliei și P. S. Lucian Făgărășanul, care, în numele Î. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului, a transmis urări de bine celor ce se revedeau la o jumătate de secol după terminarea studiilor.

CLUJ

● Duminică, 29 iulie 1984, Înalt Prea Sfințitul Arhiepiscop Teofil Herineanu și Prea Sfințitul Episcop-vicar Iustinian Maramureșanul, au săvîrșit sfințirea bisericii din parohia Lăpuș I, prot. Tg. Lăpuș, jud. Maramureș, îmbrăcată în haina împărătească a picturii, executată de pictorii Gheorghe Busuioc și Ioan Barna, prin jertfelnicia bunilor credincioși, sub îndrumarea Preotului paroh Nicolae Giurgiu (fiu al satului) care a fost distins cu rangul de iconom, cu dreptul de a purta brîu roșu.

La sfîrșitul Sf. Liturghii arhierești, Î. P. S. Arhiepiscop Teofil și P. S. Episcop-vicar Iustinian au rostit cuvînt de învățătură.

ALBA IULIA

● Luni, 23 iulie 1984, P. S. Episcop Emilian a primit la Mănăstirea Sf. Ilie din Toplița vizita Î. P. S. Dirayr Mardichian, Arhiepiscopul Bisericii Armene din R. S. România, însoțit fiind de P. C. Zareh Baronian, Vicar administrativ al Bisericii Armene.

P. S. Sa a condus oaspeții la Mănăstirea Doamnei din Moglănești—Toplița, la biserica parohiei Toplița II, la biserica din parohia Gălăuțași și la biserica din parohia Vălenii de Mureș, prot. Reghin, unde s-a săvîrșit slujba vecerniei.

● În ziua de 24 iulie, P. S. Episcop Emilian, împreună cu înalții oaspeți armeni, a vizitat biserica din parohia Deda—Bistra, prot. Reghin, biserică împodobită cu mobilier tradițional, executat de Pr. paroh Ioasaf Marcoci. În după-masa aceleași zile P. S. Sa împreună cu oaspeții au vizitat sediul protopopesc din Tg. Mureș.

● În ziua de 25 iulie P. S. Episcop Emilian a vizitat, împreună cu oaspeții armeni, protopopiatul ortodox din Luduș, jud. Mureș, iar în după-masa aceleiași zile a fost vizitată Mănăstirea Rîmeț, veche vatră de spiritualitate românească.

● În ziua de 26 iulie, oaspeții au fost conduși de P. S. Episcop Emilian la Alba Iulia, unde a fost vizitată Catedrala Reîntregirii și reședința episcopală.

Toate momentele vizitei au constituit un prilej de apropiere între cele două Biserici — Armeană și Ortodoxă Română.

ORADEA

● Duminică, 24 iunie 1984, de sărbătoarea Nașterii Sf. Ioan Botezătorul, s-au binecuvîntat lucrările de înnoire exterioară a bisericii „Sf. Ioan Botezătorul" din parohia Delureni, prot. Oradea, păstorită de Preotul Gheorghe Bud. Cu acest prilej, Diaconul Pavel Emil a fost hirotonit ca preot pentru parohia Sărsig, prot. Marghita. Vecernia zilei s-a oficiat în biserica parohială Borod, păstorită de Preotul Ioan Oltean.

● De Praznicul Pogorîrii Sf. Duh (10 iunie 1984) chiriarhul a săvîrșit Sf. Liturghie în catedrala Adormirea Maicii Domnului din orașul Zalău, cu care prilej s-a făcut și slujba de binecuvîntare a spicelor de grîu, pentru îmbelșugarea roadelor pămîntului.

La toate slujebele amintite, ierarhul a ținut cuvîntări de zidire sufletească.

● Între 4 și 9 iunie 1984, sub îndrumarea chiriarhului, s-au ținut la Centrul eparhial cursuri de îndrumare pastorală și misionară cu cea de-a doua serie de 30 preoți din acest an (din protopopiatele Zalău și Șimleu), care s-au dovedit, ca și celelalte din seriile precedente de la anul 1978 încoace, foarte utile și necesare pentru înviorarea activității pastorale în mijlocul credincioșilor.

● La data de 15 iunie 1984, s-a ținut la Centrul eparhial, sub președinția P. S. Episcop Vasile, ședința comună de lucru a Consiliului Eparhial și a protopopilor din eparhie, cu participarea cadrelor de conducere de la Centrul Eparhial, avînd pe ordinea de zi aprobarea lucrărilor Permanenței Consiliului Eparhial de la ultima ședință plenară a Consiliului Eparhial. De asemenea s-a făcut o analiză a activității de la Centrul Eparhial și din Eparhie pe primul semestru al anului. Totodată s-a prospectat activitatea pentru semestrul următor, chiriarhul trăgînd concluzii asupra activității din trecut și dînd îndrumări pentru activitatea ce urmează.

Preot profesor **Ioan Bunea, CUVÎNT DE ÎNVĂȚĂTURĂ LA DUMINICI ȘI SĂRBĂTORI,** Editura Arhiepiscopiei Ortodoxe Române a Vadului, Feleacului și Clujului, 1983, 370 p.

Părintele profesor Ion Bunea a fost și continuă să fie prezent în paginile „Telegrafului Român", sub semnătura sa apărînd materiale dedicate unor însemnate evenimente ale istoriei noastre naționale și deopotrivă unor personalități transilvănene, mai ales din rîndurile slujitorilor bisericești, care s-au afirmat pe tărîmul luptei pentru libertatea și unitatea poporului nostru și nu mai puțin pe acela al promovării culturii, apărării și păstrării neștirbite a tezaurului doctrinar al Ortodoxiei românești.

Faptul de a se fi făcut cunoscut în acest chip cititorilor periodicului sagunian de la Sibiu ne-a determinat să semnalăm, pe această cale, apariția în Editura Arhiepiscopiei Ortodoxe Române a Vadului, Feleacului și Clujului a unui volum de predici la Duminicile și sărbătorile de peste an, avîndu-l ca autor pe părintele profesor Ion Bunea.

Calitativ și cantitativ, cartea se înscrie ca o prețioasă contribuție pe care autorul ei o aduce la îmbogățirea literaturii omiletice a Bisericii noastre.

Cuprinsul se împarte în două părți inegale ca întindere:

Partea întîi: Cuvînt de învățătură la Duminicile de peste an (p. 9—275), în total 56 de predici.

Partea a doua: Cuvînt de învățătură la sărbătorile Maicii Domnului și ale celorlalți sfinți (p. 276—366), în total 17 predici.

Predicile duminicale au indicat locul scripturistic de unde este luată pericopa evanghelică și de asemenea un titlu care sugerează tema dezbătută.

De reținut că unele dintre predici (mai puține la număr) au apărut în „Îndrumătorul bisericesc" de la Cluj-Napoca sau în revistele mitropolitane din Ardeal și Banat, restul (marea majoritate) sînt inedite.

Precum menționează și autorul în „Cuvîntul înainte", temele abordate au caracter precumpănitor moral, urmărindu-se cu precădere cultivarea sentimentului responsabilității creștine în raport cu cerințele contemporaneității. Nu lipsesc temele cu caracter doctrinar în care este expusă învățătura de credință a Bisericii noastre cu o temeinică fundamentare biblică și patristică.

Faptul că Înalt Prea Sfințitul Arhiepiscop Teofil al Vadului, Feleacului și Clujului a binevoit a lua sub înaltul patronaj editarea acestei lucrări constituie încă o dovadă grăitoare despre grija aparte pe care o manifestă Biserica noastră față de activitatea predicatorială a preoțimii.

Prin cartea de predici a părintelui prof. Ion Bunea, propovăduitorii cuvîntului evanghelic de la amvoanele bisericilor noastre au la îndemînă o nouă și prețioasă sursă de inspirație.

Predicile cuprinse în prezentul volum pot constitui într-adevăr un bun model de felul cum se cuvine să fie întocmit un cuvînt de învățătură adresat credincioșilor.

Impresionează temeinicia lucrului săvîrșit de părintele profesor Bunea, reflectată în bogăția și profunzimea ideilor ca și în cursivitatea și frumusețea stilului.

Zelul pastoral-misionar al autorului, temeinica sa pregătire teologică, largul orizont cultural care îl caracterizează sînt tot atîtea temeiuri care ne îndreptățesc să spunem că avem de a face cu o carte a cărei lectură și studiu pot garanta folosul sufletesc pentru oricine se va apleca cu interes asupra paginilor ei.

Pr. prof. *Dumitru Abrudan*

Semnalăm... Semnalăm...

● *După „Estetica antichității tîrzii" (semnalată în „Telegraful Român", nr. 29—30, 1984) o altă carte ne atrage în mod cu totul special atenția: ÎNTRE ANTICHITATE ȘI RENAȘTERE, GÎNDIREA EVULUI MEDIU, (2 volume, ed. Minerva, București, 1984, traducere, selecția textelor, indici, note de Octavian Nistor, prefață de Gh. Vlăduțescu). Cuprinde texte din* perioada patristică: *Tertulian, Origen, Augustin. Ioan Gură de Aur, Pseudo Dionisie-Areopagitul, Ioan Damaschin, Boethius,* perioada scolastică: *Ioan Scotus Eriugena, Anselm de Canterbury, Abélard, filosofii arabi, Bonaventura, Albert cel Mare, Toma de Aquino, Duns Scotus, Eckhart, pînă la Nicolaus Cusanus inclusiv.*

Ce am putea noi spune despre o astfel de antologie de texte, e ușor de presupus. E mai bine să arătăm ce spune Aurel-Dragoș Munteanu, dovedind o sensibilitate deosebită față de valorile medievale pe care le reabilitează ca valori culturale de epocă, dincolo de orice îndoială: „Publicarea celor două volume, înregistrînd autori din perioada patristică pînă la Nicolaus Cusanus, este un act de mare semnificație și ținută intelectuală!" Paginile acestor gînditori „au luminat intens sufletele și conștiința oamenilor din acea epocă de aur a gîndirii omenești care a fost Evul Mediu", și a o avea tradusă „este o șansă uriașă a cititorilor de la noi". Bărbații aceia „excepționali", „ne-au arătat de fapt ce înseamnă să fii om și să te îndrepți fără șovăire către scopul tău". „Omul evului de mijloc era profund serios și angajat în existență și în problematica ei majoră. Este atmosfera intelectuală care l-a produs pe Dante ..." (în „Luceafărul", nr. 36, 1984, p. 8). Salutăm un act de cultură care recunoaște unei trepte valoarea și locul ei în cultura universală. A sări peste ea e a-ți rupe picioarele și a merge mai departe șchiop! Dar iată, cultura românească stă pe picioare sănătoase.

● *Despre* „personalitatea și gîndirea teologică a Pr. prof. Dr. Dumitru Stăniloae, *în* contextul ortodoxiei românești, *scrie foarte bine, în rev. „Studii Teologice" (anul XXXV, seria a II-a, 1983), nr. 9—10, p. 686—699), Pr. prof. Dumitru Radu. Probabil așteptăm o vîrstă și mai rotundă decît aceea de 80 de ani pentru a-i închina un întreg număr de revistă. Și nici acela nu l-ar cuprinde!*

● *„Tribuna României" (anul XIII, 1984), nr. 275, p. 2, povestește despre sfințirea Bisericii noi din Ieud, Maramureș, sub semnătura lui Vasile Vetișanu. A fost prezent și poetul Ioan Alexandru. Se datează din nou Codicele de la Ieud: 1391—1392. Foarte bine, dar cînd vom ști exact cum e cu acest Codice atît de lăudat și de contestat? Pe aceeași pagină prof. Casian Crăciun descrie felul cum s-a sărbătorit Centenarul Capelei românești de la Baden-Baden, R.F. Germania, ctitoria domnitorului Moldovean Mihail Sturza. Frumoși sînt românii care își leagă numele de istoria Europei prin valori ca cele de la Baden-Baden, „o Curte de Argeș departe de țară", cum inspirat o numește Casian Crăciun!*

● *Pr. asist. Dr. Al. I. Stan de la Institutul Teologic din București a făcut o descoperire interesantă pe care o semnalează într-un studiu publicat în rev. „Biserica Ortodoxă Română" (an. CI (1983) nr. 9—10, p. 698 și urm.) sub titlul:* „Manuscrisul inedit al preotului Petru Cazan și implicațiile lui în cultura românească a sfîrșitul secolului al XVIII-lea". *Preotul Petru Cazan era din Rășinari și era probabil secretar eparhial la Sibiu („notăraș Eparhiei și satului Rășinariu"). Manuscrisul în cauză — despre care n-am reușit să aflăm din studiul de mai sus unde se găsește — e una din copiile traducerii din latinește a lui Samuil Micu: „Legile sașilor și ale tuturor celor ce lăcuesc în scaunele săsești ..." E un important document de limbă și Dr. Al. I. Stan îi face o bună descriere și prezentare științifică, delimitîndu-l de cele încă vreo 8 alte copii făcute de alții și stabilind contribuția lui Petru Cazan care, nu doar copiază ci, pe ici pe colo mai și intervine, explicînd ceea ce i se pare greu de înțeles pentru unii cititori. E frumoasă încheierea avertismentului Preotului Petru Cazan din* Cuvîntul său către cetitoriu: *„îți aduc aminte ca să știi și să te îndrepți și folos să ai. Iară unde nu vei înțelege, întreabă pre alții carii înțeleg ca nu făcînd după prostia ta și rău înțelesul minții tale, să te păgubești. Și iii sănătos."*

● *„American Romanian Review" (VIII, 1, 1984) dedică un număr răscoalei lui Horia, Cloșca și Crișan. Cum fiecare număr prezintă și cîte un județ din țară, de data aceasta a venit rîndul Gorjului. Alte teme: Nicolaus Olahus, Folclor aromânesc, despre un român american ajuns stea de serial la televiziune: Adrian Zmed, despre dansul românesc* Hora mare, *despre Maria Tănase, ș. a. Un număr mai recent (nr. 3, 1984) este dedicat lui Iosif Vulcan, iar dintre județe Dîmboviței. D-l Theodore Andrica, neobositul editor, ne surprinde mereu cu revista sa bine scrisă și excelent ilustrată!*

● Cibinium '84, *festivalul cultural-artistic tradițional al județului Sibiu, anunță un program variat și interesant, în luna septembrie, în Sibiu, Mediaș, Cisnădie, Copșa Mică, Blăjel, Bruiu, Dîrlos, Gura Rîului, Dumbrăveni, Avrig, Bazna, Slimnic, Ocna Sibiului ș. a. Precum odinioară Asociațiunea!*

● Revoluția, unirea, independența în Transilvania *este titlul cărții lansate luni 10 septembrie la librăria „Eminescu" din Sibiu de prof. Dr. Victor V. Grecu, membru al Asociației Oamenilor de știință din R. S. România, cercetător erudit și neobosit.*

● *„Transilvania, pămînt românesc" — o pagină consistentă semnată de istoricul Milton G. Lehrer în revista sibiană „Transilvania" (nr. 7, 1984, supl. p. 8).*

● *Vasile Netea semnează un medalion „Petru Pavel Aaron" în „Contemporanul" (nr. 33, 1984, p. 15) cel care a înființat prima* Școală de obște *la Blaj în 1754, al cărei prim dascăl a fost Constantin Dimitrievici, român venit din Țara Românească, aducînd cu el o copie după manuscrisul lui Dimitrie Cantemir,* HRONICUL VECHIMII ROMÂNO-MOLDO-VLAHILOR.

● *Despre frumusețile care ies din mîinile preotesei Victoria Berbecaru din Botiza Maramureșului — culori naturale și motive populare în arta țesutului de covoare — scrie revista „România pitorească" (nr. 150, 1984, p. 8, versiunea în limba germană). Tot despre ea și în revista Magazin (nr. 36, 1984), sub titlul: „Culori din vegetale." Ce savante rețete imaginează Victoria Berbecaru! Adevărate redescoperiri ale unei arte de mult socotite uitate și pierdute.*

ANTONIE P.

ARTICOLELE ȘI CORESPONDENȚA se adresează REDACȚIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

COMITETUL DE REDACȚIE: Dr. *Antonie Plămădeală*, Mitropolitul Ardealului — președinte; *Lucian Făgărășanul*, Episcop-vicar — vicepreședinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Prof. Dr. *Aurel Jivi* — redactor adjunct; Arhid. *Gheorghe Papuc*, Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu* — membri; tehnoredactor: Diac. *Ezechil Oancea*; corector: Pr. *Vartolomeu Constantinescu*.

Cititorii din străinătate se pot abona prin „ROMPRESFILATELIA" — sectorul export-import presă P. O. Box 12-201, telex 10376 presfir București, Calea Griviței nr. 64—66

ABONAMENTUL pe un an: 100 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2 Taxa poștală plătită în numerar Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu | 44.206 |

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Anul 131 Sibiu, 15 octombrie şi 1 noiembrie 1984 Nr. 39—40 şi 41—42/1984

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Un eveniment important în istoria ecumenismului

Între 3—7 octombrie a.c. s-au întîlnit la Riva del Garda şi Trento, Italia, reprezentanţii celor două mari organizaţii bisericeşti europene: Conferinţa Bisericilor Europene (KEK) şi Consiliul Conferinţelor Episcopale Europene, romano-catolice (CCEE — Consilium Conferentiarum Episcopalium Europae). A fost cea de a treia întîlnire. Prima a avut loc la Chantilly, în Franţa (1978), iar a doua la Lögumkloster, în Danemarca (1981).

Din partea Conferinţei Bisericilor Europene printre participanţi au fost Î. P. S. Mitropolit Kalinik de Vraţa (Bulgaria), Dr. André Appel (Franţa), episcopul Dr. Gerhard Heintze (R. F. G.), episcopul Dr. Hans-Georg Yung (R. F. G.), episcopul Dr. Christoph Demke (R. D. G.), episcopul R. P. C. Hanson (Anglia), episcopul Patrick Rodger (Anglia), prof. Christos Vulgaris (Grecia), episcopul Attila Kovacs (Ungaria), episcopul Dr. James Mehaffey (Irlanda), prof. Ugo Gastaldi (Italia), episcopul Kristen Kyrre Bremer (Norvegia), episcopul Dr. Tadeusz R. Majewski (Polonia), pastorul Jean Pierre Jornod (Elveţia), Î. P. S. Mitropolit Alexei (U.R.S.S.) şi alţii.

Au mai fost prezenţi din partea unor Biserici şi din partea unor organizaţii creştine internaţionale: P. S. Episcop Jeremia (Franţa, Patriarhia Ecumenică), Dr. Alexandru Papaderos (Creta), prof. Ioan Bria (România, din partea Consiliului Ecumenic al Bisericilor, Geneva), pastorul Max Thurian (Taizé — Franţa), preotul ortodox Cyril Argenti (Franţa) şi Dr. Emilio Castro, viitorul secretar general al Consiliului Ecumenic al Bisericilor (de la 1 ian. 1985).

Bisericile romano-catolice din Europa au fost reprezentate printre alţii de: episcopul Egon Kapellari (Austria), episcopul Jean-Baptiste Musty (Belgia), *cardinalul Basil Hume* (Anglia), episcopul Alan Charles Clark (Anglia), episcopul George Leonard (Anglia), episcopul Joseph Duval (Franţa), *cardinalul Roger Etchegaray* (Vatican), episcopul Paul-Verner Scheele (R. F. G.), episcopul Bernhard Huhn (Berlin, R. D. G.), episcopul Antonie Varthalitis (Grecia), episcopul Johannes B. Moeller (Olanda), episcopul Joseph Cserhati (Ungaria), episcopul Joseph Duffy (Irlanda), Cardinalul Marco Cé (Italia), Arhiepiscopul Alessandre Maria Gottardi (Italia), arhiepiscopul Alberto Ablondi (Italia), episcopul Eugenio Ravignani (Italia), arhiepiscopul Alois Sustar (Iugoslavia), episcopul Jean Hengen (Luxemburg), preotul Hugo Cremona O. P. (Malta), episcopul Alfons Nossol (Polonia), episcopul Armindo Lopes Coelho (Portugalia), episcopul Paul Verschuren (Finlanda), preotul James Quinn S. J. (Scoţia), arhiepiscopul Ramon Torrella (Spania), episcopul José Antonio Infantes Florido (Spania), episcopul Pierre Mamie (Elveţia), arhiepiscopul Giuseppe Bernardini (Turcia), episcopul Liudas Povilonis (U.R.S.S.).

Din partea Secretariatului pentru Unitate de la Vatican au participat: Mgr. Jean-François Arrighi şi Mgr. Basil Meeking.

Din partea Bisericii Ortodoxe Române au participat Î. P. S. Mitropoliţi Teoctist al Moldovei şi Sucevei şi Antonie al Ardealului, în calitate de membri ai Comitetului Consultativ al Conferinţei Bisericilor Europene. Din partea Bisericii romano-catolice din România a participat episcopul Antal Jakab de Alba Iulia.

Întîlnirea de la Riva del Garda a fost prezidată, pe rînd, de Dr. André Appel, preşedintele Conferinţei Bisericilor Europene şi de cardinalul Basil Hume, preşedintele C.C.E.E. Şi-au asumat rolul de secretari, secretarii celor două organizaţii: Dr. Glen Garfield Williams (K.E.K.) şi Dr. Ivo Fürer (C.C.E.E.).

Cei doi preşedinţi au introdus lucrările Conferinţei prin două scurte cuvîntări, arătînd ce se speră din tratarea în comun a temei: A MĂRTURISI ÎMPREUNĂ CREZUL SPERANŢEI NOASTRE. De asemenea au arătat care sînt răspunderile Bisericilor în Europa de azi.

În cuvîntarea sa de deschidere, în calitate de co-preşedinte al întrunirii, cardinalul Hume s-a referit pe larg şi la responsabilitatea Bisericilor pentru pacea din Europa şi din lume. El a apreciat că din 1981, de la ultima întîlnire de la Lögumkloster şi pînă azi, situaţia în lume s-a înrăutăţit şi se cere o şi mai mare atenţie şi lucrare din partea Bisericilor în direcţia aceasta. El a arătat că există totuşi şi semne de speranţă şi că şi în viaţa Bisericilor se observă o preocupare tot mai mare pentru unitatea lor şi pentru unitatea lumii. Cardinalul a reţinut ca pe un eveniment unic în istoria confesiunilor din Europa, prima întîlnire dintre romano-catolici şi reprezentanţii ortodocşi şi protestanţi ai Conferinţei Bisericilor Europene, la Chantilly, în 1978, apreciind că şi această întîlnire de la Riva del Garda este de aceeaşi însemnătate.

În timpul celor trei zile petrecute la Riva del Garda s-a lucrat în şedinţe plenare şi în grupe de lucru. În şedinţele plenare au fost prezentate cîteva referate care s-au bucurat de aprecieri unanime şi care au fost apoi supuse analizei în grupe.

Referatul *„Crezul speranţei noastre"*, a fost prezentat de prof. Dumitru Popescu, director de studii la Conferinţa Bisericilor Europene. A fost o analiză cuprinzătoare şi ecumenică a Simbolului credinţei, lucrarea fiind de altfel circulată mai înainte la Biserici şi ajungînd în final la a 8-a versiune.

Referatul *„Crezul de la 381"* a fost susţinut de episcopul englez Dr. R. P. C. Hanson, fost profesor de teologie (anglican).

Vorbind în special despre doctrina Sfintei Treimi, vorbitorul a arătat că în expunerea lor, Sfinţii Părinţi s-au servit de terminologia filozofiei greceşti, mai ales în fixarea doctrinei despre Fiul pentru care au apelat la termenul *Logos*, termen folosit de Sf. Ioan evanghelistul, de Sf. Ignaţiu de Antiohia, de Sf. Iustin martirul şi filozoful şi de Apologeţi. Referatul a arătat însă că în ceea ce priveşte doctrina despre Sfîntul Duh, gînditorii creştini nu au putut folosi gîndirea anterioară grecească şi conceptele ei, pentru simplul motiv că în ea nu exista nimic cu privire la aceasta. Doctrina despre Sfîntul Duh este prin excelenţă biblică, deci din revelaţie. Simbolul credinţei, aşa cum a redactat învăţătura despre Sfînta Treime la cele două Sinoade ecumenice, Niceea (325) şi Constantinopol (381), atestă prevalarea gîndirii biblice asupra celei filozofice, deoarece în această privinţă totul provine din Biblie, fiind concentrat, sistematizat, formulat cu precizie.

Simbolul credinţei e opera geniului creştinismului. El a reuşit

(Continuare în pag. a 4-a)

Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ
Mitropolitul Ardealului

Marea răscoală populară de la 1784, condusă de Horea, Cloşca şi Crişan — moment important în epoca modernă a României

În toamna acestui an se împlinesc două secole de la marea răscoală populară din 1784 de sub conducerea lui Horea, Cloşca şi Crişan, eveniment de mare însemnătate în lupta poporului nostru împotriva orînduirii şi tiraniei feudale şi pentru instaurarea unei lumi mai bune şi mai drepte.

Marea ridicare la luptă a ţăranilor iobagi, petrecută la începutul epocii moderne, reprezintă momentul culminant a nenumărate mişcări şi răscoale cu caracter social şi naţional ce au avut loc în secolul al XVIII-lea în Transilvania. Ea s-a datorat creşterii fără precedent a asupririi şi exploatării sociale şi naţionale a poporului român. Astfel, obligaţia în muncă a ţăranilor iobagi era fixată la 3 zile cu vitele sau 4 zile cu braţele pe săptămînă, care însă, prin abuz, de multe ori era pretinsă la 7 zile pe săptămînă; apoi, în practică, robota a fost extinsă de la capul de familie, asupra tuturor membrilor acesteia; au sporit mult dările în bani către stăpînii de pămînt şi către stat, taxele pentru plata funcţionarilor şi întreţinerea armatei; s-a menţinut darea în produse, cu toate că sesiile iobăgeşti erau mai restrînse ca suprafaţă; pe unele domenii au fost introduse o serie de obligaţii noi: strîngerea de mere pădureţe pentru hrana porcilor, o vică de coarne pentru rachiu, 12 pfunzi de rafie de tei, să prindă anual 120 de vrăbii sau ouă de răpitoare. În acest context, situaţia moţilor s-a agravat. Din oameni liberi, imperialii i-au transformat în iobagi ai fiscului, punîndu-le în sarcină numeroase îndatoriri, şi anume: executarea unor munci în mine, la construirea cuptoarelor de topit minereu, la tăiatul şi căratul lemnelor, la arderea cărbunilor, la transportul minereului. Acestora li se adăugau o serie de măsuri abuzive: răpirea păşunilor şi pădurilor, care au devenit astfel proprietatea statului, şi prin aceasta, moţilor li s-a interzis dreptul la păşunat şi la tăierea lemnelor din păduri, precum şi dreptul la cîrciumărit.

Arendarea dreptului de cîrciumărit unor armeni şi abuzurile acestora au dat naştere la numeroase nemulţumiri, care cu prilejul tîrgului de la Cîmpeni din 24 mai 1782 au luat proporţii îngrijorătoare. În urma acestui regretabil incident, 23 dintre capii răzvrătiţilor au fost întemniţaţi, 5 dintre ei condamnaţi la moarte, iar moţii obligaţi să plătească o despăgubire ce depăşea de 25 de ori pagubele provocate arendaşilor.

Moţii, profund indignaţi de comportamentul autorităţilor, încearcă să găsească înţelegere şi dreptate la Curtea imperială. Delegaţii lor, în frunte cu Horea, deşi merg pentru a patra oară la Viena, nu obţin decît promisiuni foarte generale, care nu le îmbunătăţesc deloc condiţiile de viaţă.

Pentru a scăpa de obligaţiile iobăgeşti excesiv de mari şi numeroase care apăsau asupra lor, pe baza decretului imperial din 31 ianuarie 1784 cu privire la înrolarea în regimentele de graniţă a satelor din apropiere, moţii se îndreaptă spre birourile de înscriere în armată. Cuprinşi de bucuria libertăţii, aceştia nu mai ascultă de poruncile autorităţilor şi ale nobililor. Loviţi în interesele lor, autorităţile şi stăpînii de pămînt intervin şi obţin anularea conscripţiei militare. Dar cum ţăranii nu se supun, ei folosesc mijloacele brutale pentru a-i sili la supunere.

Drept urmare, starea de spirit este tot mai agitată. Această situaţie a coincis cu momentul reîntoarcerii de la Viena a delegaţiei de moţi condusă de Horea, încurajată de atitudinea împăratului.

Într-un asemenea climat, la tîrgul de la Brad din 28 octombrie 1784, unde erau adunaţi o mulţime de moţi, Gheorghe Crişan, în numele lui Horea, cheamă cîte 4—5 bărbaţi din fiecare sat la o

(Continuare în pag. a 4-a)

Pr. *Ioan Ardelean*

HOREA

A purtat în sarică o ţară toată
Sfîrtecată la Bălgrad cu el pe roată
Prăvăli mînia codrilor în porţi
De trezi toţi grofii şi pe cei din morţi

A cerut să fie pentru toţi o lege
De la Burebista prea măritul rege
Libertatea să ne aibă fraţi mereu
Cu dreptatea şi la bine şi la greu

Dacii-l auziră de primejdie în ţară
Şi-au ieşit în flăcări din pămînt afară
Au cuprins cu hora munţii-n vîlvătăi
Horea li se prinse cu toţi moţii săi

Fluierul de coase şi de suliţi ridicate
Se aude pretutindeni pînă şi-n palate
Horea cîntă, flăcările saltă-n joc
Şi-a urnit din nou istoria din loc

Luna-i coborî coroană peste frunte
Şi hlamida morţii dacilor din munte
Focul dacilor mereu ne arde în morminte
Cînd păşim pămîntul ţării cu luare-aminte

Pr. *Ioan Ionescu*

Răscoala lui Horea în tradiţia poporului

„Istoria Horii", cum se numea adeseori de către popor, răscoala ţăranilor de la 1784 a început cu mult înainte de a veni Horea pe lume şi a dăinuit mult după trecerea lui din această lume. Este istoria unor suferinţe de veacuri ale poporului român din Transilvania; istoria unor privaţiuni şi asupriri mai mari decît în altă parte a Europei, asupriri pe care le suportau ţăranii transilvăneni, din partea unei nobilimi hrăpăreţe şi nemiloase.

În acest crepuscul al feudalismului au stat faţă în faţă, ca doi munţi, pe de o parte lupta nobilimii maghiare de a-şi apăra privilegiile, dorul de stăpînire şi pofta lor de a priva de cele mai elementare drepturi pe ţăranii care le lucrau averile, pe de altă parte, voinţa, din ce în ce mai hotărîtă, mai dîrză a ţăranilor, de a înlătura jugul iobăgiei. Nobilii voiau menţinerea în mărirea privilegiilor, iar ţăranii căutau prin toate mijloacele, la început paşnice, prin jalbe la autorităţi, la împăratul de la Viena, prin întruniri şi delegaţii şi, în cele din urmă, prin revoltă, prin punerea mîinilor pe coase şi topoare, pe tot felul de arme, ca să-şi dobîndească dreptatea.

Lupta nobilimii se baza pe nişte hotărîri ale stăpînirii, în timp ce ţăranii se întemeiau pe faptul că ei sînt cei mai numeroşi în imperiu, şi îşi îndeplinesc îndatoririle legale, dar sînt consideraţi numai ca nişte „toleraţi".

Suferinţele de veacuri ale ţăranilor transilvăneni au fost cauza primă care a declanşat lupta lor pentru uşurarea şi înlăturarea acestora. Incidentele legate de tumultul de la Cîmpeni din luna mai a anului 1782 cu spargerea buţilor, sau prima arestare a lui Crişan, au constituit numai chibritul aruncat peste un morman de suferinţe ce nu mai puteau fi suportate dînd naştere vîlvătăii care aprinsese ţara.

Încercarea de a afla o aplanare a celor două tabere pe cale paşnică nu a dus la nici un rezultat. Nobilii au devenit tot mai intransigenţi în pretenţiile lor, iar ţăranii au ajuns la marginea răbdării. Nu mai puteau suferi fiindcă nu aveau cele de lipsă ale traiului zilnic. Atunci au trebuit să-şi facă singuri dreptate.

Într-o descriere a Transilvaniei din anul 1775 pentru Curtea din Viena se înfăţişează starea ţărănimii din Transilvania în felul următor:

„Supusul transilvănean sau iobagul este, în ceea ce priveşte starea sa, cel mai nenorocit ţăran ce poate fi găsit în lume. În afară de viaţa sa pe care şi-o ţine cu sudoare şi în cea mai neagră mizerie, nu are nimic ce să-i aparţină personal. El poate fi privit ca un adevărat sclav al domnului său pămîntesc ...

„La cea mai mică abatere este aruncat de domnul său în aşa numită temniţă, care nu este decît o scobitură de pămînt, întunecoasă şi respingătoare, de unde nu mai vede lumina zilei, pînă la eliberarea sa, care se întîmplă foarte tîrziu."

Încă din secolul al XV-lea prin convenţia de la pactul nedrept Unio Trium Naţionum naţiunea

(Continuare în pag. a 2-a)

Părintele VASILE

„Slujba ta fă-o deplin"

În timp ce se afla în a doua captivitate la Roma, Sfîntul Apostol Pavel simțind că i se apropie sfîrșitul, îi scrie iubitului său fiu în credință, Timotei, pe care îl așezase mai înainte ca episcop în Efes, o ultimă scrisoare, un fel de epistolă-testament, în care îi dă acestuia o serie de porunci, îndemnuri, sfaturi și povețe, cum să-și poarte mai bine dregătoria pe care o îndeplinea, rămînînd statornic în credință și opunîndu-se tuturor iscoditorilor de învățături străine. Între altele, Sf. Apostol Pavel îi scrie: „Tu însă fii treaz în toate, îndură răul, fă lucru de evanghelist, slujba ta fă-o deplin" (II Tim. 4, 5).

Ce cuvinte înțelepte! Ce îndemnuri pilduitoare nu numai pentru ucenicul său iubit, ci pentru toți creștinii de totdeauna, indiferent de sarcinile sau de chemările pe care le au. Căci cuvintele: „slujba ta fă-o deplin" se referă la orice slujire ce săvîrșește creștinul, impunînd tuturor celor ce lucrează imperativul muncii de calitate.

Vreau să mă opresc în cele ce urmează asupra sensului cuvintelor: „slujba ta fă-o deplin" (în alte traduceri: „îndeplinește desăvîrșit slujirea ta").

Desigur, orice slujbă, orice dregătorie, orice slujire, orice profesie ar îndeplini cineva, ea poate fi făcută cu tragere de inimă, din conștiință, din dragoste, ba chiar din pasiune, cu convingerea că ea trebuie făcută cît mai bine posibil și nicidecum „de mîntuială". Cu atît mai mult slujirea preoțească trebuie exercitată la cel mai înalt nivel, deoarece ea este cea mai importantă slujire pentru mîntuirea sufletelor credincioșilor, ceea ce l-a făcut pe Sf. Apostol Pavel să mărturisească: „tuturor toate m-am făcut, ca măcar pe unii să-i mîntuiesc" (I Cor .9, 22). Același Apostol, într-o altă împrejurare, atrage atenția conducătorilor Bisericilor din Efes și Milet, îndemnîndu-i: „Luați aminte de voi și de toată turma, întru care Duhul Sfînt v-a pus pe voi episcopi ca să păstoriți Biserica lui Dumnezeu, pe care a cîștigat-o cu scump sîngele Său" (F. Ap. 20, 28).

Dar creștinii, oricare ar fi ei și oriunde s-ar afla, sînt „semințe aleasă, preoție împărătească, neam sfînt, popor agonisit de Dumnezeu ..." (I Petru 2, 9), așadar, calitatea pe care o au le pretinde, spre a se arăta vrednici de numele care-l poartă, să aibă o comportare deosebită în toate împrejurările și oriunde s-ar afla, încît să se dovedească într-adevăr următori Aceluia al cărui nume îl poartă. Aceasta înseamnă că ei, în primul rînd, trebuie să o dovedească aceasta la locul în care lucrează, indiferent de felul muncii lor.

Concepția creștină situează munca dincolo de nevoile zilnice care îl fac pe om să lucreze, pentru a-și dobîndi cele necesare pentru trai. Creștinismul privește munca dintr-o perspectivă religios-morală, care depășește nevoile economice ale omului și ale societății, ceea ce face ca ea să fie încadrată într-un adevărat etos al muncii. Căci potrivit cuvintelor Mîntuitorului: „Tatăl meu pînă acum lucrează și eu lucrez" (Ioan 5, 17), Dumnezeu fiind conceput ca activitate continuă, El voiește ca și omul să se afle în continuă activitate, căci lenea sau trîndăvia este un păcat greu, și numai prin muncă el poate aduce la desăvîrșire chipul lui Dumnezeu pe care-l poartă, și să ajungă la asemănare cu Dumnezeu.

Dar prin muncă omul este și colaborator al lui Dumnezeu în opera de desăvîrșire, de perfecționare a lumii, ca și de mîntuire proprie și a semenilor săi, devenind împreună-lucrător cu Dumnezeu (I Cor. 3, 9). De aceea, orice fel de muncă, indiferent dacă e fizică sau intelectuală, îl definește pe om ca o ființă activă, care, ca imagine a lui Dumnezeu, prin aceasta imită pe Creatorul său. I-a lăsat deci Dumnezeu omului un mod de manifestare, prin care el se dovedește și se definește ca o ființă superioară, care prin munca sa aduce slujire lui Dumnezeu. Scriind despre muncă, un teolog afirma următoarele: „Cît muncești și cum muncești, ce muncești și pentru ce muncești este unul din criteriile de judecată pentru stabilirea soartei tale veșnice." De aceea, adevăratul creștin muncește cu conștiința că de felul cum muncește, de modul în care își îndeplinește sarcinile de muncă pe care le are, depinde fericirea lui veșnică. Etosul creștin al muncii o consideră pe aceasta nu numai ca o activitate specific umană, necesară pentru cîștigarea mijloacelor de trai și pentru progresul societății, ci îndeosebi ca o lucrare pentru Dumnezeu, bine plăcută lui Dumnezeu, cerută de Dumnezeu. De aceea, munca trebuie făcută nu din frică sau silă, ci din conștiință și cu dragoste, căci ea este o slujbă adusă lui Dumnezeu (Efes. 6, 6—7).

Dacă acesta este sensul muncii în concepția creștină, atunci înseamnă că nicidecum nu poate fi indiferent modul în care creștinul lucrează. În popor există o zicătoare cu privire la cei ce lucrează fără tragere de inimă, fără să se gîndească la calitatea produselor muncii lor, fără să le pese că munca lor constituie o adevărată înșelăciune pentru cel în folosul căruia o prestează. Despre aceștia se spune că „își plătesc urechea" cu munca lor, fac lucru numai de mîntuială, ceea ce înseamnă că ei muncesc numai să se știe că se află în treabă, dar în realitate munca lor este fără valoare, este de calitate necorespunzătoare, despre care însăși conștiința lor le dă mărturie.

Desigur, pe alte considerente decît cele creștine, numeroși filozofi, sociologi, politologi, economiști etc., în condițiile sociale din zilele noastre, cer ca munca tuturor oamenilor ce lucrează să fie o muncă de calitate, produsele ei să fie competitive, deoarece numai astfel se poate asigura progresul societății. Mai mult, există și gînditori care militează pentru o muncă de calitate, indiferent dacă aceasta o faci pentru tine sau pentru altul, indiferent de importanța și valoarea ei. Indiferent de lucrul pe care-l faci, acesta trebuie făcut totdeauna cît mai bine și la timpul său. Aceasta ține de demnitatea morală a ființei umane și de la acest principiu nu trebuie să se abată muncitorul, oricare ar fi acesta și în orice domeniu ar lucra. De aceea, indiferent dacă e vorba de un lucru minor și de minimă importanță, sau de unul mai complicat și mai important, lucrul respectiv trebuie bine făcut, adică trebuie să fie de calitate, deoarece modul în care l-ai făcut te definește pe tine ca om.

De asemenea, orice lucru trebuie făcut la timp, fără întîrziere, și fără ca acesta să aducă pagube.

La fel, orice lucru odată început, trebuie dus la bun sfîrșit și nu părăsit la jumătate, din plictiseală sau din lene, ori, spre sfîrșit, făcut numai de mîntuială. Dictonul latin: „Finis coronat opus" (sfîrșitul laudă lucrul) arată, desigur, o prețioasă virtute pe care o dovedește cel ce perseverează pînă la sfîrșit în lucrarea pe care și-a propus să o facă, învingînd toate greutățile ce-i stau în cale.

„Slujba ta fă-o deplin!" Așa cum Sf. Apostol Pavel l-a îndemnat pe ucenicul său Timotei să-și îndeplinească slujirea, cerută de lucrarea sa de evanghelist, la fel astăzi, conștiința fiecărui creștin adevărat trebuie să-i impună acestuia imperativul muncii cinstite și de bună calitate. Indiferent de locul unde muncește, indiferent de felul muncii pe care o prestează, creștinul nu trebuie să uite că, prin munca sa, el este slujitor și colaborator în același timp al lui Dumnezeu. De aceea, slujirea noastră trebuie să fie „nu numai înaintea ochilor ... ci în curăția inimii" (Col. 3, 22), nu numai pentru oameni, ci și pentru Dumnezeu.

Arhid. prof. *I. Zăgrean*

Școala românească brașoveană expresie a unității noastre naționale

Realizarea unirii tuturor românilor într-un stat național — deziderat clar exprimat în timpul revoluției noastre din anul 1848 — a constituit principalul obiectiv politic, atît al generației pașoptiste din cele trei țări românești, cît și al urmașilor ei.

Ținînd cont de contextul împrejurărilor interne și de conjunctura politică externă, reprezentanții înfăptuirii unității noastre naționale au ales toate căile și mijloacele posibile pentru înfăptuirea acestui măreț țel, neprecupețind nici un sacrificiu.

O importantă cale pentru unire a constituit-o mișcarea culturală din țările românești, în cadrul căreia, dezvoltarea unui învățămînt cît mai unitar, fecundat de aceleași idei, a fost în atenția tuturor. În acest context gimnaziul „Andrei Șaguna" din Brașov înființat în anul 1850 a jucat un rol deosebit, fiind o operă de colaborare a românilor transilvăneni în strînsă și permanentă legătură cu frații lor de peste Carpați.

Documente inedite, descoperite în ultima vreme în arhiva muzeului primei școli românești din Șcheii Brașovului vin să adauge noi confirmări acestui fapt.

Încă dn anul 1852, Constantin Hurmuzaki, membru în Comisia de reorganizare a învățămîntului public moldovean, trimise românilor transilvăneni importanta sumă de 445 galbeni, destinată pentru a fi întrebuințată, jumătate pentru zidirea lăcașului gimnazial „Andrei Șaguna" din Brașov, iar jumătate pentru mai buna organizare a tipografiei românești din Sibiu, de sub teascurile căreia au ieșit numeroase manuale școlare.

Cînd, la sfîrșitul primului deceniu al activității gimnaziului „Andrei Șaguna", existența acestuia era periclitată din punct de vedere material, românii din Principatele Unite au venit grabnic în ajutor prin sprijinul neprecupețit al domnitorului Alexandru Ioan Cuza și al Camerelor Legislative din Iași și București, care în anul 1860 au votat acordarea unor donații anuale de cîte 500 galbeni. După cum rezultă dintr-un document inedit (o adresă de mulțumire) recent descoperit, la acordarea acestor donații un important rol l-a avut Constantin Hurmuzaki și Mihail Kogălniceanu, care sprijiniți de Alexandru Ioan Cuza, au susținut în Camerele Legislative interesele dezvoltării învățămîntului românesc brașovean.

În această adresă, reprezentanții școlii românești din Brașov (V. Oroianu, Gr. Lacea, N. Ciurcu), după ce elogiază „simțul național și patriotic" al lui Constantin Hurmuzaki, subliniază în mod clar că „Domnia Voastră ... îmbrățișează acest gimnaziu încă de la înființarea lui și concursul Domniei Voastre face o parte însemnată din acel vot al În(altelor) Camere Legislative favoritor școlii noastre. Pentru aceea ... Eforia Școlilor Românești din Brașov se simte îndatorată a vă aduce prin noi în numele tuturor românilor de peste Carpați cea mai fierbinte mulțumită și profundă recunoștință. Să trăiți D-le Președinte, Să trăiască ilustra familie Hurmuzaki".

Tot „în numele tuturor românilor de peste Carpați", reprezentanții Gimnaziului „Andrei Șaguna" aduc „mărturisirea celor mai fierbinți simțăminte de recunoștință" lui Mihail Kogălniceanu, ale cărui „generoase osteneli și puternic patriotism ... fac parte esențială din acel vot patriotic al În(altelor) Camere Legislative favoritor școalei noastre...".

Adresa respectivă cuprinde și un semnificativ aliniat pentru „În(altul) Ministeriu" al Principatelor Unite, al cărui rol a contribuit în egală măsură în acordarea acestui sprijin material, alături de Alexandru Ioan Cuza și deputații celor două Camere: „Noi delegații Comunei și ai Eforiei școlare românești din Brașov venim în numele acestei comune și eforii, în numele a numeroasei tinerimi studioase și a tuturor românilor de peste Carpați a spune În(altului) ministeriu omagiurile noastre de cea mai sinceră și profundă recunoștință pentru generosul ajutor ce s-a îndurat a mijloci școalei noastre celei mult strîmtorate, pregătind în favorul ei, atît inima cea părintească a Înălțimei Sale Domnului Principatelor Unite Alexandru Ioan I, cît și cea a bunilor patrioți deputați ...".

Analizînd întregul conținut al „Adresei", la care ne-am referit, rezultă că la acordarea substanțialei donații anuale, gimnaziului „Andrei Șaguna" din Brașov de către Camerele Legislative din Iași și București, un rol deosebit de important l-a avut, alături de Al. I. Cuza și principalii lui sfetnici, Constantin Hurmuzaki și Mihail Kogălniceanu, precum și toți deputații acestor camere, mărturisind prin aceasta unitatea de gînd și simțire a tuturor românilor de pe ambele versante ale Carpaților, românii brașoveni apărînd ca reprezentanți ai tuturor românilor transilvăneni în lupta lor pentru dezvoltarea unui învățămînt unitar, ca premiză a unității naționale.

Faust Remus — muzeograf

Răscoala lui Horea în tradiția poporului

(Continuare din pag. 1)

română era exclusă de la orice drepturi politice și sociale și țărănimea era declarată „iobagă" în propria ei țară. A venit apoi codicele lui Verbötzi de la anul 1514, după care starea țărănimii mergea din rău în mai rău.

Răscoala lui Horea este prezentată în lucrări de mare valoare, întemeiate pe documente scrise sau pe baza mărturiilor directe sau indirecte ale moților din Munții Apuseni.

Între anii 1856—1860 Alexandru Sterca Sulițiu a scris o carte dedicată lui Horea, în care a înfățișat, evenimentele dramatice din timpul răscoalei, pe temeiul mărturiilor aflate în mare parte de la contemporani. În anul 1884, la împlinirea unui veac de la revoluție, Nicolae Densușianu a întreprins o cercetare amănunțită pe la locurile și aria în care s-a desfășurat răscoala din 1784. În anul 1934 istoricul Ion Lupaș ne-a dat o lucrare cu prilejul împlinirii a 150 ani de la răscoala lui Horea.

Istoricii Ștefan Pascu și David Prodan ne-au dat în ultimul timp lucrări de mare valoare în care au înfățișat momentul istoric în toată amploarea lui, arătînd cauzele îndepărtate și apropiate care l-au determinat, desfășurarea lui în timp, consecințele lui sociale și naționale.

Deosebit de cercetarea istorică și independent de aceasta, răscoala de la 1784 a intrat adînc în conștiința poporului și a fost transmisă prin grai viu din generație în generație, prin toate mijloacele de propagare. Este, credem, mișcarea socială care s-a bucurat de cea mai largă circulație în tradiția poporului nostru.

Istoria a devenit legendă și legenda a căpătat caracterul unei puternice realități. Faptele lui Horea, Cloșca și Crișan, cuvintele și întreagă lupta lor de ridicare a poporului din iobăgie, locurile pe unde s-a desfășurat răscoala, prinderea și martiriul lor au devenit izvoare care au alimentat cercetarea istorică și au hrănit sufletul poporului, ducînd peste ani înfățișarea unei epoci care nu se poate uita și din care se pot trage atîtea învățături.

Decenii în rînd care au urmat răscoalei și multă vreme după aceea, asupritorii s-au străduit să scoată figura lui Horea din mintea și inima românilor, să-i răstălmăcească faptele, să înăbușe ecourile ei și să stingă amintirea marei vîlvătăi. Pînă și pomenirea numelui eroului putea atrage aspre pedepse.

Totuși, numele lui Horea era pomenit. Portretul lui trecuse în ipostaza de icoană, înaintea cărora românii se aplecau cu evlavie și își exprimau sentimentele lor de recunoștință.

Un asemenea portret — icoană al lui Horea se află în Biserica cu Lună, din Oradea, catedrala Episcopiei Ortodoxe a Oradiei. El a fost pictat la anul 1816, cînd s-a pictat biserica, deasupra tîmplei între o arcadă mediană, înconjurat de o amplă ghirlandă de lauri.

Între lupta lui Horea, el însuși ziditor de biserici (biserica din Cizer aflată azi la Muzeul în aer liber din Cluj-Napoca, biserica din Albac) și Biserica cu Lună, este o strînsă legătură. Piatra de temelie a bisericii din Oradea a fost pusă la 9 noiembrie 1784, chiar în luna răscoalei, după care stăpînitorii se arătară mai dispuși să facă unele concesii românilor. Se știe că după a treia vizită a lui Horea la Viena, în anul 1782, a apărut edictul de toleranță al lui Iosif al II-lea, prin care se dădea românilor dreptul să zidească locașuri de cult de piatră, în interiorul orașelor (intra muros). Se poate spune că Horea este un ctitor moral al Bisericii cu Lună, de aceea cînd s-a pictat biserica chipul lui a fost așezat deasupra iconostasului.

Era, de altfel, în acel timp, unicul loc în care un asemenea portret putea fi expus, fără ca autoritățile să poată interveni represiv. Astfel memoria lui a rămas permanentă slujind cauzei pentru care s-a jertfit el.

La împlinirea celor 200 de ani de la răscoala lui Horea este din nou scoasă în evidență, această epocă în toată mărimea și tragicul ei, prin studii în revistele și publicațiile românești.

Semnalăm apariția lucrării harnicului cercetător Florian Dudaș, cu titlul: *„Răscoala lui Horea în tradiția poporului"* 1984, Editura Albatros.

Autorul, pasionat și înzestrat cercetător al vieții poporului român din Transilvania, a cercetat lucrările scrise pînă acum, a umblat el însuși ca un pelerin prin locurile în care s-a desfășurat marea mișcare de eliberare a românilor din Transilvania acum 200 ani, a stat de vorbă și a adunat pe lîngă mărturiile deja consemnate de cercetătorii de pînă acum, altele noi, strîngîndu-le într-o carte și prezentîndu-le într-un stil limpede și curgător, ca pe o poveste adevărată, ca o oglindă în care cei de azi pot privi și învăța în același timp, din spiritul de dăruire al mulțimilor, al moților pentru cauza dreaptă a eliberării lor.

Sînt înfățișate în ordine cronologică preludiul, răscoala, martiriul și elogiul acestui moment deschizător de drum nou, caracterul lui mobilizator și profetic pentru tot ceea ce avea să se întîmple în istoria națională pînă la unitatea din zilele noastre, așa cum s-au întipărit și s-au păstrat în sufletul poporului, în conștiința lui, în tradiția lui bogată în forme de exprimare. O istorie trăită și scrisă din viață și pentru viață.

Din ecoul răscoalei lui Horea în presa europeană

Secolul al XVIII-lea, secolul luminilor, al despoților luminați este în egală măsură și secolul unor mari frămîntări sociale — războiul țărănesc condus de Em. Pugaciov, răscoala lui Horea etc. — cît și a unor mari seisme politice și revoluționare, culminînd cu revoluția burgheză franceză.

Pe fondul creșterii opresiunii social-naționale, dublată de una confesională, a românilor din Transilvania, în deceniul nouă al secolului luminilor, are loc marea epopee țărănească din toamna lui 1784. Prin programul ei de luptă — Ultimatul lui Horea din 11 nov. 1784 (cf. D. Prodan, L'Ultimatum des paysans adressé a la noblesse dans l'insurection de Horea, în „Revue Roumain d'Histoire", XVIII, 1979, 4, p. 687 și urm.) răscoala a polarizat în jurul ei întreaga problematică socială și națională din Transilvania.

Prezența răscoalei lui Horea — de la care se împlinesc două secole — în paginile ziarelor europene ale vremii, este și ea un atestat al interesului pentru istoria românilor, devenită ea însăși adesea, focar de iradiere al istoriei continentului.

Desigur, cercetarea răsunetului, la nivel continental, al răscoalei lui Horea datează în istoriografia românească din secolul trecut (N. Bălcescu, Al. Papiu-Ilarian, N. Densușianu), ea amplificîndu-se mai ales în ultimele decenii, cînd de altfel a apărut și sinteza profesorului clujean N. Edroiu (Răsunetul european al răscoalei lui Horea), cît și volumele de documente cu privire la acest ecou, editate de un colectiv de cercetători clujeni în frunte cu acad. Șt. Pascu.

Este bineștiut că un rol deosebit în propagarea la scară continentală a răsunetului răscoalei lui Horea l-a avut presa secolului luminilor. Periodicele europene occidentale au avut ca surse de informare presa austriacă, cu precădere ziarul Curții imperiale — „Wiener Zeitung", dar și scrisorile primite din unele orașe transilvănene (Sibiu, Cluj, Alba Iulia etc.), reproduse, în extras, de ziarele apusene.

Cum izbucnirea răscoalei e anunțată chiar de ziarele vieneze cu întîrziere (în 27 nov. 1784), este explicabilă decalarea în timp (cu o lună, o lună și jumătate) cu care anunță periodicele occidentale momentul de început al marii epopei țărănești, cît și desfășurarea acestei mișcări. Astfel, „Gazette de Leyde" publică prima știre despre începerea răscoalei la 7 decembrie 1784 (cf. nr. 98, p. 2), „Gazette d'Utrecht" în numărul său din 10 dec. (cf. nr. 99, p. 2), în vreme ce „Gazette de France" (cf. nr. 100, p. 409) și „Courier de l'Europe" (cf. nr. 48, p. 377) abia la 14 dec.

Cauzele răscoalei sînt căutate de ziarele apusene în asuprire și abuzuri, în sarcinile fiscale etc. „Vexațiunile proprietarilor i-au împins (pe răsculați) la aceste vinovate excese" scrie periodicul din Leyde (cf. *Supliment* la nr. 100, p. 1), în timp ce ziarul din Utrecht arată că românii „s-au ridicat contra domnilor lor de pămînt" (cf. *Supliment* la nr. 101, p. 1 și nr. 102, p. 2). Periodicul din Boulogne, relevînd originea românilor transilvăneni („coborîtori din coloniile romane stabilite-n Dacia"), și faptul că ei sînt populația majoritară a Transilvaniei fiind în număr de 670.000 oameni (cf. nr. 8/1785, p. 57), menționează și cauzele ce au condus la această răscoală: faptul că românii erau „supuși jugului celui mai apăsător al guvernămîntului feudal" fiind „adevărați sclavi, fără proprietăți și fără nici un drept" și că, în acest context, conscripția militară, li s-a părut o ocazie „de loc neglijabilă" în dorința lor de-a scăpa de servituțiile feudale, ori anularea ei a constituit o altă cauză ce a dus la răscoală. De altfel, anularea conscripției militare este socotită între cauzele mișcării și de periodicul din Leyde (cf. nr. 100, p. 2—3).

Despre momentul de început al răscoalei, singurul periodic, din cele văzute de noi, care dă unele detalii este „Gazetta de Leyde" (cf. *Supliment* la nr. 105/1784, p. 3). Ziarul olandez arată că mișcarea a început la chemarea lui Horea, de la Mesteacăn în data de 31 oct. 1784.

Periodicile apusene narează cu predilecție faptele. Nu numai că narează, dar și accentuează, colorează, denaturează. Răsculații, în număr de 20000, înaintînd pe mai multe coloane, ard și devastează zeci de sate, castele etc. și sînt cruzi cu proprietarii de pămînt" — scre „Gazette de Leyde" (cf. nr. 100, p. 1—2 și 102/1784, p. 2). O știre asemănătoare publică și periodicul din Boulogne (cf. nr. 48/784, p. 377). „La 2 dec. 1784, maiorul Stojanich a silit 5000 de rebeli să depună armele — notează ziarul din Leyde, cu toate că el însuși, recunoaște că cifra este „puțin exagerată". Se spune că mai sînt vreo 9000 în jurul Turzii și Trascăului — scrie același ziar (cf. Supliment la nr. 2/785, p. 2). Ceea ce se poate citi și în „Gazette de France" (cf. nr. 6/785, p. 25).

Nesiguranță și confuzii și-n ceea ce privește conducătorii răscoalei. Cel mai proeminent nume și nelipsit din toate reportajele este, firesc, cel al lui Horea. Dar alături de el apar și alți conducători: Cloșca, Crișan, Sofronie, Petru Moldovan, Petru Potsch, Salis etc. Cei doi capi principali ai răsculaților sînt Horea și Sofronie (Horiah et Soffrony), relatează Gazette d'Utrecht" (cf. *Supliment* la nr. 6/785, p. 1). Ceea ce se poate citi și-n periodicul din Leyde (cf. nr. 5/785, p. 2), cît și-n cel din Boulogne (cf. nr. 7/785, p. 49). „Horia — scrie ziarul din Utrecht — este un om frumos, viguros și în vîrstă de 50 de ani" (cf. nr. 8/785, p. 3). Horia — notează periodicul din Leyde — timp de patru ani, „ca un avocat" (subl. n.), a apărat, la Viena, cauza neamului său" (cf. nr. 5/785, p. 2). Ziarele occidentale au apreciat caracterul, fermitatea și curajul țăranului român. „Horia a păstrat pînă la sfîrșit marea sa fermitate', scrie „Courier de l'Europe" (cf. nr. 27/785, p. 209). Despre Cloșca, ziarele apusene știu puțin, relatînd că era „principalul locotenent" al lui Horea (cf. *Courier de l'Europe*", 1785, 19, p. 145). Inițial, el apare sub numele de Sofronie, ulterior periodicele occidentale făcînd corectura de rigoare. Crișan era socotit de ziarele apusene „cel de-al treilea șef al Românilor rebeli" (cf. *Gazette de Leyde*", Supliment nr. 8/785, p. 1) și „principalul emisar al lui Horea (cf. *Ibidem*, nr. 21/785, p. 1) .Numele lui Petru Moldovan e dat de „Sibenbürger Zeitung" și „Gazette de France" îl pune în fruntea răsculaților de la granița cu Moldova și Valachia, refugiați acolo, în timpul tulburărilor generate de anularea conscripției militare din vara lui 1784 (cf. nr. 70, p. 288 și nr. 76/784, p. 312).

Desigur, în paginile ziarelor europene apusene au apărut și o serie de naivități și exagerări, vizavi de evenimentul românesc de la 1784. Dar, dincolo de aceste limite, relatările au meritul lor de a fi descris, la o mică distanță de timp, fapte și întîmplări ce interesau opinia publică europeană. Puternicul răsunet de care s-a bucurat acest eveniment major din istoria neamului românesc peste hotare și semnificația lui europeană, au contribuit decisiv la fixarea problematicii românești din Transilvania în dezbaterea europeană.

(Ziarele citate în prezentul material au fost văzute de noi la Biblioteca Națională din Paris — sub cotele: Nd. 34 — Courier de l'Europe; G 4468-88 — Gazette d'Utrecht; M 9937/75 — Gazette de Leyde și microfilmul nr. 197 — Gazette de France) .

Prof. *Ioan Mircea Bogdan*

DIALOGUL TEOLOGIC ANGLICANO-ORTODOX

Comisia mixtă de dialog teologic între Biserica Ortodoxă și Comuniunea anglicană s-a întrunit anul acesta la Dublin, Irlanda, între 13—20 august 1984. Din partea Bisericii Ortodoxe Române a participat P. C. Arhim. Nifon Mihăiță, consilier patriarhal. Întrunirea din Irlanda a adoptat o declarație comună care cuprinde trei capitole: 1. Taina Bisericii; 2. Credința în Sf. Taine, Rugăciunea și Sfințenia și 3. Cultul și Tradiția. De remarcat că, Declarația comună de la Dublin pune un accent deosebit pe rugăciune și consecințele ei pentru viața creștină, în general. În particular, declarația examinează natura conducerii în Biserică, în contextul recentelor declarații privind primatul universal, cuprinse în Raportul Final al Comisiei internaționale Anglicano-Romano-Catolice. În continuare, declarația delimitează exact zonele de dezacord și de acord doctrinal privind *Filioque* și propune căi prin care modurile în care răsăritenii și apusenii abordează probleme ar putea fi reconciliate. Ea vede participarea la Harul Treimii ca sursa și scopul rugăciunii și cultului liturgic creștin. Declarația prezintă puncte de consens privind icoanele, rugăciunile pentru morți, invocarea sfinților și rugăciunile de familie.

*

În lumina raportului adoptat la Dublin de către Comisiile pan-ortodoxă și pan-anglicană, precum și pe baza rezultatelor de pînă acum ale dialogului teologic ortodox-anglican, se pot constata următoarele:

S-au realizat progrese importante în toate temele discutate, care se referă la toată învățătura de credință a celor două Biserici, dar mai sînt necesare eforturi pentru depășirea unor puncte de detaliu în toate temele, în care cele două Biserici se deosebesc. Astfel, în tema „Misterul Bisericii", prezentarea Bisericii în ființa ei satisface ambele părți. Dar s-a constat că Biserica anglicană practică o intercomuniune euharistică cu comunități creștine locale care nu au o unitate de credință cu ea, în vreme ce Biserica Ortodoxă consideră noțiunea intercomuniunii contradictorie și practica ei inacceptabilă, neavînd ca bază unitatea în credință. Anglicanii consideră intercomuniunea ca o cale spre unitate, în vreme ce ortodocșii văd în ea o relativizare a ideii de comuniune și a unității de credință, putînd obișnui pe creștini să rămînă în acest relativism. Referitor la tema Tradiției, cele două Biserici se mărturisesc într-un acord de principii. Dar constatîndu-se că amîndouă recunosc o anumită libertate în înțelegerea Tradiției ca unitate în diversitate, consideră ca o temă de discutat în viitor limitele acestei libertăți. Nu s-a ajuns la un acord nici cu privire la autoritatea tuturor Sinoadelor ecumenice, anglicanii recunoscînd numai pe primele patru, iar ortodocșii pe toate cele șapte. Trebuie subliniat de asemenea acordul privind cinstirea adusă Maicii Domnului și Sfinților, încrederea în puterea rugăciunilor lor, și cinstirea icoanelor. Această libertate de care s-a vorbit mai sus a dus și la diferența între anglicani în privința hirotoniei femeilor. Dar, inevitabil, au rămas încă destule deosebiri între anglicani și ortodocși.

Arhim. *Nifon Mihăiță*

ȘTIRI ECUMENICE

● *Patriarhul ortodox Ignatios IV Hazim, al Antiohiei, a adresat un Apel către poporul libanez, cerînd să facă totul pentru a readuce pacea și liniștea în viața poporului. Faptul cel mai grav, a spus el, nu constă în distrugerea clădirilor, pentru că piatra poate fi reclădită de oameni, dar pierderea de oameni nu mai poate fi recuperată. Războiul a dispersat atît de multă lume, a adus sărăcie și mulți sînt poveri pe seama prietenilor și a rudelor la care au trebuit să se refugieze. Cine ne va da înapoi chipurile mutilate de bombe? Cine ne va reînfrumusețea cu virtutea iertării? Cine ne va reda unii altora? Oare sîngele a devenit singura limbă posibilă în Liban? Opriți vărsarea de sînge!*

● *Profesorul pr. Ioan Bria care lucrează în cadrul Consiliului Ecumenic al Bisericilor din Geneva, scrie în publicația EPER a organizației elveține „Entraide Protestante Suisse" articolul: ORTODOXIA ÎN ESTUL EUROPEI. Bun. Va putea orienta pe mulți occidentali în înțelegerea ortodoxiei. El remarcă mai întîi diversitatea situațiilor culturale, bisericești și ecumenice din Est, ceea ce invită la anumite diferențieri între Biserici. Se oprește însă, îndeosebi, asupra a ceea ce ar putea constitui permanențele ortodoxe, importanța tradiției, continuitatea, liturghia ca model de stil de viață creștină și modul cum au înțeles să se situeze față de revoluțiile sociale și politice care s-au petrecut în țările lor. Accentul pe liturghie nu înseamnă trecerea pe plan secund a responsabilității Bisericii față de nedreptățile sociale și opresiunea economică.*

Pr. I. Bria nu ocolește confruntarea cu „presiunile cele mai oarbe ale unor grupuri reacționare străine care pretind să salveze Biserica „martiră" din Est, în numele unei etici care le-ar izola de ansamblul țărilor lor, și de popoarele lor, făcînd din creștini dizidenți sau opozanți iresponsabili" (p. 9).

Ecumenismul prinde, deși nu se uită ușor că, de pildă, misionarii catolici au venit în Răsărit întotdeauna cu scopul de a supune Bisericile ortodoxe autorității Romei, iar misiunile protestante străine, din toate țările Europei, au exercitat în trecut presiuni politice asupra culturii și vieții naționale. Menționează pentru epoca prezentă faptul că Bisericile ortodoxe sînt nevoite să facă față „la o altă formă de prozelitism violent a unor grupuri misionare parabisericești „care forțează granițele țărilor din Estul Eurpoei cu o literatură mai mult reacționară decît misionară".

Încheie cu concluzia că „Bisericile ortodoxe au arătat că pot mărturisi în și pentru o societate omenească nouă".

Revista e ilustrată cu un perete de mănăstire pictată din Moldova de nord, cu chiliile mănăstirii Agapia, cu o răstignire pe sticlă din Transilvania. Păcat că lipsesc legendele respective, așa încît pentru occidentalul necălătorit ele pot fi de oriunde!

● *În Irlanda de nord la The Corymeela Center, din Belfast, a avut loc între 18—24 sept. 1984 o conferință cu tema: „Femeile și pacea".*

● *Dr. Philip Potter, secretarul general al Consiliului Ecumenic al Bisericilor a vizitat între 10—16 octombrie 1984 Coreea de Sud, cu prilejul aniversării celor 200 de ani de cînd a pătruns creștinismul acolo. Între 16—28 octombrie 1984, Dr. Potter a vizitat cinci orașe mari din China: Beijing, Nanjing, Wusih, Sian și Shanghai.*

● *Consiliul Ecumenic al Bisericilor a acordat în 1984 subvenții în valoare de 400.000 de dolari, la 43 de grupuri din Africa, Asia, Australia, Europa și America de Nord angajate în lupta pentru combaterea rasismului.*

● *Gerald Gotting, vice-președinte al Consiliului de Stat din R. D. G., a înmînat la Geneva doctorului Philip Potter, la 13 septembrie 1984, un bust al lui Martin Luther, sculptat de Wilfried Fitzenreiter, promis cu prilejul aniversării a 500 de ani sărbătorită în R. D. G. în anul acesta.*

● *Episcopul Desmond Tutu, luptător antirasist din Africa de Sud este cîștigătorul premiului Nobel pentru pace în 1984. A participat la Adunarea Generală a Consiliului Ecumenic al Bisericilor care a avut loc la Vancouver, Canada, în 1983.*

● *O declarație a Dr. Emilio Castro, care de la 1 ianuarie 1985 va fi noul Secretar general al Consiliului Ecumenic al Bisericilor: „Implicarea noastră în tot ceea ce urmărește realizarea dreptății sociale, este singurul lucru care va da credibilitate la tot ceea ce facem."*

● *Revista „Renovacion Ecuménica" din Salamanca, Spania, publică un reportaj asupra unei vizite ecumenice în România, a unui grup de spanioli, între 18—25 august 1984, condus de pr. Dr. José Sánchez-Vagnero, secretarul general al Universității Pontificale din Salamanca. Au vizitat Moldova unde au fost primiți și de I. P. S. Mitropolit Teoctist, și Transilvania unde, la Sibiu, cu Mitropolitul Antonie „au avut un prelungit colocviu asupra vieții actuale din Biserica Ortodoxă din România".*

ANTONIE P.

Din viața Bisericilor ortodoxe surori:

Aniversarea a 175 de ani de la întemeierea Academiei duhovnicești din Leningrad

Înființată în 1809, Academia duhovnicească din Leningrad și-a sărbătorit, între 8—11 oct. a. c., cel de-al 175-lea an de existență.

Au participat reprezentanți ai instituțiilor de învățămînt teologic ortodox din R. S. F. Iugoslavia, R. P. Bulgaria, R. S. Cehoslovacia, R. P. Polonă și S. U. A.

Din țara noastră au luat parte pr. prof. dr. Ștefan Alexe de la Institutul Teologic Universitar din București și pr. prof. dr. Dumitru Abrudan, prorectorul Institutului Teologic Universitar din Sibiu.

Festivitățile jubiliare s-au desfășurat după următorul program:

Luni, 8 oct. a. c., la orele 18 — vecernia, cu priveghere, în catedrala Academiei teologice din Leningrad. S-a oficiat cu acest prilej și parastas pentru ctitorii, profesorii și studenții adormiți în Domnul ai Academiei teologice din orașul de pe Neva.

Marți, 9 oct. 1984, la orele 10 — Sf. Liturghie, în catedrala Academiei, pontificată de către Î.P.S. Mitropolit Antonie al Leningradului.

După masa de prînz, în aulă, unde era organizată o expoziție aniversară, a avut loc deschiderea festivităților dedicate evenimentului.

Î. P. S. Chiril Gundeaev, Arhiepiscop de Vyborg și rector al

(Continuare în pag. a 4-a)

Pr. prof. *D. Abrudan*

Un eveniment important în istoria ecumenismului

(Continuare din pag. 1)

să formuleze în chip magistral doctrina despre Sfînta Treime, în așa măsură încît a devenit în același timp text de mărturisire, dar și de devoțiune, adică text de cult.

Elaborarea lui a fost absolut necesară atunci, iar folosirea lui și mărturisirea cu ajutorul lui a credinței în Treime, este absolut necesară și azi și va fi mereu.

S-a apreciat mai ales faptul că în Ortodoxie, *Crezul nu e numai* o mărturisire, un act intelectual, ci, mai ales, un act de rugăciune și de evlavie. El se cîntă sau se recită de către toți și toți îl înțeleg.

Al treilea referat: *Constantinopol (381), Calcedon (451) — Riva del Garda (1984)*, a fost susținut de către prof. Werner Löser, S. J. din R. F. G., el ocupîndu-se mai ales de rolul ecumenic al *Simbolului Credinței* și nu numai în cadrul creștinismului, ci și în cadrul marilor religii monoteiste.

Lucrările în grupe s-au desfășurat urmărindu-se discutarea și clarificarea referatelor prezentate în plenare. Grupa de limba franceză a lucrat sub președinția Mitropolitului Antonie Plămădeală, al Ardealului, din ea făcînd parte, printre alții, și Cardinalul Roger Etchegaray de la Vatican, Dr. Emilio Castro, secretarul general al Consiliului Mondial al Bisericilor, Mgr. Jean-François Arrighi, de la Vatican, pastorul Jornod, președintele Federației Bisericilor Protestante din Elveția, episcopul spaniol Infantes Florido, episcopul anglican Hanson ș. a.

Dr. Emilio Castro și-a exprimat convingerea că dacă ortodoxia occidentală ar fi mai activă, ar putea aduna la sînul ei pe toți căutătorii de înțelepciune pe la diverse secte orientale, deoarece ortodoxia are exact ceea ce caută ei, adică o spiritualitate mai profundă și mai autentică. El a vorbit apoi despre necesitatea cooperării tuturor creștinilor, pentru a da o mărturie comună despre credința și dorințele lor de pace și cooperare în lume, pronunțîndu-se ferm împotriva prozelitismului dezmembrant și sectar. Și dacă e adevărat că în trecut Europa a exportat diviziunile pe temele credinței și în alte continente, așa cum a spus odată Papa Ioan-Paul al II-lea, atunci tot ei îi incumbă răspunderea de a duce acum peste tot un spirit de pace și de unitate, de mărturie comună.

În toate intervențiile, în ședințele plenare și în grupe s-a accentuat ideea că *Simbolul Credinței* cu doctrina lui despre Sfînta Treime dă tuturor creștinilor o bază pentru o înțelegere comunitară a mărturiei lor și pentru un sens comunitar al lumii: așa cum Dumnezeu e în *Treime*, dar e *Unul*, tot așa lumea, cu multiplele ei fațete, trebuie să fie *una*, o multilateralitate exprimată ca unitate, deoarece toți oamenii sînt frați și fiii aceluiași Dumnezeu.

Simbolul credinței a fost abordat și ca mijloc de soluționare creștină a unor probleme care preocupă lumea de azi. În legătură cu aceasta a luat cuvîntul și autorul acestor rînduri care a spus, printre altele:

„Aș vrea să atrag atenția asupra unei probleme, poate laterale, dar care mi se pare importantă și care ar trebui să ne preocupe. Am văzut din ziarele recente că în Franța este în curs o dezbatere pe tema: *Cine are dreptul să dispună de viață?* Dezbaterea e mai ales la nivelul medicilor și are în vedere atitudinea față de bolnavii incurabili. Părerile sînt împărțite: unii spun că fiecare om e stăpîn pe viața lui și și-o poate curma cînd vrea, alții că medicul singur trebuie să dispună cît să mai trăiască un bolnav incurabil, alții, în sfîrșit, rămîn la punctul de vedere că nimeni nu are dreptul, sub nici un pretext, să curme viața. Prin unele din aceste teorii sîntem în pragul unei noi ofensive euthanasiste.

„În legătură cu aceasta, cred că avem și noi un cuvînt de spus. Unele teorii sînt de-a dreptul periculoase. În *Simbolul Credinței* pe care noi tocmai îl studiem, se spune că Duhul Sfînt este *Domnul de viață făcătorul*". Iată o pnevmatologie cu aplicare imediată, actuală, în societatea vremii noastre. Dacă viața vine numai de la Dumnezeu, nimeni și sub nici un pretext nu are voie să dispună de ea. Numai Dumnezeu are acest drept. El care a dat-o, care a creat-o. Trebuie să spunem aceasta medicilor, dar și tuturor acelora care caută alte pretexte ca să se amestece în treburile lui Dumnezeu, preluîndu-le fără nici un drept. Astfel, cursa înarmărilor, războaiele, tot ceea ce ucide viața, e împotrivire sacrilegă față de Dumnezeu, e fărădelege și substituire în drepturi. Bisericile din Europa au fost martore a două războaie, unul mai pustiitor decît celălalt. Să împiedicăm un al treilea. Prin discuțiile noastre teologice căutăm unitatea noastră religioasă și e foarte bine, dar trebuie să acționăm și practic, să ne declarăm în toate ocaziile și cu toată puterea apărători ai vieții, despre care noi mărturisim că e opera lui Dumnezeu și numai a lui Dumnezeu".

EVENIMENTUL DIN CATEDRALA DE LA TRENTO

Ca urmare a discuțiilor și a studiilor făcute asupra *Simbolului credinței* și din respect față de acest document patristic de mare autoritate, toți participanții, ortodocși, romano-catolici și protestanți, au hotărît să meargă în catedrala de la Trento și să rostească acolo Simbolul Credinței așa cum a fost el alcătuit la Sinoadele de la Niceea și Constantinopol, adică *fără adaosul filioque*, practicat mai ales după despărțirea Bisericilor atît de către romano-catolici, cît și de către protestanți.

Cardinalul Basil Hume, primatul romano-catolic al Angliei, a dat citire unei scrisori de salut din partea Papei Ioan-Paul al II-lea. Referindu-se la întrunirea de la Riva del Garda și mai ales la ceea ce urma să se petreacă la sfîrșit în catedrala de la Trento (rostirea Simbolului credinței fără *filioque*), S. S. Papa scria: „Aș dori să iau notă de acest eveniment și să vă salut pe toți cei care luați parte la el, în harul și pacea care este de la Dumnezeu Tatăl nostru și de la Domnul Iisus Hristos (cf. Fil. I, 2), aducînd mulțumiri pentru duhul dragostei și al unității care v-a adunat împreună". Papa afirmă de asemenea „marea semnificație" a mărturisirii în comun a Simbolului de la Niceea-Constantinopol, citînd o declarație mai veche a sa, în care spunea: „Învățătura primului sinod de la Constantinopol este și azi expresia credinței celei una a întregii creștinătăți. Atunci cînd mărturisim această credință — precum facem ori de cîte ori recităm Crezul — noi dorim să accentuăm lucrurile care ne unesc cu toți frații noștri, indiferent de diviziunile care au survenit de-a lungul veacurilor".

Mai departe S. S. Papa devenind și mai specific, chema la „retrăirea acelor adevăruri în care, de-a lungul veacurilor, am crezut împreună și care, în ciuda despărțirilor, n-au încetat de a fi comune". Papa constata apoi că, deși comuniunea creștinilor este astăzi încă imperfectă, ei pot totuși da mărturie comună în fața lumii despre credința lor, avînd toți fondul comun al credinței din vremea de dinainte de despărțire. O mărturie comună este din ce în ce mai posibilă, cînd creștinii cresc împreună în înțelegere și, mai ales, în înțelegerea *Simbolului credinței*.

La sfîrșitul scrisorii sale, Papa a cerut participanților să ia în considerare și situația din Europa de azi, recomandînd toată preocuparea pentru problemele ei și implicarea mărturiei creștine în rezolvarea lor.

Solemnitatea din catedrala de la Trento din 7 octombrie 1984 va rămîne totuși un eveniment crucial, o dovadă că Bisericile își pot depăși deosebirile și se pot întîlni pe terenul moștenirii lor comune, din vremea cînd mai erau încă una. Cele petrecute la Trento, sînt dovada că unitatea e posibilă și că speranța nu e o virtute zadarnică.

Ca să ne dăm seama că evenimentul n-a fost ușor de realizat, e suficient să notăm aici cuvintele pastorului protestant Dr. André Appel care în cuvîntarea de deschidere de la Riva del Garda a spus: „Trento este pentru noi, simbolul rupturii definitive, a refuzului Romei de a lua în considerare preocupările Mișcării Reformei". Se știe că Sinodul de la Trento (1545—1563), considerat de romano-catolici al 19—lea sinod ecumenic, a determinat mișcarea numită *Contrareformă*, care a generat confruntări și lupte sîngeroase în tot spațiul în care și-au desfășurat acțiunea reformatoare Luther, Calvin și urmașii lor. Sinodul de la Trento (Tridentin) a lăsat, mai ales în lumea protestantă, urme dureroase, așa că e de înțeles faptul că André Appel nu s-a putut abține să nu amintească acest lucru în cuvîntarea sa de deschidere.

La sfîrșitul serviciului religios de la Trento s-a dat citire *Mesajului* alcătuit la Riva del Garda, primit cu aplauze de către credincioși. Reținem din el cîteva pasagii:

„Toate Bisericile din Europa au în comun Simbolul de la Niceea și Constantinopol, întocmit în secolul al IV-lea după Hristos. El face parte din Liturghia Bisericilor ortodoxe, romano-catolice, anglicane și din slujbele Bisericilor ieșite din Reformă. El este deci o legătură prețioasă care unește Bisericile despărțite și noi am văzut în aceasta harul lui Dumnezeu. Cu toate divergențele care mai rămîn între noi în ceea ce privește interpretarea lui, noi am căutat să înțelegem acest Simbol și să-l aplicăm timpului nostru. Încrezători în ajutorul Sfîntului Duh, noi l-am recitat pentru a mărturisi credința noastră, împreună cu Comunitatea adunată duminică, 7 octombrie 1984, în catderala din Trento".

Într-una din zilele întrunirii de la Riva del Garda, participanții au fost invitați la un Marș al păcii, cu torțe, în localitatea Rovereto unde, pe un vîrf de munte, s-a înălțat un monument măreț, cu un clopot imens, în amintirea victimelor din cele două războaie mondiale. În localitatea Rovereto există și un muzeu militar, în care două camere sînt dedicate ostașilor români care au luptat și au murit pe acele meleaguri în primul război mondial, cînd Transilvania făcea parte din Imperiul austriac. Părțile acestea de nord, care acum aparțin Italiei, au aparținut și ele pînă la sfîrșitul primului război mondial tot Austriei. Evenimentul a fost notat și în Mesaj:

„Vizita noastră emoționantă la Rovereto la Memorialul morților din cele două războaie mondiale și chemarea clopotelor la pace, ne-au invitat să întreprindem totul pentru ca umanitatea să fie apărată de un război atomic. Iată de ce noi toți cerem să se treacă în toată lumea la o dezarmare reală... Bisericile și creștinii pot și vor să fie instrumente ale reconcilierii și ale păcii întru dreptate... Pace, dezarmare, drepturile omului, locul femeii în Biserică și societate, șomajul, mizeria, ecologia, iată cîteva din problemele dificile cărora noi creștinii trebuie să le căutăm soluții, împreună cu toți oamenii de bine".

La sfîrșit, *Mesajul* invită pe toți creștinii „să rostească *Crezul Niceo-Constantinopolitan* împreună, în Bisericile lor și în întîlnirile ecumenice, pentru a-și susține viața, a-i studia afirmațiile și a trage învățături din el pentru viața practică, în comuniune cu toate Bisericile".

Cele petrecute la Trento la 7 octombrie 1984, vor rămîne în istoria Bisericii creștine, și în memoria generațiilor viitoare, ca un act de curaj, de restaurare a unui Simbol sfînt, de voință de unitate, de smerenie, de speranță și de dragoste creștină. Mulți creștini luînd cunoștință despre cele petrecute la Trento, au exclamat: Totuși, iată că ecumenismul nu e o lucrare zadarnică!

Marea răscoală populară...

(Continuare din pag. 1)

adunare la Mesteacăn pentru ziua de 31 octombrie. Răspunzînd chemării, la data stabilită s-au întrunit vreo 5—6.000 de țărani. Aceștia, sub conducerea lui Crișan pornesc spre Alba Iulia pentru a primi arme și a se elibera de iobăgie. Cînd ajung în satul Curechiu, lîngă Brad, coloanele de țărani sînt atacate cu focuri de armă de reprezentanții autorităților. Moții, cuprinși de mînie, se apără cu furci și topoare. Cad morți și răniți de ambele părți. În furia lor, țăranii încep să dea foc conacelor nobiliare. Incidentul de la Curechiu a fost scînteia care a aprins vîlvătaia răscoalei.

De aici, focul luptei s-a întins cu repeziciune, cuprinzînd Zarandul, Hunedoara și Munții Abrudului, unde la 4 noiembrie, cei adunați în hotarul comunei Blăjeni depun jurămînt de credință în fața lui Horea și a căpitanilor săi Cloșca, Crișan și Ioan Horea. Sprijiniți de mineri, țăranii ocupă tîrgurile din munți: Cîmpeni, Abrud, Roșia, Zlatna. În două rînduri este atacată cetatea Deva, unde se refugiase nobilimea hunedoreană, dar fără succes din partea răsculaților. În zilele următoare, răscoala ajunge pînă în Maramureș, Banat, în părțile Sibiului și Făgărașului.

La baza răscoalei stătea programul alcătuit de Horea și formulat în ultimatumul din 11 noiembrie 1784 adresat nobilimii din cetatea Deva, și anume: nobilime să nu mai fie, ci fiecare să trăiască din slujba ce i-o va da înălțatul împărat; nobilii să-și părăsească pentru totdeauna moșiile, care să fie împărțite la țărani; nobilii să plătească dări ca și poporul de rînd. Prin conținutul său, acesta era cel mai înaintat program al vremii formulat în Transilvania, care își propunea să desființeze relațiile de producție feudale.

Pentru a pune capăt răscoalei nobilii și autoritățile habsburgice recurg la cele mai diferite mijloace. Se trimit reprezentanți pentru a cerceta cauzele acesteia, se fac diferite promisiuni pentru a liniști populația, se inițiază încheierea unor armistiții pentru a cîștiga timp, este trimisă armata pentru a-i înfrînge pe țărani.

Cel dintîi armistițiu se încheie la Tibru, în 12 noiembrie, între Cloșca și vicecolonelul Schultz, în condițiile formulate de moți: eliberarea iobagilor, înrolarea în regimentele grănicerești și eliberarea iobagilor închiși. În aceleași condiții se încheie și al doilea armistițiu, în 16 noiembrie, la Valea Bradului, între Crișan și dr. Ioan Molnar Piuariu. În aceeași zi, dar fără condiții se realizează al treilea armistițiu la Sălciua, și al patrulea în apropiere de Alba Iulia.

Văzîndu-se înșelați de autorități și nobili, la scurt timp țăranii reaprind răscoala cu și mai mare intensitate. Conducătorii acesteia trimit emisari în Țara Românească și Moldova pentru a primi ajutoare. Acum condițiile de luptă erau cu mult mai grele; nobilimea se înarmează și, încurajată de oficialități, se dedă la numeroase atrocități; Curtea de la Viena, alarmată de situația din Transilvania, dă ordin armatei să intervină.

Se dau lupte grele la intrarea în munți. Răsculații, concentrîndu-și forțele, rezistă la început. Dar în fața puternicei ofensive a unităților imperiale, țăranii, slab înarmați, sînt înfrînți, în 7 decembrie, la Mihăileni. După o serie de alte ciocniri, unde încercările de rezistență ale cetelor de moți sînt înfrînte, Horea dă poruncă de încetarea luptelor la 14 decembrie 1784. În timp ce răsculații se împrăștie pe la casele lor sau în munți, Horea și Cloșca se retrag în codrul Scorăcetului, din apropierea Huedinului, însoțiți de cîțiva oameni devotați, plănuind o nouă ridicare la luptă odată cu sosirea primăverii; iar Crișan se ascundea prin munți.

De îndată, nobilimea și armata imperială încep acțiunea de „pacificare" a țării. Sute de țărani sînt uciși, fără judecată. Căpeteniile sînt urmărite. Pe capul lui Horea se pune un premiu. Cu ajutorul unor trădători, Horea și Cloșca au fost prinși la 27 decembrie 1784, iar Crișan la 31 ianuarie 1785, puși în lanțuri grele și închiși în celulele temniței din Alba Iulia. Cei trei conducători au fost supuși unei lungi anchete de comisia condusă de comisarul imperial Anton Jankovics. Crișan se sinucide în temniță, iar Horea și Cloșca, pe baza codului criminal terezian, au fost condamnați la moarte prin frîngere cu roata de jos în sus. Sentința a fost adusă la îndeplinire la 28 februarie 1785, pe platoul numit „La furci" de lîngă Alba Iulia, în prezența a 6.000 de țărani aduși cu forța din numeroase sate, ca să privească și să se cutremure în fața cumplitei execuții.

În perioada următoare, pentru a tempera avîntul revoluționar al maselor, Curtea de la Viena le-a acordat țăranilor o serie de drepturi și libertăți. Astfel, li s-a dat dreptul la pășunatul vitelor și scutire de unele cărăușii. Au fost reglementate parțial raporturile dintre iobagi și nobili prin patenta din 22 august 1785, care desființa legarea de glie a țărănimii iobage. De asemenea, acestora li se acorda dreptul de liberă căsătorie, de a învăța carte și meserii, de a lăsa moștenire urmașilor bunurile avute.

Răscoala de la 1784 a avut o mare însemnătate prin aceea că a zguduit din temelii orînduirea feudală, grăbind trecerea la epoca modernă. Răscoala a avut un puternic ecou în Moldova și Țara Românească, precum și în alte țări europene.

Cu ocazia aniversării a două sute de ani de la răscoala de la 1784, se cuvine să aducem un cald și binemeritat omagiu memoriei martirilor poporului nostru — Horea, Cloșca și Crișan — conducătorii maselor populare, și tuturor participanților la lupta pentru libertate socială și națională din timpul acelor învolburate și crîncene timpuri.

ANIVERSAREA A 175 DE ANI...

(Continuare din pag. a 3-a)

Academiei și Seminarului din Leningrad a rostit o amplă cuvîntare înfățișînd principalele etape de dezvoltare ale acestei înalte instituții de cultură teologică precum și rostul pe care îl îndeplinește ea astăz. în viața Bisericii Ortodoxe Ruse.

Au urmat cuvîntările de salut din partea Patriarhiei Moscovei, a Academiei duhovnicești de la Zagorsk, a seminariilor teologice de pe cuprinsul U. R. S. S. precum și din partea oaspeților de peste hotare.

Pr. prof. Dumitru Abrudan a exprimat bunele urări de prosperitate pentru profesorii, studenții și elevii Academiei teologice leningrădene din partea instituțiilor de învățămînt teologic din România, înfățișînd totodată bunele raporturi care au existat și continuă să fie promovate și în prezent între școlile teologice din cele două țări, între Bisericile și popoarele noastre. Vorbitorul a evidențiat fructuoasa colaborare dintre profesorii de teologie și ierarhii din cele două Biserici în direcția refacerii și consolidării unității creștine, a salvgardării păcii și sprijinirii acțiunilor pentru întărirea prieteniei și colaborării dintre țările și popoarele noastre.

În seara aceleiași zile, a avut loc un concert festiv dat de studenții și elevii Academiei și Seminarului din Leningrad.

Miercuri, 10 oct. a. c., s-a desfășurat sesiunea de comunicări consacrată celei de-a 175 aniversări.

Joi, 11 oct. a. c., la orele 11 i s-a conferit titlul de „Doctor Honoris Causa" I. P. S. Dorotei de Praga, Mitropolit al Bisericii Ortodoxe din Cehoslovacia.

Reprezentanții români la acele festivități au folosit prilejul prezenței lor acolo spre a înfățișa situația învățămîntului teologic din țara noastră, grija deosebită pe care o manifestă Biserica Ortodoxă Română pentru formarea unor viitori preoți animați de dragoste fierbinte pentru misiunea lor de slujitori ai lui Dumnezeu și ai oamenilor.

La Prăznuirea Sfîntului Mare Mucenic Dimitrie

„Sufletul lui era plăcut lui Dumnezeu pentru aceasta Domnul s-a grăbit să-l scoată din mijlocul răutății"
(Înțel. lui Solomon 4, 14)

În luna octombrie, 26 zile, Biserica noastră face pomenirea Sfîntului Mare Mucenic Dimitrie, izvorîtorul de mir, care a trăit în veacul al patrulea după Hristos, iar în ziua de 27 octombrie, face pomenirea Cuviosului Dimitrie din Basarabi (Basarabov), care a trăit în secolul al XII-lea și ale cărui sfinte moaște se află în Catedrala Patriarhală din București.

O bogăție de învățături se revarsă din visteria Bisericii la praznicele sfinților, a căror folosință rourează viața credincioșilor, căci pilda vieții lor, nevoințele și rugăciunile lor, luminează ca niște faruri călăuzitoare străduințele noastre spre mîntuire.

De aceea, marea sărbătoare a creștinătății, cînd se face pomenirea Sf. Marelui Mucenic Dimitrie, izvorîtorul de mir, coboară în fața ochilor minții noastre o pagină însemnată din istoria Bisericii creștine.

În timpul vieții sale pămîntești, de-a lungul și de-a latul vastului imperiul roman, în care era inclusă și Grecia — patria Sf. Dimitrie — s-a pornit de către împărații de atunci, un val de prigoane sîngeroase împotriva tuturor celor ce îmbrățișaseră credința creștină.

Era deajuns atunci, ca cineva să spună autorităților că un om este creștin și că nu se închină idolilor din templele păgîne, iar acesta să mărturisească precum că e creștin, pentru ca viața lui să nu mai însemneze nimic.

Pe atunci, în timpul domniei împăratului Maximilian, trăia în Tesalonic Sf. Dimitrie. Credința sa creștină nu mai era o taină pentru locuitorii cetății, de vreme ce Sf. Dimitrie era unul dintre învățătorii credinței în Hristos.

Statornicia sa în dreapta credință mersese atît de departe, încît atunci cînd împăratul a venit în cetate, prima sa grijă a fost aceea de a-l zăvorî în temniță pe Sfînt, crezînd că prin aceasta poate zăgăzui revărsarea credinței celei adevărate în cetatea aceea. Și pentru ca să nu se producă tulburări din cauza aruncării Sfîntului în temniță, împăratul a început să abată atenția locuitorilor cetății printr-un om al său, Lie, de o putere neobișnuită, care provoca la luptă și la întrecerea în putere pe oameni.

Și a fost voia lui Dumnezeu, ca un tînăr, pe nume Nestor, creștin și el, să meargă la Sfînt, la temniță și să ceară binecuvîntare și putere pentru a-l învinge pe păgînul Lie.

Sfîntul Dimitrie l-a binecuvîntat și, însemnîndu-l cu semnul Sf. Cruci, i-a zis: „Și pe Lie vei birui și pe Hristos vei mărturisi".

Puterea păgînului Lie a pălit în fața puterii Crucii lui Hristos. Lie a fost omorît, motiv pentru care mînia împăratului a crescut și mai mult. Aflînd că Sf. Dimitrie îl îndemnase și întărise pe Nestor să se lupte cu Lie, a poruncit ostașilor săi să-l străpungă cu sulițele pe Sfînt, și după aceea și pe Nestor.

„Sufletele drepților sînt în mîna lui Dumnezeu", ne spune Înțelepciunea lui Solomon (3, 1), iar „Dumnezeu nu este Dumnezeu al morților, ci al viilor, căci toți trăiesc în El" (Lc. 20, 38). Pentru aceasta și Sfîntul, trecînd hotarele lumii acesteia, a prisosit prin săvîrșirea de minuni și tămăduiri revărsate, prin harul ce l-a aflat la Dumnezeu, asupra celor în neputință.

Multe sînt minunile, multe sînt tămăduirile pe care Sfîntul le-a săvîrșit, iar amintirea acestora ne-o face Biserica la 26 octombrie a fiecărui an. Dar semnificația cea mai profundă a praznicului Sf. Dimitrie este cea care ne dă îndemn să stăruim asupra statorniciei sale în credință, precum și asupra curajului cu care el a mărturisit pe Hristos și a îndurat martiriul, împlinindu-se prin aceasta cuvîntul Evangheliei care zice: „Cel ce mă va mărturisi pe mine în fața oamenilor și eu îl voi mărturisi pe el în fața Tatălui Meu, iar cine se va rușina de Mine în fața oamenilor și Eu mă voi rușina de el în fața Tatălui Meu" (Mt. 10, 32—33).

Sfîntul Dimitrie a avut convingerea profundă că adevărurile creștine sînt singurele în stare să poarte pe credincios pînă la Dumnezeu. De aceea el a trăit o viață sfîntă în trup, a cunoscut puterea rugăciunii și folosul ei pentru sufletul omenesc. Pentru Sf. Dimitrie, jertfa lui Hristos și bunurile aduse lumii prin Cruce și Înviere, au constituit crezul pe care a fundamentat întreaga sa viață, din tăria căruia a pornit să lărgească hotarele Bisericii, prin aducerea a cît mai mulți oameni din cetatea sa la credință.

El s-a dovedit a fi o lumină, o făclie a lui Hristos, din care s-au aprins alte și alte lumini ale dreptei credințe. Onorurile lumii n-au însemnat pentru el nimic, atunci cînd a trebuit să-și apere crezul său creștin.

De aceea, viața lui curată, precum și mucenicia lui au rămas ca o pildă luminoasă, demnă de urmat, pentru toți creștinii care caută mîntuirea sufletului.

Astăzi, persecuțiile sîngeroase de altă dată au fost aproape date uitării de către mulți dintre noi. În cele două milenii de viață creștină, Biserica a așezat sub jertfelnicul său, crinii de bună mireasmă duhovnicească a mucenicilor săi, de unde se revarsă în potirul de aur al împărăției de veșnică lumină a lui Hristos, rugăciunea lor către Dumnezeu pentru noi.

Sfîntul Mare Mucenic Dimitrie este floarea crescută în genunile lumii noastre, peste a cărei sîngerare Hristos a întins veșnicia Sa, ducîndu-i parfumul sub jertfelnicul paradisului, unde odihnesc „sufletele celor înjunghiați pentru cuvîntul lui Dumnezeu și pentru mărturia pe care au dat-o" (Apoc. 6, 9). Lumina credinței și a jertfei lui luminează, din veșnicia lui Dumnezeu, pe firmamentul Bisericii pentru care s-a jertfit.

Noi, creștinii ortodocși de astăzi, sîntem urmașii acelor înaintași care au îmbrățișat credința în dumnezeirea lui Iisus Hristos, și de aceea în Biserică stăm sub oblăduirea lor, căci Biserica îi cuprinde, deopotrivă, pe ei, cît și pe noi și din puterea Capului ei — Hristos (Efes. 5, 23), avem îndatorirea de a-L mărturisi pe El, prin faptele noastre bune, în fiecare zi.

Desăvîrșirea vieții noastre de buni creștini, cere statornicie în credință, tărie mai ales pentru apărarea crezului nostru lăuntric, a ortodoxiei străbune.

Viața creștină, așa cum a înțeles-o și Sf. Dimitrie, și alți martiri și mărturisitori dintre care unii, născuți din fiii poporului român, precum: Sf. Ierarhi Ilie Iorest și Sava Brancovici, Cuvioșii mărturisitori Sofronie, Visarion și Oprea, precum și alții, este o continuă jertfă, o confruntare permanentă a noastră cu idealurile Evangheliei, în lumina căreia trăim o continuă moarte și înviere împreună cu Domnul.

Din prilejul acestui mare praznic, îndreptăm un gînd călduros spre cei care și-au ales ca patron spiritual pe Sf. Mare Mucenic Dimitrie, dorindu-le ca sub oblăduirea sa duhovnicească, să se învrednicească de o viață sfîntă, îmbunătățită, menită să le deschidă ușile spre „cetatea cea veșnic stătătoare" a milostivirii lui Hristos.

† EMILIAN
Episcop al Alba Iuliei

„Păzește-te curat!"

(I Tim. 5, 22)

Participînd la deschiderea festivă a anului universitar 1983/84 de la Institutul Teologic Universitar din Sibiu, P.F. Patriarh Iustin sublinia, între altele, necesitatea „ca anul pe care îl începem acum să-l începem sub noi auspicii, să fie un an model în toate, în învățătură, în educație, în disciplină", cerînd studenților teologi și întregului nostru corp clerical să fie cît mai mult preocupați „în toate împrejurările de autoeducație, autoformare, autodisciplină", ca unii care, avînd îndatorirea „de a instrui, a educa și disciplina pe fiii noștri sufletești, sîntem chemați să premergem cu exemplul nostru personal".

Gînduri ca cele de mai sus exprimate de Întîistătătorul Bisericii noastre sînt cît se poate de îndreptățite și, deci, binevenite. Clerul, indiferent cărei trepte aparține, este — așa cum potrivit spunea într-o conferință I.P.S. Mitropolit Antonie al Ardealului — „agent al adevărului, al dreptății, al dragostei, al virtuții, ca trimis și martor al lui Dumnezeu". Este deci de neconceput slujire bisericească fără o ținută religios-morală superioară, fără o conduită demnă, serioasă, corectă, plină de generozitate; este de neconceput, fără bogăție și vibrații lăuntrice, fără stăpînire de sine, fără disciplină lăuntrică dublată de cea dinafară, fără virtuțile de bază ale vieții noastre creștinești și cetățenești. Reclamă slujirea preoțească făpturi cît mai libere de păcat, buni cîrmaci ai corabiei vieții personale și familiale și ai obștei pe care o au spre cîrmuire. Este necesar acest lucru și pentru că credincioșii noștri au devenit mult mai exigenți. Se știe că la centrele eparhiale vin nu puține delegații și scrisori prin care credincioșii cer „preot bun", ceea ce înseamnă că ei nu sînt indiferenți față de ținuta, manifestările și lucrarea slujitorilor bisericești. Cuvintele Mîntuitorului Iisus Hristos: „Doctore, vindecă-te pe tine însuți" (Luca 4, 23) sînt adesea pe buzele unora dintre credincioși, ca și cele ale Sf. Ap. Pavel: „Tu care înveți pe altul, pe tine pentru ce nu te înveți? ..." (Rom. 2, 21—24), cuvinte de atîtea ori îndreptățite și care nu numai că sapă enorm la prestigiul tagmei, dar din această pricină nu odată „se hulește și numele lui Dumnezeu" (Rom. 2, 24). Se pare că din astfel de constatări, din astfel de motive a izvorît și tema conferinței preoțești administrative din luna noiembrie a. c., temă care ne readuce în atenție imperioasa îndatorire a tuturor fiilor Bisericii și în primul rînd a slujitorilor ei de a avea o superioară și exemplară conduită, în orice împrejurare, oriunde ne-am afla, de a fi, așa cum se spune tot mai mult, într-o continuă Liturghie după Liturghie.

Sînt deci și în zilele noastre alături de altele, cît se poate de actuale epistolele pastorale ale Sf. Ap. Pavel: I—II Timotei și Tit, care socotim că ar fi potrivit să fie citite cu zăbavă cel puțin o dată pe lună de fiecare dintre noi, slujitorii bisericești. Fii duhovnicești ai marelui Apostol Pavel, în preajma căruia au trăit o parte din viața lor, împărtășindu-se din credința sa fierbinte, din rîvna sa neostoită pentru împlinirea binelui în lume, din focul dragostei sale pentru Iisus, Domnul nostru, și Evanghelia Sa, atît Timotei cît și Tit nu știau oare alfabetul trăirii creștine, al viețuirii în fruntea obștilor pe care le conduceau? Ei care, pe de altă parte, lucrau sub asistența specială a Duhului Sfînt, cînd darurile lui Dumnezeu se revărsau mai din plin în viața Bisericii? Ei care au fost desigur martori ai eliberării minunate a Sf. Ap. Pavel din închisoarea din Filipi (F. Ap. 16, 26—27), ai învierii lui Eutih din Troia (F. Ap. 20, 9—10)? Toate acestea le cunoșteau și le știau de bună seamă, ceea ce rezultă și din II Tim. 3, 10—11, și totuși neobositul Ap. Pavel le scria: „Fii treaz întru toate" (II Tim. 45); „Nu nesocoti harul care este întru tine, care ți s-a dat prin proorocie, prin punerea mîinilor preoției" (I Tim. 4, 14); „Întru toate arată-te pe tine pildă de fapte bune, în învățătură, în curăție, în cinste" (Tit 2, 7); „Fă lucrul evanghelistului, slujba ta fă-o deplin" (II Tim. 4, 5); „De poftele tinerești fugi și urmează dreptatea, credința, dragostea, pacea" (II Tim. 2, 22); „Îndeletnicește-te cu cititul, cu povățuirea, cu învățătura" (I Tim. 4, 13); „Nevoiește-te să te arăți ... lucrător neprihănit" (I Tim. 2, 15); *„Păzește-te curat!"* (I Tim. 5, 22), și atîtea alte asemenea negrăit de semnificative povețe. Sf. Pavel făcea desigur acest lucru pentru ca ucenicii săi — episcopii Timotei din Efes și Tit din Creta — să nu aținească nici o clipă în ținerea trează a uriașei responsabilități pe care o aveau de slujitori bisericești, de slujitori ai lui Dumnezeu.

Se spune despre berze că atunci cînd se află în lungile lor călătorii migratoare și anume cînd stolul se odinește, cele sau cea care stă de pază într-un picior pentru ca celelalte să nu fie expuse vreunei primejdii, în ghiarele celuilalt picior ține o piatră spre a fi astfel permanent trează. Ceva asemănător cere și Sf. Apostol Pavel ucenicilor săi Timotei și Tit și desigur nouă, urmașilor lor. Și nici nu se poate altfel de vreme ce lucrăm în numele lui Dumnezeu, Ziditorul a toate, de vreme ce sîntem asemănați cu îngerii, și mai mult decît ei, de vreme ce lucrăm cu „destinele eterne" ale credincioșilor noștri, cum potrivit spunea un distins ierarh de-al nostru, de vreme ce noi în primul rînd, cei ce am primit darul hirotoniri, sîntem chemați să dovedim că Fiul lui Dumnezeu s-a întrupat să ne ridice, să ne restaureze, să biruie păcatul și să facă viabilă virtutea.

Cîtă curăție, cîtă nepătare lăuntrică, cît gînd curat, cîtă conștiință trează trebuie să avem cînd spunem de pildă înainte de vohodul mic: „Fă ca împreună cu intrarea noastră să fie intrarea sf. îngeri, care *slujesc împreună cu noi*", sau: „Ne învrednicește, pe noi, pe care ne-ai pus întru această slujbă a Ta, cu puterea Duhului celui Sfînt, ca fără de osîndă și fără de sminteală, *întru mărturia curată a cugetului nostru*, să te chemăm pe Tine în toată vremea și în tot locul" — cum spunem tot într-o rugăciune liturgică, ori în momentul de culme al Sf. Liturghii, al prefacerii sf. daruri în însuși Trupul și Sîngele Mîntuitorului Hristos, cînd ne rugăm: „Trimite Duhul Tău cel Sfînt peste noi și peste aceste daruri ce sînt puse înainte."

Atîta „nor de mărturii" avînd (Evrei 12, 1), în permanent contact cu atît de înalte realități spirituale aflîndu-se, se pune firesc întrebarea, cum totuși se mai întîlnesc cazuri de abateri de la îndatoririle elementare pe care această sfîntă și nobilă misiune le incumbă, cazuri de superficializare, de absență afectivă în timpul oficierii sf. slujbe, de tocmeală cu credincioșii, de încălcare a disciplinei familiale, de săvîrșire a unor ierurgii în condiții nepotrivite, de lăcomie, de nepunctualitate etc.

Răspunsuri la întrebarea de mai sus sînt desigur mai multe, dar nici unul nu justifică situații ca cele arătate. Socotim deci că se cuvine să avem cît mai în atenție cuvintele Părintelui nostru ceresc, rostite prin gura profetului Ezechil: „Vai de păstorii ... care s-au păstorit pe ei înșiși" (Iez. 34, 2).

Este adevărat că, în lume trăind și trup avînd, din tinerețele noastre, cum spune cîntarea bisericească, multe patimi se luptă cu noi, dar știm și aceea că, prin Iisus Hristos, Domnul nostru, care ne întărește, le putem birui. Și trebuie să le birium căci printr-o conduită nedemnă, pe lîngă efectele destrămante pe care le lăsăm în urma noastră, pe lîngă condamnarea veșnică la care ne expunem, s-ar putea să ne coste însăși pierderea mandatului pe care-l avem încă din această lume, ceea ce se poate deduce și din următoarele cuvinte cuprinse în rugăciunea din timpul Heruvicului: „Să nu întorci fața Ta de la mine, nici *să mă lepezi dintre slujitorii Tăi.*"

Proorocul și Psalmistul David era conștient de acest lucru, căci altfel n-ar fi spus, în urma păcatului săvîrșit, „nu mă lepăda de la fața ta și Duhul Tău cel Sfînt nu-l lua de la mine" (Ps. 50).

Să ne păstrăm deci curată, cît mai nepătată haina sufletului nostru toți cei ce credem în Iisus Hristos-Mîntuitorul, dar în primul rînd și în chip special noi cei ce sîntem investiți cu puterea de a sluji Lui, cei ce de bună voie și nesiliți de nimeni ne-am angajat solemn, prin jurămînt, să fim purtătorii cuvîntului și luminii Sale în lume.

Arhid. *Gh. Papuc*

Păcatul împotriva Duhului Sfînt

Mîntuitorul rostește acest cuvînt grav: „Orice păcat și orice hulă se va ierta oamenilor, dar hula împotriva Duhului Sfînt nu se va ierta. Celui care va zice cuvînt împotriva Fiului Omului se va ierta lui; dar celui care va zice împotriva Duhului Sfînt nu i se va ierta lui, nici în veacul acesta, nici în cel ce va să fie" (Matei XII, 31—33). Conștiința noastră e confruntată aici cu întrebarea: în ce constă acest păcat, împotriva Duhului Sfînt, de neiertat nici în veacul de acum, nici în cel viitor.

Dar, puși în fața unei asemenea „probleme", trebuie să ne întrebăm mai întîi, ce înseamnă în realitatea ei profundă, iertarea? Firește, în înțelesul Sfintei Evanghelii, al cuvîntului Mîntuitorului, iertarea nu este un simplu act juridic, o decizie de neimputare a vinovăției mele, lăsîndu-mă mai departe în starea căzută în care mă aflam. Iertarea în sens divin înseamnă: vindecare. Cînd patru bărbați au adus la Mîntuitorul pe un slăbănog, și, la cuvintele Domnului: „Fiule, iertate îți sînt păcatele!", cărturarii judecă în inimile lor: „Acesta hulește, cine poate să ierte păcatele fără numai Unul Dumnezeu? Dar Iisus le zice: „De ce cugetați acestea în inimile voastre? Ce este mai ușor a zice slăbănogului: Iertate îți sînt păcatele, sau a zice: Scoală-te, ia-ți patul tău și umblă? Dar, ca să știți că putere are Fiul Omului a ierta păcatele pe pămînt, a zis slăbănogului: ... Scoală-te, ia-ți patul și mergi la casa ta. Și s-a sculat îndată" (Marcu II, 3—12).

Astfel, iertarea înseamnă, profund și integral: vindecare. Dar înțeleasă într-o asemenea plinătate, ca vindecare a firii, atunci se ivește, se impune o altă întrebare: vindecarea este cu putință fără noi, fără voia și participarea noastră la harul dumnezeiesc? Iertarea concepută ca simplu act grațial, ca absolvire doar juridică de vinovăție și pedeapsă, poate să nu implice și conlucrarea celui vinovat; ba chiar să-l lase mai departe în păcatele lui. Dar iertarea ca vindecare nu se poate împlini fără conlucrarea noastră cu harul Duhului Sfînt; în termeni de dogmă, nu e posibilă fără colaborare: „Sîntem împreună lucrători cu Dumnezeu" (I Cor. III, 9) ... Și, Mîntuitorul o asemenea iertare o are în vedere totdeauna.

Cugetînd acum la tîlcuirea sentinței Domnului, potrivit înțelesului dat iertării, să observăm că mai întîi ni se spune: „Oricui va zice vreun cuvînt împotriva Fiului Omului i se va ierta ..." (Luca XII, 31). Și altfel nici nu poate fi, pentru că Fiul Omului, Care este Fiul lui Dumnezeu făcut Om,

(Continuare în pag. a 6-a)

Pr. Prof. *Constantin Galeriu*

Păcatul împotriva Duhului Sfînt

(Continuare din pag. a 5-a)

este întrupare a iubirii și iertare infinită. El a venit, S-a jertfit tocmai pentru iertare, pentru a revela iubirea absolută divină. El și pe cruce iartă și moare cu brațele întinse, „îmbrățișînd" (Sf. Atanasie cel Mare). El stă în fața noastră ca iubire și iertare divină întrupată.

Dar mîntuirea, ca iertare și vindecare a firii, cum s-a și observat, este un act, care se împlinește în doi, în dialog între Dumnezeu și făptura Sa. Eu te iert zice Hristos. Dar, dacă tu nu te ierți pe tine? Dacă tu nu vrei să primești harul, să intri în dialog, să răspunzi, să te deschizi harului și să redevii ceea ce ești originar, și trebuie să fii: conștiință, iubire, adevăr, viață, pace, prin eliberarea de păcat. Atunci, tu nu vrei iertarea, vindecarea. Răul care Mi-l faci tu Mie ți-l iert Eu, vrea să ne spună Mîntuitorul; depinde de Mine aceasta. Dar răul pe care ți-l faci tu ție și care lucrează în tine, cine ți-l poate ierta fără tine, fără voia ta de a te izbăvi de el, fără conștiința și libertatea ta? Și cum te vei elibera, mîntui de răul din tine fără har, fără Duhul Sfînt, fără „Duhul Adevărului Care călăuzește la tot adevărul" (Ioan XVI, 13), care te face liber — „Adevărul vă va face liberi" (Ioan VIII, 32).

Ni se descoperă în acest cuvînt al Mîntuitorului taina adîncă a Duhului Sfînt și a lucrării Sale în iconomia mîntuirii. Duhul Sfînt, Duhul lui Dumnezeu ne este dăruit, împărtășit de Tatăl, prin Fiul, într-atît încît să locuiască chiar în noi, să aducă viața dumnezeiască a Preasfintei Treimi în noi. De aceea ne și rugăm: „Împărate ceresc Mîngîitorule, Duhul Adevărului ... vino și Te sălășluiește întru noi și ne curățește de toată întinăciunea." El este menit să întemeieze viața Treimii în noi, viața în: conștiință, adevăr, dragoste, libertate, pace. Căci Duhul Sfînt este „suflarea gurii lui Dumnezeu" (Ps. XXXII, 6) Care se insuflă „chipului Său" — omul, pentru ca „chipul Său" care a căzut — după cum s-a zis: „Nu va rămîne Duhul Meu pururea în oamenii aceștia, pentru că sînt numai trup" (Facerea VI, 3) — să se facă din nou părtaș vieții dumnezeiești (II Petru I, 4) prin Hristos. Pentru aceea Mîntuitorul ne încredințează că „Tatăl nostru Cel din ceruri dă Duhul Sfînt celor care Îl cer" (Luca XI, 13). Pe acest temei Sfîntul Ciril al Alexandriei zice: „Noi avem nu numai harul, ci pe Duhul Însuși Care rămîne în noi" (P. G. vol. 78, col. 757 A).

Prin har, Duhul Sfînt este comuniunea noastră cu Tatăl în Fiul. El ne pătrunde, ne este și ne devine mereu interioritatea noastră ultimă. Și Psalmistul zice: „De la Duhul Tău unde mă voi duce ...." (Ps. 138, 7). El cercetează adîncul, trecînd și zidind în noi vasul duhovnicesc, devenindu-ne sufletul sufletului nostru, viața noastră duhovnicească: „Pune-voi în lăuntrul vostru Duhul Meu și voi face să umblați după legile Mele ... Vă voi da inimă nouă și duh nou vă voi da; voi lua din trupul vostru inima cea de piatră și vă voi da inimă de carne ... Voi pune în voi Duhul Meu și veți învia ..." (Iez. XXVII, 14; XXXVI, 26—27). Și Profetul grăia în același duh cu Psalmistul care invocase: „Inimă curată zidește întru mine Dumnezeule și duh drept înnoiește întru cele dinlăuntru ale mele" (Ps. L, 11). Iar David recunoaște că duhul lui trăiește, este viu prin Duhul Sfînt, cînd se roagă: „Duhul Tău Cel sfînt nu-L lua de la mine ..." (Ps. L, 12). Ca și Apostolul cînd învață: „Dacă trăim prin Duhul, în Duhul să și umblăm ..." (Gal. V, 25). Apostolii erau „plini de Duh Sfînt". Toate aceste mărturii arată că Duhul Sfînt se face una cu duhul nostru, „sălășluiește în noi". Așa cum se unește ochiul cu lumina, pămîntul cu aerul, Duhul lui Dumnezeu se unește cu duhul nostru, de aceea și purtăm numele comun de „duh", încît după experiența lui Petru Damaschin, credinciosul adevărat „are în loc de suflet pe Duhul Sfînt". Duhul se face în el izvor de har și adevăr, izvor, nu conductă de trecere, ci: „izvor de apă curgătoare spre viață veșnică" (Ioan IV, 14). Restaurează astfel condiția și vocația noastră spirituală.

Și desigur, viața pe care o întemeiază și o revarsă în noi Duhul Sfînt, este viața în Hristos. Precum Duhul sfințește trupul Fecioarei și-l întrupează din ea pe Fiul, sfințește prin botez pe credincios și Hristos ia chip în el, creștinul „se îmbracă" în Hristos. Iar mirungerea este o fidelă reproducere a ungerii lui Hristos prin Duhul la ieșirea Sa din apele Iordanului" (Cf. Matta El Meskin, La Pentecôte, în rev. Irenikon, t. I, 1977, p. 37). Duhul îl transformă pe creștin, îl face „vas ales" să poarte numele lui Hristos (Fapte IX, 15), și să sălășluiască Hristos în inimi prin credință" (Efeseni III, 17); să devină „mădular al trupului Lui, din carnea și din oasele Lui" (Efes. V, 30); să vădească în făptura sa „semnele Domnului Iisus" (Gal. VI, 17). Mai profund încă, Duhul Sfînt ne face „locaș al Treimii". „Dacă Mă iubește cineva va păzi cuvîntul Meu, și Tatăl Meu îl va iubi și vom veni la el și vom face locaș la el" (Ioan XIV, 23).

Dar, tocmai pentru că Duhul Sfînt pregătește în sinergie, în conlucrare cu noi, vasul nostru creștin și ne face prin Hristos fii ai Părintelui ceresc, înțelegem atunci cuvîntul profund al Mîntuitorului: „... Celui care va zice cuvînt împotriva Fiului Omului, se va ierta lui; dar celui care va zice împotriva Duhului Sfînt nu i se va ierta lui, nici în veacul acesta, nici în cel ce va să fie" (Matei XII, 31—33). Într-adevăr, iarăși: dacă în El mărturisim: „Domn este Iisus" (I Cor. XII, 3), și prin „duhul înfierii strigăm — Ava — Părinte; dacă El sădește în noi darurile Sale: al înțelepciunii, al înțelegerii, sfatului, tăriei, cunoștinței, bunei credințe, temerii de Dumnezeu" (Isaia XI, 2; I Cor. XII, 8), și face să rodească în noi: dragostea, bucuria, pacea, îndelunga-răbdare, bunătatea, facerea de bine ..." (Gal. V, 22—23), dacă „unde este Duhul Domnului acolo este libertate" (I Cor. III, 17); în sfîrșit, dacă „Duhul Sfînt devenit un singur duh cu mine, fără confuzie ..., devenit totul, hrană negrăită ..., veșmînt strălucitor, care mistuie demonii ..., lumină neînserată, soare fără apus", cum mărturisește Sfîntul Simeon Noul Teolog (Invocare a Duhului Sfînt), atunci înțelegem că a huli împotriva Duhului Sfînt, înseamnă a huli împotriva tuturor acestor daruri care ne constituie ființa cea adevărată, înseamnă a fi împotriva mea, împotriva împlinirii, a desăvîrșirii, a mîntuirii mele.

Iar Sfîntul Evanghelist Marcu precizează că Domnul rostea această sentință: „Cine va huli împotriva Duhului Sfînt nu are iertare în veac ...", pentru că ei ziceau: „are duh necurat" (III, 28—29). Păcatul celor ce huleau consta astfel în pierderea simțirii Duhului Sfînt, în pierderea harului, a simțirii duhovnicești. Nu sesizau în Mîntuitorul dumnezeirea și lucrarea Duhului Sfînt. Cuv. Ioan Scărarul socotește o astfel de „nesimțire" drept moarte a sufletului, înainte de moartea trupului (Cuv. 17). Și, drept urmare, aceștia atribuiau lucrările lui Hristos prin Duhul Sfînt, duhului potrivnic: „Cu căpetenia demonilor scoate pe demoni" (Luca XI, 15) ziceau ei. Și Sfîntul Vasile cel Mare tîlcuiește astfel un asemenea păcat: „Acela hulește împotriva Duhului Sfînt, care atribuie celui vrăjmaș lucrările și roadele Duhului Sfînt." La fel explică și Sfîntul Simeon Noul Teolog: „Cînd văzînd, fie faptele luminate săvîrșite de Duhul Sfînt, fie orice altă harismă dumnezeiască, în unul din frații săi, vreau să spun: căință, lacrămi, smerenie, cunoștință dumnezeiască, cuvînt al înțelepciunii care vine de sus, sau orice altă favoare acordată de dumnezeiescul Duh, celor care-L iubesc pe Dumnezeu, zice cineva că aceasta vine din viclenia diavolului" (Cateheza 32), păcatul este împotriva Duhului Sfînt. E tragica transformare pe care o operează păcatul. „Zici răului bine și binelui rău ..." (Isaia V, 21). Este ultima stare a pervertirii prin pierderea „discernămîntului duhurilor" (I Cor. XII, 10). Căci, desigur, a ignora sau a refuza să vezi binele în bine, binele lucrînd în semenul tău, înseamnă a ni-l refuza nouă înșine, și înseamnă propria noastră orbire. „Cine iubește pe fratele său rămîne în lumină ..., iar cel ce urăște pe fratele său este în întuneric" (I Ioan II, 9—10). Atunci răul e atît de profund în noi, transformîndu-ne, deformîndu-ne firea.

De aceea fundamental, păcatul împotriva Duhului Sfînt este păcatul împotriva chipului nostru divin, care este conștiință, spirit și libertate; împotriva binelui și adevărului; împotriva credinței și înțelepciunii, a nădejdii și a dragostei, împotriva vieții noastre. Și întrucît „Fiul Omului" — Mîntuitorul este gata pururea să ierte, esențial, păcatul împotriva Duhului Sfînt este „tot păcatul nepocăit" (Fil. vol. I, p. 323). Ai păcătuit! Hristos spune: te iert. Dar tu, crezi, primești acest har; vrei să primești iertarea, să te vindeci? Te decizi să trăiești și să făptuiești liber, în Duhul Sfînt, în conștiința binelui, adevărului? Dacă, da, atunci ai și pus în tine începutul vieții sănătoase, adevărate și nădejdea mîntuirii.

Un vrednic susținător al școlii săguniene: I. Codru Drăgușanu

La 26 octombrie anul acesta se împlinesc 100 de ani de cînd a murit și a fost înmormîntat în cimitirul bisericii de pe Groapă din Sibiu cunoscutul dascăl și scriitor Ioan Codru Drăgușanu, autorul descrierilor de călătorie „Peregrinul transilvan", care cu toate că au fost redactate într-o „descurajantă" ortografie ciparianâ (cum se exprima G. Călinescu), totuși a trezit în decursul vremii mare interes mai ales de natură istorică și culturală încît s-a bucurat de 5 ediții. Nicolae Iorga, care a prefațat și sprijinit ediția din 1910 (prima a fost la 1865, ultima în 1980) o recomandă ca pe una din scrierile „cele mai interesante, mai bogate în idei, în fantezie, în puncte de vedere originale, al cărui pătrunzător spirit de observație, unit cu zbenguiri romantice, apucături ironice, de care nu e capabil oricine, îi asigură loc onorabil în literatura noastră mai veche".

Călătorind ca însoțitor ori în calitate de curier prin o mulțime de țări europene (Ungaria, Austria, Italia, Elveția, Franța, Anglia, Rusia) el și-a scris „memoriile" sub forma a 35 de scrisori purtînd datele între 1835—1844 și publicate mai apoi în ziarele românești ale timpului, prinzînd în ele „pulsul social al vremii". Acest tînăr drăgușan, veșnic însetat de a „cerca rotundul lumii", care observa că „Transilvania e tot atît de frumoasă ca și Elveția", a plecat de acasă „peste vama cucului" la vîrsta fragedă „numai cu zece dinari în șerpar", dar în scurtă vreme dovedind boerului C. Cîmpineanu și voevodului Grigore Ghica cum că are solide cunoștințe de nemțească și de franțuzească precum și de neogreacă, de aceea a fost luat de ei cu grad de curier în Apus. Încă în 1847 (multe călătorii le-a făcut singur, dar și mai multe le-a făcut în alte anturaje) va spune: „școala e sufletul națiunii. Orice națiune fără școală piere. Să ne unim cu toții, căci numai așa vom ajunge și noi la o viață mai ferice". În 1847—1849 funcționează ca învățător în Ploiești, mai tîrziu intră în administrație ca notar mai întîi la Cincu (1849—1860) și apoi (1861—1878) ca vicecăpitan al districtului Făgăraș. În era constituțională (1860—1867) el a fost ales și deputat de Hațeg.

În cele următoare vom evoca o serie de mărturii privind mai ales contribuția lui I. Codru Drăgușanu la dezvoltarea învățămîntului în Făgăraș și în comunele făgărășene, muncă în care strădania lui a coincis cu marea operă de culturalizare a poporului român, așa cum a înțeles-o mitropolitul Andrei Șaguna, care l-a sprijinit adeseori în munca lui. Așa autodidact cum a fost, „simplu cum m-ați cunoscut din copilărie", zice el „puținele cunoștințe ce mi-am cîștigat pribegind prin lume", toate le-a închinat progresului cultural și social al poporului român. Iată, de la bun început cum vedea el rolul învățămîntului în viața poporului român din Transilvania care pînă în 1848 nu se bucurase de nici un drept și de nici un sprijin din partea statului de atunci, care nu slujea decît intereselor nobilimii: „Învățătorul e locțiitorul statului, are deci o grea responsabilitate înaintea lumii; ca locțiitor al părinților, o are și mai grea înaintea lui Dumnezeu".

Iată, mai departe, cîteva date culese cu migală de profesorul pensionar Nicolae Codrea, care provine el însuși din familia lui I. Codru Drăgușanu și al cărui manuscris a fost donat Bibliotecii noastre mitropolitane:

„În cursul a 20 de ani de cînd ocup funcții publice în patrie, spunea el în 1869, am ținut de cea mai sfîntă datorie a sprijini, în sfera mea de activitate, lucrarea instrucțiunii populare la românii noștri".

„Păcat că indiferentismul și intemperanța la băutură ne-au ținut și ne mai țin încă în apatie" zicea el tot atunci.

Secundînd din plin spusele mitropolitului Andrei, el își punea mare nădejde în rolul pe care sînt chemați să-l joace preoții în luminarea poporului și care „din păcate, nici ei nu s-au putut cultiva pînă acum fiind lipsiți de dotațiuni de la stat și mai vîrtos din pricina mijloacelor materiale reduse".

De aceea el a și purces la treabă. Încă în 1860 inspectorul școlar Pavel Vasici declara: „prin stăruința d-lui adjunct de pretură I. C. Drăgușanu s-au fixat lefuri bunișoare învățătorilor, iar în Cîncul Mare s-a clădit o școală foarte frumoasă care face onoare tuturor celor ce s-au străduit pentru dînsa".

La rîndul său revista „Amicul școlii" constata: „într-un sat lipsește învățătorul, în altul școala, în altul amîndouă". Ca să fie scutiți de sarcina militară, unii învățători primesc să fie angajați cu salar oricît de mic (5—50 fl. pe an!) bine știind că de altfel traiul lor „atîrna de la molitvă, de la sfeștanie sau sărindar", de aceea — ca și preoții — în loc „să-i acuze pe cei care nu-și dau pruncii la școală", preferă să rămînă cu un salar „atît de mizer", numai „să nu-și înstrăineze poporul". De aceea I. C. Drăgușanu cere Comitetului central districtual „să aprobe îmbunătățirea salarului învățătorului la sume între 100 și 300 de fl. pe an, iar dacă nu se poate plăti această sumă în bani, atunci să se dea în natură: familiile mai de frunte să dea 32 cupe de secară sau de cucuruz, cele mijlocii 24 cupe, cei mizeri 16 cupe, adăugîndu-se și lemne de foc pentru școală și locuința dascălului". Din păcate, pînă și în 1871 I. C. Drăgușanu repeta în referatul său din cadrul ședințelor „Astrei": „să nu se admită învățători sub măsura dotației fixate. La fiecare zi de 1 august învățătorii să trimită recensămîntul tinerilor obligați pentru școală..." Iar ca un educator modern ce era, el cerea să se introducă și gimnastica în școli, să se predea și pomăritul și grădinăritul, să se facă excursii în natură, copiii să cunoască dansurile și jocurile. Putem spune că aproape n-a rămas școală în districtul Făgărașului în care să nu se fi resimțit influența binefăcătoare a acestui mare patriot.

Un merit deosebit a fost înființarea unei „școli capitale" sau centrale, cu mai mulți profesori, în felul în care era cea de la Brașov, din care să iasă elemente „alese pentru orice gimnazii din patrie". Istoricul făgărășan N. Aron recunoaște că I. C. Drăgușanu a muncit pentru acest scop „cu puteri herculeane". Banii trebuiau să fie strînși din satele vecine, dar mai ales „zelosul domn I. C. Drăgușanu a luat tolagul și hai la cerșit prin România, de unde s-a întors cu o frumoasă colecție de cărți și tablouri naționale iar bani a strîns frumoasa sumă de 5.115 lei". Școala s-a deschis într-adevăr, într-un entuziasm de mare sărbătoare la 1 sept. 1869. C. Drăgușanu a invitat și pe mitropolitul Andrei să participe la solemnitatea de deschidere a școlii. Neputînd veni, mitropolitul le-a donat un cec cu 600 de coroane, din dobînda cărora urma să se dea ajutoare școlarilor merituoși. „În opinci și sarică, acești copii dădeau Făgărașului o înfățișare românească de-ți era mai mare dragul cînd treceau pe străzile lui", scria același N. Aron.

Din păcate, după 1873, cînd a murit mitropolitul Șaguna și-a încetat activitatea și această școală numită „Radu Negru", strămoașa liceului făgărășean de mai tîrziu. Motivul? Ca funcționar al statului austro-ungar, I. C. Drăgușanu era spionat și denunțat ca „daco-romanist" și numai datorită intervențiilor lui A. Șaguna și Ion cav. Pușcariu s-a putut menține ceea ce a făcut el, iar cunoscutul director al școlii Ion Dima Pătrașcu declara în 1873 că dacă s-ar fi mers înainte pe drumul școlii „Radu Negru", „Făgărașul ar avea azi școli primare și școală secundară proprie".

De fapt, bine spune un cunoscător de talia lui G. G. Antonescu cum că I. C. Drăgușanu a preconizat pe linia celui mai luminat patriotism „o reînviere a spiritului național, care să depășească conflictele confesionale, să promoveze întrajutorarea economică și ridicarea nivelului de viață al țăranului". Într-o vreme cînd la Sibiu se organiza „Reuniunea sodalilor români" (a meseriașilor), așa a început și I. C. Drăgușanu să organizeze și în Făgăraș ceva similar atunci cînd a pus bazele asociațiilor de întrajutorare pe bază de vecinătăți, așa cum le aveau și sașii și alte naționalități conlocuitoare.

Tot astfel a căutat să contribuie și la educația estetică a poporului traducînd și adaptînd scrieri din limbi străine. E de prisos să mai spunem că a fost ales între cei dintîi ca membru fondator al „Astrei", în cadrul căreia a ținut nenumărate cuvîntări. De aceea atît inițiativele amintite pînă acum, cît mai ales școlile din comunele Veneția de Jos, Vișlea, Voila, Ohaba și din alte localități făgărășene ajutorate de el ar putea spune că „Ion Codru Drăgușanu și-a lăsat pretutindeni un nume venerat pentru zelul lui patriotic și îndeosebi pentru luminarea, prin școală, a poporului român".

Pr. prof. *T. Bodogae*

Arhid. prof. dr. Emilian Vasilescu — octogenar

La 21 septembrie 1984, s-au împlinit 80 de ani de la naşterea părintelui prof. Em. Vasilescu. S-a născut în com. Herăşti (Ilfov), ca fiu de învăţător, iar după mamă ca descendent dintr-un şir de preoţi. Cursurile şcolii primare le-a urmat în satul natal (1911—1916), cele secundare la Seminarul „Nifon Mitropolitul" (1917—1924). În 1924 se înscrie la Facultatea de Teologie din Bucureşti, unde îşi ia licenţa în octombrie 1928, la disciplina Teologia Fundamentală cu teza: „Contribuţie la studiul sentimentului religios la români". În această perioadă de pregătire şcolară a îndeplinit şi următoarele funcţii: învăţător în comuna natală (1924—1925), funcţionar la Revizoratul şcolar al jud. Ilfov (1925—1927) şi la Inspectoratul şcolar al regiunii a VIII-a Bucureşti (1928).

Apreciat ca un tînăr capabil şi deosebit de promiţător, i se oferă o bursă de studii în străinătate. Astfel că, între anii 1929 şi 1932, a făcut studii suplimentare, superioare de Teologie sistematică şi filozofie religioasă la Facultatea de Teologie protestantă din Paris şi de Morală, Sociologie şi Psihologie la Facultatea de Litere a Universităţii din Paris. În acelaşi timp traduce: Krummacher şi Herder, Parabole (1929) şi publică în rev. „Raze de lumină" (la apariţia căreia contribuise ca iniţiator) două studii: „Problema libertăţii spirituale în filozofia lui Bergson" şi „Sufletul şi corpul" (1932). După încheierea studiilor în străinătate a activat în învăţămîntul secundar ca profesor de religie în Bucureşti şi Oltenita (1932—1937).

În luna decembrie 1936 a obţinut titlul de Doctor în Teologie, cu specialitatea în Teologia Fundamentală, acordat de Facultatea de Teologie din Bucureşti în baza examenului şi tezei de doctorat: „Interpretarea sociologică a religiei şi moralei. Şcoala sociologică franceză. Studiu critic", lucrare în care se confruntă cu concepţia „Şcolii sociologice franceze", în fruntea căreia se afla prof. Em. Durkheim de la Sorbona. În luna octombrie 1938, a obţinut diploma de licenţiat al Facultăţii de Filozofie şi Litere din Bucureşti, specialitatea fiind Filozofia.

Bucurîndu-se de preţuirea celui mai de prestigiu teolog şi profesor de teologie din vremea aceea, prof. Ioan Mihălcescu, în anul 1934 a fost încadrat în învăţămîntul universitar ca asistent al profesorului amintit, la Catedra de Teologie Fundamentală şi Dogmatică de la Facultatea de Teologie din Bucureşti, pentru disciplina Teologia Fundamentală şi va funcţiona ca atare pînă în 1942. În anii 1938 şi 1939 elaborează şi tipăreşte, în colaborare cu prof. I. Mihălcescu, devenit arhiereu şi cu prof. Dr. Nicolae Chiţescu, mai multe manuale de religie. În această perioadă a activităţii sale, publică de asemenea, pe lîngă teza de doctorat (1936), mai multe lucrări, apreciate în chip deosebit de cărturarii vremii, ca: „Probleme de psihologie religioasă şi filozofie morală" (1933), „Educaţia religioasă prin lecturi. Bucăţi alese din scriitori români şi străini" (2 vol., în 1934 şi 1936), „Apărarea credinţei. Lecturi apologetice" (1937), „Bibliografia Î. P. S. Irineu Mihălcescu" (în St. Teol. 1938/39), „Misticism şi patologie" (1940), „Rîvna Casei Tale. Gînduri şi îndemnuri spre folosul Bisericii" (1940), „Apologeţi creştini. Români şi străini" (1942). Validat prin aceste lucrări ca gînditor într-ale teologiei şi filozofiei, este numit conferenţiar suplinitor al Conferinţei de Filozofie de la Facultatea de Teologie din Bucureşti, onorînd această funcţie în anul şcolar 1942/1943, an în care elaborează şi tipăreşte: „Lecţii introductive şi Filozofie, ţinute studenţilor în Teologie" şi „Raportul dintre Religie şi Filozofie".

În următorii cinci ani (noiembrie 1943—decembrie 1948), se află la Sibiu, unde funcţionează ca profesor titular al Catedrei de Apologetică şi Sociologie de la Facultatea de Teologie „Andreiană".

În anul 1984, redactează pentru scurt timp şi Telegraful Român.

În decembrie 1948, cu prilejul reorganizării învăţămîntului teologic, este încadrat ca profesor titular al Catedrei de Studiul comparat al Religiilor (devenită apoi catedră de Istoria Religiilor) de la Institutul Teologic Universitar din Bucureşti, funcţionînd pînă în 21 septembrie 1971, cînd se pensionează.

În anul universitar 1948/1949 a funcţionat şi ca decan al Facultăţii de Teologie din Bucureşti şi apoi ca director al Internatului studenţilor în teologie din Bucureşti. În anii 1949—1953 a fost membru al Adunării Eparhiale a Arhiepiscopiei Bucureştilor.

Ca profesor universitar de Istoria Religiilor, la Bucureşti, publică sute de studii, articole, informări ştiinţifice, recenzii etc. în revistele Patriarhiei Române şi în cele eparhiale. Majoritatea lor, privind Istoria Religiilor, inclusiv starea actuală a acestora, au intrat în alcătuirea manualului P. C. Sale de Istoria Religiilor (1975).

Păr. prof. Em. Vasilescu este prezent tot timpul şi în domeniul ecumenismului actual, ca şi în dezbaterea problemelor vremii noastre, cu studii ca: „Îndatorirea religiilor de a colabora între ele pentru binele şi propăşirea oamenilor", „Religiile lumii şi solidaritatea umană", ca şi prin multe alte studii în care prezintă învăţătura marilor religii actuale despre: muncă, dreptate, progres cultural, pace, viaţă şi moarte etc.

Fără îndoială că cea mai valoroasă lucrare a P. C. Sale este: „Istoria Religiilor. Manual pentru Institutele Teologice", Edit. Inst. Biblic şi de Mis. Ort., Bucureşti — 1975, 440 p. (ed. II: 1982). Aceasta sintetizează în mare măsură pregătirea şi talentul său. E o operă de erudiţie, expresia unui crez creştin şi model de lucru onest, metodic şi solid. Prin ea, păr. prof. Em. Vasilescu precizează profilul şi sporeşte prestigiul disciplinei şi catedrei de Istoria Religiilor.

Dar să nu uităm de lucrările sale din tinereţe, care — aşa cum am amintit — ni-l revelează de timpuriu ca gînditor matur al problemelor de Teologie Fundamentală şi de filozofie, ca apologet creştin de talia celor pe care i-a omagiat în volumul său amintit mai sus şi — după o expresie fericită — exponent luminos al suveranităţii spiritului". Să reţinem, de asemenea, contribuţia P. C. Sale la penetrarea spirituală proprie a problemelor teologice şi sociale, atît de variate şi importante, pe care le-a abordat, la cultivarea şi primenirea sufletelor tinerilor teologi în duh religios şi moral, bisericesc şi patriotic, creştin şi sănătos prin manuale, cursuri şi conferinţe, prin oferirea de lecturi adecvate şi îndemnuri duhovniceşti şi prin exemplul propriei sale vieţi de muncă şi seriozitate, la combaterea şi veştejirea unor forme false de religiozitate, ca: superstiţiile, ocultismul, spiritismul, teosofia şi divinaţia, la consolidarea şi dezvoltarea Istoriei Religiilor ca disciplină teologică la noi şi, în general, la promovarea teologiei ortodoxe româneşti. În această contribuţie constă valoarea vieţii sale, iar onoarea ei în munca neodihnită de fiecare zi. Personalitatea îi mai este conturată de felul său de a fi: sobru şi modest, uneori chiar sfios, totdeauna parcă neliniştit de ceea ce avea de făcut. Era totdeauna gata să-ţi recomande, ori să-ţi împrumute o carte bună, nouă. Nu ţinea lumina sub obroc ca alţii care voiau să ştie numai ei de existenţa unei cărţi bune, noi. Manualul său, în care indică şi biblioteca în care se găsesc cărţile recomandate în listele bibliografice — lucru nemaiîntîlnit în alte manuale — stă mărturie în această privinţă vorbindu-ne totodată despre caracterul deschis al sufletului său. Totdeauna binevoitor. Nici un „maestru" nu ţinea atît de mult la ucenicii săi şi nu-i ajuta ca dînsul.

Urăm venerabilului octogenar, profesorul şi mentorul nostru spiritual, viaţă îndelungată, sănătate, putere de muncă în continuare şi bucuria unor noi realizări!

Pr. lector *Ioan Glăjar*

ŞTIRI — INFORMAŢII — ŞTIRI — INFORMAŢII — ŞTIRI — INFORMAŢII

SIBIU

● Joi, 13 septembrie 1984, Î. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului a primit în audienţă pe d-l Nicolae Boarcăş, credincios al parohiei noastre din Melbourne — Australia, cu care a avut o întrevedere cordială.

O asemenea întrevedere a avut Î. P. S. Sa vineri, 14 septembrie 1984, după Sf. Liturghie din catedrala mitropolitană din Sibiu şi cu P. C. pr. Dumitru Găină, parohul parohiei ortodoxe române din Melbourne — Australia.

● Între 19 septembrie—1 octombrie 1984, Î. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului a efectuat o vizită în S. U. A. şi Canada, şi anume la parohii din S. U. A., la New York, Detroit, Troy şi la Vatra Românească, iar în Canada la Windsor, Hamilton, Montreal şi Ottawa.

Tot cu acest prilej a vizitat sediul Bisericii Ortodoxe Americane, în localitatea Syosset, şi Seminarul Sf. Vladimir.

● Între 1—12 octombrie 1984, Î. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului s-a aflat la Riva del Garda şi Trento, Italia, unde a participat la întîlnirea dintre Conferinţa Bisericilor Europene şi C.C.E.E. (Consilium Conferentiarum Episcopalium Europae).

În ziua de 10 octombrie, în cadrul unei audienţe generale, Î. P. S. Mitropolit Antonie a avut o scurtă convorbire cu Papa Ioan-Paul al II-lea la Roma.

● În zilele de 18 şi 19 octombrie 1984, Centrul mitropolitan din Sibiu a fost vizitat de d-l pastor evangh. lut. Hans Ioachim Bernbeck din Offenbach/Main (R. F. Germania), împreună cu soţia.

Vineri, 19 octombrie a. c., oaspeţii au fost primiţi în audienţă de Î. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului, cu care au avut o convorbire pe teme ecumenice, vizitînd totodată reşedinţa mitropolitană şi Institutul Teologic Universitar din Sibiu.

● Joi, 18 octombrie 1984, Î. P. S. Mitropolit Antonie a primit, la reşedinţa mitropolitană din Sibiu, vizita d-lui prof. Paul Miron din R. F. G. cu soţia, care au fost oaspeţii Centrului mitropolitan Sibiu.

● Joi, 18 octombrie 1984, Î. P. S. Mitropolit Antonie a vizitat colecţia de icoane pe sticlă de la parohia Sibiel, prot. Sibiu colecţie aranjată în noua clădire ridicată în acest scop.

● Duminică, 21 octombrie 1984, Î. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului, înconjurat de un sobor de preoţi şi diaconi, a săvîrşit Sf. Liturghie arhierească în catedrala mitropolitană din Sibiu, rostind şi un bogat cuvînt de învăţătură.

La momentul cuvenit a fost hirotonit întru diacon tînărul absolvent de seminar Grigore Vasile.

● Duminică, 21 octombrie 1984, P. S. Episcop-vicar Lucian Făgărăşanul a săvîrşit Sf. Liturghie arhierească în catedrala din Sf. Gheorghe, cu care prilej a instalat oficial pe C. pr. A. Suciu, distins şi hirotesit iconom stavrofor, în postul de protopop al prot. Sf. Gheorghe în care a fost numit de Î. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului.

Predica zilei a fost rostită de P. C. cons. Gh. Papuc.

Au fost de faţă, rostind cîte un cuvînt de salut în numele comunităţilor pe care le reprezentau: D-l pastor reformat Incze Sándor, d-na past. evangh. s. p. Bajka Katalin, C. pr. rom.-cat. Csato Bela şi d-l past. unitarian Török Aron.

● Vineri, 26 octombrie 1984, Î. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului a săvîrşit Sf. Liturghie arhierească în catedrala mitropolitană din Sibiu, la priceasnă rostind un bogat cuvînt de învăţătură despre semnificaţia praznicului Sf. Dumitru, izvorîtorul de mir, cît şi despre Sf. Dumitru cel nou din Basarabi, ale cărui moaşte se păstrează în catedrala patriarhală din Bucureşti.

La momentele cuvenite a hirotonit pe tînărul teolog Ioan Udrescu întru diacon, iar pe C. diacon Grigorie Vasile întru preot pe seama parohiei Toarcla, prot. Făgăraş.

● Duminică, 28 octombrie 1984, Înalt Prea Sfinţia Sa a slujit din nou Sf. Liturghie arhierească în catedrala mitropolitană din Sibiu, rostind şi de data aceasta un cuvînt de învăţătură, în care a tîlcuit pericopa evanghelică, insistînd cu deosebire asupra credinţei ca mijloc de cunoaştere şi mîntuire.

La momentele cuvenite a hirotonit întru diacon pe tînărul teolog D. Puşcariu, iar întru preot pe C. diacon I. Udrescu, pentru parohia Galeş, prot. Sibiu.

La Sf. Liturghie a participat şi d-l I. Vintilă din S. U. A. cu soţia, care, după Sf. Liturghie, au fost primiţi în audienţă de Î. P. S. Mitropolit Antonie la reşedinţa mitropolitană din Sibiu.

● Luni, 29 octombrie 1984, Î. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului a primit în audienţă pe schimonahul Dionisie Tzaghiris de la Mănăstirea Grigoriu din Muntele Athos.

● În parohia Covasna, prot. Sf. Gheorghe s-a stins ca o luminare în această toamnă cu soare prelungit, unul din cei mai longevivi fii ai Arhiepiscopiei Sibiului, Reveca Sorescu, („mama Jincuţa" cum este numită într-un material din Îndrumătorul bisericesc pe anul 1984), care în primăvara acestui an a împlinit vîrsta de 100 de ani, dintre care 68 de ani petrecîndu-i în văduvie, rămasă cu doi copii, soţul murindu-i în primul război mondial.

A fost prohodită de P. C. pr. Gh. Olteanu (Covasna) şi P. C. cons. Gh. Papuc (Sibiu), care, în cuvîntările rostite, au scos în lumină, între altele, semnificaţia fericirii a treia „Fericiţi cei blînzi, că aceia vor moşteni pămîntul" (Matei 5, 5).

CLUJ

● *Duminică, 5 august 1984,* Prea Sfinţitul Episcop-vicar Iustinian Maramureşanul a săvîrşit Sf. Liturghie arhierească în parohia Răzoare, prot. Lăpuş, jud. Maramureş. Cu acest prilej a sfinţit o clopotniţă îmbrăcată cu pictură în anii 1982—1984 şi a binecuvîntat casa parohială renovată, prin jertfelnicia credincioşilor şi purtarea de grijă a vrednicului preot paroh Ioan Pop, care pentru activitatea pastoral-misionară şi gospodărească desfăşurată în cei 10 ani de preoţie în această parohie, a fost distins şi hirotesit iconom cu dreptul de a purta brîu roşu.

La sfîrşitul Sf. Liturghii, P. S. Sa a rostit un bogat cuvînt de învăţătură.

● *Miercuri, 15 august 1984,* de sărbătoarea Adormirea Maicii Domnului, Înalt Prea Sfinţitul Arhiepiscop Teofil a fost prezent în mijlocul pelerinilor de la mănăstirea Nicula, jud. Cluj. La sfîrşitul Sf. Liturghii arhiereşti, Î. P. S. Sa a rostit un bogat cuvînt de învăţătură.

Prea Sfinţitul Episcop-vicar Iustinian Maramureşanul, în aceeaşi zi de praznic, a săvîrşit Sf. Liturghie arhierească la mănăstirea Sf. Ana din Rohia jud. Maramureş cu prilejul hramului acestui aşezămînt monahal. La sfîrşitul Sf. Liturghii P. S. Sa a rostit un cuvînt de învăţătură.

● *Duminică, 19 august 1984,* Prea Sfinţitul Episcop-vicar Iustinian Maramureşanul a săvîrşit sfinţirea bisericii Sf. Treime, din parohia Ardusat, prot. Baia Mare, construită în anul 1936 şi reparată în interior şi exterior în anul 1983. De asemenea, P. S. Sa a săvîrşit resfinţirea bisericii Sf. Nicolae, din aceeaşi parohie, care a fost renovată în exterior prin jertfelnicia vrednicilor credincioşi şi purtarea de grijă a preotului paroh Nechita Florian, care a fost distins şi hirotesit iconom.

La sfîrşitul Sf. Liturghii arhiereşti P. S. Sa a rostit un cuvînt de învăţătură.

● *Duminică, 26 august 1984,* Prea Sfinţitul Episcop-vicar Iustinian Maramureşanul a săvîrşit sfinţirea bisericii din parohia Oncesti, prot. Sighetu Marmaţiei, care a fost renovată şi îmbrăcată în haina picturii prin cheltuiala credincioşilor şi purtarea de grijă a preotului paroh Ioan Rednic.

La sfîrşitul Sf. Liturghii arhiereşti, P. S. Sa a rostit un cuvînt de învăţătură.

● *Duminică, 2 septembrie 1984,* Înalt Prea Sfinţitul Arhiepiscop Teofil, a săvîrşit sfinţirea unei capele în parohia Tărpiu, prot. Năsăud, amenajată şi împodobită prin strădania credincioşilor şi grija preotului paroh Ioan Rus, care a fost distins cu rangul de iconom.

La sfîrşitul Sf. Liturghii arhiereşti, Î. P. S. Sa a rostit un cuvînt de învăţătură.

● *Simbătă, 8 septembrie 1984,* praznicul Naşterii Maicii Domnului, Prea Sfinţitul Episcop-vicar Iustinian Maramureşanul, a săvîrşit Sf. Liturghie arhierească în parohia Rozavlea, prot. Sighetu Marmaţiei. La sfîrşitul Sf. Liturghii P. S. Sa a rostit cuvînt de învăţătură.

● *Duminică, 9 septembrie 1984,* Prea Sfinţitul Episcop-vicar Iustinian Maramureşanul a săvîrşit sfinţirea bisericii din parohia Sarasău, prot. Sighetu Marmaţiei, împodobită cu aleasă pictură executată de pictorul Gabriel Dogărescu, prin jertfelnicia bunilor credincioşi şi purtarea de grijă a vrednicului preot-paroh Ilie Opriş.

La sfîrşitul Sf. Liturghii arhiereşti P. S. Sa a rostit un cuvînt de învăţătură.

● *Duminică, 16 septembrie 1984,* Prea Sfinţitul Episcop-vicar Iustinian Maramureşanul a săvîrşit sfinţirea bisericii din filia Sălniţa, parohia Vima Mică, prot. Tg. Lăpuş, care a fost îmbrăcată în haina picturii, executată de ieromonahul Artemie Popa de la mănăstirea Nicula, prin jertfelnicia bunilor credincioşi, cu ajutoare din partea Arhiepiscopiei Clujului şi purtarea de grijă a P. C. Prot. Ioan Ciceu, fost paroh, care a fost distins şi hirotesit iconom stavrofor cu dreptul de a purta cruce.

În cadrul Sf. Liturghii a fost hirotonit întru diacon tînărul Crişan Ioan şi întru preot diaconul Roman Ioan, pe seama parohiei Fundătura, prot. Dej.

La sfîrşitul Sf. Liturghii, P. S. Sa a rostit un cuvînt de învăţătură.

● *Duminică, 23 septembrie 1984,* Prea Sfinţitul Episcop-vicar Iustinian Maramureşanul a săvîrşit resfinţirea bisericii Sf. Nicolae din parohia Rohia, prot. Tg. Lăpuş, care a fost renovată şi îmbrăcată în frumoasă pictură executată de ieromonahul Artemie Popa de la mănăstirea Nicula, prin jertfelnicia credincioşilor, cu ajutoare din partea Arhiepiscopiei Clujului, Episcopiei de Alba Iulia şi purtarea de grijă a preotului paroh Ioan Ploscaru, care a fost distins şi hirotesit iconom cu dreptul de a purta brîu roşu.

● *În perioada 1—6 şi 8—13 octombrie 1984,* la Centrul Arhiepiscopesc din Cluj-Napoca, sub directa supraveghere şi îndrumare a Înalt Prea Sfinţitului Arhiepiscop Teofil, au avut loc două serii de cursuri misionare cu cîte 27 de preoţi din cuprinsul Arhiepiscopiei Clujului.

● *Duminică, 7 octombrie 1984,* Înalt Prea Sfinţitul Arhiepiscop Teofil şi Prea Sfinţitul Episcop-vicar Iustinian Maramureşanul, au săvîrşit sfinţirea bisericii Pogorîrea Sf. Duh, din parohia Baia Sprie,

ŞTIRI — INFORMAŢII — ŞTIRI — INFORMAŢII — ŞTIRI — INFORMAŢII

prot. Baia Mare, împodobită cu aleasă pictură executată de Gheorghe Busuioc, prin jertfelnicia bunilor credincioşi şi purtarea de grijă a preotului paroh Ciprian Suărăşan, care a fost distins şi hirotesit iconom stavrofor cu dreptul de a purta cruce.

În cadrul Sf. Liturghii arhiereşti, diaconul Vasile Ştiopei a fost hirotonit întru preot pe seama parohiei Turda-Oprişani, prot. Turda.

La sfîrşitul Sf. Liturghii, P. S. Sa a rostit un bogat cuvînt de învăţătură.

ALBA IULIA

● În 29 iulie, P. S. Episcop Emilian a săvîrşit Sf. Liturghie arhierească şi slujba de sfinţire a bisericii nou pictate, din parohia Asînip, prot. Aiud.

● Duminică, 12 august, P. S. Episcop Emilian a săvîrşit Sf. Liturghie arhierească în Catedrala din Miercurea Ciuc, înconjurat de un sobor de preoţi şi diaconi şi a rostit un cuvînt de învăţătură pornind de la Evanghelia zilei.

● La Praznicul Adormirii Maicii Domnului — 15 august, potrivit tradiţiei, P. S. Episcop Emilian înconjurat de P. C. protopopi şi preoţi veniţi din diverse părţi ale Eparhiei, a săvîrşit Sf. Liturghie arhierească la Sînmartinul de Cîmpie, judeţul Mureş.

ORADEA

● Duminică, 1 iulie 1984, P. S. Episcop Vasile a oficiat slujba de binecuvîntare a bisericii din parohia Cehei, prot. Şimleul Silvaniei, în urma renovărilor exterioare din ultimii doi ani. Preotul-paroh Iosif Ivaşcău a fost distins cu rangul de sachelar.

● Duminică, 8 iulie 1984, chiriarhul a săvîrşit slujba de sfinţire a bisericii din parohia Bicaciu, prot. Oradea, dată cultului în 1972, iar în ultimii doi ani a fost împodobită cu o frumoasă pictură. Preotul-paroh Vasile Pătcaş a fost distins cu rangul de sachelar. Vecernia s-a oficiat în biserica din Gepiu.

În cadrul Sf. Liturghii, licenţiatul în teologie Mihalca Gavrilă a fost hirotonit întru preot pentru parohia Coca, prot. Satu Mare.

● Duminică, 15 iulie 1984, ierarhul a oficiat slujba de binecuvîntare a lucrărilor de înnoire exterioară a bisericii din parohia Groşi, prot. Oradea, efectuate în ultimii 4 ani. Preotului-paroh Constantin Tarcău şi celor doi epitropi li s-au înmînat scrisori arhiereşti de apreciere şi felicitare. Vecernia s-a oficiat în parohia Gheghie.

La fiecare din aceste sfinte slujbe, arhipăstorul a ţinut cîte un ziditor cuvînt de învăţătură.

● Duminică, 22 iulie 1984, P. S. Episcop Vasile a săvîrşit slujba de sfinţire a bisericii din parohia Şoconzel, prot. Carei, o splendidă realizare pictural, prin marea jertfelnicie a bunilor credincioşi şi prin străduinţa vrednicului preot-paroh Ioan Malancaş, distins de ierarh cu rangul de „iconom-stavrofor". Membrilor Consiliului şi Comitetului parohial şi credincioşilor le-au fost adresate scrisori arhiereşti de apreciere şi felicitare.

● În 28 iulie 1984, în cadrul vecerniei de sîmbătă seara, ierarhul a binecuvîntat lucrările de înnoire a bisericii din Mărişu, prot. Satu Mare, efectuate în ultimii ani, păstorită de preotul Gheorghe Onea.

● Duminică, 29 iulie 1984, chiriarhul a săvîrşit sfinţirea bisericii din filia Viile-Prilogului (parohia Prilog), prot. Satu Mare, păstorită de Preotul Ioan Pop.

● Duminică, 5 august 1984, ierarhul a oficiat slujba de binecuvîntare a lucrărilor de înnoire exterioară a bisericii din parohia Finiş, prot. Beiuş, păstorită de Preotul Gheorghe Bronţ, secretar protopopesc din Beiuş. Cu acest prilej, candidatul la preoţie Dumitru Megheşan a fost hirotonit întru diacon, iar în 6 august ca preot.

● Duminică, 19 august 1984, a fost sfinţită biserica din filia Deleni (parohia Dobrin), prot. Zalău, păstorită de Preotul Liviu Ungur, care a fost distins şi hirotesit întru sachelar.

● De praznicul Adormirii Maicii Domnului, s-a sărbătorit hramul unor biserici din eparhie. Astfel, P. S. Episcop Vasile însoţit de Părintele Augustin Lucian, Vicar-eparhial, a săvîrşit Sf. Liturghie la mănăstirea Izbuc, avînd ca stareţ pe păr. ieromonah Iorest Grebenea. Catedrala episcopală de asemenea şi-a sărbătorit hramul la acelaşi praznic, ca şi bisericile din Bixad (delegat eparhial, păr. Ioan Negroiu, Consilier eparhial) şi cea din Zalău (delegat eparhial păr. Nicolae Mara, consilier eparhial).

La fiecare sfîntă slujbă, ierarhul a ţinut cîte un bogat şi ziditor cuvînt de învăţătură.

Traian Vedinaş, Onisifor Ghibu — educator şi memorialist

Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1983. 206 p.

Cartea, datată 1983, a fost, pe semne, pregătită pentru centenarul naşterii lui Onifisor Ghibu, onorat de patronajul UNESCO şi sărbătorit în toată ţara. În librării, însă, s-a aflat în iunie 1984, cînd a „semnalat"-o Înalt Prea Sfinţitul Mitropolit Dr. Antonie Plămădeală („Telegraful Român" nr. 21/22, p. 4). Ca unul ce a avut vechi şi numeroase legături cu Mitropolia Ortodoxă Română din Transilvania (a făcut Seminarul Teologic din Sibiu, a colaborat la „Telegraful Român", a fost ani în şir deputat în Adunarea Arhiepiscopală, a conlucrat cu Mitropolitul Dr. Nicolae Bălan), „eseului monografic" *Onisifor Ghibu educator şi memorialist* i se cuvine o prezentare mai largă.

Titlul cărţii este dintre cele mai îndrituite. Într-adevăr, educatorul şi memorialistul construiesc notele specifice predominante ale personalităţii şi activităţii lui Onisifor Ghibu — doctor în Pedagogie şi profesor universitar de Pedagogie. A stăruit, cu o perseverenţă rară, pentru crearea şi fundamentarea unei pedagogii româneşti, recunoscîndu-i-se meritul de ctitor al pedagogiei naţionale. Acestei preocupări de toată viaţa i-a investit o misiune patriotică şi i-a imprimat o vigoare militantă, de luptător, cum îi era temperamentul şi cum se arată în primul capitol al cărţii — *În apărarea şcolii româneşti din Transilvania* (p. 7—66).

Din capul locului, din 1911, cînd i s-a încredinţat conducerea învăţămîntului românesc în arhidieceza ortodoxă a Transilvaniei, Onisifor Ghibu a început lupta directă, cu toate forţele şi cu toate urmările, pentru salvarea şcolilor româneşti ameninţate de legile ministrului maghiar Apponyi. Totodată, a trasat bazele şi jaloanele unei educaţii, respectiv, ale unei pedagogii româneşti, corespunzătoare cu realităţile etnice, istorice, sociale, etice, religioase, naţionale; o educaţie şi o şcoală care să contribuie la cultura naţională, care să formeze conştiinţa naţională, cum a arătat în primele sale cărţi de resort — *Pentru şcoala românească din Ardeal* (1910), *Despre educaţie* (1911). „Noi, a explicat mai tîrziu, coborîm din Horea, din Lazăr, din Iancu, din Şaguna — revoluţionari acerbi al căror suflet nu era modelat după teorii din cărţi, ci era frămîntat din istorie, din lupte, din biruinţi şi din înfrîngeri, din răbdare şi din nădejdea în dreptatea şi biruinţa binelui asupra răului" (p. 150).

După primul război mondial şi-a continuat acţiunea pentru pedagogia românească, teoretic şi practic, la nivel academic, ca profesor de Pedagogie la Universitatea din Cluj (cap. *Spre o pedagogie socială*, p. 67—128, *Întemeieri*, p. 129—185). A formulat şi a expus principiile şi demonstraţiile în lucrări de reper, precum: *Doisprezece ani de pedagogie românească, 1919—1930* (1938), *Prolegomena la o educaţie românească* (1941), *Pentru o pedagogie românească* (tipărită postum, 1977). „Pedagogia mea, a arătat în cartea din urmă, eu n-am scos-o din cărţi de pedagogie, de filosofie sau de psihologie, — ea s-a născut şi a crescut pe marginea vieţii mele, a neamului meu, a umanităţii şi a istoriei" (p. 347). La Sibiu a înfiinţat şi a condus Institutul de pedagogie şi de educaţie a naţiunii, iar, în 1944, a tipărit lucrarea *Punctele cardinale pentru a concepţie românească a educaţiei*, cu concluzia peremptorie că „fiecare popor trebuie să-şi aibă pedagogia sa".

În ultimul caiptol, IV — *Bîrlogul (!) memoriei* (186—206), Traian Vedinaş l-a prezentat pe Onisifor Ghibu memorialist — un memorialist deosebit de valoros, cu viaţă lungă (nonagenară), cu implicaţii active în viaţa culturală şi obştească civică a ţării, cu memorie fidelă pînă în ultimii ani ai vieţii, cu certe posibilităţi literare şi cu „o dulce limbă românească", cum a dovedit în numeroase articole şi în volumul *Portrete pedagogice* (1927). Traian Vedinaş a prevenit, doar, că „sufletul tumultuos al lui Ghibu era pîndit uneori de exagerări"; citează cazul cu cele scrise despre Gheorghe Lazăr (paragraful *Onisifor Ghibu şi Gheorghe Lazăr*, p. 199—204). I s-au tipărit două cărţi de memorii: *Amintiri despre oameni pe care i-am cunoscut* (postum, 1974) — „oamenii" au fost: George Coşbuc, Octavian Goga, Nicolae Iorga, Sextil Puşcariu, Vasile Pârvan, Lucian Blaga, şi primul volum de amintiri autobiografice: *Pe baricadele vieţii — Anii mei de învăţătură* (tot postum, 1981). Au rămas în manuscris: *În slujba şcolii din Ardeal, Din amintirile unui pedagog militant, Noi contribuţii la cunoaşterea vieţii şi activităţii lui Gheorghe Lazăr*, precum şi mai multe volume ale memorialului *Pe baricadele vieţii* (informaţie de la dr. Octavian Ghibu, fiul profesorului). Are toată dreptatea monografistul Traian Vedinaş să afirme că „memorialistica lui Onisifor Ghibu a rămas neîncheiată", dar şi numai prin cele ce a scris şi a publicat, el şi-a cîştigat loc „alături de cei mai de seamă memorialişti români".

Pr. *Gh. Cunescu*

Semnalăm... Semnalăm...

● *O carte care nu trebuie să-i scape nici unui iubitor de artă şi mai ales pictorilor noştri de biserici, a scris Mihail Mihalcu: VALORI MEDIEVALE ROMÂNEŞTI (în ed. Sport-Turism, Bucureşti, 1984, 169 p.). Iată cîteva titluri de capitole:* „Materii prime şi materiale realizate şi utilizate de către pictorii români în evul mediu", „Tehnologii preparative folosite de pictorii români pentru realizarea unor materiale necesare activităţii lor", „Tehnici utilizate în practica pictorilor români medievali" *ş. a. Autorul arată, pe bună dreptate ,că în aceste domenii sîntem încă la începutul cercetărilor sistematice şi ştiinţifice.*

O pagină dintre cele mai substanţiale deschide fără îndoială cartea sa. Se vede din ea că pictorii români au folosit tehnici şi materiale originale, uneori „complet diferite de practica Athosului" (p. 137) şi de şcoala Novgorodului (p. 141), operele lor rămase pînă astăzi, dezvăluind capacitate de inovaţie, „o mare reuşită", „o desăvîrşită abilitate tehnică" şi o „informaţie remarcabilă" (p. 43, 44, 137, 140, 142). Cartea e scrisă frumos şi răspunde interesului general pentru pictura murală românească: „În spatele unor legende frumoase care circulă, însoţite de unele reuşite formulări politice cu privire la farmecul inegalabil al frescei româneşti, stau de fapt unele abilităţi de meşteşug deosebit de interesante. Legendele respective se referă la un remarcabil har artistic" (p. 141).

Numindu-l pe autor: „specialist român în istoria vechilor tehnici şi a ştiinţei din vechime", Răzvan Theodorescu prezintă cartea într-o scurtă Prefaţă, drept „o fascinantă călătorie de iniţiere în atelierele vechilor meşteri români din evul mediu şi de la începutul epocii moderne".

O carte cît o biserică frumos pictată!

● *După o serie de critici distrugătoare (cuvîntul e al lui N. Manolescu), Petru Rezuş are parte, în sfîrşit, şi de una care se doreşte şi reuşeşte să fie obiectivă şi să vadă în cartea sa despre EMINESCU şi partea bună, partea de contribuţie reală la înmulţirea ştirilor despre marele poet. Gheorghe Bulgăr identifică numeroase astfel de contribuţii şi deplînge tehnica privirii exclusive prin ochelari negri. Ceea ce merită să fie criticat, corectat, amendat, se vede şi cu ochiul liber numai că, cu ochiul liber, se vede şi ceea ce e demn de apreciere. Gheorghe Bulgăr vede şi le spune şi neajunsurile cărţii — şi cine i-ar putea reproşa aceasta —, dar recenzia sa e reconfortantă prin punctul de vedere de la care porneşte. (v. Gh. Bulgăr: O NOUĂ CARTE DESPRE EMINESCU, în „Luceafărul", XXVII (1984), nr. 35, p. 1, 7). În revista „Cronica" (nr. 36, 1984, p. 5) Petru Rezuş dă o „replică" demnă şi convingătoare celor care i-au negat cartea în întregime, menţionînd partea sa de contribuţie neîndoielnică în unele probleme de eminescologie. E vorba tocmai de acele capitole pe care le reţine şi Gh. Bulgăr în recenzia sa.*

● *Stelian Neagoe, fidel mereu paginii din urmă a „Suplimentului literar-artistic Scînteia tineretului" o umple de data aceasta cu un text al lui Alexandru Şterca-Şuluţiu extras din: ISTORIA HORII ŞI A POPORULUI ROMÂNESC DIN MUNŢII APUSENI AI ARDEALULUI (1856, cu o prefaţă din 1860). (anul IV (1984) nr. 36, p. 12). Referindu-se desigur la martiriul lui Sava Brancovici, spre deosebire de Canonicul Bunea care răstălmăceşte istoria (vezi Augustin Bunea,* Mitropolitul Sava Brancovici, *Blaj, 1906), Iosif Sterca-Şuluţiu scrie: Întogma batjocorit a fost şi clerul şi episcopul românilor, pe care cu temniţă, confiscarea averilor şi cu moarte îi sileau la primirea reformaţiei ..." Întregul text al acestei pagini e o mărturie cutremurătoare despre suferinţele românilor din Transilvania sub stăpîniri străine. Texte din aceeaşi lucrare şi în Suplimentul literar-artistic al Scînteii Tineretului, nr. 37. 1984, p. 12).*

● *La Ierusalim, Teofil Panait editează în continuare revista „Învierea". În numărul care ne-a sosit de curînd (anul XII, nr. 1—6, 1984), în afară de articolele de teologie şi istorie bisericească, Romulus Zaharia semnează:* Unirea, cuvîntul ei e sfînt în noi, *(p. 2), iar Ana Popa un articol despre* „Constantin I. Nottara" *(1859—1935), la împlinirea a 125 de ani de la naştere. Iată şi una din cele cîteva „cugetări" reproduse de revistă pe ultima pagină: „Acel ce-şi părăseşte ţara pentru una mai înaintată, seamănă cu omul care şi-ar alege altă mamă printre femeile mai chipoase." Autor: Nicolae Iorga.*

● *Urmînd exemplul celorlalte eparhii şi mai ales al Sibiului care este la nr. 132, Mitropolia Olteniei a publicat nr. 1 al unui* Îndrumător Bisericesc misionar şi patriotic, 1984. *Salutăm revenirea în paginile unei publicaţii bisericeşti a Pr. prof. Dr. Petru Rezuş, cu un studiu despre* Maica Domnului.

● *Revista „Transilvania" (nr. 5, 1984) are un Supliment de mare interes: publică intervenţiile la un colocviu organizat de Direcţia Sanitară a judeţului Sibiu, în colaborare cu Uniunea Societăţilor de Ştiinţe Medicale, filiala Sibiu, pe tema:* VÎRSTA A TREIA. *Au făcut comunicări medici de mare valoare precum Ioan Baciu, Nicolae Cristian, Elena Pîrvu, Florin Cruceanu, dar şi doi „profani" în ştiinţa medicală: Constantin Noica şi Mircea Tomuş. Ce au spus somităţile medicale, merită să fie citit. Din ce au spus ceilalţi doi, reţinem: „O meditaţie despre bătrîneţe este, de fapt, o meditaţie nu întru totul sinceră, dacă pronunţă numai cuvîntul bătrîneţe" pentru că ea „maschează o meditaţie despre eternitate" (Mircea Tomuş). Citäm mai departe din Constantin Noica: „George Călinescu a sfîrşit aşa: era în spital, cînd un redactor de revistă a venit să-i ceară colaborarea. Se pare că i-a spus: „Nu pot să ţi-o dau dragă: în octombrie trebuie să predau o lucrare la editură, în noiembrie închei alt proiect, iar în ianuarie mor." Şi a murit în ianuarie ... A încheiat aşa cum a dorit. — Ştiţi desigur cum a încheiat Bach: Orbise; familia s-a adunat în jurul său, au cîntat un coral, i-a revenit o clipă vederea, s-a uitat împrejur şi a spus: „Dar sînt lumini mai frumoase acolo unde mă duc." — În sfîrşit, n-am uita moartea lui Pavlov, profesorul. Pavlov descria, în pragul agoniei, simptomele şi fenomenele morţii, către cei din jurul său. Se pare că a sunat telefonul, cineva a vrut să vorbească cu Pavlov, dar i s-a răspuns că profesorul nu poate vorbi la telefon pentru că tocmai îşi descrie propria moarte" (p. 13).*

Demnitatea sfîrşitului — zice Noica!

● *Editura „Univers" din Bucureşti ne dă o cărticică de înţelepciune care readuce în atenţie valoarea prefeţelor, a introducerilor şi a cuvintelor înainte, aşa cum le ştiam din literatura culturii vechi româneşti. Constantin Noica semnează TREI INTRODUCERI LA DEVENIREA ÎNTRU FIINŢĂ. (Bucureşti, 1984, 150 p.).*

ANTONIE P.

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

COMITETUL DE REDACŢIE: Dr. *Antonie Plămădeală*, Mitropolitul Ardealului — preşedinte; *Lucian Făgărăşanul*, Episcop-vicar — vicepreşedinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Prof. Dr. *Aurel Jivi* — redactor adjunct; Arhid. *Gheorghe Papuc*, Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu* — membri; tehnoredactor: Diac. *Ezechil Oancea*; corector: Pr. *Vartolomeu Constantinescu*.

Cititorii din străinătate se pot abona prin „ROMPRESFILATELIA" — sectorul export-import presă P. O. Box 12-201, telex 10376 presfir Bucureşti, Calea Griviţei nr. 64—66

ABONAMENTUL pe un an: 100 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2 Taxa poştală plătită în numerar Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu | 44.206 |

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Anul 131 — 15 noiembrie 1984 — Nr. 43—44/1984

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Aniversare Ecumenică la Viena

Acum douăzeci de ani, ca urmare a reorientării Bisericii romano-catolice prin Conciliul Vatican II (primul a fost la 1870), au luat ființă, cam în același timp, două instituții ecumenice menite să promoveze apropierea dintre Bisericile creștine. Cea dintîi a fost *Secretariatul pentru Unitate*, din cadrul Vaticanului, cu nivel de dicasteriu, condus la început de Cardinalul Bea, iar cea de a doua a fost Asociația PRO ORIENTE, cu sediul la Viena, datorat inițiativei Cardinalului Franz König (4 noiembrie 1964). Cardinalul König a fost unul din cei patru mari care au asistat pe Papa Ioan al XXIII-lea, și apoi pe Paul al VI-lea, la desăvîrșirea intențiilor Conciliului Vatican II, alături de Cardinalii Bea, Suenens și Döpfner.

Anul acesta, Cardinalul König a hotărît să aniverseze într-un cadru festiv cei douăzeci de ani care au trecut de la înființarea Asociației *Pro Oriente* și a decis s-o facă în zilele de 8—10 noiembrie 1984, la Viena. Cu acest prilej a invitat la Viena pe Cardinalul Willebrands, Președintele Secretariatului pentru Unitate de la Vatican și mulți invitați străini. De asemenea, Conducerea Asociației a hotărît să confere calitatea de *membri de onoare* ai conducerii Asociației cîtorva personalități din lumea creștină contemporană.

În după-amiaza zilei de 8 noiembrie, festivitățile au fost deschise la sediul Asociației *Pro Oriente*, urmate de un serviciu religios ecumenic. La orele 18,30, în sala de festivități a Universității din Viena, a avut loc ceremonialul decernării diplomelor de membri de onoare, în prezența Președintelui Republicii Austria dr. Rudolf Kirchschleger și a Rectorului Magnific al Universității. Diplomele au fost înmînate de E. S. Cardinalul König, care a și ținut o frumoasă cuvîntare în care a evocat activitatea de 20 de ani a Asociației. În cei 20 de ani au fost invitați la Viena mulți reprezentanți ai Bisericilor Ortodoxe, ai Bisericilor Vechi Orientale, Copte, etiopiene, indiene, siriene, armene, conferențiind pe teme privitoare la unitatea creștină. Printre cei invitați au fost și un număr însemnat de reprezentanți ai Bisericii Ortodoxe Române, printre care: Mitropolitul Teoctist al Moldovei și Sucevei, Mitropolitul Antonie al Ardealului, Mitropolitul Nestor al Olteniei, Mitropolitul Nicolae al Banatului, episcopii Vasile al Oradiei, Vasile Costin, vicar patriarhal, profesorii Gheorghe I. Moisescu, Nicolae Chițescu și alții.

Printr-o scrisoare trimisă P. F. Patriarh Iustin, Cardinalul König, în calitate de Președinte de onoare al Asociației Pro Oriente, arăta că Asociația a hotărît să acorde cu prilejul aniversării din anul acesta titlul de membru de onoare al Conducerii ei, și Mitropolitului Antonie al Ardealului, avînd în vedere contribuția sa la opera ecumenică, atît în cadrul Asociației Pro Oriente, cît și în cadrul Consiliului Mondial al Bisericilor și al dialogului bilateral ortodoxo-romano-catolic. O scrisoare similară a trimis și Președintele activ al Asociației, D-l Dr. dr. h. c., ministru federal, Theodor Piffl-Perčevič, și secretarul Dr. Alfred Stirnemann.

Prezent la Viena, reprezentantul Bisericii Ortodoxe Române, a primit diploma respectivă. Aceeași diplomă a mai fost conferită S. S. Patriarhului Șenuda al Bisericii Copte din Egipt, Mitropolitului Filaret de Minsk, Președintele Departamentului Relațiilor Externe Bisericești a Bisericii Ortodoxe Ruse, Mitropolitului Damaschinos al Elveției (Patriarhia Ecumenică), Cardinalului Willebrands, ș. a.

Cardinalul Willebrands a conferențiat cu acest prilej cu tema: *„Cum poate contribui o Biserică locală la apropierea dintre Biserica romano-catolică și cea ortodoxă"*. El a evocat întîlnirea dintre Papa Paul al VI-lea, *episcopul Romei"*, cu Patriarhul Athenagora, *„episcopul Constantinopolului"*, la Ierusalim, în 1965, dezvăluind reflecțiile Papei de după această întîlnire: *„Cîndva, mai tîrziu, Papa Paul al VI-lea mi-a spus: niciodată nu mi-ași fi putut închipui că dintr-o primă întîlnire s-ar putea naște o prietenie atît de profundă, așa cum s-a legat aceasta între mine și patriarh"*.

Au fost evocate de asemenea Conferințele ținute de ortodocși la Rhodos, pentru pregătirea dialogului dintre cele două Biserici. S-a apreciat drept foarte util și fertil dialogul iubirii inițiat de cei doi înalți ierarhi, de la Constantinopol și Roma și s-au făcut considerații pozitive și asupra *dialogului teologic* în curs.

Cu prilejul vizitei la Constantinopol la 30 noiembrie 1979, Papa Ioan-Paul al II-lea a spus cu privire la dialogul teologic: *„A fost necesar să creiem din nou contextul, înainte de a încerca să scriem textele din nou, împreună"*. Textele se re-scriu de către Comisia mixtă de dialog.

Cardinalul König a arătat în discursul său că *Pro Oriente* a fost și este un semn al deschiderii romano-catolice către Bisericile surori din Răsărit și către dialog. A sugerat ca și Bisericile răsăritene să înființeze o Asociație similară *Pro Occidente* pentru a se realiza o întîlnire la mijloc. Comentariile ortodoxe au reamintit după aceea că *Răsăritul* e de fapt inițiatorul dialogului și că *Pro Oriente* e un răspuns. *Ex Oriente Lux!* Totul în Orient a fost *Pro Occidente*. De acolo au primit occidentalii creștinismul și, ceea ce s-a spus atunci, se spune și acum și se va spune mereu.

Cuvîntarea Cardinalului Willebrands, cu intenție sau fără intenție, a sugerat și unele puncte de vedere cu privire la dialogul asupra primatului papal, care va urma pe agenda Comisiei mixte de dialog în cel mai scurt timp. În legătură cu aceasta, ne-am permite și noi să anticipăm cîteva puncte de vedere ortodoxe, mai ales cu intenția de a arăta atenția cu care am urmărit cuvîntarea Eminenței Sale și importanța pe care i-o acordăm.

Eminența Sa a definit cu multă înțelepciune teologică Biserica locală ca fiind: *„dioceza sub un episcop, ca locul în care Biserica se revelează și activează prin cuvînt și Taine, în plinătatea credinței"*, Bisericile locale fiind legate unele de altele prin legătura credinței și a iubirii, *chiar dacă fiecare își are propria ei tradiție istorică și culturală"*. Numai cînd trece la definirea *„importanței Bisericii din Roma"*, fo-

(Continuare în pag. a 2-a)

Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALA
Mitropolitul Ardealului

Slujirea aproapelui o permanentă îndatorire creștinească

„Să iubești pe Domnul Dumnezeul tău ... și pe aproapele tău ca pe tine însuți" (Matei 22, 34—40)

Dragostea creștină sau dragostea evanghelică este exprimată cît se poate de bine în textul evanghelic de mai sus.

El a fost rostit de Mîntuitorul Iisus Hristos cînd un învățător de lege auzind că învăța poporul s-a apropiat de El nu ca să-L asculte sau să se folosească de învățătura Sa ci cu gîndul să-L ispitească și de aceea l-a întrebat: „Învățătorule care este cea mai mare poruncă în lege?" Domnul i-a răspuns: „Să iubești pe Domnul Dumnezeul tău, din toată inima ta, din tot sufletul tău și cu tot cugetul tău ... Iar a doua — a continuat Iisus — și la fel ca acesta este: Să iubești pe aproapele tău ca pe tine însuți. În aceste două porunci — adaugă Mîntuitorul — se cuprinde toată Legea și Proorocii." La răspunsul Său atît de cuprinzător și de clar, învățătorul de lege „voind totuși să se îndrepteze pe sine îl întreabă pe Iisus: Și cine este aproapele meu" (Luca 10, 29). Din răspunsul dat de Iisus, referitor la iubirea aproapelui, se desprinde marele adevăr pentru noi ca fii ai Bisericii că iubirea față de Dumnezeu și iubirea față de aproapele adică față de semenii sînt inseparabile, că sînt valori pe care Iisus-Domnul le așează în același rang, precizînd în acest sens că „cea de-a doua poruncă este asemenea celei dintîi".

Pentru a fi înțeles mai bine în învățătura că iubirea față de Dumnezeu trebuie dovedită prin iubirea față de aproapele și că aproapele este orice om care are nevoie de ajutor, Mîntuitorul Iisus Hristos, ispitit tot de învățătorul de lege, aduce în atenția ascultătorilor Săi și a noastră a tuturor, Parabola „Samarineanului milostiv" în care se referă la un om oarecare ce se afla în călătoria lui de la Ierusalim la Ierihon, cade între răufăcători, pe care îl maltratează și îi iau avutul său, lăsîndu-l abia viu pe marginea drumului pe care cobora. În starea grea în care se găsea au trecut pe lîngă el doi slujitori ai legii Vechiului Testament fără să-l ajute. Un samarinean trecînd pe acolo i s-a făcut milă de el, i-a legat rănile, l-a ridicat pe do-

(Continuare în pag. a 2-a)

LUCIAN FĂGĂRĂȘANUL
Episcop-vicar

Preoți ortodocși români participanți la Marea răscoală populară din 1784

— 200 de ani de la izbucnirea ei —

Acum două sute de ani, în noiembrie 1784, Munții Apuseni au fost zguduiți de cea mai însemnată răscoală din istoria Transilvaniei și cea mai mare din imperiul habsburgic.

Răscoala a fost condusă de „triumviratul românesc" al lui Horea, Cloșca și Crișan. Caracterul ei țărănesc nu exclude participarea altor categorii sociale și a altor elemente etnice. Participînd la răscoală și preoții, ei au contribuit desigur la formularea aspirațiilor țărănești în spiritul adevărului și al dreptății.

Documentele epocii închină pagini de glorie nepieritoare preoților ortodocși, care au activat — cu cuvîntul și cu fapta — în rîndurile moților dornici de libertate socială și națională.

Acțiunile preoților în sprijinul răsculaților sînt remarcate în toate etapele acestui mare eveniment istoric.

*

După integrarea Transilvaniei în componența imperiului habsburgic (1699), situația românilor s-a înrăutățit treptat, mai ales în deceniile șapte-opt ale secolului XVIII. În Munții Apuseni a fost mai gravă decît în restul Transilvaniei. Soarta moților a fost și soarta preoților. Solidari cu păstoriții lor, ei se plîng împăratului de la Viena împotriva sarcinilor iobăgești de care n-au fost scutiți. În 14 decembrie 1776 preoții din domeniul de mijloc și de sus cer amînarea obligațiilor apăsătoare. Mai tîrziu, în 24 aprilie 1782 se plîng și preoții de pe întreg domeniul Zlatnei pentru că sînt supuși și constrînși ca oricare iobag. Pr. Ianăș Cazan din Mesteacăn afirmă că „de cînd s-a făcut preot a făcut robotă la stăpîn".

Arendarea crîșmăritului și abuzurile arendașilor au dus la o nouă agitație a satelor. În 8 aprilie 1782 arendașii se plîng că preotul Lazăr din Abrud-sat, i-a blestemat în biserică și a atițat poporul la răzbunare. Ei cer „să se pună frîu limbii răzvrătitoare a Popii Lazăr".

Nemulțumirea față de arendași a izbucnit cu furie, în 24 mai 1782, la tîrgul de la Cîmpeni, cînd țăranii sparg butoaiele cu băuturi ale arendașilor. Între principalii autori se numără și Pr. Dumitru Marcu din Certeje și Coroi Gliga din Cîmpeni. În urma incidentului de la Cîmpeni, Horea pleacă din nou la Viena avînd între cei șase însoțitori și pe Pr. Dumitru Marcu.

Într-un raport al Șpanului domeniului de sus din 4 octombrie 1782 se precizează că Horea a strîns bani pentru a se duce la Viena. În răspunsul primit, între altele, se arată teama pentru noi tulburări, socotindu-l pe Pr. Dumitru Marcu „mare secondant al lui Horea". El îndeamnă plebea să-i pună lui Horea bani la dispoziție. Se dispune prinderea și anchetarea lui.

Un rol deosebit au avut preoții în agitațiile produse de conscripția militară din vara anului 1784, socotită de moți prilej de a scăpa de iobăgie. Documentele arată că preoții au acționat în diferite forme. Preotul din Sărăcsău incită pe iobagi să se înscrie în armată. Alții îi pregătesc pentru plecare la Alba Iulia: Pr. Vasile din Pintic adună sătenii în casa lui, iar cel din Cetea a tras clopotele să se strîngă satul. Au plecat la Alba Iulia și s-au scris iobagii și preoții lor din Botez, din Bogata cu pr. Ilie, din Tău cu pr. Dumitru, din Cucerdea cu pr. Vasile, din Boian ungurii și sașii sub conducerea preotului român. Preoții Gheorghe și Constantin

(Continuare în pag. a 3-a)

Pr. *Ieremia B. Ghita*

Cuvînt de învățătură despre Post

I. *Introducerea (pregătirea aperceptivă)*

Privind în calendar observăm că se face remarca cu privire la unele zile de post; în mod aproape curent, miercurea și vinerea, precum și perioade mai mari, de șase, șapte, sau două săptămîni. Atît perioadele cît și zilele speciale de post ne amintesc de evenimente deosebite din istoria mîntuirii noastre sau ne pregătesc duhovnicește pentru întîmpinarea unor praznice fixate în perioade deosebite ale anului bisericesc, cum ar fi Crăciunul, Paștele, sărbătoarea închinată morții martirice a Sfinților apostoli Petru și Pavel, sau Adormirea Maicii Domnului. Pe de altă parte, prin poruncile ei, Biserica ne îndeamnă în mod deosebit să ținem posturile de peste an, ca o continuă pregătire și creștere duhovnicească.

II. *Anunțarea temei*

Ne vom referi în cele ce urmează la semnificația și importanța postului în viața creștinului.

III. *Tratarea*

Este știut fiecăruia că îmbuibarea în mîncare și consumul băuturilor alcoolice peste necesarul cerut de organismul fiecărui om, șubrezesc sănătatea trupului și-i deformează arhitectonica, lîncezind și alterînd în același timp și mintea, simțirea și voința. De aceea, încă din antichitate s-a emis principiul „mănîncă ca să trăiești, nu trăi ca să mănînci". A existat de asemenea, din cele mai vechi timpuri o adevărată pledoarie și o adevărată practică a regimului vegetarian, cu rezultate dintre cele mai bune pentru viața indivizilor sau a colectivității.

Practica nu este străină nici colectivităților religioase, ea devenind o poruncă de comportament, de conduită pentru o anumită perioadă, vizînd anumite scopuri. Nu a lipsit nici motivația sănătății sufletului și trupului, știind că de pildă, „vinul veselește inima omului", cum spune psalmistul, dar abuzul „duce la desfrînare", cum specifica Apostolul, sau exprimat într-un limbaj duhovnicesc de un Părinte al Bisericii: „băutura este de la Dumnezeu, beția de la diavolul". Multe din religii și religia descoperită de Dumnezeu în special a intuit norme sau reguli de întreținere a sănătății duhovnicești a credincioșilor și în felul acesta a creării posibilităților celor mai bune de folosire a tuturor bunurilor ce le sînt date. De pildă, încă de la crearea omului, Dumnezeu i-a dat posibilitatea de a mînca din toate roadele care să-i asigure viața; numai din unul, nu... Această interdicție pe lîngă faptul că îl menține pe om în ascultare față de Ziditorul său, în același timp îi întărește și voința, ca putere a stăpînirii de sine, îi educă comportarea și îi formează caracterul... Intervenția păcatului în viața omului creînd o descumpănire a raporturilor dintre trup și suflet și o tulburare a relațiilor cu divinitatea ,ca un remediu, ca un leac se instituie practicarea postului trupesc împletit

Pr. prof. *Sorin Cosma*

(Continuare în pag. a 3-a)

Aniversare Ecumenică la Viena

(Continuare din pag. 1)

losindu-se de *Epistola către Romani* a Sf. Ignatie, interpretarea română a acesteia diferă de interpretarea ortodoxă şi, desigur, această interpretare va fi supusă Comisiei mixte de dialog, atunci cînd îi va veni vremea. Sfîntul Ignatie se adresează: *„către Biserica ce deţine întîietatea în teritoriul ţinutului romanilor"*, iar mai apoi vorbeşte despre faptul că ea „stă în fruntea dragostei" (cf. cuvîntarea Card. Willebrands). E vorba desigur de Biserica Romei, a cărei întîietate de orice fel, şi mai cu osebire *de iubire*, — cum e firesc în creştinism, — se întinde asupra *„teritoriului ţinutului romanilor"*. Limpede! Concluzia trasă de romano-catolici din acest text, a fost exprimată de Cardinal într-un chip diferit: *„Biserica locală din Roma deţine întîietatea legăturii iubirii. Este sarcina ei aceea de a fi un semn şi un instrument al unităţii pentru întreaga Biserică* (s. n.) *şi este în acord cu concepţia Sf. Ignatie ca, legat de această sarcină, episcopului Romei să-i revină aceeaşi sarcină specială"*.

E mai mult decît sigur că, din punctul de vedere al ortodocşilor, Sf. Ignatie n-ar putea fi luat mărturie pentru mai mult decît a dorit să spună: se referea la *teritoriul ţinutului romanilor*. Atît. Nu e vorba în textul său de nici o întîietate *„pentru întreaga Biserică"*. *Întîietatea în iubire* trebuie s-o aibă toate Bisericile, inclusiv cea a Romei. În această privinţă nu e vorba niciodată de ceva realizat, cu care trebuie să se laude cineva, ci de o tindere, un ideal, o aspiraţie spre desăvîrşirea creştină. Pe acest teren competiţia e deschisă tuturor. Cine o cîştigă însă, n-o poate ţine decît dacă o conjugă cu smerenia. În nici un caz nu poate face din ea un temei de hegemonie, de stăpînire a altora, de trecere în felul acesta în rîndul întîi, pentru că scris este că aşa se ajunge „la urmă". A dori însă să fii primul în iubire pentru a răspîndi iubire, smerenie, frăţie, nu e numai permis, ci e poruncă divină. Adresată tuturor, nu numai Romei. Din „întîietatea în iubire" nu decurge prin urmare vreo sarcină specială, diferită, pentru vreuna din Biserici. Chiar Cardinalul Willebrands a arătat în cuvîntarea Sa că, după Învierea Domnului, Apostolii s-au răspîndit în toată lumea, întemeind Biserici *în fiecare loc*, Biserici locale, *egale*, toate cu atributul universalităţii şi apostolicităţii. *Nici un Apostol* — completăm noi — *n-a afirmat vreodată că întemeiază vreo Biserică locală dependentă de cea din Roma!*

Apare deci ca insuficient fondată afirmaţia că *„fiecare Biserică, adică credincioşii de pretutindeni, trebuie să fie în acord cu Biserica romană, datorită originii excepţionale a acesteia"*. Şi atunci cînd o asemenea afirmaţie vrea să se sprijine pe Sf. Irineu al Lyonului, de fapt se vede contrazisă de textele acestuia, care spune printre altele: *„Tradiţia propovăduită de către Apostoli în lumea întreagă, poate fi găsită ÎN FIECARE BISERICĂ* (s. n.) *de către oricine vrea să vadă adevărul"* (Adv. Haer., 3, 3, 1, cf. Cuv. Card. Willebrands). Aşa că rolul Bisericii Romei nu poate fi acela *„de a fi măsură şi criteriu pentru credinţa transmisă nouă de către Apostoli"*, cum s-a spus în cuvîntarea de la Viena.

Cardinalul Willebrands a reprodus în cuvîntarea sa şi unele afirmaţii în parte interesante şi curajoase ale Papei Ioan-Paul al II-lea, făcute la *Seminario Romano* în anul acesta: *„Se spune şi este adevărat că Papa ar fi locţiitorul lui Hristos. Aceasta este adevărat şi o recunosc cu toată modestia. Accept acest lucru cu inima mai uşurată de la Conciliul Vatican II încoace, căci această definiţie — locţiitor al lui Hristos — este cuprinsă în documentele Conciliului.* FIECARE EPISCOP ESTE LOCŢIITORUL LUI HRISTOS PENTRU BISERICA SA. PAPA ESTE LOCŢIITORUL LUI HRISTOS PENTRU BISERICA ROMEI (s. n.) ... *Îmi place să spun „urmaşul lui Petru"*, *dar* PREFER MULT SĂ SPUN „EPISCOPUL ROMEI" (cf. L'Osservatore Romano, 5—6 martie, 1984).

Iată cuvinte încurajatoare pentru ecumenism şi pentru dialogul ortodox—romano-catolic în care sîntem angajaţi. Păcat că aceste declaraţii n-au rămas doar la atîta. S. S. Papa a spus în continuare: *„Datorită chemării şi însuşirii speciale a acestei Biserici din Roma, Papa este şi locţiitorul lui Hristos* PENTRU ÎNTREAGA BISERICĂ." Mărturiseşte că acest cuvînt *„înfricoşează"* (pe cine? — pe S. Sa? — pe ceilalţi creştini de alte confesiuni? n. n.), dar nu-l evită!

Înţelegem că asemenea texte şi declaraţii au intrat, după despărţirea Bisericilor, în secolul XI, în limbajul şi în convingerile Bisericii romane, şi că este grea renunţarea la ceea ce a intrat în obicei.

Apreciem că, spre deosebire de trecut, se fac totuşi paşi serioşi spre o nouă înţelegere a locului şi a rolului episcopului Romei în lumea creştină şi a locului Bisericilor locale în Biserica universală. Papa îşi zice *„Episcop al Romei"*, Biserica romană e şi ea o *„Biserică locală printre celelalte Biserici locale"*, Papa este locţiitorul lui Hristos *„pentru Biserica Romei"*, aşa cum este fiecare episcop pentru Biserica sa. Că după astfel de declaraţii se mai amintesc, în virtutea unei inerţii nedepăşite, şi formulele vechi, e pentru a ni se aduce aminte, că ecumenismul nu e un lucru chiar atît de simplu şi de uşor, precum pare uneori, şi că pe cei angajaţi în dialog, îi mai aşteaptă încă o lungă cursă cu obstacole.

*

Cu prilejul vizitei la Viena, am citit în cadrul serviciului ecumenic care a avut loc la deschiderea solemnităţilor aniversare a Asociaţiei *Pro Oriente*, un *Mesaj* al P. F. Patriarh Iustin al Bisericii Ortodoxe Române către E. S. Cardinalul König. S-au mai prezentat mesaje din partea unor Patriarhi ortodocşi, vechi orientali, copţi, indieni, sirieni, armeni.

Mesajul P. F. Patriarh Iustin către Asociaţia „Pro Oriente"

Eminenţei Sale
Cardinalului Franz König
Arhiepiscop al Vienei
Preşedintele de onoare al
Asociaţiei „PRO ORIENTE"
Viena — Austria

Eminenţă,

Îmi face o deosebită plăcere să Vă transmit Dv. ca şi tuturor celor ce de-a lungul anilor pînă azi au condus Asocaţia „Pro Oriente" şi i-au organizat activitatea, un mesaj de salut frăţesc şi călduros cu prilejul aniversării a 20 de ani de la înfiinţare. Ştiu că ea a apărut în climatul ecumenic deschis de al doilea Conciliu de la Vatican, la lucrările căruia Eminenţa Voastră a jucat un rol important. Noi, încă de atunci ne-am bucurat de noua deschidere a Bisericii romano-catolice faţă de Bisericile surori răsăritene, văzînd în această deschidere semnul intrării istoriei creştinismului, într-o nouă epocă, o epocă de eforturi pentru refacerea unităţii, în care şi noi eram angajaţi din tot sufletul şi cu toată convingerea.

Asociaţia „Pro Oriente" s-a dovedit de la bun început a fi o excelentă tribună a unei mai bune cunoaşteri reciproce între Occident şi Orient, un loc de întîlnire şi de colaborare. Ea a invitat nu o dată şi reprezentanţi ai Bisericii noastre Ortodoxe Române, să prezinte puncte de vedere în multe din problemele de interes comun pentru Biserica Romano-Catolică şi pentru Biserica Ortodoxă.

Mai mulţi ierarhi şi profesori de teologie din Biserica noastră au conferenţiat de-a lungul acestor douăzeci de ani la Viena, şi mulţi vienezi din cadrul Asociaţiei au venit la noi. Aceste vizite au întărit legăturile noastre şi au deschis calea unor comunicări sufleteşti care ne-au apropiat tot mai mult întru speranţa unităţii şi în încredinţarea că — precum spune Sfîntul Pavel — „noi cei mulţi un trup sîntem în Hristos şi fiecare sîntem mădulare unii altora" (Romani XII, 5).

Ne-am bucurat că însuşi Eminenţa Voastră ne-a vizitat Biserica şi Ţara în deceniul trecut şi nu de mult am avut vizita Preşedintelui Asociaţiei, D-l dr. Theodor Piffl-Percevic şi a secretarului ei, D-l Alfred Stirnemann. Înalt Prea Sfinţitului Mitropolit Teoctist al Moldovei şi Sucevei i-aţi conferit încă mai de mult titlul de „membru de onoare" al Asociaţiei, iar acum, cu prilejul aniversării celor douăzeci de ani de la înfiinţare, aţi hotărît să conferiţi acest titlu şi I. P. S. Mitropolit Antonie al Transilvaniei. Faptul ne bucură, cu atît mai mult cu cît o faceţi aceasta, precum spuneţi în scrisoarea de invitare, luînd în considerare activitatea ecumenică a I. P. S. Sale. I. P. S. Sa a conferenţiat în cadrul programului „Pro Oriente" la Viena şi reprezintă Biserica noastră în Comisia mixtă de dialog dintre Biserica Ortodoxă şi Biserica Romano-Catolică, desfăşurînd în cadrul comisiei o activitate pe care şi noi o apreciem. De curînd a participat împreună cu I. P. S. Mitropolit Teoctist şi la întîlnirea dintre Conferinţa Bisericilor Europene şi Consiliul Conferinţelor Episcopale Europene romano-catolice (C. C. E. E.), la Riva del Garda şi Trento, în Italia.

Biserica Ortodoxă Română şi Noi personal ne-am interesat întotdeauna îndeaproape de activitatea desfăşurată în decursul celor douăzeci de ani de istorie, de către Asociaţia „Pro Oriente".

Potrivit cu învăţătura lăsată nouă de Mîntuitorul Iisus Hristos, toţi oamenii de pe pămînt, indiferent de locul unde s-au născut şi unde trăiesc, indiferent de rasă sau de culoare, toţi sînt fraţi (Matei XXIII, 8) şi, drept urmare, sînt chemaţi să trăiască între ei în dragoste şi în pace (I Tes. V, 13). Toţi au dreptul sfînt la viaţă şi la o viaţă trăită în linişte şi în bună înţelegere.

Bisericile trebuie să propovăduiască aceasta cu timp şi fără timp, şi să conjuge lupta pentru unitatea lor în Hristos, cu lupta pentru unitatea lumii, pentru înfrăţirea tuturor oamenilor. Să se declare cu claritate şi cu toată îndrăzneala împotriva războaielor de orice fel, împotriva cursei înarmărilor, împotriva morţii, militînd pentru viaţă, pentru pace şi dreptate. Numai aşa va învinge şi se va instaura în lume dragostea, virtutea capitală care dă identitatea adevăratului creştinism (Ioan XIII, 35).

Ecumenismul contemporan a reuşit dintru început să unească Bisericile pe o platformă comună în această privinţă, şi trebuie să considerăm că prin aceasta ele au făcut un mare pas înainte pe calea unităţii lor.

Felicit din toată inima pe Eminenţa Voastră şi pe toţi ostenitorii Asociaţiei „Pro Oriente", la acest popas aniversar, în frunte cu D-l Preşedinte D-l dr. Theodor Piffl-Percevic şi D-l secretar Alfred Stirnemann.

Doresc să urez Asociaţiei- „Pro Oriente" încă mulţi ani de activitate, pe care să-i închine cu tot zelul unităţii creştine şi unităţii lumii, reîntronării dragostei şi a păcii pe pămînt.

„Pentru aceasta ne şi rugăm ca Dumnezeul nostru să ne facă vrednici de chemarea Sa şi să împlinească cu putere toată pornirea noastră spre bunătate şi toată lucrarea credinţei noastre" (II Tes. I, 11).

Îmbrăţişîndu-vă frăţeşte în dragostea Domnului nostru Iisus Hristos,

† IUSTIN
Patriarhul
Bisericii Ortodoxe Române

Slujirea aproapelui o permanentă îndatorire creştină

(Continuare din pag. 1)

bitocul său, ducîndu-l apoi la o casă de oaspeţi, cerînd gazdei să poarte grijă de el, plătindu-i şi doi dinari. După prezentarea acestei parabole Iisus l-a întrebat pe învăţătorul de lege: „Care dintre aceştia ţi se pare că a fost aproapele celui căzut între tîlhari?"

Exemplul samarineanului care a avut milă de cel suferind, faptă recunoscută şi de învăţătorul de lege, arată că iubirea evanghelică nu este o simplă vibraţie a sentimentelor, care nu comportă în sine nici un angajament, aşa cum s-a întîmplat cu cei doi care l-au lăsat fără ajutor pe cel lipsit de ajutor, ci iubirea are valoare cînd ea devine reală, cînd se manifestă concret aşa cum a făcut Samarineanul. Se vede la aceasta o preocupare deosebită faţă de cel bolnav pentru care şi-a amînat călătoria sa neglijîndu-şi propriile preocupări. Dragostea samarineanului nu se mărgineşte numai la a-i fi milă de cel căzut între tîlhari, ci dimpotrivă s-a ocupat de el, a coborît de pe animalul său, îl ia pe suferind cu el, fără a se gîndi că ar putea fi înjosit prin ceea ce a făcut.

Facerea de bine deci nu este un simplu sentiment de caritate, ci ea este un ajutor efectiv şi dezinteresat, ajutor care, în extensiunea lui, nu are limite. Binele făcut aproapelui trebuie să aibă caracter universal, dat fiecărui om care, după învăţătura lui Iisus Hristos se da oricui care are nevoie de ajutor, fără nici o deosebire, aşa cum samarineanul a ajutat pe un om de alt neam.

Gestul samarineanului devine mai de valoare cu cît ştim că în acea vreme evreii şi samarinenii se urau, se duşmăneau. Din motive diverse, între cele două neamuri s-a aşezat un perete ce-i despărţea. Samarinenii erau socotiţi de evrei străini, stabiliţi în provincia Samaria, aflată în partea de nord a ţării lor. În aceste împrejurări, apare samarineanul cu fapta sa superioară, de natură să înlăture vrajba dintre ei, se apropie pe cele două neamuri.

Omul aflat în suferinţă şi rănit avea nevoie de ajutor. Cei din preajma sa, fără îndoială, puteau înţelege negativ fapta acelui străin, de neamul şi religia lor. Cu toate acestea, samarineanul n-a putut să-l ignore pe cel bolnav. Mai mult, el n-a aşteptat din partea cuiva, sau a familiei lui, o apreciere sau vreo mulţumire pentru fapta sa atît de necesară. Facerea de bine n-are nevoie de vreo gratitudine, sau laudă. Ea poate exista fără să aştepte ceva din partea cuiva, cum zice Mîntuitorul: „Să nu ştie stînga ce face dreapta."

În felul acesta Iisus Hristos a depăşit viziunea Vechiului Testament, ceea ce rezultă şi din aceste cuvinte: „Aţi auzit că s-a zis: „Să iubeşti pe aproapele tău" şi să urăşti pe vrăjmaşul tău. Eu însă vă zic: să iubiţi pe vrăjmaşii voştri, binecuvîntaţi pe cei ce vă blestemă, faceţi bine celor ce vă urăsc, rugaţi-vă pentru cei ce vă vatămă şi vă prigonesc ... Dacă iubiţi pe cei ce vă iubesc — spune Iisus — ce răsplată veţi avea? Au nu fac şi păgînii acelaşi lucru?" (Matei 5, 43—46).

Dragostea creştină, deci, cuprinde chiar pe duşmani, fiind superioară oricărei alte învăţături. Ea transformă fiinţa umană făcîndu-o capabilă să iubească aşa cum Dumnezeu iubeşte pe om, făcînd-o în acest fel să aibă în ea ceva supranatural, îl face pe om să iubească pe oameni, cu iubirea dumnezeiască. În alt loc, Iisus Hristos dă exemplu despre felul cum trebuie să iubească cineva: „Să vă iubiţi unul pe altul precum Eu v-am iubit pe voi" (Ioan 13, 34). Socotindu-se pe sine ca iubirea desăvîrşită întăreşte acest lucru prin cuvintele rostite în pragul morţii Sale: „Mai mare dragoste decît aceasta nimeni nu are ca sufletul lui să-l pună pentru prietenii Săi" (Ioan 15, 13). Aşadar, dragostea evanghelică merge pînă la jertfa de sine, aşa cum Mîntuitorul s-a jertfit pe cruce, arătînd o dragoste fără limită.

În lume, roadele dragostei apar ca şi rezultat al prezenţei Sf. Duh (Rom. 5, 6). Ea, adică dragostea evanghelică, după învăţătura Sf. Ap. Pavel, îndelung rabdă, este binevoitoare, nu pizmuieşte, nu se trufeşte, nu gîndeşte răul, nu caută ale sale, nu se bucură de nedreptate, iubeşte adevărul, facerea de bine, pe toate le crede, le nădăjduieşte (I Cor. 13, 4—12).

În final dragostea nu cade niciodată. Ea face parte din marile virtuţi creştine, dintre care, după învăţătura Sf. Scripturi, ea este cea dintîi (I Cor. 13, 12).

În relaţiile cu semenii, dragostea apare ca o necesitate de prim rang. Vorbind despre valoarea ei, Sf. Apostol Pavel spune mai departe: „De aş grăi în limbile îngerilor ..., de aş avea darul proorociei ... de aş împărţi toată avuţia mea şi de aş da trupul meu să fie ars, iar dragoste nu am, nimic nu-mi foloseşte" (I Cor. 13, 1—3).

Dumnezeu o dăruieşte celor ce o rîvnesc, celor ce sînt gata să slujească, prin ea, aproapele, spre tot ce este bine, spre tot ce este ziditor (Rom. 15, 1—2).

Precizări în legătură cu slujba Sfîntului Maslu

După rînduiala din Molitfelnic şi Aghiasmatar, la slujba Sfîntului Maslu se citesc şapte Evanghelii, iar Evanghelia a opta nu se citeşte, ci numai se deschide.

„Deschiderea Evangheliei spre a fi ţinută cu partea scrisă în jos, pe capul bolnavului, închipuie mîna Domnului cea plină de tămăduiri (şi) se face de către preotul protos, nu de către bolnav" (Tipic Bisericesc, Bucureşti 1976, p. 242). Deci, deschiderea Evangheliei simbolizează mîna Domnului cea tămăduitoare şi nu ghicirea despre starea viitoare a bolnavului, care ghicire nu este altceva decît o superstiţie.

Indicaţiile de tipic din Molitfelnic şi Aghiasmatar nu spun nimic despre citirea Evangheliei a opta, care nu are nici un temei biblic sau tradiţional.

Slujba Sfîntului Maslu are două scopuri: vindecarea bolnavului şi iertarea păcatelor lui, despre care Sfînta Scriptură spune: „Este cineva bolnav între voi? Să cheme preoţii Bisericii şi să se roage pentru el, ungîndu-l cu untdelemn în numele Domnului. Şi rugăciunea credinţei va mîntui pe cel bolnav şi Domnul îl va ridica şi de va fi făcut păcate se vor ierta lui" (Iacov 5, 14—15).

Dumnezeu, văzînd rugăciunea stăruitoare şi fierbinte a bolnavului şi credinţa dreaptă şi puternică a lui, îl vindecă şi-i iartă şi păcatele.

Superstiţia, fiind o credinţă deşartă, nici nu vindecă nici nu iartă, iar bolnavul care practică superstiţia, nu numai că nu foloseşte nimic din slujba Sfîntului Maslu, dar îşi periclitează şi mîntuirea sufletului său, păcătuind împotriva poruncii întîia din Decalog (Învăţătura de credinţă creştină ortodoxă, Bucureşti, 1952, p. 90).

„Nu este îngăduit preoţilor să adauge alte rugăciuni sau citiri în afară de cele prevăzute în rînduiala din Molitfelnic şi nici să încurajeze practica superstiţioasă a unor credincioşi de a ghici viitorul bolnavului după cuprinsul pericopei cu care s-a deschis Evanghelia, ori după culoarea literelor de acolo." (Tipic Bisericesc, p. 241—242).

Protos. *Ipolit Ciubotaru*

Cuvînt de învăţătură despre Post

(Continuare din pag. 1)

cu căinţa şi smerenia faţă de Dumnezeu pentru păcatele săvîrşite. Tot în acest scop se practică postul şi cu prilejul anumitor evenimente mai importante din viaţa credincioşilor, sau comunităţii. Aşa de pildă Moise a postit înaintea primirii Legii pe Muntele Sinai (Ieşire 34, 20). Avînd un pronunţat caracter moral, a fost practicat de Ilie (I Împăraţi 19, 8); de profetul Daniel în timpul ispitirii (Daniel 10, 2—3), de regele David în semn de pocăinţă (Ps. 35, 3); sau ca o înfrînare deopotrivă a trupului şi a sufletului, adică o abţinere nu numai de la mîncare şi băutură, ci şi sub forma căinţei (Ioil 2, 12; Daniel 11—12) şi înfrînarea inimii (Numeri 30, 16), cu consecinţe profund sociale, profeţii arătînd că adevăratul post plăcut lui Dumnezeu constă în: „dezlegarea lanţurilor răutăţilor, a legăturilor robiei, slobozind pe cei asupriţi şi rupînd orice fel de jug, împărţind pîinea cu cel flămînd şi aducînd în casă pe cei nenorociţi şi fără adăpost, acoperind pe cel gol..." (Isaia 58, 6—8). S-a instituit şi postul public, fixîndu-se o zi specială, numită a „împăcării", sau a „curăţiei" de păcate prin umilirea sufletului şi prin înfrînarea trupului (Levitic 16, 29—34; 23, 27—30). Tot cu caracter public se impunea postul şi în situaţii speciale: pentru prevenirea unor calamităţi, pentru ploaie la timp, încetarea unor robii (Judecători 20, 26; I Samuel 7, 6; 31, 13; Zaharia 7, 5; Daniel 9, 3; Ioil 1, 4), sau la moartea unui conducător.

Ca unul care „nu a venit să strice legea ci să o plinească" (Matei 5, 17), Mîntuitorul însuşi a postit înaintea începerii activităţii sale mesianice, 40 de zile şi nopţi în pustia Carantaniei. El a făcut însă o recomandare specială, spunînd: „Şi cînd postiţi, nu fiţi trişti ca făţarnicii... iar tu cînd posteşti, unge-ţi capul tău şi spală-ţi faţa, ca să nu te arăţi oamenilor că posteşti, ci Tatălui care vede în ascuns..." (Matei 6, 16—18). Prin aceste cuvinte Mîntuitorul accentuează sinceritatea căinţei, naturaleţea, discreţia şi bucuria sufletească asociată înfrînării trupeşti. Şi face această precizare pentru că se simţea nevoia, întrucît lipseau aceste trăsături esenţiale adevăratului post. Astfel, pentru a apărea mai mult în faţa oamenilor că postesc, fariseii acelor timpuri aveau feţele triste şi încruntate, iar cînd practicau un post mai sever mergeau pe stradă cu capele plecate mergînd pînă acolo încît nici nu se salutau. La posturile recomandate pentru ploaie încetau orice fel de activitate, umblau desculţi, nespălîndu-se şi neungîndu-şi părul, nici cu ulei, nici cu aromate, îmbrăcau veşmînt sub formă de sac, îşi smoleau feţele şi îşi puneau pe cap cenuşă. Nu manifestau nici un fel de căinţă interioară, ci se lăudau chiar în faţa lui Dumnezeu că postesc de două ori pe săptămînă (adică lunea şi joia, amintirea urcării şi coborîrii lui Moise pe Muntele Sinai cînd a primit Legea), cum este relatat faptul în pilda vameşului şi fariseului... În cursul activităţii Sale, Mîntuitorul a recomandat postul alături de rugăciune, ca pe un mijloc de biruinţă asupra ispitelor şi demonilor (Matei 17, 21; Marcu 9, 29), iar practicarea nu şi-a pierdut întru nimic din însemnătate în viaţa Bisericii. Astfel Sfinţii Apostoli au practicat postul după modelul Domnului (II Corinteni 11, 27), îndemnîndu-ne să-l ţinem şi noi la fel (I Corinteni 7, 15). Multe din evenimentele cele mai însemnate din viaţa lor şi a Bisericii au fost precedate de rugăciune şi de post (Fapte 9, 9; 13, 2—3; 14, 23). Constituţiile Apostolice stabilesc ca zile de post miercurea şi vinerea în amintirea Sfintelor Patimi ale Domnului.

IV. *Recapitularea — Aprecierea*

Am văzut că înfrînarea de la mîncare şi băutură, sau cumpătarea era în vechime o recomandare a înţelepţilor şi medicilor pentru asigurarea sănătăţii trupeşti şi sufleteşti, a stăpînirii de sine, a educaţiei propriu-zise, a creşterii vitalităţii şi longevităţii. Sub aspect religios postul este înfrînarea căreia i se adaugă şi căinţa, smerenia, zdrobirea de inimă faţă de divinitate, iar în Vechiul Testament se referă şi la acte de binefacere către semeni.

Cînd Mîntuitorul spune fariseilor că nu ce intră în gură spurcă pe om, ci ceea ce iese din gură, adică din inimă: gîndurile rele, uciderі, desfrînare (Matei 15, 11; Marcu 7, 21) combate tocmai formalismul, nesinceritatea cu care ei practicau postul dar nu postul în sine. Domnul accentuează că tocmai postul trupesc trebuie neapărat împreunat cu postul sufletesc, aşa cum am văzut de altfel că au recomandat şi profeţii şi cum le-au practicat şi Sfinţii Apostoli şi Biserica.

Pe de altă parte, recomandarea Bisericii de a ne abţine de la mîncare şi băutură pe o perioadă limitată, nu înseamnă că mîncarea şi băutura sînt socotite ca fiind rele în sine, sau că trupul ar fi rău în sine. Dacă s-a făcut cîndva în Legea Veche deosebirea între mîncărurile „curate" şi „necurate", aceasta nu mai rămîne valabilă şi în Legea Nouă, „unde toate sînt curate pentru cei curaţi" (Tit 1, 5). Mîncarea şi băutura sînt create de către Dumnezeu spre existenţa biologică „şi toată făptura lui Dumnezeu este bună" (I Timotei 4, 4; Romani 14, 3—6; Coloseni 2, 16—23). Părinţii Bisericii au arătat că hrana şi băutura folosite pînă la necesar sînt o cerinţă naturală a firii şi vieţii: „Pentru că şi hrana simplă ne produce o plăcere naturală chiar dacă nu voim, întrucît ne satisface o trebuinţă; la fel băutura, pentru că ne potoleşte neplăcerile setei" (Sfîntul Maxim Mărturisitorul). Aceasta pentru că grija faţă de trup este o cerinţă naturală şi necesară; fiindcă aşa cum spune Apostolul: „nimeni nu şi-a urît vreodată trupul său, ci îl hrăneşte şi îl încălzeşte..." (Efeseni 5, 29). Problema se pune ca „grija de trup să nu o prefacem în pofte" (Romani 13—14). Să nu devenim robiţi de poftele trupului, sau de răutăţile sufletului. Iar postul trupesc şi sufletesc tocmai de la aceasta ne fereşte. Sfîntul Apostol Pavel referindu-se la cei necumpătaţi arată că „Dumnezeul lor este pîntecele" (Filipeni 3, 19). Pentru unii ca aceştia „stomacul devine asemenea mării ce nu se umple", după cum remarcă un părinte al Bisericii (Sfîntul Nil Ascetul). Deci „nu mîncărurile sînt rele, ci lăcomia pîntecelui" (Sfîntul Maxim Mărturisitorul).

V. *Asocierea*

Legătura dintre postul trupesc şi cel duhovnicesc se manifestă prin înfrînarea de la mîncare şi băutură armonic împletită cu înfrînarea de la gîndurile rele, mînie, invidie, lăcomie, mîndrie, lene etc., adică prin căinţa de păcate şi străduinţa de a nu le mai săvîrşi.

Pe lîngă rugăciune, Părinţii Bisericii pun postul alături de priveghere, ca cele mai înalte virtuţi ale trupului. „Păcatul se învinge prin zdrobirea inimii, iar la această stare se ajunge prin înfrînarea de la somn, hrană şi de la lenevirea sufletească" — spune unul dintre ei.

Pe lîngă aceasta postul se adresează şi semenului prin acte ale milosteniei trupeşti şi sufleteşti. Comentînd cuvintele Mîntuitorului referitoare la practica postului: „părul tău îl unge şi faţa ta o spală", un Sfînt Părinte arată că ungerea cu aromate înseamnă faptele de binefacere către semeni, iar spălarea feţei, căinţa cu lacrimile regretelor pentru păcatele săvîrşite. Privind îmbinarea armonică între înfrînarea trupului şi binefacerea arătată semenilor, s-a remarcat pe bună dreptate că în biserica primară cînd „un creştin postea, el nu se înfrîna de la mîncare doar pentru a îndeplini un precept religios şi a se purifica practicînd o virtute, ci pentru a veni în ajutorul fraţilor aflaţi în lipsă, deoarece echivalentul hranei la care renunţa era predat comunităţii şi aceasta la rîndul ei, îl distribuia după necesităţi".

VI. *Generalizare*

Din cele tratate vedem că postul este abţinerea de la mîncăruri şi băuturi pentru un timp limitat în scopul cinstirii lui Dumnezeu, prin restabilirea armoniei dintre trup şi suflet şi slujirea semenilor.

VII. *Aplicarea (Încheierea)*

Biserica a stabilit mai multe forme de practicare a postului: 1. Ajunarea totală, cînd nu mîncăm şi nu bem nimic toată ziua. 2. Postul uscat. Postul obişnuit, cu mîncarea de post, adică oprire de la carne, vin, lactate, ouă şi grăsimi animale.

Sînt cazuri cînd Biserica acordă dezlegare de la post. În această categorie intră copiii sub 7 ani, bătrînii peste 70 de ani, bolnavii, cei ce exercită o muncă grea, ca şi cei ce călătoresc drum lung şi obositor. Dacă însă din acestea sau din alte pricini, credincioşii nu pot ţine postul trupesc, de postul sufletesc nu poate fi scutit nimeni. „Deci aşa să posteşti: — spune un Sfînt Părinte — fereşte-te de orice cuvînt rău, de orice faptă rea şi curăţeşte-ţi inima de toate desertăciunile".

LITURGHIE

Pentru HOREA, CLOŞCA şi CRIŞAN

Bat clopote cu limbi de foc şi bucium
Să ne-adunăm acolo cu luare-aminte
Pe Dealul Furcilor pentru cuminecare
Cu trupurile celor sfîrtecaţi în cele sfinte

În soare îmbrăcate grînele în vară
Aşteaptă jertfa lor din sînge şi din rouă pînă
Luceafărul de dimineaţă o ridică
Şi o coboară tremurînd în apa din fîntînă

Inel de logodire tăinuită dintre noapte-zi
Pentru cerescul Mire unde-I stau de veghe
Şi îngerul în alb şi vulturul din creste
Şi bourul şi leul care ţin cununi perechi-pereche

Cînd harul de lumină se revarsă
Pe culmi, în codri, peste mări şi-ntreaga-mpărăţie
În freamătul de bucurie-al Învierii
La Alba se slujeşte Sfînta Liturghie

Pr. *Ioan Ionescu*

Preoţi ortodocşi români: . .

(Continuare din pag. 1)

din Spălnaca au dus conscripţia la comisariat, iar pr. Negru din Cetatea de Baltă lista celor din Sîntămăria. Au completat formulare tip de înscriere preotul din Doştat, protopopul din Alba Iulia şi clericul Vasile, fiul preotului din Galda de Sus.

Amploarea înscrierilor în armată a dus la sistarea lor. În legătură cu acest fapt un raport oficial consideră pe preoţi „corifeii mişcării". Pentru orice tulburare ce se va isca de acum înainte, raportul face răspunzători pe „popi".

După sistarea înscrierilor agitaţiile au continuat, deşi s-au primit ordine de liniştire a populaţiei. Preotul din Orăştioara, în faţa comitelui suprem, prin atitudinea şi vorbele sale a aţiţat spiritele păstoriţilor săi, fapt pentru care i s-a cerut pedepsirea.

Aportul deosebit al preoţilor se remarcă în desfăşurarea răscoalei. În 31 octombrie moţii s-au adunat în biserica din Mesteacăn. După Sf. Liturghie, Crişan comunică mulţimii că Horea are poruncă de la împărat să conducă pe români la Alba Iulia să primească arme. Preotul Ianăş Cazan confirmă cele spuse de Crişan. După jurămîntul celor prezenţi, preotul le-a binecuvîntat călătoria.

La îndemnul lui Crişan, la 1 noiembrie, ţăranii aveau să se întîlnească în satul Curechi. Noaptea, autorităţile au încercat arestarea lui, dar fără rezultat. Marţi, 2 noiembrie, Crişan adună pe ţărani în biserică. Cum drumul spre Alba Iulia era închis, îi îndeamnă să pornească la pedepsirea nobililor din Crişcior. Aci a activat pr. Constantin Turcin zis Costan, care, împreună cu pr. Gheorghiţă Nicula din Albac, a făcut parte din căpitanii lui Horea.

De acum răscoala ia proporţii. Din Crişcior ţăranii se îndreaptă în diferite direcţii din Zărand. Pr. Avram din Uibăreşti, din turnul bisericii îndeamnă pe răsculaţi să nu se lase intimidaţi.

Din Zărand răscoala se întinde pe Mureş în jos. Între răsculaţii din Seliştе (Arad) se numără şi pr. Gheorghe al satului. Pr. Zaharia din Bretea Mureşeană este numit „conducător al nelegiuiţilor".

Pe Mureş în sus, în satul Cioara, nu era străin de mişcare nici preotul satului. În timpul acţiunii vreo patru din cei veniţi ar fi stat la el acasă.

După invadarea Cîmpenilor, Crişan cu o parte din răsculaţi a ţinut mai întîi o adunare în biserica din Cărpiniş, unde au hotărît să plece asupra Abrudului.

Răscoala s-a întins pe Arieş în jos spre Turda şi Cluj. În satul Bedeleu pr. Gheorghe trase clopotele în semn de alarmă şi tot satul se ridică. Şpanul din Baia de Arieş numără între agitatori şi pe pr. Ioan Hagi Crişănuţ care „umblă din loc în loc şi agită poporul".

Pr. Petru Iancu din Lupşa mărturiseşte de sosirea lui Clocşa la Mogoş, ca să vestească porunca împăratului ca fiecare om să se ridice împotriva domnilor.

Pr. Gavrilă Sulare din Mogoş, purtînd drept steag o cruce, mergea în fruntea răsculaţilor în drum spre Cricău.

Condiţiile ultimatumului ţăranilor dat nobilimii din Deva la 11 decembrie, lasă impresia unei intervenţii intelectuale. E vorba de preoţii din Crişcior: Costan şi Dănilă, la care urma să vină răspunsul.

Numele preoţilor apar şi pe actele de împăciuire dintre răsculaţi şi armată. Pr. Ioan Cocan din Piclişa a dus tratative cu colonelul Ott. Împăciuirea din Valea Bradului a fost semnată de Dr. Piuariu şi de preoţii Dănilă şi Costan din Crişcior, în prezenţa a încă şase preoţi.

Văzînd că împăciuirile au fost o înşelăciune a nobililor, ţăranii se agită din nou. Într-un document se spune că în comuna Daia Pr. Dinu şi alţii sînt gata să înceapă răscoala; ei aşteaptă pe răsculaţi să intre în rîndurile lor. Punctul cel mai primejdios era în satul Pintic (Cluj), unde ţăranii se puseră din nou în mişcare, în frunte cu preotul Vasile. Pr. Iov din Leheceni (Bihor), auzind citirea unei scrisori de liniştire a poporului de protopopul din Beiuş, a strigat: „Să-i aducă Dumnezeu, că dacă mai bine nu o fi, nici mai rău nu poate fi".

Analizînd modul de participare a preoţilor la răscoală, se constată că mulţi sînt solidari cu răsculaţii, adesea înainte mergători, principali agitatori. Alţii participă alături de ţărani la acţiune. Alţii sînt obligaţi la solidaritate. Abţinerile sînt mai dificile şi cu atît mai mult împotrivirile. Preoţii uniţi: Toader din Galda de Sus a fost alungat din sat, iar Avram Sulu din Cărpiniş (Alba) a fost ucis.

În urma înfrîngerii răsculaţilor la Mihăileni, la chemarea Episcopului adresată ţăranilor de a depune armele, n-a răspuns nici preotul, nici parohienii din Arada. Ei nutreau nădejdea învierii răscoalei în primăvară.

La moartea celor 22 de ţărani prinşi la Binţinţi (azi Aurel Vlaicu), între care era şi Pr. Mihai din Gelmar, a asistat preotul Ioan din Deva, care a rostit numai „Tatăl nostru".

După sistarea execuţiilor de guvern, nobilimea şi-a continuat răzbunările, inclusiv asupra preoţilor. Pr. Achim din Sîngiorgiu de Pădure este arestat pentru că „amăgeşte pe români cercetîndu-i noaptea". Pr. Ioan din Bîrsău este ars în mod barbar cu fierul, iar Anghel din Nojag bătut îngrozitor şi jefuit.

Răzbunarea nobililor are ca revers noi agitaţii ale ţărănimii. Se încearcă cu patente de liniştire. Răsculaţii nu dau ascultare. Preotul din Valea Lungă calcă în picioare patenta Guvernului. Satul Ernea s-ar fi înţeles cu preotul să facă rugăciuni ca răsculaţii să vină cît mai curînd. Preotul agitator din Albeşti este căutat, în locul lui este arestată soţia şi copiii. Preoţii din comitatele Tîrnava şi Făgăraş strîng bani pentru călătoria lui Horea la împărat. Se ordonă sistarea colectei şi arestarea lor. Într-un raport oficial se afirmă: „popii români din Ardeal toţi să fie spînzuraţi, că ei fac ticăloşiile cele mai multe".

Justificîndu-şi poziţia, nobilii acuză pe răsculaţi şi pe „popii lor pentru nelegiuitele lor amăgiri". Ei cer „să se pedepsească exemplar şi popii români" care au împins plebea să se răscoale; în caz de reizbucnire a răscoalei şi preoţii „să cadă sub osînda morţii", iar cei din Cluj arată că înclinaţiile „plebei româneşti spre răzvrătiri le stimulează popii ei". Şi conscripţia militară este „pornită tot din îndemnul popilor". Într-o adresă către cancelarul aulic din 5 I 1785 se face precizarea că „popii îndeobşte sînt cei mai mari aţiţători şi înainte mergători, ei au făurit această răscoală". Împotriva acestor „mentori principali" să se ia toate măsurile necesare".

Cei doi căpitani au fost împărtăşiţi de Pr. Nicolae Raţiu din Alba Iulia, care în prealabil le-a scris la amîndoi testamentul. Horea „iartă pe cei ce i-au prins", iar Cloşca „lasă ca popa Vasile să-l pomenească".

În drum spre locul de execuţie au fost duşi separat, fiecare fiind însoţit „de un preot neunit".

Şi viaţa multor preoţi a avut un epilog dureros. Au fost închişi, anchetaţi sau alungaţi din parohii. Alţii întemniţaţi sau ucişi: Ianăş Cazan, Mihai din Gelmar, decapitat la Deva, Costan din Crişcior, Gheorghe din Bedeleu, Lupu din Zam (Hunedoara), Antonie din Lupşa (Alba), Ionuţ din Căcucel (Mureş). Pedepsele aplicate preoţilor au făcut ca într-un document de epocă să se păstreze menţiunea: „Puţini preoţi români sînt în Ardeal, care să nu merite ţeapa".

*

Din expunerea de mai sus rezultă cu evidenţă participarea multor preoţi ortodocşi la răscoala din 1784, în perioada agitaţiei, a desfăşurării şi a reprimării, ca şi în ultimele clipe ale conducătorilor ei.

Preoţii menţionaţi şi alţii neconsemnaţi de istorie, rămîn pentru noi şi urmaşii noştri modele grăitoare şi vrednice de urmat în slujirea Bisericii, a Patriei, a neamului şi a poporului în drumul lui spre unitate naţională, pace, progres şi fericire.

ȘTIRI — INFORMAȚII — ȘTIRI — INFORMAȚII — ȘTIRI — INFORMAȚII

SIBIU

● Vineri, 2 noiembrie 1984, Î. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului a vizitat biserica-monument istoric din Avrig, prot. Sibiu, căreia i s-au făcut reparații capitale și a cărei veche pictură a fost restaurată, atît cea din interior cît și cea din exterior. Credincioșilor adunați în sf. biserică Î. P. S. Sa le-a adresat un cuvînt de învățătură legat de marele fiu al Avrigului, Gheorghe Lazăr, cît și de pericopa evanghelică citită în Duminica precedentă. C. pr. R. Constantinescu, paroh local, a fost distins și hirotesit „iconom stavrofor" pentru munca depusă pe teren pastoral și gospodăresc.

● Duminică, 4 noiembrie 1984, Î. P. S. Mitropolit Antonie a săvîrșit Sf. Liturghie arhierească în catedrala mitropolitană din Sibiu, în cadrul căreia, la momentele cuvenite, a hirotonit întru preot pe C. diacon D. Pușcariu pentru parohia Tohanul Vechi II, prot. Brașov, și întru diacon pe tînărul teolog V. Sicoe. La priceasnă Î. P. S. Sa a tălmăcit pericopa evanghelică și anume Parabola cu bogatul nemilostiv și săracul Lazăr, insistînd asupra destinului omului în această lume și în eternitate.

● În zilele de 8—10 noiembrie 1984, Î. P. S. Mitropolit Antonie a făcut o călătorie în Austria la invitația Asociației *Pro Oriente* care, cu prilejul împlinirii a 20 de ani de existență i-a conferit Î. P. S. Sale titlul și diploma de Membru de onoare al conducerii Asociației. S-a mai acordat acest titlu S. S. Patriarhului Șenuda al Bisericii Copte din Egipt, Î. P. S. Mitropolit Filaret de Minsk, Î. P. S. Mitropolit Damaschinos al Elveției ș. a. în prezența Președintelui Republicii austriece Rudolf Kirchsleger, a Cardinalilor Willebrands și König.

● Duminică 11 noiembrie 1984, Î. P. S. Mitropolit Antonie a participat la slujba religioasă la capela ortodoxă română din Viena unde a vorbit credincioșilor și a luat parte apoi la o întîlnire cu colonia română din acest oraș.

● În zilele de 11—12 noiembrie 1984, Î. P. S. Mitropolit Antonie a participat la lucrările Sinodului Permanent al Bisericii Ortodoxe Române la București.

● În ziua de 29 septembrie 1984 Prea Sfințitul Episcop-vicar Lucian Făgărășanul a vizitat parohia Dumbrăvița, prot. Brașov. În această parohie este șantier de pictură, biserica pictîndu-se din nou în tehnica frescă.

● În ziua de 7 octombrie 1984 P. S. Sa din încredințarea Î. P. S. Mitropolit Antonie a oficiat Sf. Liturghie și slujba de resfințire a bisericii din parohia Veseud, prot. Sibiu. Cu acest prilej a ținut un cuvînt de învățătură adecvat momentului. La Sf. Liturghie a luat cuvîntul și a participat și pastorul luteran Georg Helmut, scoțind în evidență în cuvîntul său bucuria de a fi prezent la această ceremonie și bunele relații care există în cadrul ecumenismului local între slujitorii și credincioșii parohiilor ortodoxă și luterană din Slimnic-Veseud.

● La data de 14 octombrie a. c. P. S. Sa a participat la Sf. Liturghie în biserica parohială din com. Țichindeal, prot. Agnita. Cu acest prilej s-a sărbătorit și hramul bisericii din această parohie. În cuvîntul său P. S. Sa a vorbit despre cinstirea Cuvioasei Paraschiva în Biserica Ortodoxă Română unde se află sfintele ei moaște.

● La data de 22 octombrie 1984 P. S. Sa Lucian Făgărășanul a vizitat parohiile Sf. Treime-Tocile, Sf. Nicolae și Muzeul Sf. Nicolae Șchei-Brașov. În parohiile vizitate P. S. Sa s-a interesat de bunul mers în vederea pastorației și lucrării bisericești în general. Tot în aceeași zi P. S. Sa a vizitat parohiile din localitatea Feldioara și Hălchiu, prot. Brașov.

● În ziua de 23 octombrie P. S. Sa a vizitat parohia ortodoxă română din Or. Victoria, prot. Făgăraș. Bisericii parohiale i se fac pregătirile pentru pictură.

● La data de 26 oct. a. c. ziua Sf. Dimitrie, P. S. Sa a participat la Sf. Liturghie în biserica parohială Cornățel, prot. Sibiu. Cu acest prilej a ținut un cuvînt de învățătură despre Sf. Dumitru Izvorîtorul de Mir și despre cinstirea Sf. Dimitrie cel Nou de la București.

● În ziua de 28 oct. a. c. P. S. Sa a participat la Sf. Liturghie în biserica parohială din localitatea Șura Mică, prot. Sibiu.

ALBA IULIA

● Sîmbătă, 8 septembrie, P. S. Episcop Emilian a săvîrșit slujba binecuvîntării bisericii monument istoric din Moglănești-Toplița, după care a săvîrșit Sf. Liturghie arhierească rostind un bogat cuvînt de învățătură.

● Duminică 9 sept., P. S. Episcop Emilian a săvîrșit Sf. Liturghie arhierească în parohia Corbu, prot. M. Ciuc și a rostit un ziditor cuvînt de învățătură pe marginea pericopei evanghelice.

● La Praznicul Înălțării Sf. Cruci — 14 sept. ierarhul a săvîrșit Sf. Liturghie arhierească la biserica din Lupșa, prot. Cîmpeni. Cu acest prilej P. S. Sa a rostit un cuvînt de învățătură despre cinstirea Sf. Cruci. A fost hirotonit întru diacon candidatul la preoție Vasile Popeiu.

● Duminică 16 sept. P. S. Episcop Emilian a săvîrșit Sf. Liturghie arhierească în parohia Baia de Arieș — prot. Cîmpeni, hirotonind întru diacon pe candidatul la preoție Nicolae Cioară. P. S. Sa la momentul predicii, a rostit un bogat cuvînt de învățătură.

● Sîmbătă 22 sept., P. S. Episcop Emilian a săvîrșit slujba vecerniei în filia Mesentea, parohia Galda de Jos, prot. Alba Iulia și a rostit un cuvînt de învățătură.

● Duminică 23 sept. P. S. Episcop Emilian a săvîrșit Sf. Liturghie arhierească în parohia Lipoveni-Alba Iulia, rostind un bogat cuvînt de învățătură pe marginea pericopei evanghelice. La momentul potrivit în timpul Sf. Liturghii, P. S. Sa a hirotonit întru preot pe C. diacon Nicolae Cioară, pe seama parohiei Hădăreni — prot. Luduș.

● Duminică 7 oct., P. S. Episcop Emilian a săvîrșit slujba sfințirii bisericii cu hramul „Sf. Arh. Mihail și Gavril" din parohia Mihalț, prot. Aiud și apoi Sf. Liturghie arhierească cu care ocazie P. S. Sa a rostit un ziditor cuvînt de învățătură; a binecuvîntat și felicitat pe credincioși pentru jertfa de împodobire și înfrumusețare a bisericii.

● În perioada 8—12 oct., la Centrul Eparhial sub directa îndrumare a P. S. Episcop Emilian s-a desfășurat a zecea serie a cursurilor de îndrumare misionară de scurtă durată cu 30 preoți din Eparhie.

● Duminică 14 oct. P. S. Episcop Emilian a vizitat bisericile din parohiile Vingard, Ghirbom, Straja, Hăpria, dînd îndrumări preoților pentru păstrarea, conservarea și înfrumusețarea sfintelor lăcașuri, iar credincioșilor — statornicia în dreapta credință.

● Marți 16 oct. P. S. Episcop Emilian a vizitat șantierul de pictură de la parohia Partoș — prot. Alba Iulia și șantierul de la biserica din parohia Bărăbanț, iar în ziua de 17 oct. P. S. Sa a vizitat șantierul de reparații a bisericuței de la Oașa (Munții Sebeșului), prot. Alba Iulia, dînd îndrumările cuvenite.

● Sîmbătă 20 oct., P. S. Episcop Emilian a făcut o vizită canonică în parohia Sărmășel Sat, prot. Luduș, unde s-a săvîrșit slujba vecerniei în prezența P. S. Sale.

● Duminică, 21 oct. ziua de canonizare și pomenire a Cuvioșilor Mărturisitori Visarion, Sofronie și Muc. Oprea, a fost închinată de P. S. Episcop Emilian credincioșilor din parohia Dîmbu, prot. Luduș, oficiind binecuvîntarea bisericii îmbrăcată în pictură tradițională, cu care prilej P. S. Sa a ilustrat viața și activitatea mucenicească a Sfinților ardeleni. În timpul Sf. Liturghii P. S. Episcop Emilian a hirotonit întru preot pe C. diacon Vasile Popeiu pentru parohia Sîntu, prot. Reghin.

● Între 23 octombrie și 1 noiembrie a. c. s-a desfășurat conferința preoțească la cele opt protopopiate din Eparhie, P. S. Episcop Emilian fiind prezent la cinci conferințe. În cadrul conferinței de la prot. Alba Iulia din 23 oct. P. S. Episcop Emilian împreună cu cei 118 preoți au depus o coroană de flori la monumentul lui Horea și Cloșca din Dealul Furcilor — Alba Iulia.

ORADEA

● *Vizitație canonică.* — La data de 27 septembrie 1984, P. S. Episcop Vasile a făcut o vizită canonică în parohia *Vintere*, prot. Beiuș, săvîrșind Sf. Liturghie în biserica parohială. Cu acest prilej l-a hirotonit întru preot pe diaconul Ioan Bala, licențiat în teologie, pe seama acestei parohii, făcîndu-i-se acum și instalarea. În aceeași zi, ierarhul a făcut vizite de lucru la parohiile: Săldăbagiu Mic, Holod, Dumbrava, Rîpa (din prot. Beiuș), Tinca și Nojorid (din prot. Oradea), dînd îndrumări pentru bunul mers al vieții bisericești.

● *Binecuvîntare de biserică.* — Duminică, 7 octombrie 1984, chiriarhul a binecuvîntat lucrările de renovare a bisericii din parohia *Cehal*, prot. Carei, care a fost împodobită în ultimii doi ani cu o frumoasă pictură în frescă. Preotul-paroh Gheorghe David a fost distins cu rangul de *iconom*. În drum spre reședință, a făcut o vizită de lucru la sediul parohiei și protopopiatului Marghita.

● *Hirotoniri de preoți.* — În cursul lunii septembrie 1984, ierarhul a hirotonit întru preot pe următorii candidați: Copăceanu Aurel la 16 septembrie 1984, pentru parohia Luncșoara, prot. Oradea; Cristea Sever la 17 septembrie 1984, pentru parohia Picleu, prot. Marghita; Clop Cornel la 18 septembrie, pentru parohia Răbăgani, prot. Beiuș; Lenghel Viorel la 19 septembrie 1984, pentru parohia Chișlaz, prot. Marghita; Marian Ioan la 26 septembrie 1984, pentru parohia Marca, prot. Șimleul Silvaniei; Bala Ioan la 27 septembrie, pentru parohia Vintere, prot. Beiuș; Ghergheleș Viorel la 28 septembrie 1984, pentru parohia Pomezău, prot. Beiuș.

● *Sfințiri de biserici.* — Duminică, 14 octombrie 1984, de sărbătoarea Cuvioasei Paraschiva, P. S. Episcop Vasile a binecuvîntat biserica din parohia *Cehul Silvaniei*, prot. Zalău, în urma lucrărilor de împodobire cu o frumoasă pictură, în ultimii trei ani. Preotul-paroh Ștefan Vădeanu a fost distins cu rangul de *iconom-stavrofor*, primind și hirotesia în acest grad.

● Duminică, 28 oct. 1984, P. S. Episcop Vasile a săvîrșit slujba de sfințire a bisericii din parohia *Bulz*, prot. Oradea, în urma unor lucrări de renovare în exterior și de împodobire cu o frumoasă pictură în interior, precum și de înzestrare cu un iconostas nou. Preotul-paroh Ioan Covaci a fost distins cu rangul de *iconom*, întru care a fost și hirotesit. La toate aceste prilejuri, ierarhul a ținut cîte un ziditor cuvînt de învățătură, iar epitropilor li s-au înmînat scrisori arhierești de apreciere și felicitare.

Semnalăm ... Semnalăm ...

● *Ne-a sosit nr. 3/1984 al revistei* Păstorul cel bun *(Der gute Hirt) editată de pr. Vasile Florea în localitatea Salzgitter, R. F. G. E plină de vești bune, despre o prezență românească și ortodoxă pe acele meleaguri.*

● *Volumul de „Documente literare"*, George Barit și contemporanii săi, *ajuns la volumul VI conține corespondența acestuia cu Iordache Mălinescu, Nicolae Nifon Bălășescu, Gavril Munteanu și Ștefan Moldovan (București, 1983) Introducerea (p. 70—80) la scrisorile lui Nicolae Nifon Bălășescu (cu numele adevărat Nicolae Belașcu, 1806—1880, originar din Hașag, din apropierea Sibiului) lasă impresia, inexactă, că acest călugăr cernican, prieten al lui Șaguna și oaspete al lui în preajma revoluției de la 1848, ar fi fost tocmai dimpotrivă, un denigrator al său. Cîteva referiri la Șaguna, în scrisorile lui Nifon Bălășescu adresate lui G. Barit, evident lăudative, deși într-un stil nu totdeauna coherent, sînt întoarse pe dos și se scot din ele concluzii față de care Nifon Bălășescu ar roși!*

Așa, în scrisoarea din 16/28 oct. 1846, Bălășescu laudă faptul că Șaguna „s-a pus să facă îndreptări în cler" și dă multe exemple. Arată apoi că guvernul trimite toată corespondența pe numele lui Șaguna și că de fapt nimeni, nici „Gubernia", nu face nimic cu privire la Biserica neunită fără să-l întrebe pe Șaguna. Bălășescu exclamă: „Asta e mult!" Apoi arată că după întoarcerea de la Dietă, Șaguna a primit vizita comandantului orașului, apoi a ofițerilor, apoi a contelui, apoi a grofului Nádajdi, ceea ce arată cît de onorat era mitropolitul și de ce mare autoritate personală se bucura. Bălășescu încheie: „Cu un cuvînt, are mare vază la cei mari, este mult recomandat de sus, aceasta poate să ne fie de folos" (p. 131). Aceeași admirație față de Șaguna se poate vedea și în scrisoarea lui Bălășescu din 30 nov. 1846 în care acesta îi laudă talentul diplomatic și faptul că „este jurist bun" (p. 136).

Într-o scrisoare din 3/15 ian. 1847, Bălășescu îl descrie astfel pe Șaguna: „este bărbatul păcii, plin de minte, de înțelepciune, de bunăvoință și, ce e mai mult, aceste calități lăudabile ale dînsului [sînt] cunoscute tuturor. *Monarhul* nostru și toți dregătrii Guberniului, mari și mici, i-au dăruit toată încrederea în lucrările sale, lucru de foarte mare laudă pentru dînsul, dar totdeodată și de bucurie pentru noi, căci dînsul toate acestea le merităză" *(p. 143).*

Despre atitudinea lui Șaguna față de George Barit, Bălășescu îi scrie acestuia din urmă: „Dînsul nu înceată către toți protopopii mai vîrtos a-ți lăuda și a-ți recomanda GAZETA. Mai tîrziu poate va face și mai mult" *(p. 144). Și în alte scrisori Bălășescu îl numește pe Șaguna* „viteaz întru inima sa cea nobilă" *(p. 149). E adevărat că într-una din scrisori arată că s-a certat într-o seară cu Șaguna și, la supărare, spune că e gata să-i zică unele lucruri neplăcute (p. 158), dar în scrisorile următoare redevine același admirator de mai înainte.*

Ei bine, ce reține din toate acestea Introducerea *din volumul de care ne ocupăm? Că Șaguna conduce de o manieră* dură, șocantă *(pentru că face ordine în viața bisericii); că s-a substituit Consistoriului, (pentru că primește corespondența pe numele său și e onorat de oficialități); că e șiret și oportunist, că e cumplit prigonitor al lui Barit (p. 76).*

Toate sînt puse pe seama lui Bălășescu, ca fiind extrase din „portretul aproape magistral" pe care acesta îl face lui Șaguna! Introducerea *laudă „personalitățile transilvănene" ale vremii — pe Moise Fulea și Ioan Moga, contracandidații lui Șaguna la alegerea de episcop de la 1 decembrie 1847, de la Turda. E drept că aceștia doi au avut mai multe voturi decît Șaguna, și că Viena l-a preferat pe Șaguna, dar Nifon Bălășescu nu și-a arătat limpede preferința pentru ei. Într-o scrisoare laudă cuvîntarea pe care Șaguna și-o pregătise în vederea alegerii („este faină!" p. 149) și apreciază faptul că se aliază cu tineretul și folosește în cuvîntarea sa cuvinte „à la Lauriani", culese din* Gazeta *lui Barițiu:* ocasiune, perfepciune, năciune, objept, projept *etc. Că Bălășescu e și malițios uneori, e firesc. Era un temperament liber, critic, nereținut, asta se știe. Și-apoi maliția nu înseamnă aici neapărat dezaprobare sau condamnare. Îi admiră tactica. Pe cei doi, Bălășescu îi numește într-o altă scrisoare: „blăstămații Fulea și Moga" (p. 168)* Introducerea *reține însă „șiretenia și oportunismul" lui Șaguna (p. 76).*

Introducerea îl mai acuză pe Șaguna, deși Bălășescu nu se ocupă de aceasta deloc, că a fost prigonitorul aliabetului latin, așa „încît Sibiul va rămîne ultima enclavă a scrierii chirilice din România (pînă prin 1912)". *Negru pe alb, la p. 76, deși se știe că* „Telegraful Român", *întemeiat și condus de Șaguna (nu apărea nimic fără să fi citit el înainte, fiecare cuvînt), folosea literele latine încă din 1861 (în nr. 23), iar cu nr. 46, anul X, 10 iunie 1862, s-a dat semnalul abandonării complete a cirilicelor. Autorul* Introducerii *știe (dacă pe toate le știe așa, ne-am lămurit!) că acest lucru s-a întîmplat numai peste 50 de ani, adică în 1912! Într-o notă, la p. 150 autorul ei scrie:* „Șaguna se va dovedi cel mai retrograd, în legătură cu marea problemă a ortografiei și limbii române." *A scrie în felul acesta, ar putea fi calomnie, dacă n-ar fi lipsă de informație!*

Dar cu aceasta nu s-a terminat nedreptul portret pe care autorul Introducerii *îl face lui Șaguna. Tot negru pe alb, el îl numește pe Șaguna, un* „tînăr aproape străin" *(ce va fi însemnînd acest „aproape"?) care pur și simplu* „nu știa românește" *(p. 77); deși Introducerea spune că își scrisese cuvîntarea în românește, chiar folosind cu pricepere și cu „șiretenie", și din „oportunism", cuvintele care plăceau avangardei române a timpului! Atunci cum vine cu* „nu știa românește?"

A fost o vreme cînd meritele lui Șaguna, de tribun național și părinte al Transilvaniei, au fost trecute sub tăcere, sau răstălmăcite, mai ales de dușmanii săi și ai românilor, dar cartea și notele care introduc sau explică scrisorile lui N. Bălășescu, din care am citat, e tipărită în 1983.

Să sperăm că e vorba doar de lipsă de informație.

● *A apărut o carte fascinantă în colecția „Idei contemporane": PRIMELE TREI MINUTE ALE UNIVERSULUI, de Steven Weinberg (București, 1984, 216 p.). Odată cu ea, trebuie citită, din aceeași colecție, și cartea lui A. Kastler: ACEASTĂ STRANIE MATERIE.*

● *Revista „Flacăra" (nr. 32, 1984, p. 18) publică patru poezii adevărate, frumoase, de Grigore Vieru.*

ANTONIE P.

ARTICOLELE ȘI CORESPONDENȚA se adresează REDACȚIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

COMITETUL DE REDACȚIE: Dr. *Antonie Plămădeală*, Mitropolitul Ardealului — președinte; *Lucian Făgărășanul*, Episcop-vicar — vicepreședinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Prof. Dr. *Aurel Jivi* — redactor adjunct; Arhid. *Gheorghe Papuc*, Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu* — membri; tehnoredactor: Diac. *Ezechil Oancea*; corector: Pr. *Vartolomeu Constantinescu*.

Cititorii din străinătate se pot abona prin „ROMPRESFILATELIA" — sectorul export-import presă P. O. Box 12-201, telex 10376 oresfir București, Calea Griviței nr. 64—66

ABONAMENTUL pe un an: 100 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2 Taxa poștală plătită în numerar Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu | 44.206 |

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Anul 132 Sibiu, 1 și 15 decembrie 1984 Nr. 45—46 și 47—48/1984

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

HRISTOS SE NAȘTE, MĂRIȚI-L

Martorii Nașterii

Ca întotdeauna, în preajma Anului Nou, Biserica a rînduit să sărbătorim în chip deosebit și înnoirea lumii prin întruparea pe pămînt a Fiului lui Dumnezeu. Biserica ne cheamă ca prin amintirea Nașterii Domnului nostru Iisus Hristos, să ne reînnoim și noi sufletește, să ne bucurăm și să ne întărim în credință, în nădejde și în dragoste.

Sfîntul Evanghelist Luca istorisind despre nașterea lui Iisus începe așa: *„În zilele acelea a ieșit poruncă de la Cezarul August să se înscrie toată lumea. Înscrierea aceasta a fost întîia de cînd guverna în Siria Quirinius"* (Luca II, 1—2).

Începînd în felul acesta, evanghelistul își dezvăluie intenția anume de a arăta că evenimentul Nașterii s-a petrecut cu adevărat, că nu e inventat, că nu e o legendă. Legendele nu precizează niciodată momentul istoric în care s-au petrecut faptele pe care le povestesc. Sfîntul Luca prezintă martori pentru ceea ce afirmă. Întîi de toate precizează *timpul* nașterii: pe vremea împăratului August, și anume pe cînd se desfășura un recensămînt ordonat de guvernatorul Siriei, Quirinius, reprezentantul local al împăratului. Așadar nașterea lui Iisus poate fi chiar datată. Că împăratul August, cu numele complet Octavianus Augustus, a existat, nu se îndoiește nimeni. Augustus e de fapt un supranume, și înseamnă *Ilustrul, Sacrul*. Se știe că el a domnit între anii 27 — î. d. Hr. și 14 d. Hr. și a fost un împărat bun, pentru că a asigurat imperiului 40 de ani de pace.

Istoricii cunosc de asemenea numele lui *Quirinius*, cu numele complet Publius Sulpicius Quirinius, care a condus Siria ca proconsul în două rînduri, începînd din anul 10 î. d. Hr., pînă în anul 6—7 d. Hr. Istoricii, printre care romanul Tacit și evreul Iosif Flaviu, știu de asemenea că într-adevăr, pe timpul lui August, s-au efectuat mai multe recensăminte în toate provinciile Imperiului. Tacit spune că împăratul însuși ținea evidența statistică a situației imperiului și aceasta o avea desigur din recensămintele periodice pe care le ordona.

Din cauza acestui recensămînt Maica Domnului a plecat din Nazaret, oraș în provincia de nord a Palestinei, numită Galileia, spre orășelul Betleem, oraș în provin-

(Continuare în pag. a 2-a)

Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ
Mitropolitul Ardealului

„Și s-a făcut om"

— Gînduri la Nașterea Domnului —

De fiecare dată sărbătoarea Crăciunului ne îmbie prilejul să medităm la taina mîntuirii neamului omenesc descoperită prin întruparea Fiului lui Dumnezeu. Cuvîntul cel veșnic al lui Dumnezeu, Dumnezeu adevărat, din Dumnezeu adevărat S-a „deșertat" pe Sine și a venit în lume, chip de om luînd, asemenea oamenilor, în afară de păcat.

Evanghelistul Ioan își începe prologul Evangheliei cu arătarea Cuvîntului cel veșnic al lui Dumnezeu și îl încheie cu descoperirea tainei celei din veac ascunsă a întrupării Logosului: *„Cuvîntul trup s-a făcut și s-a sălășluit între noi și am văzut slava Lui, slavă ca a Unuia-Născut din Tatăl, plin de har și de adevăr"* (Ioan 1, 14).

Așadar Cel ce vine în istorie, între oameni și cu oamenii, Iisus Hristos este în același timp Dumnezeu și om, nici numai Dumnezeu, nici numai om. Cei ce L-au privit numai ca Dumnezeu, sau

(Continuare în pag. a 2-a)

† VASILE
Episcopul Oradiei

1 DECEMBRIE 1918

Unirea Transilvaniei cu România — moment fundamental în istoria poporului nostru

La 1 decembrie 1984 s-au împlinit 66 de ani de la unirea Transilvaniei cu România, eveniment de cea mai mare însemnătate în viața și istoria poporului nostru, care marchează desăvîrșirea statului național unitar român. Cu acest prilej, se cuvine să evocăm împrejurările și acțiunile care au condus la înfăptuirea dezideratului multisecular al românilor din totdeauna.

În conștiința poporului român, data de 1 decembrie 1918 și Alba Iulia — locul unde acesta și-a hotărît singur soarta pentru vecie, sînt dăltuite adînc. Pentru noi, ele sînt sinonime cu împlinirea celui mai măreț ideal, a celui mai luminos vis, care din timpuri imemoriale a fost treaz în mintea și inima întregului neam — unitatea politică, aspirație pentru care veacuri de-a rîndul nenumărate generații de înaintași au luptat și s-au jertfit.

Masele populare și militanții care, în 1918, au reușit să înfăptuiască, prin voința, hotărîrea, bărbăția și tenacitatea lor, statul nostru național unitar, au deschis calea spre închegarea și afirmarea națiunii române, spre zilele luminoase pe care le trăim.

*

Declanșarea primului război mondial, în vara anului 1914, a constituit o crîncenă și sîngeroasă înfruntare între marile puteri imperialiste. Războiul a grăbit cursul evenimentelor, a zguduit puternic rînduielile vechi, ascuțind la maximum contradicțiile sociale și naționale, determinînd un puternic val al luptei popoarelor pentru eliberare socială și națională. Conflagrația a ridicat și în fața poporului român probleme de însemnătate majoră pentru însăși soarta națiunii. În momentul iz-

(Continuare în pag. a 3-a)

Pr. *Ioan Ardelean*

„La Steaua care a răsărit..."

„Am văzut la Răsărit steaua Lui și am venit să I ne închinăm..." (Matei 2, 2)

Cerul înstelat a impresionat totdeauna pe om. Mai ales omul credincios este sensibil la contemplarea lumii stelare: lună, soare, stele. Credința că „atîtea stele sînt pe cer cîți oameni", că „tot omul are o stea", că steaua aceluia este mai frumoasă care „nu e om păcătos" obvine des în folclorul românesc, ca și convingerea că atunci „cînd cade o stea, moare un om", iar „cînd se naște cineva, se ivește o nouă stea, pe bolta înstelată a cerului".

Ideea este luată din Sfînta Scriptură, unde corpul stelelor este imaginea puterilor mai presus de fire, care stăpînesc lumea și rînduie destinul omului. Nimic nu e atît de mult cîntat, de Crăciun, ca „steaua prevestitoare". Fondul colindelor pe această temă este biblic. Stele personificate întîlnim în cele mai vechi

(Continuare în pag. a 3-a)

Pr. prof. *Nicolae Neaga*

Acatist pentru Țară

Bucură-te Țara munților de aur
Pîntecu-ți ascunde nestemat tezaur.
Bucură-te țară cu iconostase
Cu miros de smirnă și cu parastase.

Bucură-te Țară, busuioc pe grindă
Pițărăi pe neauă și la geam colindă.
Suferințe, lacrimi, sînge și înfrîngeri...
Mănăstiri și schituri, lumînări și îngeri.

Bucură-te Țară, colț frumos de rai
Ce-ai născut pe Iancu ne-nfricatul Crai
Ce ai pus pe Horea — frunte — peste moți
Ferecat în lanțuri și zdrobit de roți.

Bucură-te Țară milostivă, blîndă,
Că azi nu-ți mai scrie nimenea osîndă.
Moartă e pajura, mort și împăratul
L-a învins opinca, cînd sosi veleatul!

Bucură-te Țara pravilelor drepte
C-ai urcat spre slavă patruzeci de trepte.
Curcubeul păcii-ți flutură în zare...
Viitoru-ți crește din Oaș la Mare.

Bucură-te Țara marelui Neculce
Că pe lume nu e grai mai sfînt și dulce.
Ne-am născut în tine, ca să te slăvim
Și vrem tot în tine să ne hodinim!

Pr. *Traian Rusu-Șirianu*

Harul Betleemului

„Mare este taina creștinătății. Dumnezeu S-a arătat în trup..." (Tim. 3, 16)

Taina creștinătății, Taina înomenirii Mîntuitorului Hristos, o sărbătorim în fiecare an, de aceea cerul și pămîntul tresaltă de bucurie în noaptea sfîntă a Nașterii Pruncului Iisus, iar îngerii binevestesc păstorilor bucuria care va fi la tot poporul: „Că vi s-a născut azi Mîntuitor, care este Hristos Domnul" (Luca 2, 10—11) în peștera săracă din Betleemul Iudeii.

În această noapte sfîntă pe treptele nevăzute ale văzduhului, glasurile puterilor cerești intonează cîntări de preamărire a Celui Preaînalt: „Slavă întru cei de sus, lui Dumnezeu și pe pămînt pace, între oameni bunăvoire" (Luca 2, 14).

În această noapte sfîntă, de aproape două mii de ani, oamenii sînt cuprinși de fiorii de taină ai venirii lui Dumnezeu pe pămînt prin nașterea Pruncului Iisus în Betleem, care pune început ridicării omului la demnitatea de fiu al lui Dumnezeu.

Sărbătoarea Nașterii Domnului ne prilejuiește an de an adîncirea trăirii învățăturii Bisericii noastre despre Întruparea Mîntuitorului, prilej din care desprindem semnificația marelui praznic de azi.

(Continuare în pag. a 4-a)

† EMILIAN
Episcop al Alba Iuliei

Alba Iulia, cetate de nădejdi și izbînzi românești

Se împlinesc curînd 200 de ani de cînd își sfîrșeau viața frînți cu roata, martirii luptei pentru libertate și dreptate socială, Nicola Ursu zis Horea și împreună luptător cu el Ion Oargă numit Cloșca. Era la Alba Iulia, în ziua de 28 februarie a anului 1785. Din dispoziția autorităților habsburgice, fuseseră aduși aici cîte 3 țărani bătrîni și alți 3 tineri din 419 sate ca să ia parte la acel trist spectacol, ca astfel să ducă vestea morții neînfricaților eroi în satele lor, nu numai celor ce erau în viață, ci să ră-

(Continuare în pag. a 4-a)

† LUCIAN FĂGĂRĂȘANUL
Episcop-vicar

Martorii Naşterii

(Continuare din pag. 1)

cia de sud, numită Iudeea. De ce acolo? Pentru că de acolo i se trăgea neamul, — era din neamul lui David cu obîrşia în Betleem — şi fiecare trebuia să se înscrie la locul de baştină. Pînă în zilele noastre recensămintele trebuie să-l găsească pe fiecare la locul unde are Buletinul de identitate.

Aşadar, după stabilirea *timpului*, evanghelistul stabileşte *locul* Naşterii. Iar locul, orăşelul Betleem, există pînă astăzi, aşa că nu se poate spune că evanghelistul ar fi inventat acest nume.

Cei dintîi care au luat cunoştinţă despre această Naştere care se petrecea într-un staul, în marginea oraşului, din pricina lipsei de locuri pe la hanuri, au fost cei ce se aflau în preajmă: păstorii. Nimic mai firesc.

Evanghelistul Matei relatează şi el, ca şi Evanghelistul Luca, că Naşterea lui Iisus s-a petrecut în Betleemul Iudeii. Are şi el aceeaşi grijă ca şi Sf. Luca: să precizeze şi *timpul*. Sf. Matei nu-i însemnează însă pe stăpînitorii romani ai vremii, ocupanţi ai Ţării Sfinte, ci pe stăpînitorul locului, pe regele autohton, zicînd: *„În zilele regelui Irod"*. Informaţia completează cît se poate de bine datele oferite de celălalt evanghelist, Luca: regele Irod cel Mare a domnit într-adevăr în aceeaşi vreme, în timpul împăratului August, între anii 37—4 în. d. Hr., deci chiar în timpul în care se arată că s-a născut Iisus, cunoscut fiind că în secolul al VI-lea Dionisie Exiguul a greşit cronologia „de la Hristos" cu cinci ani.

Tot evanghelistul Matei povesteşte în continuare cum au sosit la Betleem nişte magi din răsărit, care, conduşi de o stea, au venit să se închine noului născut, în care vedeau un rege deosebit, un trimis al cerului. Ei, fiind de alte neamuri şi religii, nu ştiau de Mesia. Dar iată că *Acesta* li s-a descoperit şi lor. Era un semn că Mîntuitorul venea pentru toate neamurile, că misiunea Sa era universală.

Cine puteau fi aceşti magi? Au existat ei cu adevărat? Atît istoricii vechi, Herodot, Xenofon şi Strabon, cît şi cei mai vechi Părinţi ai Bisericii ca Sf. Iustin şi Tertulian, atestă existenţa lor chiar cu acest nume. Ei erau înţelepţi persani, babiloneni sau arabi, care se ocupau cu studierea cerului, a mişcării astrelor, poate preoţi, poate regi locali. Se ştie că la Sippar, lîngă vechiul Babilon, exista chiar o şcoală astronomică. Numele lor ne este cunoscut numai din tradiţie: Melchior, Baltazar şi Gaşpar.

Mulţi astronomi moderni au întreprins cercetări pentru a afla dacă în trecut, în vremea Naşterii Domnului au fost semnalate *comete* sau *stele* deosebite, în mişcare, în sensul celei despre care vorbeşte evanghelistul Matei. S-a descoperit astfel la Sippar — de care am pomenit mai înainte — o tăbliţă de lut, care ţinea pe atunci loc de hîrtie — pe care este semnalată în scris, cam în vremea naşterii Mîntuitorului, apariţia unei astfel de stele, observată în mişcare vreme de cinci luni, timp în care magii ar fi putut ajunge la Ierusalim, din orice parte a Răsăritului ar fi venit (v. H. Matei, *Enigmele terrei*, II, Bucureşti, 1983, p. 122—124).

Dar magii ajunşi la Ierusalim — spune tot Sf. Matei — din nepricepere au acceptat o întîlnire cu regele Irod, pe care l-au informat despre stea şi despre scopul venirii lor acolo: *Naşterea unui Prunc minunat*. Irod i-a rugat să-L caute, iar apoi să vină să-l informeze dacă, şi unde L-au găsit, cu gîndul ascuns de a-L pierde pe Prunc. Vedea în El un posibil pretendent la tron şi se gîndea să-L piardă. Magii L-au găsit, I s-au închinat, dar nu s-au mai întors pe la Irod, fiind înştiinţaţi despre intenţiile lui.

Despre aceste intenţii au fost înştiinţaţi şi bătrînul Iosif şi Maica Domnului, şi au fugit cu Prunc în Egipt, ca să-l scape o vreme de urmărirea lui Irod. Dîndu-şi seama că planurile i-au fost date peste cap, Irod *„s-a mîniat foarte tare şi a trimis ostaşi în Betleem, şi în ţinutul acela să ucidă pe toţi pruncii de la 2 ani în jos, după vremea ce aflase de la magi"* (Matei II, 16).

A fost *uciderea pruncilor* un fapt istoric? S-a întîmplat într-adevăr aşa cum spune evanghelistul? Se ştie ceva, din altă sursă decît din Evanghelie, despre uciderea pruncilor? *Se ştie*. Istoricul latin Macrobius vorbind despre domnia împăratului August, deci despre împăratul pe vremea căruia s-a născut Iisus, spune că acesta s-a supărat foarte cînd a auzit că Irod a poruncit uciderea pruncilor sub doi ani — *infra binatum*. (Tot la H. Matei, *op. cit.*, p. 123). Iată, prin urmare, o dovadă istorică independentă de textul Evangheliei, şi din cu totul altă arie geografică şi culturală.

De altfel, toţi istoricii profani care s-au ocupat de domnia lui Irod, îl arată ca pe un mare tiran. Cele mai importante şi mai exacte informaţii despre dînsul le avem chiar de la un istoric evreu contemporan, Iosif Flavius. Irod, arată el, era de neam străin, idumeu, şi ocupase tronul ţării sfinte prin uzurpare. Era mai prieten cu ocupanţii romani, decît cu poporul iudeu pe care îl guverna. A ucis în dreapta şi în stînga fără nici un scrupul, pînă şi pe unii membri ai familiei sale: şi-a ucis soţia, Mariamne şi pe mama acesteia, Alexandra; a ucis pe fratele soţiei sale, Aristobul, în vîrstă de 17 ani, şi-a ucis doi cumnaţi: Iosif şi Castobar; în sfîrşit şi-a ucis trei din propriii săi fii: Alexandru, Aristobul şi Antipater. Pe acesta din urmă cu cinci zile înainte de a muri el însuşi. Un document al vremii spune că împăratul August auzind şi despre această ultimă crimă, ar fi exclamat: „E mai bine să fii porcul lui Irod decît fiul lui", aceasta fiindcă evreii, nemîncînd carne de porc nu sacrificau porcii. *(Melius est Herodis porcum esse quam filium)*. De pe patul de moarte a ordonat surorii sale Salomeea ca, în ziua în care va muri el, să fie ucişi pe hipodromul de la Ierihon 500 de fruntaşi ai iudeilor, pentru ca poporul să nu se bucure de moartea sa, ci plîngîndu-i pe aceia, să se lase impresia că supuşii îl plîng pe el! Un istoric evreu modern, Joseph Klausner, caracterizează domnia lui Irod ca fiind un „fluviu de sînge": „Irod s-a suit pe tron ca o vulpe, a domnit ca un tigru şi a murit ca un cîine", spune Klausner. *(Jèsus de Nazareth*, Paris, 1933, p. 216). Nu e de mirare deci că numele de Irod a rămas peste veacuri sinonim cu ucigaş.

Nu se poate spune deci că evanghelistul ar fi inventat istoria cu uciderea pruncilor. Ea s-a petrecut în realitate şi evanghelistul a notat-o ca atare.

Fuga în Egipt, acest refugiu la care a fost obligat Fiul lui Dumnezeu îndată după întrupare, a luat sfîrşit numai după moartea lui Irod. În legătură cu întoarcerea *„în pămîntul lui Israel"*, evanghelistul Matei ne mai dă o ştire: că Dreptul Iosif şi Fecioara Maria nu s-au putut întoarce în Iudeea, deoarece aici domnea *Arhelau*, fiul lui Irod.

A existat Arhelau? Se ştie nu numai că a existat, ci şi cum a fost: un criminal ca şi tatăl său. Cînd a voit să ocupe tronul tatălui său, a omorît peste trei mii de cetăţeni, bănuiţi a fi împotriva lui. A mers la Roma să fie confirmat, dar împăratul August nu i-a mai dat titlul de rege, ci un titlu mai mic, de etnarh (Emil Schürer, *The History of the Jewish People in the Age of Jesus Christ*, Edinburg, I, 1973, p. 331).

Iată cum istoria confirmă temerile Dreptului Iosif şi ale Fecioarei Maria de a se întoarce din Egipt în Iudeea. Cei trei s-au întors la Nazaret, în Galileia, pe altă cale, ocolind Iudeea.

Dar *martorii Naşterii* sînt, înaintea oricui, evangheliştii şi toţi autorii Noului Testament, ale căror cărţi sînt prin excelenţă şi cărţi istorice, deşi nu au fost scrise cu această intenţie. Ele s-au vrut cărţi despre istoria mîntuirii, despre Mîntuitorul ca Fiu al lui Dumnezeu, despre învăţătura Sa, despre minunile Sale, şi despre îndatoririle credincioşilor de a-I urma învăţătura şi a dobîndi astfel Împărăţia cerurilor, adică a se mîntui. Dar iată că ei au însemnat totuşi şi împrejurările istorice în care s-au petrecut evenimentele legate de întruparea Fiului lui Dumnezeu, şi au făcut aceasta tocmai pentru a arăta că toate s-au petrecut întocmai, în locuri şi timpuri precise, cu martori şi cu mărturii la îndemîna oricui.

*

Iată cum, din Sfintele Evanghelii ştim cînd şi cum s-a petrecut evenimentul cel mai mare din istoria lumii: *Întruparea lui Dumnezeu pe pămînt*. Acestor martori ar trebui să le mai adăugăm însă şi pe cei care au anunţat profetic acest eveniment, din adînc de Vechi Testament. Cînd ştim că Iisus s-a născut în Betleem, că a avut loc cu acest prilej o ucidere a pruncilor, că a trăit în Nazaret, că s-a născut în chip supranatural, dintr-o Fecioară, că a avut loc fuga în Egipt, nu mai putem privi fără interes şi cu îndoială, profeţiile care au prevestit din vreme că toate acestea se vor petrece exact aşa, chiar cu arătarea locurilor: Betleem, Nazaret, Egipt.

Sfîntul Matei, mai ales, e copleşit de felul cum s-au împlinit profeţiile şi dă, în Evanghelia sa, textele din Vechiul Testament, din proorocul Isaia, din Miheia, din Daniil şi din Psalmi, toţi vieţuitori cu sute de ani înainte de naşterea Domnului. Noul Testament îl împlineşte astfel şi îl completează pe cel Vechi. Împlinirile ne dau convingerea că toate au fost rînduite de Dumnezeu să se petreacă aşa. Dacă profeţiile s-au împlinit, înseamnă că totul a fost gîndit dinainte de Dumnezeu, aşa cum a promis, şi împlinirea lor e o garanţie pentru noi că întreaga Scriptură se va împlini, că întreaga ei învăţătură este adevărată şi dumnezeiască.

Să ne reînnoim deci credinţa în Dumnezeu, şi să întîmpinăm Naşterea Domnului cu bucuria pe care ne-o poate da această vizită cerească, menită să ne aducă *„lumina cunoştinţei"*, să ni-L descoperă pe Dumnezeu, voia şi învăţăturile Sale. Naşterea Domnului să ne echilibreze după toate îndoielile, să ne liniştească după toate disperările, să ne lumineze după ce mintea obosind în căutări de sens, cade în întuneric. Naşterea Domnului să ne încredinţeze despre victoria luminii, a binelui, a ordinei şi a dragostei. Naşterea Domnului să ne înnoiască şi să ne întărească în hotărîrea de a trăi frumos, de a munci, de a ne dărui unii altora, de a fi generoşi, de a ne sacrifica pentru aproapele, de a dori pacea şi buna înţelegere între oameni şi popoare. Căci cel dintîi mesaj ceresc trimis de Dumnezeu prin îngeri, în noaptea Naşterii, acesta a fost: *„Slavă întru cei de sus lui Dumnezeu şi pe pămînt pace, întru oameni bună învoire"* (Luca II, 14).

Naşterea Domnului ne readuce în suflete frumuseţea şi puritatea copilăriei şi acele simţăminte care, trăite atunci, lasă urme de neuitat de-a lungul întregii vieţi. Simţim cum reîntinerim de fiecare dată cînd, din an în an, Iisus redevine copil şi porneşte ca de la început pe drumul vieţii pămînteşti, luîndu-ne cu El. Renaştem odată cu El, şi creştem împreună cu El. Redevenim curaţi şi buni, ca şi Sfîntul Copil dumnezeiesc, întrupat tocmai pentru aceasta: ca să ne redea starea de puritate şi să ne facă mai buni, să ne spună că e posibil să ne regăsim şi după ce ne-am pierdut, că e posibil să ne curăţim şi după ce ne-am întinat în păcate, că e posibil să sperăm mîntuirea şi după ce ni se pare că am pierdut orice speranţă; că şi re-naşterea noastră e posibilă.

Să primim drept aceea, cu sufletele deschise şi pline de bucurie vestea Naşterii Domnului.

Să primim pe cel dintîi şi Sfînt colindător sosit din înălţimi de cer, dintre îngeri şi astre, şi să-L lăsăm să ne cînte colindul sfînt, în vorbe şi în melodii cereşti, şi să ne transmită *Mesajul* pe care Treimea cea sfîntă şi nedespărţită, ni l-a destinat ca unora ce sîntem în grija permanentă a Celui ce ne-a zidit.

„Şi s-a făcut om"...

(Continuare din pag. 1)

numai ca om au fost socotiţi de către Biserică eretici.

Înainte de întruparea Fiului lui Dumnezeu nu putea fi vorba de o apropiere între Dumnezeu şi oameni. Legea şi profeţii au anunţat voia şi poruncile lui Dumnezeu, dar n-au făcut o comuniune interioară între om şi Dumnezeu. Căci, oricît de mari au fost profeţii, au fost totuşi ca nişte munţi alcătuiţi din materie perisabilă. Au fost doar nişte oameni excepţionali care au ascultat de porunca lui Dumnezeu. Cu drept cuvînt se întreabă în durerea lui Iov: *„Nu este Dumnezeu oare ca şi mine ca să-i răspund... Nu este între noi un al treilea, care pune mîna sa peste noi doi?"* (Iov 9, 32—33).

Legea şi profeţii făceau cunoscută voia lui Dumnezeu, dar nu-l puteau mîntui pe om. Oricît de mare era autoritatea profeţilor şi puterea legii nu se poate vorbi de un rol mîntuitor. Lipsea al treilea care să pună mîna peste ei, care să fie şi om şi Dumnezeu. Acesta este Iisus Hristos. În El se întîlneşte Dumnezeu cu omul, în El se înlătură obstacolul dintre cer şi pămînt, în El Dumnezeu se face om şi omul primeşte puterea de a se uni cu Dumnezeu. În El umanitatea şi dumnezeirea se unesc într-o armonie desăvîrşită în persoana a doua a Sfintei Treimi. Pe El îl putem numi Mîntuitor numai dacă credem şi mărturisim că este şi Dumnezeu şi om.

Dacă despărţim dumnezeirea de umanitatea Lui, atunci El rămîne ca un necunoscut, străin de viaţa oamenilor, un Dumnezeu neputincios, surd la suferinţele oamenilor. O inimă de piatră, lipsită de iubire.

De asemenea, dacă credem şi mărturisim că Iisus Hristos este numai om, chiar dacă socotim că El este cel mai înţelept, cel mai învăţat, aşa precum adeseori este pus în comparaţie cu înţelepţii lumii sau puternicii popoarelor, nu poate fi un Mîntuitor. Acest nume se poate atribui lui Hristos numai fiindcă este şi om şi Dumnezeu şi Fiul Omului şi Fiul lui Dumnezeu, „un nume mai presus de orice nume" cum spune Sf. Ap. Pavel (Efes. 1, 21).

Comparaţia care se face adeseori între Hristos şi înţelepţii lumii vechi este neconcludentă, eronată.

E o încercare de a-L cunoaşte pe Hristos în limitele umanului, dar El este Dumnezeu adevărat. „În Iisus Hristos toate manifestările dumnezeieşti se vădesc prin mişcări ale naturii omeneşti şi cele omeneşti sînt încărcate de elementul dumnezeiesc" (Prof. D. Stăniloae: Iisus Hristos, restaurarea omului, p. 8).

El „pătimea dumnezeieşte, căci suferea de bună voie şi săvîrşea minuni omeneşte" precum spune Sf. Maxim Mărturisitorul. De aceea limitele omenescului nu L-au putut cuprinde şi în El s-a văzut „slava lui Dumnezeu, ca a Unuia Născut din Tatăl, plin de har şi de adevăr" (Ioan 1, 14).

În icoana Naşterii Domnului, pruncul Iisus ne apare ca toţi pruncii, cu firea lor firavă, fragilă, cu lumina ochilor vioae. El „creştea şi se întărea cu duhul" ca orice om (Luca 2, 40). Mai apoi îl vedem „om adevărat" la Iordan. A trăit ca toţi oamenii, muncind şi rugîndu-se. A flămînzit, a însetat, n-a avut unde să-şi plece capul, a fost batjocorit şi răstignit. Nimeni nu poate tăgădui umanitatea sa. Dar nimeni nu poate reduce persoana lui Iisus numai la firea şi voinţa lui omenească.

El este şi Dumnezeu întrupat, Dumnezeu care s-a făcut om, care a trăit între oameni ca Dumnezeu, a vorbit „ca nimeni altul pînă la El" şi a făcut minuni dumnezeieşti. Numai El a putut spune: „Cine mă va vădi de păcat". Fiindcă n-a avut păcat a putut fi Mîntuitor care să poarte păcatele oamenilor, să le răstignească pe cruce, să-i scape pe oameni de osînda păcatului care este moartea.

Cu toate condiţiile umile în care s-a săvîrşit naşterea Sa, (peştera, ieslea, frigul şi sărăcia) a venit ca „Cel plin de dar" în faţa căruia s-au închinat păstorii ca unui Mîntuitor, magii I-au adus daruri ca unui împărat şi îngerii I-au cîntat ca unui Dumnezeu care aduce pace pe pămînt: „Mărire întru cei de sus lui Dumnezeu şi pe pămînt pace, între oameni bunăvoire".

Întruparea Fiului lui Dumnezeu nu este o lucrare numai dumnezeiască nici numai omenească. Este o lucrare, o cooperare dintre Dumnezeu şi om. Îngerul Gavriil a vestit pe Fecioara Maria, zicîndu-i: „Duhul Sfînt se va pogorî peste tine şi puterea Celui Preaînalt te va umbri; pentru aceea şi Sfîntul care se va naşte din tine, Fiul lui Dumnezeu se va chema" (Luca I, 35).

La auzul acestor cuvinte, Fecioara Maria „s-a cutremurat" nepricepînd vestirea tainei, însă deschizînd gura a zis: „Iată roaba Domnului. Fie mie după cuvîntul tău" (Luca 1, 38). Cooperarea omului cu Dumnezeu stă la începutul Întrupării, a mîntuirii.

Pînă cînd Fecioara nu a spus: „Fie Mie după cuvîntul Tău" harul nu a venit asupra ei. Pînă cînd Iisus nu a spus în grădina Ghetimani: „Facă-se voia Ta, nu precum voiesc Eu ci precum Tu voieşti", iubirea lui Dumnezeu nu s-a desăvîrşit prin jertfă. Pînă cînd noi nu vom potrivi voia noastră cu voia lui Dumnezeu, pînă cînd nu dăm acordul şi răspunsul afirmativ la lucrarea mîntuirii pînă atunci sîntem străini şi nu beneficiem de acest dumnezeiesc dar. Rostim zilnic în rugăciunea Domnească: „Facă-se voia Ta" dar aceasta înseamnă acordul şi voinţa noastră de a colabora cu Dumnezeu la mîntuirea noastră.

Este drept că Apostolul Pavel spune că „mîntuirea ni s-a dat în dar" (Efes. 2, 5—8). Neamul omenesc nu făcuse ceva vrednic ca să fie mîntuit. El nu ascultase pînă atunci de Dumnezeu pe care nici nu-L cunoştea şi nu avea vreun merit ca să fie mîntuit.

Dar, odată adus acest izvor al mîntuirii în lume, împărtăşirea din el stă în datoria omului, care trebuie să caute şi să dobîndească prin străduinţe mîntuirea.

Dumnezeu nu ne mîntuie fără consimţămîntul nostru. Mîntuirea nu este un act de declaraţie din partea lui Dumnezeu, ci unul de colaborare între om şi Dumnezeu. Dumnezeu nu declară pe unii mîntuiţi iar pe alţii osîndiţi.

Mîntuirea nu este o lucrare unilaterală din partea lui Dumnezeu, nici numai un rezultat al voinţei şi puterii omului, ci este o lucrare, divin-umană, un rod al întîlnirii harului dumnezeiesc cu credinţa şi faptele bune ale omului. Dobîndirea mîntuirii nu este ceva geometric, nu se poate limita de unde începe lucrarea lui Dumnezeu şi de unde lucrarea omenească. Între aceste două lucrări ca şi în persoana Mîntuitorului este o cooperare, o întrepătrundere. Harul nu poate mîntui fără voinţa omului, dar nici voinţa acestuia fără ajutorul lui Dumnezeu, după cum a spus însuşi Iisus: „Fără de Mine nu puteţi face nimic" (Ioan 15, 5).

Păzind „hotarele legii" şi răspunzînd chemării lui Dumnezeu spre mîntuire sîntem chemaţi să ne străduim mereu spre ţinta desăvîrşirii noastre.

Din această străduinţe se naşte răspunderea noastră în faţa lui Dumnezeu şi a oamenilor. Dumnezeu ne-a dat viaţa, ne-a dat şi libertatea. Fiul lui Dumnezeu a venit în lume ca noi să avem viaţă, să avem viaţă veşnică în Dumnezeu, a venit să ne slobozească din robia păcatului. El a venit să ne ajute să ne împlinim întreita dorinţă a sufletului: dorinţa de a trăi, de a trăi mai bine şi dorinţa de a fi nemuritori.

Iisus Hristos a venit în lume ca să ajute oamenilor să-şi poată împlini această dorinţă, să trăiască o viaţă curată şi demnă, să înainteze pe drumul desăvîrşirii şi să aibă viaţă veşnică.

Crăciunul este sărbătoarea care ne deschide şi ne îmbie să mergem pe acest drum. Hristos ne cheamă. El s-a făcut om. Aceasta este marea bucurie şi negrăita vestire a Crăciunului. El s-a făcut om ca să ne ajute să ne îndumnezeim, să trăim o viaţă nouă în lumina harului adus de El.

Unirea Transilvaniei cu România . . .

(Continuare din pag. 1)

bucnirii războiului, un mare număr de români trăiau încă în afara granițelor statului și o serie de teritorii românești se aflau sub ocupație străină. Lupta pentru unitate națională a atras toate clasele sociale și forțele politice, atît din vechea Românie, cît și din provinciile subjugate.

Țara noastră a luat parte la război fără ca scopurile ei să coincidă cu cele ale marilor puteri imperialiste. Românii nu urmăreau cotropirea și anexarea unor teritorii străine, ci împlinirea dezideratului lor de secole, eliberarea provinciilor aflate sub ocupație străină și unirea acestora cu patria-mamă.

Voința de unire a poporului nostru este demonstrată de uriașele manifestații ce au avut loc în toți anii războiului, de zecile de mii de ardeleni și bucovineni refugiați în țara liberă, și dintre care peste 24.000 s-au înrolat în armată, cărora li s-au adăugat alți peste 15.000 de voluntari proveniți din rîndurile foștilor prizonieri români în Rusia, de sprijinul larg al maselor populare. Credința în apropierea momentului eliberării și al unirii tuturor românilor a fost la fel de puternică și în timpul evenimentelor dramatice din ultimele luni ale anului 1916 și 1917, cînd două treimi din teritoriul României era cotropit de armatele inamice. În acele momente deosebit de grele pentru țară, fiii națiunii din toate provinciile românești au desfășurat o puternică mișcare de rezistență împotriva cotropitorilor. Eroismul popular a atins punctul culminant în timpul marilor bătălii din vara anului 1917. În tranșeele de la Mărăști, Mărășești și Oituz au luptat eroic, umăr la umăr, și au sîngerat munteni, moldoveni, ardeleni, bănățeni și bucovinenii, stăvilind nenumăratele atacuri dușmane.

Victoria Marii Revoluții Socialiste din Octombrie a dat un nou și puternic avînt popoarelor în lupta pentru realizarea aspirațiilor de libertate și progres, pentru înlăturarea jugului străin. Ideile proclamate de Revoluția din Octombrie cu privire la egalitatea și suveranitatea popoarelor, dreptul la autodeterminare și formarea de state independente, desființarea tuturor privilegiilor și a îngrădirilor naționale au fost însușite cu entuziasm de popoarele care gemeau sub jugul asupririi Imperiului habsburgic,

Intensificarea luptelor de eliberare națională, înfrîngerile militare, pierderile uriașe suferite de Puterile Centrale pe fronturile de luptă au reprezentat factori puternici în accelerarea destrămării Austro-Ungariei.

În contextul general al luptei românilor din provinciile aflate sub dominație străină, Proclamația soldaților transilvăneni din armata austro-ungară, prizonieri în Rusia, adoptată la Darnița, la 16 aprilie 1917, exprimă lapidar dorința de unire a românilor de pe străvechea vatră strămoșească. „Astăzi — spuneau ei — cînd noi, românii, ca și celelalte neamuri subjugate, ne-am convins definitiv că nouă, ca români, nu ne mai este posibilă existența în cadrele statului austro-ungar și în întreaga noastră ființă etnică și politică formăm un trup unic și nedespărțit cu toate celelalte părți constitutive ale națiunii române, cerem cu voință nestrămutată încorporarea noastră în România liberă, pentru a forma împreună cu Ea, un singur Stat Național Românesc, pe care îl vom zidi pe bazele celei mai înaintate democrații. Credem ferm că între viitoarele state fericite, naționale și democratice, va fi și România tuturor românilor".

În împrejurările concret istorice create de desfășurarea evenimentelor în anul 1918, destrămarea monarhiei austro-ungare nu mai putea fi evitată. Lupta maselor populare și a popoarelor asuprite pentru drepturi sociale și naționale au imprimat acestui proces legic, istoricește inevitabil, un ritm rapid. La începutul anului are loc o grevă generală în Imperiul habsburgic, care a cuprins principalele centre. Cu acel prilej, sute de mii de muncitori din Viena, Budapesta, Praga, au cerut încetarea războiului și încheierea păcii, dreptul popoarelor la autodeterminare.

Congresul naționalităților, întrunit la Roma în 10—12 aprilie 1918, la care au luat parte reprezentanții cehilor, sîrbilor, polonezilor și românilor, a adoptat hotărîri privitoare la: dreptul fiecărei națiuni de a se constitui ca stat independent sau de a se uni cu statul său național, declararea Austro-Ungariei ca principal obstacol în realizarea drepturilor popoarelor asuprite, hotărîrea de a lupta în comun împotriva monarhiei austro-ungare.

Numeroasele manifestații ce au avut loc pe parcursul anului 1918, participarea și solidaritatea poporului cu acțiunile inițiate de asociațiile cultural-politice atît în țară, cît și în străinătate, exprimau dorința vie și nestrămutată de unire a întregii națiuni române într-un singur stat.

Lupta poporului român pentru libertate se încadrează în mișcarea generală a popoarelor pentru autodeterminare națională și înlăturarea dominației străine. Ea a avut un caracter larg, burghezo-democratic, mobilizîndu-i la acțiune pe țărani, muncitori, intelectuali și celelalte forțe sociale și politice. Astfel, pentru unirea tuturor forțelor naționale, în condițiile luptei naționalităților asuprite din Imperiul austro-ungar, la 24 septembrie 1918 se desfășoară ședința Comitetului Executiv al Partidului Național Român din Transilvania, unde se hotărăște reluarea contactelor cu social-democrații români. A doua zi, animat de aceleași idealuri, Comitetul Central al Secției Române a Partidului Social-Democrat a adoptat o hotărîre asemănătoare. Ca urmare, reprezentanții cele două partide ale românilor din Transilvania s-au întrunit și, la 6 octombrie, au hotărît să acționeze în comun, în scopul realizării unirii cu frații de dincolo de Carpați.

La 12 octombrie are loc la Oradea o nouă ședință a Comitetului Executiv al P. N. R., în cadrul căreia s-a adoptat textul declarației: Pentru emanciparea definitivă a neamului românesc din aceste provincii. La 18 octombrie, Alexandru Vaida, după ce fusese amînat de trei ori de către președintele Parlamentului ungar, a prezentat această declarație în forul legislativ de la Budapesta.

„Comitetul Executiv al Partidului Național Român din Ardeal și Ungaria — se arăta în documentul amintit — ca organ politic al națiunii române din Ardeal și Ungaria, constată că urmările războiului îndreptățesc pretensiunile de veacuri ale națiunii române la deplina libertate națională. Pe temeiul dreptului firesc, că fiecare națiune poate dispune, hotărî liber de soarta ei, un drept care este acum recunoscut și de către guvernul ungar prin propunerea de armistițiu a monarhiei, națiunea română din Ardeal și Ungarie dorește acum să se folosească de acest drept și reclamă și pentru ea dreptul, ca liberă de orice înrîurire străină, să hotărască singură așezarea ei printre națiunile libere, precum și stabilirea legăturii de coordonare a ei cu celelalte națiuni libere. Organul național al națiunii române din Ungaria și Ardeal nu recunoaște îndreptățirea acestui parlament și acestui guvern să se considere ca reprezentante ale națiunii române, ca să poată reprezenta la Congresul general de pace interesele națiunii române din Ungaria și Ardeal — căci apărarea intereselor ei, națiunea română o poate încredința numai unor factori desemnați de propria ei Adunare Națională. Afară de organele delegate de Adunarea Națională sau alese din mijlocul său (...), nimenea nu poate fi îndreptățit să trateze și să hotărească în treburi care se raportă la situația politică a națiunii române. Toate deciziile și învoielile care s-ar lua și s-ar face fără aprobarea acestor organe, le declarăm nule și fără valoare". În încheierea declarației, ca răspuns la vociferările, întreruperile și zgomotele din sală, deputatul Vaida spunea: „Să fiți încredințați de faptul că nu persoana mea ... vorbește prin mine, ci întreaga națiunalitate română, și că în aceste momente istorice fiecare român simte deopotrivă și fiecare inimă românească este pătrunsă de aceste sentimente și speranțe pe care le-am exprimat aici".

Declarația de autodeterminare a constituit momentul istoric fundamental pentru poporul român, în lupta pentru desăvîrșirea unității sale politice și de stat. Document de mare importanță programatică și practică, Declarația de la Oradea a stat la baza acțiunilor desfășurate în perioada următoare de românii ce locuiau în provinciile ocupate de imperiul austro-ungar. Elaborată în numele poporului și corespunzînd intereselor sale majore, ea a fost primită cu entuziasm de românii de pe ambele versante ale Carpaților.

Acțiunile revoluționare desfășurate de românii ardeleni și bucovineni în țară și peste hotare, au contribuit în mod decisiv la grăbirea procesului de înlăturare a regimului despotic și agresiv, la sfărîmarea cătușelor asupririi naționale în Austro-Ungaria.

La 14 octombrie 1918, Consiliul Socialist din Praga dă semnalul grevei generale, iar la 23 octombrie începe răscoala armatelor croate de la Fiume. Un regiment croat pătrunde în cazarma honvezilor unguri, îi dezarmează și ocupă orașul. Aici se constituie sfaturi ale marinarilor, care cer ca flota să fie predată sfatului național. Evenimentele revoluționare de la Praga au dus la proclamarea, la 28 octombrie, a Republicii Cehoslovace Independente. Polonezii, la rîndul lor, constituie, la 28 octombrie, o Comisie de lichidare, cu sediul la Cracovia, anunțînd unirea Galiției cu Statul polonez, creat la 8 octombrie 1918. În aceeași perioadă au loc demonstrații de masă la Zagreb și în alte orașe sud-slave, cu care ocazie se cerea proclamarea independenței. La 29 octombrie, Consiliul Național Croat, întrunit la Zagreb, proclamă unirea și independența croaților, sîrbilor și slovenilor din Imperiul austro-ungar. La 24 noiembrie, Consiliul Național Croat hotărăște unirea cu Serbia, care se alăturase și ea Muntenegrului. La 1 decembrie 1918 s-a proclamat unirea sud-slavilor, luînd ființă statul sîrbo-croato-sloven care, în 1929, avea să primească denumirea de Iugoslavia.

Revoluția înainta cu pași repezi, nimicind din temelie învechita închisoare a popoarelor. Destrămarea Imperiului austro-ungar s-a repercutat și asupra națiunilor, dominante. La Viena se declanșează greva generală, la 28 octombrie. Muncitorii și soldații manifestă pe străzi, cerînd pace și înlăturarea monarhiei. Peste două zile, la Viena a fost convocată Adunarea națională provizorie, care, la 12 noiembrie, a proclamat Republica Austria. La Budapesta, în 25 octombrie, a luat ființă Consiliul Național Maghiar; la 31 octombrie se formează un guvern alcătuit din reprezentanții Consiliului Național Maghiar, iar la 16 noiembrie este proclamată Republica Ungară Independentă.

În acest cadru se desfășoară și lupta românilor pentru libertate și unitate națională. La 31 octombrie 1918 ia ființă Consiliul Național Român Central, la Budapesta, alcătuit din 6 membri ai P. N. R. și 6 social-democrați, sub președinția avocatului dr. Ștefan Cicio Pop. Peste trei zile acest organ se mută la Arad. Începînd cu aceeași dată în Transilvania și Banat au fost alungate vechile autorități și s-au creat consilii și gărzi naționale la comune, plăși și județe, care vor prelua puterea pe plan local.

În ultima decadă a lunii s-au organizat adunări pe cercuri electorale pentru alegerea delegaților pentru Marea Adunare Națională și s-au ținut întruniri în toate așezările rurale și urbane, unde a fost subscris de către toți locuitorii români majori documentul intitulat „Hotărîrea noastră", privind unirea Transilvaniei cu patria-mamă. După o intensă pregătire, s-a întrunit Marea Adunare Națională, la 1 decembrie 1918, la Alba Iulia, forum, care, îndeplinind voința de nestrămutat a tuturor românilor, a hotărît unirea Transilvaniei cu România.

Păstor, la Betleem, cu oile sale

Colindele, cîntecele noastre de leagăn

Unii își închipuie că aceste minunate datini de sărbători, între care sînt și colindele, sînt pentru copii. Dar, deși într-o vreme din viață, fiecare dorim să fim mai mari, să fim bărbați, după această vreme, adică după ce trece timpul copilăriei, tuturor ne pare rău după copilărie. Omul nu vrea să știe că a îmbătrînit, nu vrea să creadă și nici să i se spună ca e bătrîn. Toți trăim în suflet cu dorul anilor frumoși și curați ai nevinovatei copilării.

Clipa în care am căzut în primul păcat, clipa în care am pierdut nevinovăția copilăriei, este pentru noi asemenea cu clipa în care Adam a fost alungat din rai. Nostalgia copilăriei o purtăm în suflet, fiecare, de aceea, ne sînt așa de dragi colindele și micii colindători.

Privîndu-i pe ei, ne vedem și pe noi iarăși copii. Ascultînd colindele, ne aducem aminte de cîntecele pe care ni le cînta mama cînd eram mici și ne adormea în cîntece de leagăn.

Copilul care adoarme în cîntecul duios al mamei, crește mai sănătos, mai deștept, mai frumos. Sufletul acestui copil este mai bun, mai luminos. Viața lui este mai dreaptă, mai nobilă, mai umană, gîndurile lui nu vor fi niciodată sălbatice.

Cîntecul de leagăn, cum se spune, a format întotdeauna frumoase caractere.

Din aceste cîntece de leagăn fac parte și colindele, mai ales frumoasele noastre colinde românești .

Ele, colindele, ne mai amintesc și de clipele duioase în care Maica Domnului, după ce L-a născut pe Iisus Hristos, în peștera rece din Betleem, L-a mîngîiat.

În lumea ostilă și păcătoasă în care s-a născut Fiul lui Dumnezeu, în lumea în care El, Domnul și Dumnezeul nostru, întrupîndu-se, a venit pentru că, după cum zice evanghelistul: „Întru ale Sale a venit, dar ai Săi nu L-au primit (In. 1, 11), în această lume deci, rece și străină, în care Fiul lui Dumnezeu a venit, singură Maica Domnului cu cîntecul, cu vorba, cu mila, cu dragostea, cu duioșia ei de mamă L-a mîngîiat, L-a făcut să se simtă în siguranță și fericit.

Crîmpeie din bucuria pe care Iisus a simțit-o în cuvîntul de mîngîiere al Maicii Sale, le simțim și noi an de an, în dulcele cîntec al colindelor, care ne fac mai buni, mai drepți, mai înțelegători, mai curați, mai fericiți.

† IUSTINIAN MARAMUREȘANUL
Episcop-vicar

„La Steaua care a răsărit . . ."

(Continuare din pag. 1)

scrieri ale Sfintei Scripturi. În Cartea Facerii (37, 9) se descrie un vis pe care l-a avut Iosif și în care „soarele și luna și unsprezece stele se închinau mie".

„Soarele" din vis este tatăl lui Iosif, „luna" este mama, iar cele unsprezece stele reprezintă pe cei unsprezece frați ai lui Iosif.

Iacob, tatăl lui Iosif, vede în vis prevestirea unei înălțări a lui Iosif deasupra întregii familii. Tatăl nu cutează a se pronunța în public, dar își fixează bine în memorie visul. Frații lui Iosif, de asemenea, interpretează simbolic visul și începură a se teme de stăpînirea lui Iosif asupra lor.

Stelele ca imagine a mulțimii sînt prezente adesea în vorbirea biblică. Ne gîndim la făgăduința făcută lui Avraam, cuprinsă în vorbele: „voi înmulți pe urmașii tăi ca stelele cerului, ca nisipul mării ..." (22, 17). Simbolismul acesta obvine, pe lîngă alții, și la Daniel 12, 3, unde oamenii virtuoși sînt tot atîtea „stele strălucitoare".

O stea minunată este cea pe care o găsim descrisă, profetic, în Numeri 24, 17. Sînt celebrele cuvinte: „Îl văd, însă nu acum, îl privesc dar nu este aproape. O stea va răsări din Iacob și va zdrobi tîmplele Moabului și pe fiii lui Set îi va dobori la pămînt".

Evenimentul descris aici aparține viitorului îndepărtat. Steaua de aici este imaginea unui om de seamă, a unei personalități, domnitor, sau împărat, după cum rezultă din ansamblul textului. El este un viteaz temut căruia nimeni nu-i poate sta împotrivă.

Autorul inspirat străbate timpurile pînă departe în epoca aceluia care se va naște ca descendent al lui Iacob, din fecioara Maria.

El este acela după a cărui stea s-au orientat Magii, care sosind la Ierusalim întrebară: „Unde este Nounăscutul, căci am văzut steaua Lui la răsărit? (Mt. 2, 2).

Tîlcuitorul Evangheliei, după Sf. Matei, profesorul Dr. Vasile Gheorghiu, susține că astronomul Kepler afirmase că o stea extraordinară a fost vizibilă în regiunea Betleemului, în timpul nașterii lui Hristos, apoi a dispărut pe orizontul Palestinei. Scriitorul bisericesc Origen referindu-se la această stea spune că „steaua a apărut deasupra locului unde s-a născut Pruncul Iisus și apoi nu s-a mai văzut, întocmai ca Duhul Sfînt, care s-a arătat, în chip de porumbel, apoi nu s-a mai văzut". Origen s-a exprimat atît de categoric zicînd: „De nimic nu vorbește profetul acela atît de mult ca despre Hristos, pe care-l vedea la plinirea vremii cînd Dumnezeu a trimis pe Fiul". Și mai spune Origen: „Steaua din Numeri este un indiciu pentru caracterul dumnezeiesc al Fiului" (Com. la Numeri, Migne P. G. 12, 717).

Poate că Origen a avut în vedere și pe Sfîntul Apostol Ioan, care în Apocalipsă, 22, 16, numește pe Hristos „Stea strălucitoare".

Pentru cei care cred în caracterul inspirat al scrisului biblic nu e nici o dificultate a admite structura profetică a textului și a vedea în Steaua din Numeri, Răsăritul cel de „Sus", cum îi zice Luca 1, 78, pe Hristos, Fiul Mariei. Astfel „cea mai luminoasă stea, cea „cu slavă mare" este steaua despre care colindul, celor ce umblă cu steaua, ne spune:

„Steaua lui Hristos
Strălucește prea frumos...
Steaua sus răsare,
Ca o taină mare,
Steaua strălucește
Și lumii vestește..."

Stele se ivesc și pier, se nasc și mor, dar steaua lui Hristos strălucește necontenit în inimile credincioșilor „ca o făclie care luminează în loc întunecos" (II Petru 1, 19), pe cei ce șed în „umbra morții și îndreptează picioarele noastre pe calea păcii" (Lc. 1, 79).

Harul Betleemului

(Continuare din pag. 1)

Scopul Întrupării, după credința noastră, îl constituie izbăvirea omului din osînda păcatului strămoșesc și a morții veșnice.

Dumnezeu n-a voit ca omul, coroană a creaturilor să piară în moarte, ci El a făgăduit omului căzut un Izbăvitor care să-l restaureze, să-l readucă în starea cea dintîi (Fac. 3, 15).

Credincios făgăduinței Sale, Dumnezeu în marea Sa iubire de oameni, a ales din mijlocul lumii păgîne un popor în sînul căruia să pregătească mîntuirea neamului omenesc, și anume poporul evreu.

Pînă la „plinirea vremii", Dumnezeu a pregătit prin patriarhi, profeți și Legea dată lui Moisi, Întruparea Mîntuitorului lumii.

Nașterea Domnului nostru Iisus Hristos, pe care au trăit-o în nădejde și în care s-au săvîrșit dreptii Vechiului Testament, este evenimentul de culme din viața omenirii, care împarte în două istoria lumii, de aceea și numărul anilor se socotesc „de la Hristos".

Prin Întruparea Fiului lui Dumnezeu se face începătura mîntuirii lumii, se împlinesc, în Pruncul înfășat în ieslea săracă a Betleemului, profețiile Vechiului Testament.

Odată cu Nașterea lui Hristos-Emanuel, care se tîlcuiește „cu noi este Dumnezeu", începe lucrarea înnoirii firii noastre omenești prin Întruparea Lui din Fecioara Maria, în afară de păcat. „Pacea cu Dumnezeu, unirea oamenilor între ei și nevinovăția de la început", așa cum ne spun cîntările bisericești, sînt daruri sfinte de mare preț pe care ni le aduce Nașterea Domnului nostru Iisus Hristos. Dar supremul bun prin care culminează iubirea lui Dumnezeu față de neamul omenesc, este restaurarea noastră, reașezarea în comuniunea de iubire cu Dumnezeu prin care devenim din nou fii ai Părintelui Ceresc.

Nașterea lui Iisus Hristos, sau Praznicul Crăciunului — cum îi mai spunem —, ne-o actualizează Biserica prin slujbele sale sfinte în fiecare an, cînd rourează în sufletele noastre fiorii plinirii „tainei celei din veac ascunsă și de îngeri neștiută" și ne poartă cu ochii minții spre locurile sfinte, spre ieslea în care s-a născut Pruncul Sfînt. Călătorim și noi cu magii călăuziți de steaua credinței și aducem în rugăciune darurile inimilor curate, Celui care e chipul dumnezeiesc al omului și icoana omenească a lui Dumnezeu.

Dar Nașterea Pruncului Sfînt Iisus ne-o face cunoscută minunatele noastre colinde, nestemate ale spiritualității poporului nostru, care ne evocă, atîtea frumoase tradiții și obiceiuri legate de farmecul copilăriei și în viersul cărora vedem aievea icoana minunată a Întrupării așa cum se cîntă de către colindători în noaptea sfîntă: „Astăzi S-a născut Hristos / Mesia chip luminos / Lăudați și cîntați / Și vă bucurați"!

Pruncul Iisus „mititel și-nfășețel / în scutec de bumbăcel", Care S-a întrupat „pentru noi și pentru a noastră mîntuire", ne cere să-i gătim o iesle în cămara sufletului nostru, în curăția inimii noastre, pentru ca, avîndu-L în noi, să înnoim firea noastră, să ne curățim cugetele și să ne împărtășim de îndumnezeirea prin har pe care a adus-o lumii în dar, spre împăcarea omului cu Dumnezeu.

Și totuși ... dacă privim în largul vieții, al lumii, ni se strînge inima de durere cînd ne gîndim că „Soarele Dreptății", „Răsăritul cel de sus", a bătut la poarta tuturor inimilor, a revărsat peste toți „lumina cunoștinței", dar unele inimi au rămas împietrite și multe uși ale sufletului nu i s-au deschis, multe cugete au rămas încrîncenate în nepăsare, ură și dușmănie față de semeni, pentru ei mesajul dumnezeiesc al Nașterii din Betleem, de „pace și bunăvoire" între oameni, neavînd nici un ecou.

Pentru aceste cugete, împietrite de puterea răului și a morții, care stăpînesc cea mai distrugătoare armă de suprimare a vieții grăiește cu reproș Sf. Ev. Ioan cînd spune: „Întru ale Sale a venit, dar ai Săi nu L-au primit" (In. 1, 11).

Biserica continuatoare în timp a lucrării lui Iisus Hristos în lume prin învățătura sa se regăsește în conștiința misiunii sale, amintind tuturor și lumii întregi că nimeni nu are dreptul să distrugă viața omului, făptură a lui Dumnezeu, care S-a întrupat pentru ca „lumea viață să aibă și din belșug să aibă". Hristos S-a întrupat pentru mîntuirea din robia păcatului și a morții a tuturor oamenilor, nu pentru moartea unora sau a altora, căci Dumnezeu este un Dumnezeu „al celor vii, nu al celor morți" (Mt. 22, 32).

În aceste momente cînd mesajul de pace este adus în lume de îngerii lui Dumnezeu, peste peștera staulului din Betleem, Biserica ridică glasul ei întru apărarea zidirii lui Dumnezeu, pentru schimbarea săbiilor în fiare de plug (Is. 2, 4), pentru triumful rațiunii, pentru salvarea fiilor lui Dumnezeu, și a omenirii întregi de la pieire.

Din puterea lui Hristos, Care revarsă iubirea Sa nemăsurată asupra omului, să facem ca dorința de pace a lumii întregi să devină realitatea zilelor noastre. Steaua Nașterii Pruncului Iisus, care a călăuzit pe magi, să ne călăuzească și pașii noștri pe drumul bunei învoiri și înțelegeri pentru ca astfel să păstrăm unitatea Duhului întru legătura păcii" (Ef. 4, 3).

Ardealul în conștiința românilor

— La 66 de ani de la Marea Unire (1918) —

De-a lungul secolelor, toate generațiile de români au avut mereu trează conștiința că Ardealul, care este inima Daciei Felix, în care ne-am plămădit ființa etnică din simbioza daco-romană, la adăpostul Carpaților care ne sînt „șira spinării" a fost și va rămîne de-a pururi pămînt românesc. Adevărul acesta l-au mărturisit elitele noastre intelectuale: cărturarii, poeții și eroii de arme naționali, barzii care au cîntat frumusețea plaiurilor sale și visteria datinilor cu care ne-a înzestrat Hristos-Dumnezeu — în care credem de la nașterea noastră ca popor. Șirul acestor luceferi la orizontul învierii noastre este imens și coboară în adîncuri de milenii. Din rîndul lor amintim cîțiva:

Astfel marele patriot, istoric și revoluționar, Nicolae Bălcescu, zice: „Pe culmea cea mai înaltă a munților Carpați se întinde Ardealul, o țară mîndră și binecuvîntată între toate țările semănate de Domnul pe pămînt. Ea seamănă a fi un măreț și imens palat unde sînt așezate și adunate cu măiestrie toate frumusețile naturale ce împodobesc celelalte ținuturi ale Europei. Ori încotro te-ai uita vezi (...) tabloul cel mai încîntător care farmecă vederea: stînci prăpăstioase, munți uriași ale căror vîrfuri mîngîie norii, păduri întunecoase, lunci înverzite, livezi mirositoare, văi răcoroase, apă ce curge printre cîmpiile înflorite, pîraie repezi, care mugind groaznic se prăvălesc în cataracte ametitoare, stînci de piatră care plac vederii și te înspăimîntă totdeodată".

Renumitul om politic, Nicolae Filipescu, în anul neutralității României, 1915, spunea: „Ce este Regatul român fără Ardeal? O absurditate geografică. O fîșie de pămînt întortochiată și frîntă în semicerc. Arătați această figură schilodită unui copil și întrebați-l: ce-i lipsește României? Cu mîna lui, el va trage linia care umple cercul... În granițele actuale (ale vechiului regat n. n.), sîntem o țară fără viitor. Spre a împlini aici rolul european ne trebuie bastionul ce domină această porțiune. De aceea să mergem către cetatea naturală a Ardealului, către Acropola românismului. *Aici e centrul, aici e inima românismului.* Aici într-un palat fermecat, zidit ca în povești, în vreuna *din peșterile Carpaților s-a adăpostit conștiința de neam.* Din acești munți țîșnesc izvoarele rîurilor noastre ce cară spre șesul dunărean, în undele lor suspinurile fraților".

Pentru marele istoric al neamului românesc, Nicolae Iorga, Ardealul a făcut parte dintotdeauna din trupul românesc. În același an al neutralității, 1915, el afirmă cu vigoare, clar și categoric: *„Sîntem un singur trup tot acest neam.* Granițe, da, peste carnea noastră, apăsîndu-o fără a o tăia; dar granițe în sufletele noastre, niciodată". După el neamul românesc este la fel cu un pom în mijlocul livezii omenirii care are rădăcinile și ramurile întinse și la vecini. Seva acestui pom este trecutul neamului. Din roadele lui s-au înfruptat și alții, dar trebuie să vină vremea ca să se mute gardul și dreptul asupra roadelor lui să fie numai ale poporului român".

În viziunea marelui patriot și om politic care a fost Nicolae Titulescu, Ardealul are o semnificație excepțională. În discursurile prin care pregătea intrarea României în războiul pentru întregirea neamului, ținute în multe orașe ale țării, în 1915, el sublinia cu dragoste fierbinte: „România nu poate fi întreagă fără Ardeal. România nu poate fi mare fără jertfă! Ardealul este *leagănul* care i-a ocrotit (României n. n.) copilăria, e *școala* care i-a făurit neamul, e *farmecul* care i-a susținut viața. Ardealul e scînteia care aprinde energia... Ardealul e românismul în restriște, e întărirea care depărtează vrăjmașul, e viața care cheamă *viața... Pentru Ardeal nu-i viață care să nu se stingă cu plăcere, pentru Ardeal nu-i sforțare care să nu se ofere de la sine, pentru Ardeal totul se schimbă, totul se înfrumusețează, pînă și moartea se schimbă, încetează de a fi hidoasă, devine atrăgătoare.*

Într-alt discurs al său, N. Titulescu i-a dedicat Ardealului cele mai înflăcărate sentimente și înaltă conștiință patriotică, zicînd: „Ardealul nu e numai inima României politice — priviți harta! — dar e și inima României geografice!"

Pornind de la aceste reale constatări, pentru Titulescu Unirea Ardealului cu Patria-Mamă era problemă acută și urgentă. La Ploiești în vara anului 1915, el declara solemn: „Nu se poate ca ceea ce a conceput mintea românească, ceea ce a simțit inima românească, să nu poată înfăptui energia românească".

Oarecum pe un portativ superior se situează conștiința militantă a marelui patriot trubadur, profesorul ardelean Onisifor Ghibu, ale cărei simțiri fierbinți se revărsau tumultuos. Pentru el Ardealul era „țara făgăduinței. Pe plaiurile tale — zice el — s-a zămislit neamul nostru; din cuprinsul tău au pornit dascăli descălecători de țară; din școlile tale au plecat redeșteptătorii neamului nostru întreg! Sînul tău ascunde nu numai rămășițele martirilor Horea și Iancu, ci și pe ale celui mai viteaz domn român,

(Continuare în pag. a 5-a)

Pr. *Simion Radu*

Alba Iulia, cetate de nădejdi și izbînzi românești

(Continuare din pag. 1)

mînă în amintirea urmașilor, ca nimeni din urgisitul neam al „valahilor" să nu mai îndrăznească să ceară dreptul la viață, ei, urmașii dacilor și ai romanilor, elementul care a viețuit neîntrerupt pe meleagurile Transilvaniei și a constituit aici întotdeauna elementul majoritar, să nu pretindă să fie socotiți egali în drepturi cu cele trei „națiuni" privilegiate ale Transilvaniei. Și totuși, lucrurile nu s-au petrecut după dorința celor ce stăpîneau atunci soarta țării.

Se spunea, în primele veacuri creștine, că sîngele creștinilor care au primit cununa muceniciei în timpul împăraților romani prigonitori este o adevărată „sămînță" din care vor odrăsli noi mărturisitori ai credinței creștine. Așa a fost cazul și cu martirii neamului românesc frînți cu roata la Alba Iulia acum două veacuri. Amintirea lor a rămas peste veacuri și a constituit pentru generațiile viitoare un permanent imbold la lupta pentru obținerea de drepturi politice, sociale și religioase. Iar Alba Iulia a rămas de-a pururi un simbol al eroismului românesc de totdeauna, un simbol al unității noastre de stat.

Străvechiul Apulom, centru economic, militar și politic al dacilor, devenit Apulum, în vremea romanilor, care-l transformă în colonie, ridicîndu-i prestigiul politic, economic și cultural, va avea un rol tot atît de important și în viața românilor.

După părerea multor cercetători, aici a fost centrul unui voievodat încă de prin secolele IX—X; mai tîrziu, după 1541, orașul devine capitala principatului Transilvaniei, după ce de mai înainte era sediul Mitropoliei ortodoxe românești. Importanța orașului sporește apoi în anii 1599—1601, cînd aici și-a stabilit Mihai Viteazul capitala celor trei țări românești reunite sub sceptrul său. Tot aici, vrednicul mitropolit Simion Ștefan a tipărit — pentru prima oară în românește — Noul Testament din anul 1648, cu acea impresionantă predoslovie, în care făcea un vibrant apel către românii de pretutindeni de a avea o limbă unitară, lăsînd să se întrevadă gîndul său de a avea cu timpul și o țară unitară.

Tot aici, la Alba Iulia, au păstorit marii ierarhi apărători ai credinței ortodoxe, Ilie Iorest și Sava Brancovici în acel sbuciumat veac al XVII-lea, veacul marilor confruntări prozelitiste, în timpul cărora cei doi vlădici au plătit cu viața lupta lor dîrză pentru a-și păstra turma duhovnicească în credința ortodoxă strămoșească. Peste mai bine de un veac, tot aici își sfîrșeau viața pentru neam cei doi martiri, de care am pomenit, iar cu cîteva zile înainte, tovarășul lor de suferință, Gheorghe Marcu Crișan își pusese singur capăt zilelor.

După 70 de ani, în 1852, tot aici a fost întemnițat un alt mare erou al neamului românesc, „Craiul munților", Avram Iancu, odrăslit de aceeași Munți Apuseni, în care izbucnise revoluția de la 1784 și cea condusă de el însuși în 1848.

Oraș al suferinței românești, Alba Iulia trebuia să devină odată și un simbol al ridicării neamului nostru, al valorificării virtuților sale strămoșești. În a doua jumătate a veacului trecut, s-au ținut aici două adunări generale ale Astrei, una în 1866, condusă de marele mitropolit Andrei Șaguna la care au participat numeroși cărturari români, între care și un tînăr de 16 ani, neștiut atunci de nimeni, dar care va constitui mai tîrziu o glorie a culturii românești — Mihai Eminescu. A doua adunare se va ține în 1886.

Dar Alba Iulia își va atinge apogeul gloriei sale abia la 1 Decembrie 1918, cînd prin hotărîrea celor 1228 delegați oficiali și prin aclamațiile ieșite din piepturile celor peste o sută de mii de români prezenți acolo, s-a hotărît unirea pentru totdeauna a Transilvaniei cu Patria-mamă, cu România de la sud și răsărit de Carpați. Se încununa lupta de veacuri a poporului nostru pentru libertate națională, dreptate socială și unitate statală. Orașul suferințelor de altă dată devenea orașul redeșteptării românilor de pretutindeni, călăuziți de duhul marilor eroi al căror nume se leagă de acest oraș. Decebal, Traian, Mihai Viteazul, Simion Ștefan, Ilie Iorest, Sava Brancovici, Horia, Cloșca și Crișan, Avram Iancu și atîția alții. Peste 30 de ani același oraș avea să devină un simbol al unității noastre bisericești, prin actul de la 21 octombrie 1948, cînd se pecetluiește o nouă unitate, întregirea Bisericii strămoșești din Transilvania.

Au trecut două veacuri de la martiriul conducătorilor revoluției țărănești din 1784. Jertfa vieții lor și a miilor de țărani și chiar preoți care au murit în luptă, ori au pierit din ordinul proprietarilor de pămînt după înăbușirea mișcării, n-a fost uitată de urmașii lor. Dovadă sînt multele cercetări istorice făcute asupra acelei mișcări, începînd cu Nicolae Densușianu și pînă la acad. David Prodan, acad. Ștefan Pascu sau alți cercetători de prestigiu din zilele noastre, prin romanele, poemele, poeziile, mai nou operele muzicale și filmele care le-au fost închinate, prin instituțiile culturale sau de alt gen care le poartă numele.

S-a spus că poporul român știe să-și cinstească eroii și așa este. Dar adevărata cinstire a înaintașilor nu se face numai pe calea scrisului ori a vorbei, ci se face mai ales prin fapte. De aceea, poporul român — urmaș al eroilor pomeniți mai sus — azi liber și stăpîn pe destinele sale, își cinstește vrednicii înaintași prin omenia sa tradițională, prin conviețuirea pașnică cu cei de alte neamuri, prin muncă neobosită pentru înflorirea Patriei și pentru creșterea prestigiului ei în lume.

Centenar VASILE VOICULESCU

Împlinindu-se — în anul acesta — 100 de ani de la nașterea talentatului poet și prozator Vasile Voiculescu, posteritatea recunoscătoare îi cinstește memoria printr-o evocare pioasă a personalității sale literare. Dar, el a strălucit nu numai prin creațiile sale literare, ci și ca *om*, în accepția desăvîrșită a cuvîntului, îndeosebi prin apostolatul medical, de aceea nu greșesc cei ce-l situează între „doctorii fără de arginți". Criticul Șerban Cioculescu l-a caracterizat ca pe „omul rămas aproape de pămînt, ape și cer". Într-adevăr, Vasile Voiculescu e un poet legat de viața autohtonă, de peisajele pămîntului românesc și de credințele satului, cu bogate zăcăminte folclorice...

A văzut lumina zilei la Pîrscov, județul Buzău, la 27 noiembrie 1884, din părinții: Vasile Costache Voicu, băcan, și Sultana. Era al șaselea copil din cei șapte copii ai familiei. Tatăl său era descendent dintr-o familie transilvăneană, stabilită în țară. În „Confesiunile" sale, V. Voiculescu, vorbind despre părinții săi, îi înfățișează ca „oameni simpli, pioși, de o credință neabătută, practicanți, fără habotnicie ai religiei..." În casa lor se citea Biblia și alte cărți religioase și rituale împrumutate de la biserică.

Școala primară a urmat-o în satul Pleșcoi și la Buzău; gimnaziul l-a urmat la Buzău, iar liceul la București, isprăvindu-l la vîrsta de 18 ani, în 1902. Deși avea vocație literară, și-a ales cariera de medic, înscriindu-se la Facultatea de Medicină din București, pe care o terminat-o cu rezultate strălucite.

Apostolatul medical l-a început la țară, ca medic de plasă în județul Gorj, ajungînd apoi, din 1915, la Buftea, lîngă București. În timpul primului război mondial, s-a refugiat în Moldova, devenind din 1917, șeful spitalului din Bîrlad. Aici, a frecventat așa numita „Academie bîrlădeană", inițiată de poetul G. Tutoveanu și patronată, în vremea aceea, de Al. Vlahuță. Trebuie menționat că, deși era ispitit mereu de chemările tainice ale poeziei, el nu și-a neglijat îndatoririle de medic, n-a făcut din cariera medicală o îndeletnicire obișnuită, ci o misiune sfîntă.

După Unire, a profesat în București, unde, pe lîngă slujba de medic, s-a făcut cunoscut prin bogata sa activitate publicistică, îndeosebi poetică. Între cele două războaie mondiale, doctorul-poet Vasile Voiculescu, pe lîngă colaborarea la publicațiile literare ale vremii, a desfășurat o amplă activitate de difuzare a culturii în masele largi ale poporului, a făcut un adevărat misionarism cultural.

În martie, 1943, obosit și cu sufletul înnegurat de război, s-a pensionat. Vroia ca în anii ce-i mai erau hărăziți de Dumnezeu de aci înainte, „să fie numai cu sine însuși și cu puținii prieteni de încredere, fără obligații profesionale, într-o reculegere și odihnă propice creației literare" (Fl. Popescu: Pe urmele lui V. Voiculescu, București, 1984, p. 218). Cursul vieții doctorului V. Voiculescu s-a modificat radical prin pierderea soției — Maria-Lica —, care i-a fost un puternic suport moral de-a lungul zbuciumatei sale vieți. În urma acestei lovituri, a devenit un izolat, a cărui biografie se va confunda — de aci înainte — cu opera. I-a fost dat însă să mai bea odată paharul amărăciunii, în urma unei sentințe nedrepte, desființată după săvîrșirea sa din viață, întîmplată la 27 aprilie 1963.

Cariera literară și-a început-o de timpuriu. Primele versuri le-a încropit la vîrsta de 16 ani, fiind inspirat de tristul destin al lui Eminescu, căruia îi închină o odă. Pe măsura maturizării, stihurile lui V. Voiculescu cîștigă în consistență și expresivitate, ele fiind cuprinse în volume apărute la diferite date calendaristice. Astfel: *Poezii* (1916), în care evocă pitorescul locurilor natale; *Din țara zimbrului — Poezii de război* (1918), în care relevă secvențe de pe front, cu vitejii de baladă, cu sacrificii și cu regăsiri; *Pîrgă* (1921), considerat primul volum marcant al poetului. În prima poezie din acest volum: „*Pîrgă*", poetul subliniază tardivitatea carierei sale lirice: „Am fost un pom zăbavnic..., tîrziu am răsărit / Nu m-au cruțat nici grindini, nici secetă-îndelungă...". Volumul cuprinde numeroase poezii cu filon religios-creștin. Astfel: Noul Mag, Ca năframa Sfintei Veronica, Îngerul Nădejdii, Sodoma, Din cîtetrele daruri, Dezlegare, În grădina Ghetsimani, Imn muncii, etc...

Cu volumul de poezii: *Poeme cu îngeri* (1927), V. Voiculescu își afirmă mai pregnant originalitatea sa. De altfel volumul a fost premiat de Societatea scriitorilor români, în 1928. Volumul cuprinde frumoase pasteluri, dar majoritatea poeziilor sînt axate pe ideea sufletului, considerat „ciobanul gîndurilor și stăpînul cuvintelor" *(Coboară cuvintele)*. Întorcîndu-se spre interior, poetul descopere adevărate „peisaje", iar numirea lor o face cu termeni folosiți pentru natura înconjurătoare. Astfel, sufletul e numit „porumbelul călător al lumii *(Sufletul)*; altundeva e numit „Ostrov încins de ape sufletul din mine / Mîncat mereu de valuri și bîntuit de vînturi" *(Ostrov încins de ape)*. În casa sufletului lumina, soarele și slava intră prin fereastra durerii *(Luminătorul)*. Prin durere sufletul e cioplit ca un diamant, ca să refrîngă lumina cuprinsă în el. Cum grîul moare și învie în lumea pămîntului, tot așa sufletul se va întregi odată „pe alt tărîm" *(Grîu comun)*. Sînt semnificative îndeosebi două poezii: *Botezul* și *Cina cea de taină*. În prima, sufletul e simbolizat, pe cît de ingenios pe atît de simplu, printr-un rîu ce curge în adîncul ființei noastre, un Iordan spiritual în care Mîntuitorul și-a ales scalda sacramentală. „Dar, suflete, tu azi ești rîul în care un Fiu Dumnezeu / Va coborî să se boteze și, gol, sălășlui-va-n ape"... În poezia: *Cina cea de taină*, sufletul e cămara umilă, în care intră Iisus oaspete să cineze. Și cum poetul nu are măcar „o dramură de pîine", Mîntuitorul îi preface însăși inima în împărtășanie sacră. „Ai rupt-o lesne ca pe o roată ce coaptă spînzura în ram / Și n-am simțit nici durere, așa de bucuros eram, / Apoi, frîngînd-o bucățele, cum nu aveam la cină soți / M-ai dus la o răscruce și-am împărțit-o-n zori la toți".

Volumul *Destin* (1933) ne înfățișează un poet legat de viața autohtonă. Într-o limbă plină de vlagă rustică, ni se dau peisaje de țară, teme religioase, tradiționaliste (Iisus în copilărie, Florii, Horeb lăuntric...). Volumul de poezii: *Urcuș* (1937) e deosebit de bogat în realizări originale. Aici, întîlnim tragica opoziție dintre etern și efemer, suflet și trup, viață și moarte. Îndeosebi, poeziile: *Miorița* și *Munte* reflectă acest antagonism. Volumul de poezii: *Întrezăriri* (1940) completează volumul precedent.

Mai are două culegeri-plachete: *Veghe* și *Clepsidra*.

Creația lirică a lui V. Voiculescu din timpul războiului și anii următori nu seacă în roade; deși împrejurări ostile și oameni războinători nu l-au cruțat, el n-a depus armele scrisului, ci într-un efort ce nu-și găsește echivalent, a tradus sonetele lui W. Shakespeare. Nemulțumit de felul cum le-a tradus, le-a aruncat în foc și, fără textul original în față, dar în spiritul acestuia, „a compus o serie de 90 de sonete de iubire bimetalică, de o ardență și o perfecție extraordinară. Poetul se depășește pe sine, în această ipostază, căreia i s-a adăugat și o serie de psalmi, de aceeași forță ca și cele argheziene, dar pe un alt registru al conștiinței" (Șerban Cioculescu: Pe urmele lui V. Voiculescu, în România literară, nr. 10/1984).

Ca prozator, V. Voiculescu s-a impus printr-o serie de povestiri (nuvele), cu rădăcini folcloricomagice. *(Capul de zimbru, Ultimul Berevoi, Iubire magică*, ș. a.), precum și printr-un roman: *Zachei-Orbul*, în care e înfățișată tema cunoașterii interioare, spirituale, prin îndreptarea privirilor către lăuntricul ființei noastre, după ce toate punțile de observare au fost tăiate. Ne-a lăsat și piese de teatru: *Fata ursului, La pragul minunii, Umbra, Demiurgul, Gimnastică sentimentală, Pribeaga, Trandafir agățător* ș. a.

Este mult controversată religiozitatea lui V. Voiculescu. Valeriu Anania, în „Rotonda plopilor aprinși", o pune în discuție, diferențiindu-o de aceea a lui T. Arghezi și de aceea a lui Ion Marin Sadoveanu. Arghezi e un religios de tip meditativ. El spunea: „Te caut mut, te-nchipui, te gîndesc". I. M. Sadoveanu era un bigot. V. Voiculescu era un contemplativ, inițiat în isihie, care e un urcuș în spirală către înălțimile cele mai de sus... Rugăciunea lui era artă, „o perpetuă angajare în urcușul lăuntric". Religiozitatea lui V. Voiculescu ni se înfățișează ca o luptă continuă pentru „cucerirea lui Dumnezeu" în spirit. Inaccesibilitatea ființei divine îi apare ca un fruct oprit". Pentru el, rugăciunea e suprema expresie a religiei, este regulatorul pulsațiilor inimii noastre după mișcarea tainică a dragostei lui Dumnezeu. „Rugăciunea era cheia de aur cu care / Întorceam ornicul sufletului meu / Și-l potriveam să meargă după Dumnezeu" *(Cheia de aur)*.

Destinul lui V. Voiculescu este un caz aparte, cum este dealtfel al marilor spirite. O vreme a fost uitat; abia după apariția „Ultimelor sonete ale lui Shakespeare în traducere imaginară", el a fost reconsiderat și i s-a pus în lumină adevărata lui valoare poetică.

Pr. prof. *Ion Bunea*

Biserica cu lună din Oradea la 200 de ani

În toamna aceasta s-au împlinit 200 de ani de la punerea pietrii fundamentale a catedralei episcopale din Oradea, cunoscută sub numele de „biserica cu lună" datorită unui glob și unui mecanism, montate în turla bisericii, care arată fazele lunii. Această biserică este și rodul răscoalei lui Horia ,Cloșca și Crișan de la 1784, ea cinstindu-i memoria martirului de la Alba Iulia și prin aceea că deasupra catapetesmei este pictat, curînd după vîlvătaia răscoalei, chipul lui Horia.

În cinstea acestui eveniment aniversar, prin grija P. S. Episcop Dr. Vasile Coman la Centrul eparhial de la Oradea, reînnoit total ca și biserica cu lună, s-a organizat un bogat program de festivități, la care a participat și Î. P. S. Mitropolit Dr. Antonie Plămădeală al Ardealului, însoțit de la Sibiu de P. C. arhid. prof. C. Voicu, rectorul Institutului Teologic Universitar din Sibiu, P. C. pr. prof. D. Abrudan, prorectorul aceluiași Institut, și P. C. arhid. Gh. Papuc., consilier cultural la Centrul mitropolitan din Sibiu.

Ajuns la Oradea, sîmbătă, 24 XI 1984, d. m., Î. P. S. Sa s-a întîlnit cu Consiliul eparhial, după care, însoțit de P. S. Episcop Vasile, a vizitat noua construcție care găzduiește of. protopopesc Oradea și căminul preoțesc, apoi fabrica de lumînări, biblioteca, arhiva și muzeul adăpostit la reședința episcopală.

În capela episcopală a avut loc un Te-Deum, după care P. S. Episcop Vasile a rostit un cuvînt de întîmpinare a Î. P. S. Mitropolit Antonie, în care a evocat o altă vizită a Î. P. S. Sale la Oradea, pe cînd era episcop-vicar patriarhal, prezentînd cîteva din înnoirile de la Centrul eparhial, inclusiv paraclisul în care P. S. Vasile a hirotonit cam jumătate din cei 467 preoți hirotoniți în cei 14 ani de arhierie.

În răspunsul său, Î. P. S. Antonie a apreciat înfăptuirile de la Centrul și întreaga Episcopie a Oradiei, în continuare insistînd cu deosebire asupra rolului preoțimii noastre în viața și cultura poporului român, cît și asupra sensului și stadiului la care se află mișcarea ecumenică la ora actuală.

Duminică, 25 noiembrie 1984, în catedrala cu lună s-a săvîrșit Sf. Liturghie arhierească de către Î. P. S. Mitropolit Antonie, P. S. Episcop Vasile al Oradiei și P. S. Iustinian Maramureșanul, Episcop-vicar la Arhiepiscopia Vadului, Feleacului și Clujului, înconjurați de un mare sobor de preoți și diaconi, între care și reprezentanții Arhiepiscopiei Timișoarei, Episcopiei Aradului și Episcopiei Alba Iuliei.

Erau de față reprezentanți ai Departamentului Cultelor și ai organelor locale ale puterii de stat.

Erau prezenți de asemenea prot. rom.-cat. Dászkál Stefan consilier, Eszenyei Iuliu, consilier și prot. Németi Emeric din partea Episcopiei reformate din Oradea, Deák Ödön, pastor evanghelic S. P., Boda Iosif, pastor unitarian și Dr. Frid Ernest din partea Comunității mozaice locale.

La sfîrșitul Sf. Liturghii, Î. P. S. Mitropolit Antonie a hirotesit întru „iconom stavrofor" 14 preoți din Eparhia Oradiei.

Rugăciune de pomenire s-a înălțat apoi pentru ctitorii, slujitorii și binefăcătorii bisericii cu lună adormiți întru Domnul.

În continuare a luat cuvîntul P. S. Episcop Vasile, care a vorbit despre semnificația praznicului ,evocînd momente mișcătoare din istoria bisericii aniversate și a Eparhiei Oradiei. P. S. Sa a subliniat totodată rolul lăcașurilor noastre de cult în viața credincioșilor noștri, zăbovind cu deosebire asupra a ceea ce a însemnat biserica cu lună pentru obștea românilor bihoreni, atît sub raport religios, cît și cultural și național. „Locul și rolul acestei biserici în viața religioasă și culturală a Bihorului — a spus între altele P. S. Sa — este imens și multiplu. Cele mai multe, dacă nu toate, inițiativele și activitățile românești culturale, sociale și politice din sec. XIX au pornit și au fost promovate în Bihor de către membrii de seamă ai comunității acestei biserici", în partea finală P. S. Sa mulțumind oaspeților prezenți la festivitate, precum și bunilor credincioși

Au luat apoi cuvîntul P. C. prot. rom.-cat. Stefan Dászkál și d-l pastor reformat Juliu Eszenyei, care au reliefat, între altele, conviețuirea frățească a credincioșilor pe care îi reprezintă cu fiii Bisericii noastre.

În numele Arhiepiscopiei Timișoarei, Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului și Clujului, Episcopiilor Aradului și Alba Iuliei, a vorbit P. S . Episcop-vicar Iustinian Maramureșanul, care a subliniat semnificația acestui jubileu.

În numele celor hirotesiți a vorbit în continuare P. C. pr. A. Lupșa, care a slujit peste 40 de ani la biserica cu lună,

A luat apoi cuvîntul Î. P. S. Mitropolit Antonie, care a dat citire scrisorii pe care P. F. Părinte Iustin, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, a trimis-o Episcopiei Oradiei cu prilejul acestui praznic aniversar,

În continuare, Î. P. S. Sa a rostit o amplă și vibrantă cuvîntare, în care a adus în atenție pagini mai puțin cunoscute din istoria străveche, religioasă și națională a românilor bihoreni, unde, a subliniat Î. P. S. Sa, „în mod sigur au existat, din cele mai vechi timpuri, forme de viață bisericească organizată", credința ortodoxă, Biserica ortodoxă fiind o constantă permanentă de-a lungul istoriei poporului nostru; ea „a existat permanent, a durat prin secole, nu s-a desființat niciodată", cu tot fluxul și refluxul de forme politice care s-au perindat în spațiul vetrei noastre străbune.

Î. P. S. Mitropolit Antonie a sprijinit însă aceste afirmații și cu o seamă de foarte semnificative mărturii istorice, autohtone și străine, privitoare la viețuirea românilor pe aceste meleaguri și la Legea noastră străbună, citînd nume de voievozi în părțile Bihorului, specificînd urme de organizare bisericească etc., aducînd totodată în atenție luptele și suferințele fiilor acestor meleaguri pentru a-și menține identitatea și credința strămoșească, cît și mișcările care au avut loc pentru emancipare socială.

Î. P. S. Sa a vorbit de asemenea despre spiritul ecumenic și frățesc de astăzi, făcînd tuturor urări de sănătate și pace.

Către seara aceleiași zile, oaspeții au vizitat colecția muzeală a bisericii cu lună, unde se păstrează și pictura originală cu chipul lui Horia. În biserica cu lună a avut loc apoi un foarte reușit concert de muzică bisericească, susținut de corul catedralei, dirijat de P. C. pr. Tr. Codilă.

La sfîrșitul concertului a luat cuvîntul P. S. Episcop Vasile care, între altele, a făcut o prezentare a corului înființat în 1875, precum și Î. P. S. Mitropolit Antonie, care, după ce a felicitat corul și a reliefat prodigiosa activitate a P. S. Episcop Vasile al Oradiei, a adus în atenție, între altele, rolul misionar al corurilor și în general al muzicii noastre vocale bisericești.

Prilejuite de bicentenarul catedralei episcopale din Oradea, festivitățile de la Centrul eparhial orădean s-au constituit totodată și într-o manifestare de dragoste și cinstire a Întîistătătorului Mitropoliei Ardealului și P. S. Episcop Vasile al Oradiei, care cu adevărat și-a pus pecetea priceperii, rîvnei și hărniciei pe viața Episcopiei Oradiei pe care, rugăm pe Părintele ceresc, să-i ajute s-o conducă spre noi și binecuvîntate împliniri.

Arhid. *Gh. Papuc*

Ardealul în conștiința românilor

(Continuare din pag. a 4-a)

ucis mișelește... la Turda. Atîtea locuri din cuprinsul tău ne sînt sfinte sufletului nostru: Făgăraș, Șelimbăr, Blaj, Alba Iulia, Mirăslău, Ciceu, Cetatea de Baltă și atîtea altele, pe unde ne-am dus Crucea ca pe Calvar și pe unde ne-a plimbat vitejia mîndră strămoșească".

Tot pe atît de cald și luminos grăiește marele scriitor Liviu Rebreanu. „Pentru noi, zice el, Transilvania nu poate exista decît întreagă, trup din trupul nostru (...). Pentru noi, ea înseamnă tot: trecut, prezent și viitor — sau neființa. Noi n-am venit aici de nicăieri; ne-am plămădit, ne-am născut și am crescut din pămîntul ardelean. De mii de ani, milioane și milioane de români au asudat muncind, au sîngerat luptînd și au murit amestecîndu-și sîngele cu țărîna, pretutindeni în pămîntul străvechi, încît toate văile și dealurile și toți munții sînt îmbibați cu sînge românesc, iar pașii trecătorului calcă numai pe pămînt amestecat cu pulbere de trupuri românești..."

În această atmosferă de înaltă conștiință și trăire românească, idealul Unirii românilor creștea și se adîncea prin educație în inimile tuturor și nimic nu-l mai putea opri din drumul realizării lui.

Focul idealului Unirii, aprins cu tărie pe Cîmpia Libertății la 15 mai 1848, a mistuit toate răutățile și piedicile dușmanilor la Marea Adunare națională de pe Cîmpia română de la Alba Iulia 1 dec. 1918. Dar el mocnea în conștiința poporului român, în limba, credința și toată tradiția sa bimilenară, a conducătorilor săi, voevozi ziditori de eroică istorie națională, Mircea, Ștefan și Mihai, Horia Cloșca și Crișan, eroilor de la Plevna, Oituz, Mărăști și Mărășești, a marilor noștri cărturari și oameni politici și a smeriților preoți ai Bisericii strămoșești.

Adevărul acesta îl accentuează clar și categoric Președintele Țării, Domnul Nicolae Ceaușescu, zicînd: „Unirea a fost încununarea victorioasă a luptei seculare duse de cele mai înaintate forțe ale poporului român din Moldova, Muntenia și Transilvania, de cărturarii și marii gînditori ai neamului, a activității desfășurate de elementele revoluționare, de militanții socialiști, a aspirațiilor și voinței întregului popor român".

La acest nou popas aniversar al zilei de 1 Decembrie 1918 să ne angajăm ca în unitatea de cuget și voință să facem tot mai strălucitoare, mai puternică și mai înfloritoare România socialistă, iar poporului nostru iubitor de pace, promovator de cultură și progres, pentru binele și fericirea întregii omeniri, dăruim toată iubirea noastră.

Alegerea, înmînarea decretului prezidenţial şi instalarea noilor ierarhi titulari ai Eparhiilor Rîmnicului şi Argeşului şi Aradului, Ienopolei şi Hălmagiului

În urma decesului Prea Sfinţitului Episcop Iosif, la 9 iunie 1984, postul de episcop al Episcopiei Rîmnicului şi Argeşului a rămas vacant.

De asemenea, s-a vacantat şi postul de episcop al Aradului, Ienopolei şi Hălmagiului, în urma trecerii la cele veşnice a P. S. Episcop Visarion Aştileanu, în data de 6 august 1984.

În vederea ocupării acestor scaune vlădiceşti, în conformitate cu art. 130 din Statutul pentru Organizarea şi funcţionarea Bisericii Ortodoxe Române, Prea Fericitul Părinte Patriarh Dr. Iustin Moisescu a convocat Colegiul Electoral Bisericesc.

Lucrările Colegiului Electoral Bisericesc s-au desfăşurat în ziua de Duminică 30 septembrie 1984. Au fost prezenţi: Domnul Ion Cumpănaşu, Preşedintele Departamentului Cultelor şi Domnul Virgil Teodorescu, Vicepreşedinte al Marii Adunări Naţionale.

Deschizînd lucrările, Prea Fericitul Părinte Patriarh a rostit o cuvîntare, spunînd între altele:

„Deplini conştienţi de rostul înaltei Ierarhii în viaţa noastră ortodoxă, după matură chibzuinţă să purcedem aşadar la rînduirea în scaunele episcopale văduvite de cîrmuitori, a celor mai vrednici slujitori, care să poarte în mîinile lor solia credinţei noastre ortodoxe, stăpîniţi arătîndu-se de rîvna noastră ortodoxă, de rîvna Casei Domnului şi de dragostea de poporul nostru, luptători pentru pace şi slujitori ai binelui faţă de tot omul.

Să alegem episcopi care ştiu să meargă în pas cu vremea, buni cunoscători ai realităţilor materiale, spirituale şi sociale ale lumii de astăzi, ale ţării noastre, ale Eparhiilor pe care sînt chemaţi să le păstorească.

Ceea ce trebuie să cerem noi de la noii cîrmuitori de Eparhii ca şi de la cei în funcţiune este, după cuvîntul Apostolului Pavel „Să-şi facă din plin slujba lor".

După ce s-a dispus citirea art. 130 din Statutul Bisericii Ortodoxe Române, Prea Fericitul Părinte Patriarh arată că potrivit dispoziţiunilor statutare fiind vorba de alegeri de episcopi, şedinţa va fi prezidată de mitropolitul locului, încredinţînd prezidarea şedinţei pentru alegerea episcopului de Rîmnic şi Argeş, Înalt Prea Sfinţitului dr. Nestor Vornicescu, Mitropolitul Olteniei, iar pentru alegerea episcopului Aradului, Ienopolei şi Hălmagiului, Înalt Prea Sfinţitului dr. Nicolae Corneanu, Mitropolitul Banatului.

1. În ordinea succesivă se procedează mai întîi la alegerea noului titular al Episcopiei Rîmnicului şi Argeşului.

Î.P.S. Mitropolit Nestor al Olteniei a rostit cu acest prilej un cuvînt înfăţişînd principalele momente istorice din îndelungata existenţă a Episcopiei Rîmnicului şi Argeşului, cu indicarea numelui şi vrednicilor pe plan bisericesc şi naţional a şirului de ierarhi care s-au perindat la Rîmnic, cu menţionarea străvechilor ctitorii şi a minunatelor înfăptuiri înregistrate în anii de după eliberare şi pe raza acestui scaun vlădicesc ca şi în întreaga ţară.

După răstimpul hotărît pentru consfătuire ,se redeschide şedinţa şi se distribuie buletinele de vot trecîndu-se la votare în ordinea apelului nominal.

Primul buletin de vot deschis, după votare, a indicat numele P. S. Arhiereu-vicar Gherasim Piteşteanul — al Eparhiei Rîmnicului şi Argeşului. Majoritatea covîrşitoare a voturilor avea să fie întrunită de Prea Sfinţia Sa.

În această atmosferă caldă, Î. P. S. Mitropolit al Olteniei — Preşedinte, proclamă ca nou ales în funcţia de Episcop al Eparhiei Rîmnicului şi Argeşului pe Prea Sfinţitul Arhiereu-vicar GHERASIM PITEŞTEANUL, căruia i-a adresat un înălţător cuvînt de felicitare.

Profund emoţionat a luat apoi cuvîntul P. S. Arhiereu-vicar Gherasim Piteşteanul, care a arătat, în cuvinte mişcătoare simţămintele care îl copleşesc în asemenea momente şi a adresat mulţumiri P. F. Părinte Patriarh Iustin şi Colegiului Electoral bisericesc pentru încrederea acordată, angajîndu-se solemn să slujească cu dăruire Biserica noastră strămoşească printr-o neobosită activitate de păstor sufletesc al clerului şi credincioşilor de Dumnezeu păzitei Eparhii a Rîmnicului şi Argeşului.

A mulţumit de asemenea Conducerii Departamentului Cultelor, rugînd să se transmită Înaltei Conduceri de Stat, personal Domnului Nicolae Ceauşescu, Preşedintele Republicii Socialiste România, hotărîrea de a-şi desfăşura noua activitate de chiriarh al Eparhiei Rîmnicului şi Argeşului în spiritul dăruirii depline pentru înfăptuirea marilor idealuri ale poporului nostru de pace, progres şi fericire.

*

P. S. Episcop Gherasim Cristea s-a născut la 14 noiembrie 1914 în comuna Muntenii Buzăului, judeţul Ialomiţa. Orfan de război, a nutrit din copilărie dorul de a îmbrăţişa viaţa monahală. În 1934 a fost primit ca frate la Mănăstirea Cernica şi în acelaşi an s-a înscris la Seminarul monahal din acea mănăstire. În 1937 a fost tuns în monahism, iar în 1940 a fost hirotonit ierodiacon, apoi preot. Ulterior a continuat studiile la Seminarul „Nifon" din Bucureşti, absolvind în 1942. A urmat apoi cursurile la facultatea de teologie din Bucureşti, luîndu-şi licenţa în 1948. Între 1943—1952 a funcţionat ca preot slujitor la Mănăstirea Antim din Bucureşti, remarcîndu-se prin deosebite strădanii, în urma cărora a fost distins cu rangul de protosinghel. Din 1952 este numit stareţ la Mănăstirea Căldăruşani. Aici vreme de aproape două decenii a desfăşurat o stăruitoare activitate, fapt pentru care a fost ridicat la rangul de arhimandrit.

În 15 decembrie 1970 a fost ales arhiereu vicar al Episcopiei Dunării de Jos, iar în data de 30 noiembrie 1975, arhiereu vicar. al Episcopiei Rîmnicului şi Argeşului.

2. Trecîndu-se la alegerea episcopului titular al Episcopiei Aradului, Ienopolei şi Hălmagiului, s-au îndeplinit şi de această dată formalităţile de rigoare, după care Î. P. S. Mitropolit Nicolae al Banatului, preşedintele lucrărilor, a adresat celor de faţă un cuvînt în care a descris împrejurările vacantării scaunului episcopal din Arad. A continuat cu evocarea evenimentelor mai importante din istoria existenţei neîntrerupte a acestei episcopii. Cu acest prilej a relevat şi aportul deosebit adus de ierarhi, clerul şi credincioşii de aici de-a lungul secolelor — la lupta pentru dreptate socială şi emancipare naţională, pentru unirea tuturor românilor în graniţele firesti ale ţării noastre. A dat apoi scurte lămuriri în legătură cu alegerea. După deliberare, membrii Colegiului electoral bisericesc au trecut la vot şi ulterior, s-a procedat la deschiderea urnei electorale.

În aplauzele celor prezenţi, Înalt Prea Sfinţitul Mitropolit Nicolae al Banatului a anunţat alegerea Prea Sfinţitului Episcop-vicar Dr. TIMOTEI LUGOJANUL al Arhiepiscopiei Timişoarei şi Caransebeşului ca titular al Episcoipei Aradului, Ienopolei şi Hălmagiului.

Înalt Prea Sfinţitul Mitropolit Nicolae al Banatului a expus, într-o frumoasă alocuţiune, biografia noului episcop ales, pe care l-a îndemnat să continue cu aceeaşi rîvnă şi dăruire lucrarea sa arhipăstorească în ţinutul istoricei Episcopii a Aradului.

A răspuns Prea Sfinţitul Episcop Timotei, care, exprimînd sentimentele de emoţie ce le trăieşte în asemenea clipe, mulţumeşte Prea Fericitului Patriarh Iustin şi Colegiului electoral bisericesc care i-au acordat încrederea de a fi ales titular al Episcopiei Aradului.

Alese mulţumiri a adresat Conducerii de Stat pentru libertatea de funcţionare pe care o garantează tuturor cultelor şi pentru larga înţelegere a problemelor vieţii noastre religioase.

*

Prea Sfinţitul Episcop Dr. Timotei Seviciu s-a născut la 4 iunie 1936 la Timişoara din părinţii Caius — profesor şi Vioara. În acelaşi oraş a făcut şcoala elementară şi liceul, după care a urmat cursurile de licenţă şi doctorat în teologie la Institutul Teologic Universitar din Bucureşti.

În noiembrie 1962 a susţinut examenul aprofundat de admisibilitate. A fost hirotonit diacon în anul 1961 şi preot în 1968 de Înalt Prea Sfinţitul Nicolae al Banatului. Din anul 1961 a funcţionat în cadrul Mitropoliei Banatului ca profesor la Şcoala de cîntăreţi bisericeşti şi Seminarul teologic din Caransebeş, ca secretar eparhial la Episcopia Aradului, ca secretar şi vicar administrativ la Arhiepiscopia Timişoarei şi Caransebeşului, îndeplinind şi atribuţiile de redactor responsabil la revista „Mitropolia Banatului". Între anii 1967—1968 şi 1971—1972 a urmat cursuri ecumeniste în Elveţia, întîi la Institutul ecumenic de la Bossey şi la Facultatea de Teologie protestantă din Neuchâtel, apoi la Facultatea de teologie catolică din Fribourg.

La data de 5 iunie 1973 a fost promovat doctor în teologie al Institutului Teologic Universitar din Bucureşti, cu teza: „Doctrina hristologică a Sf. Chiril al Alexandriei, în lumina tendinţelor actuale de apropiere între Biserica Ortodoxă şi Vechile Biserici Orientale".

La 15 decembrie 1975, Sfîntul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, a ales pe P. C. Arhimandrit Dr. Timotei Seviciu, vicar administrativ al Arhiepiscopiei Timişoarei şi Caransebeşului, ca Episcop-vicar, comisia canonică-juridică conferindu-i titlul de „Lugojanul". În această înaltă funcţie, a colaborat cu Înalt Prea Sfinţitul Mitropolit Nicolae desfăşurînd o bogată activitate pastoral-misionară şi social-culturală. A publicat numeroase studii, predici, recenzii, etc., în revistele centrale bisericeşti şi ale mitropoliilor şi îndeosebi în „Mitropolia Banatului".

SOLEMNITATEA ÎNMÎNĂRII DECRETULUI PREZIDENŢIAL

Miercuri, 28 noiembrie 1984, a avut loc la Departamentul Cultelor — în Bucureşti, solemnitatea înmînării Decretelor Prezidenţiale semnate de Preşedintele Republicii Socialiste România, Domnul Nicolae Ceauşescu, de recunoaştere a Prea Sfinţitului Gherasim Cristea în scaunul de Episcop al Eparhiei Rîmnicului şi Argeşului şi a Prea Sfinţitului Timotei Seviciu, în scaunul de Episcop al Eparhiei Aradului, Ienopolei şi Hălmagiului.

La orele 11,00 erau prezenţi la această solemnitate: Prea Fericitul Părinte Iustin, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, Înalt Prea Sfinţiţii Mitropoliţi: Dr. Nestor Vornicescu, Mitropolitul Olteniei, Dr. Nicolae Corneanu, Mitropolitul Banatului, PP. SS. Episcopi: Epifanie al Buzăului, Eftimie al Romanului şi Huşilor, Vasile al Oradiei, PP. SS. episcopi şi arhierei-vicari: Vasile Tîrgovişteanul Episcop-vicar patriarhal, Roman Ialomiţeanul — Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Bucureştilor, Lucian Făgărăşanul, Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Sibiului, Iustinian Maramureşanul, Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului şi Clujului şi Gherasim Hunedoreanul, Arhiereu-vicar al Episcopiei Aradului, PP. CC. Consilieri de la Eparhia Rîmnicului şi Argeşului şi Eparhia Aradului, Ienopolei şi Hălmagiului.

Au participat ca invitaţi reprezentanţi ai celorlalte culte din ţara noastră.

Au fost de faţă reprezentanţi ai puterii locale de stat din judeţele reşedinţă: Rm. Vîlcea şi Arad.

După citirea Decretelor Prezidenţiale, Preşedintele Departamentului Cultelor a înmînat în aplauzele tuturor, P. S. Gherasim şi P. S. Timotei — aceste importante documente, adresînd călduroase felicitări.

Într-un cuvînt emoţionant, P. S. Episcop Gherasim şi P. S. Episcop Timotei au adresat pe rînd calde mulţumiri Înaltei Conduceri a Statului nostru, personal Domnului Nicolae Ceauşescu, Preşedintele Republicii Socialiste România pentru onoarea de a fi recunoscuţi ca Episcopi titulari ai celor două eparhii, dînd totodată asigurarea unei mai intense slujiri a Bisericii strămoşeşti şi a scumpei noastre Patrii, Republica Socialistă România.

Răspunzînd acestor cuvîntări, Preşedintele Departamentului Cultelor i-a felicitat pe noii ierarhi titulari de la Rîmnic şi Arad, urîndu-le succes în noua activitate.

Instalarea P. S. Gherasim Cristea ca Episcop al Episcopiei Rîmnicului şi Argeşului a avut loc Duminică, 2 decembrie 1984.

La orele 9,45 s-a dat binecuvîntare pentru Sf. Liturghie.

Din sobor au făcut parte: Î. P. S. Mitropolit Dr. Nestor Vornicescu, P. S. Episcop Epifanie al Buzăului P. S. Gherasim — Episcopia Rîmnicului şi Argeşului, P. S. Roman Ialomiţeanul — Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Bucureştilor, Lucian Făgărăşanul, Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Sibiului, P. S. Damaschin Severineanul — Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Craiovei, P. S. Iustinian Maramureşanul — Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului şi Clujului.

La orele 11,30, Prea Sfinţitul Damaschin Severineanul Episcop-vicar al Arhiepiscoipei Craiovei, citeşte în faţa Sf. Altar, Gramata de întronizare a noului episcop.

Solemnitatea a fost onorată de prezenţa Domnului Preşedinte al Departamentului Cultelor Ion Cumpănaşu, a reprezentanţilor autorităţilor de stat locale, din judeţele Vîlcea, Argeş şi Olt.

După citirea Gramatei — Î. P. S. Mitropolit Dr. Nestor al Olteniei înmînează cîrja P. S. Gherasim, noul Episcop al Eparhiei Rîmnicului şi Argeşului, după care a rostit o amplă cuvîntare, referindu-se la trecutul istoric al Eparhiei care acum îşi dobîndeşte titularul şi dînd frăţeşti îndemnuri şi povăţuiri noului ierarh instalat.

Au luat cuvîntul, în continuare: P. S. Roman Ialomiţeanul, Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Bucureştilor şi P. C. pr. Ion Dumitrescu, vicar administrativ al Episcopiei Rîmnicului.

La sfîrşit a vorbit P. S. Episcop Gherasim. P. S. Sa a dat glas recunoştinţei profunde pentru milostivirea cu care Atotputernicul Dumnezeu L-a cercetat, încredinţîndu-i o slujire pe cît cinstitoare tot pe atît de încărcată de răspundere.

A mulţumit Conducerii Bisericii noastre, în frunte cu P. F. Patriarh Iustin, pentru sprijinul şi încrederea manifestate.

A exprimat de asemenea sentimente de gratitudine faţă de Înalta Conducere de Stat în frunte cu Domnul Nicolae Ceauşescu, Preşedintele Republicii Socialiste România.

Tuturor fiilor eparhiei, clerici şi credincioşi, P. S. Sa le-a spus: „Păşesc astăzi pe noul drum al slujirii mele arhipăstoreşti cu nădejdea neclintită în ajutorul Bunului Dumnezeu, precum şi cu încrederea că împreună vom desfăşura o lucrare rodnică în ogorul Bisericii şi al Patriei".

La ora 14 a avut loc, la Reşedinţa episcopală tradiţionala agapă. Au avut loc cu acest prilej mai multe luări de cuvînt.

Şirul cuvîntărilor a fost deschis de Preşedintele Departamentului Cultelor.

Au vorbit în continuare reprezentanţii organelor puterii locale de stat.

Dintre ceilalţi participanţi au luat cuvîntul: P. S. Lucian Făgărăşanul, P. Cuv. Arhim. Vartolomeu Anania, D-l prof. onor. Iorgu Ivan, etc.

Tuturor vorbitorilor le-a răspuns P. S. Episcop Gherasim.

Instalarea P. S. Episcop Timotei Seviciu, noul Episcop al Aradului, Ienopolei şi Hălmagiului a avut loc Duminică, 2 decembrie a. c., în Catedrala Episcopală din Arad, de către Î. P. S. Mitropolit Nicolae al Banatului.

Au fost prezenţi la această sărbătoare a Eparhiei arădene: Domnul Dr. Ion Popescu, Director în Departamentul Cultelor Bucureşti, precum şi reprezentanţi ai autorităţilor locale de stat ai judeţelor Arad şi Hunedoara.

După oficierea Sf. Liturghii, Înalt Prea Sfinţitul Mitropolit Nicolae a înmînat Prea Sfinţitului Timotei gramata sinodală şi cîrja episcopală.

În faţa unei numeroase asistenţe Înalt Prea Sfinţitul Mitropolit Nicolae a rostit o amplă şi mişcătoare cuvîntare.

După o competentă trecere în revistă a vieţii religioase sociale şi culturale trăită de preoţii şi credincioşii eparhiei angajaţi în realizarea măreţelor idealuri promovate de întregul nostru popor, adresîndu-se noului Episcop ales, Înalt Prea Sfinţia Sa a spus: „... Credincioşii şi clericii eparhiei, cu vrednicia lor, cu conştiinţa lor înaltă, au nevoie de îndrumare dar şi de dragoste. Să le fiţi păstor, dar mai ales părinte. Şi perioada pe care bunul Dumnezeu vă va învrednici să o petreceţi în fruntea acestei eparhii să fie încărcată de bune înfăptuiri aşa cum s-au străduit să binefăptuiască toţi cei care v-au precedat... Fie ca acest început de acum să se dovedească pe parcursul anilor, un început tot atît de strălucit, dacă nu mai strălucit ca al vrednicilor Prea Sfinţiei Voastre înaintaşi". În continuare, au luat cuvîntul: P. S. Arhiereu-vicar Gherasim Hunedoreanul în numele Centrului Eparhial, a clerului şi credincioşilor, precum şi a cinului monahal din Episcopia Aradului, P. C. Protopop Alexandru Hotăran al Protopopiatului Deva — Hunedoara şi D-l consilier juridic Silviu Suciu în numele Consiliului şi Adunării Eparhiale Arad.

La sfîrşitul cuvîntărilor, a răspuns Prea Sfinţitul Dr. Timotei Seviciu noul Episcop al Aradului, Ienopolei şi Hălmagiului. După ce a evocat momente mai importante din viaţa istoricei Eparhii ce i-a fost încredinţată spre a-i conduce în continuare destinele, Prea Sfinţia Sa a asigurat Sfîntul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, Conducerea Superioară de Stat, organele locale de Stat ale celor două judeţe Arad şi Hunedoara şi pe toţi care s-au ostenit de a lua parte la această sărbătoare, de totală dăruire pentru slujirea Bisericii strămoşeşti şi pentru realizarea binelui şi fericirii poporului român. În încheiere, a adresat clerului şi credincioşilor Eparhiei Aradului: „... un prim cuvînt de mulţumire pentru întîmpinarea plină de dragoste şi locul pe care cu nădejde mi l-au rezervat în inimile lor. Apelez la împreună lucrare în ogorul Bisericii şi totodată al marii obşti a ţării, după cum au relevat şi cei care în numele tuturor au rostit cuvîntul îndătinat. Nutresc certitudinea că voi găsi totdeauna un răspuns bun la toţi. Îi rog să mă considere din mijlocul lor cum însumi am temei să mă socotesc".

După terminarea ceremoniei instalării, Centrul eparhial Arad a oferit o agapă în cinstea noului ales la cîrma Episcopiei Aradului, Ienopolei şi Hălmagiului. Cu această ocazie, s-au rostit toasturi, în care s-au exprimat, noului chiriarh, urări de sănătate, fericire şi realizări depline în noua sa misiune.

La sfîrşit, le-a mulţumit tuturor P. S. Episcop Timotei.

Pr. *Sandu Cristescu*,
Secretar eparhial
Prot. *Flor Teodorescu*
Vicar administrativ

Pagini dintr-o arhivă inedită. Documente literare. Ediție îngrijită, studiu introductiv și note de Antonie Plămădeală. Editura Minerva, București 1984, 435 pag.

Astăzi cînd se remarcă o intensificare a preocupărilor privind studiul istoriei, a trecutului nostru național în general, arhivele au dobîndit valoarea unor surse de informare deosebit de prețioase. Nu odată, ele oferă cercetătorilor surprize cu totul neașteptate, prin mărturiile inedite despre un eveniment, o personalitate sau chiar o anumită epocă istorică.

Cartea pe care o prezentăm confirmă întru totul această importanță pe care o au arhivele ca depozite ale unor valoroase documente istorice, literare, culturale și de altă natură.

Ea poartă semnătura de prestigiu a Înalt Prea Sfințitului Dr. Antonie Plămădeală, Mitropolitul Ardealului și reprezintă încununarea unor osteneli din timpul în care Î. P. S. Sa îndeplinea funcția de Episcop-vicar patriarhal.

Cuprinsul ei ne prilejuiește o mai completă și instructivă cunoaștere a personalității primului patriarh al Bisericii Ortodoxe Române, dr. Miron Cristea și, în egală măsură, a epocii în care acesta și-a desfășurat activitatea.

Nu este vorba de prezentarea in extenso a vieții și activității, pe plan bisericesc, a patriarhului Miron, cît mai ales de evidențierea meritelor sale culturale. Imboldul spre o atare investigare i-a venit autorului din faptul că „în conștiința publică și în istoria literaturii și a culturii românești au rămas puține lucruri tocmai despre activitatea culturală a acestui bărbat". Puțini știu, de pildă, că Elie Miron Cristea este primul român care i-a consacrat lui Eminescu o teză de doctorat intitulată: „Eminescu — viața și opera". Teza a fost scrisă în limba maghiară și susținută în cadrul Facultății de filozofie din Budapesta. Despre ea, autorul prezentului volum afirmă: „A fost mai mult decît o teză de doctorat: a fost un act de anticipație a exegezei ce urma să i se consacre în cultura românească, iar pentru un transilvănean a fost și un act patriotic" (p. VIII). Î. P. S. Sa redă în traducere românească teza de doctorat, publicată în maghiară în 1895.

Alături de această valoroasă scriere, aflăm retipărite, în prezentul volum, și „Proverbele, maximele, asemănările și idiotismele colectate din graiul românilor din Transilvania și Ungaria de dr. Elie Cristea, ierodiacon, secretar consistorial". Pentru prima dată colecția a fost publicată la Sibiu, în 1901. Ea constituie încă o dovadă a multiplelor preocupări de ordin cultural care au caracterizat personalitatea patriarhului Miron Cristea.

Alte preocupări pe linia culturală înfățișate în carte sînt:

— Elie Miron Cristea și Societatea pentru crearea unui fond de teatru român.

— Elie Miron Cristea și Banca culturală „Lumina".

— Elie Miron Cristea la Academia Română.

— Proiectul lui Elie Miron Cristea pentru un muzeu istoric-etnografic la Sibiu.

Acestea și încă multe alte aspecte, care pun în lumină meritele reale pe plan cultural ale primului patriarh al Bisericii noastre sînt dezbătute în carte.

Dar, de unde atunci titlul: „File dintr-o arhivă inedită"?

Documentele literare prezentate și problemele la care ne-am referit alcătuiesc doar o parte a cuprinsului volumului recent apărut. Restul paginilor înglobează o mulțime de valoroase piese de arhivă: scrisori primite de patriarh de la un mare număr de marcante personalități ale vieții noastre sociale, culturale, literare și artistice contemporane cu el. Între semnatarii scrisorilor se numără: Octavian Goga, George Coșbuc, Nicolae Iorga, Ioan Lupaș, Bredicenii, Vasile Goldiș, Valeriu Branișteanu, Martha Bibescu, Sextil Pușcariu, Ioan Bianu, Simion Mehedinți, Vasile Stroescu, Cincinat Pavelescu, Teodor V. Păcățian, Jan-Urban-Jarnik, Elena Văcărescu, I. Zanne, Andrei Bârseanu, Ilarie Chendi, Ion Clopoțel, Gala Galaction, Dimitrie Gusti, Onisifor Ghibu, Spiru Haret, etc.

Multitudinea și originalitatea problemelor atinse în scrisori, frumusețea stilului și peste tot susținuta preocupare a semnatarilor pentru prosperitatea materială și spirituală a poporului nostru oferă garanția unei lecturi mai mult decît interesante.

De remarcat faptul că Î. P. S. Sa nu s-a limitat la a reda doar cuprinsul scrisorilor ci a alcătuit la fiecare scrisoare în parte note explicative pentru cunoașterea numelor, problemelor și evenimentelor la care se referă. Măsura este binevenită, ea conferind cărții și o excepțională valoare documentară.

Nu putem omite sublinierea caracterului cu adevărat inedit al cărții. Semnalăm apariția ei ca o nouă și deosebit de prețioasă contribuție a Î. P. S. Mitropolit Antonie la sporirea și valorificarea patrimoniului nostru cultural național.

Pr. prof. *D. Abrudan*

Conferința teologică interconfesională de la București (27—28 noiembrie 1984)

În zilele de 27—28 noiembrie a. c. a avut loc, la Institutul Teologic Universitar din București, cea de a 44-a Conferință teologică interconfesională, în cadrul căreia a fost dezbătută tema generală „Ecumenism și responsabilitate creștină".

Au participat ierarhi titulari și episcopi vicari ai Bisericii Ortodoxe Române, conducători ai unor culte protestante, profesori de la Institutele teologice universitare din București, Sibiu, Cluj-Napoca și Alba Iulia, consilieri cu problemele culturale, directorii seminariilor teologice, redactori ai revistelor bisericești, alți invitați.

Au fost prezentate următoarele trei referate:

1. Sensul receptării textelor rezultate din dialogurile teologice ecumenice. O orientare teologică ortodoxă privind receptarea documentului despre Botez, Euharistie, Preoție (Pr. prof. Ioan Bria de la Institutul Teologic Universitar din București).

2. Spiritualitate și responsabilitate în viața creștină (Apostolat social) (Pr. prof. Ilie Moldovan, de la Institutul Teologic Universitar din Sibiu).

3. Bisericile protestante față de documentul „Botez, Euharistie, Ministeriu" (Prof, Christoph Klein de la Institutul Teologic Protestant Unic — ramura Sibiu).

Numeroși participanți care au luat cuvîntul, după prezentarea referatelor, au adus completări și au aprofundat diferite aspecte ale temei generale.

În final, Comisia rectorilor și prorectorilor a formulat concluziile conferinței.

D. A.

Prof. Iorgu D. Ivan, la 85 ani

Profesorul Iorgu D. Ivan s-a născut la 9 noiembrie 1899, în comuna Gostovăț (Romanați—Olt)

Școala primară a urmat-o în comuna natală între anii 1907—1912. În toamna anului 1912 se înscrie, ca bursier, prin concurs, la Seminarul teologic „Sf. Nicolae" din Rîmnicu Vîlcea, unde se distinge ca unul din cei mai buni elevi ai acestei școli. Cu întrerupere de un an absolvă seminarul în iunie 1921. În toamna aceluiași an s-a înscris la Facultatea de teologie a Universității din București, pe care a absolvit-o în 1925, ca bursier al Internatului teologic din București, luîndu-și licența în teologie cu titlul: „Creștinism și Politică", în iunie 1927. Paralel cu studiile teologice a dat și diferența de liceu, la liceul „Ioniță Asan" din Caracal, după care s-a înscris la Facultatea de drept și filozofie din București, luînd licența în drept, în februarie 1926. În 1927 este numit avocat.

Ca bursier al Facultății de teologie din București a obținut un loc pentru studii în vederea specializării în disciplina Drept bisericesc între anii 1927—1930, cînd frecventează cursurile Facultății de drept canonic din cadrul Institutului romano-catolic din Paris, ca și cursurile Facultății de drept de la Sorbona, pentru doctorat și ale Facultății de drept din cadrul Școlii practice de Înalte studii din Paris.

Întors în țară, în septembrie 1930, tînărul Iorgu D. Ivan a fost numit profesor la Școala de cîntăreți bisericești de pe lîngă Sf. Mitropolie a Ungrovlahiei, la catedra de Științe religioase, unde a funcționat pînă în 1940. Între timp, în 1932, ca bursier, a urmat, în vederea specializării, cursuri speciale la Atena.

Începînd cu anul universitar 1933—1934 funcționează ca asistent cu titlul suplinitor, apoi, pe bază de concurs, cu titlu provizoriu, și apoi, tot pe bază de concurs, ca asistent definitiv, la catedra de Drept bisericesc a Facultății de teologie din București, onorată de profesorii Dimitrie Boroianu și apoi de Iacob Lazăr, pînă în anul 1948.

De la 1 ianuarie 1949 și pînă la 1 septembrie 1970 a funcționat ca profesor titular definitiv, la catedra de Drept bisericesc și administrație la Institutul Teologic de grad universitar din Sibiu, cînd s-a retras la pensie, pentru limită de vîrstă.

Paralel cu activitatea de catedră, profesorul Iorgu D. Ivan, a mai avut și alte sarcini, și anume: în perioada cînd a fost asistent la Facultatea de teologie din București, prin delegație, a fost și director al cultelor în fostul Minister al cultelor și artelor, între anii 1941—1943; din anul 1944 pînă în 1949 a fost membru în Comitetul de conducere al Institutului biblic și de misiune ortodoxă al Bisericii Ortodoxe Române; în perioada cînd a fost profesor la Institutul Teologic din Sibiu a fost și jurisconsultul Arhiepiscopiei de Alba Iulia și Sibiu, membru al Adunării eparhiale a acestei Arhiepiscopii și membru deputat în Adunarea Națională Bisericească din partea Arhiepiscopiei de Alba Iulia și Sibiu; iar după retragerea sa la pensie, în 1970, și pînă în prezent este membru al Adunării eparhiale și membru al Consiliului eparhial la Arhiepiscopia Bucureștilor; și totodată membru al Comisiei de editare a Colecției „Părinți și scriitori bisericești", în curs de editare.

Pentru meritele sale în slujirea Bisericii și a Patriei, profesorul Iorgu D. Ivan a fost distins cu Crucea patriarhală pentru mireni și cu Medalia comemorativă a XXX-a aniversare a eliberării Patriei.

Activitatea de catedră a dublat-o cu o rodnică activitate științifică-cărturărească concretizată în numeroase studii.

În perioada cînd a fost asistent la București, așa cum rezultă din Memoriul de titluri și lucrări, publicat la București în 1937, a publicat 5 lucrări, 24 studii și articole și 17 recenzii. Lucrările sînt: Bunurile bisericești în primele 6 secole. Situația lor juridică și canonică, Teză de doctorat. București 1937, p. XVI+170; Vîrsta hirotoniei clericilor. București 1937, p. 26; Demisia din preoție. București 1937, p. 48; Chestiuni de Drept bisericesc. București 1937, p. 40; Cîteva chestiuni în legătură cu Proiectul de Cod penal: Euthanasia, adulterul, bunele moravuri. București 1937, p. 16. Studiile și articolele sînt axate pe următoarea tematică: Familia creștină, Drepturile și îndatoririle soților, Căsătoria creștină, pensionarea preoților, vicari eparhiali, judecarea preoților, crematoriul etc. În perioada imediat următoare publicării Memoriului de titluri și lucrări reia problematica Familiei și Căsătoriei și o adîncește în o serie de studii publicate la intervale diferite și anume: Recăsătorirea soților despărțiți (București 1947); Instituția căsătoriei în cadrul Bisericii (S. T. 1940.2); Codul Familiei (B. O. R. 1954.4); Biserica creștină sprijină și binecuvintează orice acțiune menită să întărească familia (S. T. 1953.7—8); Grija Statului nostru pentru întărirea familiei și ocrotirea copilului (M. O. 1954. 7—8); Întărirea familiei, datorie patriotică și poruncă divină (M. A. 1967.6—7); și Căsătoria, sfîntă taină a Bisericii și instituție juridică a Statului (B. O. R. 1983.9-10).

Preocupări deosebite a arătat apoi: principiilor fundamentale canonice care stau la baza organizării și administrării Bisericii, care s-au concretizat în următoarele studii: Principii de organizare și disciplina bisericească în canoanele sinodului IV ecumenic (T. R. 1952, 7—8); Importanța principiilor fundamentale canonice de organizație și administrație pentru unitatea Bisericii (M.M.S. 1969. 3—4); Autonomia Bisericii în concepția și activitatea Î. P. S. mitropolit Nicolae Bălan (Omagiu 1955, p. 155—172); Telegraful Român și autonomia Bisericii (T. R. 1953, ian.).

Noua legislație a Bisericii Ortodoxe Române, Statutul de organizare și funcționare a Bisericii Ortodoxe Române și Regulamentele elaborate în baza statutului, ca și Statutele celorlalte culte din Patria noastră sînt prezentate în studii publicate în revista Biserica Ortodoxă Română 1954, nr. 1, și revista Studii Teologice 1952, nr. 3—4.

Bazele canonice ale organizării și funcționării Bisericii Ortodoxe Române și raporturile ei cu celelalte Biserici ortodoxe autocefale au fost sistematic și documentat prezentate în studii ca: Viața internă a Bisericii Ortodoxe Române. Organizarea și administrarea. Considerații generale (p. 45, în limba germană, în revista „Le monde religieux", vol. 30); Organizarea și administrarea Bisericii Ortodoxe Române în cei 50 de ani de patriarhat (1925—1975) (B.O.R. 1975. 11—12); Vechimea și formele raporturilor Bisericii Ortodoxe Române cu celelalte Biserici ortodoxe (G. B. 1980. 11—12); Raporturile Bisericii ortodoxe autocefale locale între ele și față de Patriarhia ecumenică, după canoane și istorie (M. M. S. 1973. 7—8).

Preocupări deosebite a arătat problemelor dreptului canonic, concretizate în studii ca: Pravila cea mare de-a lungul vremii (S.T. 1952.9—10); Importanța canoanelor sinodului IV ecumenic pentru organizarea și disciplina Bisericii (T. R. 1952.1—2); Hotărîrile canonice ale sinodului II ecumenic și aplicarea lor de-a lungul veacurilor (B. O. R. 1981.7—8); Preocupări și studii de drept canonic în Biserica Ortodoxă Română (S. T. 1968.5—6); Spiritul canonic ortodox în concepția și activitatea P. F. Patriarh Iustin (M. M. S. 1980.3—5); Statutul șagunian (M.A. 1969.4—6); Opera canonică a Sfîntului Vasile cel Mare și importanța ei pentru unitatea Bisericii creștine (Sfîntul Vasile cel Mare, București 1980, p. 355—377); Tălmăciri și îndrumări ale Sfîntului Vasile cel Mare pentru cei doritori de desăvîrșire morală G. B. 1980.1—2); Cîteva îndrumări ale Sfîntului Vasile cel Mare pentru cei care doresc să cunoască și să împlinească voia lui Dumnezeu (B. O. R.1984.3—4); Nulitatea actului de caterisire a mitropolitului Antim Ivireanul (M. A. 1967.1—3); Aspecte canonice în discuția a doi ierarhi ortodocși români (problema recăsătoririi preoților) (G. B. 1975.3—4); Un episod mai puțin cunoscut din istoria scaunului de Constantinopol: caterisirea patriarhului Calist II (1353) (G. B. 1980. 3—5).

Un valoros studiu de filologie și exegeză canonică este cel intitulat: Embaticul în Dreptul bisericesc (M. M. S. 1970.3—4).

Contribuție de valoare a adus profesorul I. I. Ivan și la elucidarea problemei canonice de interes general pentru întreaga ortodoxie, colaborînd la elucidarea problemei iconomiei, repartizată Bisericii noastre spre studiu de Congresul panortodox de la Rodos, în vederea discutării ei la viitorul sfînt și mare sinod ecumenic.

La împlinirea venerabilei vîrste de 85 de ani, foștii studenți și toți cei ce-l cunosc îl prăznuim avînd în față imaginea dascălului de vocație, exigent cu sine și cu alții, plin de omenie și demnitate, modest, cinstit, respectuos, sobru în atitudini și comportare, afectiv, cald și înțelegător, adevărat dascăl și părinte; și totodată îl prețuim și respectăm cu recunoștință pentru zestrea spirituală lăsată, păstrîndu-l ca model în ce privește dragostea pentru studiu, setea de cunoaștere, înflăcărarea pentru slujirea cu loialitate a Bisericii și a Patriei, pentru respectul arătat legilor bisericești și civile; un adevărat model de muncă și slujre.

Arhid. prof. *Ioan N. Floca*

La moartea pr. prof. dr. Nicolae Ciudin

În ziua de 5 decembrie a.c. a încetat din viață, la București, pr. prof. dr. Nicolae Ciudin.

Adormitul în Domnul s-a născut la 13 ianuarie 1904, în comuna Dănești — Vaslui din părinți țărani. După absolvirea Seminarului Teologic din Huși, în 1926, frecventează cursurile Facultății de Teologie din Chișinău, luîndu-și licența în 1930, iar doctoratul în 1941. A beneficiat de o bursă de specializare pentru Limba ebraică și Exegeza Vechiului Testament la Facultatea de Teologie catolică din Strasburg (Franța) și la Colegiul teologic din Salisbury (Anglia).

Între 1937—1948 a îndeplinit funcția de duhovnic la internatele Facultăților de Teologie din Chișinău și București, iar din 1949 este numit asistent, mai apoi lector, la catedra de Studiul Vechiului Testament de la Institutul Teologic Universitar din Sibiu, unde a predat Limba ebraică, pînă în 1955 cînd a fost numit profesor și director la Seminarul Teologic din Curtea de Argeș. De aici, trece profesor la Seminarul Teologic din București, în 1957, unde rămîne pînă la pensionare.

Pe tot parcursul activității, s-a afirmat ca un bun pedagog, un dascăl de vocație și un părinte sufletesc dăruit misiunii de formare a viitorilor preoți.

Dintre lucrările, articolele și studiile publicate amintim:

— Genealogia Mîntuitorului după Evanghelia Sf. Matei, în raport cu datele Vechiului Testament. Studiu analitic după textul ebraic și LXX, Iași 1941.

— Analiza citațiunilor Vechiului Testament din Evanghelia după Sf. Matei. Studiu după textul ebraic și LXX, București 1942.

— Temeiurile biblice și patristice ale ierarhiei bisericești, în „S. T.", nr. 3—6/1950, p. 198—217.

— Studiul Vechiului Testament, Manual pentru seminariile teologice, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București 1978, 358 p.

A publicat, de asemenea, mai multe recenzii și predici.

Slujba înmormîntării a fost oficiată în data de 7 XII 1984 de către P. S. Episcop Vasile Tîrgovișteanul, înconjurat de un sobor de preoți și diaconi.

Dumnezeu să-l odihnească și cu drepții să-l numere!

D. A.

ȘTIRI — INFORMAȚII — ȘTIRI — INFORMAȚII — ȘTIRI — INFORMAȚII

SIBIU

● Sîmbătă, 17 noiembrie 1984 cu prilejul zilei de naștere a Î. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului, în Capela Institutului Teologic Universitar din Sibiu, la ora prînzului, s-a săvîrșit un Te-Deum, după care, la reședința mitropolitană, a avut loc o mică recepție, în cadrul căreia P. S. Episcop-vicar Lucian Făgărășanul a exprimat Î. P. S. Sale, în numele permanenței consiliului arhiepiscopesc, al profesorilor Institutului Teologic, al preoților și credincioșilor din Arhiepiscopie, urări de sănătate și spor bun în ogorul Bisericii și Patriei. Mulțumind, Înalt Prea Sfinția Sa a arătat, între altele, că astfel de popasuri primesc înțeles în măsura în care ele sînt umplute de roadele muncii noastre ziditoare.

● Duminică, 18 noiembrie 1984, Î. P. S. Mitropolit Antonie a săvîrșit în catedrala mitropolitană din Sibiu Sf. Liturghie arhierească, în cadrul căreia, la momentele cuvenite, a hirotonit întru diacon pe monahul Ilarion Urs, iar întru preot pe ierod. Irineu Duvlea, ambii viețuitori la M-rea Brîncoveanu, din soborul slujitor făcînd parte și Prea Cuv. arhim. V. Tohăneanu, starețul mănăstirii susmenționate. La priceasnă, Î. P. S. Sa a rostit un bogat cuvînt de învățătură, în care a explicat printr-o minuțioasă și, într-un fel, inedită analiză Parabola cu bogatul căruia i-a rodit țarina.

● După ce a participat la conferința interteologică ținută la Institutul Teologic Universitar din București în zilele de 27—28 noiembrie 1984, joi, 29 noiembrie 1984, Î. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului a luat parte la conferința preoțească administrativă ținută la Brașov cu preoții din protopopiatele Brașov și Sf. Gheorghe.

● Vineri, 30 noiembrie 1984, Î. P S. Sa a participat la aceeași conferință ținută la Făgăraș cu preoții protopopiatelor Făgăraș și Rupea.

● Sîmbătă, 1 decembrie 1984, Î. P. S. Mitropolit Antonie a luat parte la conferința ținută în aula Institutului Teologic Universitar din Sibiu cu preoții din protopopiatele Sibiu, Mediaș și Agnita. La toate aceste trei centre, Î. P. S. Sa a rostit cîte o bogată și mobilizatoare cuvîntare, axată pe tema dezbătută la conferință: „Disciplina (clerului) în societate".

● Duminică, 2 decembrie 1984, Î. P. S. Mitropolit Antonie a participat la instalarea P. S. Timotei Seviciu, noul Episcop al Aradului.

● Parohia Brașov-Noua, preot paroh I. Popița, a împlinit în această toamnă 40 de ani de la înființare. Sărbătorind acest eveniment, parohienii în frunte cu vrednicul lor preot au făcut un scurt bilanț al acestor ani care s-a vădit bogat în realizări duhovnicești și gospodărești, între altele: o biserică și casă parohială, o capelă și locuință pentru îngrijitorul de la cimitir, ajutorarea cu o însemnată sumă a parohiilor cu mai puține posibilități materiale, etc. Cu acest prilej Î. P. S. Mitropolit Antonie a trimis P. C. preot I. Popița și organelor parohiale un act de mulțumire și apreciere pentru munca intensă depusă la această parohie.

● În ziua de 4 noiembrie 1984 Prea Sfințitul Episcop-vicar Lucian Făgărășanul a particiapt la Sf. Liturghie în parohia cu hramul „Sf. Nicolae" — Cisnădie I, prot. Sibiu, ținînd cu acest prilej cuvînt de învățătură.

● La data de 18 noiembrie a. c. P. S. Sa a participat la Sf. Liturghie în biserica parohială din localitatea Tălmaciu.

● În ziua de 29 noiembrie 1984 P. S. Episcop-vicar Lucian Făgărășanul a participat la Sf. Liturghie în biserica parohială cu hramul „Sfinții Arhangheli" din or. Ocna Sibiului.

● După ce în ajun, sîmbătă, 8 decembrie 1984, a avut loc Consiliul arhiepiscopesc, sub conducerea Î. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului, în cadrul căruia s-au citit rapoartele întocmite pentru Adunarea eparhială și s-au rezolvat unele probleme curente: numiri, aprobări de burse, ajutoare etc., Duminică, 9 decembrie 1984, a avut loc sesiunea anuală a Adunării eparhiale a Arhiepiscopiei Sibiului. Programul a început în capela Institutului Teologic Universitar din Sibiu, unde s-a săvîrșit Sf. Liturghie și un Te-Deum. În aula Institutului, cu participarea membrilor Adunării eparhiale, a P. C. protopopi din Arhiepiscopie și a altor invitați, lucrările au fost deschise de Î. P. S. Mitropolit Antonie.

În continuare P. C. prot. Gr. Cernea a prezentat Raportul *sectorului bisericesc*, întocmit de P. C. cons. M. Sămărghițan, care a arătat activitatea administrativă de la Centrul arhiepiscopesc, numiri, transferări de personal, F. C. M., viața mănăstirească etc.; P. C. prot. P. Boeriu a prezentat Raportul *sectorului cultural*, întocmit de P. C. cons. Gh. Papuc, cu reliefarea învățămîntului teologic, conferințele preoțești, activitatea editorială, activitatea predicatorială și social-patriotică din Arhiepiscopie etc.; D-l Iuliu Georgescu a prezentat Raportul *sectorului economic*, întocmit de P. C. cons. D. Dan, în care s-a scos în lumină buna gospodărire a fondurilor bănești ale Arhiepiscopiei, veniturile și cheltuielile, lucrările gospodărești multiple care s-au efectuat, controlul financiar intern etc.

Pe marginea rapoartelor au luat cuvîntul: D-l P. Deji (Făgăraș), C. pr. L. Moldovan (Mediaș), P. C. prot. onor. Z. Moșoiu (Brașov), P. C. vicar onor. Tr. Belașcu (Sibiu), d-l M. Hălmagiu (Avrig), P. C. rector C. Voicu (Sibiu), d-l E. Dumitru (Brașov), P. C. prot. onor. P. Boeriu și P. S. Episcop-vicar Lucian Făgărășanul.

După ce a propus un moment de reculegere în amintirea deputatului eparhial N. Morariu, tehnicianului Gh. Neaga și a preoților adormiți întru Domnul în anul care s-a scurs, a luat cuvîntul Î. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului, care a dat explicații pe marginea unor probleme ridicate în cursul dezbaterilor, a subliniat modul în care s-a lucrat pentru a se realiza rezultatele obținute în anul care s-a scurs, făcînd aprecierile de rigoare și exprimînd mulțumiri dar și îndemnuri de mai conștiincioasă lucrare în viitor, la toate nivelurile: Centrul eparhial, protopopiat, parohie etc. Î. P. S. Sa a făcut apoi un bilanț al activității externe a Bisericii noastre și o anticipare a marilor aniversări patriotice și bisericești din anul viitor, supunînd totodată aprobării documentele prezentate și rugînd pe bunul Dumnezeu să ne rînduiască pace și în anii care ne stau în față.

S-au trimis telegrame omagiale Conducerii noastre de stat, Departamentului cultelor și conducerilor județene: Sibiu, Brașov și Covasna.

O telegramă s-a trimis de asemenea P. F. Părinte Dr. Iustin Moisescu, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române.

● În ziua de 20 noiembrie 1984 a avut loc, la Institutul Teologic Universitar din Sibiu o festivitate dedicată aniversării a 200 de ani de la marea răscoală populară condusă de Horea, Cloșca și Crișan.

Cu acest prilej a conferențiat, în fața profesorilor și studenților Institutului Pr. prof. dr. Mircea Păcurariu și s-a organizat o expoziție de carte, fotografii și stampe de către harnicul activist pe plan cultural și membru al coralei catedralei mitropolitane — Carol Comșa. Expoziția a rămas deschisă pe tot parcursul lunilor noiembrie și decembrie.

CLUJ

● *Duminică, 21 octombrie 1984*, Prea Sfințitul Episcop-vicar Iustinian Maramureșanul, a săvîrșit sfințirea bisericii din parohia Cernești, prot. Tg. Lăpuș, care a fost renovată în interior și exterior prin cheltuiala credincioșilor și cu ajutoare din partea Centrului eparhial, preot paroh fiind Cornel Petrehuș. La sfîrșitul Sf. Liturghii arhierești P. S. Sa a rostit un bogat cuvînt de învățătură.

● *Duminică, 28 octombrie 1984*, Prea Sfințitul Episcop-vicar Iustinian Maramureșanul a săvîrșit resfințirea bisericii din parohia Recea-Cristur, protopopiatul Dej, care a fost renovată și îmbrăcată în haina picturii executată de Mureșan Ioan din Osoi, jud. Cluj, prin jertfelnicia credincioșilor și grija preotului paroh Gavril Burzo. La sfîrșitul Sf. Liturghii arhierești P. S. Sa a rostit un ziditor cuvînt de învățătură.

● *Sîmbătă, 10 noiembrie 1984*, la Centrul arhiepiscopesc, în prezența personalului de la Centrul eparhial, a profesorilor Seminarului Teologic și a preoților din Cluj-Napoca, s-a sărbătorit aniversarea zilei de naștere a Î. P. S. Arhiepiscop Teofil Herineanu. Cu acest prilej au luat cuvîntul: P. S. Episcop-vicar Iustinian Maramureșanul, P. C. cons. Octavian Picu, P. C. Arhid. Prof. Constantin Bradea și P. C. Prot. Traian Man. Tuturor le-a răspuns Î. P. S. Sa, mulțumindu-le pentru gîndurile frumoase exprimate cu această ocazie.

ORADEA

● Duminică, 21 octombrie 1984, ierarhul a săvîrșit slujba de sfințire a bisericii din parohia *Băbășești*, prot. Satu Mare, după ce în ultimii doi ani a fost împodobită cu pictură. Preotul-paroh Coriolan Nastai a fost distins cu rangul de *sachelar*, întru care a primit și hirotesia.

● *Ședințe administrative.* — La data de 9 oct. 1984, s-a ținut la Centrul Eparhial o ședință comună a Consiliului Eparhial plenar și a protopopilor din Eparhie, sub președinția P. S. Episcop Vasile. P. C. Protopopi au prezentat rapoarte asupra activității pastoral-misionare și gospodărești din parohii, în trimestrul III a. c. Chiriarhul a făcut aprecieri asupra celor discutate și a dat îndemnuri pentru o activitate tot mai vie și mai dinamică, atît în viața bisericească, cît și în cea cetățenească.

● *Cursuri de îndrumare.* — Între 8 și 13 oct. 1984, s-au ținut la Centrul Eparhial cursuri intensive de scurtă durată cu cea de a 3-a serie de preoți din acest an (30 la număr din prot. Oradea, Beiuș și Marghita), pentru împrospătarea cunoștințelor teologice și pentru schimb reciproc din experiența pastorală proprie.

● *Conferințe preoțești.* — Între 16 și 23 oct. 1984, s-au desfășurat lucrările conferințelor preoțești de toamnă, avînd ca temă: *Momente din lupta poporului român pentru afirmarea ființei sale naționale de-a lungul veacurilor* (cu prilejul împlinirii a 200 de ani de la răscoala lui Horea, Cloșca și Crișan). La protopopiatele Oradea, Beiuș, Satu Mare și Carei a participat și P. S. Episcop Vasile. Cu acest prilej, ierarhul — în ziua de 20 oct. 1984 — a făcut vizite de lucru la mai multe parohii. La invitația chiriarhului, P. C. Pr. Prof. Dr. Mircea Păcurariu de la Institutul Teologic Universiatr Sibiu, în calitatea sa de profesor de istoria Bisericii române, a condus cu competență lucrările de la protopopiatele Oradea, Zalău, Șimleu și Marghita.

Semnalăm... Semnalăm...

● *Parafrazînd „ieșirea prin Sărindar", Marin Sorescu își intitulează recentul volum de „teatru comentat", IEȘIREA PRIN CER (București, 1984, 552 p.). Dincolo de poanta tipic marinsorească, din poezii mai ales, cu care poetul ne surprinde mereu, titlul ascunde — nu se poate să nu ascundă fiindcă la Sorescu nimic nu e gratuit — și o intenție de reflecție filozofică. Situații fără ieșire sau cu ieșiri din categoria miracolului, sau cu epilogul „dincolo"... Dar cîte nu poate încifra un astfel de titlu care a venit mai întîi ca o găselniță verbală, din familia jocurilor de cuvinte! Marin Sorescu, oricît ar părea de invers, nu se joacă, totuși, cu cuvintele. Oficiază cu ele, fiindcă sînt sacre, pline de mistere și de sensuri.*

● *A apărut* Îndrumătorul Pastoral, *VIII, al episcopiei ortodoxe române de Alba Iulia, 1984, editat de P. S. Episcop Emilian Birdaș. Partea pastorală tratează despre Sf. Cruce, Maica Domnului și Sfintele Taine. Un număr important de pagini aduc noutăți rezultate din cercetare migăloasă, sub genericul* Istorie — cultură — religie. *Printre acestea pr. Gheorghe Cunescu scrie despre „Mitropolitul martir Iosif Budai", Vasile Vetișan despre efigiile Unirii, pr. Ioan Iulian Mârcan despre o biserică din anul 1429 din Lupșa, pr. Romul Grecu despre biserica din Oașa ș. a. Mulți preoți poeți colorează* Îndrumătorul *cu melodii alcătuite din cuvinte alese,, degajînd armonie de senin de cer frumos, albastru.*

● *În al XII-lea an de apariție, cu nr. 3/1984, revista CANDELA a parohiei ortodoxe române din Stockholm, Suedia, se prezintă într-un nou format, mai mare și cu o altă copertă, sub conducerea pr. Anton Poșircă. Se observă o schimbare și în calitatea conținutului. O notăm.*

● *Traian Valdman scoate la Milano, în Italia, în același format, dar cu un bogat sumar și cu numeroase ilustrații* Biserica Românească. *Ne-a sosit nr. 30 (anul IX) 1984.*

● *UNIREA, „revista Asociației culturale internaționale a etniei române" (nr. 3, 1984) editată la Viena de George Alexe (U. S. A.), Dr. Cornelius Dima-Drăgan (Canada) și Ing. Augustin Ograjensek (Austria) conține titluri ca acestea:* Ștefan cel Mare viteazul voievod al luptei antiotomane, *de Dr. Adolf Armbruster,* Singura cale spre unitate trece prin cultura română, *de Dr. Cornelius Dima-Drăgan,* Răsunetul European al revoluției lui Horia, Cloșca și Crișan, *de același,* A semiotic approach to color and drawing techniques in Romanian icons painted on glass, *de Prof. Georgina C. Hewitt (U. S. A.),* Mircea Eliade și etnoistoria *de Dr. Florentina Fredet (Paris),* Personajul ionescian între suprarealism și absurd, *de prof. Stella Vinitchi (U. S. A.),* Principele Ștefan ctitor al Moldovei moderne, *de Prof. Constantin Niculescu (Canada) ș. a. Revista se afirmă ca un act de cultură și o valoroasă prezență românească în lume.*

● *În articolul: „Teritorii românești sub administrație otomană în secolul al XVI-lea"* (Revista de istorie, *t. 36, nr. 9, 1983, p. 885 și urm.) Nicolae Maxim se ocupă într-un capitol de* Regimul populației creștine. *Citățm: „Creștinii erau puși în inferioritate față de musulmani, fie la judecată, unde mărturia lor nu avea valoarea celei a unui musulman fie în feluritele împrejurări ale vieții de toate zilele; astfel, creștinii nu aveau voie să meargă călare (decît pe măgari și catîri), să îmbrace veșminte scumpe ca musulmanii, să-și construiască locuințe (cu atît mai mult biserici) mai înalte și mai arătoase ca ale acestora, să lovească fie și în apărare pe un musulman, să-și bocească prea tare morții, să tragă prea tare clopotele (de unde larga răspîndire a toacei de lemn), să-și facă biserici sau cimitire prea aproape de moscheile musulmane, etc." (p. 885).*

Iată precursorii măsurilor aplicate mai apoi și de unii creștini împotriva altora, spre exemplu de habsburgii catolici și de nemeșii catolici și protestanți, ortodocșilor din Transilvania, pînă la 1 decembrie 1918. Musulmanii, să zicem că își mai găseau îndreptățiri în credința lor, dar creștinii noștri!....

● *Episcopia Buzăului continuă tradiția editorială inaugurată de episcopul Antonie în 1981:* Îndrumătorul Bisericesc *a ajuns la nr. 3 (1984, 91 p.) cu un bogat conținut teologic, literar și patriotic. Remarcăm un frumos* Oratoriu de Crăciun *de Valeriu Anania. Preotul Gabriel Cocora semnează o evocare întotdeauna emoționantă,* „Moș Ion Roată în legendă și istorie".

● *„Revista de istorie și teorie literară" (anul XXXII, 2, 1984) atrage și interesează din ce în ce mai mult, prin calitatea conținutului, ca și prin diversitatea temelor. În acest număr semnalăm o nouă exegeză a operei lui C. Noica, semnată de Corneliu Mircea, și una a* Cronicii *lui Gabriel Garcia Marquez, semnată de Donald Leslie Shaw. Citățm din prezentarea lui Corneliu Mircea: „Performanța adevăratei culturi presupune, în primul rînd (după C. Noica, n. n.) contactul nemijlocit cu valorile acesteia: cunoașterea nemijlocită a textelor fundamentale, fără a recurge la intermediul compendiilor ori al exegezelor aproximative". Printre multe alte virtuți ale filozofului român, care reabilitează ca nimeni altul filozofia, C. Noica, relevînd maturizarea spiritului filozofic românesc, aplecîndu-se îndeosebi asupra cuvintelor, demonstrează că limba română este coaptă pentru filozofie (p. 74). Începuse de altfel să se coacă încă de pe vremea cînd făceau demonstrații în acest sens Veniamin Costachi și Gheorghe Asachi la Iași!*

În același număr remarcăm publicarea „în premieră mondială" a unei conferințe a lui Michel Butor, intitulată: „Itinerar spiritual" *și savante* „Completări la „Bibliografia Românească Veche" *semnate de pr. Paul Mihail. E vorba de tipăriturile în limba română făcute de Stefan Novacovici, posesorul unei tipografii sloveno-sîrbă și română la Viena, care și-a desfășurat activitatea românească între 1792—1793.*

ANTONIE P.

În prag de luminat praznic, întîmpinăm pe toți colaboratorii și cititorii, din țară și străinătate, ai „Telegrafului Român", **cu cele mai sincere doriri de pace, sănătate și întru toate cele de folos bunăsporire.**

La mulți și fericiți ani!

REDACȚIA

ARTICOLELE ȘI CORESPONDENȚA se adresează REDACȚIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

COMITETUL DE REDACȚIE: Dr. *Antonie Plămădeală*, Mitropolitul Ardealului — președinte; *Lucian Făgărășanul*, Episcop-vicar — vicepreședinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Prof. Dr. *Aurel Jivi* — redactor adjunct; Arhid. *Gheorghe Papuc*, Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu* — membri; tehnoredactor: Diac. *Ezechil Oancea*; corector: Pr. *Vartolomeu Constantinescu*.

Cititorii din străinătate se pot abona prin „ROMPRESFILATELIA" — sectorul export-import presă P. O. Box 12-201, telex 10376 presfir București, Calea Griviței nr. 64—66

ABONAMENTUL pe un an: 100 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2 Taxa poștală plătită în numerar Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu | 44.206 |